MECMAU'Z-ZEVÂİD VE-MENBAU'L-FEVÂİD

Cilt 3

مجمع الزوائد ومنبع الفوائد

Nûreddîn el-Heysemî

Ebu'l-Hasan Ali b. Ebî Bekir b. Süleymân b.
Ebî Bekir b. Ömer
el-Kâhirî eş-Şâfiî el-Hâfız
(735-807 H.)

İÇİNDEKİLER

(بَابُ انْتِظَارِ الصَّلاةِ)

Namazı Beklemek

٢١٢١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا جَلَسَ فِي مُصَلَّاهُ بَعْدَ الصَّلاةِ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلائِكَةُ وَصَلاتُهُمْ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ. وَإِنْ جَلَسَ يَنْتَظِرُ الصَّلاةَ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلائِكَةُ وَصَلاتُهُمْ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ"

رواه أحمد, وفيه: عطاء بن السائب, وهو ثقة ولكنه اختلط في آخر عمره .

2121. Hz. Ali (İbn Ebî Tâlib)'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki kul, namazdan sonra namaz mahallinde oturursa melekler onun için «Allahım! Onu bağışla! Allahım! Onu esirge!» diye dua ederler. Oturup namazı beklerse, melekler onun için «Allahım! Onu bağışla, onu esirge!» diye dua ederler."[1]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel[2] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Atâ b. es-Sâib güvenilir olmakla beraber ömrünün sonunda bunamıştır.

٢١٢٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى الزُّهْرِيُّ ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي الْمَكَارِهِ ، وَإِعْمَالُ الأَقْدَامِ إِلَى الْمَسَاجِدِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلاةِ يَغْسِلُ الْخَطَايَا غَسْلا "

رواه أبو يعلى والبزار, ورجاله رجال الصحيح وزاد البزار في أوله : " أَلا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يُكَفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا " وزاد في أحد طريقيه رجلا وهو أبو العباس غير مسمى ,وقال : إنه مجهول قلت : أبو العياس بالياء المثناة آخر الحروف والسين المهملة .

---

1 İbnü'l-Mubarek, *ez-Zühd,* no. 422.

2 Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* no: 1218.

2122. Hz. Ali b. Ebî Tâlib'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zorluklara rağmen abdesti tam almak, mescitlere yürüyerek gitmek, bir namazdan sonra diğerini beklemek, hataları tamamen siler"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Bezzâr'ın rivayetinde *"Size Allah'ın kendisiyle hataları sildiği amelleri öğreteyim mi?"* ilavesi de yer almıştır.[1]

٢١٢٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ نَافِعِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مُنْتَظِرُ الصَّلَاةِ مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ كَفَارِسٍ اشْتَدَّ بِهِ فَرَسُهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَلَى كَشْحِهِ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَلَائِكَةُ اللَّهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ أَوْ يَقُومُ وَهُوَ فِي الرِّبَاطِ الْأَكْبَرِ "

رواه أحمد والطبراني في الأوسط, وفيه: نافع بن سليمان القرشي, وثقه أبو حاتم, وبقية رجاله رجال الصحيح

2123. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir namazdan sonra diğerini bekleyen kimse, Allah yolunda en büyük ribatta (nöbette) atı, kendisini sırtında (yıldırım gibi) uçuran süvariye benzer."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nâfi b. Süleymân el-Kureşî'yi Ebû Hâtim güvenilir kabul etmiştir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٢١٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي مُصَلَّاهُ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ تَقُولُ الْمَلَائِكَةُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ. حَتَّى يَنْصَرِفَ أَوْ يُحْدِثَ " فَقُلْتُ مَا يُحْدِثُ فَقَالَ كَذَا قُلْتُ لِأَبِي سَعِيدٍ فَقَالَ يَفْسُو أَوْ يَضْرِطُ

رواه أحمد, وفيه: علي بن زيد بن جدعان, وفي الاحتجاج به اختلاف , ذكره ابن حبان في الثقات.

2124. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kul namazgâhında namaz vaktini beklediği sürece namazdaymış gibi muamele görür. Namazgâhtan ayrılıncaya veya abdesti bozuluncaya kadar melekler onun için «Allahım! Onu bağışla. Allahım! Onu esirge» diye dua ederler." Ravi (Ali b. Zeyd) der ki: "Abdestinin bozulmasından maksat

---

[1] Hâkim, *Müstedrek,* I, 132. Hâkim hadisi sahih olarak değerlendirmiş, Zehebî de onun bu görüşüne katılmıştır.

nedir?" diye (Saîd b. el-Müseyyeb'e) sordum. O da şöyle cevap verdi: "Aynı şeyi ben de Ebû Saîd'e sorduğumda: "Sesli ya da sessiz yellenmesidir" karşılığını verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ali b. Zeyd b. Ced'ân ile ihticac konusu ihtilaflıdır. Bununla beraber İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikrederek "Garib hadisler naklederdi" demiştir.

٢١٢٥ - وعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلا أُنَبِّئُكُمْ كَفَّارَاتِ الْخَطَايَا؟ قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلاةِ فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ "

رواه الطبراني والبزار بنحوه, وشيخ البزار خالد بن يوسف السمتي, عن أبيه وهما ضعيفان وإسحاق لم يدرك عبادة .

2125. Ubâde b. es-Sâmit'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size işlenen günahların kefaretlerini bildireyim mi?"* buyurdu. Ashâbı: "Olur. Bildir ya Resûlallah!" dediler. Bunun üzerine buyurdu ki: *"Zor şartlarda abdesti mükemmelce almak, mescitlere gitmek için adımları çoğaltmak ve bir namazdan sonra diğer namazı beklemek. İşte sizin cihadınız (ribatınız) budur."*

★Hadisi Taberânî, ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup Bezzâr'ın hocası Hâlid b. Yûsuf es-Simtî ve babası zayıftırlar. Ayrıca İshâk da Ubâde'ye yetişmemiştir.

٢١٢٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا فِرْدَوْسُ بْنُ الأَشْعَرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْمَشْيُ عَلَى الأَقْدَامِ إِلَى الْجُمُعَاتِ ، كَفَّارَاتٌ لِلذُّنُوبِ ، وَإِسْبَاغُ الْوُضُوءِ ، فِي السَّبَرَاتِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلَوَاتِ "

رواه الطبراني , وفيه: عبد الرحمن بن أبي بكر المليكي , وهو ضعيف

2126. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cemaatlere yaya olarak gitmek, günahlara kefârettir. Şiddetli soğuk havalarda abdesti tam almak ve bir namazdan sonra diğer namazı beklemek de böyledir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Ebî Bekr el-Müleykî zayıftır.

٢١٢٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْعَطَّارُ ، ثنا زُهَيْرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللهِ الأَصَمِّ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الرُّؤْيَا

بُشْرَى مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَهِيَ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ ، وَإِنَّ نَارَكُمْ هَذِهِ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءاً مِنْ سَمُومِ جَهَنَّمَ ، وَإِنَّهُ مَنْ أَتَى الْمَسْجِدَ يَنْتَظِرُ الصَّلاةَ فَهُوَ فِي صَلاةٍ مَا لَمْ يُحْدِثْ ، وَمَنْ عَقَّبَ الصَّلاةَ بَعْدَ الصَّلاةِ فَهُوَ فِي صَلاةٍ مَا لَمْ يُحْدِثْ "

رواه الطبراني, وفيه :عبيد بن إسحاق العطار, وهو متروك, ورضيه أبو حاتم وذكره ابن حبان في الثقات وقال : يغرب .

2127. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Rüya -aziz ve celil olan- Allah'tan gelen bir müjde ve nübüvvetin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Yine sizin şu ateşiniz de cehennem ateşinin yetmiş parçasından bir parçadır. Kim mescide gidip namazı beklerse, abdesti bozulmadıkça namazdaymış gibi muamele görür. Yine kim bir namazın peşinden diğerini gözlerse, abdestini bozmadıkça, namazdaymış gibi muamele görür."

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ubeyd b. İshâk el-Attâr metrûktur. Fakat Ebû Hâtim onun hakkında olumlu kanaat belirtmiştir. İbn Hibbân da adını güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikrederek "Garib hadisler rivayet ederdi" demiştir.[1]

٢١٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ عَنِ الْمَرْأَةِ مِنَ الْمُبَايِعَاتِ أَنَّهَا قَالَتْ جَاءَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ أَصْحَابُهُ فِي بَنِي سَلِمَةَ فَقَرَّبْنَا إِلَيْهِ طَعَاماً فَأَكَلَ وَمَعَهُ أَصْحَابُهُ ثُمَّ قَرَّبْنَا إِلَيْهِ وَضُوءاً فَتَوَضَّأَ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ " أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمُكَفِّرَاتِ الْخَطَايَا. قَالُوا بَلَى. قَالَ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلاةِ"

رواه أحمد, ورجاله فيهم من لم يسم .

2128. (Peygamber'e) Biat eden kadınlardan biri anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Seleme oğullarına mensup ashâbıyla beraber bize geldi. Önüne yemek koyduk, yedi. Sonra önüne ibrik koyduk, abdest aldı. Sonra ashâbına dönerek: *"Size günahlara kefaret olan davranışları bildireyim mi?"* buyurdu. "Olur, bildir" dediler. Bunun üzerine: *"Zor koşullarda abdesti tam almak, mescitlere gitmek üzere adımları çoğaltmak ve bir namazdan sonra diğerini beklemek"* buyurdu.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, nr: 10532; Bezzâr, nr: 2122, 3490.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri arasında ismi zikredilmeyenler bulunmaktadır.

٢١٢٩ - وعَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صلّى اللهُ عليهِ وسلّمَ : " ألا أدلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللهُ بِهِ الْخَطَايَا ويُكفِّرُ بِهِ الذُّنُوبَ ؟ قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قال : " إسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي الْكَرِيهَاتِ - أَوْ الْمَكْرُوهَاتِ - وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلاةِ وَهِيَ الرِّبَاطُ "

رواه البزار, وله رواية بنحو هذا إلا أنه قال بدل : " فذلكم الرباط " " فتلك رباط الجنة " . وإسناد الأول فيه شرحبيل بن سعد, وهو ضعيف عند الجمهور, وذكره ابن حبان في الثقات, وأخرج له في صحيحه هذا الحديث, وإسناد الثاني فيه: يوسف بن ميمون الصباغ, ضعفه جماعة, ووثقه ابن حبان وأبو أحمد بن عدي وقال البزار : صالح الحديث .

2129. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size Allah'ın kendisiyle kusurları sildiği, günahlara kefaret kıldığı amelleri öğreteyim mi?"* buyurdu. Ashâbı: "Olur, öğret, ya Resûlallah" deyince de: *"Zor koşullarda abdesti tam almak, mescitlere gitmek üzere adımları çoğaltmak, bir namazdan sonra diğerini beklemek. İşte bunlar ribattır (Allah yolunda cihat veya nöbet tutmaktır)"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Benzer ifadelerle bir rivayeti daha vardır. Fakat bu ikincisinde *"İşte bunlar sizin ribatınızdır"* ifadesi yerine *"Bunlar, cenneti garanti eden ribattırlar"* ifadesi geçmiştir. Birincisinin senedinde ismi geçen Şurahbîl b. Sa'd çoğunluğa göre zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân onu güvenilir ravilere dair kitabında zikretmiş ve *Sahîh*'inde kendisinden bu hadisi rivayet etmiştir. İkincisinin senedinde yer alan Yûsuf b. Meymûn es-Sabbâğ'ı da bir grup âlim zayıf görürken, İbn Hibbân ve Ebû Ahmed b. Adî güvenilir kabul etmişlerdir. Bezzâr da "Hadisi (ihticaca) uygundur" demiştir.

٢١٣٠ - و عَنْ أبي هُرَيْرَةَ ، قَالَ: طَعِمَ رَسُولَ اللَّه صلّى اللهُ عليهِ وسلّمَ فِي بَيْتِ العَبَّاسِ أَوْ فِي بَيْتِ حَمْزَةَ فَقَالَ : "لَيَتَخَوَّضَنَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى مَا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ لاَ يَكُنْ لَهُمْ حَظٌّ غَيْرُهُ وَ كَفَّارَاتُ الْخَطَايَا إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ ، وَانْتِظَارُ الصَّلاةِ بَعْدَ الصَّلاةِ"

رواه البزار, وإسناده صحيح .

2130. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Abbâs veya Hamza'nın evinde yemek yedikten sonra şöyle buyurmuştur:

"Ümmetimden bir grup varsın Allah'ın, Resûlüne (savaşsız) nasip ettiği ganimet mallarını saçıp savursun (ya da, meşru veya gayri meşru mümkün olan her yolla zenginliklerine zenginlik katmaya baksınlar). Çünkü onların bundan başka nasipleri olmaz. Ama günahların kefâretleri, abdesti tam almak, mescitlere gitmek üzere adımları çoğaltmak ve bir de bir namazdan sonra diğerini beklemektir."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedi sahihtir.

٢١٣١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الدَّشْتَكِيُّ ، ثنا أَبِي ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الثَّقَفِيِّ ، قَالَ : خَرَجَ مُعَاوِيَةُ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ ، فَقَالَ : مَكَانَكُمْ حَتَّى آتِيَكُمْ ، فَخَرَجَ عَلَيْنَا وَقَدْ تَرَدَّى ، فَلَمَّا صَلَّى الْعَصْرَ ، قَالَ : أَلا أُحَدِّثُكُمْ شَيْئًا فَعَلَهُ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ ، قُلْنَا : بَلَى ، قَالَ : فَإِنَّهُمْ صَلَّوا مَعَهُ الأَوَّلَ ثُمَّ جَلَسُوا ، فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ ، فَقَالَ : " مَا بَرِحْتُمْ بَعْدُ ؟ " ، قَالُوا : لا ، فَقَالَ : " لَوْ رَأَيْتُمْ إِلَى رَبِّكُمْ فَتَحَ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَأَرَى مَجْلِسَكُمْ مَلائِكَتَهُ يُبَاهِي بِكُمْ وَأَنْتُمْ تَرْقُبُونَ الصَّلاةَ "

قلت : لمعاوية حديث في الصحيح فيمن جلس يذكر الله وليس فيه ذكر انتظار الصلاة .

رواه الطبراني في الكبير, ورواه أيضا من رواية أبي أمية, عن رجل, عن عمه قال : خرج معاوية . ورواه البزار أيضا . وأبو أمية الثقفي لم أجد من ذكره .

2131. Ebû Umeyye es-Sekafî anlatmaktadır: Muâviye öğle namazını kılınca çıkıp gitti. Giderken de: "Ben dönünceye kadar yerinizde kalın" dedi. Sonra cübbesini giyinmiş halde geldi. İkindi namazını kıldıktan sonra: "Size Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının yaptığı bir şeyi anlatayım mı?" dedi. Cemaat: "Olur, anlat" deyince şöyle devam etti: "Onlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber öğle namazını kıldıktan sonra oturdular. Daha sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarına çıkageldi ve *"Hâlâ gitmediniz mi?"* diye sordu. "Hayır" dediler. Bunun üzerine: *"Keşke Rabbinizin semadan bir kapı açıp meleklerine sizin şu meclisinizi göstererek sizin (diğer) namazı beklemenizle (nasıl) övündüğünü görebilseydiniz"* buyurdu.

★Ben derim ki: Muâviye'den *Sahîh*'te namazdan sonra oturup Allah'ı anan kimse ile ilgili bir hadis yer almıştır. Fakat onda (diğer) namazı beklemekten bahsedilmemiştir.

Bu hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Aynı hadisi yine Ebû Umeyye kanalıyla ismi belirtilmeyen bir adamdan, o da amcasından nakletmiştir. Ayrıca

aynı hadisi Bezzâr de rivayet etmiştir. Hadisin senedinde zikri geçen Ebû Umeyye es-Sekafî'yi[1] zikredeni görmedim.

٢١٣٢ - وعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ يَبْلُغُ بِالحَدِيثِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "لاَ يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلاةٍ مَا كَانَتْ الصَّلاةُ تَحْبِسُهُ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار, وفيه: عبد الله بن عيسى الخزاز, وهو ضعيف .

قلت : وقد تقدم في الطهارة أحاديث في إسباغ الوضوء تدل على فضيلة انتظار الصلاة وتأتي أحاديث في التعيين إن شاء الله تعالى .

2132. İmrân b. Husayn, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak demiştir ki: *"Sizden biriniz, kendisini (mescitte) namaz (kılma düşüncesi) tuttuğu sürece namazdaymış gibi muamele görür."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinde Abdullah b. İsa el-Hazzâz zayıftır.

Ben derim ki: Nitekim Taharet bölümünde abdestin tam alınmasına ilişkin bazı hadisler geçmişti ki bunlar namazı beklemenin faziletini gösterir. Ayrıca inşallah, Tayin bahsinde de bu meyanda hadisler gelecektir.

(بَابُ الصَّلاةِ فِي الجَمَاعَةِ)

Cemaatle Namaz

٢١٣٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" فَضْلُ صَلاَةِ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ عَلَى صَلاَتِهِ وَحْدَهُ بِضْعٌ وَعِشْرُونَ دَرَجَةً"

وفي رواية : " بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً "

وفي رواية : " كُلُّهَا مِثْلُ صَلاَتِهِ "

وفي رواية : " كُلُّهَا مِثْلُ صَلاتِهِ فِي بَيْتِهِ "

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار والطبراني في الكبير والأوسط - وهو الذي قال : " في بيته " في الكبير ورجال أحمد ثقات.

[1] Ebû Umeyye es-Sekafî'nin adı İsmâîl b. Ya'lâ olup metrûktur. Bkz. *Lisânu'l-Mîzân*.

2133. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin cemaatle kıldığı namazı, tek başına kıldığı namazdan yirmi küsur derece daha üstündür"* buyurmuştur.

Hadisin başka bir varyantında *"yirmi beş derece"*; diğer bir varyantında buna ek olarak *"her birisi, onun namazı gibi"*; bir başka varyantında ise *"hepsi evinde kıldığı namazı gibi"* ifadesi geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Bunlardan Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢١٣٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنِ الأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "تَفْضُلُ صَلاةُ الْجَمَاعَةِ عَلَى الْوَحْدَةِ سَبْعاً وَعِشْرِينَ دَرَجَةً"

قلت : لأبي هريرة في الصحيح حديث بخمس وعشرين . رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2134. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: *Sahîh*'te Ebû Hureyre'den *"Yirmi beş derece"* ifadesiyle bir rivayet yer almıştır. Bu hadisi ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢١٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ ، نَا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " تَفْضُلُ صَلاةُ الْجَمَاعَةِ عَلَى صَلاةِ الْفَذِّ ، أَوْ صَلاةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ ، خَمْساً وَعِشْرِينَ صَلاةً "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, ورجال البزار ثقات .

2135. Enes'in naklettiğinde göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Cemaatle namaz, kişinin tek başına kıldığı namazından yirmi beş derece daha üstün olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Bezzâr'ın ravileri güvenilir ravilerdir.

---

[1] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, no. 3564; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10098.

٢١٣٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو هَمَّامٍ مُحَمَّدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ ، قَالَ : نَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَبَّادُ بْنُ تَمِيمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَصِلُونَ الصُّفُوفَ " ، وَقَالَ : " مَا بَيْنَ الْفَذِّ وَالْجَمَاعَةِ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ دَرَجَةً "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: موسى بن عبيدة, وهو ضعيف .

2136. Abdullah b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Allah ve melekleri, safları birleştirenlere salât (dua) ederler. Tek başına kılınan namaz ile cemaatle kılınan namaz arasında yirmi beş derece fark vardır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mûsa b. Ubeyde zayıftır.

٢١٣٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ ، ثنا جَابِرُ بْنُ غَانِمٍ ، عَنِ ابْنِ صُهَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " صَلاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَعْدِلُ صَلاتَهُ وَحْدَهُ خَمْسًا وَعِشْرِينَ "

رواه الطبراني في الكبير ,وفيه: من لم يسم .

2137. Suhayb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin cemaatle kıldığı namazı tek başına kıldığı namazın yirmi beş (derece) fazlasına eşittir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen raviler vardır.

٢١٣٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " صَلاةُ الْجَمِيعِ تَفْضُلُ عَلَى صَلاةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ سَهْمًا إِلَى صَلاتِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الربيع بن بدر ,وهو ضعيف.

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7305.

2138. Zeyd b. Sâbit demiştir ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Cemaatle namaz, kişinin tek başına kıldığı namazdan yirmi dört, yirmi beş hisse daha üstündür."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Rabî' b. Bedr zayıftır.

٢١٣٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُزَيْعٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْحَكِيمِ بْنُ مَنْصُورٍ الْوَاسِطِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَفْضُلُ صَلَاةُ الْجَمِيعِ عَلَى صَلَاةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ خَمْسَةً وَعِشْرِينَ صَلَاةً "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: عبد الحكيم بن منصور, وهو ضعيف .

2139. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cemaatin namazı, kişinin tek başına kıldığı namaza göre yirmi beş kat daha üstündür"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülhakîm b. Mansûr zayıftır.[1]

٢١٤٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا مَرْثَدٌ يَعْنِي ابْنَ عَامِرٍ الْهُنَائِيَّ حَدَّثَنِي أَبُو عَمْرٍو النَّدَبِيُّ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " إِنَّ اللَّهَ لَيَعْجَبُ مِنَ الصَّلَاةِ فِي الْجَمِيعِ"

رواه أحمد, وإسناده حسن .

2140. Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Muhakkak ki yüce Allah cemaatle kılınan namazdan hoşnut olur."*

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢١٤١ - وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَعْجَبُ مِنَ الصَّلَاةِ فِي الْجَمِيعِ"

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XX, 139; Bezzâr, no. 454. Bezzâr der ki: Abdurrahman b. Ebî Leylâ, Muâz'dan hadis işitmemiştir. Ama Ömer'e yetişmiştir." Buna göre hadis munkatıdır. Abdülhakîm b. Mansûr ise metrûk olup İbn Maîn kendisini yalancılıkla itham etmiştir. Bkz. *Mecmau'z-zevâid*, no. 881.

2141. İbn Ömer demiştir: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki -aziz ve celil olan- Allah cemaatle namazdan hoşnut olur"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

٢١٤٢ – وعَنْ قَبَاث بْنِ أَشْيَمَ اللَّيْثِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَلاةُ الرَّجُلَيْنِ يَؤُمُّ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ ، أَزْكَى عِنْدَ اللَّه مِنْ صَلاةِ أَرْبَعَةٍ تَتْرَى ، وَصَلاةُ أَرْبَعَةٍ يَؤُمُّهُمْ أَحَدُهُمْ ، أَزْكَى عِنْدَ اللَّه مِنْ صَلاةِ ثَمَانِيَةٍ تَتْرَى ، وَصَلاةُ ثَمَانِيَةٍ يَؤُمُّهُمْ أَحَدُهُمْ ، أَزْكَى عِنْدَ اللَّه مِنْ صَلاةِ مِئَةٍ تَتْرَى "

رواه البزار والطبراني في الكبير, ورجال الطبراني موثقون .

2142. Kabâs b. Eşyem el-Leysî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İki kişiden birinin diğerine imamlık yaparak kıldıkları namaz, Allah nezdinde dört kişinin ayrı ayrı kıldıkları namazdan daha değerlidir/faziletlidir. İçlerinden birinin imam olduğu dört kişinin (cemaatle) kıldıkları namaz, Allah nezdinde sekiz kişinin ayrı ayrı kıldıkları namazdan daha değerlidir/faziletlidir. İçlerinden birinin imam olduğu sekiz kişinin (cemaatle) kıldıkları namaz, Allah nezdinde yüz kişinin ayrı ayrı kıldıkları namazdan daha faziletlidir."

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢١٤٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ جَنَّادٍ ، نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ عَمَّارٍ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ ، وَابْنَ عَبَّاسٍ ، يَقُولانِ : إِنَّهُمَا سَمِعَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي آخِرِ خُطْبَتِهِ يَقُولُ : " إِنَّ مَنْ حَافَظَ عَلَى هَؤُلاءِ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ فِي جَمَاعَةٍ ، كَانَ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ عَلَى الصِّرَاطِ كَالْبَرْقِ اللامِعِ ، وَحَشَرَهُ اللَّهُ فِي أَوَّلِ زُمْرَةٍ مِنَ التَّابِعِينَ ، وَكَانَ لَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ حَافَظَ عَلَيْهِنَّ كَأَجْرِ أَلْفِ شَهِيدٍ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: بقية بن الوليد, وهو مدلس وقد عنعنه .

---

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, nr: 5112. bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1652.

2143. Ebû Seleme b. Abdirrahman, Ebû Hureyre ve İbn Abbâs'ı şöyle derlerken işitmiş: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) son hutbesinde şöyle buyururken duyduk:

"Bu beş vakit namazı cemaatle kılmaya devam eden, sırat köprüsünden çakıp sönen yıldırım gibi ilk geçen kimse olur. Allah onu tabiilerin ilk zümresi içerisinde haşreder, her gün ve gecede onun için bir koruyucu tayin edilir ve bu ameli sayesinde Allah yolunda öldürülen bin şehit sevabı gibi sevap kazanır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ancak senedinde ismi geçen Bakıyye b. el-Velîd müdellis olup burada hadisi *"an-an"* sıygasıyla nakletmiştir.

٢١٤٤ – حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى بْنِ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ ، قَالَ : نا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ ، قَالَ : نا كُلَيْبُ بْنُ عِيسَى بْنِ أَبِي حُدَيْرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ زُجْلَةَ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ سَالِمًا ، أَوْ نَافِعًا يُحَدِّثُ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ "

رواه الطبراني في الأوسط من طريق زجلة مولاة عبد الكريم, عن ابن عمر, و لم أحد من ترجمها.

2144. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim yarın Allah'ın huzuruna Müslüman olarak çıkmak isterse, her nerede ezan okunursa, beş vakit namaza devam etsin"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî, Abdülkerîm'in azatlı cariyesi Zucle kanalıyla İbn Ömer'den rivayet etmiştir. Fakat bu kadının biyografisini zikredeni görmedim.

(بَابُ فِي صَلاةِ الْعِشَاءِ الآخِرَةِ وَالصُّبْحِ فِي جَمَاعَة)

Yatsı ve Sabah Namazlarını Cemaatle Kılmak

٢١٤٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سِنَانٌ أَبُو رَبِيعَةَ حَدَّثَنَا أَنَسٌ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَوْ يَعْلَمُ الْمُتَخَلِّفُونَ عَنْ صَلاَةِ الْعِشَاءِ وَصَلاَةِ الْغَدَاةِ مَا لَهُمْ فِيهِمَا لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْواً"

رواه أحمد, ورجاله موثقون.

2145. Enes'ten nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yatsı ve sabah namazlarından geri kalanlar bu namazlarda olan sevabı bilselerdi, mutlak surette emekleyerek bile olsa onlara gelirlerdi"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak görülmüşlerdir.

٢١٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِى بِشْرٍ عَنْ أَبِى عُمَيْرِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ عُمُومَةٍ لَهُ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " لاَ يَشْهَدُهُمَا مُنَافِقٌ. " يَعْنِى صَلاَةَ الصُّبْحِ وَالْعِشَاءِ. قَالَ أَبُو بِشْرٍ يَعْنِى لاَ يُوَاظِبُ عَلَيْهِمَا.

رواه أحمد, وفيه: أبو عمير بن أنس, و لم أر أحدا روى عنه غير أبي بشير جعفر بن أبي وحشية, وبقية رجاله موثقون.

2146. Ebû Umeyr b. Enes'in, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan amcalarından naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Sabah ve yatsı namazlarına münafık katılmaz"* buyurmuştur.

(Ravi) Ebû Bişr der ki: "Yani, bu namazlara devamlı katılmaz" demek istemiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Umeyr b. Enes'ten, Ebû Bişr Câfer b. Ebî Vahşiyye'den başkasının rivayette bulunduğunu görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢١٤٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا عَتِيقُ بْنُ يَعْقُوبَ الزُّبَيْرِيُّ ، قَالَ : نا ابْنُ مَنْظُورٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي شُهُودِ الْعَتَمَةِ لَيْلَةَ الأَرْبِعَاءِ ، لأَتَوْهَا وَلَوْ حَبْوًا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: زكريا بن منظور, وهو ضعيف.

2147. Âişe'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar Çarşamba gecesi yatsı namazına katılmanın ne kadar sevap olduğunu bilseler, mutlaka emekleyerek de olsa yatsıya gelirlerdi"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Zekeriyâ b. Manzûr zayıftır.

٢١٤٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نا مَهْدِيُّ بْنُ حَفْصٍ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ الأَزْرَقُ ، عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ ، وَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ، كَانَ كَعَدْلِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ " رواه الطبراني في الأوسط, وفي إسناده ضعيف غير متهم بالكذب.

2148. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim yatsı namazını cemaatle kıldıktan sonra mescitten çıkmadan önce dört rekât daha namaz kılarsa, Kadir gecesine denk bir sevap kazanmış olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yalancılıkla itham edilmese de zayıf olan bir ravi vardır.

٢١٤٩ - وعَنْ رَجُلٍ مِنَ النَّخَعِ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ حِينَ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ قَالَ : أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : "اعْبُدِ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ وَاعْدُدْ نَفْسَكَ فِي الْمَوْتَى وَإِيَّاكَ وَدَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا تُسْتَجَابُ وَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَشْهَدَ الصَّلاتَيْنِ الْعِشَاءِ وَالصُّبْحِ وَلَوْ حَبْوًا فَلْيَفْعَلْ "

رواه الطبراني في الكبير , والرجل الذي من النخع لم أجد من ذكره وسماه جابرا .

2149. Neha'lı bir zat demiştir ki: Ben vefatı sırasında Ebu'd-Derdâ'yı işittim. Dedi ki: Size Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir sözü nakledeyim. Buyurdu ki:

"Allah'a, onu görürmüşçesine ibadet et. Her ne kadar sen onu görmesen de, O seni görüyor. Kendini ölüler arasında say. Sakın mazlumun âhını alma; çünkü mazlumun bedduası kabul edilir. Sizden emekleyerek de olsa yatsı ve sabah namazlarına katılabilecekler, muhakkak katılsınlar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Fakat Neha'lı şahsı zikredeni görmedim. Hadis bir başka tarikten daha gelmiş olup orada bu zatın ismi Câbir olarak verilmiştir.[1]

٢١٥٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو الأَشْعَثِيُّ ، ثنا عَبْثَرُ بْنُ الْقَاسِمِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا صَلاةٌ أَثْقَلُ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنْ صَلاةِ الْعِشَاءِ وَالْفَجْرِ ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا مِنَ الْفَضْلِ لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح.

2150. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Münafıklara yatsı ve sabah namazlarından daha ağır gelen bir namaz yoktur. Eğer (Müslümanlar) o namazlardaki fazileti bilselerdi, emekleyerek bile olsa muhakkak onlara giderlerdi"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] Hadisi kuvvetlendirecek şahitler vardır. Bkz. *es-Silsiletü's-sahiha,* no. 1474.

٢١٥١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ , ثنا سُفْيَانُ , عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : " كُنَّا إِذَا فَقَدْنَا الرَّجُلَ فِي الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ أَسَأْنَا بِهِ الظَّنَّ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار, ورجال الطبراني موثقون .

2151. İbn Ömer demiştir ki: "Biz sabah namazında bir kişiyi göremezsek, hakkında suizan beslerdik."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢١٥٢ - وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، نا أَبُو خَالِدٍ سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كُنَّا إِذَا فَقَدْنَا الرَّجُلَ مِنْ صَلاةِ الْغَدَاةِ أَسَأْنَا بِهِ الظَّنَّ

رواه البزار ورجاله ثقات

2152. Yine İbn Ömer demiştir ki: "Biz sabah namazında bir kişiyi göremezsek, hakkında suizan beslerdik."

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢١٥٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمَةَ ، ثنا بَقِيَّةُ ، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ ، فَقَدْ أَخَذَ مِنْ حَظِّهِ مِنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: مسلمة بن علي, وهو ضعيف .

2153. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim yatsı namazını cemaatle kılarsa, Kadir gecesinden nasibini almış demektir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mesleme b. Ali zayıftır.[1]

٢١٥٤ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلافُ الْمِصْرِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ قَتَادَةَ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7745. Senedinde ismi geçen Süleymân b. Seleme el-Habâirî de metrûktur. Bkz. *Zaîfu'l-Câmii's-sağîr*, no. 5671. Müellif, bu hadisin uydurma olduğunu söylemiştir.

بْنِ النُّعْمَانِ ، قَالَ : كَانَتْ لَيْلَةٌ شَدِيدَةُ الظُّلْمَةِ وَالْمَطَرِ ، فَقُلْتُ لَوْ أَنِّي اغْتَنَمْتُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ شُهُودَ الْعَتَمَةِ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَفَعَلْتُ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْصَرَنِي وَمَعَهُ عُرْجُونٌ يَمْشِي عَلَيْهِ ، فَقَالَ : " مَا لَكَ يَا قَتَادَةُ ، هَهُنَا هَذِهِ السَّاعَةَ ؟ " ، قُلْتُ : اغْتَنَمْتُ شُهُودَ الصَّلاَةِ مَعَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَأَعْطَانِي الْعُرْجُونَ ، فَقَالَ : " إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ خَلَفَكَ فِي أَهْلِكَ ، فَاذْهَبْ بِهَذَا الْعُرْجُونِ ، فَأَمْسِكْ بِهِ حَتَّى تَأْتِيَ بَيْتَكَ ، فَخُذْهُ مِنْ وَرَاءِ الْبَيْتِ فَاضْرِبْهُ بِالْعُرْجُونِ " ، فَخَرَجْتُ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَأَضَاءَ الْعُرْجُونُ مِثْلَ الشَّمْعَةِ نُورًا فَاسْتَضَأْتُ بِهِ فَأَتَيْتُ أَهْلِي فَوَجَدْتُهُمْ رُقُودًا ، فَنَظَرْتُ فِي الزَّاوِيَةِ ، فَإِذَا فِيهَا قُنْفُذٌ ، فَلَمْ أَزَلْ أَضْرِبُهُ بِالْعُرْجُونِ حَتَّى خَرَجَ .

رواه الطبراني في الكبير , ويأتي حديث عند أحمد أطول من هذا في الجمعة والساعة التي فيها إن شاء الله, ورجاله موثقون .

2154. Katâde b. en-Nu'mân anlatmaktadır: Zifiri karanlık ve şiddetli yağmurlu bir geceydi. Bu geceyi fırsat bilip Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yatsı namazına katılsam, dedim ve öyle yaptım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince beni gördü. Elinde de üzerine dayanarak yürüdüğü bir hurma dalı vardı. *"Bu saatte burada ne işin var, ey Katâde?"* diye sorunca; "Seninle birlikte yatsıya katılma fırsatını değerlendirdim, ey Allah'ın Nebîsi" dedim. Bunun üzerine elindeki dalı bana vererek:

"Şeytan senin ardından evini bastı. Bu bastonla git, evine varıncaya kadar bunu bırakma. Şeytan'ı evin köşesinde[1] *yakalayıp onu bu dalla döv"* buyurdu. Hemen Mescid'den çıktım. Hurma dalı mum gibi ışık yaydı, onunla yolumu aydınlattım. Ailemin yanına geldiğimde, yatmış olduklarını gördüm. Köşeye baktığımda orada bir kirpi gördüm. Dışarı çıkıncaya kadar ona hurma dalıyla vurdum.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. İnşallah konuyla ilgili, Cuma ve Cuma Günündeki Saat bahsinde Ahmed b. Hanbel tarafından nakledilmiş daha uzunca bir hadis gelecektir.

٢١٥٥ – وعَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ فَمَنْ أَخْفَرَ ذِمَّةَ اللَّهِ كَبَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ لِوَجْهِهِ "

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XIX, 9, 13'de "evin arkasında" tabiri geçmiştir.

رواه الطبراني في الكبير في أثناء حديث وهذا لفظه ورجاله رجال الصحيح .

وتأتي أحاديث من هذا الباب في الفتن إن شاء الله, وقد تقدم شيء منها في فضل الصلاة .

2155. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim sabah namazını cemaatle kılarsa, o Allah'ın ahdi altındadır. Kim Allah'ın ahdini bozarsa, Allah onu yüzüstü cehenneme sürer"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

Bu konuda Fitneler bölümünde de inşallah başka hadisler gelecektir. Bunlann bir kısmı Namazın Fazileti bahsinde geçmişti.

٢١٥٦ – حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ هُودٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يزِيدَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ تَوَضَّأَ ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ ، ثُمَّ جَلَسَ حَتَّى يُصَلِّيَ الْفَجْرَ كُتِبَتْ صَلاتُهُ يَوْمَئِذٍ فِي صَلاةِ الأَبْرَارِ ، وَكُتِبَ فِي وَفْدِ الرَّحْمَنِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: القاسم أبو عبد الرحمن, وهو مختلف في الاحتجاج به .

2156. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim abdest aldıktan sonra mescide giderek fecirden (sabah namazından) önce iki rekât namaz kılar, sonra sabah namazını kılıncaya kadar oturup beklerse, o günkü kıldığı namaz salihlerin namazı arasında, kendisi de Rahman'ın heyeti içinde yazılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kâsım Ebû Abdirrahman ile ihticac konusu tartışmalıdır.

٢١٥٧ – حَدَّثَنَا أَبُو حُصَيْنٍ الْقَاضِي ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالا : ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ يَسَارٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، حَدَّثَنِي بِلالٌ الْمُؤَذِّنُ ، قَالَ : أَذَّنْتُ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ فَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ ، ثُمَّ نَادَيْتُ فَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَقَالَ : فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا لَهُمْ ؟ " فَقُلْتُ : مَنَعَهُمُ الْبَرْدُ ، فَقَالَ : " اللَّهُمَّ احْسُرْ عَنْهُمُ الْبَرْدَ " ، فَقَالَ بِلالٌ : فَأَشْهَدُ أَنِّي رَأَيْتُهُمْ يَتَرَوَّحُونَ فِي الصُّبْحِ مِنَ الْحَرِّ"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أيوب بن سيار, وهو متروك.

2157. Müezzin Bilâl anlatmaktadır: Soğuk bir gecede ezanı okudum. (Mescid'e) kimse gelmedi. Sonra seslendim. Yine kimse gelmedi. Bunu üç kere tekrarladım. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlara ne oldu ki?"*

dedi. Ben: "Onlara soğuk engel oldu" deyince *"Allahım! Onlardan soğuğu defet"* diye dua etti. Bilâl der ki: Şahadet ederim ki, daha sonra onları sabah saatinde sıcaktan kendilerini serinletmeye çalışırken gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup, senedinde ismi geçen Eyyûb b. Seyyâr metrûktur.[1]

٢١٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ الأَزْهَرِ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، قَالَ : تَزَوَّجَ الْحَارِثُ بْنُ حَسَّانَ ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ ، وَكَانَ الرَّجُلُ إِذْ ذَاكَ إِذَا تَزَوَّجَ تَخَدَّرَ أَيَّامًا ، فَلا يَخْرُجُ لِصَلاةِ الْغَدَاةِ ، فَقِيلَ لَهُ : أَتَخْرُجُ وَإِنَّمَا بَنَيْتَ بِأَهْلِكَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ ؟ قَالَ : " وَاللَّهِ إِنَّ امْرَأَةً تَمْنَعُنِي مِنْ صَلاةِ الْغَدَاةِ فِي جَمِيعٍ لامْرَأَةُ سَوْءٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2158. Anbese b. el-Ezher, Simâk b. Harb'dan şu sözünü nakletmiştir: Hâris b. Hassân evlendi. Kendisi sahabi idi. O dönemde bir erkek evlendiğinde, günlerce gizlenir, sabah namazına çıkmazdı. Kendisine: "Sen çıkıyor musun?! Halbuki eşinle daha bu gece gerdeği girdin" dendiğinde: "Vallahi, beni sabah namazını cemaatle kılmaktan alıkoyan kadın, gerçekten kötü bir kadındır" diye cevap verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[2] rivayet etmiş olup senedi hasendir.

(بَابُ التَّشْدِيدِ فِي تَرْكِ الْجَمَاعَةِ)

Cemaati Terke Sert Tepki Gösterilmesi

٢١٥٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا زَبَّانُ حَدَّثَنَا سَهْلٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " الْجَفَاءُ كُلُّ الْجَفَاءِ وَالْكُفْرُ وَالنِّفَاقُ مَنْ سَمِعَ مُنَادِيَ اللَّهِ يُنَادِي بِالصَّلاةِ يَدْعُو إِلَى الْفَلاحِ وَلا يُجِيبُهُ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: زبان بن فائد, ضعفه ابن معين, ووثقه أبو حاتم .

2159. Muâz b. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

---

[1] Bkz. no. 1791.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3324.

"Katıksız kabalık, asıl küfür ve nifak, Allah'ın müezzinini namaza ve felaha/kurtuluşa çağırırken duyup da onun davetine icabet etmeyen kimsenin yaptığıdır" buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Zebbân b. Fâid'i İbn Maîn zayıf görürken, Ebû Hâtim güvenilir kabul etmiştir.[1]

٢١٦٠ – حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ ، ثنا رِشْدِينُ ، عَنْ زَبَّانَ بْنِ فَائِدٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " حَسْبُ الْمُؤْمِنِ مِنَ الشَّقَاءِ وَالْخَيْبَةِ أَنْ يَسْمَعَ الْمُؤَذِّنَ يُثَوِّبُ بِالصَّلاةِ فَلا يُجِيبُهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: زبان أيضا .

2160. Yine Muâz b. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Mümine bedbahtlık ve hayal kırıklığı olarak müezzinin namaz için kâmet getirdiğini işitip de ona icabet etmemesi yeter" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yine Zebbân yer almıştır.[2]

٢١٦١ – وعَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ: "مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يُجِبْ مِنْ غَيْرِ ضُرٍّ وَلاَ عُذْرٍ فَلا صَلاةَ لَهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة وسفيان الثوري, وضعفه جماعة ,

2161. Ebû Mûsa'nın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ezanı duyduğu halde herhangi bir rahatsızlığı ya da özrü yokken, ona icabet etmeyen kimsenin namazı makbul değildir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve Süfyân es-Sevrî güvenilir kabul ederken, bir grup kimse zayıf görmüştür.

---

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 439; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XX, 183. Senette ismi geçen İbn Lehî'a ve yine Rişdeyn b. Sa'd zayıftır.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XX, 183. Senedinde ismi geçen Rişdeyn b. Sa'd da zayıftır.

٢١٦٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا خَلَفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِىِّ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "لَوْلاَ مَا فِى الْبُيُوتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالذُّرِّيَّةِ أَقَمْتُ صَلاَةَ الْعِشَاءِ وَأَمَرْتُ فِتْيَانِى يُحَرِّقُونَ مَا فِى الْبُيُوتِ بِالنَّارِ"

رواه أحمد , وأبو معشر: ضعيف .

2162. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer evlerde kadınlar ve çocuklar bulunmamış olsaydı, yatsı namazını kıldıktan sonra gençlerime emir verip, (namaza katılmayanların) evler(in)deki her şeyi ateşe verdirirdim"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer zayıftır.

٢١٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِى ذِئْبٍ عَنْ عَجْلاَنَ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "لَيَنْتَهِيَنَّ رِجَالٌ مِمَّنْ حَوْلَ الْمَسْجِدِ لاَ يَشْهَدُونَ الْعِشَاءَ الآخِرَةَ فِى الْجَمِيعِ أَوْ لأُحَرِّقَنَّ حَوْلَ بُيُوتِهِمْ بِحُزَمِ الْحَطَبِ"

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : " ممن حول المسجد " . رواه أحمد, ورجاله موثقون .

2163. Yine Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ya mescidin çevresinde oturan bazı erkekler yatsı namazını cemaatle kılmama alışkanlığınan vazgeçerler, ya da ben evlerinin çevresini odun demetleriyle ateşe veririm" buyurmuştur.

★Ben derim ki: *"mescidin çevresinde oturan"* ifadesi hariç hadis, *Sahîh*'te geçmiştir.

Bu hadisi ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

٢١٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ الوَرَّاقُ أَبُو إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ جَارِيَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه قَالَ أَتَى ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ النَّبِىَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّه مَنْزِلِى شَاسِعٌ وَأَنَا مَكْفُوفُ الْبَصَرِ وَأَنَا أَسْمَعُ الأَذَانَ. قَالَ "فَإِنْ سَمِعْتَ الأَذَانَ فَأَجِبْ وَلَوْ حَبْوًا أَوْ زَحْفًا"

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الأوسط ,ورجال الطبراني موثقون كلهم .

[1] Bkz. İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, II, 105; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, no. 7324, 7903.

2164. Câbir b. Abdillah anlatmaktadır: İbn Ümmi Mektûm Hz, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Benim evim uzak ve ben âmâ biriyim. Fakat ezanı duyuyorum" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Eğer ezanı duyuyorsan, emekleyerek ya da sürünerek de olsa ona icabet et"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravilerinin hepsi güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

٢١٦٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ يَعْنِي ابْنَ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْحُصَيْنُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ عَنِ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى الْمَسْجِدَ فَرَأَى فِي الْقَوْمِ رِقَّةً فَقَالَ " إِنِّي لَأَهُمُّ أَنْ أَجْعَلَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ثُمَّ أَخْرُجُ فَلَا أَقْدِرُ عَلَى إِنْسَانٍ يَتَخَلَّفُ عَنِ الصَّلَاةِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا أَحْرَقْتُهُ عَلَيْهِ. فَقَالَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ نَخْلًا وَشَجَرًا وَلَا أَقْدِرُ عَلَى قَائِدٍ كُلَّ سَاعَةٍ أَيَسَعُنِي أَنْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِي قَالَ أَتَسْمَعُ الْإِقَامَةَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ فَأْتِهَا"

قلت : عند أبي داود طرف منه . رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

2165. İbn Ümmi Mektûm'dan nakledildiğine göre (bir gün) Mescid'e gelen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) cemaatin sayısını az bulunca: *"Düşünüyorum ki, cemaate bir imam tayin edeyim. Sonra çıkıp, her kimi namaza gelmeyip evinde dururken görürsem, onu eviyle birlikte yakayım"* buyurdu. Bunun üzerine İbn Ümmi Mektûm: "Ya Resûlallah! Benimle mescit arasında hurmalık ve ağaçlık bulunmaktadır. Her vakitte de rehber bulamıyorum. Bu sebeple ben namazımı evimde kılabilir miyim" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kâmeti işitiyor musun?"* diye sordu. "Evet" deyince *"Öyleyse namaza gel"* buyurdu.

★Ben derim ki: Ebû Dâvud hadisin bir kısmını nakletmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

---

[1] Bkz. *el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân*, no. 2063.

[2] 2165. Ebû Dâvud, *Sünen*, no. 552, 553; Nesâî, II, 110; İbn Huzeyme, *Sahîh*, no. 1480; Hâkim, *Müstedrek*, I, 246, 247. Hâkim hadise sahih hükmünü vermiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır.

٢١٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، نَا الشَّاذَكُونِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْحَرَّانِيُّ ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحِيمِ خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ ضَرِيرٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : إِنِّي أَسْمَعُ النِّدَاءَ ، فَلَعَلِّي لا أَجِدُ قَائِدًا وَيَشُقُّ عَلَيَّ ، أَفَأَتَّخِذُ مَسْجِدًا فِي دَارِي ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَيَبْلُغُكَ النِّدَاءُ ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَالَ : فَإِذَا سَمِعْتَ النِّدَاءَ فَأَجِبْ "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير وفي رواية له : " فأجب داعي الله " . وفيه: يزيد بن سنان, ضعفه أحمد وجماعة, وقال أبو حاتم : محله الصدق, وقال البخاري : مقارب الحديث .

2166. Ka'b b. Ucre anlatmaktadır: Âmâ bir zat Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ben ezanı duyuyorum. Fakat bazen rehber bulamıyorum. Bu yüzden namaza katılmak bana zor geliyor. Ben evimde bir mescit edinebilir miyim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ezanı duyuyor musun?"* diye sordu. Adam: "Evet" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Ezanı duyuyorsan, ona icabet et"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Bir başka rivayetinde ise ifade *"Allah'ın davetçisine icabet et"* şeklindedir. Senedinde ismi geçen Yezîd b. Sinân'ı Ahmed b. Hanbel ve bir grup kimse zayıf görürlerken, Ebû Hâtim: "Kendisinde dürüstlük hakimdir", Buhârî de: "Hadisi sahihe yakındır" değerlendirmesini yapmışlardır.[1]

٢١٦٧ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثنا أَبُو حَفْصٍ الْقَاصُّ عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : أَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَهُوَ أَعْمَى ، وَهُوَ الَّذِي أُنْزِلَتْ فِيهِ : ﴿ عَبَسَ وَتَوَلَّى أَنْ جَاءَهُ الأَعْمَى ﴾ ، وَكَانَ رَجُلا مِنْ قُرَيْشٍ ، إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ، أَنَا كَمَا تَرَانِي قَدْ كَبِرَتْ سِنِّي ، وَرَقَّ عَظْمِي ، وَذَهَبَ بَصَرِي ، وَلِي قَائِدٌ لا يُلاوِمُنِي قِيَادَةَ إِيَّايَ ، فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ رُخْصَةٍ أُصَلِّي فِي بَيْتِي الصَّلَوَاتِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَلْ تَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي أَنْتَ فِيهِ ؟ " قَالَ : نَعَمْ ، يَا رَسُولَ اللَّهِ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XIX, 139; *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 57, (*Mecmau'l-bahreyn*). Taberânî hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta başka bir senetle rivayet etmiştir. Bunun senedinde Yezîd yerine Süleymân b. Dâvud eş-Şâzekûnî yer almıştır ki, kendisi hadis uydurmakla itham edilmiş bir hafızdır. Fakat hadisi şahitlerinin teyidiyle sahih derecesine çıkmıştır. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1354.

، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا أَجِدُ لَكَ مِنْ رُخْصَةٍ ، وَلَوْ يَعْلَمُ هَذَا الْمُتَخَلِّفُ عَنِ الصَّلاةِ فِي الْجَمَاعَةِ مَا لِهَذَا الْمَاشِي إِلَيْهَا لأَتَاهَا ، وَلَوْ حَبْوًا عَلَى يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: علي بن يزيد الألهاني, عن القاسم, وقد ضعفهما الجمهور, واختلف في الاحتجاج بهما .

2167. Ebû Umâme bildiriyor: Kureyş'e mensup âmâ biri olup hakkında **"Âmânın kendisine gelmesinden ötürü yüzünü ekşitip döndü"**[1] âyeti inmiş olan İbn Ümmi Mektûm, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Anam babam sana feda olsun. Görüyorsun ki, yaşım ilerledi. Kemiklerim inceldi. Görme duyumu yitirdim. Bir rehberim var, ama onun rehberliği bana uymuyor. Namazlarımı evimde kılmama ruhsat var mıdır?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müezzini yaşadığın evden duyabiliyor musun?"* diye sordu. "Evet, duyuyorum ya Resûlallah" deyince şöyle buyurdu: *"Bu hususta senin için bir ruhsat bilmiyorum. Eğer cemaatle namazdan geri kalan bu kişi, ona yürüyerek gelen şu kişi için yazılan sevabı bilse, elleri ve ayakları üzerinde emekleyerek bile olsa muhakkak ona katılır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Ali b. Yezîd el-Elhânî ile kendisinden rivayette bulunduğu Kâsım'ı çoğunluk zayıf görmüş olup kendileriyle ihticac konusu tartışmalıdır.

٢١٦٨ – حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ ، ثَنَا وَهْبٌ ، ثَنَا مُحَمَّدٌ ، عَنِ الْعَوَّامِ ، عَنْ عُذْرَةَ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ زُهَيْرٍ ، عَنْ مَاهَانَ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، عَنِ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ ، أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَكَانَ ضَرِيرَ الْبَصَرِ ، فَشَكَا إِلَيْهِ ، وَسَأَلَهُ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فِي صَلاةِ الْعِشَاءِ وَالْفَجْرِ ، وَقَالَ : إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَشِيبَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَلْ تَسْمَعُ الأَذَانَ ؟ " ، قَالَ : نَعَمْ ، مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ، " فَلَمْ يُرَخِّصْ لَهُ فِي ذَلِكَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عذرة بن الحارث, ولا أعرفه.

2168. Berâ b. Âzib'den nakledildiğine göre kör olan İbn Ümmi Mektûm, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek yakınıp O'ndan yatsı ve sabah namazlarına katılmaması için kendisine ruhsat vermesini isteyerek: "Benimle senin aranda su kanalı var" dedi.

---

1 Abese, 80/1, 2.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ezanı işitiyor musun?"* diye sordu. "Evet" dedi ve aralarındaki bu konuşma bir iki kez tekerrür etti. Fakat netice itibariyle Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda kendisine ruhsat vermedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Uzre b. el-Hâris'i tanımıyorum.

٢١٦٩ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُقَدَّمُ بنُ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : نا عَمِّي الْقَاسِمُ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِلاَلًا فَيُقِيمَ الصَّلاَةَ ، ثُمَّ أَنْصَرِفَ إِلَى قَوْمٍ سَمِعُوا النِّدَاءَ ، فَلَمْ يُجِيبُوا ، فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ"

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح وهو عند مسلم بلفظك " لقد همت أن آمر رجلا يصلي بالناس ثم أحرق على رجال يتخلفون عن الجمعة بيوتهم " .

2169. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Düşündüm ki Bilâl'e emir vereyim, namazı kıldırsın. Sonra gidip, ezanı işittikleri halde namaza gelmeyen topluluğu evleriyle birlikte yakayım."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Hadisi Müslim de *"Düşündüm ki Bilâl'e emredeyim, cemaate namazı kıldırsın. Sonra Cuma namazından geri kalan erkekleri evleriyle birlikte yakayım"* ifadesiyle nakletmiştir.[1]

٢١٧٠ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا حَوْثَرَةُ بنُ أَشْرَسَ الْمِنْقَرِيُّ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بنُ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَوْ أَنَّ رَجُلا دَعَا النَّاسَ إِلَى عَرْقٍ أَوْ مِرْمَاتَيْنِ لأَجَابُوهُ ، وَهُمْ يُدْعَوْنَ إِلَى هَذِهِ الصَّلاةِ فِي جَمَاعَةٍ فَلا يَأْتُونَهَا ، لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ رَجُلا يُصَلِّي بِالنَّاسِ فِي جَمَاعَةٍ ، ثُمَّ أَنْصَرِفَ إِلَى قَوْمٍ سَمِعُوا النِّدَاءَ ، فَلَمْ يُجِيبُوا ، فَأُضْرِمَهَا عَلَيْهِمْ نَارًا ، وَأَنَّهُ لا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلا مُنَافِقٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2170. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9981 (yakın ifadelerle). Senedinde yer alan Ebû Hamza el-A'ver zayıftır.

"Bir adam insanları etsiz bir kemik ya da iki koyun paçasına davet etse, muhakkak davetini kabul ederler. Fakat cemaatle namaza davet ediliyorlar, gitmiyorlar. Bu sebeple düşündüm ki bir kişiye emir vereyim, insanlara namazı (cemaatle) kıldırsın. Sonra gidip, ezanı duydukları halde ona icabet etmeyen topluluğu ateşe vereyim. Çünkü cemaatle namazdan ancak münafık olan geri kalır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

٢١٧١ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَنْطَرِيُّ ، ثَنَا مُبَشِّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " مَنْ سَمِعَ حَيَّ عَلَى الْفَلاحِ فَلَمْ يُجِبْ ، فَقَدْ تَرَكَ سُنَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح .

2171. İbn Abbâs demiştir ki: Kim "Haydin felaha" sözünü işitir de ona icabet etmezse, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetini/yolunu terk etmiş olur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh* ravileridirler.

٢١٧٢ – حدثنا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ الأَزْدِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ عَنْ أَبِي قَبِيلٍ الْمَعَافِرِيِّ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْكِتَابُ وَاللَّبَنُ ، فَأَمَّا اللَّبَنُ فَيَفْتَحُ أَقْوَامٌ فِيهِ فَيَتْرُكُونَ الْجُمُعَةَ وَالْجُمُعَاتِ ، وَأَمَّا الْكِتَابُ فَيَفْتَحُ لأَقْوَامٍ فِيهِ فَتُجَادِلُونَ بِهِ الَّذِينَ آمَنُوا "

رواه الطبراني وأحمد وبغير لفظه, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام ويأتي غير هذا الحديث في الجمعة إن شاء الله .

2172. Ukbe b. Âmir'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim hakkında en çok endişe ettiğim şey, Kitap ve süttür. Sütten endişe ediyorum; çünkü bir takım topluluklar onun sevgisine kapılıp da Cuma ve cemaatle namazı terk ederler. Kitab'a gelince, yine bir takım topluluklara onun sırrı açılır da onunla inananlara karşı mücadele ederler."

★Hadisi Taberânî ve farklı bir ifadeyle Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır. İnşallah Cuma bahsinde konuyla ilgili bundan başka hadisler de gelecektir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ صَلَّى فِي بَيْتِهِ ثُمَّ وَجَدَ النَّاسَ يُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ)

Evinde Namazı Kılan Kimsenin Mescitte İnsanları Hâlâ Namaz Kıldıklarını Görmesi

٢١٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عِمْرَانُ بْنُ أَبِي أَنَسٍ عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ عَلِيٍّ الأَسْلَمِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي الدِّيلِ قَالَ صَلَّيْتُ الظُّهْرَ فِي بَيْتِي ثُمَّ خَرَجْتُ بِأَبَاعِرَ لِي لأُصْدِرَهَا إِلَى الرَّاعِي فَمَرَرْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الظُّهْرَ فَمَضَيْتُ فَلَمْ أُصَلِّ مَعَهُ فَلَمَّا أَصْدَرْتُ أَبَاعِرِي وَرَجَعْتُ ذُكِرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي مَا مَنَعَكَ يَا فُلاَنُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَنَا حِينَ مَرَرْتَ بِنَا. قَالَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي قَدْ كُنْتُ صَلَّيْتُ فِي بَيْتِي. قَالَ وَإِنْ".

رواه أحمد ورجاله موثقون .

2173. Dîl oğullarından bir zat anlatmaktadır: Yük develerimi çobana götürmek üzere dışarı çıktım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından geçtim. İnsanlara öğle namazını kıldırıyordu. Ben geçip gittim, onlarla birlikte namaza durmadım. Develerimi teslim edip döndüğümde bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatıldı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey falan kişi! Yanımızdan geçerken niçin bizimle beraber namaza iştirak etmedin?"* diye sorunca ben: "Ya Resûlallah! Ben evimde kılmıştım" deyince, *"Kılmış olsan bile (namaza iştirak etmeliydin)"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

٢١٧٤ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ السَّمَيْدَعِ الأَنْطَاكِيُّ ، ثنا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ النَّصِيبِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ صَعْصَعَةَ بْنِ السُّوَايِ بْنِ أَبِي الْخَرِيفِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : أَتَيْتُ أَنَا وَأَخِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ يُصَلِّي وَقَدْ صَلَّيْنَا الْمَكْتُوبَةَ فِي الْبَيْتِ فَلَمْ نُصَلِّ مَعَهُمْ ، فَقَالَ : " مَا مَنَعَكُمَا أَنْ تُصَلِّيَا مَعَنَا ؟ " قُلْنَا : قَدْ كُنَّا صَلَّيْنَا الْمَكْتُوبَةَ

[1] Bkz. no. 3182, 3183, 12775. Hadisi Ebû Ya'lâ da rivayet etmiştir. Nr. 1746. Ayrıca bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 295-296.

فِي الْبَيْتِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا صَلَّى الرَّجُلُ الْمَكْتُوبَةَ فِي الْبَيْتِ ، ثُمَّ أَدْرَكَ جَمَاعَةً فَلْيُصَلِّ مَعَهُمْ فَتَكُونُ صَلَاتُهُ فِي بَيْتِهِ نَافِلَةً "

رواه الطبراني في الكبير, وابن أبي الخريف وأبوه: لا أدري من هما .

2174. İbn Ebi'l-Harîf, babası kanalıyla dedesinden şöyle nakletmiştir: Ben ve kardeşim farz namazı evde kılıp Hayf mescidinde Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmiştik. Bu yüzden onlarla beraber tekrar kılmadık. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Niçin bizimle beraber namaz kılmadınız"* diye sorunca biz: "Biz farzı evde kılmıştık" dedik. Bunun üzerine:

"Bir kimse farz namazı evde kıldıktan sonra herhangi bir cemaate yetişirse, onlarla beraber onu yeniden kılsın. Bu durumda evinde kıldığı namazı nafile yerine geçer" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup İbn Ebi'l-Harîf ve babasının kim olduklarını bilmiyorum.[1]

٢١٧٥ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: أَبْصَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَيْنِ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ فِي أُخْرَيَاتِ النَّاسِ فَأَمَرَ بِهِمَا فَجِيءَ بِهِمَا تَرْعَدُ فَرَائِصُهُمَا فقال : " مَنَعَكُمَا مِنَ الصَّلَاةِ ؟ قَالَا : صَلَّيْنَا فِي رِحَالِنَا قَالَ : أَفَلَا صَلَّيْتُمْ مَعَنَا فَتَكُونَ تَطَوُّعاً وَتَكُونَ الأُولَى هِيَ الْفَرِيضَةَ "

رواه الطبراني في الكبير, وقال : هكذا رواه الحجاج بن أرطاة,عن يعلى بن عطاء ,عن أبيه, عن عبد الله بن عمرو, وخالف الناس في إسناده ورواه شعبة وأبو عوانة وهشيم وإبراهيم بن ذي حماية والثوري ,وهشام بن حسان, عن يعلى بن عطاء, عن عطاء, عن جابر بن يزيد بن الأسود السوائي .

قلت : ورجال إسناد الحديث ثقات إلا أن الحجاج مدلس وقد عنعنه.

2175. Abdullah b. Amr bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hayf mescidinde insanların arkasında iki kişi gördü. Emir verdi, huzuruna getirildiler. Adamların elleri ayakları titriyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizimle beraber niçin namaz kılmadınız?"* deyince adamlar: "Biz yüklerimizin yanında kıldık" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizimle de kılsaydınız ya. O zaman bu nafile, ilki de farz yerine geçerdi"* buyurdu.

---

[1] Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 380.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet ederek şu açıklamayı yapmıştır: "★Hadisi Haccâc b. Ertât, Ya'lâ b. Atâ kanalıyla babasından, o da Abdullah b. Amr'dan bu şekilde rivayet etmiş olup senedinde diğer insanlara muhalefet etmiştir. Zira aynı hadisi Şu'be, Ebû Avâne, Hüşeym, İbrâhîm b. Zî Himâye, Sevrî ve Hişam b. Hassân (tümü), Ya'lâ b. Atâ kanalıyla Atâ'dan, o da Câbir b. Yezîd b. el-Esved es-Süvâî'den nakletmiştir.

Ben derim ki: Hadisin senedinde yer alan raviler güvenilir ravilerdir. Ancak Haccâc müdellistir ve burada *"an-an"* rivayet sıygasını kullanmıştır.

٢١٧٦ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلاً جَالِساً فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ فَلَمَّا قَضَى الصَّلاَةَ قَالَ : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَالْقَوْمُ يُصَلُّونَ فَلْيُصَلِّ مَعَهُمْ تَكُونُ لَهُ نَافِلَةً "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إبراهيم بن زكريا فإن كان هو العجلي الواسطي فهو ضعيف وإن كان غيره, فلم أعرفه .

2176. Abdullah b. Sercis bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), insanların namaz kıldıkları bir sırada Mescid'de oturan bir adam gördü ve namazı bitirdiğinde: *"Sizden biriniz evinde namazı kıldıktan sonra mescide girdiğinde cemaat namaz kılıyorsa, onlarla beraber o da kılsın. Bu onun için nafile hükmünde olur"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Zekeriyâ'dan maksat eğer el-İclî el-Vasıtî ise, bu kişi zayıftır; başkası ise, kendisini tanımıyorum.

(بَابُ فِيمَنْ جَاءَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا)

Mescide Giren Kişinin Cemaatin Namazı Kılmış Olduklarını Görmesi

٢١٧٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ ، نَا هِشَامُ بْنُ خَالِدِ الأَزْرَقُ ، نَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، نَا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَقْبَلَ مِنْ بَعْضِ نَوَاحِي الْمَدِينَةِ يُرِيدُ الصَّلاَةَ ، فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا ، فَذَهَبَ إِلَى مَنْزِلِهِ ، فَجَمَعَ أَهْلَهُ ، ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ "

رواه الطبراني في الكبير الأوسط, ورجاله ثقات .

2177. Ebû Bekre'nin naklettiğine göre (bir gün) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza gitmek için Medine mahallelerinden çıkıp geldiğinde insanların namazlarını kılmış olduklarını gördü. Hemen evine yönelerek ailesini topladı ve namazı onlarla birlikte kıldı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ فِيمَنْ تَحْصُلُ بِهِمْ فَضِيلَةُ الْجَمَاعَةِ)

Cemaat Faziletini Sağlayan Kişi Sayısı

٢١٧٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَةَ ، نا أَبُو تَوْبَةَ ، نا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الاثْنَانِ فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَةٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: مسلمة بن علي, وهو ضعيف .

2178. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki ve daha fazla kişi cemaattir"* buyurmuştur.

Bun Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mesleme b. Ali zayıftır.

٢١٧٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلاً يُصَلِّي فَقَالَ " أَلاَ رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَى هَذَا يُصَلِّي مَعَهُ. فَقَامَ رَجُلٌ فَصَلَّى مَعَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَانِ جَمَاعَةٌ"

رواه أحمد والطبراني, وله طرق كلها ضعيفة .

2179. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tek başına namaz kılmakta olan bir adam gördü ve: *"Buna bir iyilik yapıp onunla beraber namaz kılacak yok mu?"* dedi. Hemen bir adam kalkıp onunla beraber namaz kıldı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu iki kişi, bir cemaat oluşturmuştur"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin bir kaç tariki vardır. Ancak hepsi de zayıftır.[1]

٢١٨٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ أَنْبَأَنَا سُلَيْمَانُ النَّاجِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُتَوَكِّلِ النَّاجِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصْحَابِهِ الظُّهْرَ. قَالَ فَدَخَلَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " مَا حَبَسَكَ يَا فُلاَنُ عَنِ الصَّلاَةِ. قَالَ فَذَكَرَ

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7857'de ifade şöyledir: "Bir adam tek başına namaz kılmaya başladı. Onu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ..." şeklindedir.

شَيْئاً اعْتَلَّ بِه. قَالَ فَقَامَ يُصَلِّي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلاَ رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَى هَذَا فَيُصَلِّي مَعَه. قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَصَلَّى مَعَهُ"

رواه أحمد , وروى أبو داود والترمذي بعضه , ورجاله رجال الصحيح .

2180. Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: (Bir gün) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına öğle namazını kıldırdıktan hemen sonra ashâbından biri içeri girdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey falan! Namaza niçin geç kaldın?"* diye sordu. O da bir mazeret beyan edip (onun tek başına namaza durmak istediğini gören) Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Buna bir iyilik yapıp onunla beraber namaz kılacak kimse yok mu?"* buyurdu. Hemen bir adam kalkıp onunla beraber namaza durdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. -Ebû Dâvud ile Tirmizî hadisin bir kısmını rivayet etmişlerdir.-[1]

٢١٨١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي مَالِكٍ قَالَ دَخَلَ رَجُلٌ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَلاَ رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَى هَذَا فَيُصَلِّي مَعَهُ. قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ فَصَلَّى مَعَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَانِ جَمَاعَةٌ"

رواه أحمد, والوليد ليس بصحابي, والحديث منقطع الإسناد .

2181. Velîd b. Mâlik bildiriyor: Bir adam Mescid'e girerek namaza durdu. Onu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Buna bir iyilik yapıp onunla beraber namaz kılacak kimse yok mu?"* diye sordu. Hemen bir adam kalkıp onunla beraber namaza durdu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu iki kişi bir cemaattir"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Fakat Velîd, sahabi değildir. Bu yüzden hadisin senedinde kopukluk vardır.

٢١٨٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَشْرَسَ الْوَرَّاقُ ، ثنا أَبُو جَابِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ ، أَنَّ رَجُلاً دَخَلَ

---

[1] Ahmed b. Hanbel, III, 5, 45, 64, 85; Ebû Ya'lâ, no. 1057. Senedinde ismi geçen Süleymân en-Nâcî *Sahîh*'in ravilerinden değildir. Bkz. Tirmizî, no. 220; Ebû Dâvud, no. 574; Dârimî, I, 318; Hâkim, *Müstedrek,* I, 209. -Hâkim hadise sahih hükmünü vermiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır.- İbn Hazm, *el-Muhallâ,* IV, 238.

الْمَسْجِدَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ صَلَّى ، فَقَالَ : " أَلا رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَى هَذَا ، فَيُصَلِّيَ مَعَهُ ؟ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن عبد الملك أبو جابر, قال أبو حاتم : أدركته وليس بالقوي في الحديث .

2182. Selmân'dan nakledildiğine göre bir adam Mescid'e girdiğinde Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kılmıştı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Buna bir iyilik yapıp onunla beraber namaz kılacak kimse yok mu?"* buyurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Abdilmelik Ebû Câbir hakkında Ebû Hâtim: "Ona yetiştim. Hadis konusunda kuvvetli değildir" demiştir. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hüseyin b. Hasan el-Eşkar oldukça zayıf biri olmakla beraber İbn Hibbân tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

٢١٨٣ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهِبٍ ، عَنْ عِصْمَةَ عَنْ عِصْمَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ صَلَّى الظُّهْرَ فِي الْمَسْجِدِ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ ، فَدَخَلَ يُصَلِّي ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَلا رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَى هَذَا يُصَلِّي مَعَهُ ؟ "

رواه الطبراني في الكبير ,وإسناده ضعيف, ولا يصح عن عصمة حديث, والله أعلم .

2183. İsmet bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazını kılıp tam Mescid'e oturmuştu ki, bir adam çıkageldi. İçeri girip namaza durdu. Onu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Buna bir iyilik yapıp onunla beraber namaz kılacak kimse yok mu?"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi zayıftır. Kaldı ki İsmet'ten gelen hiçbir hadis sahih değildir. Doğrusunu Allah bilir.

٢١٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الأَخْرَمُ ، نَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، ثَنَا أَبِي ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ رَجُلا جَاءَ وَقَدْ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَامَ يُصَلِّي وَحْدَهُ ، فَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ يَتَّجِرُ عَلَى هَذَا فَيُصَلِّي مَعَهُ ؟ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن الحسن, فإن كان ابن زبالة فهو ضعيف .

2184. Sâbit'in Enes'den bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kıldıktan sonra bir adam çıkageldi ve tek başına namaza durdu. Onu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim buna bir iyilik yapıp onunla beraber namaz kılar?"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. el-Hasan'dan maksat eğer İbn Zebâle ise bu kişi zayıftır.[1]

(بَابُ فَضْلِ الصَّلاةِ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ وَغَيْرِهِ)

Büyük Cami ve Sair Camilerde Kılınan Namazın Fazileti

٢١٨٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ زُغْبَةَ ، قَالَ : نا زُهَيْرُ بْنُ عَبَّادٍ الرُّؤَاسِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي نَافِعٌ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الصَّلاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ تَعْدِلُ الْفَرِيضَةَ حَجَّةً مَبْرُورَةً ، وَالنَّافِلَةَ كَحَجَّةٍ مُتَقَبَّلَةٍ ، وَفُضِّلَتِ الصَّلاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ عَلَى مَا سِوَاهُ مِنَ الْمَسَاجِدِ بِخَمْسِمَائَةِ صَلاةٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: نوح بن ذكوان, ضعفه أبو حاتم .

2185. İbn Ömer'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Büyük camide kılınan (farz) namaz, farza –yani, makbul bir hacca- denktir. Nâfile namaz ise kabul edilmiş bir hac gibidir. Büyük camide kılınan namaz diğer camilerde kılınan namazdan elli kat daha faziletlidir."

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nûh b. Zekvân'ı Ebû Hâtim zayıf görmüştür.

(بَابُ الأَعْذَارِ فِي تَرْكِ الْجَمَاعَةِ)

Cemaate Katılmamayı Mazur Kılan Sebepler

٢١٨٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَا رُخِّصَ فِي تَرْكِ الْجَمَاعَةِ إِلا لِخَائِفٍ أَوْ مَرِيضٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يوسف بن عطية الباهلي, وهو ضعيف .

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 181 (Benzer bir ifadeyle). Senedinde yer alan Fadl b. el-Muhtâr hadisi münker biridir. Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdeyn'i de âlimler yalancılıkla itham etmişlerdir.

2186. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Yalnız korkan ya da hastalanan kimsenin cemaate katılmamasına ruhsat verilmiştir.

★Bunu Taberânî, el-Mu'cemu'l-kebîr'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yûsuf b. Atıyye el-Bâhilî zayıftır.[1]

٢١٨٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، قَالَ : نا أَيُّوبُ بْنُ عُتْبَةَ ، عَنْ إِيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا حَضَرَتِ الصَّلاةُ وَالْعَشَاءُ ، فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: أيوب بن عتبة, وثقه أحمد ويحيى بن معين في رواية عنهما, وضعفه النسائي وأحمد وابن معين في روايات عنهما .

2187. Seleme b. el-Ekva'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Yatsı) namazı vakti geldiğinde yemek hazırsa, önce yemeği yiyin"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta[2] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Utbe'yi bir rivayete göre Ahmed b. Hanbel ve Yahyâ b. Maîn güvenilir kabul ederlerken, Nesâî ve ayrıca bir çok rivayete göre Ahmed b. Hanbel ve İbn Maîn zayıf saymışlardır.

٢١٨٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَافِعٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" إِذَا حَضَرَ الْعَشَاءُ وَحَضَرَتِ الصَّلاةُ فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ" رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير, ورجاله ثقات سمع بعضهم من بعض .

2188. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemek hazırken namaz vakti gelmişse, önce yemeği yiyin"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri birbirlerinden hadis işitmiş güvenilir ravilerdir.

٢١٨٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ أَيُّوبَ الأَهْوَازِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ ، ثنا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، رَفَعَهُ قَالَ : " إِذَا حَضَرَ الْعَشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلاةُ ، فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ "

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9983. Senedinde ismi geçen Ebû Hamza el-A'ver zayıftır.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6250.

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2189. İbn Abbâs, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak: *"Yemek hazırken namaz için kâmet getirilmişse, önce yemeği yiyin"* demiştir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢١٩٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا حَضَرَ الْعَشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلاةُ فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, وفيه: إسماعيل بن عمرو البجلي, ضعفه أبو حاتم .

2190. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemek hazırken namaz için kâmet getirilmişse, önce yemeği yiyin"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsmâîl b. Amr el-Becelî'yi Ebû Hâtim zayıf görmüştür.

٢١٩١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ وَاقِدٍ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نَا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُخْبِرُ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاةُ وَأَحَدُكُمْ صَائِمٌ فَلْيَبْدَأْ بِالْعَشَاءِ قَبْلَ صَلاةِ الْمَغْرِبِ ، وَلا تَعْجَلُوا عَنْ عَشَائِكُمْ "

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : " وأحدكم صائم " . رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح .

2191. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz oruçluyken akşam namaz için kâmet getirildiğinde namazdan önce yemek yesin. Ayrıca yemeğinizde acele etmeyin"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: *"Sizden biriniz oruçluyken"* ifadesi hariç hadis *Sahîh*'te geçmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 12142. Senedinde ismi geçen Yezîd b. Ziyâd el-Hâşimî dürüst olmakla beraber hafızası zayıftır. (Bu yüzden) İbn Maîn kendisini zayıf görmüştür.

٢١٩٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا بَهْزٌ حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ حُنَيْنٍ فِي يَوْمٍ مَطِيرٍ " الصَّلَاةُ فِي الرِّحَالِ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير والبزار بنحوه, وزاد : " كراهية أن يشق علينا " , ورجال أحمد رجال الصحيح

2192. Semure'nin naklettiğine göre Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber savaşında yağmurlu bir günde: *"Namaz, konak yerlerinde kılınsın"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr'*de Taberânî ve "Bize meşakkat vermek istemediğinden" ilavesiyle benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh'*in ravileridirler.

٢١٩٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ شَيْخٍ سَمَّاهُ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ النَّحَّامِ قَالَ سَمِعْتُ مُؤَذِّنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ وَأَنَا فِي لِحَافِي فَتَمَنَّيْتُ أَنْ يَقُولَ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ فَلَمَّا بَلَغَ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَالَ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ. ثُمَّ سَأَلْتُ عَنْهَا فَإِذَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَمَرَهُ بِذَلِكَ"

رواه أحمد, وفيه: رجل لم يسم .

2193. Nuaym b. en-Nehhâm bildiriyor: Soğuk bir gecede yorganımın altında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müezzinini işittim ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazınızı konak yerlerinizde kılın"* buyurmasını diledim. Müezzin "Hayya alelfelâh" sözüne ulaşınca *"Namazınızı konak yerlerinizde kılın"* dedi. Sonra bunu sordum. Meğer Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) emretmiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٢١٩٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ النَّحَّامِ قَالَ نُودِيَ بِالصُّبْحِ فِي يَوْمٍ بَارِدٍ وَأَنَا فِي مِرْطِ امْرَأَتِي فَقُلْتُ لَيْتَ الْمُنَادِي قَالَ مَنْ قَعَدَ فَلَا حَرَجَ عَلَيْهِ فَنَادَى مُنَادِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي آخِرِ أَذَانِهِ وَمَنْ قَعَدَ فَلَا حَرَجَ عَلَيْهِ"

رواه إسماعيل بن عياش, عن يحيى بن سعيد الأنصاري المدني وروايته, عن أهل الحجاز مردودة . ورواه الطبراني من طريق آخر رجالها رجال الصحيح .

رواه أحمد والطبراني في الكبير إلا أنه قال : فلما قال : الصلاة خير من النوم قال : ومن قعد فلا حرج.

2194. Nuaym b. en-Nehhâm bildiriyor: Soğuk bir günde ben hanımımın çarşafı altında yatarken sabah ezanı okundu. Kendi kendime "Keşke müezzin: «Yerinde kalan, kalabilir» diye ilan etse" dedim. Çok geçmeden Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) müezzini ezanın sonunda *"Yerinde kalan, kalabilir"* diye ilan etti.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi "«Namaz uykudan hayırlıdır» sözünden sonra müezzin, «Yerinde kalan, kalabilir» diye ilan etti" şeklindedir.

Hadisi İsmâîl b. Ayyâş, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî el-Medenî'den nakletmiştir ki, onun Hicazlılardan rivayeti merduttur. Aynı hadisi Taberânî ravileri *Sahîh*'in ravilerinden oluşan bir başka tarikle daha rivayet etmiştir.

٢١٩٥ - وعَنْ نُعَيْمِ بْنِ النَّحَّامِ قَالَ: كُنْتُ مَعَ امْرَأَتِي فِي مِرْطِهَا فِي غَدَاةٍ بَارِدَةٍ فَنَادَى مُنَادِي النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِصَلاَةِ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعْتُهُ قُلْتُ : لَيْتَ أَنَّهُ يَقُولُ : مَنْ قَعَدَ فَلاَ حَرَجَ. فَلَمَّا قَالَ : صَلاَةٌ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ قَالَ : وَمَنْ قَعَدَ فَلاَ حَرَجَ"

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون خلا شيخ الطبراني عبد الله بن وهيب الغزي, فإني لم أعرفه .

2195. Nuaym b. en-Nehhâm anlatmaktadır: Ben soğuk bir sabahta hanımımla onun yorganı altında yatarken Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) müezzini sabah namazı için ezan okudu. Onu duyduğumda kendi kendime "Keşke «Yerinde kalan, kalabilir» diye ilan etse" dedim. Sonra "Namaz uykudan hayırlıdır" sözünü okuyunca, "Yerinde kalan, kalabilir" diye ilan etti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup, Taberânî'nin hocası Abdullah b. Vuheyb el-Ğazzî dışındaki ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir. Taberânî'nin adı geçen hocasını ise tanımıyorum.

٢١٩٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ أَوْسٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ سَمِعَ مُنَادِي رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَامَتِ الصَّلاَةُ أَوْ حِينَ حَانَتِ الصَّلاَةُ أَوْ نَحْوَ هَذَا أَنْ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ لِمَطَرٍ كَانَ"

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2196. Amr b. Evs anlatmaktadır: Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müezzininden işiten biri bildirdi ki, namaz için kâmet getirildiği veya namaz vakti geldiği veyahut bunun gibi bir anda müezzin: "Yağmur dolayısıyla namazınızı konak yerlerinizde kılın" diye seslenmiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ فِيمَنِ اشْتَغَلَ بِالسَّبَبِ عَنِ الصَّلاةِ فِي الْجَمَاعَةِ)

Meşguliyet Sebebiyle Cemaatle Namaza Gelememek

٢١٩٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ الْجُرْجَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أنا يَحْيَى بْنُ الْعَلاءِ ، ثنا بَشِيرُ بْنُ نُمَيْرٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ مَكْحُولا ، يَقُولُ : ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ ، قَالَ فَقَامَ عُرْفُطَةُ بْنُ نَهِيكٍ التَّمِيمِيُّ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي وَأَهْلَ بَيْتِي مُرْزَقُونَ مِنْ هَذَا الصَّيْدِ ، وَلَنَا فِيهِ قَسَمٌ وَبَرَكَةٌ ، وَهُوَ مَشْغَلَةٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ ، وَعَنِ الصَّلاةِ فِي جَمَاعَةٍ ، وَبِنَا إِلَيْهِ حَاجَةٌ أَفَتُحِلُّهُ ، أَمْ تُحَرِّمُهُ ؟ فَقَالَ : " أُحِلُّهُ لأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَحَلَّهُ ، نِعْمَ الْعَمَلُ ، وَاللَّهُ أَوْلَى بِالْعُذْرِ ، قَدْ كَانَتْ لِلَّهِ قَبْلِي رُسُلٌ كُلُّهُمْ يَصْطَادُ ، أَوْ يَطْلُبُ الصَّيْدَ ، وَيَكْفِيكَ مِنَ الصَّلاةِ فِي جَمَاعَةٍ إِذَا غِبْتَ عَنْهَا فِي طَلَبِ الرِّزْقِ حُبُّكَ الْجَمَاعَةَ وَأَهْلَهَا ، وَحُبُّكَ ذِكْرَ اللَّهِ وَأَهْلَهُ "

قلت : فذكر الحديث وهو بتمامه في الصيد يأتي إن شاء الله .

رواه الطبراني في الكبير, وفيه بشر بن نمير, وهو ضعيف متروك.

2197. Safvân b. Umeyye anlatmaktadır: (Bir gün) biz, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunurken birden Urfuta b. Nehîk ayağa kalkarak şöyle dedi: "Ya Resûlallah! Ben ve ailem avcılıkla rızkımızı kazanmaktayız. Bizim için bunda bir kısmet ve bereket vardır. Fakat bu bizi, Allah'ı anmaktan ve cemaatle namazdan alıkoyan bir meşgaledir. Bizim ona ihtiyacımız da vardır. Bunu helal mi kılıyorsun, haram mı?"

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buna şöyle cevap verdi: *"Helal kılıyorum. Çünkü -aziz ve celil olan-Allah onu helal kılmıştır. Ne güzel iştir o. Bunu asıl Allah mazeret saymıştır. Nitekim benden önce de Allah'ın bir takım peygamberleri gelmişti. Hepsi de avlanmışlar ya da av aramışlardır. Dolayısıyla sen rızık aramak maksadıyla (şehirden) uzaklaştığında cemaat ve cemaate katılanlara olan sevgin, Allah'ı zikri ve zikir ehlini sevmen cemaatle namaz (sevabı) olarak sana yeter."*

★Ben derim ki: Hadisin tamamı inşallah Av bölümünde gelecektir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde geçen Bişr b. Nümeyr zayıf ve metrûk biridir.[1]

(بَابُ الصَّلاةُ فِي الثَّوْبِ الواحد وأَكْثَرَ مِنْهُ)

Tek ve Daha Fazla Elbiseyle Namaz Kılmak

٢١٩٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه بْنُ مُحَمَّد. وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْهُ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ حُسَيْنٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُتَوَشِّحاً بِهِ يَتَّقِي بِفُضُولِه حَرَّ الأَرْضِ وَبَرْدَهَا"

رواه أحمد, وفي رواية له : " ما عليه غيره " وله طرق عنده وعند من يأتي ذكره ومعناها كلها الصلاة في الثوب الواحد , رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير والأوسط, ورجال أحمد رجال الصحيح.

2198. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir elbiseye sarınarak namaz kılar, elbisenin artan kısımlarıyla yerin sıcak ve soğuğundan kendini korurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Diğer bir rivayetinde ise "Üzerinde başkası yoktu" ifadesi geçmiştir. Gerek Ahmed b. Hanbel'de gerekse birazdan isimleri zikredilecek kaynaklarda hadisin, hepsi de anlam bakımından tek elbiseyle namaz kılma konusunda dair pek çok tariki vardır.

Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢١٩٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّه بْنِ عَبْدِ اللَّه بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ الْمَخْزُومِيِّ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُتَوَشِّحاً مَا عَلَيْهِ غَيْرُهُ"

رواه أحمد مخالفا بين طرفيه, ذكره في رواية أخرى, ورجاله ثقات .

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7342. Bunun senedinde yer alan Yahyâ b. el-Alâ da hadis uydururdu.

2 Abdullah b. Ahmed, *Zevaid Müsned*, I, 256; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 256, 265, 303, 320. Ravilerinden Hüseyin b. Abdillah b. Ubeydillah b. Abbâs zayıf olup *Sahîh*'in ravilerinden değildir. Hüseyin b. Abdillah'ın İkrime'den rivayeti makbul değildir. Yine senedinde ismi geçen Şerîk b. Abdillah da zayıftır. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11520, 11521; *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1916; Ebû Ya'lâ, no. 2446; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 108.

2199. Abdullah b. Abdillah b. el-Muğîre el-Mahzûmî anlatmaktadır: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme'nin evinde tek bir elbiseyle namaz kılarken gördüm. Üzerinde başka elbise yoktu.

★Hadisi Ahmed "İki ucunu birbirine bağlayarak" ifadesiyle nakletmiştir. Aynı hadisi bir başka rivayetle daha nakletmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٢٠٠ – وعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفي إحدى طرقه عبد الرحمن بن أبي الزناد, وهو ضعيف ورواه البزار من هذا الوجه لكنه قال : عبد الله بن عبد الله بن أبي أمية وهو المعروف وفي الأخرى : محمد بن إسحاق, وهو ثقة مدلس وقد عنعنه ,وعبد الله بن أبي أمية قتل يوم الطائف مع النبي صلى الله عليه و سلم, وفي السند أن عروة بن الزبير سمعه من عبد الله بن أبي أمية وقد غلط ابن عبد البر مسلم بن الحجاج في كونه ذكر أن عروة روى عنه , قال : إنما الذي روى عنه عروة ابنه عبد اله بن أبي أمية قال : ولا يصح له عندي صحبة لصغره .

2200. Abdullah b. Ebî Umeyye demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) iki ucunu birbirine bağlamış, tek bir elbiseyle namaz kılarken gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup tariklerinin birinde yer alan Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd zayıftır. Aynı hadisi Bezzâr da aynı tarikle rivayet etmiş, ancak "Abdullah b. Abdillah b. Ebî Umeyye" ismini zikretmiştir ki bu bilinen biridir (maruftur). Diğer rivayette ise Muhammed b. İshâk yer almıştır ki, güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada "*an-an*" sıygasını kullanmıştır.

Abdullah b. Ebî Umeyye Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) katıldığı Tâif savaşında öldürülmüştü. Senette "Urve b. ez-Zübeyr, bunu Abdullah b. Ebî Umeyye'den işitti" denmiştir. Fakat İbn Abdilber, Urve'nin Abdullah'tan rivayette bulunduğunu söyleyen Müslim b. Haccâc'ın yanıldığını belirterek "Urve'nin rivayette bulunduğu kişi, Abdullah b. Ebî Umeyye'nin oğludur ki, bana göre yaşının küçüklüğü sebebiyle onun sahabiliği geçerli değildir" demiştir.

٢٢٠١ – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الأَسْلَمِيُّ ، حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ ، عَنْ حَبِيبٍ مَوْلَى عُرْوَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَتْ : رَأَيْتُ أَبِي يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، فَقُلْتُ : يَا أَبَهْ ، تُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، وَثِيَابُكَ مَوْضُوعَةٌ ؟ ، فَقَالَ : " يَا بُنَيَّةُ ، إِنَّ آخِرَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلْفِي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ "

رواه أبو يعلى, وفيه :الواقدي ,وهو ضعيف .

2201. Esmâ binti Ebî Bekr bildiriyor: Ben babamı bir elbiseyle namaz kılarken gördüm. "Babacığım! Elbiselerin yerinde durduğu halde sen bir elbiseyle namaz kılıyorsun?" dediğimde: "Kızım! Allah Resûlü (sallallahu

aleyhi vesellem) benim arkamda kıldığı son namazında üzerinde tek bir elbise vardı" karşılığını verdi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Vâkıdî zayıftır.

٢٢٠٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ"

قلت : لجابر حديث في الصحيح عن أبي سعيد .

رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2202. Câbir demiştir ki: Bana, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) iki ucunu birleştirerek tek bir elbise içinde namaz kılarken gören kimse bildirdi.

★Ben derim ki: *Sahîh*'te konuyla ilgili Câbir'in Ebû Saîd'den naklettiği bir hadis yer almıştır.

٢٢٠٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْعَيْزَارِ قَالَ قَالَ حُذَيْفَةُ بِتُّ بِآلِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَقَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَعَلَيْهِ طَرَفُ اللِّحَافِ وَعَلَى عَائِشَةَ طَرَفُهُ وَهِيَ حَائِضٌ لَا تُصَلِّي"

رواه أحمد, ورجاله ثقات.

2203. Huzeyfe bildiriyor: Bir defasında Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ailesinin yanında geceledim. (Gece) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp namaza durdu. Üstünde çarşafın bir ucu vardı. Diğer ucu ise âdetli olduğundan namaz kılmayan Âişe'nin üstündeydi.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٢٠٤ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ "

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2204. Ebû Seleme b. Abdirrahman demiştir ki: Bana, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) iki ucunu birleştirerek tek bir elbise (bez) içinde namaz kılarken gören kimse bildirdi.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٢٠٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ. وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ قَالَ وَحَدَّثَنِي وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ أَنْبَأَنَا خَالِدٌ الْوَاسِطِيُّ قَالَ الثَّقَفِيُّ فِي حَدِيثِهِ حَدَّثَنَا أَبُو مَسْعُودٍ الْجُرَيْرِيُّ قَالَ وَهْبٌ أَنْبَأَنَا خَالِدٌ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ قَالَ قَالَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ الصَّلاَةُ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ سُنَّةٌ كُنَّا نَفْعَلُهُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلاَ يُعَابُ عَلَيْنَا. فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ إِنَّمَا كَانَ ذَاكَ إِذْ كَانَ فِي الثِّيَابِ قِلَّةٌ فَأَمَّا إِذْ وَسَّعَ اللهُ فَالصَّلاَةُ فِي الثَّوْبَيْنِ أَزْكَى"

رواه عبد الله من زياداته والطبراني في الكبير بنحوه ,من رواية زر عنها موقوفا وأبو نضرة لم يسمع من أبي ولا ابن مسعود .

2205. Ebû Nadre'nin bildirdiğine göre Ubey b. Ka'b demiştir ki: Tek elbiseyle namaz kılmak, sünnettir. Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında böyle yapardık ve bundan dolayı kınanmazdık. İbn Mes'ûd ise demiştir ki: "Bu yalnızca elbiselerin kıt olduğu dönemde yaşanmıştı. Fakat Allah genişlik verdiği zaman iki elbiseyle namaz kılmak daha iyidir."

★Hadisi Abdullah (*Müsned*'e) ziyadelerinde ve Zirr kanalıyla benzerini *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî mevkûf (sahabe sözü) olarak rivayet etmiştir. Fakat Ebû Nadre, ne Ubey'den ne de İbn Mes'ûd'dan hadis işitmiştir.

٢٢٠٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ بْنُ حَبِيبٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ الثَّقَفِيَّ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ حَبِيبَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَقُولُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَعَلَيَّ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ وَاحِدٌ"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2206. Muhammed b. Ebî Süfyân, kendisinden nakledildiğine göre Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Habîbe'nin: "Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde bir elbiseyle namaz kılarken gördüm" dediğini işitmiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٢٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَتْ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ مُتَوَشِّحاً فِي ثَوْبٍ الْمَغْرِبَ فَقَرَأَ الْمُرْسَلاَتِ مَا صَلَّى صَلاَةً بَعْدَهَا حَتَّى قُبِضَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2207. Ümmü'l-Fadl binti'l-Hâris demiştir ki: Bize Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendi evinde tek bir elbiseye sarınmış olarak namaz kıldırdı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٢٠٨ – حَدَّثَنَا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ الْحَارِثِ الْمُحَارِبِيُّ ، عَنْ غَيْلَانَ بْنِ جَامِعٍ ، عَنْ إِيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنِ ابْنٍ لِعَمَّارٍ ، عَنْ عَمَّارٍ " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُتَوَشِّحًا بِهِ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير, كلاهما من رواية ابن لعمار, عن عمار .

2208. Ammâr'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tek bir elbiseye sarınarak namaz kılmıştır.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî, Ammâr'ın bir oğlu kanalıyla Ammâr'dan nakletmişlerdir.[1]

٢٢٠٩ – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الأَجْلَحِ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : " صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ "

رواه أبو يعلى والبزار بنحوه, ورجاله موثقون .

2209. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki ucunu birbirine bağlayarak tek bir elbise içinde namaz kılmıştır.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٢١٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، نَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ مُتَوَكِّئًا عَلَى أُسَامَةَ مُرْتَدِيًا بِثَوْبِ قُطْنٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ

رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح .

2210. Enes anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatına yol açan hastalığı sırasında bir pamuk elbise giyindi ve sonra Usâme'ye dayanarak (Mescid'e) çıkıp insanlara namaz kıldırdı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 1639. Senedinde zikri geçen Ammar'ın oğlu meçhuldür. Yahyâ el-Hımmânî ise hafız olmakla beraber hadis hırsızlığıyla itham edilmiştir. Ayrıca bkz. Abdürrezzâk, *Musannef*, I, 313.

٢٢١١ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ الأَنْطَاكِيُّ ، حَدَّثَنَا مُبَشِّرٌ يَعْنِي ابْنَ إِسْمَاعِيلَ الْحَلَبِيَّ الْكَلْبِيَّ ، وَالْحَارِثُ بْنُ عَطِيَّةَ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، فَقُلْتُ : أَلا أُرَاهُ يُصَلِّي كَمَا أَرَى ؟ قَالَتْ : " نَعَمْ ، وَهُوَ الثَّوْبُ الَّذِي كَانَ فِيهِ مَا كَانَ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط ورواه في الكبير مختصرا : أن النبي صلى الله عليه و سلم كان يصلي في الثوب الواحد, وإسناد أبي يعلى حسن .

2211. Muâviye anlatmaktadır: (Bir gün) Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Habîbe'nin yanına girdim. Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) [iki ucunu birbirine bağlayarak][2] tek bir elbiseyle [ayakta] namaz kılarken gördüm.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî ayrıca *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tek bir elbiseyle namaz kılardı" ifadesiyle muhtasar olarak rivayet etmiştir. Bunlardan Bezzâr'ın senedi hasen derecesindedir.

٢٢١٢ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي فَوَجَدَ الْقُرَّ ، فَقَالَ : يَا عَائِشَةُ ، " أَرْخِي عَلَيَّ مِرْطَكِ " ، قَالَتْ : إِنِّي حَائِضٌ ، قَالَ : " عِلَّةٌ وَبُخْلا ؟ إِنَّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ فِي يَدَيْكِ "

رواه أبو يعلى وإسناده حسن .

قلت : له عند أبي داود : أن النبي صلى الله عليه و سلم صلى في ثوب واحد بعضه علي ولمسلم : كان يصلي من الليل وأنا إلى جنبه وأنا حائض وعلى مرط لي بعضه عليه .

2212. Hz. Âişe'den nakledildiğine göre (bir gün) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılıyordu. Üşüdü ve: *"Ey Âişe, şalını üzerime ört!"* dedi. Âişe: "Ben âdetliyim" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Buna engel gerçekten hastalık mı, yoksa cimrilik mi? Zira âdet/hayız senin elinde değildir"* buyurdu.

---

[1] Ahmed b. Hanbel, III, 262; Ebû Ya'lâ, no. 2785; Tahâvî, *Şerhu meâni'l-âsâr*, I, 381; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 2116; Bezzâr no. 593.

[2] İlave için bkz. Ebû Ya'lâ, no. 7140 (aynı ifadeyle); 7373 (Hasen bir senetle muhtasar olarak).

★Bunu Ebû Ya'lâ[1] rivayet etmiş olup senedi hasen derecesindedir.

Ben derim ki: Yine Âişe'den Ebû Dâvud "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), bir kısmı benim üzerimde olduğu halde tek bir elbise içinde namaz kıldı" ifadesiyle; Müslim ise "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gece namaz kılardı. Ben de âdetli olduğum halde onun yanı başında dururdum ve üzerimdeki şalın bir kısmı da onun üzerinde olurdu" ifadesiyle bu konuda birer hadis nakletmişlerdir.

٢٢١٣ - وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ الْمُثَنَّى : نا مُحَمَّدُ بنُ الْحَارِث : حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، فَقُمْتُ عَلَى شِمَالِهِ ، فَأَدَارَنِي حَتَّى جَعَلَنِي عَلَى يَمِينِهِ"

رواه البزار, وإسناده ضعيف جدا .

2213. İbn Ömer, kendi ifadesiyle bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmiş ve onu tek bir elbiseyle namaz kılarken görmüş. (Devamını kendisi şöyle anlatmıştır) Hemen ben de sol yanına durdum. Beni tutup sağ yanına geçirdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedi oldukça zayıftır.

٢٢١٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا أَحْمَدُ بْنُ الْفَرَجِ الْجُشَمِيُّ الْمُقْرِئُ الْحُورِيُّ ، قال : ثنا حَفْصُ بْنُ أَبِي دَاوُدَ ، قال : ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ حَبِيبٍ الصَّيْرَفِيُّ ، عَنْ عَلِيِّ بنِ الأَقْمَرِ ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ ، قَالَ : " أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلا يُصَلِّي ، وَقَدْ سَدَلَ ثَوْبَهُ ، فَدَنَا مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَعَطَفَ عَلَيْهِ ثَوْبَهُ "

رواه الطبراني في الثلاثة والبزار, وهو ضعيف .

2214. Ebû Cuhayfe anlatmaktadır. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın elbisesini salmış olarak namaz kıldığını gördü ve yanına vararak elbisesini üzerine katladı.

★Bunu Taberânî, üç *Mu'cem*'inde ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup zayıftır.

٢٢١٥ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نَا مَحْبُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ النُّمَيْرِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو سُفْيَانَ الْمَدِينِيُّ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرَاهِيجَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَوَشِّحًا ، فَلَمْ يَنَلْ طَرَفَاهُ فَعَقَدَهُ "

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 4485. Senedi zayıftır. Zira ravilerinden Meymûn el-A'ver Ebû Hamza zayıftır.

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: من لم أجد من ترجمه .

2215. Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize tek bir elbiseye sarınmış olarak namaz kıldırdı. Elbisenin uçları kavuşmadı. O da bağladı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde biyografisine rastlamadığım raviler vardır.

٢٢١٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا ضِرَارُ بْنُ صُرَدٍ ، قال : ثنا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمِ بْنِ الْبَرِيدِ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بنِ أَبِي مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَاضِنِ عَائِشَةَ " رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَائِشَةَ يُصَلِّيَانِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ، نِصْفُهُ عَلَى النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلامُ ، وَنِصْفُهُ عَلَى عَائِشَةَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: ضرار بن صرد أبو نعيم, وهو ضعيف .

2216. Hz. Âişe'nin mürebbisi Ebû Abdirrahman bildiriyor: Ben, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile Âişe'nin tek bir elbise altında namaz kıldıklarını gördüm. Elbisenin yarısı Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem), yarısı da Âişe'nin üstünde idi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Dırâr b. Sured Ebû Nuaym zayıftır.

٢٢١٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ السُّوطِيُّ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ ، وَعَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ ، قَالا : نا شُعْبَةُ ، عَنْ مُشَاشٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ " مُتَوَشِّحٌ بِثَوْبٍ قُطْنٍ ، وَفِي يَدِهِ عَنَزَةٌ ، وَهُوَ مُتَّكِئٌ عَلَى أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، فَرَكَزَهَا بَيْنَ يَدَيْهِ ، ثُمَّ صَلَّى إِلَيْهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وإسناده حسن .

2217. İbn Abbâs anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) pamuk bir elbiseye sarınmış Usâme b. Zeyd'e dayanarak elinde bir âsayla yanımıza çıkageldi. Âsayı önüne dikip ona doğru namaz kıldı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

---

[1] Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXV, 38-39.

٢٢١٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَرْوَانَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا عُمَرُ بْنُ صَالِحِ بْنِ خَيْرَةَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ كُرْزٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ " يُصَلِّي مُحْتَبِيًا مُحَلَّلَ الأَزْرَارِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :محمد بن الفضل بن عطية, وهو مجمع على ضعفه .

2218. İbn Abbâs bildiriyor: Bir gün Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim. Elbisesine sarınmış, düğmeleri çözük halde namaz kılıyordu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. el-Fadl b. Atıyye'nin zayıflığı konusunda fikir birliği edilmiştir.[1]

٢٢١٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عِيسَى بْنُ قِرْطَاسٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا صَلَّيْتُمْ فَارْفَعُوا سَبَلَكُمْ ، فَكُلُّ شَيْءٍ أَصَابَ الأَرْضَ مِنْ سَبَلِكُمْ فَهُوَ فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عيسى ابن قرطاس, وهو ضعيف جدا.

2219. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Namaz kılarken yere değen elbiselerinizin uçlarını toplayın; zira boyu uzun elbiselerinizden yere değen her parça ateştedir" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsa b. Kırtâs oldukça zayıftır.[2]

٢٢٢٠ - وعَنْ عُبَادَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ الصَّلاةِ فِي الثَّوْبِ الوَاحِدِ فَقَالَ : "إِنْ كَانَ وَاسِعاً فَلْيَضُمَّهُ وَإِنْ كَانَ عَاجِزاً فَلْيَتَزِرْ بِهِ"

رواه الطبراني , وإسحاق بن يحيى لم يدرك عبادة .

2220. Ubâde'den nakledildiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) tek bir elbise içinde namaz meselesi sorulduğunda: *"Elbise bol ise sıksın; dar ise belden aşağısına(izar) sarsın"* buyurdu.

---

[1] Heysemî, ravilerinden Muhammed b. el-Fadl b. Atıyye'yi (IV, 175)'de "metrûk ve yalancı" diye nitelendirirken, (IV, 226)'da "oldukça zayıf biridir" olarak değerlendirmiştir.

[2] Heysemî, İsa b. Kırtâs hakkında "metrûk" hükmünü vermiştir. Bkz. IX, 294.

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiştir. Ancak ravilerinden İshâk b. Yahyâ, Ubâde'ye yetişmemiştir.

٢٢٢١ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى زَحْمَوَيْه ، ثنا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صُبَيْحٍ ، عَنْ مُعَاذٍ قَالَ : " صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُؤْتَزِرًا بِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, عن محمد بن صبيح, عن معاذ و لم أر من ترجمه .

2221. Muâz'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tek bir elbiseyi (kumaşı) belden aşağısına sararak namaz kılardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet Muhammed b. Subayh kanalıyla Muâz'dan rivayet etmiştir. Fakat bu zatın biyografisini yazanı görmedim.

٢٢٢٢ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، ثنا مُوسَى بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : " أَمَّنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَطِيفَةٍ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: موسى بن عمير, وهو ضعيف .

2222. Ebû Umâme anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), iki ucunu birleştirerek bir elbise (kumaş/bez) içinde bize imamlık yaptı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mûsa b. Umeyr zayıftır.

٢٢٢٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْعَزِيزِ ، وَمُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُنَيْسٍ ، قَالَ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي ، فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ ، فَأَخَذَنِي رَسُولُ اللَّهِ ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ ، وَعَلَيَّ ثَوْبٌ مُتَمَزِّقٌ لا يُوَارِينِي ، فَجَعَلْتُ كُلَّمَا سَجَدْتُ أَمْسَكْتُهُ بِيَدِي مَخَافَةَ أَنْ تَنْكَشِفَ عَوْرَتِي ، وَخَلْفِي نِسَاءٌ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، دَعَا لِي بِثَوْبٍ ، فَكَسَانِيهِ ، وَقَالَ : " تَدَرَّعْ بِخَلْقِكَ هَذَا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2223. Abdullah b. Uneys bildiriyor: Bir gün Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Namaz kılıyordu. Hemen sol yanına ben de durdum. Beni tutup sağ yanına dikti. Üstümde parça parça olmuş bir elbise vardı ve vücudumun her tarafını örtmüyordu. Bu yüzden her secdeye varışımda, arkamda kadınlar bulunduğu için avret yerim açılır

endişesiyle elbisemi elimle tutuyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince benim için bir elbise istetti ve: *"Eskisini cübbe yaparsın"* buyurarak onu bana giydirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٢٢٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهُوَيْهِ ، قَالَ : قُلْتُ لأَبِي قُرَّةَ مُوسَى بْنِ طَارِقٍ : أَذَكَرَ ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ , أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمًا ، وَعَلَيْهِ نَمِرَةٌ ، فَقَالَ لِرَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ : " أَعْطِنِي نَمِرَتَكَ ، وَخُذْ نَمِرَتِي " ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، نَمِرَتُكَ أَجْوَدُ مِنْ نَمِرَتِي ، قَالَ : " أَجَلْ ، وَلَكِنْ فِيهَا خَيْطٌ أَحْمَرُ ، فَخَشِيتُ أَنْ أَنْظُرَ إِلَيْهَا ، فَتَفْتِنَنِي عَنْ صَلاتِي

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله رجال الصحيح .

2224. Abdullah b. Sercis'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün kendisine ait çizgili bir elbiseyle namaz kıldı. Sonra ashâbından bir zata: *"Bana senin çizgili elbiseni ver, benimkini sen al"* buyurdu. O zat: "Ya Resûlallah! Senin çizgili elbisen benimkinden daha kalitelidir" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğru. Fakat onun üzerinde kırmızı bir çizgi var. Ona bakıp beni namazımda (başka şeyle) meşgul etmesinden endişe ettim"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٢٢٥ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَارِثِ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى ، قَالَ : حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ ، عَنْ قَيْسٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ " يَؤُمُّ النَّاسَ فِي الْجَيْشِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير, وإسناده ضعيف .

2225. Kays b. Ebî Hâzım demiştir ki: Ben Hâlid b. el-Velîd'i ordudaki askerlere tek bir elbise içinde imamlık yaparken gördüm.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi zayıftır.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1725.

2 Ebû Ya'lâ, no. 7189; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3807. Senedi sahihtir. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayetin metni "Hâlid b. el-Velîd insanlara bir elbiseye sarınarak imamlık yaptı" şeklindedir.

٢٢٢٦ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى ، زَحْمَوَيْه ثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ خَالِه ، قَالَ : " أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الشِّتَاءِ فَوَجَدْتُهُمْ يُصَلُّونَ فِي الْبَرَانِسِ وَالأَكْسِيَةِ وَأَيْدِيهِمْ فِيهَا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2226. Âsım b. Kuleyb, babası kanalıyla dayısından[1] şu sözünü nakletmiştir: "Ben kış mevsimi Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Yanlarına vardığımda, elleri bornozları (başlıklı cübbesi) ve elbiseleri içinde namaz kılıyorlardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٢٢٧ - وعَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ ، فَلْيَلْبَسْ ثَوْبَيْهِ ، فَإِنَّ اللَّهَ أَحَقُّ مَنْ يُزَيَّنَ لَهُ"

قلت : رواه أبو داود خلا قوله : " فإن الله أحق من يزين له " . رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2227. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz namaz kılacağı zaman iki elbise giysin. Zira Allah, kendisi için süslenilmeyi en çok hak eden varlıktır"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: *"Zira Allah, kendisi için süslenilmeyi en çok hak eden varlıktır"* kısmı hariç hadisi Ebû Dâvud da rivayet etmiştir.

Bu hadisi ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[2]

٢٢٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ عَلِيٍّ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا كَانَ إِزَارُكَ صَغِيرًا أَوْ ضَيِّقًا فَاتَّزِرْ بِهِ ، وَإِذَا كَانَ وَاسِعًا ، فَاشْتَمِلْ بِهِ " يَعْنِي : فِي الصَّلاةِ "

---

1 Dayısı Feletân b. Âsım'dır. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVIII, 336.

2 Bezzâr, no. 590. Fakat mütereddit davranarak "Ya Resûlullah'dan (sallallahu aleyhi vesellem), ya da Ömer'den naklen" demiştir. Rivayet *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de değil, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (I, 28/1) yer almıştır. Ayrıca bkz. Tahâvî, *Şerhu meâni'l-âsâr*, I, 221; Beyhakî, *Sünen*, II, 236. Senedi sahihtir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1369.

رواه البزار, وفيه: إسحاق بن عبد الله بن أبي فروة, وهو ضعيف .

2228. Ali b. Ebî Tâlib'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer izarın (bel altı kıyafet, etek) dar ise onu belden aşağına giyin, geniş ise içine gir -yani, namazda-"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İshâk b. Abdillah b. Ebî Ferve zayıftır.[1]

(بَابُ الصَّلاةُ فِي السَّراوِيلِ)

Pantolonla Namaz

٢٢٢٩ – حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ ، نا أَبُو الشَّعْثَاءِ ، نا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، نا حُسَيْنُ بْنُ وَرْدَانَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلاةِ فِي السَّرَاوِيلِ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: حسين بن وردان, قال أبو حاتم : ليس بالقوي .

2229. Câbir'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) pantolonla namaz kılmayı yasaklamıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hüseyin b. Verdân hakkında Ebû Hâtim "Sağlam değildir" demiştir.

(بَابُ مَا تَلبسُ المَرْأَةُ فِي الصَّلاةِ)

Kadınların Namaz Kıyafeti

٢٢٣٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حَرْمَلَةَ الْقَلْزَمِيُّ بِمَدِينَةِ قَلْزَمَ ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الأَعْلَى الأَيْلِيُّ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ الْبَيْرُوتِي ، حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيه ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْه وَآله وَسَلَّمَ : " لا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ امْرَأَةٍ صَلاةً حَتَّى تُوَارِي زِينَتَهَا ، وَلا مِنْ جَارِيَةٍ بَلَغَتِ الْمَحِيضَ حَتَّى تَخْتَمِرَ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط,وقال : تفرد به إسحاق بن إسماعيل بن عبد الأعلى الأيلي ,قلت : ولم أجد من ترجمه, وبقية رجاله موثقون .

[1] Heysemî, İshak b. Abdillah hakkında "Metrûktur" demiştir. Bkz. III, 130.

2230. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, ne ziynet yerlerini örtmeyen kadının, ne de başörtüsü takmayan ergen (âdet gören) kızın namazını kabul eder"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî der ki: "İshâk b. İsmâîl b. Abdila'lâ el-Eylî bu rivayetinde teferrüd etmiştir.

Ben derim ki: Bu zatın biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٢٣١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ ، قال : ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ ، قال : ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، قَالَ : ثَنَا عَمْرٌو مَوْلَى عَنْبَسَةَ ، عَنْ رَائِطَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ، قَالَتْ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا عَلِيُّ ، مُرْ نِسَاءَكَ لا يُصَلِّينَ عُطُلا ، وَلَوْ أَنْ يَتَقَلَّدْنَ سَيْرًا "

رواه الطبراني في الأوسط, من طريق رابطة بنت عبد الله بن محمد بن علي, و لم أجد من ذكرها .

2231. Hz. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ali! Kadınlarına söyle, bir bağcık takınmak şeklinde bile olsa, takısız namaz kılmasınlar"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî, Râita binti Abdillah b. Muhammed b. Ali kanalıyla rivayet etmiştir ki bu raviyi zikredeni görmedim.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَوْرَةِ)

Avret Mahalline Dair

٢٢٣٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنِ الْعَلاءِ عَنْ أَبِي كَثِيرٍ مَوْلَى مُحَمَّدِ بْنِ جَحْشٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَحْشٍ خَتَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى مَعْمَرٍ بِفِنَاءِ الْمَسْجِدِ مُحْتَبِيًا كَاشِفًا عَنْ طَرَفِ فَخِذِهِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمِّرْ فَخِذَكَ يَا مَعْمَرُ فَإِنَّ الْفَخِذَ عَوْرَةٌ"

رواه أحمد وفي رواية له عند أحمد أيضا قال : مَرَّ النَّبِيُّ –صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ– وَأَنَا مَعَهُ عَلَى مَعْمَرٍ وَفَخِذَاهُ مَكْشُوفَتَانِ.فَقَالَ « يَا مَعْمَرُ غَطِّ فَخِذَيْكَ فَإِنَّ الْفَخِذَيْنِ عَوْرَةٌ »

ورواه الطبراني في الكبير إلا أنه قال في الأولى : " فإن الفخذَ مِنَ الْعَوْرَةِ " . ورجال أحمد ثقات .

2232. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), dünürü Muhammed b. Abdillah b. Cahş'ın naklettiğine göre Mescid'in avlusunda bir elbiseye sarınıp

dizinin bir kısmı açık vaziyette duran Ma'mer'i görünce: *"Ma'mer! Dizini ört! Çünkü diz avrettir"* buyurmuştur.

Hadisi rivayet eden Ahmed b. Hanbel, yine aynı zattan şöyle nakletmiştir: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ma'mer'in yanına uğradı. Ben de onunla beraberdim. Ma'mer'in dizleri açıktı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ma'mer! Dizlerini kapat; çünkü dizler avrettir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak ilk rivayette ifadesi *"Çünkü diz avrettendir"* şeklindedir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٢٣٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زُرْعَةَ بنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بنِ جَرْهَدٍ عَنْ جَرْهَدٍ جَدِّهِ وَنَفَرٍ مِنْ أَسْلَمَ سِوَاهُ ذَوِي رِضاً أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى جَرْهَدٍ وَفَخِذُ جَرْهَدٍ مَكْشُوفَةٌ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا جَرْهَدُ غَطِّ فَخِذَكَ فَإِنَّ يَا جَرْهَدُ الْفَخِذَ عَوْرَةٌ"

قلت : حديث جرهد رواه أبو داود والترمذي . رواه أحمد, وفيه: عبد الرحمن بن أبي الزناد, وهو ضعيف .

2233. Cerhed ve ayrıca Eslem kabilesinden güvenilir bir grup kimsenin bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mescid'de dizi açık vaziyette bulunan Cerhed'in yanına giderek: *"Cerhed! Dizini kapat; zira diz avrettir"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: Cerhed hadisini Ebû Dâvud ve Tirmizî de rivayet etmişlerdir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd zayıftır.[2]

٢٢٣٤ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَا : ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا أَبِي ، عَنِ النَّضْرِ أَبِي عُمَرَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " أَوَّلُ مَا أُوحِيَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ قِيلَ لَهُ : اسْتَتِرْ ، فَمَا رُئِيَتْ عَوْرَتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: النضر أبو عمر, وقد أجمعوا على ضعفه .

1 Ebû Ya'lâ, no. 929. Hadisi Ebû Leyla'dan değersiz bir senetle nakletmiştir.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2137; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 1702; Şevkânî, *Neylü'l-evtâr*, II, 48-50.

2234. İbn Abbâs demiştir ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) vahyedilen ilk şey, *"Örtün!"* emri olup ondan sonra asla avret yeri görünmemiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ulema, senedinde ismi geçen Nadr Ebû Ömer'in zayıflığı konusunda fikir birliği etmişlerdir.[1]

٢٢٣٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، ثنا أَبُو الأَشْعَثِ ، ثنا أَصْرَمُ بْنُ حَوْشَبٍ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ وَاصِلٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ، قَالَ : قُلْنَا لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ ، حَدِّثْنَا بِمَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَأَيْتَ مِنْهُ ، وَلا تُحَدِّثْنَا عَنْ غَيْرِكَ ، وَإِنْ كَانَ ثِقَةً ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ عَوْرَةٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أصرم بن حوشب, وهو ضعيف .

2235. Ebû Câfer Muhammed b. Ali bildiriyor: Abdullah b. Câfer'e dedik ki: Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bizzat duyup gördüklerini anlat, güvenilir bile olsa başkasından duyduklarını anlatma. O da şöyle dedi: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i; *"Göbek ile diz kapağı arası avrettir"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Esram b. Havşeb zayıftır.

٢٢٣٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو مُصْعَبٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالأَسْوَافِ ، وَبِلالٌ مَعَهُ ، فَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ ، وَكَشَفَ عَنْ فَخِذَيْهِ ، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ ، فَقَالَ : " يَا بِلالُ ، ائْذَنْ لَهُ ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ " ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ ، فَجَلَسَ عَلَى يَمِينِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ ، فَكَشَفَ عَنْ فَخِذَيْهِ ، ثُمَّ جَاءَ عُمَرُ يَسْتَأْذِنُ ، فَقَالَ : " ائْذَنْ لَهُ يَا بِلالُ ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ " ، فَدَخَلَ ، فَجَلَسَ عَلَى يَسَارِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ ، وَكَشَفَ عَنْ فَخِذَيْهِ ، ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ يَسْتَأْذِنُ ، فَقَالَ : " ائْذَنْ لَهُ يَا بِلالُ ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ عَلَى بَلْوَى تُصِيبُهُ " ، فَدَخَلَ عُثْمَانُ ، فَجَلَسَ قُبَالَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ ، وَكَشَفَ عَنْ فَخِذَيْهِ "

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11651. Senedinde yer alan Abdülhamîd el-Hımmânî de zayıftır. Nadr Ebû Ömer'i ise Heysemî (III, 35)'de "metrûk", (III, 59)'da ise "oldukça zayıftır" diye değerlendirmiştir.

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون

2236. Ebû Saîd el-Hudrî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pazar yerinde durdu. Bilâl de yanındaydı. Ayaklarını kuyuya sarkıtıp dizlerini açtı. Derken Ebû Bekir geldi, yanına girmek için izin isteyince: *"Bilâl ! Ona izin ver ve onu cennetle müjdele"* buyurdu. Ebû Bekir içeri girip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sağına oturdu. O da ayaklarını kuyuya sarkıtıp dizlerini açtı. Sonra Ömer gelerek yanlarına girmek için izin istedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilâl ! Ona izin ver ve onu (da) cennetle müjdele"* buyurdu. Ömer de içeri girip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) soluna oturdu. Ayaklarını kuyuya sarkıtarak dizlerini açtı. Sonra Osmân gelerek yanlarına girmek için izin istedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Bilâl ! Ona izin ver ve onu başına gelecek bir musibetten sonra cennetle müjdele"* buyurdu. Osmân da içeri girerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) karşısına oturdu. Ayaklarını kuyuya sarkıtıp dizlerini açtı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٢٣٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْكِنْدِيُّ ، ثنا صَالِحُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا بَأْسَ أَنْ يُقَلِّبَ الرَّجُلُ الْجَارِيَةَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَهَا ، مَا خَلا عَوْرَتَهَا ، مَا بَيْنَ رُكْبَتِهَا إِلَى مَقْعَدِ إِزَارِهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: صالح بن حسان, وهو ضعيف وذكره ابن حبان في الثقات .

2237. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkeğin satın almak istediği cariyeyi incelemesinde bir sakınca yoktur. Ancak avret mahalli olan diz kapağı ile beli (etek bağladığı yer=kalçası) arasına bakamaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sâlih b. Hassân zayıf olmakla beraber İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

(بَابُ الصَّلاةِ فِي النَّعْلَيْنِ)

Nalınlarla Namaz

٢٢٣٨ - عَنْ مُجَمِّعِ بْنِ جَارِيَةَ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ"

رواه أحمد, وفيه: يزيد بن عياض, وهو منكر الحديث .

2238. Mücemmi' b. Cariye, kendi ifadesiyle Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarıyla namaz kılarken görmüş.

Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd b. Iyâz hadisi münker biridir.[1]

٢٢٣٩ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْعَطَّافُ قَالَ حَدَّثَنِي مُجَمِّعُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ غُلَامٍ مِنْ أَهْلِ قُبَاءٍ أَنَّهُ أَدْرَكَهُ شَيْخاً أَنَّهُ قَالَ جَاءَنَا رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقُبَاءٍ فَجَلَسَ فِي فَيْءِ الْأُحْمَرِ وَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ نَاسٌ فَاسْتَسْقَى رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسُقِيَ فَشَرِبَ وَأَنَا عَنْ يَمِينِهِ وَأَنَا أَحْدَثُ الْقَوْمِ فَنَاوَلَنِي فَشَرِبْتُ وَحَفِظْتُ أَنَّهُ صَلَّى بِنَا يَوْمَئِذٍ الصَّلَاةَ وَعَلَيْهِ نَعْلَاهُ لَمْ يَنْزِعْهُمَا"

رواه أحمد وسماه : عبد الله بن أبي حبيبة في رواية أخرى, وكذلك رواه الطبراني في الكبير, ورجال أحمد موثقون, ورواه البزار مختصرا : أن النبي صلى الله عليه و سلم صلى في نعلين . وقال : لا نعلم روى عن ابن أبي حبيبة إلا هذا .

2239. Mücemmi' b. Ya'kûb, Kuba halkından ancak yaşlılık çağına yetiştiği bir delikanlıdan şöyle nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) memleketimiz Kuba'ya geldi. Kale ağzına/girişine **(femu'l-ucum)**[2] oturdu. İnsanlar yanında toplandılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) su istedi, kendisine su verildi, içti. Ben ise sağında halkla konuşuyordum. Bana da su verdi, içtim. O gün bize nalınlarıyla, onları ayağından hiç çıkarmadan namaz kıldırdığını hatırlıyorum.

★Hadisi rivayet eden Ahmed b. Hanbel diğer bir varyantında ismi zikredilmeyen delikanlıyı Abdullah b. Ebî Habîbe adıyla zikretmiştir. Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Bunlardan Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

Aynı hadisi "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarıyla namaz kıldı" ifadesiyle muhtasar olarak nakleden Bezzâr ise: "İbn Ebî Habîbe'den bundan başka hadis nakledildiğini bilmiyoruz" açıklamasını yapmıştır.

---

1 Yezîd b. Iyâz hakkında Heysemî "yalancının tekidir" demiştir. Bkz. no. 487.

2 İbn Hanbel'in *Müsned*'inde "finâü'l-ücüm (Kale avlusu)" ifadesi geçmiştir. Bkz. *Müsned,* IV, 334. (mütercim)

٢٢٤٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ زِيَادٍ الْحَارِثِيِّ قَالَ سَمِعْتُ رَجُلاً سَأَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْتَ الَّذِي تَنْهَى النَّاسَ أَنْ يُصَلُّوا فِي نِعَالِهِمْ قَالَ هَا وَرَبِّ هَذِهِ الْحُرْمَةِ هَا وَرَبِّ هَذِهِ الْحُرْمَةِ لَقَدْ رَأَيْتُ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى هَذَا الْمَقَامِ فِي نَعْلَيْهِ ثُمَّ انْصَرَفَ وَهُمَا عَلَيْهِ"

رواه أحمد والبزار باختصار, ورجاله ثقات خلا زياد بن الأوبر الحارثي, فإني لم أجد من ترجمه بثقة ولا ضعف

2240. Ziyâd el-Hârisî bildiriyor: Bir adam Ebû Hureyre'ye şöyle derken işittim. "İnsanları nalınlarıyla namaz kılmaktan meneden sen misin? Bu Haremin Rabbine yemin ederim ki, bu Haremin Rabbine yemin ederim ki, bu Haremin Rabbine yemin ederim ki, ben Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) bu makamda nalınlarıyla namaz kılarken gördüm. Sonra nalınları ayağında namazdan çıktı."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve muhtasar olarak Bezzâr rivayet etmiş olup Ziyâd b. Evber el-Hârisî dışındaki ravileri güvenilir ravilerdir. Ziyâd'ın ise biyografisini yazan, onu güvenirlik ya da zayıflıkla nitelendiren müellif bilmiyorum.[1]

٢٢٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي الْأَوْبَرِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَائِماً وَقَاعِداً وَحَافِياً وَمُنْتَعِلاً وَيَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ"

رواه أحمد, وفيه: زياد الحارثي ,وقد تقدم الكلام فيه .

2241. Ebû Hureyre demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayakta, oturarak, yalın ayak ve nalınlarıyla namaz kılar, (namazdan) kâh sağ yanından, kâh sol yanından çıkardı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ziyâd el-Hârisî hakkında biraz önce açıklama yapılmıştı.[2]

٢٢٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ وَبَهْزٌ قَالاَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ وَحَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ الْأَعْرَابِيَّ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي وَعَلَيْهِ نَعْلاَنِ مِنْ بَقَرٍ قَالَ فَتَفَلَ عَنْ يَسَارِهِ ثُمَّ حَكَّ حَيْثُ تَفَلَ بِنَعْلِهِ"

---

[1] Heysemî, Ziyâd el-Hârisî'nin güvenilir olduğunu belirtmiştir (Bkz. VIII, 292), ki bu zat Ziyâd Ebu'l-Evber'dir, İbnu'l-Evber değildir.

[2] Ahmed b. Hanbel, no. 7979.

رواه أحمد, وفيه: رجل لم يسم, وبقية رجاله ثقات .

2242. Humeyd b. Hilâl el-Adevî demiştir ki: Bana Bedevî'den duyan zat bildirdi. Demiş ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) ayağında sığır derisinden yapılma iki nalınla namaz kılarken gördüm. Namazda sol yanına tükürdü. Sonra tükürdüğü yeri nalınıyla kazıdı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen ravi vardır. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٢٤٣ - حَدَّثَنَا جعفر بْنُ عِمْرَانَ الثَّعْلَبِيُّ ، قالا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ القَاسِمِ الأَسْدِيُّ ، ثنا فِطْرُ بْنُ خَلِيفَةَ ، حَدَّثَنِي عَطَاءٌ رَجُلٌ مِنْ بَنِي شَيْبَةَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَالَ : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عِنْدَ هَذَا الْمَقَامِ عَلَيْهِ نَعْلانِ سِبْتِيَّتَانِ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن القاسم الأسدي, وهما اثنان وكلاهما وثق وفي أحدهما ضعف كثير, وبقية رجاله ثقات .

2243. -Şeybe oğullarından yaşlı bir zat olan- Atâ bildiriyor: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bu makamda ayağında tabaklanmış deriden yapılma iki nalın olduğu halde namaz kılarken gördüm.

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup senedinde Muhammed b. el-Kâsım el-Esedî'nin ismi geçmiştir. Bunlar iki ayrı şahıs olup her ikisi de güvenilir olarak değerlendirilmiş olmasına rağmen biri çok zayıftır. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[1]

٢٢٤٤ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الحَجَّاجِ اللَّخْمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ ، عَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " زَيْنُ الصَّلاةِ الْحِذَاءُ"

رواه أبو يعلى, وفيه: محمد بن الحجاج اللخمي,وهو كذاب .

2244. Hz. Ali b. Ebî Tâlib'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazın süsü ayakkabıdır"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. el-Haccâc el-Lahmî yalancının tekidir.

٢٢٤٥ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُثْمَانَ أَبُو بَحْرٍ الْبَكْرَاوِيُّ ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ مَرَّارٍ ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 170.

رواه أبو يعلى والبزار, وفيه: بحر بن مرار, أحد من اختلط وقد وثقه ابن معين, وفيه إسناد أبي يعلى: عبد الرحمن بن عثمان أبو بحر, ضعفه أحمد وجماعة, وكان يحيى بن سعيد القطان حسن الرأي فيه وحدث عنه .

2245. Ebû Bekre demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarıyla namaz kılarken gördüm.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bahr b. Merrâr bunamışlardandı. Bununla beraber İbn Hibbân onu güvenilir kabul etmiştir. Ebû Ya'lâ'nın senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Osmân Ebû Bahr'ı ise Ahmed b. Hanbel ve bir grup kimse zayıf görürlerken, Yahyâ b. Saîd el-Kattân onun hakkında olumlu görüşe sahiptir ve kendisinden rivayette bulunmuştur da.[1]

٢٢٤٦ – حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْعَمِّيُّ ، نَا أَبُو قُتَيْبَةَ ، نَا عُمَرُ بْنُ نَبْهَانَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " خَالِفُوا الْيَهُودَ وَصَلُّوا فِي خِفَافِكُمْ وَنِعَالِكُمْ ، فَإِنَّهُمْ لَا يُصَلُّونَ فِي خِفَافِهِمْ وَلَا فِي نِعَالِهِمْ "

رواه البزار .

2246. Enes'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yahudilere muhalefet edip mestleriniz ve nalınlarınızla namaz kılınız. Zira onlar mestleri ya da nalınlarıyla namaz kılmazlardı"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiştir.[2]

٢٢٤٧ – وله عند الطبراني في الأوسط : حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نَا مُوسَى ، قَالَ : نَا سَلْمٌ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَبْهَانَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " صَلَّى فِي النَّعْلَيْنِ وَالْخُفَّيْنِ "

قلت : في الصحيح منه الصلاة في النعلين فقط .

ومدار الحديثين على عمر بن نبهان, وهو ضعيف وروى أبو يعلى منه الصلاة في الخفين.

2247. Taberânî'nin de *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta yine Enes'ten naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) nalınları ve mestleriyle namaz kılmıştır.

★Ben derim ki: *Sahîh*'te yalnız nalınlarla namaz kısmı zikredilmiştir.

---

1 Bezzâr, no. 600; Ebû Ya'lâ, no. 2633. Her iki kaynağın senedinde yer alan Amr b. Mâlik er-Râsî zayıftır.

2 Bezzâr, no. 597. Bezzâr demiştir ki: Hadisin Enes'ten bundan başka bir senetle nakledildiğini bilmiyoruz. Bunu Ömer'den de yalnız Ebû Kuteybe nakletmiş olup Ömer meşhur biridir.

İki hadis de zayıf biri olan Ömer b. Nebhân'a dayanmaktadır. Ebû Ya'lâ ondan mestlerle namaz kısmını (da) nakletmiştir.[1]

٢٢٤٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الصَّيْرَفِيُّ ، ثنا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، عَنِ النَّضْرِ أَبِي عُمَرَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَلَّى فِي نَعْلَيْهِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: النضر أبو عمر, وهو ضعيف جدا .

2248. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarıyla namaz kılmıştır.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Nadr Ebû Ömer oldukça zayıf biridir.[2]

٢٢٤٩ –حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ الرَّقِّيُّ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ أَبِي سَهْلٍ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ ، عَنْ مُغِيرَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مِنْ تَمَامِ الصَّلاةِ : الصَّلاةُ فِي النَّعْلَيْنِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :علي بن عاصم ,وتكلم الناس فيه كما ذكره المزي عن الخطيب .

2249. Abdullah b. Mes'ûd'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nalınlarla namaz, namazın bir parçasıdır"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup Mizzî'nin Hatîb'e dayandırarak zikrettiğine göre senedinde ismi geçen Ali b. Âsım ulema tarafından tenkit edilmiştir.

٢٢٥٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ عُثْمَانَ اللاحِقِيُّ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ فَيْرُوزَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ وَفْدَ ثَقِيفٍ ، قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا : رَأَيْنَاهُ " يُصَلِّي فِي نَعْلَيْنِ مُتَقَابِلَتَيْنِ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات .

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 2912. Hadisin metni: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mestleri ve nalınlarıyla namaz kılardı" şeklindedir. Ömer b. Nebhân hakkında Heysemî (X, 2) "Metrûktur" demiştir.

2 Bezzâr, no. 599; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11654. Senedinde ismi geçen Ebû Yahyâ Abdülhamîd el-Hımmânî'yi Ahmed b. Hanbel zayıf görmüştür.

2250. Feyrûz ed-Deylemî'nin bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelen Sakif heyeti onu, başparmak bağcığı bulunan iki nalınla namaz kılarken gördüklerini söylemişlerdir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat'*ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٢٥١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُثْمَانَ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى وَفِي نَعْلَيْهِ أَثَرُ طِينٍ ، وَعَلَيْهِ كِسَاءٌ ، فَجَعَلَ يَقِي أَنْ يُصِيبَ الْكِسَاءَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الرحمن بن عثمان, وهو ضعيف.

2251. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde çamur izi bulunan nalınlarıyla namaz kılmış, hatta elbisesine değmemesi için de dikkat etmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat'*ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Osmân zayıftır.

٢٢٥٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ ، قال : نا عُثْمَانُ بْنُ طَالُوتَ ، قال : نا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ هَاشِمٍ الْبَزَّارُ ، قال : ثنا حَنْبَلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ الْهِرْمَاسِ بْنِ زِيَادٍ الْبَاهِلِيِّ ، قَالَ : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وهو ضعيف .

2252. Hirmâs b. Ziyâd el-Bâhilî demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarıyla namaz kılarken gördüm.

Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr'*de rivayet ettiği bu hadis zayıftır.

٢٢٥٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْكِسَائِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَلَعَ نَعْلَيْهِ ، فَخَلَعْنَا نِعَالَنَا ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ ، قَالَ : لِمَ خَلَعْتُمْ نِعَالَكُمْ ؟ قَالُوا : رَأَيْنَاكَ خَلَعْتَ فَخَلَعْنَا ، قَالَ : إِنِّي بَلَلْتُ فِيهِمَا

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن عبيد الله العرزمي, وهو متروك .

2253. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken birden nalınlarını çıkardı. Ona bakıp biz de çıkardık. Sonra namazı bitirdiğinde: *"Nalınlarınızı niçin çıkardınız?"* dedi. Ashâbı: "Senin

nalınlarını çıkardığını gördük, biz de çıkardık" deyince *"(Ayaklarım) içinde ıslandı"*[1] buyurdu.

★Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ubeydillah el-Arzemî metrûktur.

٢٢٥٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الأَزْرَقِ الأَنْطَاكِيُّ ، نَا سَهْلُ بْنُ صَالِحٍ الأَنْطَاكِيُّ ، ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، وَعَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات خلا شيخ الطبراني محمد بن عبد الرحمن الأزرق, فإني لم أعرفه .

2254. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarıyla namaz kılardı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup hocası Muhammed b. Abdirrahman el-Ezrak dışındaki ravileri güvenilir ravilerdir. Hocasını ise tanımıyorum.

٢٢٥٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْبَرَاءِ ، قَالَ : نَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ ، قَالَ : نَا أَبُو سَعِيدٍ الشَّقَرِيُّ ، عَنْ زِيَادٍ الْجَصَّاصِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا خَلَعَ أَحَدُكُمْ نَعْلَيْهِ فِي الصَّلاةِ فَلا يَخْلَعْهُمَا بَيْنَ يَدَيْهِ فَيَأْثَمَ بِهِمَا ، وَلا مِنْ خَلْفِهِ فَيَأْثَمَ بِهِمَا أَخُوهُ الْمُسْلِمُ ، وَلَكِنْ يَجْعَلْهُمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: زياد الجصاص, ضعفه ابن معين وابن المديني وغيرهما ,وذكره ابن حبان في الثقات .

2255. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz namaz kılarken nalınlarını çıkaracaksa, onları sağ yanına çıkarmasın, günaha girer. Arka tarafına da çıkarmasın, sahibi onlar yüzünden günaha girer. Fakat ayaklarının arasına çıkarsın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ziyâd el-Cessâs'ı İbn Maîn, İbnü'l-Medînî ve başkaları zayıf görmelerine karşılık İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

٢٢٥٦ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالا : أَخْبَرَنَا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْخَثْعَمِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْمُغِيرَةِ الطَّائِفِيِّ ، عَنْ أَوْسِ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* no. 12097.

بْنِ أَوْسٍ ، قَالَ : أَقَمْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِصْفَ شَهْرٍ ، فَرَأَيْتُهُ " يُصَلِّي ، وَعَلَيْهِ نَعَالاَنِ مُقَابَلَتَانِ ، وَرَأَيْتُهُ يَبْزُقُ عَنْ يَمِينِهِ ، وَعَنْ شِمَالِهِ "

قلت : روى ابن ماجة منه الصلاة في النعلين . رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2256. Evs b. Evs demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında yarım ay (on beş gün) kaldım ve onu, ayaklarında başparmak bağcığı bulunan nalınlarla namaz kılarken gördüm. Yine onu hem sağ yanına, hem de sol yanına tükürürken gördüm.

★Ben derim ki: Hadisin nalınlarla namaz kısmını İbn Mâce rivayet etmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٢٥٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ الْمُقَوِّمُ ، قَالَ : نا مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ الْحَرَّانِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَشْرَبُ قَائِمًا وَقَاعِدًا ، وَيُصَلِّي مُنْتَعِلاً وَحَافِيًا ، وَيَنْصَرِفُ مِنَ الصَّلاَةِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات .

2257. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gerek ayakta, gerekse oturarak (su vs.) içerken, gerek nalınlarla, gerekse yalınayak namaz kılarken (hem sağ yanına, hem de sol yanına tükürürken) ve sağından ve solundan (selam vererek) namazdan ayrıldığını gördüm.[2]

٢٢٥٨ – وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِالنَّاسِ ، فَخَلَعَ نَعْلَيْهِ ، فَلَمَّا حَسَّ بِهِ النَّاسُ خَلَعُوا نِعَالَهُمْ ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلاَتِهِ أَقْبَلَ النَّاسُ عَلَى ، فَقَالَ : " إِنَّ الْمَلَكَ أَتَانِي ، فَأَخْبَرَنِي أَنَّ بِنَعْلَيَّ أَذًى ، فَإِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَقْلِبْ نَعْلَيْهِ ، فَإِنْ رَأَى فِيهِمَا شَيْئًا فَلْيَمْسَحْهُمَا ، ثُمَّ يُصَلِّي فِيهِمَا "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وقال : " ثم ليصل فيهما أو ليخلعهما إن بدا له " وفي إسنادهما عباد بن كثير البصري: سكن مكة ضعيف .

---

1 Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 798. Senedinde Müseyyeb b. Şerîk ismiyle Ebû Saîd eş-Şekarî yer almıştır ki, insanlar onun hadisini terk etmişlerdir. Bu sebeple hadis oldukça zayıftır. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 986.

2 *el-Mu'cemu'l-evsat* (no. 1235).

2258. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara namaz kıldırırken birden nalınlarını çıkardı. Bunu fark eden insanlar da nalınlarını çıkardılar. Sonra namazı bitirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü insanlara doğru dönerek şöyle buyurdu: *"Melek (Cebrail) bana gelerek nalınlarımda pislik bulunduğunu bildirdi. Sizden biriniz mescide vardığında nalınlarını ters çevirip baksın. Eğer onlarda bir necaset görürse, silsin. Sonra onlarla namaz kılabilir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta *"Onlarla namaz kılsın ya da isterse çıkarsın"* ifadesiyle Taberânî rivayet etmiştir. Her iki kaynağın senedinde de yer alan Abbâd b. Kesîr el-Basrî, Mekke sakinlerinden olup zayıftır.

٢٢٥٩ – حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، قَالَ : نا زُهَيْرٌ ، قَالَ : نا أَبُو حَمْزَةَ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " خَلَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعْلَيْهِ فَخَلَعَ مَنْ خَلْفَهُ ، فَقَالَ : مَا حَمَلَكُمْ أَنْ خَلَعْتُمْ نِعَالَكُمْ ؟ . قَالُوا رَأَيْنَاكَ خَلَعْتَ فَخَلَعْنَا ، قَالَ : إِنَّ جِبْرِيلَ أَخْبَرَنِي أَنَّ فِيهِمَا قَذَرًا فَخَلَعْتُهُمَا لِذَلِكَ لا تَخْلَعُوا نِعَالَكُمْ " ، قَالَ إِبْرَاهِيمُ : كَانُوا لا يَخْلَعُونَهَا ، قَالَ : وَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ

رواه البزار والطبراني في الأوسط والكبير, قال البزار : لا نعلم رواه هكذا إلا أبو حمزة , انتهى وأبو حمزة هو ميمون الأعور, ضعيف.

2259. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır: (Bir gün namazda) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarını çıkarınca onu gören cemaat de çıkardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Siz niçin nalınlarınızı çıkardınız?" diye sordu. Cemaat: *"Senin nalınlarını çıkardığını gördük, biz de çıkardık"* deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Cebrail nalınlarımda pislik bulunduğunu bildirdi. Ben onları bu yüzden çıkardım. Ama siz nalınlarınızı çıkarmayınız"* buyurdu.

Ravilerden İbrâhîm der ki: Dolayısıyla insanlar (namazda) nalınlarını çıkarmazlardı. (Ebû Hamza) der ki: Ben İbrâhîm (en-Nehaî)'yi nalınlarıyla namaz kılarken gördüm.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr "Hadisi bu şekilde yalnız Ebû Hamza'nın rivayet ettiğini biliyoruz" demiştir. Ebû Hamza el-A'ver ise zayıftır.

٢٢٦٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا ثُمَامَةُ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : لَمْ يَخْلَعِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعْلَيْهِ فِي

الصَّلاة إلا مَرَّةً ، فَخلَع الْقَوْمُ نِعَالَهُمْ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِمَ خَلَعْتُمْ نِعَالَكُمْ ؟ " قَالُوا : رَأَيْنَاكَ خَلَعْتَ ، فَخَلَعْنَا ، فقَالَ : " إِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلامُ أَخْبَرَنِي أَنَّ بِهِمَا قَذَرًا "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح ,ورواه البزار باختصار .

2260. Enes b. Mâlik demiştir ki: Namazda Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarını sadece bir kere çıkarmıştır. Cemaat ise nalınlarını çıkarınca Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz niçin nalınlarınızı çıkardınız?"* diye sordu. Cemaat: "Senin nalınlarını çıkardığını görünce biz de çıkardık" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrail bana onlarda necaset bulunduğunu bildirdi (de o yüzden çıkardım)"* dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı hadisi Bezzâr de muhtasar olarak nakletmiştir.

٢٢٦١ - و عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ قَالَ : صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَلَعَ نَعْلَيْهِ وَهُوَ فِي الصَّلاةِ فَخَلَعَ الصَّفُّ الَّذِي يَلِيهِ نِعَالَهُمْ فَخَلَعَ الصَّفُّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ أَيْضاً نِعَالَهُمْ فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : لِمَ خَلَعْتُمْ نِعَالَكُمْ؟ قَالُوا : خَلَعْتَ يَا رَسُولَ اللهِ فَخَلَعَ الصَّفُّ الذي يَلِيكَ نِعَالَهُم فَخَلَعْنَا نِعَالَنَا فقال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ فَذَكَرَ أَنَّ فِي نَعْلِي قَذَراً فَخَلَعْتُهُمَا فَصَلُّوا فِي نِعَالِكُم "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الربيع بن بدر, وهو ضعيف.

2261. Abdullah b. eş-Şıhhîr anlatmaktadır: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken birden nalınlarını çıkardı. Hemen arkasındaki ilk safta bulunanlar da nalınlarını çıkardılar. Sonra onların arka saftakiler de nalınlarını çıkardılar. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince: *"Nalınlarınızı niçin çıkardınız?"* diye sordu. Cemaat: "Ya Resûlallah! Sen nalınlarını çıkarınca, senin arkandaki ilk saf da nalınlarını çıkardılar. Sonra biz de nalınlarımızı çıkardık" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Cebrail gelerek nalınımda pislik bulunduğunu söyledi. Bu yüzden onları çıkardım. Ama siz nalınlarınızla namaz kılın"* buyurdu.

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Rabî' b. Bedr zayıftır.

(بَابُ الصَّلاةُ عَلَى الخُمْرَةِ)

Küçük Seccâde (Humre)[1] Üzerinde Namaz Kılmak

٢٢٦٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْعَبَّاسِ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَهِيِّ قَالَ شَرِيكٌ أُرَاهُ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ"

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير والأوسط, وزاد فيه : "ويسجد عليها" ورجال أحمد رجال الصحيح,ورواه أحمد أيضا بإسناد رجاله رجال الصحيح ,فقال فيه : عن عائشة أو عن ابن عمر شك شريك .

2262. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) küçük seccade üzerinde namaz kılardı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta "ve üzerine secde ederdi" ilavesiyle Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel yine *Sahîh*'in ravilerinden oluşan bir başka senetle daha rivayet etmiştir. Fakat onda ravi Şerîk "Âişe'den veya İbn Ömer'den naklen" diyerek tereddüt etmiştir.

٢٢٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عَلَى خُمْرَةٍ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ ارْفَعِي عَنَّا حَصِيرَكِ هَذَا فَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ يَفْتِنُ النَّاسَ"

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح قلت : وهو عند مسلم وأصحاب السنن مختصرا في صلاته على الخمرة .

2263. Hz. Âişe bildiriyor: (Bir gün) Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) mini hasır seccade üzerinde namaz kılıyordu. Derken: *"Âişe! Kaldır şu hasırını. Onun insanları yanıltmasından korktum"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

Ben derim ki: Hadisi Müslim ve *Sünen* müellifleri de yalnız "humre/mini seccâde üzerinde namaz" kısmını zikrederek muhtasar olarak nakletmişlerdir.

٢٢٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أُمِّ سُلَيْمٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير وأبو يعلى, ورجال أحمد رجال الصحيح .

---

1 Humre, musallinin üzerine ancak yüzünü koyup secde edeceği büyüklükteki hasır veya kumaş parçasıdır.

2264. Ümmü Süleym'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) humre/mini seccâde üzerinde namaz kılardı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٢٦٥ – حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، عَنْ بَعْضِ وَلَدِ أُمِّ سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير والأوسط إلا أنه قال فيه : كان لرسول الله صلى الله عليه و سلم حصير وخمرة يصلي عليها, ورجال أبي يعلى رجال الصحيح .

2265. Ümmü Seleme'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) humre üzerinde namaz kılardı.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir hasırı, bir de humresi vardı. Bunlar üzerinde namaz kılardı" ifadesiyle Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٢٦٦ – حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير, ورجال أبي يعلى رجال الصحيح .

2266. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Habîbe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) humre üzerinde namaz kılardı.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٢٦٧ – حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ ، حَدَّثَنَا سَلَامُ بْنُ سُلَيْمٍ ، عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ عَلَى ثَوْبِهِ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXV, 122. İfade, "evinde" ilavesiyle "Evinde humre/mini seccade üzerinde namaz kılardı" şeklindedir.

2267. İbn Abbâs: "Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) elbisesi üzerine secde ederken gördüm" demiştir.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٢٦٨ - وعَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ"

رواه البزار, وفيه: الحجاج بن أرطاة, وفيه اختلاف .

2268. Câbir'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) humre üzerinde namaz kılardı.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Ertât tartışmalıdır.

٢٢٦٩ - حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، نا عَمِّي سَعِيدُ بْنُ عِيسَى ، نا مُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ ، وَيَسْجُدُ عَلَيْهَا "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, بأسانيد بعضها رجاله ثقات .

2269. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), humre üzerinde namaz kılardı ve secde ederdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de bir kaç senetle rivayet etmiştir. Bunlardan birinin ravileri güvenilir ravilerdir.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 2448; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11178. Her ikisinin senedinde de zayıf biri olan Zeyd el-Ammî geçmiştir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1826; *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 587; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXV, 122; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 377; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, I, 398.

Bu konuda gözden kaçan zevaidden biri de şöyledir:

Enes'ten nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hasır üzerinde namaz kılmıştır.

Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 714) rivayet ederek "Bunu Süfyan'dan Bekr b. Şerûd es-Sa'ânî'den başkası rivayet etmemiştir" demiştir. Bekr ise zayıftır. Hatta yalancı olduğu bile söylenmiştir. Bkz. *Lisânu'l-Mîzân*. Taberânî'nin hocası Abdülazîz b. Hasan b. Bekr b. Şerûd'un da biyografisi yazılmamıştır.

(بَابٌ)

Konuyla İlgili Bir Başka Bölüm

٢٢٧٠ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْمِقْدَامِ ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ : أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ يُصَلِّي عَلَى الْحَصِيرِ ؟ فَإِنِّي سَمِعْتُ فِي كِتَابِ اللَّهِ ﴿وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ﴾، قَالَتْ : " لَمْ يَكُنْ يُصَلِّي عَلَيْهِ "

رواه أبو يعلى، ورجاله موثقون .

2270. Şureyh, kendisinden nakledildiğine göre, Âişe'ye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hasır üzerinde namaz kılar mıydı? Zira ben, Allah'ın Kitab'ında **«Biz cehennemi kâfirler için bir hasır (hapishane) kıldık»**[1] buyrulduğunu işittim" diye sordu. Âişe de: "Onun üzerinde namaz kılmazdı" karşılığını verdi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٢٧١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الصِّينِيُّ ، قال : نا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى لا يَضَعُ تَحْتَ قَدَمَيْهِ شَيْئًا ، إِلا أَنَا مُطِرْنَا يَوْمًا فَوَضَعَ تَحْتَ قَدَمَيْهِ نِطْعًا "

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه: إبراهيم بن إسحاق الضبي، وهو متروك .

2271. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken ayaklarının altına bir şey koymazdı. Fakat bir gün yağmura tutulmuştuk ve o zaman ayaklarının altına bir yaygı koymuştu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. İshâk ed-Dabbî metrûktur.

٢٢٧٢ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، قَالَ : " كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ لا يُصَلِّي أَوْ ، قَالَ : وَلا يَسْجُدُ إِلا عَلَى الأَرْضِ "

رواه الطبراني في الكبير، وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه .

2272. Ebû Ubeyde'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd ancak toprak üzerinde namaz kılar ya da secde ederdi.

---

[1] İsrâ 17/8.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Fakat Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

٢٢٧٣ – قَالَ الثَّوْرِيُّ : وَأَخْبَرَنِي مُحَمَّدٌ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، " أَنَّهُ كَانَ يَقُومُ عَلَى الْبُرْدِيِّ ، وَيَسْجُدُ عَلَى الأَرْضِ فَقُلْنَا : مَا الْبُرْدِيُّ ؟ قَالَ : الْحَصِيرُ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2273. İbrâhîm (en-Nehaî), kendisinden nakledildiğine göre, bürdî üzerinde durup toprak üzerine secde edermiş. (Ravi der ki) "Bürdî nedir?" diye sorduk. "Hasır" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.

(بَابُ فِيمَا يُعْفَى عَنْهُ فِي الصَّلاةِ)

Namaza Mani Olmayan Davranışlar

٢٢٧٤ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا ابْنُ الأَصْبَهَانِيِّ ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ ، قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلاةِ فِي الْقَوْسِ وَالْقَرْنِ ؟ قَالَ : " صَلِّ فِي الْقَوْسِ ، وَاطْرَحِ الْقَرْنَ " ، يَعْنِي الْكِنَانَةَ

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: موسى بن محمد بن إبراهيم التيمي, وهو ضعيف .

2274. Seleme b. el-Ekva' bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yay ve ok çantasıyla birlikte namaz kılmanın hükmünü sordum. *"Yay ile namaz kıl. Ama ok çantasını (karen)*[1] *atıver"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mûsa b. Muhammed b. İbrâhîm et-Teymî zayıftır.

٢٢٧٥ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، قَالَ : " نَحَرَ ابْنُ مَسْعُودٍ جَزُورًا فَتَلَطَّخَ بِدَمِهَا ، وَفَرْثِهَا وَأُقِيمَتِ الصَّلاةُ فَصَلَّى ، وَلَمْ يَتَوَضَّأْ "

---

1 Karen, "deriden imal edilmiş ok çantası" demektir. Anlaşılan o ki, karenin (ok çantasının) atılmasını istemesi, onun helal olmayan ya da tabaklanmamış deriden yapılmış olmasındandır.

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2275. İbn Sîrîn anlatmaktadır: İbn Mes'ûd bir deve kesti. Üzerine devenin kanı ve bağırsakları bulaştı. Sonra namaz için kâmet getirildiğinde abdestini yenilemeden namaz kıldı.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ حَمْلِ الصَّغِيرِ فِي الصَّلاةِ)

Namaz Esnasında Çocukları Omuza Almak

٢٢٧٦ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ : " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وأُمَامَةُ بِنْتُ أَبِي الْعَاصِ عَلَى عَاتِقِه ، فَإِذَا رَكَعَ وَضَعَهَا ، وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سليمان, عن الصحابي فإن كان هو خليد بن عبد الله العصري, فهو ثقة.

2276. Abdullah b. el-Hâris b. Abdilmuttalib anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken (torunu) Umâme binti Ebi'l-Âs omuzunda olurdu. Rükua vardığı zaman onu yere koyar, kıyama kalkınca, yeniden alırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Hadisi sahabîden nakleden Ebû Süleymân'dan maksat Huleyd b. Abdillah el-Asrî ise, güvenilirdir.

(بَابُ سُتْرَةُ الْمُصَلِّي)

Namaz Kılanın Sütresi

٢٢٧٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" سُتْرَةُ الرَّجُلِ فِى الصَّلاَةِ السَّهْمُ وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَتِرْ بِسَهْمٍ"

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير, ورجال أحمد رجال الصحيح .

---

[1] Taberânî, no. 9220; no. 9219 (Muhammed b. Sîrîn kanalıyla Yahyâ b. Cezzâr'dan)

2277. Sebre b. Ma'bed'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişiyi namazında bir ok örter. Öyleyse sizden biriniz namaz kılacağı zaman bir oku kendine sütre edinsin"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٢٧٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عَائِذٍ الْقَرَظُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ ، وَعَنْ عَمَّارٍ ، وَعُمَرَ ابْنَيْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ آبَائِهِمْ ، عَنْ أَجْدَادِهِمْ ، عَنْ سَعْدِ الْقَرَظِ أَنَّ النَّجَاشِيَّ بَعَثَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلَاثِ عَنَزَاتٍ ، فَأَمْسَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاحِدَةً لِنَفْسِهِ ، وَأَعْطَى عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ وَاحِدَةً ، وَعُمَرَ وَاحِدَةً ، وَكَانَ بِلَالٌ يَمْشِي بِهَا بَيْنَ يَدَيْهِ فِيرْكُزُهَا بَيْنَ يَدَيْهِ فِي الْعِيدَيْنِ ، فَيُصَلِّي إِلَيْهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفي إسناده من لم يسم .

2278. Sa'du'l-Karaz'ın naklettiğine göre Necâşî, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) üç baston gönderdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunlardan birini kendine sakladı, birini Ali'ye, birini de Ömer'e verdi. Bilâl o bastonla bayramlarda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünden yürür, sonra onu önüne dikerdi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona doğru namaz kılardı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.[2]

٢٢٧٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانَ الْوَاسِطِيُّ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا أَبُو حَفْصٍ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُرْكَزُ لَهُ عَنَزَةٌ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا ، أَظُنُّهُ قَالَ : وَالظُّعُنُ تَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن حماد الواسطي, ولم أجد من ذكره .

---

1 Ahmed b. Hanbel, III, 404. Senedinde ismi geçen Abdülmelik b. er-Rabî'yi Iclî güvenilir kabul ederken İbn Maîn zayıf saymıştır. Yahyâ el-Kattân ise der ki: "Adaleti sabit değildir. Her ne kadar Müslim hadisini nakletmiş olsa da, kendisiyle ihticac edilmez."

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5454. Senedinde yer alan Abdurrahman b. Sa'd b. Ammâr b. Sa'd da zayıftır.

2279. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için bir baston dikilir, ona doğru namaz kılardı. -Sanırım ravi demişti ki- Sonra üzerinde tahtırevan kurulu develer önünden geçerdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Hammâd el-Vasıtî'yi zikredeni görmedim.

٢٢٨٠ - حدثنا أحْمَدُ بنُ رِشْدِينِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بنِ مَوْهَبٍ ، عَنْ عِصْمَةَ ، قَالَ : " كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرْبَةٌ يَمْشِي بِهَا بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَإِذَا صَلَّى رَكَزَهَا بَيْنَ يَدَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وهو ضعيف .

2280. İsmet'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir harbesi (kısa mızrağı) vardı. Bu, önü sıra taşınır, namaz kılacağı zaman önüne dikilirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup zayıftır.[1]

٢٢٨١ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بنُ حِمْدَانَ الْحَنَفِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بنُ زُهَيْرٍ الأَبُلِّيُّ ، قَالا : ثنا الْوَلِيدُ بنُ عَمْرِو بنِ سُكَيْنٍ ، ثنا عَمْرُو بنُ النَّضْرِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ ، عَنْ قَيْسِ بنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ خَبَّابٍ ، قَالَ : " كُنْتُ أَضَعُ الْعَنَزَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2281. Habbâb der ki: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için (yere) baston dikerdim.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[2] rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٢٨٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بنُ هَارُونَ ، ثنا إِسْحَاقُ بنُ رَاهَوَيْهِ ، ثنا عَبْدُ الْمُهَيْمِنِ بنُ عَبَّاسِ بنِ سَهْلِ بنِ سَعْدٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ يَبْنِيَ الْمَسْجِدَ يُصَلِّي إِلَى خَشَبَةٍ ، فَلَمَّا بَنَى الْمَسْجِدَ ، بَنَى لَهُ مِحْرَابٌ ، فَتَقَدَّمَ إِلَيْهِ فَحَنَّتِ الْخَشَبَةُ حَنِينَ الْبَعِيرِ ، فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلَيْهَا فَسَكَنَتْ "

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 183. Senedinde ismi geçen Fadl b. el-Muhtâr zayıftır. Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdeyn de yalancıdır.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (no. 3643).

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد المهيمن بن عباس ,وهو ضعيف .

2282. Sehl b. Sa'd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'i inşa etmeden önce bir tahta parçasına doğru namaz kılardı. Mescit yapılınca, ona bir de mihrap eklendi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) oraya geçti. Bunun üzerine o tahta parçası deve böğürmesi gibi uğultu çıkarmaya başladı. Bunu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini onun üzerine koydu ve tahta parçası sustu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülmüheymin b. Abbâs zayıftır.

(بَابُ الصَّلاةِ عَلى البَعِيْرِ)

Deve Sırtında Namaz

٢٢٨٣ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، قَالَ: كُنَّا فِي غَزْوَةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُقِيمَتِ الصَّلاةُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَنَامِ الْبَعِيرِ فَقَامَ يُصَلِّي إِلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: علي بن يزيد الألهاني, وهو ضعيف .

2283. Ebu'd-Derdâ anlatmaktadır: Bir gazve sırasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Derken namaz için kâmet getirildi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) devenin hörgücüne doğru dönerek namaza durdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ali b. Yezîd el-Elhânî zayıftır.

٢٢٨٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، قَالَ : نا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ زِيَادِ الْمصغر ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنِ الْمِقْدَامِ ، قَالَ : جَلَسَ عُبَادَةُ وَأَبُو الدَّرْدَاءِ إِلَى الْحَارِثِ بْنِ مُعَاوِيَةَ ، فَقَالَ أَبو الدَّرْدَاءِ : أَيُّكُمْ يَذْكُرُ حِينَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، إِلَى بَعِيرٍ مِنَ الْمَغْنَمِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، أَخَذَ وَبَرَةً مِنَ الْبَعِيرِ ، فَقَالَ : " مَا يَحِلُّ لِي مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ، وَلا مِثْلَ هَذِهِ إِلا الْخُمُسُ ، وَالْخُمُسُ مَرْدُودٌ فِيكُمْ "

رواه البزار, وقال : والمقدام لم يرو عنه غير الحسن, قلت : المقدام هذا هو الرهاوي وثقة ابن حبان.

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5726.

2284. Mikdâm anlatmaktadır: Ebu'd-Derdâ ve Ubâde, Hâris b. Muâviye'nin yanına oturdular. Ebu'd-Derdâ dedi ki: Hanginiz Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), ganimet malı olan bir deveye doğru dönerek bize namaz kıldırdığı anı hatırlıyor? Nitekim namazı bitirdiğinde deveden bir kıl alarak şöyle buyurmuştu: *"Allah'ın size ganimet olarak verdiği maldan, humus (beşte bir hisse) dışında şu kıl kadar bile bir şey bana helal değildir. Humus hissesi de sonuçta yine size döner."*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş ve "Mikdâm'dan, Hasan'dan başkası rivayette bulunmamıştır" diye eklemiştir.

Ben derim ki: Burada adı geçen Mikdâm, er-Rehâvî olup İbn Hibbân rafından güvenilir kabul edilmiştir.

(بَابُ الدُّنُوِّ مِنَ السُّتْرَةِ)

Sütreye Yakın Durmak

٢٢٨٥ – أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَبِيبٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْجُبَيْرِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَيْرٍ ، هَكَذَا رَأَيْتُهُ عِنْدِي فِي كِتَابِي ، وَأَحْسَبُهُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ صَفْوَانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى سُتْرَةٍ فَلْيَدْنُ مِنْهَا ، لا يَقْطَعُ الشَّيْطَانُ عَلَيْهِ صَلاتَهُ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, إلا أنه قال : " فليدن منها لا يمر الشيطان بينه وبينها " . وفي إسناد البزار: محمد بن عبد الله بن عمير, وهو ضعيف وفي إسناد الطبراني: سليمان بن أيوب الصريفيني, ولم أجد من ذكره, وبقية رجال الطبراني ثقات .

2285. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz sütreye doğru namaz kılacağı zaman ona yakın dursun ki, şeytan namazını bozmasın"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de *"Ona yakın dursun ki, şeytan kendisiyle onun arasına girmesin"* ifadesiyle Taberânî rivayet etmiştir. Bezzâr'ın senedinde zikri geçen Muhammed b. Abdillah b. Ubeyd b. Umeyr zayıftır. Taberânî'nin senedinde ismi geçen Süleymân b. Eyyûb es-Sarîfînî'yi de zikredeni görmedim. Taberânî'nin kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٢٨٦ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ النُّعْمَانِ ، قَالَ : نا يُوسُفُ بْنُ صُهَيْبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى سُتْرَةٍ ؛ فَلْيَدْنُ مِنْهَا ، لا يَقْطَعِ الشَّيْطَانُ عَلَيْهِ صَلاتَهُ

رواه البزار, قلت : ويأتي حديث ابن عباس رضي الله عنهما .

2286. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz sütreye doğru namaz kılacağı zaman ona yakın dursun ki, şeytan namazını kesmesin"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiştir. Ben derim ki: İleride konuyla ilgili İbn Abbâs hadisi gelecektir.[1]

٢٢٨٧ – حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوف ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَرْهِقُوا الْقِبْلَةَ "

رواه أبو يعلى والبزار, ورجاله موثقون .

2287. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıbleye yakın durun"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[2]

٢٢٨٨ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زُنْبُورٍ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ ، عَنْ عِيسَى بْنِ مَيْمُونِ بْنِ إِيَاسِ بْنِ الْبُكَيْرِ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى سُتْرَةٍ فَلْيَدْنُ مِنْهَا لا يَقْطَعُ الشَّيْطَانُ عَلَيْهِ صَلاتَهُ "

الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

---

[1] Bezzâr, no. 585. Bezzâr demiştir ki: Hadisin Büreyde'den bundan başka bir tarikle rivayet edildiğini bilmiyoruz. Amr b. Yûsuf bu tarikte teferrüd etmiştir. Diğer yandan Amr b. Nu'mân meşhur bir Basralı olup muhakkik hadisin ravilerinin güvenilir olarak değerlendirildiklerini belirtmiştir.

Bu konuda gözden kaçırılan zevaidden biri de şöyledir:

Abdullah b. Amr anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Ezahir tepesinden indik. (Ravi der ki) Anlattığına göre Ezahir tepesinden inince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kıble edindiği bir duvara doğru durarak onlara namaz kıldırmış. Derken bir kuzu gelip Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) önünden geçmeğe çalışmış. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) git gide duvara daha da yaklaşmış veya kuzu başka tarafa çevrilmeye çalışılmış. (Abdullah der ki) O kadar ki, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) karnının duvara yapışmış olduğunu gördüm. Sonra kuzu arkasından geçti.

Bunu Bezzâr, (no. 587) rivayet etmiş olup senedindeki ravileri güvenilir ravilerdir.

[2] Ebû Ya'lâ, no. 4387, 4840; Bezzâr no. 588. Bu senetlerde yer alan Mus'ab b. Sâbit hem hadis konusunda gevşektir, hem de hafızası zayıftır.

2288. Sehl b. Sa'd'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz sütreye doğru namaz kılacağı zaman ona yakın dursun ki, şeytan namazını bozmasın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٢٨٩ - حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ بِشْرِ بْنِ نُمَيْرٍ ، ثنا الْقَاسِمُ الشَّامِيُّ ، قَالَ : مَرَّ سَهْلُ ابْنُ الْحَنْظَلِيَّةِ عَلَى رَجُلٍ يُصَلِّي مُتَرَاخِيًا عَلَى الْقِبْلَةِ ، فَقَالَ سَهْلٌ : " تَقَدَّمْ إِلَى مُصَلاكَ ، لا يَقْطَعِ الشَّيْطَانُ صَلاتَكَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه بشر بن نمير, وهو كذاب .

2289. Sehl b. el-Hanzaliyye, kendisinden nakledildiğine göre, bir adamı kıbleden uzakça bir yerde namaz kılarken görmüş ve "Namazgâhına yaklaş ki, şeytan namazını bozmasın. Ben, sadece Allah'ın Peygamberinden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimi sana söylüyorum" demiş.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bişr b. Nümeyr yalancının tekidir.[1]

٢٢٩٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " لا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُكُمْ وَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَجْوَةٌ " يَعْنِي فُرْجَةً

رواه الطبراني في الكبير , وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه .

2290 Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Sizden kimse sakın kıble arasında boşluk olduğu halde namaz kılmasın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ubeyde babasından (İbn Mes'ûd) hadis işitmemiştir.

(بَابُ مَا يَقْطَعُ الصَّلاةَ)

Namazı Bozan Şeyler

٢٢٩١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ قَالَ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ قَالَ حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لاَ يَقْطَعُ صَلاَةَ

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 5621.

الْمُسْلِمِ شَيْءٌ إِلاَّ الْحِمَارُ وَالْكَافِرُ وَالْكَلْبُ وَالْمَرْأَةُ ." فَقَالَتْ عَائِشَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ قُرِنَّا بِدَوَابِّ سُوءٍ.

رواه أحمد, ورجاله موثقون .

2291. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanın namazını ancak eşek, kâfir, köpek ve kadın (önünden geçmesi halinde) bozar"* buyurmuş, Âişe de: "Ya Resûlallah! Bizler sevimsiz hayvanlarla birlikte anıldık" diyerek tepkisini göstermiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir.

٢٢٩٢ - عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ "يَقْطَعُ الصَّلاَةَ الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ" رواه البزار ورجاله رجال الصحيح

2292. Enes'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazı köpek, eşek ve kadın (musallinin önünden geçmesi halinde) bozar"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٢٩٣ - دثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ قَالا : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ رُدَيْحٍ ، ثنا حَوْشَبٌ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو الْغِفَارِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَقْطَعُ الصَّلاَةَ الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :عمر بن رديح ,ضعفه أبو حاتم ,ووثقه ابن معين وابن حبان, وبقية رجاله ثقات

2293. Hakem b. Amr el-Ğıfârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazı köpek, eşek ve kadın bozar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ömer b. Rudeyh'i[1] Ebû Hâtim zayıf görürken, İbn Maîn ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٢٩٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَنْبَأَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنِى حَبَّانُ بْنُ وَاسِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَأَبِى بَشِيرٍ الأَنْصَارِىِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3161.

ذَاتَ يَوْمٍ فَمَرَّتِ امْرَأَةٌ بِالْبَطْحَاءِ فَأَشَارَ إِلَيْهَا رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَأَخَّرِي فَرَجَعَتْ حَتَّى صَلَّى ثُمَّ مَرَّتْ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2294. Abdullah b. Zeyd ve Ebû Beşîr el-Ensârî'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün Bathâ'da[1] onlara namaz kıldırırken (kıble cihetindeki) bir kadına "geride dur" diye işaret etmiş, kadın da, (Peygamber) namazı kıldıktan sonra geçmiş.[2]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

٢٢٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِي قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعْضِ أَعْلَى الْوَادِي يُرِيدُ أَنْ نُصَلِّيَ قَدْ قَامَ وَقُمْنَا إِذْ خَرَجَ عَلَيْنَا حِمَارٌ مِنْ شِعْبِ أَبِي دُبٍّ شِعْبِ أَبِي مُوسَى فَأَمْسَكَ النَّبِيُّ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُكَبِّرْ وَأَجْرَى إِلَيْهِ يَعْقُوبَ بْنَ زَمْعَةَ حَتَّى رَدَّهُ"

رواه أحمد, ورجاله موثقون .

2295. Abdullah b. Amr b. el-Âs anlatmaktadır: Bizler vadinin en yukarısında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılmak üzere ayağa kalktı. (Onunla beraber) Biz de kalktık. Derken Ebû Düb[3]-Ebû Mûsa geçidi- geçidinden bir eşek çıkıverdi. Onun gören Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) durdu ve tekbir almadı. Sonra Ya'kûb b. Zem'a'yı eşeğe doğru yolladı ve o da onu geri çevirdi.

---

[1] Bathâ, Mekke ile Mina arasında bulunan geniş vadinin adıdır. (Mütercim).

[2] Ahmed b. Hanbel, V, 216; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 294. İbn Hanbel'in senedinde hadisi İbn Lehî'a'dan nakleden ravinin adı Abdullah b. Mübârek olarak geçmiş olup hadisi hasendir.

[3] Ebû Dübb geçidi, Mekke'de olup Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) annesi Âmine binti Vehb'in kabri oradadır. Ebû Dübb ise Süvâe b. Âmir b. Sa'sa oğullarından bir zattır. Bu geçidin ağzında Ebû Mûsa el-Eş'arî tarafından taştan yapılmış bir çatma bulunmaktadır ve Hakemeyn'den dönerken orada konaklamıştı. Bu yüzden daha sonra orası onun adıyla anılmaya başlamıştır.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

(بَابُ رَدِّ مَنْ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي)

Namaz Kılanın Önünden Geçmek İsteyen Kimseye Mani Olmak

٢٢٩٦ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ صَالِحٍ الشِّيرَازِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ حَكَّامٍ ، ثنا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ ، عَنْ يَعْلَى بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يُصَلِّي إِذْ جَاءَتْ شَاةٌ تَسْعَى بَيْنَ يَدَيْهِ فَسَاعَاهَا حَتَّى أَلْزَقَ بَطْنَهُ بِالْحَائِطِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عمرو بن حكام, وهو ضعيف. وقد تقدم حديث عبد الله بن عمرو في باب الدنو من السترة وهو حديث صحيح إن شاء الله وأحاديث في هذا الباب الذي قبل هذا .

2296. İbn Abbâs bildiriyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken, birden bir koyun çıkarak önünden doğru hızla koşmaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) erken davranıp koyuna mani olmaya çalıştı. Öyle ki sonunda karnını duvara yapıştırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de nakletmiş olup senedinde ismi geçen Amr b. Hakkâm zayıftır.[2]

Abdullah b. Amr'ın hadisi[3] Sütreye Yakın Durma bölümünde geçmiş olup sahih bir hadistir, inşallah.

٢٢٩٧ - حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّلَّالُ ، قَالَ : نَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ ، قَالَ : نَا مَنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " بَادَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِرَّةً أَنْ تَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: مندل بن علي, وهو ضعيف .

---

[1] Ahmed b. Hanbel, no. 6898. Senedi, kopukluk bulunduğundan zayıftır. Çünkü Amr b. Şuayb'ın babasının dedesi Abdullah b. Amr'a yetişmemiştir. Nitekim Hafız İbn Hacer, Ya'kub b. Zem'a el-Esedî'nin biyografisinde bu açıklamayı yapmıştır.

[2] İbn Huzeyme, *Sahîh*, no. 827; Hâkim, *Müstedrek*, I, 254; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 2371 (Senedi Buhârî'nin şartlarına göre sahihtir); *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11937.

[3] Abdullah b. Amr hadisini, yazma nüshalardan silindiğinden dipnotta verdim. Oraya bakılabilir.

2297. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) erken davranıp bir kedinin namazda önünden geçmesine mani oldu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mindel b. Ali zayıftır.

٢٢٩٨ - حَدَّثَنَا عِيسَى ، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي ، فَمَرَّ أَعْرَابِيٌّ بِحَلُوبَةٍ لَهُ ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمْ يَفْهَمْ ، فَنَادَاهُ عُمَرُ : يَا أَعْرَابِيُّ ، وَرَاءَكَ ، فَلَمَّا سَلَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " مَنِ الْمُتَكَلِّمُ ؟ " قَالُوا : عُمَرُ ، فَقَالَ : " مَا لِهَذَا فِقْهٌ "

قلت : هذا الكلام أخبر به عن الأعرابي لا عن عمر فيما أحسب والله أعلم

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: عيسى بن المسيب البجلي ,وقد وثقه ابن حبان والحاكم في المستدرك ,وضعفه جماعة.

2298. Ebû Saîd el-Hudrî anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılıyordu. Derken bir Bedevî sağımlık hayvanıyla (önünden) geçmek istedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (geri çekilmesi için) işaret ettiyse de Bedevî anlamadı. Bunun üzerine Ömer: "Ey Bedevî, geri dön!" diye seslendi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) selam verince: *"Kimdi o konuşan?"* diye sordu. "Ömer" dediler. *"Bu kişide de hiç anlayış yokmuş"* buyurdu.

★Ben derim ki: Kanımca (Allah Resûlü) bunu Ömer değil, bedevî hakkında söylemiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsa b. el-Müseyyeb el-Becelî'yi İbn Hibbân ve *Müstedrek*'te Hâkim güvenilir kabul ederlerken, bir grup kimse kendisini zayıf görmüşlerdir.

٢٢٩٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَاءٍ الْجَوْهَرِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ ، ثنا مُفَضَّلُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً مَكْتُوبَةً فَضَمَّ يَدَيْهِ فِي الصَّلَاةِ ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ ، قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ ؟ قَالَ : " لا إِلا أَنَّ الشَّيْطَانَ أَرَادَ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيَّ ، فَخَنَقْتُهُ حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ لِسَانِهِ عَلَى يَدَيَّ ، وَأَيْمُ اللَّهِ لَوْلا مَا سَبَقَنِي إِلَيْهِ أَخِي سُلَيْمَانُ لَنِيطَ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى يَطِيفَ بِهِ وِلْدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: المفضل بن صالح, ضعفه البخاري وأبو حاتم .

2299. Câbir b. Semure bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir farz namazı kıldık. Namazda (birden) elini sıktı. Sonra namazı bitirdiğinde: "Ya Resûlallah! Namazda bir şey mi oldu?" diye sorduk. Buyurdu ki: *"Hayır. Fakat şeytan önümden geçmek istedi. Ben de boğazından tutup sıktım. Hatta dilinin soğukluğunu elimde hissettim. Allah'a yemin ederim ki, eğer benden önce kardeşim Süleymân yapmasaydı, o şimdi mescidin direklerinden bir direğe bağlanır, Medine halkının çocukları etrafında dönerlerdi"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mufaddal b. Sâlih'i Buhârî ve Ebû Hâtim zayıf görmüşlerdir.

٢٣٠٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا أَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْكَ ، وَأَنْتَ تُصَلِّي فَلا تَدَعْهُ فَإِنَّهُ يَطْرَحُ شَطْرَ صَلاتِكَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: رجل لم يسم .

2300. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Biri sen namaz kılarken önünden geçmek isterse, müsaade etme; çünkü böyle yapmakla o senin namazının yarısını götürür."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi belirtilmemiş bir ravi vardır.

(بَابُ فِيمَنْ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي)

Namaz Kılanın Önünden Geçmek

٢٣٠١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ ، قَالَ : نا أَبُو عُبَيْدِ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَهْبٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي رَزِينٍ الْغَافِقِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " إِنَّ الَّذِي يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيِ الرَّجُلِ ، وَهُوَ يُصَلِّي ، عَمْدًا ، يَتَمَنَّى يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّهُ شَجَرَةٌ يَابِسَةٌ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: من لم أجد من ترجمه.

2301. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilerek namaz kılmakta olan birinin önünden geçen, kıyamet günü kuru bir oduna dönüşmeyi arzu ediyor demektir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde biyografisine rastlamadığım raviler bulunmaktadır.

٢٣٠٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، قَالَ : نَا سُفْيَانُ ، عَنْ سَالِمٍ أَبِي النَّضْرِ ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، قَالَ : أَرْسَلَنِي أَبُو جُهَيْمٍ إِلَى زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ أَسْأَلُهُ عَنِ الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي ، فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ ، كَانَ لأَنْ يَقُومَ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ "

رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح, وقد رواه ابن ماجة غير قوله : " خريفا " .

2302. Büsr b. Saîd bildiriyor: Ebû Cüheym beni, namaz kılanın önünden geçen kimsenin durumunu sormam için Zeyd b. Hâlid'e gönderdi. Zeyd: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim, dedi:

"Namaz kılanın önünden geçen kişi, böyle yapmakla ne kadar günah kazandığını bilseydi, kırk yıl ayakta beklese bile bunun kendisi için onun önünden geçmekten daha hayırlı olduğunu anlardı"

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Aynı hadisi İbn Mâce de rivayet etmiş, fakat "harif/yıl" kelimesini zikretmemiştir.[1]

٢٣٠٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنِ الأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لا يُمَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ ، وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَفْعَلْ فَإِنَّ الْمَارَّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي أَنْقَصُ مِنَ الْمَمَرِّ عَلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات.

2303. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Sizden biriniz (namazdayken) önünden kimsenin geçmemesini sağlayabiliyorsa, bunu yapsın; zira namaz kılanın önünden geçen, onun önünden geçmesine müsaade eden kimseye göre daha mazurdur (daha az kusurludur)."

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

---

[1] İbn Mâce'nin rivayetinin benzeri için bkz. Ahmed b. Hanbel, IV, 116-117; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5236; Ayrıca bkz. Buhârî, no. 510; Müslim, no. 507 vb. Fakat bu rivayetlerde gönderen Zeyd, kendisine gönderilen ise Ebû Cüheym'dir. Bkz. İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, I, 584-585.

(بَابُ فِيمَنْ صَلَّى وَبَيْنَ يَدَيْهِ أَحَدٌ)

Önünde Biri Varken Namaz Kılmak

٢٣٠٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْكُوفِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صُبَيْحٍ ، قَالَ : نا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ عَبْدِ الأَعْلَى الثَّعْلَبِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ : " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلا يُصَلِّي إِلَى رَجُلٍ ، فَأَمَرَهُ أَنْ يُعِيدَ الصَّلاةَ ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي قَدْ صَلَّيْتُ ، وَأَنْتَ تَنْظُرُ إِلَيَّ "

رواه البزار, وفيه: عبد الأعلى التغلبي, وهو ضعيف .

2304. Hz. Ali'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bir adamın başka bir adama doğru namaz kıldığını görünce ona namazını iade etmesini emretti. Adam da: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu şimdi kıldım. Sen de gördün" dedi.

★Hadisi Bezzâr[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdüla'lâ et-Tağlebî zayıftır.

٢٣٠٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نَا سَهْلُ بْنُ صَالِحٍ الأَنْطَاكِيُّ ، قَالَ : نَا شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نُهِيتُ أَنْ أُصَلِّيَ خَلْفَ الْمُتَحَدِّثِينَ وَالنِّيَامِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن عمرو بن علقمة, واختلف في الاحتجاج به .

2305. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben, konuşanlarla uyuyanların arkasında (onlara doğru) namaz kılmaktan men edildim"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Amr b. Alkame ile ihticac konusu tartışmalıdır.

---

[1] Bezzâr (no. 583) demiştir ki: Hadisi ancak bu senetle Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) nakledildiğini bilmekteyiz. Kastedilen mânâ şudur: O kişi yüzünü namaz kılana doğru dönmüş, karşısından çekilmemiştir.

(بَابُ سُتْرَةُ الإِمَامِ سُتْرَةٌ مَنْ خَلْفَهُ)

İmamın Sütresi Arkasındakilerin de Sütresi Demektir

٢٣٠٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خُلَيْدٍ ، قَالَ : نا أَبُو تَوْبَةَ الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : نا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " سُتْرَةُ الإِمَامِ سُتْرَةُ مَنْ خَلْفَهُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سويد بن عبد العزيز, وهو ضعيف .

2306. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmamın sütresi, cemaat için de sütre sayılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süveyd b. Abdilazîz zayıftır.

(بَابُ لاَ يَقْطَعُ الصَّلاَةَ شَيْءٌ)

Hiçbir Şey Namazı Bozmaz

٢٣٠٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، نَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو الرَّبَالِيُّ ، نَا يَحْيَى بْنُ مَيْمُونٍ ، نَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا يُصَلِّي ، فَذَهَبَتْ شَاةٌ تَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَسَاعَاهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَلْزَقَهَا بِالْحَائِطِ ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لاَ يَقْطَعُ الصَّلاَةَ شَيْءٌ ، وَادْرَءُوا مَا اسْتَطَعْتُمْ"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: يحيى بن ميمون التمار, وهو ضعيف, وقد ذكره ابن حبان في الثقات .

2307. Câbir b. Abdillah el-Ensârî anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken, aniden bir koyun gelerek önünden geçmek istedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) erken davranıp koyunu engellemeye çalıştı. Öyle ki onu duvara sıkıştırdı. Sonra: *"Namazı hiçbir şey bozmaz. Ama mümkün olduğunca (önünüzden geçeni) engellemeye çalışın"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yahyâ b. Meymûn et-Temmâr[1] zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

٢٣٠٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا يَقْطَعُ الصَّلاةَ شَيْءٌ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن.

2308. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazı hiçbir şey bozmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[2]

٢٣٠٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي عَمِّي إِيَاسُ بْنُ عَامِرٍ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَبِّحُ مِنَ اللَّيْلِ وَعَائِشَةُ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ"

رواه أحمد, ورجاله موثقون .

2309. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Âişe kıble ile arasında uzanmış yatarken (geceyi ihya için) tespih çekerdi/namaz kılardı.[3]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel[4] rivayet etmiş olup senedi güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٣١٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ حَدَّثَنَا دَاوُدُ يَعْنِي ابْنَ أَبِي الْفُرَاتِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْمُونٍ الصَّائِغِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى وَهِيَ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ وَقَالَ " أَلَيْسَ هُنَّ أُمَّهَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ"

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : " أليس هن أمهاتكم وأخواتكم وعماتكم " .

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

---

[1] Heysemî, ravilerinden Temmâr'ın metrûk olduğunu belirtmiştir. Bkz. V, 160.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7688. senedinde yer alan Ufeyr b. Ma'dân oldukça zayıf biridir.

[3] Burada "tespih"ten maksadın namaz kılmak olduğu anlaşılmaktadır. Zira başka sahih rivayetlerde "namaz kılardı" ifadesi geçmiştir. bkz. Buhârî, "Salât" 22. (Mütercim)

[4] Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'i (no. 772).

2310. Hz. Âişe, kendisinden nakledildiğine göre, önünde uzanmış yatarken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp namaz kılmış ve (sonra bu husus kendisine sorulduğunda): *"Onlar sizin anneleriniz, kız kardeşleriniz ve teyzeleriniz değiller midir?"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: Hadis *"Onlar sizin anneleriniz, kız kardeşleriniz ve teyzeleriniz değiller midir?"* kısmı hariç, *Sahîh*'te geçmiştir.

Yukarıdaki hadisi ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣١١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا قَالَتْ كَانَ يُفْرَشُ لِي حِيَالَ مُصَلَّى رَسُولِ اللهِ صلّى الله عليه وسلّم فَكَانَ يُصَلِّي وَأَنَا حِيَالَهُ

قلت : رواه أبو داود وابن ماجة خلا قولها : وكان يصلي وأنا حياله.

رواه أحمد وأبو يعلى, ورجاله رجال الصحيح .

2311. Ümmü Seleme bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'inin tam karşısına benim için bir minder/döşek serilir ve ben karşısında olduğum halde (Resûlullah) namaz kılardı.

★Ben derim ki: *"Ben karşısında olduğum halde (Resûlullah) namaz kılardı"* kısmı hariç, hadisi Ebû Dâvud ve İbn Mâce rivayet etmiştir.

Yukarıdaki hadisi ise Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٣١٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ أُصَلِّي فَمَرَّ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيَّ فَمَنَعْتُهُ فَأَبَى فَسَأَلْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَقَالَ لَا يَضُرُّكَ يَا ابْنَ أَخِي"

رواه عبد الله بن أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2312. İbrâhîm b. Abdirrahman b. Avf anlatmaktadır: Namaz kılıyordum. Derken bir adam önümden geçmek istedi. Ona engel oldum; ama dinlemedi. Sonra bu meseleyi Osmân b. Affân'a sordum. "Yeğenim! Bunun sana bir zararı olmaz" karşılığını verdi.

★Hadisi Abdullah b. Ahmed[2] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] Benzeri için bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XXIII, 350.

[2] *Müsned,* no. 523.

٢٣١٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " مَرَّتْ شَاةٌ بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الصَّلاةِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ ، فَلَمْ يَقْطَعْ صَلاتَهُ "

رواه أبو يعلى, وفيه: أشعث بن سوار, ضعفه جماعة, ووثقه ابن معين.

2313. İbn Abbâs demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken bir koyun önünden; kıble ile arasından geçtiği halde (Peygamber) namazını bozmadı.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eş'as b. Sevvâr'ı bir grup kimse zayıf görürken, İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir.

٢٣١٤ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لاَ يَقْطَعُ الهِرُّ الصَّلاةَ وَإِنَّمَا هُوَ مِنْ مَتَاعِ الْبَيْتِ "

رواه البزار, وفيه: عبد الرحمن بن أبي الزناد, وهو ضعيف .

2314. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kedi namazı bozmaz. Çünkü o, ev eşyasından sayılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd zayıftır.

(بَابُ الصَّلاةِ إِلَى غَيْرِ سُتْرَةٍ)

Sütresiz Namaz Kılmak

٢٣١٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَزَّارِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِى فَضَاءٍ لَيْسَ بَيْنَ يَدَيْهِ شَىْءٌ"

رواه أحمد وأبو يعلى, وفيه: الحجاج بن أرطاة ,وفيه ضعف .

2315. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), boş bir alanda önünde hiçbir şey bulunmadığı halde namaz kılmıştır.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Ertât zayıftır.[1]

٢٣١٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ الْجَزَّارِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " جِئْتُ أَنَا وَغُلَامٌ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ عَلَى حِمَارٍ ، فَمَرَرْنَا بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي ، فَنَزَلْنَا عَنْهُ ، وَتَرَكْنَا الْحِمَارَ يَأْكُلُ مِنْ بَقْلِ الأَرْضِ ، أَوْ قَالَ : مِنْ نَبَاتِ الأَرْضِ ، فَدَخَلْنَا مَعَهُ فِي الصَّلَاةِ " . فَقَالَ رَجُلٌ : أَكَانَ بَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ ؟ قَالَ : "لا"

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : أكان بين يديه عنزة فقال : لا . رواه أبو يعلى, ورجاله رجال الصحيح .

2316. İbn Abbâs bildiriyor: Ben ve Hâşim oğullarından bir uşak bir eşek üzerinde gelerek, namaz kılmakta olan Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) önünden geçtik. Sonra eşekten inip onu yerin otlarından otlanması için serbest bırakarak Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaza durduk.

Bir adam (İbn Abbâs'a): "Peki önünde baston var mıydı?" diye sordu. O da: "Hayır" dedi.

★Ben derim ki: Hadis, "Peki önünde baston var mıydı?" diye sordu. O da: "Hayır" dedi, kısmı hariç, *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٣١٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُصَرِّفُ بْنُ عَمْرٍو الْيَامِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ يَاسِينَ الزَّيَّاتِ أَبِي مُعَاذٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْمَكِّيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَلَّى وَالرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَطُوفُونَ بَيْنَ يَدَيْهِ بِغَيْرِ سُتْرَةٍ مِمَّا يَلِي الْحَجَرَ الأَسْوَدَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ياسين الزيات, وهو متروك.

2317. Hasan b. Ali'den nakledildiğine göre Hacer-i esved köşesinde erkek ve kadınlar önünde tavaf ederlerken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sütre kullanmaksızın namaz kılmıştır.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Yâsin ez-Zeyyât metrûktur.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 12728; Beyhakî, Sünen, II, 273.

(بَابُ الإِمَامَةِ)

İmamlık

٢٣١٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ لِي عَبْدُ الْمَلِكِ إِنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِلْقُرْآنِ"

رواه أحمد, ورجاله موثقون .

2318. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir cemaate içlerinde Kur'ân'ı en iyi okuyanı imam olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٣١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلِمَةَ قَالَ كَانُوا يَأْتُونَا الرُّكْبَانُ مِنْ قِبَلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَسْتَقْرِئُهُمْ فَيُحَدِّثُونَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لِيَؤُمَّكُمْ أَكْثَرُكُمْ قُرْآنًا"

قلت : حديث عمرو: عن أبيه في الصحيح, وهذا من حديثه عن الركبان.

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير, ورجال أحمد رجال الصحيح .

2319. Amr b. Seleme demiştir ki: Bize Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından kervan sahipleri (deve kervanı) gelir ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) «*Size, içinizde en çok Kur'ân bileniniz imam olsun*» buyurdu" derlerdi.

★Ben derim ki: Amr'ın babasından naklettiği hadis *Sahîh*'te yer almıştır. Ancak bu, kervan sahiplerinden naklettiği hadislerindendir.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٣٢٠ - حدثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا زَيْدُ بْنُ أَخْرَمَ ، ثنا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ رَبَاحٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ سَلَمَةَ ، قَالَ : انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِسْلَامِ قَوْمِهِ ، فَكَانَ فِيمَا أَوْصَانَا : " لِيَؤُمَّكُمْ أَكْثَرُكُمْ قُرْآنًا " ، فَكُنْتُ أَكْثَرَهُمْ قُرْآنًا ، فَقَدَّمُونِي "

قلت : هو في الصحيح من حديثه عن أبيه ,وهنا عن نفسه, والله أعلم .

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2320. Amr b. Seleme anlatmaktadır: Kavminin Müslüman olduğunu bildirmek üzere babamla beraber Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittik. Bize tavsiyelerinden biri: *"Size, en çok Kur'ân bileniniz imam olsun"* şeklindeydi. En çok Kur'ân bilenleri bendim ve bu yüzden beni öne geçirdiler.

★Ben derim ki: Hadis, Amr b. Seleme'nin babasından rivayeti olarak *Sahîh*'te yer almıştır. Fakat burada olayı bizzat kendisi anlatmaktadır. Doğrusunu Allah bilir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٣٢١ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ"

رواه البزار, وفيه: الحسن بن علي النوفلي الهاشمي, وهو ضعيف , وقد حسنه البزار .

2321. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cemaate, Allah'ın Kitabını en iyi bilenleri imam olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hasan b. Ali en-Nevfelî el-Hâşimî zayıf olmakla birlikte Bezzâr kendisini rivayeti hasen derecesinde bir ravi olarak değerlendirmiştir.[1]

٢٣٢٢ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا سَافَرْتُمْ فَلْيَؤُمَّكُمْ أَقْرَؤُكُمْ وَإِنْ كَانَ أَصْغَرَكُمْ وَإِذَا أَمَّكُمْ فَهُوَ أَمِيرُكُمْ "

رواه البزار, وإسناده حسن .

2322. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yolculuğa çıktığınızda, içinizde en küçüğünüz bile olsa Kur'ân'ı en iyi bileniniz imamınız olsun. (Bir kimse) size imam olursa, artık o sizin reisinizdir"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

---

[1] Bezzâr, (no. 467) devamında demiştir ki: "Bunu bu şekilde Muallâ'dan başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz. Muallâ, Basralı olup sakıncasızdır. Burada adı geçen Hasan b. Ali'den de Ebû Kuteybe ve Muallâ'dan başkasının rivayette bulunduğunu bilmiyoruz. Bir hadis dışında Hasan'ın, A'rec'den naklettiği hiçbir hadisinde kendisine muvafakat eden olmamıştır."

Bu ifadelerde Hasan'ın hadisi hasen derecesinde bir ravi olduğuna herhangi bir işaret yoktur.

٢٣٢٣ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ الصُّدَائِيُّ ، قَالَ : نَا أَبِي ، عَنْ حَفْصِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ عُقَابٍ ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ أَمَّ قَوْمًا وَفِيهِمْ مَنْ هُوَ أَقْرَأُ لِكِتَابِ اللَّهِ مِنْهُ ، لَمْ يَزَلْ فِي سَفَالٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الهيثم بن عقاب, قال الأزدي : لا يعرف قلت : ذكره ابن حبان في الثقات .

2323. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, aralarında Allah'ın Kitabını kendisinden daha iyi okuyabilen biri varken bir topluluğa imamlık yaparsa, o kimse kıyamet gününe dek alçalmaya devam eder"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Heysem b. Ukâb hakkında Ezdî "Tanınmamaktadır" demiştir.

Ben derim ki: İbn Hibbân bu zatı güvenilir ravilere dair kitabında zikretmiştir.

٢٣٢٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْعُتْبِيُّ الْمِصْرِيُّ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ عَدِيٍّ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ مُدْرِكٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اصْطَفُّوا وَلْيَتَقَدَّمْكُمْ فِي الصَّلاةِ أَفْضَلُكُمْ ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلائِكَةِ وَمِنَ النَّاسِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أيوب بن مدرك ,وهو منسوب إلى الكذب

2324. Vâsile b. el-Eska'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Saf tutun. Namazda en faziletli olanınız öne geçsin. Zira -aziz ve celil olan- Allah meleklerden de, insanlardan da bir takım elçiler seçer"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Müdrik yalancılıkla itham edilmiş biridir.

٢٣٢٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا عَمِّي الْقَاسِمُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى ، ح وَحَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ الْوَرَّاقُ ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى الأَسْلَمِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى ، عَنِ الْقَاسِمِ الشَّامِيِّ ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ أَبِي مَرْثَدٍ الْغَنَوِيِّ وَكَانَ

[1] "Bezzâr, (no. 466) devamında demiştir ki: "Hadisin Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bu ifadeyle sadece Ebû Hureyre tarafından bu senetle rivayet edildiğini biliyoruz. Gerek Ebû Hureyre, gerekse başkaları başka ifadelerle hadisin bir kısmını rivayet etmişlerdir. Nitekim Muhâsır b. Habîb de Ebû Seleme'den bundan başkasını rivayet etmemiştir."

بَدْرِيًّا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنْ سَرَّكُمْ أَنْ تُقْبَلَ صَلاتُكُمْ ، فَلْيَؤُمَّكُمْ خِيَارُكُمْ ، فَإِنَّهُمْ وَفْدُكُمْ فِيمَا بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يحيى بن يعلى الأسلمي, وهو ضعيف.

2325. Bedir'e katılanlardan Mersed b. Ebî Mersed el-Ğanevî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer namazınızın kabul olunması sizi memnun edecekse, en hayırlılarınız size imamlık yapsın; zira imamlarınız, Rabbiniz sizin arasında elçilerinizdir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup ravilerinden Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî[2] zayıftır.

٢٣٢٦ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ الْحِمْصِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرٍ ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي الأَشْعَثِ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ سَالِمًا ، مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ كَانَ " يَؤُمُّ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ هَاجَرُوا إِلَى الْمَدِينَةِ فِيهِمْ عُمَرُ وَغَيْرُهُ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ ، لأَنَّهُ كَانَ أَكْثَرَهُمْ قُرْآنًا "

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : لأنه كان أكثرهم قرآنا .

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: شعيب بن أبي الأشعث, قال الذهبي : مجهول قلت : شعيب هذا ذكره ابن حبان في الثقات, وقال : يعتبر بحديثه إذا لم يكن في إسناده ضعيف, ولا بقية بن الوليد .

2326. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Muhacirler Medine'ye geldiklerinde, aralarında Ömer ve daha başka (önde gelen) Muhacirler bulunduğu halde Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim onlara imamlık yapardı. Çünkü en çok Kur'ân bilenleri o idi.

★Ben derim ki: Hadis "Çünkü en çok Kur'ân bilenleri o idi" kısmı müstesna, *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Zehebî, senedinde ismi geçen Şuayb b. Ebi'l-Eş'as'ın meçhul olduğunu belirtmiştir. Ben derim ki: Burada ismi geçen Şuayb'ı İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikrederek "Eğer

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XX, 328.

2 Yahyâ b. Ya'lâ hakkında Heysemî "Metrûktur" demiştir. Bkz. IX, 209. Ayrıca senette ismi geçen Abdullah b. Mûsa zayıf, hocası Kâsım es-Sâmî de meçhuldür. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1823.

senedinde zayıf ravi ya da Bakıyye b. el-Velîd yoksa hadisi itibar için kullanılabilir" demiştir.

٢٣٢٧ - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بنُ الْمُثَنَّى ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْفَسَوِيُّ قَالا : ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يُونُسَ أَبُو مُسْلِمٍ الْمُسْتَمْلِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، وَزَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، قَالا : ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ ، قَالا : ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُرَقِّعٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ زُهَيْرٍ ، قَالَ : انْطَلَقْنَا مَعَ حَنْظَلَةَ بْنِ الرَّبِيعِ إِلَى مَسْجِدِ فُرَاتِ بْنِ حَيَّانَ فَحَضَرَتِ الصَّلاةُ ، فَقَالَ لَهُ : تَقَدَّمْ ، فَقَالَ لَهُ : مَا كُنْتُ لأَتَقَدَّمُكَ وَأَنْتَ أَكْبَرُ مِنِّي سِنًّا ، وَأَقْدَمُ هِجْرَةً ، وَالْمَسْجِدُ مَسْجِدُكَ ، فَقَالَ فُرَاتٌ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ فِيكَ شَيْئًا لا أَتَقَدَّمُكَ أَبَدًا ، قَالَ : أَشْهِدْتَهُ يَوْمَ أَتَيْتُهُ بِالطَّائِفِ فَبَعَثَنِي عَيْنًا ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَتَقَدَّمَ حَنْظَلَةُ فَصَلَّى بِهِمْ ، فَقَالَ فُرَاتٌ : يَا بَنِي عَجْلانَ إِنَّمَا قَدَّمْتُ هَذَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ عَيْنًا إِلَى الطَّائِفِ ، فَجَاءَ فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ ، فَقَالَ : صَدَقْتَ ارْجِعْ إِلَى مَنْزِلِكَ فَإِنَّكَ قَدْ شَهِدْتَ اللَّيْلَةَ ، فَلَمَّا وَلَّى قَالَ لَنَا : ائْتَمُّوا بِهَذَا وَأَشْبَاهِهِ "

رواه الطبراني في الكبير، ورجاله موثقون .

2327. Kays b. Züheyr anlatmaktadır: Hanzala b. er-Rabî ile beraber Furât b. Hayyân'ın mescidine gittim. Sonra namaz vakti girince Furât kendisine: "İleri geç!" dedi. Hanzala da: "Ben senin önüne geçemem. Çünkü sen yaşça benden daha büyüksün ve benden önce hicret ettin. Ayrıca mescit de senin mescidindir" deyip teklifi kabul etmedi. Fakat Furât: "Ben, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) senin hakkında bir şey işittim. Bu yüzden asla senin önüne geçemem" deyince Hanzala: "Sen Tâif savaşında benim Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğime ve beni gözcü olarak gönderdiğine tanık oldun mu?" diye sordu. Furât: "Evet" deyince, Hanzala ileri geçip namazı kıldırdı. Sonra Furât dedi ki: "Oğlum acele et. Benim bunu öne geçirişimin tek sebebi şudur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu Tâif'e gözcü olarak gönderdi. Sonra gelip durumu (Allah Resûlü'ne) bildirdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de. "Doğru söyledin. Şimdi evine dön. Çünkü sen gece boyunca uykusuz kaldın" buyurdu. Dönüp gittiğinde bize: *"Bu ve benzerlerini kendinize imam yapın"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

(بَابُ إِمَامَةِ الأَعْمَى)

Körün İmamlığı

٢٣٢٨ - عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " اسْتَخْلَفَ ابْنَ أُمِّ مَكْتُومٍ بِالْمَدِينَةِ يُصَلِّي بِالنَّاسِ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط, وقال : " استخلف ابن أم مكتوم على المدينة مرتين يصلي بالناس " , ورجال أبي يعلى رجال الصحيح.

2328. Hz. Âişe'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) İbn Ümmi Mektûm'u insanlara namaz kıldırması için Medine'de vekil bıraktı.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta "İbn Ümmü Mektûm, insanlara namaz kıldırması için Medine'de iki kere vekil bırakılmıştır" ifadesiyle Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٣٢٩ - وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ " اسْتَخْلَفَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ابْنَ أُمِّ مَكْتُومٍ عَلَى الْمَدِينَةِ يُصَلِّي بِالنَّاسِ

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وفيه: عفير بن معدان, وهو ضعيف .

2329. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) İbn Ümmi Mektûm'u insanlara namaz kıldırması için Medine'de vekil bırakmıştır.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ufeyr b. Ma'dân zayıftır.[2]

٢٣٣٠ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُحَيْنَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَافَرَ اسْتَخْلَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ ابْنَ أُمِّ مَكْتُومٍ فَكَانَ يُؤَذِّنُ وَيُقِيمُ فَيُصَلِّي بِهِمْ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الواقدي, وهو ضعيف.

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVIII, 322-323.

2 Bkz. no. 6903. Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 5; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11435. Senedinde ismi geçen Abdülmecîd b. Ebî Revvâd metrûktur.

2330. Abdullah b. Buhayne'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sefere çıktığında, Medine'de İbn Ümmi Mektûm'u vekil bırakırdı. O da ezan okuyup kâmet getirir ve cemaate namaz kıldırırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Vâkıdî zayıftır.

٢٣٣١ - وعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَيْرٍ إِمَامِ بَنِي خَطْمَةَ أَنَّهُ كَانَ إِمَاماً لِبَنِي خَطْمَةَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ أَعْمَى وَغَزَا مَعَهُ وَهُوَ أَعْمَى"

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح.

2331. Hatme oğullarının imamı Abdullah b. Umeyr, kendisinden nakledildiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında âmâ olduğu halde Hatme oğullarının imamı idi. Yine âmâ olduğu halde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber gazveye çıkmıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ إِمَامَةِ الرَّجُلِ فِي رَحْلِه)

Kişinin Kendi Konağında İmamlığı

٢٣٣٢ – أَخْبَرَنَا هَارُونُ بْنُ سُفْيَانَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ رَافِعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حَنْظَلَةَ ، قَالَ : كُنَّا فِي مَنْزِلِ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ ، وَمَعَنَا نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْنَا لَهُ : تَقَدَّمْ ، فَقَالَ : مَا كُنْتُ لأَفْعَلَ ، فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ حَنْظَلَةَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الرَّجُلُ أَحَقُّ بِصَدْرِ فِرَاشِهِ ، وَأَحَقُّ بِصَدْرِ دَابَّتِهِ ، وَأَحَقُّ أَنْ يَؤُمَّ فِي بَيْتِهِ "

رواه البزار والطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: إسحاق بن يحيى بن طلحة, ضعفه أحمد وابن معين والبخاري, ووثقه يعقوب بن شيبة ووثقه ابن حبان.

2332. Abdullah b. Hanzala bildiriyor: Kays b. Sa'd b. Ubâde'nin konağında idik. Yanımızda Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından kimseler de vardı. Kays'a: "Öne geç" dedik. "Yapmam" dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Hanzala dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi kendi döşeğinin başına oturmaya daha layık, kendi hayvanının önüne binmeye daha layık ve kendi konağında imamlığa daha*

layıktır" buyurdu. Bunun üzerine bir azatlısına emir verdi, o da ileri geçip namazı kıldırdı.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İshâk b. Yahyâ b. Talha'yı Ahmed b. Hanbel, İbn Maîn ve Buhârî zayıf görürlerken, Ya'kub b. Şeybe ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir.[1]

٢٣٣٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ مُغِيرَةَ ، قَالَ : قَالَ إِبْرَاهِيمُ : أَتَى عَبْدُ اللَّهِ أَبَا مُوسَى فَتَحَدَّثَ عِنْدَهُ ، فَحَضَرَتِ الصَّلاةُ ، فَلَمَّا أُقِيمَتْ فَتَأَخَّرَ أَبُو مُوسَى ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ : " لَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يَتَقَدَّمَ صَاحِبُ الْبَيْتِ " ، فَأَبَى أَبُو مُوسَى حَتَّى تَقَدَّمَ مَوْلًى لأَحَدِهِمَا.

رواه الطبراني, ورجاله رجال الصحيح .

2333. İbrâhîm (en-Nehaî) anlatmaktadır: Abdullah (İbn Mes'ûd) Ebû Mûsa'nın yanına giderek onunla sohbet etti. Derken namaz vakti geldi. Kâmet getirildiğinde Ebû Mûsa geri çekildi. Bunun üzerine Abdullah ona: "(Ebû Mûsa!) Sen biliyorsun ki sünnet olan hane sahibinin öne geçmesidir" dediyse de Ebû Mûsa kabul etmedi. Sonra ikisinin bir azadlısı olan bir zat öne geçti (imamlık yaptı).

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٣٣٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ وَلَمْ يَسْمَعْهُ مِنْهُ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ حَدِيثِ عَلْقَمَةَ فَهُوَ هَذَا الْحَدِيثُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ أَتَى أَبَا مُوسَى الأَشْعَرِيَّ فِي مَنْزِلِهِ فَحَضَرَتِ الصَّلاةُ فَقَالَ أَبُو مُوسَى تَقَدَّمْ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَإِنَّكَ أَقْدَمُ سِنًّا وَأَعْلَمُ. قَالَ لاَ بَلْ تَقَدَّمْ أَنْتَ فَإِنَّمَا أَتَيْنَاكَ فِي مَنْزِلِكَ وَمَسْجِدِكَ فَأَنْتَ أَحَقُّ. قَالَ فَتَقَدَّمَ أَبُو مُوسَى فَخَلَعَ نَعْلَيْهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ مَا أَرَدْتَ إِلَى خَلْعِهِمَا أَبِالْوَادِي الْمُقَدَّسِ أَنْتَ ؟!"

رواه أحمد, وفيه: رجل لم يسم, ورواه الطبراني متصلا برجال ثقات .

2334. Alkame'den nakledildiğine göre Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin evine onun yanına gitti. Sonra namaz vakti gelince Ebû Mûsa: "Ebû Abdirrahman! İleri geç. Sen yaşça daha büyük ve daha

---

[1] Hadisin bölümlerini kuvvetlendiren şahitler için bkz. *es-Silsiletü's-sahiha,* no. 1595.

[2] "Ebû Mûsa" ifadesi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 8493) geçmemiştir.

bilgilisin" dedi. O da: "Hayır. Sen geç. Çünkü biz senin evine ve mescidine geldik. Sen (imamlığa) daha layıksın" diyerek teklifi reddetti. Sonra Ebû Mûsa öne geçti ve (namaza dururken) nalınlarını çıkardı. Selam verince[1], Abdullah: "Nalınlarını niçin çıkardın? Yoksa sen kutsal vadide misin?!" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Aynı hadisi Taberânî ise muttasıl bir senetle rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ الإِمَامُ ضَامِنٌ)

İmam Kefildir

٢٣٣٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، نَا أَبُو الأَشْعَثِ أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ ، ثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْحَجَّاجِ ، نَا الْمُعَارِكُ بْنُ عَبَّادٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْفَضْلِ ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَمَّ قَوْمًا فَلْيَتَّقِ اللَّهَ ، وَلْيَعْلَمْ أَنَّهُ ضَامِنٌ مَسْئُولٌ كَمَا ضَمِنَ ، فَإِنْ أَحْسَنَ كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ صَلَّى خَلْفَهُ ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَا كَانَ مِنْ نَقْصٍ فَهُوَ عَلَيْهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: معارك بن عباد, ضعفه أحمد والبخاري وأبو زرعة والدارقطني, وذكره ابن حبان في الثقات .

2335. Abdullah b. Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bir topluluğa imam olan kimse, Allah'tan korksun ve bilsin ki, o kefildir ve kefil olduğu şeyden mesuldür. Eğer işini güzel yaparsa, arkasında namaz kılanların ecri kadar ecir kazanır. Bu, diğerlerinin ecrinden bir şey eksiltmez. Eğer bir eksiklik varsa, günahı boynunadır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mu'ârik b. Abbâd'ı Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Ebû Zür'a ve Dârekutnî zayıf görürlerken, İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9262. "Selam verince" yerine "Namazı kılınca" ifadesi geçmiştir. Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, no. 4397.

٢٣٣٦ - حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحُمَيْدِيُّ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ شَيْبَةَ ، مِنْ وَلَدِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الإِمَامُ ضَامِنٌ ، فَمَا صَنَعَ فَاصْنَعُوا "

رواه الطبراني في الأوسط وفيه موسى بن شيبة من ولد كعب بن مالك ضعفه أحمد ووثقه أبو حاتم وذكره ابن حبان في الثقات أيضا

قلت : وقد تقدمت أحاديث في قوله : " الإمام ضامن والمؤذن مؤتمن " في الأذان

2336. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmam kefildir. Bu sebeple o ne yaparsa, siz de aynısını yapın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen, Ka'b b. Mâlik'in çocuklarından Mûsa b. Şeybe'yi Ahmed b. Hanbel zayıf görürken, Ebû Hâtim güvenilir kabul etmiş, İbn Hibbân da güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

Ben derim ki: Ezan kısmında *"İmam kefil, müezzin ise emindir"* sözüne ilişkin bölümde konuyla ilgili başka hadisler de geçmişti.

(بَابُ فِي إِمَامَةِ الجَاهِلِ)

Cahil Kimsenin İmamlığı

٢٣٣٧ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ شَيْخٍ مِنْ طَيِّئٍ ، قَالَ : مَرَّ ابْنُ مَسْعُودٍ عَلَى مَسْجِدٍ لَنَا ، فَتَقَدَّمَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، ثُمَّ قَالَ : نَحُجُّ بَيْتَ رَبِّنَا ، وَنَقْضِي الدَّيْنَ ، وَهُوَ مِثْلَ الْقَطَوَاتِ يَهْوِينَ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " ﴿مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلا اخْتِلاقٌ﴾ " , فَانْصَرَفَ عَبْدُ اللَّهِ

رواه الطبراني في الكبير, وهذا الشيخ الطائي لا أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

2337. Tay kabilesinden bir ihtiyar bildiriyor: İbn Mes'ûd bizim bir mescidimize uğradı. Kabile mensupları arasından bir zat öne geçerek Fatiha sûresini okudu. Sonra adam: "Şimdi Rabbimizin evini (Beytullah'ı) ziyaret edip borcumuzu ödeyelim. Aynen bağırtlak (veya kaya) kuşlarının yere üşüşmeleri gibi" dedi ve Abdullah (b. Mes'ûd) bu

sözü duyunca: **"Son dinde bunu işitmedik. Bu ancak bir uydurmadır"**[1] deyip oradan ayrıldı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri arasında geçen Taylı ihtiyarı tanımıyorum. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

(بَابُ إِمَامَةِ الفَاسِقِ)

Fasık Kimsenin İmamlığı

٢٣٣٨ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنِي حَبِيبُ بْنُ عُمَرَ الأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : " سَأَلْتُ وَاثِلَةَ بْنَ الأَسْقَعِ عَنِ الصَّلاةِ ، خَلْفَ الْقَدَرِيِّ ؟ فَقَالَ : " لا تُصَلِّ خَلْفَهُ ، أَمَّا أَنَا لَوْ كُنْتُ صَلَّيْتُ خَلْفَهُ لأَعَدْتُ صَلاتِي "

رواه الطبراني في الكبير, من رواية حبيب بن عمر, عن أبيه وحبيب ذكره ابن حبان في الثقات, وأبوه عمر لم أعرفه, وبقية مدلس .

2338. Ömer el-Ensârî bildiriyor: Vâsile b. el-Eska'ya kader inkarcısı birinin arkasında namaz kılmanın hükmünü sordum. "Arkasında namaz kılma. Eğer ben öyle birinin arakasında namaz kılsaydım, namazımı iade ederdim" karşılığını verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Habîb b. Ömer kanalıyla babasından rivayet etmiş olup ravilerinden Habîb'i, İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir. Babası Ömer'i ise tanımıyorum. Ayrıca (ravilerinden) Bakıyye de müdellistir.[2]

(بَابُ الصَّلاةِ خَلْفَ كُلِّ إِمَامٍ)

Her İmamın Arkasında Namaz Kılmak

٢٣٣٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أَبِي ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ مَالِكٍ اللَّخْمِيِّ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَطِعْ كُلَّ أَمِيرٍ ، وَصَلِّ خَلْفَ كُلِّ إِمَامٍ ، وَلا تَسُبُّوا أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي "

---

[1] Sâd 38/ 7.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 53. Habîb hakkında Ebû Hâtim demiştir ki: "Hadisi zayıftır ve meçhuldür. Kendisinden Bakıyye'den başkası rivayette bulunmamıştır." Bakıyye ise burada saraheten semaya delalet eden bir tabir kullanmıştır.

رواه الطبراني في الكبير, ومكحول لم يسمع من معاذ.

2339. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her emire/yöneticiye itaat et, her imamın arkasında namaz kıl ve sakın ashâbımdan bir kimseye sövme"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Mekhûl, Muâz'dan hadis işitmemiştir.

٢٣٤٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْجَعْدِ الْوَشَّاءُ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ , عَنْ سَالِمٍ الأَفْطَسِ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَلُّوا عَلَى مَنْ قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ , وَصَلُّوا وَرَاءَ مَنْ قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن الفضل بن عطية, وهو كذاب .

2340. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"La ilâhe illallah diyen herkesin cenaze namazını kıl, Lâ ilâhe illallah diyen herkesin arkasında namaz kıl"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. el-Fadl b. Atıyye yalancının tekidir.[1]

(بَابُ الإِمَامُ يُصَلِّي عَلَى الْمَكَانِ الْمُرْتَفِعِ)

İmamın Namazı Yüksekçe Bir Yerde Kılması

٢٣٤١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ هُزَيْلِ بْنِ شُرَحْبِيلَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، " أَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَؤُمَّهُمْ عَلَى الْمَكَانِ الْمُرْتَفِعِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2341. Abdullah b. Mes'ûd insanlara yüksekçe bir yerde imamlık yapmaktan hoşlanmazdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, I, 418-425. İbnü'l-Cevzî değişik tariklerle İbn Ömer, İbn Mes'ûd ve Ebî Hureyre'den naklettiği hadisler hakkında: "Bu hadislerin hiçbiri sahih değildir" demiştir. Ayrıca bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13622.

(بَابُ الإِمَامِ يُصَلِّي جَالِساً)

İmamın Oturarak İmamlık Yapması

٢٣٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا عُقْبَةُ يَعْنِي ابْنَ أَبِي الصَّهْبَاءِ حَدَّثَنَا سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا هَؤُلَاءِ أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ. قَالُوا بَلَى نَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ فِي كِتَابِهِ مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ. قَالُوا بَلَى نَشْهَدُ أَنَّهُ مَنْ أَطَاعَكَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَأَنَّ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ طَاعَتَكَ. قَالَ فَإِنَّ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ أَنْ تُطِيعُونِي وَإِنَّ مِنْ طَاعَتِي أَنْ تُطِيعُوا أَئِمَّتَكُمْ أَطِيعُوا أَئِمَّتَكُمْ فَإِنْ صَلَّوْا قُعُوداً فَصَلُّوا قُعُوداً "

رواه أحمد والطبراني في الكبير، ورجاله ثقات .

2342. Abdullah b. Ömer'den nakledildiğine göre bir gün kendisi, ashâbından bir grup kimse ile beraber Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındalardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara dönerek şöyle buyurdu:

"Ey falancalar! Bilmez misiniz ki, ben Allah'ın size gönderilmiş peygamberiyim." Ashâbı: "Evet. Şahidiz ki, sen Allah'ın peygamberisin" dediler. *"Bilmez misiniz ki, aziz ve celil olan Allah kitabında «Bana itaat eden, Allah itaat etmiş olur» emrini indirmiştir"*

Ashâbı: "Evet. Şahidiz ki, sana itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur ve sana itaat Allah'a itaatin bir parçasıdır" dediler. Bunun üzerine: *"Bana itaat etmeniz, Allah'a itaatin bir parçasıdır. İmamlarınıza uymanız da bana itaatin bir parçasıdır. Öyleyse imamlarınıza uyunuz. Onlar namazı oturarak kılarlarsa, siz de oturarak kılın"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٣٤٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ ، قَالَا : ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ ، أَنَّ رَسُولَ

---

1 Ahmed b. Hanbel, no. 5679; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13238; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 2109.

اللّه صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ لِلنَّاسِ : " إِنْ صَلَّى الإِمَامُ جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا " , قَالَ الْقَاسِمُ : فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْ صِدْقِ مُعَاوِيَةَ

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2343. Muâviye'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara: *"Eğer imam namazı oturarak kılarsa, siz de oturarak kılın"* buyurmuştur.

Kâsım der ki: İnsanlar Muâviye'nin dürüstlüğüne şaşırdılar.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ فِيمَنْ أَمَّ قَوْماً وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ)

Kişinin Kendisini Sevmeyen Cemaate/Topluluğa İmam Olması

٢٣٤٤ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَيُّوبَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ طَلْحَةَ ، أَنَّهُ صَلَّى بِقَوْمٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ : نَسِيتُ أَنْ أَسْتَأْمِرَكُمْ قَبْلَ أَنْ أَتَقَدَّمَكُمْ أَفَرَضِيتُمْ بِصَلاتِي ؟ ، قَالُوا : نَعَمْ ، وَمَنْ يَكْرَهُ ذَلِكَ يَا حَوَارِيَّ رَسُولِ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ ، قَالَ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " أَيُّمَا رَجُلٍ أَمَّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ لَمْ تَجُزْ صَلاتُهُ أُذُنَهُ "

رواه الطبراني في الكبير من رواية سليمان بن أيوب الطلحي, قال فيه أبو زرعة : عامة أحاديثه لا يتابع عليها, وقال صاحب الميزان : صاحب مناكير وقد وثق .

2344. Mûsa b. Talha'nın bildirdiğine göre Talha b. Ubeydillah, bir gün bir topluluğa imam oldu. Namazı bitirince "Ben, öne geçmeden önce sizin fikrinizi almayı unuttum. Benim namazımdan memnun kaldınız mı?" diye sordu. "Elbette. Bundan kim memnun kalmaz ki, ey Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) havarisi!" dediler. Talha şu karşılığı verdi: "Zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Kim, kendisini istemeyen/sevmeyen bir topluluğa/kavme imam olursa, kıldığı namazı kulaklarının ötesine geçmez»* buyururken işittim."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Süleymân b. Eyyûb et-Talhî kanalıyla rivayet etmiş olup bu ravi hakkında Ebû Zür'a: "Hadislerinin hiç birine mütabaat yapılmaz" derken, *Mîzân* müellifi: "Güvenilir kabul edilmiş olmakla beraber münker hadisler naklederdi" demiştir.

(بَابٌ فِي الإِمَامِ يُسِيءُ الصَّلاةَ)

İmamın Namazı Düzgün Kılmaması

٢٣٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ مَوْهُوبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَزْهَرَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ كَانَ يُخَالِفُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ مَا يَحْمِلُكَ عَلَى هَذَا فَقَالَ إِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي صَلَاةً مَتَى تُوَافِقُهَا أُصَلِّي مَعَكَ وَمَتَى تُخَالِفُهَا أُصَلِّي وَأَنْقَلِبُ إِلَى أَهْلِي"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2345. Enes b. Mâlik, Ömer b. Abdilazîz'e muhalif davranırdı. Bir gün Ömer: "Neden böyle davranıyorsun?" diye sorunca Enes: "Çünkü ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken gördüm. Sen onun namazı gibi namaz kılarsan, seninle birlikte namaz kılıyorum. Fakat onun namazından farklı şekilde namaz kılarsan namazımı (tek başıma) kılıp ailemin yanına dönüyorum" karşılığını verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٤٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْخَلَّالُ الْمَكِّيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَيَّاشٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، أَنَّهُ كَانَ خَالَفَ مَرْوَانَ بْنَ الْحَكَمِ فِي صَلاتِهِ ، فَقَالَ لَهُ مَرْوَانُ : مَا يَحْمِلُكَ عَلَى هَذَا ؟ فَقَالَ : إِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يُصَلِّي صَلاةً إِنْ وَافَقْتَهُ وَافَقْتُكَ ، وَإِنْ خَالَفْتَهُ صَلَّيْتُ وَانْقَلَبْتُ إِلَى أَهْلِي " رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2346. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî bildiriyor: Ebû Eyyûb, namaz konusunda Mervân b. el-Hakem'e muhalif davranırdı. Bir gün Hakem: "Neden böyle davranıyorsun?" diye sorduğunda: "Çünkü ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken gördüm. Onun gibi namaz kılarsan, sana uyarım. Ondan farklı şekilde namaz kılarsan, namazımı (tek başıma) kılıp ailemin yanına dönerim" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٤٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا الْفَرَجُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ الأَسْلَمِيُّ عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْمِصْرِيِّ قَالَ سَافَرْنَا مَعَ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ فَحَضَرَتْنَا الصَّلاةُ فَأَرَدْنَا أَنْ يَتَقَدَّمَنَا.

قَالَ قُلْنَا نْتَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلاَ تَتَقَدَّمُنَا قَالَ إِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ أَمَّ قَوْماً فَإِنْ أَتَمَّ فَلَهُ التَّمَامُ وَلَهُمْ التَّمَامُ وَإِنْ لَمْ يُتِمَّ فَلَهُمُ التَّمَامُ وَعَلَيْهِ الإِثْمُ" رواه أحمد والطبراني ببعضه, ورجاله ثقات.

2347. Ebû Ali el-Mısrî bildiriyor: Ukbe b. Âmir el-Cühenî ile yolculuğa çıktık. Derken namaz vakti geldi. Onun öne geçip bize imam olmasını istedik. Bunun üzerine dedi ki: Ben, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle duydum *"Kim bir topluluğa imam olur da namazı eksiksiz kıldırırsa, hem kendisinin, hem de cemaatin namazları tam olur. Fakat namazı kusurlu kıldırırsa, cemaatin namazı tam olur, kendisi ise vebal altında kalır."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve bir kısmını Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

(بَابُ فِي الإِمَامِ يَذْكُرُ أَنَّهُ مُحْدِثٌ)

İmamın Abdestsiz Olduğunu Hatırlaması

٢٣٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَجَدْتُ هَذَا الْحَدِيثَ فِى كِتَابِ أَبِى وَأَكْثَرُ عِلْمِى إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَنِّى سَمِعْتُهُ مِنْهُ حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِى هَاشِمٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هُبَيْرَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ الْغَافِقِىِّ عَنْ عَلِىِّ بْنِ أَبِى طَالِبٍ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً فَانْصَرَفَ ثُمَّ جَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً فَصَلَّى بِنَا ثُمَّ قَالَ إِنِّى صَلَّيْتُ بِكُمْ آنِفاً وَأَنَا جُنُبٌ فَمَنْ أَصَابَهُ مِثْلُ الَّذِى أَصَابَنِى أَوْ وَجَدَ رِزًّا فِى بَطْنِهِ فَلْيَصْنَعْ مِثْلَ مَا صَنَعْتُ " رواه أحمد .

2348. Hz. Ali b. Ebî Tâlib anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken birden namazdan çıkıp uzaklaştı. Sonra başından su damlayarak geldi ve namazı kıldırmaya devam etti. Sonra şöyle buyurdu: *"Biraz evvel ben size cünüp olarak namaz kıldırmıştım. Benim başıma gelen kimin başına gelirse ya da kim karnında bir ses (gurultu) hissederse, benim yaptığım gibi yapsın."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Ahmed b. Hanbel, IV, 145, 154, 156, 201; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 328-329; Ebû Ya'lâ, no. 1761; İbn Mâce, no. 983; Ebû Dâvud, no. 580 (benzer ifadelerle); İbn Huzeyme, *Sahîh*, no. 1513; İbn Hibbân, no. 2212; Hâkim, *Müstedrek*, I, 210. Hâkim hadise sahih hükmünü vermiş, Zehebî de onun bu görüşüne katılmıştır.

[2] Ahmed b. Hanbel, no. 777.

٢٣٤٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ الْغَافِقِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُصَلِّي إِذِ انْصَرَفَ وَنَحْنُ قِيَامٌ" فذكر نحوه

رواهما أحمد والبزار والطبراني في الأوسط, إلا أن الطبراني قال : " فَلْيَنْصَرِفْ وَلْيَغْتَسِلْ ، ثُمَّ لِيَأْتِ فَلْيَسْتَقْبِلْ صَلاَتَهُ " , ومدار طرقه على ابن لهيعة ,وفيه كلام .

2349. Ahmed b. Hanbel'in yine Hz. Ali'den naklettiği diğer bir rivayet şöyledir: Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kılarken, biz kıyamdayken birden namazdan çıkıp gitti....

★Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta *"... namazdan ayrılıp yıkansın, sonra gelip namazının kalanını kılsın"* ifadesiyle Taberânî rivayet etmiş olup bütün tariklerin ekseninde, hakkında tenkit bulunan İbn Lehî'a yer almıştır.

٢٣٥٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو الرَّبِيعِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَارِثِيُّ ، قَالَ : نَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْعُرْيَانِ الْحَارِثِيُّ ، قَالَ : نَا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَبَّرَ بِهِمْ فِي صَلاةِ الصُّبْحِ ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِمْ ، ثُمَّ انْطَلَقَ وَرَجَعَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ ، فَصَلَّى بِهِمْ " ، ثُمَّ قَالَ : " إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ ، وَإِنِّي كُنْتُ جُنُبًا ، فَنَسِيتُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: غير واحد لم أجد من ذكرهم .

2350. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında onlarla birlikte tekbir alıp namaza durdu. Derken onlara işaret edip namazdan çıkıp gitti. Döndüğünde başından su damlıyordu. Sonra cemaate namazın kalanını kıldırdı. Sonra: *"Ben de sizin gibi bir insanım. Cünüptüm ve bunu unutmuşum"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup, senedinde yer alan bir çok ravinin biyografilerini yazana rastlamadım.

٢٣٥١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ فِي صَلاتِهِ وَكَبَّرْنَا مَعَهُ فَأَشَارَ إِلَى الْقَوْمِ أَنْ كَمَا أَنْتُمْ ، فَلَمْ نَزَلْ قِيَامًا حَتَّى أَتَانَا نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِ اغْتَسَلَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح.

قلت : وتأتي صلاة المتيمم بالمتوضئ بعد هذا بيسير إن شاء الله .

2351. Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazına başladı. Onunla beraber biz de tekbir aldık. Sonra cemaate "olduğunuz gibi durun" diye işaret etti. Biz kıyam halinde beklemeye koyulduk. Sonunda Allah'ın Nebisi (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Meğer yıkanmış, başından su damlıyordu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

Ben derim ki: İnşallah, birazdan teyemmümlü kişinin abdestli kimseye namaz kıldırması bahsi gelecektir.

(بَابُ تَلْقِينُ الإِمَامِ)

İmama Unuttuğunu Hatırlatmak

٢٣٥٢ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا تَعَايَا الإِمَامُ فَلا تَرُدَّ عَلَيْهِ فَإِنَّهُ كَلامٌ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح

2352. İbn Mes'ûd: "Eğer imam (kırâati) unutursa, sakın hatırlatma; çünkü bu (namaz dışı) bir kelamdır" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٣٥٣ - وحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ حَدَّثَنَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتٍ عَنِ الْجَارُودِ بْنِ أَبِي سَبْرَةَ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِالنَّاسِ فَتَرَكَ آيَةً فَقَالَ " أَيُّكُمْ أَخَذَ عَلَيَّ شَيْئاً مِنْ قِرَاءَتِي. فَقَالَ أُبَيٌّ أَنَا يَا رَسُولَ اللهِ تَرَكْتَ آيَةَ كَذَا وَكَذَا. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ عَلِمْتُ إِنْ كَانَ أَحَدٌ أَخَذَهَا عَلَيَّ فَإِنَّكَ أَنْتَ هُوَ "

رواه أحمد, ورجاله ثقات.

2353. Ubey b. Ka'b'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara namaz kıldırırken, bir âyeti atladı. Sonra: *"Hanginiz bana kıraatimi hatırlattı?"* diye sordu. Ubey: "Ben ya Resûlallah. Şu şu âyeti atladın" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kimse bana bir şey hatırlatırsa, onun sen olacağını biliyordum"* buyurdu.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9314.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٣٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ كُهَيْلٍ عَنْ ذَرٍّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي الْفَجْرِ فَتَرَكَ آيَةً فَلَمَّا صَلَّى قَالَ " أَفِي الْقَوْمِ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ قَالَ أُبَيٌّ يَا رَسُولَ اللَّهِ نُسِخَتْ آيَةُ كَذَا وَكَذَا أَوْ نُسِّيتَهَا قَالَ نُسِّيتُهَا"

رواه أحمد والطبراني كلاهما عن عبد الرحمن بن أبزى, ورجاله رجال الصحيح .

2354. Abdurrahman b. Ebzâ'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kılarken bir âyeti atladı. Namazı kılınca: *"Cemaat arasında Ubey b. Ka'b var mı?"* diye sordu. Ubey: "Ya Resûlallah! Şu şu âyet nesh mi edildi, yoksa sana unutturuldu mu?" diye sordu. O Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Onu unuttum"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî Abdurrahman b. Ebzâ kanalıyla nakletmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٣٥٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، ثَنَا أَبِي ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَرْقَمَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ ، فَأَسْقَطَ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ ، قَالَ أُبَيٌّ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أُنْسِخَتْ آيَةُ كَذَا وَكَذَا ؟ قَالَ : لَا . قَالَ : فَإِنَّكَ لَمْ تَقْرَأْهَا ، قَالَ : " أَفَلَا لَقَّنْتَهَا "

هذا لفظ الطبراني في الأوسط, وفيه: سليمان بن أرقم ,وهو ضعيف .

2355. Ubey b. Ka'b bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken okuduğu Kur'ân sûresinin bir kısmını atladı. Namazını bitirdiğinde Ubey: "Ya Resûlallah! Şu şu âyetler nesh mi edildi?" diye sorunca: *"Hayır. Onu bana hatırlatsaydın ya"* buyurdu.

★Hadis, Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat'ta* naklettiği rivayet metni olup senedinde ismi geçen Süleymân b. Erkam zayıftır.[3]

---

[1] Hadis Ahmed b. Hanbel'in rivayetidir. Oğlu Abdullah'ın rivayeti için bkz. *Zevâidü'l-Müsned*, V, 142.

[2] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 407.

[3] Süleymân b. Erkam hakkında Heysemî (III, 69) "metrûktur" demiştir.

٢٣٥٦ - وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ: تَرَدَّدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ فِي آيَةٍ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ نَظَرَ فِي وُجُوهِ الْقَوْمِ فقال : " أَمَا صَلَّى مَعَكُمْ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ؟ " قَالُوا : لا , قَالَ : فَرَأَى الْقَوْمُ أَنَّهُ إِنَّمَا سَأَلَ عَنْهُ لِيَفْتَحَ عَلَيْهِ"

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله ثقات خلا قيس بن الربيع, فإنه ضعفه يحيى القطان وغيره ووثقه شعبة والثوري .

2356. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında bir âyette tereddüt etti. Sonra namazı bitirdiğinde cemaatin yüzlerine bakarak: *"Ubey b. Ka'b sizinle birlikte namazda değil miydi?"* diye sordu. Onlar da: "Hayır" dediler. Cemaat düşündü ki, Ubey'i sormasının tek nedeni, kendisine (unuttuğu âyeti) hatırlatması içindi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri Kays b. er-Rabî' hariç, güvenilir ravilerdir. Kays'ı ise Yahyâ el-Kattân ve başkaları zayıf görürken, Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul etmişlerdir.[1]

٢٣٥٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ , ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ زَبْرٍ , عَنْ سَالِمٍ , عَنْ أَبِيهِ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةً فَأُلْبِسَ عَلَيْهِ فِيهَا , فَلَمَّا انْصَرَفَ , قَالَ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ : " أَصَلَّيْتَ مَعَنَا ؟ قَالَ : نَعَمْ , قَالَ : فَمَا مَنَعَكَ أَنْ تَفْتَحَ عَلَيَّ ؟ "

قلت : رواه أبو داود خلا قوله : " أن تفتح علي " . رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2357. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir namazı kılarken (okumayı) karıştırdı. Namazı bitirdiğinde Ubey b. Ka'b'a: *"Bizimle beraber namazda mıydın?"* diye sordu. Ubey: "Evet" deyince *"Niçin bana hatırlatmadın?"* dedi.

★Ben derim ki: *"Niçin bana hatırlatmadın?"* kısmı hariç hadisi Ebû Dâvud rivayet etmiştir.

Buradaki hadisi ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.[2]

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 12665.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13216.

٢٣٥٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَحيَى بْنُ دَاوُدَ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الأَزْرَقُ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنْ ذَرٍّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَجْرَ وَتَرَكَ آيَةً فَجَاءَ أُبَيٌّ وَقَدْ فَاتَهُ بَعْضُ الصَّلاَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ نُسِخَتْ هَذِهِ الآيَةُ أَوْ أُنْسِيتَهَا قَالَ لاَ بَلْ أُنْسِيتُهَا "

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2358. Ubey b. Ka'b anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize sabah namazını kıldırırken bir âyeti atladı. Ubey geç kalmıştı ve geldiğinde namazın bir kısmını kaçırmıştı. Namazı bitirince: "Ya Resûlallah! Bu âyet nesh mi edildi, yoksa sana unutturuldu mu?" diye sordu. *"Hayır (nesh edilmedi). Bana unutturuldu?"* diye cevap verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel[1] rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٥٩ - سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ عَلِيٍّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ يَحيَى بْنَ كَثِيرٍ ، يَقُولُ : حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَوْمًا بِأَصْحَابِهِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ : " كَيْفَ رَأَيْتُمْ صَلاتِي ؟ " قَالُوا : مَا أَحْسَنَ مَا صَلَّيْتَ ! . قَالَ : " قَدْ نَسِيتُ آيَةَ كَذَا ، إِنَّ مِنْ حُسْنِ صَلاةِ الْمَرْءِ أَنْ يَحْفَظَ قِرَاءَةَ الإِمَامِ "

رواه البزار, وفيه: يحيى بن كثير صاحب البصري, وهو ضعيف .

2359. Büreyde bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün ashâbına namaz kıldırdı. Namazı bitirdiğinde cemaate: *"Namazımı nasıl buldunuz?"* diye sordu. "Ne güzel namazdı" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Bir âyeti unuttum. Kişinin imamın kıraatini hatırında tutması, onun namazının güzelliklerindendir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Basrî'nin talebesi Yahyâ b. Kesîr zayıftır.[2]

---

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* V, 123.

2 Bezzâr, no. 480.

(بَابُ صَلَاةِ الْمُتَيَمِّمِ بِالْمُتَوَضِّئِ)

Teyemmümlünün Abdestliye Namaz Kıldırması

٢٣٦٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أن عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَصَابَتْهُ جَنَابَةٌ وَهُوَ أَمِيرُ الْجَيْشِ فَتَرَكَ الْغُسْلَ مِنْ أَجلِ أَنَّهُ قَالَ : إِنْ اغْتَسَلْتُ مِتُّ مِنَ الْبَرْدِ فَصَلَّى بِمَنْ مَعَهُ جُنُباً فَلَمَّا قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرَّفَهُ مَا فَعَلَ فَأَنْبَأَهُ بِعُذْرِهِ فَأَقَرَّهُ وَسَكَتَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه أبو بكر بن عبد الرحمن الأنصاري, عن أبي أمامة ابن سهل بن حنيف, و لم أجد من ذكره, وبقية رجاله ثقات . وقد تقدم حديث ابن عباس في التيمم لأجل البرد في قصة عمرو أيضا .

2360. Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Amr b. el-Âs ordu kumandanı olduğu bir sırada cünüp oldu. "Eğer gusledersem, soğuktan ölürüm" diyerek gusletmedi ve cünüp haliyle askerlerine namaz kıldırdı. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına döndükleri zaman, bu yaptığını mazeretini de bildirerek kendisine anlatınca Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sükut etmek suretiyle yaptığına onay verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Fakat hadisi Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf'ten nakleden Ebû Bekir b. Abdirrahman el-Ensârî'yi zikredeni görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

Soğuk sebebiyle teyemmüm bahsinde yine Amr olayıyla ilgili İbn Abbâs hadisi geçmişti. (no. 1425)

(بَابُ مَنْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيُخَفِّفَ)

Kim İnsanlara İmam Olursa, Namazı Kısa Kessin

٢٣٦١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ وَابْنُ بَكْرٍ أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ عَنْ نَافِعِ بْنِ سَرْجِسَ قَالَ عُدْنَا أَبَا وَاقِدِ الْبَكْرِىَّ وَقَالَ ابْنُ بَكْرٍ الْبَدْرِىَّ فِى وَجَعِهِ الَّذِى مَاتَ فِيهِ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ كَانَ النَّبِىُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَفَّ النَّاسِ صَلَاةً عَلَى النَّاسِ وَأَطْوَلَ النَّاسِ صَلَاةً لِنَفْسِهِ "

رواه أحمد وأبو يعلى, وقال : الليثي . والطبراني في الكبير وقال : البكري ,ورجاله موثقون.

2361. Nâfi' b. Sercis bildiriyor: Vefatına sebep olan hastalığında Ebû Vâkıd el-Kindî'yi ziyarete gitmiştik. O zaman demişti ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlar arasında cemaate namazı en kısa kıldıran idi. Fakat tek başına kılarken ise insanların en uzun namaz kılanı idi.

Hadisin diğer bir varyantında ise "Ebû Vakıd el-Bedrî'yi ziyaret ettik" ifadesi geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve "el-Leysî" nisbesiyle Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de "el-Bekrî"[1] nisbesiyle Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٢٣٦٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَهُوَ أَبُو إِبْرَاهِيمَ الْمُعَقِّبُ حَدَّثَنَا مَرْوَانُ يَعْنِي ابْنَ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيَّ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ حَيَّانَ الأَسَدِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِشْرٍ الْخُزَاعِيِّ عَنْ خَالِهِ مَالِكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ أُصَلِّ خَلْفَ إِمَامٍ كَانَ أَوْجَزَ مِنْهُ صَلَاةً فِي تَمَامِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير، ورجاله ثقات .

2362. Mâlik b. Abdillah anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber gazveye çıktım ve ben namazı, rükû ve secdeleri tam olarak ondan daha kısa kıldıran hiçbir imamın arkasında namaz kılmadım.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَشَدَّ النَّاسِ تَخْفِيفاً فِي الصَّلَاةِ" رواه أحمد .

2363. Câbir'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlar arasında namazı en kısa kıldıran kişiydi.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.

٢٣٦٤ - وله عنده في رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَفَّ النَّاسِ صَلَاةً فِي تَمَامٍ"

وفيه: ابن لهيعة، وفيه كلام .

2364. Yine Ahmed b. Hanbel'in Câbir'den naklettiği bir başka rivayete göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlar arasında namazı eksiksiz olarak en kısa kıldıran kimse idi.

★Fakat senedinde ismi geçen İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

---

[1] Taberânî'nin bir rivayetinde el-Bekrî (bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 3310), bundan başka dört rivayetinde ise "el-Leysî" nisbesi yer almıştır. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 3311, 3312, 3313, 3314.

٢٣٦٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنَا أَبِى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ مَرْزُوقٍ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ سَجْدَةٌ مِنْ سُجُودِ هَؤُلَاءِ أَطْوَلُ مِنْ ثَلَاثِ سَجَدَاتٍ مِنْ سُجُودِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2365. İbn Ömer demiştir ki: Bunların bir secdesi, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) üç secdesinden daha uzundur.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

٢٣٦٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ يَعْنِى ابْنَ أَبِى خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قُلْتُ لأَبِى هُرَيْرَةَ أَهٰكَذَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّى بِكُمْ قَالَ وَمَا أَنْكَرْتُمْ مِنْ صَلَاتِى قَالَ قُلْتُ أَرَدْتُ أَنْ أَسْأَلَكَ عَنْ ذَلِكَ. قَالَ نَعَمْ وَأَوْجَزُ قَالَ وَكَانَ قِيَامُهُ قَدْرَ مَا يَنْزِلُ الْمُؤَذِّنُ مِنَ الْمَنَارَةِ وَيَصِلُ إِلَى الصَّفِّ"

رواه أحمد .

2366. Ebû Hâlid el-Vâlibî anlatmaktadır: Bir gün Ebû Hureyre'ye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) size namazı böyle mi kıldırırdı?" diye sorduğumda: "Benim namazımın neyini beğenmediniz?" dedi. Ben: "Bunu sormak istedim" deyince, "Evet. Hatta daha kısa kıldırırdı" dedi ve ekledi: "Onun kıyamı müezzinin minareden inip safa yetiştiği süre kadardı."

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.

٢٣٦٧ - وله في رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِى خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ صَلَّى صَلَاةً تَجَوَّزَ فِيهَا "

رواه أحمد, وروى أبو يعلى الأول, ورجالهما ثقات .

2367. Yine Ebû Hâlid'den nakledilen bir rivayette "Ebû Hureyre'nin bir namazı kısa kıldığını gördüm" ifadesi geçmiştir.

★Bunu Ahmed b. Hanbel, birincisini ise Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup her ikisinin de ravileri güvenilir ravilerdir.

---

1 Ahmed b. Hanbel, no. 5842. senedinde ismi geçen Atıyye el-Avfî zayıftır.

٢٣٦٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ لَقَدْ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً لَوْ صَلَّاهَا أَحَدُكُمُ الْيَوْمَ لَعِبْتُمُوهَا عَلَيْهِ "

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2368. Enes b. Mâlik demiştir ki: Bizim Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında kıldığımız namazı, bugün sizden biriniz kılsa, mutlaka onu ayıplarsınız.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٦٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْمُسَيَّرِ الطَّائِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحِلٌّ الطَّائِيُّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ مَنْ أَمَّنَا فَلْيُتِمَّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَإِنَّ فِينَا الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَالْمَرِيضَ وَالْعَابِرَ سَبِيلٍ وَذَا الْحَاجَةِ وَهَكَذَا كُنَّا نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2369. Adî b. Hâtim demiştir ki: Bize imam olan, rükû ve secdeleri tam yapsın; çünkü aramızda güçsüz, yaşlı, hasta, yolcu ve işi olanlar bulunmaktadır. Biz Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namazı bu şekilde kılardık.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٣٧٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ وَقَالَ مَرَّةً أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يَؤُمُّ قَوْمَهُ فَدَخَلَ حَرَامٌ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَسْقِيَ نَخْلَهُ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ لِيُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ فَلَمَّا رَأَى مُعَاذًا طَوَّلَ تَجَوَّزَ فِي صَلَاتِهِ وَلَحِقَ بِنَخْلِهِ يَسْقِيهِ فَلَمَّا قَضَى مُعَاذٌ الصَّلَاةَ قِيلَ لَهُ إِنَّ حَرَامًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَلَمَّا رَآكَ طَوَّلْتَ تَجَوَّزَ فِي صَلَاتِهِ وَلَحِقَ بِنَخْلِهِ يَسْقِيهِ. قَالَ إِنَّهُ لَمُنَافِقٌ أَيَعْجَلُ عَنِ الصَّلَاةِ مِنْ أَجْلِ سَقْيِ نَخْلِهِ. قَالَ فَجَاءَ حَرَامٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذٌ عِنْدَهُ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنِّي أَرَدْتُ أَنْ أَسْقِيَ نَخْلًا لِي فَدَخَلْتُ الْمَسْجِدَ لِأُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ فَلَمَّا طَوَّلَ تَجَوَّزْتُ فِي صَلَاتِي

[1] *Müsned,* no. 2380; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XVII, 93-94 (uzun metniyle).

وَلَحِقْتُ بِنَخْلِي أَسْقِيهِ فَزَعَمَ أَنِّي مُنَافِقٌ. فَأَقْبَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مُعَاذٍ فَقَالَ أَفَتَّانٌ أَنْتَ أَفَتَّانٌ أَنْتَ لاَ تُطَوِّلْ بِهِمْ اقْرَأْ بِ ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى﴾ ﴿وَ الشَّمْسِ وَضُحَاهَا﴾ وَنَحْوِهِمَا"

رواه أحمد والبزار, ورجال أحمد رجال الصحيح.

2370. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Muâz b. Cebel kendi kavmine imamlık yapardı. Bir gün Harâm, kendisine ait hurma ağaçlarını sulamak için bahçesine girdi. Sonra mescide girerek cemaatle beraber namaz kılmak istedi. Fakat Muâz'ın namazı uzattığını görünce, kendisi kısa kesip hurma bahçesini sulamaya gitti. Muâz namazı bitirdiğinde ona: "Harâm mescide girdi. Fakat senin namazı uzattığını görünce, namazını kısa kesip hurma bahçesini sulamaya gitti" denildi. Muâz da: "O münafıktır. Hurmalığını sulamak için namazını aceleyle mi kıldı!?" dedi. Daha sonra Harâm, doğruca Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Muâz da Hz. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydı. "Ey Allah'ın Nebisi! Ben hurma bahçemi sulamak istedim. Fakat önce cemaatle namaz kılayım diye mescide girdim. (Muâz) Namazı uzatınca, ben kısa kesip hurma bahçemi sulamaya gittim. Bu yüzden o da benim münafık olduğumu söyledi" diye şikâyette bulundu. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Muâz'a dönerek: *"Sen fitneci misin? Cemaate namaz kıldırırken uzatma. «Sebbihi'sme Rabbik», «Ve'ş-şemsi ve duhahâ» ve benzeri sûreleri oku"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٣٧١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ الأَنْصَارِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ يُقَالُ لَهُ سُلَيْمٌ أَتَى رَسُولَ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّهِ إِنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ يَأْتِينَا بَعْدَ مَا نَنَامُ وَنَكُونُ فِي أَعْمَالِنَا بِالنَّهَارِ فَيُنَادِي بِالصَّلاَةِ فَنَخْرُجُ إِلَيْهِ فَيُطَوِّلُ عَلَيْنَا. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاذُ بْنَ جَبَلٍ لاَ تَكُنْ فَتَّاناً إِمَّا أَنْ تُصَلِّيَ مَعِي وَإِمَّا أَنْ تُخَفِّفَ عَلَى قَوْمِكَ. ثُمَّ قَالَ يَا سُلَيْمُ مَاذَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ. قَالَ إِنِّي أَسْأَلُ اللّهَ الْجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ وَاللّهِ مَا أُحْسِنُ دَنْدَنَتَكَ وَلاَ دَنْدَنَةَ مُعَاذٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَلْ تَصِيرُ دَنْدَنَتِي وَدَنْدَنَةُ مُعَاذٍ إِلاَّ أَنْ نَسْأَلَ اللّهَ الْجَنَّةَ وَنَعُوذَ بِهِ مِنَ النَّارِ. ثُمَّ قَالَ سُلَيْمٌ سَتَرَوْنَ غَداً إِذَا الْتَقَى الْقَوْمُ إِنْ شَاءَ اللّهُ. قَالَ وَالنَّاسُ يَتَجَهَّزُونَ إِلَى أُحُدٍ فَخَرَجَ وَكَانَ فِي الشُّهَدَاءِ رَحْمَةُ اللّهِ وَرِضْوَانُهُ عَلَيْهِ"

رواه أحمد , ومعاذ بن رفاعة لم يدرك الرجل الذي من بني سلمة, لأنه استشهد بأحد ومعاذ تابعي والله أعلم
ورجال أحمد ثقات , ورواه الطبراني في الكبير, عن معاذ بن رفاعة: أن رجلا من بني سلمة .

2371. Muâz b. Rifâ'a, Seleme oğullarından Süleym adında bir adamdan şöyle nakletmiştir. Anlattığına göre Süleym, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Muâz b. Cebel biz uyuduktan sonra ve(ya) gündüz işimizle meşgul iken bize gelir, namaza çağırır, biz de onun yanına gideriz (arkasında namaza dururuz). Fakat namazı uzatıyor" diye yakınmış. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Muâz b. Cebel, sakın fitneci olma! Ya namazı benimle kıl, ya da kavmine (kıldıracaksan) namazı kısa tut"* buyurmuş. Sonra: *"Süleym! Sen Kur'ân'dan ezbere ne biliyorsun?"* diye sormuş. Süleym de: "Ben Allah'tan cenneti diler, cehennemden O'na sığınırım. Vallahi ben ne senin, ne de Muâz'ın makamını tutturabilirim" deyip mazeret beyan edince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen benim ve Muâz'ın makamını, bizim Allah'tan cenneti dilememiz ve cehennemden O'na sığınmamızdan başka bir şey olarak mı görüyorsun?"* buyurmuş. Bunun üzerine Süleym: "Yarın inşallah, ordular karşılaştığında göreceksiniz" demiş. O sırada insanlar Uhud savaşına hazırlanıyorlardı ve Süleym o savaşa katılarak şehitler arasına girmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerden Muâz b. Rifâ'a Seleme oğullarından olan adama yetişmemiştir. Çünkü o Uhud'da şehit olmuştu. Muâz ise tâbiîdir. Doğrusunu Allah bilir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir ravilerdir. Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de yine Muâz b. Rifâ'a kanalıyla "Seleme oğullarından bir adam...." diye başlayan bir ifadesiyle nakletmiştir.[1]

٢٣٧٢ - حَدَّثَنَا أبو الرَّبِيعِ ، حَدَّثَنَا يعقُوبُ ، أخبَرَنَا عيسَى بنُ جَارِيَةَ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : كَانَ أُبَيٌّ يُصَلِّي بِأَهْلِ قُبَاءَ ، فَاستَفتَحَ سُورَةً طَوِيلَةً وَدَخَلَ مَعَهُ غُلامٌ مِنَ الأَنْصَارِ فِي الصَّلاةِ ، فَلَمَّا سَمِعَهُ قَدِ استَفتَحَ بِسُورَةٍ طَوِيلَةٍ ، انفَتَلَ الغُلامُ مِنْ صَلاتِهِ وَكَانَ يُرِيدُ أَنْ يُعَالِجَ نَاضِحًا لَهُ يَسقِي عَلَيهِ ، فَلَمَّا انفَتَلَ أُبَيُّ بنُ كَعبٍ قَالَ لَهُ القَوْمُ : إِنَّ فُلانًا انفَتَلَ مِنَ الصَّلاةِ ، فَغَضِبَ أُبَيٌّ ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ يَشكُو الغُلامَ ، فَأَتَاهُ الغُلامُ يَشكُوهُ إِلَيهِ ، فَغَضِبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ حَتَّى رُئِيَ الغَضَبُ فِي وَجهِهِ ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّ مِنكُمْ مُنَفِّرِينَ ، فَإِذَا صَلَّيتُمْ فَأَوْجِزُوا ، فَإِنَّ خَلْفَكُمُ الضَّعِيفُ ، وَالكَبِيرُ ، وَالمَرِيضُ ، وَذَا الحَاجَةِ "

رواه أبو يعلى .

---

1 Ahmed b. Hanbel, V, 74; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6391.

2372. Câbir b. Abdillah anlatmaktadır: Ubey, Kuba halkına namaz kıldırır ve namaza uzunca bir sureyle başlardı. Bir gün Ensar'dan bir uşak da onunla beraber namaza durdu. Onun uzunca bir sûreyle namaza başladığını duyunca, namazdan ayrıldı. Su taşıma devesinin yanına varıp onunla su taşımak istiyordu. Ubey b. Ka'b namazını bitirdiğinde, cemaat: "Falan kimse namazdan çıktı" dediler. Buna öfkelenen Ubey, doğruca Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek söz konusu uşağı şikâyet etti. Sonra uşak da gelerek onu şikâyet etti. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu duruma öyle öfkelendi ki, öfkesi yüzünden okunuyordu. Sonra:

"*İçinizde nefret ettiriciler bulunmaktadır. Namaz kıldırırken kısa tutun. Zira sizin arkanızda güçsüz, yaşlı, hasta ve işi olanlar bulunabilir*" buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir.

٢٣٧٣ - وفي رواية له : حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّه ، عَنْ عِيسَى بْن جَارِيَة ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه ، قَالَ : فَلَمَّا انْفَتَلَ أُبَيٌّ أُخْبِرَ بِذَلِكَ ، قَالَ : فَعَرَفَ أُبَيٌّ أَنَّ الْغُلامَ يَشْكُو إِلَى رَسُولِ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَقَرُبَ الْغُلامُ يَشْكُو أُبَيًّا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ مِنْكُمْ مُنَفِّرِينَ ، فَإِذَا صَلَّيْتُمْ فَأَوْجِزُوا " ، أَوْ قَالَ : " فَأَوْجِزُوا " شَكَّ أَبُو يَحْيَى أَوْ كَمَا قَالَ : " فذكر الحديث بنحوه

وفيه :عيسى بن جارية, ضعفه ابن معين وأبو داود, ووثقه أبو زرعة وابن حبان .

2373. Yine Câbir'den nakledilen bir başka rivayette şöyle denmiştir: Ubey namazdan çıktığında, bu durum kendisine bildirilince anladı ki, uşak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şikâyette bulunacak. Uşak tam Ubey'i şikâyet edecekti ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*İçinizde nefret ettiriciler bulunmaktadır. Namaz kıldırırken kısa tutun....*" buyurdu.

★Senedinde ismi geçen İsa b. Câriye'yi İbn Maîn ve Ebû Dâvud zayıf görürlerken, Ebû Zür'a ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[1]

٢٣٧٤ - و عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه قَالَ : مَرَّ حَزْمُ بْنُ أَبِي كَعْبِ بْنِ أَبِي الْقَيْنِ بِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَهُوَ يُصَلِّي بِقَوْمِهِ صَلاةَ الْعَتَمَةِ فَافْتَتَحَ بِسُورَةٍ طَوِيلَةٍ وَمَعَ حَزْمٍ نَاضِحٌ لَهُ فَتَأَخَّرَ فَصَلَّى فَأَحْسَنَ الصَّلاةَ ثُمَّ أَتَى نَاضِحَهُ فَأَتَى رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ وَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّه

1 Ebû Ya'lâ, no. 1795.

إنّهُ مِنْ صَالِحِ مَنْ هُوَ مِنْهُ فَقَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: لاَ تَكُونَنّ فَتّاناً , قَالَهَا ثَلاثاً , إنّهُ يَقُومُ وَرَاءَكَ الكَبِيرُ وَالضّعِيفُ وَذُو الحَاجَةِ وَالمَرِيضُ"

قلت : هو في الصحيح باختصار . رواه البزار ورجاله موثقون .

2374. Câbir b. Abdillah bildiriyor: Hazm b. Ebî Ka'b b. Ebi'l-Kayn, Muâz b. Cebel'e uğradı. Muâz, kavmine yatsı namazını kıldırıyordu. Namaza uzunca bir sureyle başladı. Hazm'ın yanında da su taşıma devesi vardır. Hemen geri çekilerek namazını (kendi başına) eksiksiz olarak kılıp devesinin yanına gitti. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına varıp, bu olayı kendisine anlattı ve "Ya Resûlallah! O kimin yararına çalışıyor ki" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) (Muâz'a): *"Sakın fitneci olma.* -Bunu üç kere tekrarladı- *Çünkü senin arkanda yaşlı, güçsüz, iş-güç sahibi ve hasta kimseler namaza durmaktadır"* buyurdu.

Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'te daha kısa metinle yer almıştır.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٣٧٥ – حَدّثَنَا عَمّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبُو مَالِكٍ الأَشْجَعِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " مَا صَلّيْتُ خَلْفَ أَحَدٍ أَخَفَّ مِنْ صَلاةِ رَسُولِ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ فِي تَمَامٍ " رواه البزار ,ورجاله ثقات .

2375. Ebû Mâlik el-Eşca'î, babasından şu sözünü nakletmiştir: "Ben, namazı eksiksiz olarak Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) daha kısa kıldıran hiç kimsenin arkasında namaz kılmadım."

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٧٦ – حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : ثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ ، قَالَ : ثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدّادُ ، قَالَ : ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسّانٍ ، قَالَ : ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الْمُزَنِيُّ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ ، قَالَ : " مَا صَلّيْتُ خَلْفَ أَحَدٍ بَعْدَ رَسُولِ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ أَخَفَّ صَلاةً مِنْ رَسُولِ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ فِي تَمَامٍ " رواه الطبراني في الأوسط ,ورجاله رجال الصحيح .

2376. Câbir b. Abdillah demiştir ki: "Ben, namazı eksiksiz olarak Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) daha kısa kıldıran hiç kimsenin arkasında namaz kılmadım."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٣٧٧ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ الْحَرَّانِيُّ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنِ ابْنِ عُلَاثَةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَعَثَنِي إِلَى ثَقِيفَ : " تَجَوَّزْ فِي الصَّلَاةِ يَا عُثْمَانُ ، وَأُمَّ النَّاسَ بِأَضْعَفِهِمْ ، فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ ، وَذَا الْحَاجَةِ ، وَالْحَامِلَ ، وَالْمُرْضِعَ ، وَإِنِّي لَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ"

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : " والمرضع والحامل " . رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2377. Osmân b. Ebi'l-Âs demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni, Sakîf kabilesine gönderdiğinde bana:

"Osmân, namazı kısa tut. Cemaate, aralarındaki en güçsüzü dikkate alarak imamlık yap. Zira içlerinde güçsüz, iş güç sahibi, hamile ve emzikli olanlar vardır" buyurdu.

Ben derim ki: Hadis "hamile ve emzikli" kısmı hariç, *Sahîh*'te yer almıştır.

★Hadisi bu şekliyle Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.

٢٣٧٨ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ عَلِيٍّ الأَصْبَهَانِيُّ الْبَزَّازُ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ أَبُو يَحْيَى صَاعِقَةُ ، ثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَبَّاسِ ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ ، قَالَ : كَانَ أَبِي قَدْ تَرَكَ الصَّلَاةَ مَعَنَا ، قُلْتُ : مَا لَكَ قَدْ تَرَكْتَ الصَّلَاةَ مَعَنَا ؟ قَالَ : إِنَّكُمْ تُخَفِّفُونَ ، قُلْتُ : وَأَيْنَ قَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ فِيكُمُ الْكَبِيرَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ " ؟ قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ ذَلِكَ ، ثُمَّ صَلَّى ثَلَاثَةَ أَضْعَافِ مَا تُصَلُّونَ

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله موثقون .

2378. İbrâhîm b. Yezîd et-Teymî anlatmaktadır: Babam bizimle namaz kılmayı terk etmişti. Kendisine: "Babacığım, bizimle namaz kılmayı neden terk ettin?" diye sorduğumda "Siz namazı kısa kesiyorsunuz" dedi. Ben: "Sen, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) *"Çünkü içinizde güçsüz, yaşlı ve işi gücü olanlar vardır"* sözünü bilmiyor musun?" deyince, şöyle karşılık verdi: "Evet, ben bu sözü Abdullah b. Mes'ûd'dan duydum. Fakat o, rükû ve secdede sizin namaz kılma sürenizin üç katı fazla kalırdı."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٣٧٩ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ الأَدَمِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ دَلُّوَيْهِ ، قَالا : ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " صَلَّيْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَخَلْفَ أَبِي بَكْرٍ ، وَخَلْفَ عُمَرَ ، وَخَلْفَ عَلِيٍّ ، فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَخَفَّ صَلاةً مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي تَمَامٍ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح , وروى البزار بعضه.

2379. Ebû Mâlik el-Eşca'î, babasından şu sözünü nakletmiştir: Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir'in, Ömer'in, Osmân'ın ve Ali'nin arkalarında namaz kıldım. Hiçbiri, namazı eksiksiz olarak Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) daha kısa tutmazdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Bezzâr da hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

٢٣٨٠ – حدثنا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أَبُو بَكْرُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالا : ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالا : ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ الْوَلِيدِ الْمُسَيَّرُ الطَّائِيُّ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ النَّرْسِيُّ ، ثنا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ ، ثنا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى ، قَالا : ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ مُحِلِّ بْنِ خَلِيفَةَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ ، أَنَّهُ خَرَجَ إِلَى مَجْلِسِهِمْ ، فَأُقِيمَتِ الصَّلاةُ ، فَتَقَدَّمَ إِمَامُهُمْ فَأَطَالَ الصَّلاةَ وَالْجُلُوسَ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ : " مَنْ أَمَّنَا مِنْكُمْ فَلْيُتِمَّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ ، فَإِنَّ خَلْفَهُ الصَّغِيرَ وَالْكَبِيرَ ، وَالْمَرِيضَ ، وَابْنَ السَّبِيلِ ، وَذَا الْحَاجَةِ فَلَمَّا حَضَرَتِ الصَّلاةُ تَقَدَّمَ عَدِيٌّ ، وَأَتَمَّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ وَتَجَوَّزَ فِي الصَّلاةِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ : هَكَذَا كُنَّا نُصَلِّي خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الكبير بطوله, وهو عند الإمام أحمد باختصار, وقد تقدم ورجال الحديثين ثقات .

2380. Muhill b. Halîfe bildiriyor: Adî b. Hâtim, bir gün kavminin toplantı yerine gitti. Derken namaz için kâmet getirildi ve imamları öne geçerek namazı ve kadeyi uzattı. Namazdan çıkınca Adî: "Sizden her kim bize imam olursa, rükû ve secdeleri tam yapsın (fakat namazı kısa tutsun). Zira arkasında çocuk, yaşlı, hasta, yolcu ve iş güç sahibi olanlar vardır" dedi. Sonra namaz vakti gelince bu defa Adî b. Hâtim ileri geçerek rükû ve secdeleri tam yaptı, namazı kısa tuttu. Namazdan

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 8189.

çıkınca da: "Biz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namazı böyle kılardık" dedi.

★Hadisi bu şekliyle Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Aynı hadisi İmam Ahmed ise daha önce geçtiği üzere muhtasar olarak nakletmiş olup iki hadisin ravileri de güvenilir ravilerdir.[1]

٢٣٨١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا أَبُو رَبِيعَةَ فَهْدُ بْنُ عَوْفٍ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ , ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ طَالِبٍ , ثنا أَبُو عَوَانَةَ , عَنِ الأَعْمَشِ , عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " تَجَوَّزُوا فِي الصَّلاةِ , فَإِنَّ خَلْفَكُمُ الضَّعِيفَ , وَالْكَبِيرَ , وَذَا الْحَاجَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات.

2381. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazı kısa tutun; zira arkanızda güçsüz, yaşlı ve iş güç sahibi olanlar vardır"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٨٢ - وعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : رَكْعَتَانِ مِنْ صَلاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخفُّ مِنْ رَكْعَةٍ مِنْ صَلاتِكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2382. İbn Ömer demiştir ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kıldığı namazın iki rekâtı, sizin kıldığınız namazın bir rekâtından daha kısa idi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.[2]

٢٣٨٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَوْتَ صَبِيٍّ فِي الصَّلَاةِ فَخَفَّفَ الصَّلَاةَ"

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

---

[1] Bkz. no. 2369.

[2] Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, no. 5044. Senedi sahihtir.

2383. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda iken bir çocuk sesi işitmiş ve namazı kısa kesmiştir.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٣٨٤ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "إِنِّي لأَسْمَعُ صَوْتَ صَبِيٍّ وَأَنَا فِي الصَّلاةِ فَأُخَفِّفُ مَخَافَةَ أَنْ تُفْتَنَ أُمُّهُ"

رواه البزار, ورجاله ثقات .

2384. Yine Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben namazdayken çocuk sesi işitirim de annesi namazını bozar endişesiyle kısa keserim"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٨٥ - حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، ثَنَا أَسَدٌ ، نا أَبُو الرَّبِيعِ السَّمَّانُ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَجْرَ بِأَقْصَرِ سُورَتَيْنِ مِنَ الْقُرْآنِ ، فَلَمَّا قَضَى صَلاتَهُ أَقْبَلَ صَلاتَهُ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ ، فَقَالَ : " إِنَّمَا أَسْرَعْتُ أَوْ عَجَّلْتُ لِتَفْرُغَ الأُمُّ إِلَى صَبِيِّهَا وَسَمِعَ صَوْتَ الصَّبِيِّ"

قلت : لأنس في الصحيح : " إني لأسمع بكاء الصبي فأخفف " . رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو الربيع السمان, وهو ضعيف .

2385. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını bize Kur'ân'ın en kısa iki sûresiyle kıldırdı. Sonra namazını bitirdiğinde yüzünü bize dönerek: *"Acele ettim -hızlı kıldırdım- ki, (ağlayan) çocuğun annesi çocuğuyla ilgilensin"* buyurdu. Zira çocuk sesi duymuştu.

★Ben derim ki: *Sahîh*'te Enes'ten *"Ben çocuk ağlaması işitirim de (namazı) kısa keserim"* ifadesiyle bir hadis yer almıştır.

Yukarıdaki hadisi ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebu'r-Rabî' es-Semmân[1] zayıftır.

---

[1] Ebü'r-Rabî' es-Semmân hakkında Heysemî "metrûktur" demiştir. Bkz. V, 150.

(بَابُ فِي الرَّجُلِ يَؤُمُّ النِّسَاءَ)

Erkeğin Kadınlara İmam Olması

٢٣٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا رَجُلٌ سَمَّاهُ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَشْعَرِيُّ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ جَارِيَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَمِلْتُ اللَّيْلَةَ عَمَلاً. قَالَ مَا هُوَ. قَالَ نِسْوَةٌ مَعِي فِي الدَّارِ قُلْنَ لِي إِنَّكَ تَقْرَأُ وَلاَ نَقْرَأُ فَصَلِّ بِنَا. فَصَلَّيْتُ ثَمَانِياً وَالْوِتْرَ. قَالَ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَرَأَيْنَا أَنَّ سُكُوتَهُ رِضاً بِمَا كَانَ"

رواه عبد الله بن أحمد ,وفي إسناده من لم يسم .

2386. Câbir b. Abdillah, Ubey b. Ka'b'dan şöyle nakletmiştir: Ka'b, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek "Ya Resûlallah! Ben bu gece öyle bir amel işledim ki!" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nedir o?"* diye sorunca, Ka'b: "Bizim yurtta bir takım kadınlar «Sen Kur'ân okuyorsun. Biz okuyamıyoruz. Bize namaz kıldır» dediler. Bunun üzerine ben de onlara sekiz rekât namaz ve bir de vitri kıldırdım" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sustu, bir şey söylemedi. Biz, onun susmasını rızası olarak algıladık.

★Hadisi Abdullah b. Ahmed, rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٢٣٨٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ، عَنْ عِيسَى بْنِ جَارِيَةَ ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : جَاءَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنْ كَانَ مِنِّي اللَّيْلَةَ شَيْءٌ يَعْنِي فِي رَمَضَانَ ، قَالَ : " وَمَا ذَاكَ يَا أُبَيُّ ؟ " ، قَالَ : نِسْوَةٌ فِي دَارِي ، قُلْنَ : إِنَّا لا نَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَنُصَلِّي بِصَلاتِكَ ، قَالَ : " فَصَلَّيْتُ بِهِنَّ ثَمَانَ رَكَعَاتٍ ، ثُمَّ أَوْتَرْتُ ، قَالَ : فَكَانَ شِبْهُ الرِّضَا وَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا "

رواه أبو يعلى والطبراني بنحوه في الأوسط, وإسناده حسن.

2387. Câbir b. Abdillah anlatmaktadır: Ubey b. Ka'b, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Bu gece ben bir iş yaptım -Yani Ramazan ayı içerisinde-" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Nedir o? Ubey" diye sorduğunda: "Benim evimde bir takım kadınlar dediler ki: Biz Kur'ân okuyamıyoruz. Bari senin namazına uyarak namaz kılalım. Ben de bunun üzerine onlara sekiz rekât namaz ve bir de vitir

kıldırdım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buna rıza gösterir gibi davrandı ve bir şey söylemedi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve benzerini *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

(بَابُ فِي الإِمَامِ تَكُونُ لَهُ الحَاجَةُ فَيُصَلِّي غَيْرُهُ)

İmamın İşi Çıkarsa Namazı Başkası Kıldırır

٢٣٨٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنَ الْهَيْثَمِ بْنِ خَارِجَةَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَذَهَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَتِهِ فَأَدْرَكَهُمْ وَقْتُ الصَّلَاةِ فَأَقَامُوا الصَّلَاةَ فَتَقَدَّمَهُمْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى مَعَ النَّاسِ خَلْفَهُ رَكْعَةً فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ أَصَبْتُمْ. أَوْ أَحْسَنْتُمْ".

رواه أحمد, وفيه: رشدين بن سعد, وثقه هيثم بن خارجة, وقال أحمد : لا بأس به في أحاديث الرقاق , وضعفه جماعة, وأبو سلمة بن عبد الرحمن لم يسمع من أبيه .

2388. Ebû Seleme b. Abdirrahman b. Avf'ın babasından bildirdiğine gore o, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bulunurken Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bir işi çıkmış ve gitmiş. Sonra namaz vakti girince Abdurrahman b. Avf öne geçerek namaza durmuş. Derken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelmiş ve insanlarla beraber onun arkasında bir rekât namaz kılmış. Selam verince: *"İyi ettiniz veya isabet ettiniz"* buyurmuş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Rişdeyn b. Sa'd'ı Heysem b. Hârice güvenilir olarak değerlendiririrken, Ahmed b. Hanbel. "Ahlaka dair hadislerinde bir sakınca yoktur" demiş, bir grup kimse de kendisini zayıf görmüştür. Bundan başka, Ebû Seleme b. Abdirrahman da babasından hadis işitmemiştir.

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 1801. Senedi zayıftır. Çünkü senedinde İsâ b. Câriye yer almıştır. Ya'kub el-Ammî de dürüst olmakla beraber (hadisleri) karıştırırdı.

(بَابُ إِيْذَانُ الإِمَامِ بَالصَّلاةِ)

İmama Namazı Hatırlatmak

٢٣٨٩ - حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، نا كَامِلٌ أَبُو الْعَلاءِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " كَانَ بِلالٌ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُقِيمَ الصَّلاةَ ، قَالَ : السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، الصَّلاةَ رَحِمَكَ اللَّهُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :عبد الله بن محمد بن المغيرة, وهو ضعيف .

2389. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Bilâl, namaz için kâmet almak istediğinde, "Sana selam olsun ey Peygamber. Allah'ın rahmet ve bereketi üzerine olsun. Namaz (vakti geldi). Allah seni esirgesin" diye bildirirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen **Abdullah b. Muhammed b. el-Muğîre zayıftır.**[1]

(بَابُ فِي إِقَامَةِ الصَّلاةِ قَبْلَ مَجِيءِ الإِمَامِ)

İmam Gelmeden Kâmet Getirilmesi

٢٣٩٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ الأَسَدِيُّ الْمَوْصِلِيُّ , قَالَ : نا الْقَاسِمُ بْنُ يَزِيدَ الْجَرْمِيُّ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاةُ فَلا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, وإسناده حسن .

2390. Câbir b. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namaz için kâmet getirildiğinde, beni görmedikçe ayağa kalkmayın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, I, 27/1 (*Mecmau'l-Bahreyn*) Senedinde yer alan Mikdâm b. Dâvud da güvenilir değildir. Ayrıca Abdullah b. Muhammed b. el-Muğîre mevzu hadisler nakleden biridir. *es-Silsiletü'z-zaîfe*'de müellif bu hadis için "mevzû" demiştir. Bkz. no. 891.

(بَابُ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاةُ هَلْ يُصَلِّي غَيْرَهَا ؟)

Bir Namaz için Kâmet Getirilirken Başka Namaz Kılınır mı?

٢٣٩١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زُهَيْرٌ ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُوسَى ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " أُقِيمَتِ الصَّلاةُ فَتَقَدَّمَ عَبْدُ اللَّهِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2391. Ebû Mûsa anlatmaktadır: Namaz için kâmet getirilirken Abdullah b. Mes'ûd mescitteki bir sütunun yanına varıp iki rekât namaz kıldı. Sonra cemaatın namazına katıldı.[2]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٣٩٢ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : " جَاءَ ابْنُ مَسْعُودٍ ، وَالإِمَامُ يُصَلِّي الصُّبْحَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ إِلَى سَارِيَةٍ ، وَلَمْ يَكُنْ صَلَّى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ "

رواه الطبراني, ورجاله موثقون .

2392. Abdullah b. Ebî Mûsa anlatmaktadır: İmam bize sabah namazını kıldırırken İbn Mes'ûd geldi ve bir direğe doğru iki rekât namaz kıldı. Çünkü sabah namazının iki rekâtını kılmamıştı.[3]

★Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٣٩٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، أنا الْحَجَّاجُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ بَعَثَ إِلَى حُذَيْفَةَ ، وَابْنِ مَسْعُودٍ يَسْأَلُهُمَا عَنِ الصَّلاةِ يَوْمَ الْعِيدِ ، فَأُقِيمَتْ صَلاةُ الْفَجْرِ" فذكر نحوه

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1603; *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 44. Hocası Ahmed b. Hamdûn el-Mevsılî'nin herhangi bir biyografisine rastlamadım. Heysemî, Taberânî'nin *Mîzân*'da isimleri zikredilmeyen hocalarını güvenilir kabul etmesi ilkesine göre hadisin senedini hasen olarak değerlendirmiştir.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9387.

[3] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9385.

وأبو إسحاق لم يدرك حذيفة ولا ابن مسعود.

2393. Ebû İshâk'ın naklettiğine göre Velîd b. Ukbe, Huzeyfe ve İbn Mes'ûd'a birini göndererek Bayram namazını sordu. Sonra sabah namazı için kâmet getirildi...

★Ebû İshâk, ne Huzeyfe'ye, ne de İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir.

٢٣٩٤ - وعَنْ أَبِي مُوسَى ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلاً صَلَّى رَكْعَتَيْ الغَدَاةِ حِينَ أَخَذَ المُؤَذِّنُ يُقِيمُ فَغَمَزَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْكِبَهُ وقَالَ : أَلاَ كَانَ هَذَا قَبْلَ ذَا "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط، ورجاله موثقون .

2394. Ebû Mûsa'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müezzin kâmet getirmeye başladığında sabah namazının iki rekât sünnetini kılan birini gördü ve omuzuna dürterek: *"Bu daha önce kılınmalı değil miydi"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

٢٣٩٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْمُنْذِرِ الْقَزَّازُ ، ثنا أَبُو ظُفُرٍ عَبْدُ السَّلامِ بْنُ مُطَهَّرٍ ، ثنا مُوسَى بْنُ خَلَفٍ الْعَمِّيُّ ، ثنا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : أُقِيمَتْ صَلاةُ الْغَدَاةِ ، فَنَهَضْتُ أُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِي فَجَرَّنِي ، وَقَالَ : " أَتُصَلِّي الْغَدَاةَ أَرْبَعًا ؟ ! "

رواه الطبراني في الكبير والبزار بنحوه وأبو يعلى، ورجاله ثقات .

2395. İbn Abbâs bildiriyor: Sabah namazı için kâmet getirilince hemen farz öncesi iki rekât sünneti kılmak üzere kalktım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elimden tutarak beni çekti ve: *"Sen sabah namazını dört rekât mı kılıyorsun?"* buyurdu.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 146.

Aşağıdaki rivayet de bu konuda gözden kaçırılmış zevaiddendir:

Ebû Hureyre anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) –müezzin kamet getirirken- bir adamın namaz kılmakta olduğunu gördü ve *"Aynı anda iki namaz olur mu?"* buyurarak onu bundan menetti.

Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş (no. 5985) olup hocası Abdülğaffâr b. Abdillah b. ez-Zübeyr hakkında cerh/tenkit ya da ta'dil/olumlu kanaat zikredilmemiştir. Fakat hadisin sahih şahitleri bulunmaktadır. Bkz. Müslim, no. 712; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, II, 149-150.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî, benzerini Bezzâr ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٣٩٦ - حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ , ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَابْلُتِّيُّ , ثنا أَيُّوبُ بْنُ نَهِيكٍ , قَالَ : سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ , يَقُولُ : سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ , يَقُولُ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " لا صَلاةَ لِمَنْ دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَالإِمَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي , فَلا يَنْفَرِدْ وَحْدَهُ بِصَلاتِهِ , وَلَكِنْ يَدْخُلُ مَعَ الإِمَامِ فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يحيى بن عبد الله البابلتي, وهو ضعيف .

2396. Abdullah b. Ömer demiştir ki: Ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"İmamın namaza durduğunda mescide giren (tek başına namaza duran) kimsenin namazı geçerli değildir. Bu durumda o kişi tek başına herhangi bir namaza durmaz, fakat imamla birlikte (cemaatle) namaza katılır."*

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[2] rivayet etmiş olup ravilerinden Yahyâ b. Abdillah el-Bâbülüttî[3] zayıftır.

٢٣٩٧ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، نا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ مَدَنِيٌّ ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أُقِيمَتِ الصَّلاةُ فَرَأَى نَاسًا يُصَلُّونَ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ , فَقَالَ : صَلاتَانِ مَعًا وَنَهَى أَنْ تُصَلَّيَا إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاةُ"

رواه البزار وهو من رواية شريك بن أبي نمر عنه , قال البخاري : والأصح عن شريك ,عن أبي سلمة مرسلا,
وفيه: عثمان بن محمد بن عثمان بن ربيعة ,ضعفه ابن القطان ,وقال عبد الحق : الغالب على روايته الوهم .

2397. Enes anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namaz için kâmet getirildiği sırada Mescid'e çıktı ve bazı kimselerin sabah namazının iki rekât (sünnet)ini kıldıklarını görünce: *"Aynı anda iki*

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 11227; Bezzâr no. 518; Ebû Ya'lâ, no. 2575 (Benzer ifadelerle). Senedinde yer alan Sâlih b. Rüstem hakkında Hafız İbn Hacer *et-Takrîb*'de "Dürüst olmakla beraber hata yapardı" demiştir. Ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, no. 130; Hâkim, *Müstedrek,* I, 307; İbn Hibbân, *Sahîh,* no. 2469 (aynı tarikle).

2 *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 13614.

3 Heysemî ise Yahyâ b. Abdillah'ın güvenilir olduğunu söylemiştir!?. (X, 198) Senedinde ayrıca zayıf biri olan Eyyûb b. Nüheyk de yer almıştır.

namaz olur mu!?" buyurarak namaz için kâmet getirildikten sonra bu iki rekâtın kılınmasını yasakladı.

★Hadisi Bezzâr, Şerîk b. Ebî Nemir kanalıyla rivayet etmiştir. Fakat Buhârî: "Doğru olanı, hadisin Şerîk kanalıyla Ebû Seleme'den mürsel olarak nakledildiğidir" demiştir. Senedinde yer alan Osmân b. Muhammed b. Osmân b. Rabî'a'yı, İbnü'l-Kattân zayıf görürken Abdülhak da: "Rivayetlerinde genellikle vehim vardır" demiştir.

٢٣٩٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْمُنْعِمِ بْنُ بَشِيرٍ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو مَوْدُودٍ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ الْهُذَلِيُّ ، عَنْ أَبِي صَخْرٍ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ الْخَرَّاطِ ، قَالَ : سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ ، يَقُولُ : دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَبِلالٌ يُقِيمُ لِلصُّبْحِ ، فَرَأَى رَجُلا يُصَلِّي رَكْعَتَي الْفَجْرِ ، فَقَالَ لَهُ : " أَصَلاتَانِ مَعًا ؟ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :عبد المنعم بن بشير, وهو ضعيف .

قلت : ويأتي حديث ثابت بن قيس في الأوقات التي تكره فيها الصلاة فيما له سبب إن شاء الله تعالى .

2398. Zeyd b. Sâbit anlatmaktadır: Bilâl'in namaz için kâmet getirdiği bir sırada Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (Mescid'e) girdi ve bir adamın sabah namazının iki rekât (sünnet)ini kılmakta olduğunu görünce: *"Aynı anda iki namaz olur mu!?"* buyurarak bundan menetti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülmün'im b. Beşîr zayıftır.

Ben derim ki: İnşallah konuyla ilgili Sâbit b. Kays hadisi namaz kılınması mekruh vakitler bahsinde gelecektir.

(بَابُ فِيمَا يُدْرِكُ مَعَ الإِمَامِ وَمَا فَاتَهُ)

İmama Yetişilen ve Kaçırılan Rekâtlar

٢٣٩٩ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، أَنَّهُ رَكَعَ دُونَ الصَّفِّ فقال له النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلا تَعُدْ صَلِّ مَا أَدْرَكْتَ وَاقْضِ مَا سَبَقَكَ "

قلت : هو في الصحيح وغيره خلا قوله : " صل ما أدركت واقض ما سبقك " . رواه الطبراني في الكبير, وفيه عبد الله بن عيسى الخزاز, وهو ضعيف . قلت : وقد تقدمت أحاديث من هذا الباب في المشي إلى الصلاة .

2399. Ebû Bekre'den nakledildiğine göre kendisi safın gerisinde namaz kılmış. Onu gören Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah azmini artırsın. Fakat bir daha böyle yapma. Yetiştiğini (imamla beraber) kıl, kaçırdığını ise kaza et/tamamla"* buyurmuş.

★Ben derim ki: *"Fakat bir daha böyle yapma. Yetiştiğini (imamla beraber) kıl, kaçırdığını ise kaza et/tamamla"* kısmı hariç hadis, *Sahîh*'te yer almıştır.

Bu şekliyle ise hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. İsa el-Hazzâz zayıftır.

Ben derim ki: Namaza Yaya Olarak Gitmeye dair bölümde konuyla ilgili başka hadisler geçmişti.

٢٤٠٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي الرَّجُلِ يفوته بَعْضُ الصَّلاةِ مَعَ الإِمَامِ ، قَالَ : " يَجْعَلُ مَا يُدْرِكُ مَعَ الإِمَامِ آخرَ صَلاتِه "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2400. İbn Mes'ûd, imamın arkasında namazın bir kısmını kaçıran kimsenin durumuyla ilgili olarak: "İmama yetiştiği kısmı namazının son kısmı gibi kabul eder" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٤٠١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، أَنَّ جُنْدُبًا ، وَمَسْرُوقًا ، أدركا ركعة من المغرب فقرأ جندب ، و لم يقرأ مسروق خلف الإمام ، فلما سلم الإمام قاما يقضيان ، فجلس مسروق في الثانية والثالثة ، وقام جندب في الثانية فلم يجلس ، فلما انصرفا تذاكرا ذلك فأتيا ابن مسعود ، فقال : " كُلٌّ قَدْ أَصَابَ أَوْ ، قَالَ : كُلٌّ قَدْ أَحْسَنَ وَنَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ مَسْرُوقٌ "

رواه الطبراني في الكبير بأسانيد بعضها ساقط منه رجل, وفي هذه الطريق جابر الجعفي والأكثر على تضعيفه .

2401. Şa'bî'den nakledildiğine göre bir gün Cündüb ve Mesrûk -akşam namazının- bir rekâtına yetiştiler. Cündüb imamın arkasında Kur'ân okudu, Mesrûk ise okumadı. İmam selam verince ikisi de kalkıp (kaçırdıkları kısmı) kaza ettiler/tamamladılar. Mesrûk ikinci ve üçüncü rekâtların sonunda oturdu. Cündüb ise ikinci rekâtın sonunda ayağa kalktı, oturmadı. Namazlarını bitirince bu hususu tartıştılar. Sonra İbn Mes'ûd'a gelip sordular. İbn Mes'ûd: İkiniz de isabet etmiş ya da ikiniz

de güzel olanı yapmışsınız. Fakat (yine de) sen Mesrûk'un yaptığı gibi yap" diye cevap verdi.[1]

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bir kaç senetle rivayet etmiş olup senetlerin bir kısmında hiç bir değer ifade etmeyen raviler bulunmaktadır. Çoğunluk bu tarikte yer alan Câbir el-Cu'fî'nin de zayıf olduğu görüşündedir.

(بَابُ فِيمَنْ أَدْرَكَ الرُّكُوعَ)

İmama Rükûda Yetişen Kimseye Dair

٢٤٠٢ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، أَنَّ هُبَيْرَةَ بْنَ يَرِيمَ أَخْبَرَهُ ، عَنْ عَلِيٍّ ، وَابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَا : " مَنْ لَمْ يُدْرِكِ الرَّكْعَةَ فَلَا يَعْتَدَّ بِالسَّجْدَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2402. Bu konuda Hz. Ali ve İbn Mes'ûd: "Kim rükûa yetişememişse, sadece secdeye itibar edilmez" demişlerdir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٤٠٣ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ أَدْرَكَ قَوْمًا جُلُوسًا فِي آخِرِ صَلَاتِهِمْ ، فَقَالَ : " قَدْ أَدْرَكْتُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ "

رواه الطبراني في الكبير , وقتادة لم يسمع من ابن مسعود .

2403. Katâde'den nakledildiğine göre İbn Mes'ûd bir gün namazda son kâdeye oturduklarında cemaate yetişti. Sonra: "İnşallah (bu durumda cemaatle namaza) yetişmiş olursunuz" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Katâde, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.[2]

---

[1] İfade, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9370'de "Fakat biz (Mesrûk'un) yaptığı gibi yapıyoruz", *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9371'de "Ben (Mesrûk'un) yaptığı gibi yapıyorum", *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9373'de ise "(Mesrûk'un) yaptığı gibi yapın" şeklindedir.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9358.

٢٤٠٤ - دثّنا إسْحاقُ بنُ إبْراهيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ ، قَالَ : دَخَلْتُ أَنَا وابْنُ مَسْعُودٍ الْمَسْجِدَ ، وَالإِمَامُ رَاكِعٌ ، فَرَكَعْنَا ، ثُمَّ مَضَيْنَا حَتَّى اسْتَوَيْنَا بِالصَّفِّ ، فَلَمَّا فَرَغَ الإِمَامُ قُمْتُ أَقْضِي ، فَقَالَ : " قَدْ أَدْرَكْتَهُ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات

2404. Zeyd b. Vehb bildiriyor: Bir gün ben ve İbn Mes'ûd mescide girdiğimizde imam rükû halindeydi ve o da hemen rükûa gittik. Sonra ilerleyerek safa katıldık. İmam namazı bitirdiğinde ben kalkıp o rekâtı kaza ettim. İbn Mes'ûd ise: "Ben rekâta yetiştim" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٤٠٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنِ الْحَجَّاجِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ النَّخَعِيِّ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَحْمَرَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا رَكَعَ أَحَدُكُمْ فَمَشَى إِلَى الصَّفِّ قَبْلَ أَنْ يَرْفَعُوا رُءُوسَهُمْ فَإِنَّهُ يَعْتَدُّ بِهَا ، وَإِنْ رَفَعُوا رُءُوسَهُمْ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَلا يَعْتَدُّ بِهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: زيد بن أحمر .

2405. İbn Mes'ûd demiştir ki: Sizden biriniz rükûa vardıktan sonra safa doğru yürür, insanlar (rükûdan) başlarını kaldırmadan safa katılırsa[2], o rekâta yetişmiş sayılır. Eğer başlarını safa ulaşamadan kaldırırlarsa, o rekât sayılmaz.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Zeyd b. Ahmer'i zikredeni görmedim.

(بَابُ مُتَابَعَةِ الإِمَامِ)

İmamı Takip Etmek

٢٤٠٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ جَابِرٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِصْمَةَ الْحَنَفِيِّ عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ قَالَ صَلَّى رَجُلٌ خَلْفَ النَّبِىِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَ يَرْكَعُ قَبْلَ أَنْ

1 Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9353, 9354, 9355.

2 "safa katılırsa" ifadesi *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9357'de geçmemektedir.

يَرْكَعُ وَيَرْفَعُ قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلاَةَ قَالَ مَنْ فَعَلَ هَذَا. قَالَ أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَحْبَبْتُ أَنْ أَعْلَمَ تَعْلَمُ ذَلِكَ أَمْ لاَ فَقَالَ اتَّقُوا خِدَاجَ الصَّلاَةِ إِذَا رَكَعَ الإِمَامُ فَارْكَعُوا وَ إِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا"

رواه أحمد والطبراني في الأوسط, وفيه: أيوب بن جابر, قال أحمد : حديثه يشبه حديث أهل الصدق, وقال ابن عدي : حديثه يحل بعضه بعضا, وضعفه ابن معين وجماعة .

2406. Ebû Saîd el-Hudrî anlatmaktadır: Bir adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kılarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rükûa gitmeden, rükûa gitmeye; başını rükûdan kaldırmadan rükûdan kalkmaya başladı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince: *"Bunu kim yaptı?"* diye sordu. Adam: "Ben ya Resûlullah. Bunu anlayıp anlayamacağını öğrenmek istedim" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eksik namaz kılmaktan sakının. İmam rükûa gidince, siz de gidin; imam rükûdan başını kaldırınca siz de kaldırın"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Câbir hakkında Ahmed b. Hanbel: "Hadisi doğruların hadisine benzemektedir" derken, İbn Adî: "Hadisinin bir kısmı bir kısmını taşır/kuvvetlendirir" demiştir. Diğer yandan İbn Maîn'le bir grup bilgin ise onu zayıf görmüşlerdir.

٢٤٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالاَ أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عُثْمَانُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ عَنِ ابْنِ مَسْعَدَةَ صَاحِبِ الْجَيْشِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنِّي قَدْ بَدَّنْتُ فَمَنْ فَاتَهُ رُكُوعِي أَدْرَكَهُ فِي بُطْءِ قِيَامِي" وَقَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ فِي بَطِيءِ قِيَامِي.

رواه أحمد, ورجاله ثقات إلا أن الذي رواه عن ابن مسعدة عثمان بن أبي سليمان وأكثر روايته عن التابعين والله أعلم .

2407. Ordu kumandanı[1] İbn Mes'ade demiştir ki: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Ben artık yaşlandım; kim benim rükûumu kaçırırsa, yavaş hareket ettiğim kıyamımda bana yetişir."*

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Ancak hadisi İbn Mes'ade'den rivayet eden Osmân b. Ebî Süleymân'ın rivayetlerinin ekserisi tâbiilerdendir. Doğrusunu Allah bilir.

[1] A nüshasında "Ordu kumandanı" yerine, Hasan'ın arkadaşı" ifadesi geçmiştir ki, bu *Müsned*'deki rivayete terstir. (IV, 176).

٢٤٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي ، أَنَّ رَجُلا حَدَّثَهُ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّهُ قَالَ : " إِنْ كَانَ أَحَدُنَا لَيُقِيمُ صُلْبَهُ فِي الصَّلاةِ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى يَتَمَكَّنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ السُّجُودِ ، أَوْ قَالَ : مِنَ الأَرْضِ ، ثُمَّ يَسْجُدُ عِنْدَ ذَلِكَ "

رواه أبو يعلى ,وفيه: رجل لم يسم .

2408. Enes b. Mâlik demiştir ki: Bizden birimiz Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kılarken, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) secdede iyice yerleşinceye kadar belini (kıyamda) dik tutardı.[1]

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٢٤٠٩ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي كَبْشَةَ ، نَا سَعِيدُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ ، لَمْ يَسْجُدْ أَحَدٌ مِنَّا حَتَّى نَرَاهُ قَدْ سَجَدَ"

رواه البزار وأبو يعلى بنحوه, وفي حديث البزار :سعيد بن المفضل, ضعفه أبو حاتم, ووثقه غيره, وحديث أبي يعلى منقطع بين الأعمش وأنس .

2409. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) secdeye gittiği zaman, hiçbirimiz onun secde ettiğini görmeden secdeye gitmezdi.

★Hadisi Bezzâr ve benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup Bezzâr'ın rivayetinde ismi geçen Saîd b. el-Fadl'ı Ebû Hâtim zayıf görürken başkası güvenilir kabul etmiştir. Ebû Ya'lâ hadisinde ise A'meş ile Enes arasında senette kopukluk vardır.

٢٤١٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبِي ، عَنِ الْمُعَافَى بْنِ عِمْرَانَ ، عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ صَدَقَةَ ، عَنْ سِمَاكٍ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَرَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ سَجَدَ "

رواه البزار, وفيه: المفضل بن صدقة, وهو ضعيف .

2410. Nu'man b. Beşîr anlatmaktadır: Biz, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kılarken o; *"Semiallahu limen hamideh"* dediğinde, kimse Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) secde ettiğini görmeden belini bükmezdi/eğilmezdi.

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 4082.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mufaddal b. Sadaka zayıftır.

٢٤١١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا إِسْحَاقُ الأَزْرَقُ ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنِّي قَدْ بَدُنْتُ ، فَلا تُبَادِرُونِي بِالْقِيَامِ فِي الصَّلاةِ ، وَالرُّكُوعِ ، وَالسُّجُودِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2411. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben artık yaşlandım. Namazda benden önce kıyama kalkmayın, rükû ve secdeye gitmeyin"* buyurmuştur.

٢٤١٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَسْبِقُوا الإِمَامَ بِالرُّكُوعِ ، فَإِنَّكُمْ تُدْرِكُونَهُ بِمَا سَبَقَكُمْ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: إسماعيل بن مسلم المكي ,وهو ضعيف .

2412. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmamınızdan önce rükûa gitmeyin; zira siz, onun sizden önce yaptığı amellere yetişmiş olursunuz"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.

٢٤١٣ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ جَعْفَرٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلاةِ فَلا تَسْبِقُوا قَارِئَكُمْ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ وَالْقِيَامِ ، وَلَكِنْ لِيَسْبِقْكُمْ تُدْرِكُونَ مَا سُبِقْتُمْ بِهِ فِي ذَلِكَ , إِذَا كَانَ هُوَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ وَالْقِيَامِ قَبْلَكُمْ ، فَتُدْرِكُوا مَا فَاتَكُمْ بِهِ حِينَئِذٍ "

رواه الطبراني في الكبير بطوله, وروى البزار بعضه وهو ضعيف.

2413. Semure'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Namaza durduğunuzda imamınızdan önce rükûu, secde ve kıyam yapmayın. Fakat bırakın imamınız (rükûu, secde ve kıyamı) sizden önce yapsın.

Çünkü siz kaçırdıklarınıza yetişirsiniz. İmam başını rükû ve secdeden sizden önce kaldırıp kıyama kalkarsa, siz o zaman/kıyamda ona yetişirsiniz."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr'*de daha uzun bir metinle ve bir bölümünü Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ufeyr b. Ma'dân zayıftır.

٢٤١٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا كَبَّرَ الإِمَامُ فَكَبِّرُوا ، وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا ، وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَارْفَعُوا ، وَإِنْ صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عفير بن معدان, وهو ضعيف .

2414. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İmam «Allahü ekber» dediğinde (iftitah tekbiri getirdiğinde) siz de «Allahü ekber» deyin, rükû yaptığında siz de rükû yapın, secde yaptığında siz de secde yapın, başını rükûdan kaldırdığında siz de kaldırın ve şayet oturarak namazı kıldırıyorsa hepiniz oturarak kılın."*

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr'*de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ufeyr b. Ma'dân zayıftır.

٢٤١٥ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الَّذِي يَخْفِضُ ويَرْفَعُ قَبْلَ الإِمَامِ ، إِنَّمَا نَاصِيَتُهُ بِيَدِ شَيْطَانٍ "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وإسناده حسن .

2415. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Namazda) imamdan önce yatıp kalkan kimsenin perçemi şeytanın elinde demektir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat'*ta Taberânî rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٤١٦ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ ثَعْلَبٍ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدِّبُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الإِمَامِ أَنْ يُحَوِّلَ اللَّهُ رَأْسَهُ إِلَى كَلْبٍ ؟ "

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : " رأس كلب ." رواه الطبراني في الأوسط .

2416. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden her kim başını (secde ve rükûdan) imamdan önce kaldırırsa,*

Allah'ın onun başını köpek başına dönüştürmemesinden emin olamaz" buyurmuştur.

★Ben derim ki: *"köpek başına"* ifadesi hariç, hadis *Sahîh*'te yer almıştır.

Hadisi bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.

٢٤١٧ - وَلِأَبِي هُرَيْرَةَ عِنْدَهُ أَيْضاً : الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ قَبْلَ الإِمَامِ ، وَيَضَعُهُ"

ورجال الأول ثقات خلا شيخ الطبراني العباس بن الربيع بن ثعلب فإني لم أجد من ترجمه .

2417. Taberânî'nin yine Ebû Hureyre'den naklettiği bir başka rivayette *"İmamdan önce başını kaldırıp indiren"* ifadesi yer almıştır.

★Birinci hadisin ravileri, Taberânî'nin hocası Abbâs b. er-Rabî b. Sa'leb dışında, güvenilir ravilerdir. Taberânî'nin hocasının biyografisini yazana ise rastlamadım.[1]

٢٤١٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زُهَيْرٌ ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِنَّمَا جُعِلَ الإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ ، فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا ، وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا ، وَلَا تَسْبِقُوهُ إِذَا رَكَعَ ، وَلَا إِذَا رَفَعَ ، وَلَا إِذَا سَجَدَ ، فَإِنْ كُنْتُمْ إِنَّمَا بِكُمْ أَنْ تُدْرِكُوا مَا سَبَقَكُمْ بِهِ ، فَإِنَّهُ يَسْجُدُ قَبْلَكُمْ ، وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ فَتُدْرِكُوا ذَلِكَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2418. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "İmam, ancak kendisine uyulması için imam yapılmıştır. Öyleyse imam rükû edince siz de edin. Başını (rükûdan) kaldırınca siz de kaldırın. Ne rükûa giderken, ne de rükûdan başını kaldırırken veya secde ederken onu geçmeyin. Zira bu şekilde hareket ederseniz, siz kaçırdıklarınızı telafi edebilirsiniz. Çünkü o sizden önce secde eder ve sizden önce secdeden başını kaldırır ve siz bunu telafi edersiniz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٤١٩ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا كُنْتَ خَلْفَ الإِمَامِ فَلَا تَرْكَعْ حَتَّى يَرْكَعَ ، وَلَا

[1] Abbâs b. er-Rabî' b. Sa'leb 291. yılında vefat etmiştir. Bkz. *Târîh Bağdâd,* XII, 149.

تَسْجُدْ حَتَّى يَسْجُدَ ، وَلا تَرْفَعْ رَأْسَكَ قَبْلَهُ ، فَإِذَا فَرَغَ الإِمَامُ ، وَلَمْ يَقُمْ ، وَلَمْ يَنْحَرِفْ ، وَكَانَتْ لَكَ حَاجَةٌ فَاذْهَبْ ، وَدَعْهُ فَقَدْ تَمَّتْ صَلاتُكَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2419. Ebu'l-Ehvas'ın naklettiğine göre İbn Mes'ûd demiştir ki: "İmama uyduğunda imam rükû etmeden sen rükû yapma, secde etmeden sen secde etme. Başını ondan önce kaldırma. İmam namazı bitirince eğer kalkmaz ya da kenara çekilmez ve senin de işin varsa, bırakıp git. Zira artık namazın tamamlanmıştır."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٤٢٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي زِيَادَ بْنَ فَيَّاضٍ ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " مَا يَأْمَنُ الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ الإِمَامُ رَأْسَهُ أَنْ يَعُودَ رَأْسُهُ رَأْسَ كَلْبٍ ، وَلَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ أَوْ لَيُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير بأسانيد منها إسناد رجاله ثقات .

2420. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Başını imamdan önce kaldıran kimse, başının köpek başına dönmemesinden emin olamaz. Ya bir takım şahıslar gözlerini göğe doğru dikmekten vazgeçsinler, ya da gözleri çarpılacaktır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bir kaç senetle nakletmiş olup birinin ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٤٢١ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ هَهُنَا فَكَانَ النَّاسُ يَضَعُونَ رُؤُوسَهُمْ قَبْلَ أَنْ يَضَعَ رَأْسَهُ وَيَرْفَعُونَ رُؤُوسَهُمْ قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ فَلَمَّا انْصَرَفَ الْتَفَتَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ لِمَ تَأْتَمُّونَ وَتُؤَتَمُّونَ ؟ صَلَّيْتُ بِكُمْ صَلاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا أَخْرِمُ عَنْهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن موسى الأنصاري, شيخ لأبي نعيم ,ولم أجد من ذكره , وبقية رجاله رجال الصحيح .

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9173; 9174, 9185.

2421. Abdullah b. Yezîd, kendisinden nakledildiğine göre o, burada insanlara namaz kıldırırdı. İnsanlar başlarını o, başını indirmeden indirirler, yine başlarını o başını kaldırmadan kaldırırlardı. Bunun üzerine namazı bitirince onlara dönerek şöyle dedi: "Ey cemaat! Siz neden imama uyuyorsunuz ve neden size imam olunuyor. Ben size Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazı gibi namaz kıldırdım. Ondan dönmem."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Mûsa el-Ensârî Ebû Nuaym'ın hocası olup kendisini zikredeni görmedim. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ الاقْتِدَاءُ بِمَنْ صَلَّى)

Namaz Kılan Bir Kimseye Uymak

٢٤٢٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أُسَيْدِ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ ، ثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ ، عَنْ حَمْزَةَ الزَّيَّاتِ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، أَنَّهُ " كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ يَأْتِي قَوْمَهُ فَيُصَلِّي مَعَهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: بكر بن بكار, ضعفه ابن معين والنسائي, ووثقه أبو عاصم النبيل وابن حبان وقال: يخطئ .

2422. Muâz b. Cebel, kendisinden nakledildiğine göre, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kılar, sonra kavmine giderek onlarla beraber de kılardı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bekr b. Bekkâr'ı İbn Maîn ve Nesâî zayıf görürlerken, Ebû Âsım en-Nebîl ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir. Ancak İbn Hibbân "Bazen hata ederdi" diye de eklemiştir.

(بَابُ لَا يَخُصُّ الإِمَامُ نَفْسَهُ بِالدُّعَاءِ)

İmam Yalnız Kendisi için Dua Edemez

٢٤٢٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنِى مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنِى السَّفْرُ بْنُ نُسَيْرٍ الأَزْدِىُّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ الْحَضْرَمِىِّ عَنْ أَبِى أُمَامَةَ عَنِ النَّبِىِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ لَا يَأْتِى أَحَدُكُمُ الصَّلَاةَ وَهُوَ حَاقِنٌ وَلَا يَؤُمَّنَّ أَحَدُكُمْ فَيَخُصَّ نَفْسَهُ بِالدُّعَاءِ دُونَهُمْ فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ"

---

1 Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9340.

رواه أحمد وله في رواية : " وَلاَ يُدْخِلْ عَيْنَيْهِ بَيْتاً حَتَّى يَسْتَأْذِنَ "

قلت : روى ابن ماجة منه : " لا يأت أحدكم الصلاة وهو حاقن "

وفيه: السفر بن نسير, وهو ضعيف, وقد وثقه ابن حبان .

2423. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Hiç biriniz küçük abdesti sıkışık bir vaziyette namaza gitmesin. Yine hiç biriniz imam olup da yalnız kendisi için dua etmesin. Eğer böyle yaparsa, cemaate ihanet etmiş olur"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Diğer bir rivayette ise: *"Müsaade istemeden hiç bir evin içine bakmasın"* ifadesi geçmiştir.

Ben derim ki: İbn Mâce, hadisin *"Hiç biriniz küçük abdesti sıkışık bir halde namaza gitmesin"* kısmını rivayet etmiştir.

Senedinde ismi geçen Sefr b. Nüseyr zayıf olmakla beraber İbn Hibbân tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

(بَابُ مَا يُنْهَى عَنْهُ فِي الصَّلاةِ مِنَ الضَّحِكِ وَالالتِفَاتِ وَغَيْرِ ذَلِكَ)

Namazda Gülmek, Sağa Sola Dönmek vb. Hareketlerin Namazda Yasak Oluşu

٢٤٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ زَبَّانَ عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ " الضَّاحِكُ فِي الصَّلاَةِ وَالْمُلْتَفِتُ وَالْمُفَقِّعُ أَصَابِعَهُ بِمَنْزِلَةٍ وَاحِدَةٍ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام, عن زبان بن فائد ,وهو ضعيف .

2424. Muâz b. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazda gülen, sağa sola dönen ve parmaklarını çıtlanan aynı konumdadır"* buyururdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır. Yine, hadisi kendisinden rivayet ettiği Zebbân b. Fâid de zayıftır.

٢٤٢٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- ... وَنَهَانِي عَنْ نَقْرَةٍ كَنَقْرَةِ الدِّيكِ وَإِقْعَاءٍ كَإِقْعَاءِ الْكَلْبِ وَالْتِفَاتٍ كَالْتِفَاتِ الثَّعْلَبِ.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الأوسط, وإسناد أحمد حسن .

2425. Ebû Hureyre demiştir ki: "Dostum (sallallahu aleyhi vesellem) bana üç şeyi tavsiye etti ve beni üç şeyden menetti: ... Beni horozun yem toplaması/gagalaması gibi yatıp kalkmaktan, köpek oturuşu gibi oturmaktan ve tilki gibi sağa sola dönmekten menetti."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in senedi hasendir.

٢٤٢٦ - وعَنْ جابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إذَا قَامَ الرَّجُلُ فِي الصَّلاةِ أَقْبَلَ اللهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ فَإِذَا التَفَتَ قَالَ : يَا ابْنَ آدَمَ إِلى مَنْ تَلْتَفِتُ ؟ إِلى مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنّي ؟ أَقْبِلْ إِلَيَّ . فَإِذَا التَفَتَ الثَّانِيَةَ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا التَفَتَ الثَّالِثَةَ صَرَفَ اللهُ تَبارَكَ وَتعالى وَجْهَهُ عَنْهُ "

رواه البزار, وفيه: الفضل بن عيسى الرقاشي, وقد أجمعوا على ضعفه .

2426. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kişi namaza durduğunda Allah yüzünü ona döner. Sağa sola bakındığında buyurur ki: «Ey Âdemoğlu kime bakınıyorsun? Benden daha hayırlı birine mi? Bana bak». İkinci kez dönerse, yine aynısını söyler. Üçüncü kez döndüğünde ise -yüce- Allah yüzünü ondan çevirir."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup âlimler senedinde ismi geçen Fadl b. İsa er-Rekâşî'nin[1] zayıflığı konusunda fikir birliği etmişlerdir.

٢٤٢٧ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :إنَّ العَبْدَ إذَا قَامَ إلى الصَّلاةِ - أَحْسَبُهُ قَالَ - : فَإِنَّمَا هُوَ بَيْنَ يَدَي الرَّحمنِ تَبارَكَ وَتَعالى فَإِذَا التَفَتَ يَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعالى : إِلى مَنْ تَلْتَفِتُ ؟ إِلى خَيْرٍ مِنّي ؟ أَقْبِلْ يَا ابْنَ آدَمَ إِلَيَّ فَأَنَا خَيْرٌ مِمَّنْ تَلْتَفِتُ إِلَيْهِ "

رواه البزار, وفيه: إبراهيم بن يزيد الخوزي, وهو ضعيف .

---

[1] Heysemî Fadl b. İsa er-Rekâşî hakkında X, 336'da "oldukça zayıf" derken, no. 2499'de "yalancının tekidir" değerlendirmesini yapmıştır.

2427. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kul namaza durduğu zaman –sanırım şöyle dedi- *o gerçekte –yüce- Rahman'ın önünde durmuştur. Sağa sola bakındığında –yüce- Allah buyurur ki: «Kime bakıyorsun? Benden daha hayırlı birine mi? Ey Âdemoğlu bana dön. Ben senin baktıklarından daha hayırlıyım.»"*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Yezîd el-Hûzî[1] zayıftır.

٢٤٢٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ مَعْبَدِ بْنِ نُوحٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْوَاقِدِيُّ . قَالَ : نا نَافِعُ بْنُ ثَابِتِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلاةِ فَلْيُقْبِلْ عَلَيْهَا حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا ، وَإِيَّاكُمْ وَالالْتِفَاتَ فِي الصَّلاةِ ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ يُنَاجِي رَبَّهُ مَا دَامَ فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الواقدي ,وهو ضعيف .

2428. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz namaza durduğu zaman, namazı bitirinceye kadar önüne baksın. Sakın namazda sağa sola dönmeyin; zira her biriniz namazda olduğu sürece Rabbine yakarır bir vaziyettesiniz."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Vâkıdî zayıftır.

٢٤٢٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سُرَيْجٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ النَّيْسَابُورِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو قُتَيْبَةَ سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ الشَّعِيرِيُّ ، قَالَ : نا الصَّلْتُ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِي شَمِرٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَلْتَفِتُوا فِي صَلاتِكُمْ ، فَإِنَّهُ لا صَلاةَ لِلْمُتَلَفِّتِ "

رواه الطبراني في الثلاثة, وفيه: الصلت بن يحيى في رواية الكبير, ضعفه الأزدي, وفي رواية الصغير والأوسط الصلت بن ثابت وهو وهم, وإنما هو الصلت بن طريف ذكره الذهبي في الميزان, وذكر له هذا الحديث, وقال الدارقطني : حديثه مضطرب والله أعلم .

2429. Abdullah b. Selâm'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazınızda sağa sola bakmayın; zira sağa sola bakan kimsenin namazının bir değeri yoktur"* buyurmuştur.

---

1 el-Hûzî için bkz. no. 3002; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1024.

★Bunu Taberânî, üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayetin senedinde ismi geçen Salt b. Yahyâ'ı Ezdî zayıf görmüştür. *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'taki rivayetlerde ise Salt b. Sâbit adı geçmiştir ki bu bir hatadır. Doğrusu Salt b. Tarîf'tir ki, bunu Zehebî, buradaki hadisiyle birlikte *Mizân*'da zikretmiştir. Dârekutnî ise hadisinin muzdarip olduğunu belirtmiştir. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

٢٤٣٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: نا جَبَرَةُ بْنُ نَجْمٍ الإِسْكَنْدَرَانِيُّ، قَالَ: نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْتَفِتُ فِي الصَّلاةِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾ فَخَشَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمْ يَكُنْ يَلْتَفِتُ يَمِينًا وَلا شِمَالاً"

رواه الطبراني في الأوسط, وقال: تفرد به حبرة بن نجم الإسكندراني, قلت: ولم أجد من ترجمه, وبقية رجاله ثقات.

2430. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda sağına ve soluna dönerdi. Sonra Allah **"Gerçekten müminler kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki namazlarında huşu içindedirler"**[1] âyetini indirdi. Bundan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) huşu içinde oldu; (namazda) sağa sola dönmezdi.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî ravilerinden Habre b. Necm el-İskenderânî'nin teferrüd ettiğini belirtmiştir.

Ben derim ki: Bu zatın biyografisini zikredeni görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٤٣١ - وعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ فَدَعَا رَبَّهُ إِلاَّ كَانَتْ دَعْوَتُهُ مُسْتَجَابَةً مُعَجَّلَةً أَوْ مُؤَخَّرَةً. إِيَّاكُمْ وَالالْتِفَاتَ فِي الصَّلاةِ فَإِنَّهُ لا صَلاةَ لِمُلْتَفِتٍ فَإِنْ غُلِبْتُمْ فِي التَّطَوُّعِ فَلا تُغْلَبُوا فِي الْفَرِيضَةِ"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عطاء بن عجلان, وهو ضعيف.

2431. Ebu'd-Derdâ demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

1 Müminûn 23/1-2.

"Kim abdest alır, abdestini tam yapar ve sonra iki rekât namaz kılarak Rabbine dua ederse, er ya da geç duası muhakkak kabul olunur. Sakın namazda sağa sola dönmeyin. Zira sağa sola dönenin namazı olmaz. Eğer nafilede beceremezseniz, bari farzda yapmayın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Atâ b. Aclân zayıftır.

٢٤٣٢ - وعَنْ أَبي الدَّرْدَاء قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه صلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ يَقُولُ:"مَنْ قَامَ فِي الصَّلاة فَالْتَفَتَ رَدَّ اللهُ عَلَيْه صَلاَتَهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يوسف بن عطية, وهو ضعيف .

2432. Ebu'd-Derdâ demiştir ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim namaza durduktan sonra sağa sola dönerse, Allah onun namazını iade eder"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yûsuf b. Atıyye zayıftır.

٢٤٣٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ خَالد الْحَذَّاء ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُود ، قَالَ : " لا يَزَالُ اللَّهُ مُقْبِلا عَلَى الْعَبْدِ بِوَجْهِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ أَوْ يُحْدِثْ " رواه الطبراني في الكبير, وأبو قلابة لم يسمع من ابن مسعود .

2433. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Kul sağa sola dönmedikçe ya da abdestini bozmadıkça, Allah ona teveccüh göstermeye devam eder."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Ebû Kılâbe, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.

٢٤٣٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ ، ثنا عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبِرَكِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ خَوَّاتِ بْنِ جُبَيْرٍ ، قَالَ : كُنْتُ أُصَلِّي فَإِذَا رَجُلٌ مِنْ خَلْفِي ، يَقُولُ : " خَفِّفْ فَإِنَّ لَنَا إِلَيْكَ حَاجَةً " فَالْتَفَتُّ فَإِذَا رَسُولُ اللَّه صلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :عبد الله بن زيد بن أسلم, ضعفه ابن معين وغيره ,ووثقه أبو حاتم ومعن بن عيسى ,وقال أبو داود : هو مثل أخيه .

2434. Havvât b. Cübeyr bildiriyor: Bir gün namaz kılıyordum. Birden arkamda bir zat: *"Kısa tut. Sana işimiz düştü"* diyordu. Dönüp baktım ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem).

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Zeyd b. Eslem'i İbn Maîn ve başkası zayıf görürken, Ebû Hâtim ve Ma'n b. İsa güvenilir kabul etmişlerdir. Ebû Dâvud da: "O, kardeşinden daha iyidir" demiştir.

(بَابُ فِي الكَلَامِ فِي الصَّلاةِ وَالإِشَارَةِ)

Namazda Konuşmak ve İşaret Etmek

٢٤٣٥ - عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَجُلاً سَلَّمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الصَّلاةِ فَرَدَّ النَّبِيُّ إِشَارَةً فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّا كُنَّا نَرُدُّ السَّلامَ فِي صَلاتِنَا فَنُهِينَا عَنْ ذَلِكَ "

رواه البزار, وفيه: عبد الله بن صالح كاتب الليث ,وثقه عبد الملك بن شعيب بن الليث, فقال : ثقة مأمون وضعفه الأئمة أحمد وغيره .

2435. Ebû Saîd el-Hudrî'den nakledildiğine göre bir adam, namazda bulunan Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) selam verdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) selamını işaretle aldı. (Daha sonra) selâm verip (namazdan çıkınca) adama: *"Biz namazımızda selam alırdık. Ama sonra bundan menedildik"* buyurdu.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih'i Abdülmelik b. Şuayb b. Leys "Güvenilir ve sağlamdır" diyerek güvenilir kabul ederken, Ahmed b. Hanbel ve başka imamlar zayıf görmüşlerdir.

٢٤٣٦ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : كَانَ النَّاسُ إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ الْمَسْجِدَ ، فَوَجَدَهُمْ يُصَلُّونَ سَأَلَ الَّذِي إِلَى جَنْبِهِ ، فَيُخْبِرُهُ بِمَا فَاتَهُ لِيَقْضِيَ ، ثُمَّ يَقُومُ ، فَيُصَلِّي مَعَهُمْ حَتَّى أَتَى مُعَاذٌ يَوْمًا ، فَأَشَارُوا إِلَيْهِ إِنَّكَ قَدْ فَاتَكَ كَذَا وَكَذَا ، فَأَبَى أَنْ يُصَلِّيَ فَصَلَّى ، ثُمَّ صَلَّى بَعْدَ مَا فَاتَهُ ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ " أَحْسَنَ مُعَاذٌ ، وَأَنْتُمْ فَافْعَلُوا كَمَا فَعَلَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبيد الله بن زحر ,عن علي بن يزيد ,وهما ضعيفان .

2436. Ebû Umâme bildiriyor: Önceleri bir adam mescide girdiğinde cemaatin namaz kılmakta olduğunu görürse yanındakine kaçırdığı rekâtları sorar, o da söylerdi. Önce kaçırdıklarını tamamlar, sonra kalkıp onlarla beraber namaza dururdu. Tâ ki bir gün Muâz geldi. Aynı şekilde cemaat ona da, sen şu şu kadar rekât kaçırdın, diye işaret ettiler. Fakat

Muâz namaz kılmayı bırakıp doğrudan onlarla beraber namaza durdu. Sonra yetişemediklerini kıldı. Bu durum Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) anlatıldığında:

"Muâz doğrusunu yapmış. Siz de onun yaptığı gibi yapın" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş ravilerinden Ubeydullah b. Zahr ve kendisinden rivayette bulunduğu Ali b. Yezîd zayıftır.

٢٤٣٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ الْمَوْصِلِيُّ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، وَابْنِ عَوْنٍ ، وهشام ، وسلمة بن علقمة ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " تَكَلَّمَ فِي الصَّلاةِ نَاسِيًا ، فَبَنَى عَلَى مَا صَلَّى "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: معلى بن مهدي, قال أبو حاتم : يأتي أحيانا بالمناكير , قال الذهبي : هو من العباد صدوق في نفسه .

2437. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün namazda unutarak konuşmuş, sonra namazına kaldığı yerden devam etmiş.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muallâ b. Mehdî hakkında Ebû Hâtim: "Bazen münker rivayetler nakleder" derken, Zehebî "O, kişilik olarak dürüst kullardandır" demiştir.

٢٤٣٨ - و عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ , قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ"

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات . قلت : لعمار عند النسائي : أنه سلم فرد عليه . فيكون هذا ناسخا لذاك والله أعلم .

2438. Ammâr b. Yâsir anlatmaktadır: Bir gün namaz kıldığı bir sırada Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim, kendisine selam verdim; ama selamımı almadı.

★Ben derim ki: Nesâî, Ammâr'dan "(Peygamber'e) selam verdiği ve selamını aldığı" yönünde bir rivayet nakletmiştir. Buna göre bu rivayet diğerinin nasihi olmaktadır. Doğrusunu Allah bilir.

Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٤٣٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ الْبَصْرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ أَبُو يَعْلَى التَّوَزِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ الْمَكِّيُّ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : " مَرَرْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ، فَأَشَارَ إِلَيَّ"

قلت : لابن مسعود في الصحيح : أنه سلم عليه فلم يرد عليه . رواه الطبراني في الأوسط والصغير, ورجاله رجال الصحيح .

2439. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uğradım, selam verdim. Bana işaret etti (selamımı işaretle aldı).

Ben derim ki: *Sahîh*'te İbn Mes'ûd'dan, onun (Peygamber'e) selam verdiği ve selamını almadığı yönünde bir rivayet nakledilmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ الضَّحِكُ وَالتَّبَسُّمُ فِي الصَّلاَةِ)

Namazda Gülmek ve Gülümsemek

٢٤٤٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَهْدِيٍّ ، حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّاهِدُ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا يَقْطَعُ الصَّلاَةَ الْكَشْرُ وَلَكِنْ تَقْطَعُهَا الْقَهْقَهَةُ "

رواه الطبراني في الصغير مرفوعا وموقوفا, ورجاله موثقون .

2440. Câbir'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tebessüm namazı bozmaz, fakat kahkaha bozar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de merfû/Peygamber sözü ve mevkûf/sahabe sözü olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٤٤١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ جَابَانَ الْجُنْدَيْسَابُورِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ الْجَمَّالُ الرَّازِيُّ ، نَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الْجَزَرِيُّ ، عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعَصْرَ فِي غَزْوَةِ بَدْرٍ ، إِذْ تَبَسَّمَ ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلاَةَ قِيلَ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، تَبَسَّمْتَ فِي الصَّلاَةِ ؟ قَالَ : " مَرَّ بِي مِيكَائِيلُ ، وَعَلَى جَنَاحِهِ الْغُبَارُ ، فَضَحِكَ إِلَيَّ ، فَتَبَسَّمْتُ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: الوازع بن نافع, وهو ضعيف .

---

[1] Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9783; Bezzâr, I, 238 (yakın ifadelerle)

2441. Câbir b. Abdillah demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Bedir gazvesinde ikindi namazını kılarken birden tebessüm etti. Namazı bitirdiğinde kendisine: "Ya Resûlallah! Sen namazda tebessüm ettin (sebebi nedir)?" diye soruldu: *"Mikâil kanadı tozlu olarak bana uğrayıp güldü, ben de ona tebessüm ettim"* buyurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Vâzi' b. Nâfi' zayıftır.

٢٤٤٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي سَمِينَةَ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الْجَزَرِيُّ ، عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ رِيَابٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَرَّ بِي جِبْرِيلُ وَأَنَا أُصَلِّي فَضَحِكَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمْتُ إِلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الوازع ,وهو ضعيف.

2442. Câbir b. Riyâb'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrail (aleyhisselam), ben namazdayken yanıma uğrayıp bana güldü. Ben de ona tebessüm ettim"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Vâzi' zayıftır.[1]

٢٤٤٣ - وعَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ : بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِذ دَخَلَ رَجُلٌ فَتَرَدَّى فِي حُفْرَةٍ كَانَتْ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ فِي بَصَرِهِ ضَرَرٌ فَضَحِكَ كَثِيرٌ مِنَ الْقَوْمِ وَهُمْ فِي الصَّلَاةِ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ ضَحِكَ أَنْ يُعِيدَ الْوضوءَ وَيُعِيدُ الصَّلَاةَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون, وفي بعضهم خلاف .

2443. Ebû Mûsa bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken içeri giren bir adam Mescid'deki bir çukura düştü. Adamın gözünde körlük vardı. Cemaatten pek çok kimse namaz içinde buna güldü. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) gülenlere abdestlerini yenileyerek namazlarını iade etmelerini emretti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri, bir kısmı tartışmalı olmakla beraber güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٤٤٤ - حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ " الرَّجُلِ يَضْحَكُ فِي الصَّلَاةِ ، قَالَ : يُعِيدُ الصَّلَاةَ ، وَلا يُعِيدُ الْوُضُوءَ "

---

[1] Vâzi' b. Nâfi' hakkında Heysemî "metrûktur" demiştir. Bkz. IX, 224.

رواه أبو يعلى, ورجاله رجال الصحيح .

2444. Câbir, kendisine namazda gülen kişinin durumu sorulduğunda: "Namazı iade eder, ama abdesti yenilemez" demiştir.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ رَفْعُ الْبَصَرِ فِي الصَّلاة)

Namazda Gözleri Yukarı Dikmek

٢٤٤٥ - عَنْ جَابِرٍ،قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَنْظُرُ إِلَى السَّدَفِ "

رواه البزار, وفيه: أبو بكر المدني, وهو مجهول .

2445. Câbir demiştir ki: Bizler, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kılarken (ufukta) şafağa doğru bakardık.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir el-Medenî meçhuldür.

٢٤٤٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ دَاوُدَ أَبُو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي فَلا يَرْفَعْ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ ، لا يُلْتَمَعُ "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف .

2446. Ebû Saîd el-Hudrî'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz namaz kılarken bakışlarını göğe doğru çevirmesin. Sonra gözü çarpılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a'da zayıflık vardır.

٢٤٤٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ الصَّائِغُ , ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ , حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلالٍ , عَنْ يُونُسَ , عَنِ ابْنِ شِهَابٍ , عَنْ سَالِمٍ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَرْفَعُوا أَبْصَارَكُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَتُلْتَمَعَ " يَعْنِي فِي الصَّلاة

[1] Buhârî, no. 34 (muallak olarak); Beyhakî, *Sünen*, I, 144; Darekutnî, I, 172-174; bkz. İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, I, 280.

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2447. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Namazda) bakışlarınız göğe doğru çevirmeyin. Sonra çarpılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٤٤٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ رَفْعِهِمْ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ ، أَوْ لَيَخْطَفَنَّ أَبْصَارَهُمْ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد العزيز بن عبيد الله بن حمزة, وهو ضعيف .

2448. Ka'b b. Mâlik'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir takım kimseler ya gözlerini göğe doğru dikmekten vazgeçerler, ya da gözleri çarpılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülazîz b. Ubeydillah b. Hamza zayıftır.

٢٤٤٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ حُصَيْنٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : رَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ رَجُلا رَافِعًا يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَدْعُو ، وَهُوَ فِي صَلاتِهِ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " مَا يَدْرِي لَعَلَّ بَصَرَهُ يَلْتَمِعُ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وإبراهيم لم يسمع من ابن مسعود .

2449. İbrâhîm (en-Nehaî) anlatmaktadır: Abdullah b. Mes'ûd namazda elleri semaya doğru kaldırmış dua etmekte olan bir adam gördü ve: "Belki gözleri çarpılır da bir daha görmez olur" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Fakat İbrâhîm, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.

(بَابُ تَغْمِيضِ الْبَصَرِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Gözleri Yummak

٢٤٥٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ بْنِ طُعْمَةَ الْحَلَبِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو خَيْثَمَةَ مُصْعَبُ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلاةِ فَلا يُغْمِضْ عَيْنَيْهِ "

رواه الطبراني في الثلاثة, وفيه: ليث بن أبي سليم ,وهو مدلس وقد عنعنه .

2450. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz namaza durduğunda gözlerini yummasın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiştir. Ancak senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym müdellis olup burada *"an-an"* rivayet sıygasını kullanmıştır.[1]

(بَابُ وَضْعِ الثَّوْبِ عَلَى الأَنْفِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Elbiseyle Burnun Örtülmesi

٢٤٥١ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُكُمْ وَثَوْبُهُ عَلَى أَنْفِهِ ، فَإِنَّ ذَلِكَ خَطْمُ الشَّيْطَانِ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط ,وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2451. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden hiç kimse elbisesi burnunun üzerinde namaz kılmasın; çünkü Şeytanın burnu öyle olur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

(بَابُ النَّفْخِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda İken Üflemek

٢٤٥٢ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَأَبُو كُرَيْبٍ ، قَالا : ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ إِلْيَاسَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ذَكْوَانَ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّفْخِ فِي السُّجُودِ ، وَعَنِ النَّفْخِ فِي الشَّرَابِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: خالد بن إلياس, وهو متروك .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10957; *el-Mu'cemu'l-evsat*, 78- Bahreyn, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 24. Senedinde ismi geçen Mus'ab b. Saîd el-Masîsî de güvenilir ravilerden münker hadisler naklederdi. Ayrıca Leys de bunamış olması sebebiyle zayıftır. Fakat müdellisler arasında zikredilmemiştir.

2452. Zeyd b. Sâbit demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gerek secde halindeyken, gerekse içecek içine üflemeyi yasakladı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hâlid b. İlyâs metrûktur.

٢٤٥٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْمُنْعِمِ بْنُ بَشِيرٍ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو مَوْدُودٍ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ الْمَدَنِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلّى الله عليه وسلّم ، قَالَ : " إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلاةِ ، فَلْيَبْدَأْ فَلْيُسَوِّ مَوْضِعَ سُجُودِهِ ، وَلا يَدَعْهُ حَتَّى إِذَا أَهْوَى لِيَسْجُدَ نَفَخَ ، ثُمَّ سَجَدَ ، فَلَيَسْجُدْ أَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى نَفْخَتِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد المنعم بن بشير, وهو منكر الحديث .

2453. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz namaza kalkınca secde yerini düzlesin. Secde mahallini olduğu gibi bırakıp da sonra secdeye giderken üfürüp secde etmesin. Sizden birinizin kor üzerine secde etmesi, üfürüğü üzerine secde etmesinden daha hayırlıdır."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdülmun'im b. Beşîr hadisi münker biridir.[1]

(بَابُ مَسْحِ الْجَبْهَةِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Alnı Silmek

٢٤٥٤ – حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلّى الله عليه وسلّم ، قَالَ : " ثَلاثٌ مِنَ الْجَفَاءِ : أَنْ يَبُولَ الرَّجُلُ قَائِمًا ، أَوْ يَمْسَحَ جَبْهَتَهُ قَبْلَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلاتِهِ ، أَوْ يَنْفُخَ فِي سُجُودِهِ "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, ورجال البزار رجال الصحيح .

2454. Büreyde'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu üç şey kabalıktır: Kişinin ayakta küçük abdest bozması, namazdan çıkmadan alnını silmesi ya da secdeye giderken (toprağı) üflemesi."*

---

[1] *Za'îfü'l-Câmi'i's-sağîr*'de müellif, bunun mevzu olduğunu belirtmiştir. Bkz. no. 714.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr'ın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٤٥٥ – حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ الْخَضِرِ الْعَطَّارُ ، نَا عُثْمَانُ بْنُ فَرْقَدٍ الْعَطَّارُ ، نا جَلْدُ بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، رَفَعَهُ ، قَالَ : " ثَلاثٌ مِنَ الْجَفَاءِ : أَنْ يَنْفُخَ الرَّجُلُ فِي سُجُودِهِ ، أَوْ يَمْسَحَ جَبْهَتَهُ قَبْلَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلاتِهِ ، وَالثَّالِثَةُ ذَهَبَتْ عَنِّي "

رواه البزار, وفيه: الجلد بن أيوب, وهو ضعيف .

2455. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şu üç şey kabalıktır: Kişinin secdeye giderken (toprağı) üfürmesi ya da namazdan çıkmadan alnını silmesi."* (Bezzâr demiştir ki:) Üçüncüsü aklımdan çıktı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravi Celd b. Eyyûb zayıftır.

٢٤٥٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَافَى ، ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الصَّيْدَاوِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورَ ، ثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَمْسَحُ الرَّجُلُ جَبْهَتَهُ مِنَ التُّرَابِ حَتَّى يَفْرُغَ مِنَ الصَّلاةِ ، وَلا بَأْسَ أَنْ يَمْسَحَ الْعَرَقَ عَنْ صُدْغَيْهِ (فَإِنَّ الْمَلائِكَةَ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ أَثَرُ السُّجُودِ بَيْنَ عَيْنَيْهِ) "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه :عيسى بن عبد الله بن الحكم بن النعمان بن بشير, وهو متروك , هكذا سماه البزار والمزي في ترجمة محمد بن شعيب بن سابور, وقال الذهبي : عيسى بن عبد الرحمن .

2456. Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi namazdan çıkıncaya kadar alnını silmesin. Fakat yanaklarından terini silmesinde bir sakınca yoktur. [Zira secde izi gözlerinin ortasında kaldığı sürece melekler onun için dua ederler]"*[1]

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Isâ b. Abdillah b. el-Hakem b. en-Nu'mân b. Beşîr metrûk bir ravidir. Bezzâr ile "Muhammed b. Şuayb b. Sâbûr"un biyografisinde Mizzî de böyle isimlendirmiştir. Zehebî ise ravinin ismini Isâ b. Abdirrahman şeklinde vermektedir.

---

1 İlave için bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3378; XXII, 56-57. Senedinde ismi geçen Eyyûb b. Müdrik de yalancının tekidir.

٢٤٥٧ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الزُّبَيْرِ الْحَلَبِيُّ ، نَا أَبُو جَعْفَرٍ النُّفَيْلِيُّ ، نَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، ثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ الْخَفَّافُ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَا يَمْسَحُ وَجْهَهُ فِي الصَّلَاةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2457. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda yüzünü silmezdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

٢٤٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شَبُّوَيْهِ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ ، ثنا خَارِجَةُ بْنُ مُصْعَبٍ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَمْسَحُ الْعَرَقَ عَنْ وَجْهِهِ فِي الصَّلَاةِ "

رواه الطبراني في الكبير ,وفيه: خارجة بن مصعب, وهو ضعيف جدا .

2458. Yine İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazdayken alnındaki teri silerdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hârice b. Mus'ab oldukça zayıf biridir.[2]

(بَابُ قَتْلِ الْعَقْرَبِ فِي الصَّلَاةِ)

Namazda Akrep Öldürmek

٢٤٥٩ - وَبِهِ حَدَّثَنَا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ خَالِدِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " دَخَلَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي ، فَقَامَ إِلَى جَنْبِهِ ، فَصَلَّى صَلَاتَهُ ، فَجَاءَ

---

[1] Muâviye b. Yahyâ es-Sadefî hakkında Buhârî, *et-Târîhü'l-kebîr*'de (VII, 336) der ki: Muâviye b. Yahyâ es-Sadefî ed-Dimaşkî, Rey'de Beytülmal görevlisi idi. Zührî kanalıyla Hikl b. Ziyâd'dan düzgün hadisler rivayet etmiştir. Muhtemeldir ki bunları kitaptan nakletmekteydi. Kendisinden ise İsâ b. Yûnus ve İshâk b. Süleymân münker hadisler rivayet etmişlerdir. Muhtemeldir ki onlar bunları ezberlerinden nakletmişlerdir. Bu hadis de İshâk b. Süleymân'ın Muâviye'den rivayetidir. Bkz. Ebû Ya'lâ, *Müsned*, no. 4739.

[2] Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 12.

عَقْرَبٌ حَتَّى انْتَهَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ تَرَكَتْهُ ، فَذَهَبَتْ نَحْوَ عَلِيٍّ ، فَضَرَبَهَا بِنَعْلِهِ حَتَّى قَتَلَهَا ، فَلَمْ يَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَتْلِهَا بَأْسًا "

رواه الطبراني في الأوسط وأبو يعلى, وفي طريق الطبراني: عبد الله بن صالح كاتب الليث, قال عبد الملك بن شعيب بن الليث : ثقة مأمون وضعفه الأئمة أحمد وغيره , ورجال أبي يعلى رجال الصحيح غير معاوية بن يحيى الصدفي وأحاديثه عن الزهري مستقيمة كما قال البخاري وهذا منها, وضعفه الجمهور.

2459. Hz. Âişe anlatmaktadır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken Ali b. Ebî Tâlib yanına girdi. Hemen yanı başına durup ona uyarak namaz kılmaya başladı. Derken bir akrep çıkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına kadar ilerledi. Sonra onu bırakıp Hz. Ali'ye doğru gitti. Hz. Ali de nalınıyla vurarak öldürdü ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun (namazdayken) akrebi öldürmesinde bir sakınca görmedi.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup Taberânî'nin tarikinde yer alan Leys'in katibi Abdullah b. Sâlih hakkında Abdülmelik b. Şuayb b. Leys "güvenilir ve sağlam biridir" derken, Ahmed b. Hanbel ve başka imamlar onu zayıf görmüşlerdir.

Ebû Ya'lâ'nın ravileri ise, Muâviye b. Yahyâ es-Sadefî hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Muâviye'nin de Zührî'den rivayet ettiği hadisleri, Buhârî'nin dediği gibi düzgündür. Bu hadisi de onlardan biridir. Fakat çoğunluk kendisini zayıf kabul etmiştir.

(بَابُ فَتْحِ الْبَابِ فِي الصَّلَاةِ)

Namazda Kapı Açmak

٢٤٦٠ - حَدَّثَنَا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ خَالِدِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ أَسْمَاءَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ قَائِمًا يُصَلِّي ، وَالْبَابُ مُجَافٍ مِمَّا يَلِي الْقِبْلَةَ ، مُتَنَحِّيًا مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَاسْتَفْتَحْتُ ، فَلَمَّا سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَوْتِي أَهْوَى بِيَدِهِ فَفَتَحَ الْبَابَ ، ثُمَّ مَضَى عَلَى صَلَاتِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن صالح الذي في الباب قبله, والحديث عند أبي داود والترمذي والنسائي, إلا أنه كان يصلي في البيت والباب عليه مغلق, حتى فتح لها ثم رجع, وكأن هذه قصة أخرى في البيت, وتلك في المسجد .

2460. Hz. Âişe anlatmaktadır: Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Kendisi Mescid'de namaz kılıyordu. Mescid'in

kenarında kıble cihetindeki kapı kapalıydı. Açması için seslendim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim sesimi duyunca, eliyle eğilip kapıyı açtı. Sonra namazına devam etti.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde bir önceki bölümde adı geçen Abdullah b. Sâlih yer almıştır. Hadis Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî'nin *Sünen*'lerinde ise şu ifadeyle geçmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evinde namaz kılıyordu ve kapı içeriden kapatılmıştı. İlerleyip kapıyı Âişe'ye açtı. Sonra (namaza) geri döndü. Öyle anlaşılıyor ki bu, evde yaşanmış başka bir olaydır. Diğeri ise mescitte olmuştur.

(بَابُ مَا نُهِيَ عَنْهُ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Yasak Olan Davranışlar

٢٤٦١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوَابٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هَانِئٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ حُسَيْنٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، وَعَنْ أَبِي إِسْحَاقَ , عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَقْرَأِ الْقُرْآنَ وَأَنْتَ جُنُبٌ ، وَلا أَنْتَ رَاكِعٌ ، وَلا وَأَنْتَ سَاجِدٌ ، وَلا وَأَنْتَ تَقْعَى إِقْعَاءَ الْكَلْبِ ، وَلا تُصَلِّي وَأَنْتَ عَاقِصٌ شَعْرَكَ ، وَلا تَفْتَرِشْ ذِرَاعَيْكَ افْتِرَاشَ السَّبُعِ ، وَلا تَلْبَسِ الْقَسِيَّ ، وَلا تَخَتَّمَ بِالذَّهَبِ وَلا تَلْبَسْ خَاتَمَكَ فِي هَاتَيْنِ يَعْنِي السَّبَّابَةَ وَالْوُسْطَى "

قلت : حديث علي بعضه في الصحيح وغيره . وقد رواه البزار كما ههنا, وروى أحمد بعضه, وزاد فيه أحمد : " ولا تقع بين السجدتين ولا تعبث بالحصى " وفي حديث علي : الحارث وهو ضعيف, وحديث أبي موسى رجاله موثقون .

2461. Ebû Mûsa ve Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Cünüpken Kur'ân okuma. Rükû ve secdedeyken de okuma. Köpek oturuşu gibi oturma. Saçını topuz yaparak namaz kılma. Kollarını yırtıcı hayvanlar gibi yere yapıştırma. Kassi (ipek keten karışımı bir giysi) giyme. Altın yüzük edinme. Yüzüğünü işaret parmağına ya da orta parmağına takma."

★Ben derim ki: Hadis kısım kısım *Sahîh*'te ve başka kaynaklarda geçmiştir. Bu şekliyle ise Bezzâr rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel ise *"İki secde arasında acele etme, çakıl taşlarıyla oynama"* ilavesiyle hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

Ali hadisinde ismi geçen Hâris zayıftır. Ebû Mûsa hadisinin ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(بَابُ الاخْتِصَارُ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Elleri Böğüre Koymak

٢٤٦٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حَبِيبِ الطَّرَائِفِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلامٍ الْمَنْبِجِيُّ ، ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَزْوَرِ ، عَنْ هِشَامٍ الْقُرْدُوسِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الاخْتِصَارُ فِي الصَّلاةِ اسْتِرَاحَةُ أَهْلِ النَّارِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن الأزور, ضعفه الأزدي, وذكر له هذا الحديث وضعفه به .

2462. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazda eli böğüre koymak, cehennemliklerin dinlenme şeklidir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. el-Ezver'i Ezdî zayıf görmüş, kendisine ait bu hadisi zikrederek bu yüzden onu zayıf olarak değerlendirmiştir.

(بَابُ مَسِّ اللِّحْيَةِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Sakala Dokunmak

٢٤٦٣ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ ، نا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، نا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ مِنْ وَلَدِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَمَسُّ لِحْيَتَهُ فِي الصَّلاةِ مِنْ غَيْرِ عَبَثٍ

رواه البزار, وفيه: عيسى بن عبد الله من ولد النعمان بن بشير, وهو ضعيف .

2463. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda sakalına dokunur, fakat onunla oynamazdı.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nu'mân b. Beşîr'in çocuklarından İsâ b. Abdillah zayıftır.[1]

---

[1] Zehebî, *Mîzân*'da (II, 391-392) der ki: Abdullah b. el-Ezver, Hişâm b. Hassân'dan münker bir haber nakletmiştir. Ezdî onunla ilgili olarak "oldukça zayıf biridir" değerlendirmesini yapmıştır.

٢٤٦٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيُّ ، قَالَ : نَا الْمُنْذِرُ بْنُ زِيَادٍ الطَّائِيُّ ، قَالَ : نَا الْوَلِيدُ بْنُ سَرِيعٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى ، قَالَ : " رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمَسُّ لِحْيَتَهُ فِي الصَّلاَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: المنذر بن زياد الطائي, وهو متروك .

2464. Abdullah b. Ebî Evfâ demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) namazda sakalına dokunurken gördüm.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Münzir b. Ziyâd et-Tâî metrûktur.

٢٤٦٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْخَطَّابِ ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، حَدَّثَنَا حَصِينٌ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " رُبَّمَا مَسَّ لِحْيَتَهُ فِي الصَّلاَةِ "

رواه أبو يعلى, وفيه: محمد بن الخطاب, وهو ضعيف, وقد ذكره ابن حبان في الثقات .

2465. Amr b. Hureys demiştir ki: "Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) çok kere namazdayken sakalına dokunduğu olmuştur."

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. el-Hattâb zayıftır. Bununla birlikte İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.[1]

٢٤٦٦ - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلامِ ، عَنْ يَزِيدَ الدَّالانِيِّ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَمَسُّ لِحْيَتَهُ فِي الصَّلاَةِ "

رواه أبو يعلى, وهو مرسل .

2466. Hasan el-Basrî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazdayken sakalına dokunurdu."

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak hadis mürseldir.

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 1462. Senedinde zikri geçen Mu'emmel b. İsmâîl de zayıftır. Aynı hadisi Beyhakî de *es-Sünenü'l-kübrâ*'da (II, 264) iki ayrı senetle rivayet etmiş olup birinin ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ الإِقْعَاءِ والتَّوَرُّكِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Köpek Oturuşu ve Teverrük Oturuşu (Sağ Taraftan Ayakları Yatık Vaziyette Çıkararak Kalça Üzerine Oturmak)

٢٤٦٧ - حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سُفْيَانَ ، نَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الإِقْعَاءِ وَالتَّوَرُّكِ فِي الصَّلاةِ "

رواه البزار عن شيخه هارون بن سفيان, ولم أجد من ذكره, وبقية رجاله رجال الصحيح .

2467. Enes'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda köpek oturuşu ile teverrük oturuşunu yasaklamıştır.

★Bunu Bezzâr hocası Hârun b. Süfyân'dan nakletmiştir ki, bu zatı zikredene rastlamadım. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٤٦٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " نَهَى عَنِ التَّوَرُّكِ وَالإِقْعَاءِ ، وَأَلا نَسْتَوْفِزَ فِي صَلاتِنَا"

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وفيه: سعيد بن بشير, وفيه كلام .

2468. Semure demiştir ki. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazımızda bize teverrük oturuşu, köpek oturuşu ve (hemen kalkacakmış gibi) ayakları dik tutarak dizler üzerinde durmamızı yasakladı.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Beşîr hakkında tenkit vardır.

(بَابُ فِيمَنْ يُصَلِّي وَرَأْسُهُ مَعْقُوصٌ)

Saçları Topuz Yaparak Namaz Kılmak

٢٤٦٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو حُذَيْفَةَ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مُخَوَّلِ بْنِ رَاشِدٍ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَهَى أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ ، وَرَأْسُهُ مَعْقُوصٌ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2469. Ümmü Seleme'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kişinin saçlarını topuz yaparak namaz kılmasını yasaklamıştır.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ التَّثَاؤُبِ والعُطَاسِ فِي الصَّلاَةِ)

Namazda Esnemek ve Aksırmak

٢٤٧٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْجَعْدِ الْوَشَّاءُ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، ثنا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الكريم بن أبي المخارق, وهو ضعيف .

2470. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz içerisinde esnemeyi hoş görmezdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülkerîm b. Ebi'l-Muhârik zayıftır.

٢٤٧١ - حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَلَطِيُّ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ح وحَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى ، قَالا : ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ يَرْفَعُ الْحَدِيثَ ، قَالَ : " الْعُطَاسُ وَالنُّفَاسُ وَالنُّعَاسُ وَالرُّعَافُ وَالْحَيْضُ وَالْقَيْءُ وَالتَّثَاؤُبُ فِي الصَّلاةِ مِنَ الشَّيْطَانِ "

رواه الطبراني في الكبير, وأبو اليقظان ضعيف جدا .

2471. Ebu'l-Yakazân, babası kanalıyla dedesinden, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak: *"Namazda aksırmak, uyuklamak, burun kanaması, kusmuk ve esnemek şeytandandır"* sözünü nakletmiştir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Ebu'l-Yakazân oldukça zayıf biridir.

٢٤٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " التَّثَاؤُبُ ، وَالْعُطَاسُ فِي الصَّلاةِ مِنَ الشَّيْطَانِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون . ويأتي عن ابن مسعود أثر في النعاس في الصلاة في سورة آل عمران إن شاء الله تعالى .

2472. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Namazda esnemek ve aksırmak şeytandandır."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

İnşallah, Âl-i İmrân sûresinin tefsirinde İbn Mes'ûd'dan Namazda Aksırmak'la ilgili başka bir haber gelecektir.

(بَابُ مَسْحِ الحَصى فِي الصَّلاة)

Namazda Çakıl Taşlarını Temizlemek

٢٤٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ سَعْدٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مَسْحِ الْحَصَى فَقَالَ " وَاحِدَةً وَلَئِنْ تُمْسِكْ عَنْهَا خَيْرٌ لَكَ مِنْ مِائَةِ نَاقَةٍ كُلُّهَا سُودُ الْحَدَقِ"

رواه أحمد, وفيه: شرحبيل بن سعد, وهو ضعيف .

2473. Câbir b. Abdillah demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) çakıl taşlarının temizlenmesi meselesini sordum.

"Bir kere olabilir. Ama bunu bile yapmaktan sakınman, (senin için) hepsi de kara gözlü yüz deveden daha hayırlıdır" buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Şurahbîl b. Sa'd zayıftır.

٢٤٧٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ شَيْخٍ يُقَالُ لَهُ هِلَالٌ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى مَسْحِ الْحَصَى فَقَالَ وَاحِدَةً أَوْ دَعْ "رواه أحمد, وفيه: محمد بن أبي ليلى, وفيه كلام .

2474. Huzeyfe demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) her şeyi sordum. Hatta (namazdayken) çakıl taşlarını temizlemeyi bile?

"Ya bir kez yap, ya da hiç yapma" buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ebî Leylâ hakkında tenkit vardır.

٢٤٧٥ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلا يُحَرِّكُ الْحَصَى وَهُوَ فِي الصَّلاةِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ لِلرَّجُلِ : " هُوَ حَظُّكَ مِنَ صَلاتِكَ "

رواه أبو يعلى والبزار ,وفيه: يوسف بن خالد السمتي, وهو ضعيف .

2475. Enes b. Mâlik'ten nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın namazda iken çakıl taşlarını kenara ittiğini gördü. Namazını bitirince adama: *"Senin namazdan nasibin o kadardır"* buyurdu.

★Bunu Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yûsuf b. Hâlid es-Simtî zayıftır.[1]

٢٤٧٦ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ , ثنا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَرَّانِيُّ , ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّرَائِفِيُّ , عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ , عَنْ سَالِمٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلاةِ وَرَجُلٌ يُقَلِّبُ الْحَصَا بِيَدِهِ , فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , الْتَفَتَ إِلَيْنَا , فَقَالَ : " أَيُّكُمُ الْمُقَلِّبُ الْحَصَا بِيَدِهِ ؟ فَقَامَ رَجُلٌ , فَقَالَ : أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ , فَقَالَ لَهُ : حَظُّكَ مِنْ صَلاتِكَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :الوازع بن نافع, وهو ضعيف .

2476. İbn Ömer bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namazdaydık. Bir adam eliyle çakıl taşlarını temizliyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince bize doğru döndü ve: *"Hanginizdi o eliyle çakıl taşlarını temizleyen?"* dedi. Bir adam ayağa kalkarak: "Bendim ya Resûlullah" dedi. Bunun üzerine: *"Senin namazdan hissen/nasibin bu kadardır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Vâzi' b. Nâfi'[2] zayıftır.

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 4013; Bezzâr, no. 569. Hadisin senedi aynı zamanda kopuktur; zira A'meş, Enes'ten hadis işitmemiştir.

2 Vâzi' hakkında Heysemî "Metrûktur" demiştir. Bkz. VII, 83.

٢٤٧٧ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، أَنّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ رَجُلا خَلْفَهُ يُقَلِّبُ الْحَصَى ، وَهُوَ فِي الصَّلاةِ ، فَقَالَ : " مَنْ قَلَّبَ الْحَصَى ؟ فَقَالَ رَجُلٌ : أَنَا . فَقَالَ : ذَلِكَ حَظُّكَ فِي صَلاتِكَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يزيد بن عبد الملك النوفلي, وقد ضعفه الأئمة ,ووثقه ابن معين في رواية وضعفه في أخرى .

2477. Sâib b. Yezîd'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında bir adamın namazdayken çakıl taşlarını temizlediğini duydu. *"Kimdir o taşları temizleyen?"* dedi. Bir adam ayağa kalkarak: "Bendim" deyince: *"Senin namazından nasibin o kadardır"* buyurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd b. Abdilmelik en-Nevfelî'yi imamlar zayıf görmüşlerdir. Ancak İbn Maîn bir rivayete göre güvenilir, diğer bir rivayete göre ise zayıf olarak değerlendirmiştir.

٢٤٧٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، قَالَ : نا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَخِيهِ عِيسَى ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مَسْحِ الْحَصَا يَعْنِي فِي الصَّلاةِ ، قَالَ : " مَسْحَةٌ وَاحِدَةٌ "

قلت : له في السنن النهي عن مسح الحصى . رواه البزار, وفيه: محمد بن أبي ليلى, وفي حديثه ضعف .

2478. Ebû Zer demiştir ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) -namazda- çakıl taşlarını temizlemenin hükmünü sordum Buyurdu ki: *"Bir kere temizleyebilirsin."*

★Ben derim ki: *Sünen*'lerde çakıl taşlarını temizlemekten yasaklama yer almıştır.

Yukarıdaki hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hadislerinde zayıflık vardır.

(بَابُ مَا يَجُوزُ مِنَ الْعَمَلِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Yapılabilecek Davranışlar

٢٤٧٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ وَخَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالاَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ سِمَاكٍ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ يَقُولُ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَةَ الْفَجْرِ فَجَعَلَ يَهْوِى بِيَدِهِ قَالَ خَلَفٌ يَهْوِى فِى الصَّلاَةِ قُدَّامَهُ فَسَأَلَهُ الْقَوْمُ حِينَ انْصَرَفَ فَقَالَ إِنَّ الشَّيْطَانَ هُوَ كَانَ

يُلْقِي عَلَيَّ شَرَرَ النَّارِ لِيَفْتِنَنِي عَنْ صَلاَتِي فَتَنَاوَلْتُهُ فَلَوْ أَخَذْتُهُ مَا انْفَلَتَ مِنِّي حَتَّى يُنَاطَ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وِلْدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ "

رواه أحمد .

2479. Câbir b. Semure bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize sabah namazını kıldırırken birden elini aşağı doğru eğdi. Sonra cemaat namazı bitirince bunun nedenini sordu. O da şöyle buyurdu:

"Şeytan, namazımda beni yanıltmak için üzerime kıvılcım atıyordu. Ben de kendisini yakalamaya çalıştım. Eğer onu tutabilseydim, benden bir daha kurtulamazdı[1]. Tâ ki, Mescid'in direklerinden bir direğe bağlanacak, Medine halkının çocukları da onu seyredecekti."

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.

٢٤٨٠ – وله في رواية : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، ثنا سِمَاكٌ ، قَالَ : سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ ، يَقُولُ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَةَ الصُّبْحِ ، فَجَعَلَ يَنْتَهِرُ شَيْئًا قُدَّامَهُ.

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2480. Hadisin yine Câbir'den nakledilen bir başka varyantında ise "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken, birden önündeki bir şeyi azarlamaya başladı" ifadesi geçmiştir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٤٨١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ حَدَّثَنَا مَسَرَّةُ بْنُ مَعْبَدٍ حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدٍ حَاجِبُ سُلَيْمَانَ قَالَ رَأَيْتُ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدَ اللَّيْثِيَّ قَائِمًا يُصَلِّي مُعْتَمًّا بِعِمَامَةٍ سَوْدَاءَ مُرْخِي طَرَفَهَا مِنْ خَلْفٍ مُصْفَرَّ اللِّحْيَةِ فَذَهَبْتُ أَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ فَرَدَّنِي ثُمَّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فَصَلَّى صَلاَةَ الصُّبْحِ وَهُوَ خَلْفَهُ فَقَرَأَ فَالْتَبَسَتْ عَلَيْهِ الْقِرَاءَةُ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلاَتِهِ قَالَ لَوْ رَأَيْتُمُونِي وَإِبْلِيسَ فَأَهْوَيْتُ بِيَدِي فَمَا زِلْتُ أَخْنُقُهُ حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ لُعَابِهِ بَيْنَ أُصْبُعَيَّ هَاتَيْنِ

[1] Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'inde (no. 1925) "benden kurtulamazdı" ifadesi geçmemiştir.

الإِبْهَامِ وَالَّتِي تَلِيهَا وَلَوْلاَ دَعْوَةُ أَخِي سُلَيْمَانَ لأَصْبَحَ مَرْبُوطاً بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ يَتَلاَعَبُ بِهِ صِبْيَانُ الْمَدِينَةِ"

رواه أحمد، ورجاله ثقات .

2481. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp sabah namazına durdu. Ebû Saîd de arkasında idi. Namazda kıraati karıştırdı. Namazını bitirince buyurdu ki:

"Keşke beni ve İblis'i görebilseydiniz. Elimle üzerine hücum edip (boğazını) sıkmaya başladım. Öyle ki salyasının serinliğini şu iki parmağım; başparmak ve işaret parmağım arasında hissettim. Eğer kardeşim Süleymân'ın duası olmasaydı, Şeytan Mescid'in direklerinden bir direğe bağlı olarak kalır ve Medine çocukları onunla eğlenirdi."

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٤٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَا نَحْنُ صُفُوفاً خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الظُّهْرِ أَوِ الْعَصْرِ إِذْ رَأَيْنَاهُ يَتَنَاوَلُ شَيْئاً بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُوَ فِي الصَّلاَةِ لِيَأْخُذَهُ ثُمَّ تَنَاوَلَهُ لِيَأْخُذَهُ ثُمَّ حِيلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ ثُمَّ تَأَخَّرَ وَتَأَخَّرْنَا ثُمَّ تَأَخَّرَ الثَّانِيَةَ وَتَأَخَّرْنَا فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ الْيَوْمَ تَصْنَعُ فِي صَلاَتِكَ شَيْئاً لَمْ تَكُنْ تَصْنَعُهُ. قَالَ إِنَّهُ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ بِمَا فِيهَا مِنَ الزَّهْرَةِ فَتَنَاوَلْتُ قِطْفاً مِنْ عِنَبِهَا لآتِيَكُمْ بِهِ وَلَوْ أَخَذْتُهُ لأَكَلَ مِنْهُ مَنْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ وَلاَ يَنْتَقِصُونَهُ فَحِيلَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ وَعُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ فَلَمَّا وَجَدْتُ حَرَّ شُعَاعِهَا تَأَخَّرْتُ وَأَكْثَرُ مَنْ رَأَيْتُ فِيهَا النِّسَاءُ اللاَّتِي إِنِ ائْتُمِنَّ أَفْشَيْنَ وَإِنْ سَأَلْنَ أَحْفَيْنَ. قَالَ أَبِي قَالَ زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ أَلْحَفْنَ وَإِنْ أُعْطِينَ لَمْ يَشْكُرْنَ وَرَأَيْتُ فِيهَا لُحَيَّ بْنَ عَمْرٍو يَجُرُّ قُصْبَهُ وَأَشْبَهُ مَنْ رَأَيْتُ بِهِ مَعْبَدُ بْنُ أَكْثَمَ . قَالَ مَعْبَدٌ أَيْ رَسُولَ اللَّهِ يُخْشَى عَلَيَّ مِنْ شَبَهِهِ فَإِنَّهُ وَالِدٌ قَالَ لاَ أَنْتَ مُؤْمِنٌ وَهُوَ كَافِرٌ وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ جَمَعَ الْعَرَبَ عَلَى الأَصْنَامِ "

رواه أحمد .

2482. Câbir b. Abdillah anlatmaktadır: Bizler, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında saf tutmuş öğle veya ikindi namazını kılarken birden onun namazdayken önünde bir şey yakalamaya çalıştığını gördük. Sonra yine onu yakalamak için çalıştığını gördük. Sonra onunla arasına engel kondu. Sonra geri çekildi. Biz de çekildik.

Sonra tekrar geri çekildi. Biz de çekildik. Selam verince Ubey b. Ka'b "Ya Resûlallah! Bu namazda daha evvel hiç yapmadığın bir şeyi yaptığını gördük" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle buyurdu:

"Bana, sahip olduğu bütün yeşillik ve aydınlığıyla cennet gösterildi. Size getirmek için ondan bir tutam kopardım. Eğer onu alabilseydim, gök ile yer arasında kim varsa, ondan yerdi ve ondan hiçbir şey eksiltmezlerdi. Ama onunla arama engel kondu. Sonra bana cehennem arz edildi. Işığının/alevinin sıcaklığını hissedince, geri çekildim. Orada en çok gördüklerim kadınlardı. Öyle kadınlar ki, kendilerine bir şey emanet edilse, onu ifşa ederler. Kendilerinden bir şey istense, cimrilik ederler; eğer bir şey isterlerse, ısrarcı olurlar -ravi Zekeriyâ'nın rivayetinde: *Muhtaç olmadıkları halde ısrarla dilenirler-, kendilerine istedikleri verilirse, şükretmezler. Yine cehennemde Luhay b. Amr'ı bağırsaklarını sürüklerken gördüm. Onun en fazla Ma'bed b. Eksem'e benzediğini farkettim."*

Ma'bed: "Ya Resûlallah! Onun bana benzemesinden bana bir günah var mıdır. Çünkü o babadır" diye sorduğunda ise: *"Hayır. Çünkü sen müminsin, o ise kâfirdir. O, Arapları putlara ibadete ilk sürükleyen kişidir"* buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.

٢٤٨٣ - وَرُوِيَ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بِمِثْلِهِ "

وفي الإسنادين: عبد الله بن محمد بن عقيل, وفيه ضعف, وقد وثق .

2483. Ubey b. Ka'b kanalıyla Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bu hadisin benzeri nakledilmiştir.

★İki rivayetin de senedinde Abdullah b. Muhammed b. Akîl'in ismi geçmiştir ki, zayıflığı bulunmakla beraber güvenilir olarak kabul edilmiştir.

٢٤٨٤ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شَمَاسَةَ الْمُهْرِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ ، يَقُولُ : صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا ، فَأَطَالَ الْقِيَامَ ، وَكَانَ إِذَا صَلَّى بِنَا خَفَّفَ فَرَأَيْتُهُ أَهْوَى بِيَدِهِ لِيَتَنَاوَلَ شَيْئًا ، ثُمَّ إِنَّهُ رَكَعَ بَعْدَ ذَلِكَ ، فَلَمَّا سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عَلِمْتُ أَنَّهُ قَدْ رَاعَكُمْ طُولُ صَلَاتِي وَقِيَامِي " قُلْنَا : أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَسَمِعْنَاكَ تَقُولُ : " أَيْ رَبِّ وَأَنَا فِيهِمْ " فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، مَا مِنْ شَيْءٍ وُعِدْتُمُوهُ فِي الْآخِرَةِ إِلا قَدْ عُرِضَ عَلَيَّ فِي مَقَامِي هَذَا ، حَتَّى لَقَدْ عُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ ، فَأَقْبَلَ إِلَيَّ مِنْهَا شَرَرٌ حَتَّى حَاذَى خِبَائِي

هَذَا ، فَخَشِيتُ أَنْ يَتَغَشَّاكُمْ ، فَقُلْتُ : أَيْ رَبِّ وَأَنَا فِيهِمْ ، فَصَرَفَهَا اللَّهُ عَنْكُمْ فَأَدْبَرَتْ قِطَعًا ، كَأَنَّهَا الزَّرَابِيُّ ، فَنَظَرْتُ نَظْرَةً فَرَأَيْتُ عِمْرَانَ بْنَ حَرْثَانَ بْنِ الْحَارِثِ أَحَدَ بَنِي غِفَارٍ مُتَّكِئًا فِي جَهَنَّمَ عَلَى قَوْسِهِ ، وَرَأَيْتُ فِيهَا الْحِمْيَرِيَّةَ صَاحِبَةَ الْقِطَّةِ الَّتِي رَبَطَتْهَا ، فَلا هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَلا هِيَ سَقَتْهَا " ، قَالَ أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ : الصَّوَابُ حَرْثَانُ

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح خلا شيخ الطبراني أحمد بن محمد بن رشدين .

2484. Ukbe b. Âmir anlatmaktadır: Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namaz kıldım. Kıyamı uzun tuttu. Halbuki (daha önce) bize namaz kıldırırken kısa tutardı. Namazda eliyle aşağı doğru eğilerek bir şey yakalamaya çalıştığını gördüm. Sonra rükûa vardı. Selam verdikten sonra oturdu. Biz de etrafına oturduk. *"Anladım ki, namazı ve kıyamı uzatmam sizi ürküttü"* buyurdu. Biz de: "Evet, ya Resûlallah, senin *«Ey Rabbim! Ben de onlar arasındayım»* dediğini duyduk. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) olayı şöyle anlattı:

"Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, bu size âhirette vaat edildi. Bu makamımda bana birçok şey arz edildi. Sonunda cehennem arz edildi. Ondan bana doğru (bir alev topu) geldi, hatta şu çadırımın hizasına kadar ulaştı. Alev topunun sizi kasıp kavurmasından korktum ve «Ey Rabbim! Ben de aralarındayım» dedim. Bunun üzerine Allah onu sizden uzaklaştırdı. Alev topu parça parça olup geri döndü. Âdeta kıpkırmızı halılar gibiydi. Ona bir kez baktım ve Gıfar oğullarından İmrân b. Harsân b. el-Hâris'i cehennemde yayına yaslanmış olarak gördüm. Yine orada kediyi bağlayıp ona ne yemek, ne de su vermeyen Himyerli kadını gördüm."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr'*de[1] rivayet etmiş olup Taberânî'nin hocası Ahmed b. Muhammed b. Rişdeyn dışındaki ravileri, *Sahîh'*in ravileridirler.[2]

٢٤٨٥ – حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، ثنا مُسَدَّدٌ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي جَنَابٍ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَأَشَارَ إِلَيْنَا بِيَدِهِ أَنِ اجْلِسُوا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أبو جناب: وهو ثقة ولكنه مدلس وقد عنعنه .

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XVII, 315-316.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat,* (275, 376- *Mecmau'l-Bahreyn*). Ahmed b. Rişdeyn yalancının tekidir.

2485. Büreyde anlatmaktadır: Bir gün Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldik. Kendisi namaz kılmaktaydı. Eliyle bize işaret ederek *"Oturun"* buyurdu. Biz de oturduk.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Cenâb güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada da *"an-an"* rivayet sıygasını kullanmıştır.

(بَابُ الْبُكَاءِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Ağlamak

٢٤٨٦ – حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ زُهَيْرٍ ، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا مُطَرِّفٌ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبِيتُ ، فَيُنَادِيهِ بِلالٌ بِالأَذَانِ ، فَيَقُومُ فَيَغْتَسِلُ ، فَإِنِّي لأَرَى الْمَاءَ يَنْحَدِرُ عَلَى جِلْدِهِ وَشَعْرِهِ ، ثُمَّ يَخْرُجُ فَيُصَلِّي فَأَسْمَعُ بُكَاءَهُ" . فذكر الحديث

رواه أبو يعلى, ورجاله رجال الصحيح .

2486. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece yattıktan sonra Bilâl gelip ezan sesiyle ona seslendiği zaman hemen kalkıp yıkanırdı. Hatta ben suyun yanakları ve saçından aşağı aktığını görürdüm. Sonra bu halde çıkıp namaz kılar ve ben onun namazdayken ağlamasını işitirdim...

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ صَلاةِ الْحَاقِنِ)

Sıkışık Abdestle Namaz Kılmak

٢٤٨٧ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَيَّاطُ الرَّامَهُرْمُزِيُّ ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ رَاشِدٍ الآدَمِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِلالٍ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ فِي صَلاتِهِ رِزًّا ، فَلْيَنْصَرِفْ فَلْيَتَوَضَّأْ "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, ورجاله موثقون .

2487. İbn Ömer[1] demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Sizden biriniz namazda hafif yel hissederse, hemen namazdan çıkıp abdest alsın"*

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٤٨٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَكُونِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْوَاقِدِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يَجِدُ مِنَ الأَذَى شَيْئًا " يَعْنِي الْغَائِطَ وَالْبَوْلَ.

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الواقدي, وهو ضعيف .

2488. Misver b. Mahrame'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden kimse sakın abdest sıkıştırırken namaz kılmasın- yani büyük ve küçük abdest-*

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Vâkıdî zayıftır.[2]

٢٤٨٩ - وعَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ يُصَلِّي وَهُوَ يَجِدُ مِنَ الأَذَى شَيْئًا"

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: أبو معشر السندي, وقد ضعفه قوم كثيرون, ووثقه آخرون .

قلت : وقد تقدمت أحاديث من هذا الباب بعضها في باب الإمام يذكر أنه محدث وبعضها في الطهارة .

2489. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest sıkıştırırken namaz kılmazdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer es-Sindî'yi kalabalık bir grup zayıf görürken, bazıları güvenilir kabul etmişlerdir.

Ben derim ki: Konuyla ilgili hadislerden bir kısmı İmamın Abdestsiz olduğunu hatırlaması bölümünde, bir kısmı da Taharet bahsinde geçmişti.

---

1 Hadis Taberânî'nin *el-Mu'cemu's-sağîr*'inde /no. 399) Ömer'den nakledilmiştir, İbn Ömer'den değil.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, 78- *Mecmau'l-Bahreyn*; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XX, 20. Senedinde ismi geçen Süleymân b. Dâvud eş-Şâzekûnî hadis uydurmacılığıyla itham edilmiştir.

٢٤٩٠ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْبَاقِي الْمِصِّيصِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ الشَّيْبَانِيُّ ، عَنِ السَّفَرِ بْنِ نُسَيْرٍ ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ حَبِيبِ بْنِ صُهَيْبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ كَانَ يَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ، فَلا يَشْهَدِ الصَّلاةَ حَاقِنًا حَتَّى يَتَخَفَّفَ " فذكر الحديث وهو بتمامه في الاستئذان .

رواه الطبراني في الكبير. وقد روى ابن ماجة بعضه ,وفيه: السفر بن نسير وعبد الله بن صالح ,وقد وثقا وفيهما ضعف, وبقية رجاله وثقوا. وقد تقدم حديث رواه أحمد في النهي عن أن يخص الإمام نفسه بالدعاء .

2490. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet ediyorsa, tuvalet ihtiyacını gidermeden abdesti sıkışık vaziyette namaza gelmesin...."* buyurmuştur.

★Hadisin tamamı İzin İsteme bölümünde gelecektir.

İbn Mâce'nin de bir kısmını naklettiği bu hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sefr b. Nüseyr ve Abdullah b. Sâlih güvenilir kabul edilmekle beraber, zayıflıkları vardır. Kalan raviler ise güvenilir ravilerdir.

Konuyla ilgili, İmamın Yalnız Kendisine Dua Etmesinden Men'e dair bölümde de Ahmed b. Hanbel tarafından rivayet edilmiş bir hadis geçmişti.

(بَابُ فِي الصَّفِّ لِلصَّلاةِ)

Namaz İçin Saf

٢٤٩١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ إِقَامَةَ الصَّفِّ "

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير والأوسط, وفيه :عبد الله بن محمد بن عقيل, و قد اختلف في الاحتجاج به.

2491. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Safı düzgün tutmak, namazın tamamlayıcı unsurlarındandır"* buyurmuştur.

★Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. Akîl ile ihticac konusu tartışmalıdır.

٢٤٩٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ زُهَيْرٍ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ الْخُرَاسَانِيَّ وَأَبُو عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنِ الْعَلَاءِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " أَحْسِنُوا إِقَامَةَ الصُّفُوفِ فِي الصَّلَاةِ "

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2492. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazda saf düzenini iyi yapınız"* buyurmuştur.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٤٩٣ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي لأَنْظُرُ مَنْ وَرَائِي كَمَا أَنْظُرُ مَنْ بَيْنَ يَدَيَّ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ وَأَحْسِنُوا رُكُوعَكُمْ وَسُجُودَكُمْ "

رواه البزار, ورجاله ثقات .

2493. Yine Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şurası muhakkaktır ki, ben önümü gördüğüm gibi arkamı da görürüm. Bu sebeple saflarınızı düzgün tutun, rükû ve secdelerinizi tam yapın"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٤٩٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الأَقْمَرِ عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا تُقَامُ الصَّلَاةُ حَتَّى تَكَامَلَ بِنَا الصُّفُوفُ "

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2494. Abdullah b. Mes'ûd: "Ben, saflarımız mükemmelleşmeden namaza başlanılmadığı anı gördüm" demiştir.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٤٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " لَتُسَوُّنَّ الصُّفُوفَ أَوْ لَتُطْمَسَنَّ وُجُوهُكُمْ أَوْ لَتَغْمِضُنَّ أَبْصَارَكُمْ أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُكُمْ "

رواه أحمد والطبراني في الكبير ,وفيه: عبد الله بن زحر عن علي بن يزيد, وهما ضعيفان.

2495. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ya saflar düzgün tutulur, ya da yüzler helak olur. Ya gözlerinizi kapatırsınız, ya da gözleriniz çarpılır/kör olur"* buyurmuştur.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Zahr ile kendisinden rivayette bulunduğu Ali b. Yezîd zayıftır.[1]

(بَابٌ مِنْهُ)

Konuya Dair Başka Bir Bölüm

٢٤٩٦ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "فُضِّلْتُ بِأَرْبَعِ خِصَالٍ : جُعِلْتُ أَنَا وَأُمَّتِي فِي الصَّلاةِ كَمَا تُصَفُّ الْمَلائِكَةُ وَجُعِلَ الصَّعِيدُ لِي وَضُوءاً وَجُعِلَتْ لِي الأَرْضُ مَسْجِداً وَأُحِلَّتْ لِيَ الْغَنَائِمُ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده منقطع .

2496. Ebu'd-Derdâ'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ben şu dört özellikle (başkalarına) üstün kılındım: Bana ve ümmetime namazda meleklerin saf tutuşu gibi saf tutturuldu. Temiz toprak benim için abdest vesilesi kılındı. Yeryüzü bana mescit kılındı ve bir de bana ganimet malları helal yapıldı."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi kopuktur.

٢٤٩٧ - حَدَّثَنَا مُوسَى ، قَالَ : نا حَاتِمٌ ، قَالَ : نا سَعِيدٌ ، قَالَ : نا عَطَاءٌ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صُفُّوا كَمَا تَصُفُّ الْمَلائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّه ، كَيْفَ تَصُفُّ الْمَلائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ ؟ قَالَ : " يُقِيمُونَ الصُّفُوفَ ، وَيَجْمَعُونَ بَيْنَ مَنَاكِبِهِمْ" رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: من لم أعرفه, ولم أحد من ترجمه .

2497. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Meleklerin rableri huzurunda saf tutuşları gibi saf tutun"* buyurdu.

---

1 Ahmed b. Hanbel, V, 258. Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki (no. 7859) ifade şöyledir: *"Ya saflar düzgün yapılır, ya da bir takım yüzler helak olur. Bakışlarınızı sakının. Yoksa gözleriniz çarpılır."*

Ashâbı: "Ya Resûlallah! Melekler rableri huzurunda nasıl saf tutarlar?" diye sorunca da: *"Safları düzgün yaparlar, omuzlarını birleştirirler"* buyurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup, senedinde tanımadığım ve biyografisine rastlamadığım raviler bulunmaktadır.

٢٤٩٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَلَفٍ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ ، عَنْ بِلالٍ ، قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الصغير, وإسناده متصل, ورجاله موثقون .

2498. Bilâl demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda omuzlarımızı düzgün hale getirirdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedi muttasıldır. Ravileri de güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

٢٤٩٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ الْمُسْتَمْلِيُّ ، قَالَ : نَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ ، قَالَ : نَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اسْتَوُوا تَسْتَوِي قُلُوبُكُمْ ، وَتَمَاسُّوا تَرَاحَمُوا " ، قَالَ سُرَيْجٌ : " تَمَاسُّوا يَعْنِي : ازْدَحِمُوا فِي الصَّلاةِ " ، وَقَالَ غَيْرُهُ : تَمَاسُّوا : تَوَاصَلُوا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الحارث وهو ضعيف .

2499. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Safları düzgün yapınız ki, kalpleriniz de istikâmet üzere olsun. Birbirinize yapışınız ki, birbirinize karşı merhametli olasınız"* buyurmuştur.

Sureyc: Metinde geçen "تماسوا" kelimesini "Namazda safları sıkı tutunuz" diye açıklarken, başkası: "saflarda bitişik durunuz, boşluk bırakmayınız" diye mânâlandırmışlardır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hâris zayıftır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 988. Taberânî'nin hocası Muhammed b. Ali b. Halef ed-Dimaşkî'nin biyografisi yazılmamıştır.

٢٥٠٠ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوق ، أنا شُعْبَةُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَخَلَّلُهَا كَالْخَذَفِ أَوْ كَأَوْلادِ الْخَذَفِ "

رواه الطبراني في الكبير موقوفا, ورجاله ثقات.

2500. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Saflarınızı düzgün tutunuz. Zira şeytan, tıknaz koyunlar veya tıknaz koyun kuzuları gibi safların arasına girer."[1]

Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de mevkûf olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ صِلَةِ الصُّفُوفِ وَسَدِّ الْفُرَجِ)

Safları Bitiştirmek ve Boşlukları Doldurmak

٢٥٠١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نَا لَيْثُ بْنُ حَمَّادٍ ، قَالَ : نَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " خِيَارُكُمْ أَلْيَنُكُمْ مَنَاكِبًا فِي الصَّلاةِ ، وَمَا تَخَطَّى عَبْدٌ خُطْوَةً أَعْظَمَ أَجْرًا مِنْ خُطْوَةٍ مَشَاهَا رَجُلٌ إِلَى فُرْجَةٍ فِي الصَّفِّ فَسَدَّهَا "

رواه الطبراني في الأوسط كما ههنا, والبزار خلا من قوله : " وما من خطوة " إلى آخره ,وإسناد البزار حسن, وفي إسناد الطبراني: ليث بن حماد ضعفه الدارقطني .

2501. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin en hayırlınız namazdayken omuzları en yumuşak olanınızdır.*[2] *Kişinin safta gördüğü bir boşluğu doldurmak maksadıyla attığı ve boşluğu doldurduğu adımdan daha sevaplı bir adım yoktur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta buradaki ifadelerle, Bezzâr ise *"Kişinin safta gördüğü bir boşluğu doldurmak maksadıyla attığı...."* kısmı olmaksızın rivayet etmiştir.

---

[1] Metnin Arapça aslında geçen "Hazef" kelimesi, kısa tıknaz Hicaz koyunu veya Yemen'de bulunan tıknaz kara koyun demektir.

[2] Bizce bağlama uygun olarak bu ifadeden maksat, cemaatten biri aradaki boşluğu doldurmak üzere safa girmek istediğinde ona kolaylık göstermek, mani olmamaktır. Doğrusunu Allah bilir (mütercim)

Bezzâr'ın senedi hasendir. Taberânî'nin senedinde ismi geçen Leys b. Hammâd'ı ise Dârekutnî zayıf görmüştür.[1]

٢٥٠٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَوَّاسُ ، قال : ثنا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ الزَّنْجِيُّ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ سَدَّ فُرْجَةً فِي صَفٍّ رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً ، وَبَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: مسلم بن خالد الزنجي, وهو ضعيف, وقد وثقه ابن حبان.

2502. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir safta gördüğü bir boşluğu doldurursa, Allah bu yüzden mertebesini bir derece yükseltir ve cennette onun için bir ev inşa eder"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Müslim b. Hâlid ez-Zencî[2] zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

٢٥٠٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الأَسْوَدِ بْنِ مَأْمُولٍ الْوَرَّاقُ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ السَّكَنِ ، قَالَ : نا أَبُو الْعَوَّامِ ، وَأَظُنُّهُ صَدَقَةَ بْنَ أَبِي سَهْلٍ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ سَدَّ فُرْجَةً فِي الصَّفِّ ؛ غُفِرَ لَهُ "

رواه البزار, وإسناده حسن .

2503. Ebû Cuhayfe'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim saftaki bir boşluğu doldurursa bağışlanır"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٥٠٤ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَصِلُونَ الصُّفُوفَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: موسى بن عبيدة, وهو ضعيف .

2504. Abdullah b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki melekler saflarını bitiştirenlere dua ederler"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13494 (İlk kısmı)

[2] Müslim b. Hâlid ez-Zencî hakkında Heysemî demiştir ki: Bunu İbn Maîn ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederlerken bir grup kimse zayıf görmüştür. Bkz. IV, 142.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan Mûsa b. Ubeyde zayıftır.

٢٥٠٥ - وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " إِيَّاكُمْ وَالْفُرَجَ " يَعْنِي : فِي الصَّلاَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2505. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın boşluk bırakmayın- yani namazda-"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٥٠٦ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ ، أنا شُعْبَةُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَخَلَّلُهَا كَالْخَذْفِ أَوْ كَأَوْلادِ الْخَذْفِ " رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2506. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Saflarınızı düzgün tutunuz. Zira şeytan, tıknaz koyunlar veya tıknaz koyunların kuzuları gibi safların arasına girer."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[2]

٢٥٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ جُمَيْعٍ ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَرَاصُّوا الصُّفُوفَ ، فَإِنِّي رَأَيْتُ الشَّيَاطِينَ تَخَلَّلُكُمْ كَأَنَّهَا أَوْلادُ الْحَذَفِ "

رواه أبو يعلى, وفيه: رجل لم يسم .

2507. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Safları perçinleyiniz; zira ben şeytanları, tıknaz Hicaz koyunlarının kuzuları gibi saflarınız arasında dolaşırken gördüm"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11452 (merfû); nr 11453 (mevkûf); Abdürrezzâk, *Musannef*, no. 2474 (Mevkûf). Merfû varyantı daha sahihtir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahiha*, no. 1757.

2 Mükerrer, no. 2500.

٢٥٠٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَالِدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ غَانِمِ بْنِ الأَحْوَصِ ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا صَالِحٍ السَّمَّانَ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَصِلُونَ الصُّفُوفَ ، وَلا يَصِلُ عَبْدٌ صَفًّا إِلا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً ، وَذَرَّتْ عَلَيْهِ الْمَلائِكَةُ مِنَ الْبِرِّ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: غانم بن أحوص, قال الدارقطني : ليس بالقوي .

2508. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Allah ve melekleri saflarını bitiştirenlere salât ederler. Bir kul bir safı birleştirirse, muhakkak Allah bu yüzden mertebesini bir derece yükseltir ve melekler onun üzerine iyilik tohumları saçar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ğânim b. Ehvas hakkında Dârekutnî "Kuvvetli değildir" demiştir.

(بَابُ فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ)

İlk Saf

٢٥٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا فَرَجٌ حَدَّثَنَا لُقْمَانُ عَنْ أَبِى أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّ اللَّهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الأَوَّلِ . قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَعَلَى الثَّانِى قَالَ إِنَّ اللَّهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الأَوَّلِ . قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَعَلَى الثَّانِى قَالَ وَعَلَى الثَّانِى قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ وَحَاذُوا بَيْنَ مَنَاكِبِكُمْ وَلِينُوا فِى أَيْدِى إِخْوَانِكُمْ وَسُدُّوا الْخَلَلَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ فِيمَا بَيْنَكُمْ بِمَنْزِلَةِ الْحَذَفِ ." يَعْنِى أَوْلاَدَ الضَّأْنِ الصِّغَارَ.

رواه أحمد والطبراني في الكبير, ورجال أحمد موثقون .

2509. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Allah ve melekleri ilk safa salât ederler"*[1] buyurdu. Sahabe: "Ya Resûlallah! İkinci safa etmezler mi?" diye sordu. O yine: *"Muhakkak ki Allah ve melekleri ilk safa salât ederler"* buyurdu. Sahabe: "Ya

---

[1] Allah'ın salâtı, esirgemesi, af ve mağfiret etmesidir. Meleklerinki ise dua ve istiğfarlarıdır. (Mütercim)

Resûlallah! İkinci safa etmezler mi?" diye tekrar sorunca bu sefer: *"İkinci safa da ederler"* buyurdu. Sonra ekledi: *"Saflarınızı düzgün tutun, omuzlarınızı aynı hizaya getirin, kardeşlerinizin ellerine karşı kibar olun (kolaylık gösterin)*[1]*, boşlukları doldurun; zira şeytan tıknaz Hicaz koyunları gibi sizin aranıza dalar."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[2]

٢٥١٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ حَدَّثَنِي سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الأَوَّلِ أَوِ الصُّفُوفِ الأُولَى"

رواه أحمد والبزار, ورجاله ثقات .

2510. Nu'mân b. Beşîr demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Allah ve melekleri ilk safa veya ilk saflara salât ederler"* diye buyururken işittim.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٥١١ - وعَنْ جَابِرٍ،عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الأَوَّلِ "

رواه البزار, وفيه: عبد الله بن محمد بن عقيل, وفيه كلام, وقد وثقه جماعة .

2511. Câbir'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Yüce Allah ve melekleri ilk safa salât ederler"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde adı geçen Abdullah b. Muhammed b. Akîl hakkında tenkit vardır. Bununla beraber bir grup kimse onu güvenilir kabul etmiştir.

٢٥١٢ - و عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "اسْتَغْفَرَ لِلصَّفِّ الأَوَّلِ ثَلَاثًا وَلِلثَّانِي مَرَّتَيْنِ وَلِلثَّالِثِ مَرَّةً "

رواه البزار, وفيه: أيوب بن عتبة, ضعف من قبل حفظه.

---

[1] Yani, safları düzeltmek maksadıyla sizi ileri geri geçirmek istediklerinde kibar olun, kolaylık gösterin, zorluk çıkarmayın, demektir (Mütercim).

[2] Ahmed b. Hanbel, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ikisinin de senedinde geçen Ferac b. Fedâle zayıftır.

2512. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk saf için üç kere, ikinci saf için iki kere, üçüncü saf için ise bir kere mağfiret dilemiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Utbe hafızası yönünden zayıf görülmüştür.

(بَابٌ مِنْهُ فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ وَمَيْمَنَةِ الإِمَامِ)

İlk Saf ve İmamın Sağ Yanı

٢٥١٣ – حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، قَالَ : نَا سَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّالْقَانِيُّ ، قَالَ : نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ الْمَكِّيِّ ، عَنْ أَبِي يَزِيدَ الْمَدِينِيِّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عَلَيْكُمْ بِالصَّفِّ الأَوَّلِ ، وَعَلَيْكُمْ بِالْمَيْمَنَةِ ، وَإِيَّاكُمْ وَالصَّفَّ بَيْنَ السَّوَارِي "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: إسماعيل بن مسلم المكي, وهو ضعيف.

2513. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlk safı kollayınız. İmamın sağ yanını kollayınız. Sakın direkler arasındaki safa durmayınız"* buyurmuştur.[1]

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.

٢٥١٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سُوَيْدٍ الذَّارِعُ ، قال : ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْعَتَكِيُّ ، قال : ثنا عِمْرَانُ بْنُ خَالِدٍ الْخُزَاعِيُّ ، قال : ثنا مَوْلًى لَنَا يُقَالُ لَهُ : الْعَلاءُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الأَسْلَمِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنِ اسْتَطَعْتَ إِنْ تَكُونَ خَلْفَ الإِمَامِ ، وَإِلا فَعَنْ يَمِينِهِ"

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: من لم أجد له ذكرا .

2514. Ebû Berze el-Eslemî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer mümkünse imamın arkasına, değilse sağ tarafına dur"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*ta rivayet etmiş olup senedinde, hakkında bilgi bulamadığım raviler bulunmaktadır.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 12004.

٢٥١٥ - وعَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُمَيْرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لِلصَّفِّ الأَوَّلِ فَضْلٌ عَلَى الصُّفُوفِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه يحيى بن يعلى الأسلمي, وهو ضعيف .

2515. Hakem b. Umeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlk saf, diğer saflara göre daha faziletlidir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde adı geçen Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî zayıftır.

٢٥١٦ - وعَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ : حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ مَسْعُودٍ الْقُرَشِيُّ وَزَاحَمَنِي بِمَكَّةَ أَيَّامَ ابنِ الزُّبَيْرِ عِنْدَ الْمَقَامِ فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ قَالَ : قُلْتُ لَهُ : أَكَانَ يُقَالُ فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ خَيْرٌ ؟ قَالَ : أَجَلْ وَاللهِ لَقَدْ قَالَ رسول الله صلى الله عليه و سلم : " لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ مَا صَفُّوا فِيهِ إِلاَّ بِقُرْعَةٍ أَوْ سَهْمَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات إلا أن عامر بن مسعود اختلف في صحبته.

2516. Abdülaziz b. Rufey'den nakledildi. Dedi ki: Bana Âmir b. Mes'ûd el-Kuraşî anlattı. Kendisi Mekke'de İbnü'z-Zübeyr'in hüküm sürdüğü günlerde beni Makam (-ı İbrâhîm) yanında ilk safta sıkıştırdı. Kendisine: "Yoksa sana ilk safta ganimet mi olduğu söylendi?" dedim. O da şöyle cevap verdi: "Evet. Vallahi, ben Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) *«Eğer insanlar ilk safta olan fazileti bilselerdi orada saf tutmak için ya kura, ya da ok çekerlerdi»* buyururken işittim."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Fakat Âmir b. Mes'ûd'un sahabeliği tartışmalıdır.

٢٥١٧ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ ، أَوْ عُمَرَ بْنِ رَاشِدٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ رَجُلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَتَقَدَّمُونَ الصُّفُوفَ بِصَلاتِهِمْ " يَعْنِي الصَّفَّ الْمُقَدَّمَ

رواه الطبراني في الكبير موقوفا, وفيه: رجل لم يسم .

2517. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Muhakkak ki, Allah ve melekleri namazlarında safların önüne geçenlere- yani ilk safa duranlara salât ederler."[1]

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî mevkûf olarak rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

(بَابُ مِنْهُ فِي تَعْدِيلِ الصُّفُوفِ وَصُفُوفِ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ)

Safların Düzeltilmesi, Erkek ve Kadın Safları

٢٥١٨ – حدثنا عبد الله حدثني أبي حدثنا أبو عامر عبد الملك بن عمرو حدثنا زهير يعني ابن محمد عن عبد الله بن محمد بن عقيل عن سعيد بن المسيب عن أبي سعيد الخدري أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال " ألا أدلكم على ما يكفر الله به الخطايا ويزيد به في الحسنات. قالوا بلى يا رسول الله. قال إسباغ الوضوء على المكاره وكثرة الخطا إلى هذه المساجد وانتظار الصلاة بعد الصلاة ما منكم من رجل يخرج من بيته متطهراً فيصلي مع المسلمين الصلاة ثم يجلس في المجلس ينتظر الصلاة الأخرى إن الملائكة تقول اللهم اغفر له اللهم ارحمه فإذا قمتم إلى الصلاة فاعدلوا صفوفكم وأقيموها وسدوا الفرج فإني أراكم من وراء ظهري فإذا قال إمامكم الله أكبر فقولوا الله أكبر وإذا ركع فاركعوا وإذا قال سمع الله لمن حمده فقولوا اللهم ربنا لك الحمد وإن خير الصفوف صفوف الرجال المقدم وشرها المؤخر وخير صفوف النساء المؤخر وشرها المقدم يا معشر النساء إذا سجد الرجال فاغضضن أبصاركن لا ترين عورات الرجال من ضيق الأزر "

وفيه: عبد الله بن محمد بن عقيل, وفي الاحتجاج به خلاف, وقد وثقه غير واحد .

2518. Ebû Saîd el-Hudrî'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size Allah'ın günahları bağışlamasına ve iyiliklerin sevabını artırmasına vesile kıldığı amelleri söyleyeyim mi!"* buyurdu. "Olur, ya Resûlallah (söyle)!" dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Zorluklara rağmen abdesti eksiksiz almak, mescitlere gitmek maksadıyla adımları artırmak, bir namazın ardından diğerini beklemek. Sizden hangi biriniz evinden abdestli olarak çıkar, Müslümanlarla beraber namaz kılar, sonra da oturup diğer namazı beklerse, muhakkak melekler onun için «Allahım! Onu

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2992.

bağışla. Allahım onu esirge» diye dua ederler. Namaza kalktığınızda saflarınızı düzgün ve doğru tutunuz. Boşlukları doldurunuz. Zira ben sizi arkamda da görmekteyim. İmamınız «Allahü ekber» deyince, siz de «Allahü ekber» deyin. O rükûa gidince, siz de rükû edin. «Semiallahü limen hamideh» dediğinde, siz «Allahümme rabbenâ ve-leke'l-hamd» (Allahım! Rabbimiz sana hamd olsun) deyin. Şüphesiz ki erkek saflarının en hayırlısı, ilk saftır. En hayırsızı ise sonuncusudur. Kadın saflarının en hayırlısı, sonuncusudur. En hayırsızı ise ilkidir. Ey kadınlar topluluğu! Erkekler secdeye vardıklarında, siz gözlerinizi kapatın ki izarlarının (eteklerinin) darlığı sebebiyle avret yerlerini görmeyesiniz."

★Ben derim ki: İbn Mâce hadisin başından *"Sizden hangi biriniz..."* ifadesine kadarkı kısmını rivayet etmiştir.

Tamamını ise Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ya'lâ'nın ifadesi *"Sizden hangi biriniz evinden abdestli olarak çıkar, Müslümanlarla beraber Cuma namazını kılar..."* şeklindedir.

Senedinde ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. Akîl, kendisiyle ihticac konusu tartışmalı olmakla beraber birden fazla kimse tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

٢٥١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ الصَّفُّ الْمُقَدَّمُ وَشَرُّهَا الصَّفُّ الْمُؤَخَّرُ وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ الْمُؤَخَّرُ وَشَرُّهَا الْمُقَدَّمُ "

رواه أحمد من رواية شريك ,عن ابن عقيل, ورواه أبو يعلى ورجاله ثقات ليس فيهم ابن عقيل .

2519. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek saflarının en hayırlısı, ilkidir. En hayırsızı ise sonuncusudur. Kadın saflarının en hayırlısı, sonuncusudur. En hayırsızı ise ilkidir"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel Şerîk kanalıyla İbn Akîl'den nakletmiştir. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da İbn Akîl'in isminin geçmediği bir senetle rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٥٢٠ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : نا أَبُو عَاصِمٍ جَعْفَرُ بْنُ يَحْيَى بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ عَمِّهِ عُمَارَةَ بْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا وَشَرُّهَا آخِرُهَا ، وَشَرُّ صُفُوفِ النِّسَاءِ أَوَّلُهَا وَخَيْرُهَا آخِرُهَا "

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله موثقون .

2520. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem). *"Erkek saflarının en hayırlısı, ilkidir. En hayırsızı ise sonuncusudur. Kadın saflarının en hayırsızı, ilkidir. En hayırlısı ise sonuncusudur"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٥٢١ – وَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ ، نَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَد ، نَا سَعِيدٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا وَشَرُّهَا آخِرُهَا ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا " رواه البزار, ورجاله ثقات .

2521. Enes'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek saflarının en hayırlısı, ilkidir. En hayırsızı ise sonuncusudur. Kadın saflarının en hayırlısı, sonuncusudur. En hayırsızı ise ilkidir"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٥٢٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ هَارُونَ الْمَكِّيُّ ، قَالَ : نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، قَالَ : نَا يَحْيَى بْنُ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ النَّوْفَلِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَافِعٍ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا ، وَشَرُّهَا آخِرُهَا ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا ، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: يزيد بن عبد الملك النوفلي, ضعفه الجمهور, ووثقه ابن معين في رواية وضعفه في أخرى .

2522. Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek saflarının en hayırlısı, ilkidir. En hayırsızı ise sonuncusudur. Kadın saflarının en hayırlısı, sonuncusudur. En hayırsızı ise ilkidir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd b. Abdilmelik en-Nevfelî'yi çoğunluk zayıf olarak değerlendirmiştir. İbn Maîn ise onu bir rivayete göre güvenilir, diğer bir rivayete göre ise zayıf görmüştür.

٢٥٢٣ – حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، ثنا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا ، وَشَرُّ صُفُوفِ الرِّجَالِ آخِرُهَا ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا ، وَشَرُّ صُفُوفِ النِّسَاءِ أَوَّلُهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عفير بن معدان ,وهو ضعيف.

2523. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek saflarının en hayırlısı, ilkidir. En hayırsızı ise sonuncusudur. Kadın saflarının en hayırlısı, sonuncusudur. En hayırsızı ise ilkidir"* buyurmuştur.[1]

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir ve ravilerinden Ufeyr b. Ma'dân zayıftır.

(بَابُ فِيمَنْ يَسْتَحِقُّ أَنْ يَكُونَ فِي الصَّفِّ الأَوَّلِ)

İlk Safta Durmayı Hak Edenler

٢٥٢٤ – وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى التَّمِيمِيُّ ، وَالْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، قَالا : نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : نَا عَاصِمٌ الْعُمَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لِيَلِيَنِي مِنْكُمْ أُولُوا الأَحْلامِ ، وَالنُّهَى ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ "

رواه البزار, وفيه: عاصم بن عبد الله العمري, ولأكثر على تضعيفه ,واختلف في الاحتجاج به.

2524. Âmir b. Rabî'a'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Namazda) benim hemen arkama akıl ve görüş sahipleriniz dursun. Sonra bu nitelikler bakımından onlardan sonra gelenler, sonra onları takip edenler (dursun)"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup çoğunluk senette ismi geçen Âsım b. Abdillah el-Umerî'nin zayıf olduğu görüşündedir ve kendisiyle ihticac konusu da tartışmalıdır.

٢٥٢٥ – حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نَا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ سَمُرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ يَأْمُرُ الْمُهَاجِرِينَ أَنْ يَتَقَدَّمُوا وَأَنْ يَكُونُوا مُقَدَّمَ الصُّفُوفِ ، وَيَقُولُ : " هُمْ أَعْلَمُ بِالصَّلاةِ مِنَ السُّفَهَاءِ وَالأَعْرَابِ ، وَلا أُحِبُّ أَنْ تَكُونَ الأَعْرَابُ أَمَامَهُمْ وَلا يَدْرُونَ كَيْفَ الصَّلاةُ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وإسناده ضعيف .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7692. Müslim'in *Sahîh*'inde yer alan Ebû Hureyre hadisi de bunun şahididir.

2525. Semure'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Muhacirlere ileri geçmelerini ve safların önünde durmalarını emrederek derdi ki:

"Onlar namazı cahillerden ve bedevilerden daha iyi bilirler. Namazın nasıl kılındığını bilmeyen Bedevilerin sizin önünüzde durmalarını istemiyorum."

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi zayıftır.[1]

٢٥٢٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ ، ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مَخْلَدُ بْنُ مَالِكٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لِيَقُمِ الأَعْرَابُ خَلْفَ الْمُهَاجِرِينَ ، وَالأَنْصَارِ ، لِيَقْتَدُوا بِهِمْ فِي الصَّلاَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سعيد بن بشير, وقد اختلف في الاحتجاج به .

2526. Semure'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bedeviler, Muhacirler ve Ensar'ın arkasında dursunlar ki, namazda onlara uysunlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Beşîr ile ihticac konusu tartışmalıdır.[2]

(بَابُ فِي مَقَامِ الاثْنَيْنِ خَلْفَ الإِمَامِ)

İmamın Arkasında İki Kişilik Saf Düzeni

٢٥٢٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ ، قَالَ : ثنا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : " مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يَؤُمَّ الرَّجُلُ وَخَلْفَهُ رَجُلاَنِ وَخَلْفَهُمَا امْرَأَةٌ " رواه البزار, وفيه: الحارث, وهو ضعيف .

2527. Hz. Ali b. Ebî Tâlib demiştir ki: "Bir kişinin öne geçerek (cemaat iki kişi ise) iki kişinin onun tam arkasına, onların arkasına da kadının durması sünnettendir."

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hâris zayıftır.

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 6882'de Hasan b. Semure'den şöyle nakledilmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisinden öğrenmeleri için namazda hemen arkasına Muhacirlerle Ensar'ın durmasını arzu ederdi."

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 6887. Senedinde ismi geçen Hasan el-Basrî de müdellis olup burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

(بَابُ فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ الأَيْسَرِ)

Mescidin Sol Tarafı

٢٥٢٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَجْلَانَ أَبُو شَيْخٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ عَمَّرَ جَانِبَ الْمَسْجِدِ الأَيْسَرَ لِقِلَّةِ أَهْلِهِ ، فَلَهُ أَجْرَانِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: بقية وهو مدلس وقد عنعنه, ولكنه ثقة .

2528. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, cemaat az olduğunda mescidin sol tarafını imar/ihya ederse, iki kat ecir kazanır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bakıyye güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada *"an-an"* rivayet sıygasını kullanmıştır.

(بَابُ إِذَا كَانَ إِمَامٌ وَمَأْمُومٌ)

İmamla Beraber Bir Kişi Cemaat Varsa

٢٥٢٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو أُوَيْسٍ حَدَّثَنَا شُرَحْبِيلُ عَنْ جَبَّارِ بْنِ صَخْرٍ الأَنْصَارِيِّ أَحَدِ بَنِي سَلَمَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِطَرِيقِ مَكَّةَ " مَنْ يَسْبِقُنَا إِلَى الأُثَايَةِ . قَالَ أَبُو أُوَيْسٍ هُوَ حَيْثُ نَفَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَمْدُرُ حَوْضَهَا وَيَفْرِطُ فِيهِ فَيَمْلَؤُهُ حَتَّى نَأْتِيَهُ. قَالَ قَالَ جَبَّارٌ فَقُمْتُ فَقُلْتُ أَنَا. قَالَ اذْهَبْ. فَذَهَبْتُ فَأَتَيْتُ الأُثَايَةَ فَمَدَرْتُ حَوْضَهَا وَفَرَطْتُ فِيهِ وَمَلأْتُهُ ثُمَّ غَلَبَتْنِي عَيْنَايَ فَنِمْتُ فَمَا انْتَبَهْتُ إِلاَّ بِرَجُلٍ تُنَازِعُهُ رَاحِلَتُهُ إِلَى الْمَاءِ وَيَكُفُّهَا عَنْهُ فَقَالَ يَا صَاحِبَ الْحَوْضِ. فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَأَوْرَدَ رَاحِلَتَهُ ثُمَّ انْصَرَفَ فَأَنَاخَ ثُمَّ قَالَ اتْبَعْنِي بِالإِدَاوَةِ. فَتَبِعْتُهُ بِهَا فَتَوَضَّأَ وَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ وَتَوَضَّأْتُ مَعَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ بِيَدِي فَحَوَّلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّيْنَا فَلَمْ يَلْبَثْ يَسِيراً أَنْ جَاءَ النَّاسُ"

رواه أحمد وروى الطبراني في الكبير من هذا كله : صليت مع رسول الله صلى الله عليه و سلم فأقامني عن يمينه — وفيه: شرحبيل بن سعد, وهو ضعيف .

2529. Seleme oğullarından Cubbâr[1] b. Sahr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke yolunda:

"Kim bizden önce Esâye'ye[2] gidip oradaki gözenin etrafını çamurla örer, sonra da biz gelene kadar içine bolca su dökerek onu doldurur?" diye sordu. - Ebû Uveys demiştir ki: Bu, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bizi sefere çıkardığı zamandı- Cubbâr demiştir ki: Hemen ayağa kalkarak "Ben yaparım" dedim. *"Git!"* buyurdu. Yola çıktım. Esâse'ye vararak gözenin etrafını çamurla ördüm. Sonra da içine bolca su dökerek onu doldurdum. Sonra gözlerimi tutamadım ve uyudum. Ancak bir adamın gürültüsüyle uyanabildim. Devesi suya doğru çekiştiriyor, o da onu zapt etmeye çalışıyordu. *"Ey göl sahibi, gölüne müsaade eder misin?"* diye seslendi. Baktım ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem); "Elbette" dedim. Devesini suvardı, sonra uzaklaşıp devesini çöktürdü. Sonra: *"Bir kapla beni takip et"* buyurdu. Su alıp onu takip ettim. Abdest aldı. Abdestini tam aldı. Onunla beraber ben de abdest aldım. Sonra kalkıp namaza durdu. Ben de sol yanına durdum. Hemen elimden tutup beni sağ yanına geçirdi. Böylece birlikte namaz kıldık. Çok geçmeden diğer insanlar da geldi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bütün bu hadisten yalnız "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kıldım. Beni sağ yanına dikti" kadarını rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Şurahbîl b. Sa'd zayıftır.

٢٥٣٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْكُوفِيُّ ، نَا يَحْيَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، نَا هُشَيْمٌ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ

رواه البزار, ورجاله موثقون.

2530. Enes demiştir ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kıldım. Namazda beni sağ yanına dikti.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[3]

---

[1] *Müsned*'de (III, 421) "Cubâr" diye yer almıştır. Doğrusu Câbir, Cubâr'ın kardeşidir. Öyle anlaşılıyor ki, Câbir sanki kardeşinden bahsetmektedir. Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2137

[2] Esâye, Cuhfe-Mekke yolu üzerinde bir yer adıdır.

[3] Bezzâr, no. 510. Bezzâr demiştir ki: Bazı raviler hadisi Sâbit'ten "Enes ile beraber namaz kıldım. Beni sağ yanına dikti" ifadesiyle nakletmiş, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmamıştır.

٢٥٣١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْعَزِيزِ ، وَمُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُنَيْسٍ ، قَالَ : أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي ، فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ ، فَأَخَذَنِي رَسُولُ اللَّهِ ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أبو الحسن روى عن عبد الرحمن بن الحباب, وروى عنه: سليمان بن كثير, ولم أجد من ذكره ,وبقية رجاله ثقات .

2531. Abdullah b. Uneys anlatmaktadır: "Namaz kıldığı bir sırada Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim ve hemen sol yanına durdum. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni tutup sağ yanına dikti."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebu'l-Hasan, Abdullah b. Abdirrahman b. el-Hubâb'dan, kendisinden de Süleymân b. Kesîr rivayette bulunmuştur. Buna rağmen onu eserinde zikredene rastlamadım. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٥٣٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى ، عَنْ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ , أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ ، وَصَلَّى فَأَقَامَنِي عَلَى يَمِينِهِ " ، لَمْ يَقُلْ أَحَدٌ مِمَّنْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الْمُغِيرَةِ : " وَصَلَّى ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ " قلت : هو في الصحيح خلا قوله : " فأقامني عن يمينه " .

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات .

2532. Muğîre b. Şu'be anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) abdest aldı. Abdestte mestler üzerine mesh verdi. Sonra namaza durdu. Beni de sağ yanına dikti.

Ben derim ki: Hadis *"Beni de sağ yanına dikti"* ifadesi hariç, *Sahîh*'te geçmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XX, 418.

(بَابُ الصَّفُّ بَيْنَ السَّوَارِي)

Direkler Arasında Tutulan Saf

٢٥٣٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مَعْدِي كَرِبَ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " لا تَصْطَفُّوا بَيْنَ السَّوَارِي وَلا تَأْتَمُّوا بِالْقَوْمِ ، وَهُمْ يَتَحَدَّثُونَ "

2533. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Direkler arasında saf tutmayın ve konuşan bir topluluğa uymayın."[1]

٢٥٣٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْقَطِرَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الطُّفَيْلِ النَّخَعِيُّ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مَعْدِي كَرِبَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِنَّمَا كَرِهْتُ الصَّلاةَ بَيْنَ الأَسَاطِينِ الْوَاحِدِ ، وَالاثْنَيْنِ"

رواه والذي قبله الطبراني في الكبير, وإسناده حسن.

2534. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Direkler arasında namaz, yalnızca bir iki kişi olursa, mekruh görülmüştür."[2]

(بَابُ فِيمَنْ وَجَدَ فُرْجَةً فِي صَفٍّ فَلَمْ يَسُدَّهَا)

Safta Boşluk Gördüğü Halde Onu Doldurmayan Kimseye Dair

٢٥٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى بْنِ أَبِي عُثْمَانَ الأَنْمَاطِيُّ ، ثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى ، ثنا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ نَظَرَ إِلَى فُرْجَةٍ فِي صَفٍّ فَلْيَسُدَّهَا بِنَفْسِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَمَرَّ مَارٌّ فَلْيَتَخَطَّ عَلَى رَقَبَتِهِ ، فَإِنَّهُ لا حُرْمَةَ لَهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: مسلمة بن علي ,وهو ضعيف .

2535. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim safta bir boşluk görürse onu kendisi doldursun. Bunu yapmaz da başka biri öne geçmek isterse, onun boynuna basıp geçsin. Çünkü (bu durumda) onun saygınlığı kalkar"* buyurmuştur.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 9293.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 9296.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mesleme b. Ali zayıftır.[1]

(بَابُ مَنْ تَرَكَ الصَّفَّ الأَوَّلَ مَخَافَةَ أَنْ يُؤْذِى غَيْرَهُ)

Başkasına Eziyet Edeceği Endişeyle İlk Safa Durmayan Kimseye Dair

٢٥٣٦ – حَدَّثَنا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، قَالَ : نا الْوَلِيدُ بْنُ الْفَضْلِ الْعَنَزِيُّ ، قَالَ : نا نُوحُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ تَرَكَ الصَّفَّ الأَوَّلَ مَخَافَةَ أَنْ يُؤْذِيَ أَحَدًا ، أَضْعَفَ اللَّهُ لَهُ أَجْرَ الصَّفِّ الأَوَّلِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: نوح بن أبي مريم, وهو ضعيف .

2536. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir kimseye eziyet edeceği endişesiyle ilk safı terk ederse, Allah onun için ilk saf sevabı verir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nûh b. Ebî Meryem zayıftır.[2]

(بَابُ مَا يَفْعَلُ مَنْ جَاءَ بَعْدَ تَمَامِ الصَّفِّ)

Safın Tamamlanmasından Sonra Gelen Kimsenin Ne Yapacağına Dair

٢٥٣٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، نَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو الرَّبَالِيُّ ، نَا بِشْرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنِي الْحَجَّاجُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّفِّ وَقَدْ تَمَّ ، فَلْيَجْذِبْ إِلَيْهِ رَجُلا يُقِيمُهُ إِلَى جَنْبِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وقال : لا يروى عن النبي صلى الله عليه و سلم إلا بهذا الإسناد, وفيه: بشر بن إبراهيم, وهو ضعيف جدا .

2537. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz safa vardığında saf tamamlanmışsa, bir adamı kendine doğru çekerek hemen yanı başına diksin"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 11184, 11214.

[2] Nuh b. Ebî Meryem hakkında Heysemî: "Metrûktur" demiştir. Bkz. no. 2746.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî, bunun Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız bu senetle nakledildiğini belirtmiştir. Ancak senette ismi geçen Bişr b. İbrâhîm oldukça zayıf biridir.[1]

٢٥٣٨ - حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ سُعَيْرٍ ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ ، قَالَ : انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلٌ يُصَلِّي خَلْفَ الْقَوْمِ ، فَقَالَ : " أَيُّهَا الْمُصَلِّي وَحْدَهُ ، أَلا تَكُونُ وَصَلْتَهُ صَفًّا ، فَدَخَلْتَ مَعَهُمْ ، أَوِ اجْتَرَرْتَ رَجُلا إِلَيْكَ أَنْ ضَاقَ بِكُمُ الْمَكَانُ ؟ أَعِدْ صَلاتَكَ ، فَإِنَّهُ لا صَلاةَ لَكَ "

قلت : له حديث فيمن صلى خلف الصف في السنن الثلاثة غير هذا .

رواه أبو يعلى, وفيه: السري بن إسماعيل, وهو ضعيف .

2538. Vâbisa b. Ma'bed anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirdiğinde bir adamın cemaatin gerisinde tek başına namaz kıldığını gördü ve: *"Ey yalnız başına namaz kılan kişi! Safa varıp katılsaydın ya veya mekân dardıysa birini yanına çekseydin ya. Namazını iade et. Namazın olmadı"* buyurdu.

★Ben derim ki: Vâbisa'dan "Safın Gerisinde Namaz Kılan Kimse"ye dair bundan başka üç *Sünen*'de de bir hadis nakledilmiştir.

Buradaki hadisi ise Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Serî b. İsmâîl zayıftır.[2]

(بَابُ فِيمَنْ رَكَعَ وَحْدَهُ ثُمَّ دَخَلَ فِي الصَّفِّ)

Tek Başına Rükû Yapan Sonra Safa Katılan Kimseye Dair

٢٥٣٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ ، ثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، نَا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ الزُّبَيْرِ عَلَى الْمِنْبَرِ ، يَقُولُ : " إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ ، وَالنَّاسُ رُكُوعٌ

---

1 Bişr b. İbrâhîm, felçli ve soyca Ensarlı bir zat olup hakkında İbn Adi "Bana göre hadis uyduranlardan biridir" derken, İbn Hibbân da: "Güvenilir raviler adına hadis uydururdu" demiştir. Hafız İbn Hacer, *et-Telhîsu'l-habîr*'inde (I, 37) bu hadisle ilgili olarak "Senedi çürüktür" demiştir. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 921. Aynı zat hakkında Heysemî de "Hadis uydurucusudur" demiştir. (IV, 56).

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 145-146. Serî hakkında Heysemî "metrûktur" demiştir. (no. 715) bkz. *İrvâü'l-ğalil*, II, 325-326; *es-Silsiletü'z-za'îfe*, no. 922.

فَلْيَرْكَعْ حِينَ يَدْخُلُ ، ثُمَّ يَدِبُّ رَاكِعًا حَتَّى يَدْخُلَ فِي الصَّفِّ ، فَإِنَّ ذَلِكَ السُّنَّةُ " . قَالَ عَطَاءٌ : وَقَدْ رَأَيْتُهُ يَصْنَعُ ذَلِكَ ، قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ : وَقَدْ رَأَيْتُ عَطَاءً يَصْنَعُ ذَلِكَ

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح .

2539. Atâ, kendi ifadesiyle, Abdullah b. Zübeyr'den minberde şöyle duymuş:

"Sizden biriniz mescide girdiğinde insanlar rükûda iseler, hemen rükûa varıp (namaza) dursun. Sonra rükû halinde yavaş yavaş ilerleyerek safa katılsın. Böyle yapmak sünnettir."

Atâ demiştir ki: Ben onu böyle yaparken gördüm. İbn Cüreyc de demiştir ki: Ben de Atâ'yı böyle yaparken gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٥٤٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " لا بَأْسَ أَنْ تَرْكَعَ دُونَ الصَّفِّ "

رواه الطبراني في الكبير, وقتادة لم يسمع من ابن مسعود, ورجاله ثقات .

2540. Katâde'den nakledildiğine göre İbn Mes'ûd: "Safın gerisinde rükûa gitmende bir sakınca yoktur" demiştir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Katâde, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir. Fakat senetteki raviler güvenilir ravilerdir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ)

Safın Gerisinde Tek Başına Namaz Kılmak

٢٥٤١ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ: رَأَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلا يُصَلِّي خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ ، فَأَمَرَهُ أَنْ يُعِيدَ الصَّلاةَ "

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط ,وفيه: النضر أبو عمر, أجمعوا على ضعفه .

1 Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 9356.

2541. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın safın gerisinde tek başına namaz kıldığını görünce namazını iade etmesini emretmiştir.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nadr Ebû Ömer'in zayıflığı konusunda âlimler fikir birliği etmişlerdir.

٢٥٤٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْعَبَّادِيُّ الْبَصْرِيُّ ، قَالَ : نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، قَالَ : أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّي خَلْفَ الصُّفُوفِ وَحْدَهُ ، فَقَالَ : " أَعِدِ الصَّلَاةَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن محمد بن القاسم, وهو ضعيف .

2542. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın safların gerisinde tek başına namaz kıldığını görünce *"Namazını iade et!"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. el-Kâsım zayıftır.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي السِّوَاكِ)

Misvak Kullanmak

٢٥٤٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْكُوفِيُّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ "

قلت : حديث أبي هريرة في الصحيح رواه عبد الله من زياداته في المسند والبزار لحديث علي وحده : إلا أنه زاد فيه بعد قوله : عند كل صلاة : " وَلَأَخَّرْتُ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ، فَإِنَّهُ إِذَا مَضَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْأَوَّلُ هَبَطَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا ، فَلَمْ يَزَلْ هُنَالِكَ حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ ، يَقُولُ : أَلَا سَائِلٌ فَيُعْطَى ، أَلَا دَاعٍ يُجَابُ ، أَلَا مُسْتَشْفِعٍ فَيُشَفَّعُ ، أَلَا تَائِبٌ مُسْتَغْفِرٌ فَيُغْفَرَ لَهُ "

ورجالها ثقات ولكنه في المسند عن أبي إسحاق, عن عبيد الله بن أبي رافع وعنعن , ورواه البزار عن ابن إسحاق قال : حدثني عبد الرحمن بن يسار ,عن عبيد الله بن أبي رافع وعبد الرحمن وثقه ابن معين .

2543. Ebû Hureyre ve Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ümmetime sıkıntı vermekten endişe*

etmeseydim, onlara her namaz saatinde misvak kullanmalarını emrederdim" buyurmuştur.

Ben derim ki: Ebû Hureyre hadisi *Sahîh*'te yer almıştır. Ayrıca Abdullah da *Müsned*'e ziyadelerinde nakletmiştir. Yalnız Ali hadisini Bezzâr rivayet etmiş olup *"Her namaz saatinde..."* ibaresinden sonra şu ilaveyi zikretmiştir: *"Yatsıyı gecenin üçte biri geçinceye kadar ertelerdim. Çünkü gecenin üçte biri geçince Yüce Allah dünya semasına iner, fecir doğuncaya/şafak atıncaya kadar orada kalarak buyurur ki: «Bir şey isteyen yok mu? İstediği kendisine verilsin. Dua eden yok mu? Duası kabul olunsun. Şefaat dileyen yok mu? Kendisine şefaat edilsin. Tövbe istiğfar eden yok mu? Günahları bağışlansın.»"*

★Ravileri güvenilir ravilerdir. Fakat hadis *Müsned*'de İbn İshâk kanalıyla Ubeydullah b. Ebî Râfi'den muan'an olarak (*"an-an"* sıygasıyla) nakledilmiştir. Aynı hadisi Bezzâr ise İbn İshâk'dan şu sıygayla nakletmiştir: Demiş ki: Bana Abdurrahman b. Yesâr, Ubeydullah b. Ebî Râfi'den naklen bildirdi.[1] Abdurrahman'ı İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir.[2]

٢٥٤٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي الْجَرَّاحِ مَوْلَى أُمِّ حَبِيبَةَ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ أَنَّهَا حَدَّثَتْهُ قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ "

رواه أحمد وأبو يعلى ورجاله ثقات

2544. Ümmü Habîbe demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ümmetime sıkıntı vermekten endişe etmeseydim, onlara her namaz saatinde misvak kullanmalarını emrederdim"* buyururken işittim.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[3]

٢٥٤٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي الْجَرَّاحِ مَوْلَى أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

---

[1] Yani hadis öğrenim yollarından en sağlamı olan semaya delalet etmeyen *"an-an"* sıygasıyla değil, sarih sema sıygasıyla nakletmiştir. (Mütercim)

[2] Bkz. *el-İhsan fi takribi Sahîhi İbn Hibbân*, no. 1068.

[3] Ebû Ya'lâ, no. 7127. (*"Abdest aldıkları gibi"* ilavesiyle)

وَسَلَّمَ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ أَنَّهَا حَدَّثَتْهُ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ كَمَا يَتَوَضَّئُونَ"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2545. Zeyneb binti Cahş demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ümmetime sıkıntı vermekten endişe etmeseydim, onlara, abdest aldıkları gibi her namaz saatinde misvak kullanmalarını da emrederdim"* buyururken işittim.

*Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٥٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْنَاهُ مِنَ الْأَعْمَشِ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لَوْلَا أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2546. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zat kanalıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ümmetime sıkıntı vermekten endişe etmeseydim, onlara her namazda misvak kullanmalarını emrederdim"* dediğini nakletmiştir.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٥٤٧ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : نا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ سِنَانِ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنْ رَجُلٍ ، عَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُ بِالسِّوَاكِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: رجل لم يسم .

2547. Abdullah b. Zübeyr'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) misvak kullanmayı emrederdi.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

٢٥٤٨ - عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي ، لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ "

رواه البزار, وفيه: معاوية بن يحيى الصدفي ,وهو ضعيف .

2548. Âişe'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ümmetime sıkıntı vermekten endişe etmeseydim, onlara her namaz vaktinde misvak kullanmalarını emrederdim"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde adı geçen Muâviye b. Yahyâ es-Sadefî zayıftır.[1]

٢٥٤٩ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا جَرِيرٌ ، عَنْ مُسْلِمٍ الْمُلائِيِّ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْلا أَنْ تَضْعُفُوا لأَمَرْتُكُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلاةٍ "

رواه البزار والطبراني في الكبير من طريق مسلم بن كيسان الملائي ,وهو ضعيف وقال البزار : لا بأس به .

2549. Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer bıkkınlık göstermeyecek olsaydınız size her namaz saatinde misvak kullanmayı emrederdim"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî zayıf biri olan Müslim b. Keysân el-Mülâî kanalıyla rivayet etmiştir. Bezzâr ise bu zat hakkında "Sakıncası yoktur" demiştir.

٢٥٥٠ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ كِرَازٍ ، بَصْرِيٌّ مَشْهُورٌ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ ، قَالَ : نا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الأَبَّارُ ، قَالَ : نا مَنْصُورٌ ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الصَّيْقَلِ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ تَمَّامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ الْعَبَّاسِ ، قَالَ : كَانُوا يَدْخُلُونَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَسْتَاكُوا ، فَقَالَ : " تَدْخُلُونَ عَلَيَّ قُلْحًا ، اسْتَاكُوا ، فَلَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَفَرَضْتُ السِّوَاكَ عِنْدَ كُلِّ صَلاةٍ ، كَمَا فَرَضْتُ عَلَيْهِمُ الْوُضُوءَ "

رواه البزار والطبراني في الكبير وأبو يعلى بنحوه, وزاد في آخره : وقالت عائشة : ما زال النبي صلى الله عليه و سلم يذكر بالسواك حتى خشينا أن ينزل فيه قرآن

وفيه: أبو علي الصيقل, قال ابن السكن وغيره : مجهول .

2550. Abbâs b. Abdilmuttalib demiştir ki: İnsanlar Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna ağızlarını misvaklamadan girerlerdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim yanıma dişleriniz sararmış vaziyette giriyorsunuz. Misvak kullanın. Eğer ümmetime sıkıntı*

---

[1] Bezzâr, (no. 493) demiştir ki: Bunu hafızlar Zührî kanalıyla Ebû Hureyre'ye ulaşan bir senetle rivayet etmişlerdi. Bu varyantta Muâviye'ye mutabaat eden bir kimse bilmiyoruz. Muâviye ise hadiste gevşek biridir. " Hadisi İbn Hibbân da *Sahîh*'inde (no. 1069) hasen bir senetle rivayet etmiştir.

vermekten endişe etmeseydim, onlara abdest almalarını farz kıldığım gibi her namaz saatinde misvak kullanmalarını da farz kılardım" buyurdu.

★Hadisi Bezzâr, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiş, sonunda şu ilaveyi zikretmiştir: Hz. Âişe: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) misvakı o kadar sık andı ki, hakkında Kur'ân inmesinden korktuk" dedi.

Senedinde ismi geçen Ebû Ali es-Saykal[1] hakkında İbnü's-Seken ve başkaları: "meçhuldür" demişlerdir.[2]

٢٥٥١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ التُّرْكِيُّ , ثنا عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبِرَكِيُّ , ثنا سَعِيدُ بْنُ رَاشِدٍ , عَنْ عَطَاءٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلاةٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه : سعيد بن راشد, وهو ضعيف .

2551. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ümmetime sıkıntı verme endişesi taşımasaydım, onlara her namaz saatinde misvak kullanmalarını emrederdim"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Râşid zayıftır.

٢٥٥٢ – حَدَّثَنَا هَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ النَّطَّاحِ ، ثَنَا أَرْطَاةُ أَبُو حَاتِمٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْلا أَنْ يَكُونَ سُنَّةً لأَمَرْتُ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلاةٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : أرطاة أبو حاتم, و لم أجد من ذكره, وبقية رحاله ثقات .

2552. Yine İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ümmetime sıkıntı vermekten endişe etmeseydim, onlara her namaz saatinde misvak kullanmalarını emrederdim"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ertât Ebû Hâtim'i zikredene rastlamadım. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[3]

---

[1] Ebû Ali es-Saykal'ın ravilerinden biri Mansûr b. el-Mu'temir'dir ki, Hafız İbn Hacer *Tehzîbü't-Tehzîb*'de (X, 313) "Mansûr sadece güvenilir olan raviden rivayette bulunurdu" demiştir.

[2] Bkz. no. 1129; Ahmed b. Hanbel, I, 214, no. 1835. (Temmâm b. Abbâs kanalıyla mürsel olarak)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13389.

٢٥٥٣ - حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ سُعَيْرِ بْنِ الْخِمْسِ ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " كُنَّا نَضَعُ سِوَاكَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ طَهُورِهِ ، قَالَتْ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا تَدَعُ السِّوَاكَ ؟ ، قَالَ : أَجَلْ لَوْ أَنِّي أَقْدِرُ عَلَى أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ مِنِّي عِنْدَ كُلِّ شَفْعٍ مِنْ صَلَاتِي ، لَفَعَلْتُ "

رواه أبو يعلى, وفيه : السري بن إسماعيل ,وهو متروك .

2553. Hz. Âişe bildiriyor: Biz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) misvakını abdest kabının yanına koyardık. Bir gün kendisine: "Ya Resûlallah! Misvakı hiç terk etmiyorsun!?" dedim. *"Doğrudur. Eğer bunu namazımın her iki rekâtında bir yapabilseydim, muhakkak yapardım"* buyurdu.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Serî b. İsmâîl metrûktur.[1]

٢٥٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ وَذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيُّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " فَضْلُ الصَّلَاةِ بِالسِّوَاكِ عَلَى الصَّلَاةِ بِغَيْرِ سِوَاكٍ سَبْعِينَ ضِعْفاً"

رواه أحمد والبزار وأبو يعلى ,وقد صححه الحاكم .

2554. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Âişe'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misvak kullanılarak kılınan namaz, misvaklanmadan kılınan namazdan yetmiş kat daha faziletlidir"* buyurmuştur.

★Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş, Hâkim de sahih olarak değerlendirmiştir.

٢٥٥٥ - وعَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "رَكْعَتَانِ بِسِوَاكٍ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ رَكْعَةً بِغَيْرِ سِوَاكٍ"

رواه البزار, ورجاله موثقون.

2555. Hz. Âişe'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misvak kullanılarak kılınan iki rekât, misvak kullanılmadan kılınan yetmiş rekâttan daha faziletlidir"* buyurmuştur.

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 4904. senedinde ismi geçen Ebû Ubeyde b. Fudayl de hadiste gevşektir.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٥٥٦ – حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ التَّمِيمِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَقَدْ أُمِرْتُ بِالسِّوَاكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَنْزِلُ عَلَيَّ بِهِ قُرْآنٌ أَوْ وَحْيٌ " رواه أبو يعلى .

2556. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana misvak kullanmak o kadar sık emredildi ki, hakkında Kur'ân ya da vahiy indirileceğini sandım"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir.[1]

٢٥٥٧ – ولابن عباس عند أحمد قال : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ عَنِ التَّمِيمِىِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أُمِرْتُ بِالسِّوَاكِ حَتَّى خَشِيتُ أَنْ يُوحَى إِلَيَّ فِيهِ "

ورجاله ثقات .

2557. Ahmed b. Hanbel'in İbn Abbâs kanalıyla naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana misvak kullanmak o kadar sık emredildi ki, hakkında vahiy ineceğinden endişe ettim"* buyurmuştur.

★Ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٥٥٨ – ورواه الطبراني في الأوسط حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَقَدْ أُمِرْتُ بِالسِّوَاكِ حَتَّى خِفْتُ عَلَى أَسْنَانِي "

وفيه: عطاء بن السائب, ورواه في الكبير أيضا, وفيه: عطاء بن السائب .

2558. Aynı hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta şu ifadelerle nakletmiştir: *"Bana misvak kullanmak o kadar sık emredildi ki, dişlerimden endişe ettim."*

★Senedinde Atâ b. es-Sâib'in adı geçmiştir. Aynı hadisi Taberânî, yine Atâ b. es-Sâib'in yer aldığı bir senetle *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de de rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 2330. Senedi, Şerîk el-Kâdî sebebiyle zayıftır.

٢٥٥٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مَلِيحِ بْنِ أُسَامَةَ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "أُمِرْتُ بِالسِّوَاكِ حَتَّى خَشِيتُ أَنْ يُكْتَبَ عَلَيَّ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه : ليث بن أبي سليم ,وهو ثقة مدلس وقد عنعنه.

2559. Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana misvak kullanmak o kadar sık emredildi ki, farz kılınmasından endişe ettim"* buyurmuştur.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Leys[2] b. Ebî Süleym güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada "*an-an*" rivayet sıygasını kullanmıştır.

٢٥٦٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ مِهْرَانَ مَوْلًى لِقُرَيْشٍ سَمِعْتُ جَدِّي يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يَنَامُ إِلاَّ وَالسِّوَاكُ عِنْدَهُ فَإِذَا اسْتَيْقَظَ بَدَأَ بِالسِّوَاكِ"

رواه أحمد وأبو يعلى, وقال في بعض طرقه : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " لا يَتَعَارُّ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةً إِلا أَجْرَى السِّوَاكَ عَلَى فِيهِ, وكذلك الطبراني في الكبير, وإسناده ضعيف, وفي بعض طرقه من لم يسم ,وفي بعضها حسام بن مصك وغير ذلك.

2560. İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanında misvak olmadan uyumazdı. Uyanır uyanmaz da misvaklamaya başlardı."

Bunu İmam Ahmed ve Ebû Ya'lâ rivayet ettiler. Tariklerinin birinin lafzı ise şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), gecenin herhangi bir saatinde eğer dilinden zikir dökülürse, muhakkak ağzını misvaklardı.

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de hadisi bu şekilde rivayet etmiş olup senedi zayıftır. Tariklerinin bazılarında ismi zikredilmeyen raviler bulunmaktadır. Bazılarında da Husâm b. Misakk ve başka (zayıf) ravilerin ismi geçmiştir.[1]

---

[1] Senedinde yer alan Hüseyin b. Sa'd b. Ali'nin biyografisi yazılmamıştır. Ayrıca Atâ da ömrünün sonunda bunamıştır. Fakat hadisin şahitleri vardır. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1556.

[2] Leys hakkında İbn Hacer "Dürüst olmakla beraber ömrünün sonunda bunadı ve hadisleri ayırt edilemediğinden terk edildi" açıklamasını yapmıştır.

٢٥٦١ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَقَدِيُّ ، نَا عِمْرَانُ بْنُ خَالِدٍ الْخَيَّاطُ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أُمِرْتُ بِالسِّوَاكِ حَتَّى خَشِيتُ أَنْ أُدْرَدَ أَوْ حَتَّى خَشِيتُ عَلَى لِثَتِي وَأَسْنَانِي " رواه البزار, وفيه : عمران بن خالد, وهو ضعيف .

2561. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana misvak kullanmak o kadar çok emredildi ki, dişlerimi dökmekten korktum ya da diş etlerim ve dişlerim için endişe ettim"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İmrân b. Hâlid zayıftır.

٢٥٦٢ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ , وَالْجَرَّاحُ بْنُ مَخْلَدٍ ، قَالا : ثنا عُبَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ أَبُو عَبَّادٍ الْقَيْسِيُّ ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْغِفَارِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَمَرَنِي جِبْرِيلُ بِالسِّوَاكِ ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنِّي سَأُدْرَدُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه : عبيد بن واقد, وهو ضعيف .

2562. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrail bana misvak kullanmayı o kadar çok emretti ki, dişlerimi dökeceğimden korktum"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ubeyd b. Vâkıd zayıftır.

٢٥٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا أَبُو تُمَيْلَةَ ، ثنا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ خَالِدٍ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالسِّوَاكِ حَتَّى خِفْتُ عَلَى أَضْرَاسِي "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون, وفي بعضهم خلاف .

2563. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrail bana misvak kullanmayı ısrarla tavsiye etmeye devam etti. O kadar ki, azı dişlerim için endişelendim"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmekle beraber bazıları tartışmalıdır.[2]

---

[1] Bkz. *Tehzîbü'l-âsâr, Müsnedü Abdillah b. Abbâs,* I, 314. Ayrıca bkz. Ebû Ya'lâ, no. 5661, 5749; *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 13593, 13598; Ahmed b. Hanbel, no. 5979.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XXIII, 251. Senedinde yer alan Muhammed b. Humeyd er-Râzî zayıftır. Ayrıca bkz. Beyhakî, *Sünen,* VII, 49. (Başka bir tarikten hasen bir senetle).

٢٥٦٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ زِيَادٍ يُحَدِّثُ ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ أَمَرَ بِالسِّوَاكِ ، وَقَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا تَسَوَّكَ ، ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَامَ الْمَلَكُ خَلْفَهُ ، فَتَسَمَّعَ لِقِرَاءَتِهِ فَيَدْنُو مِنْهُ " أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا " حَتَّى يَضَعَ فَاهُ عَلَى فِيهِ فَمَا يَخْرُجُ مِنْ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ ، إِلا صَارَ فِي جَوْفِ الْمَلَكِ ، فَطَهِّرُوا أَفْوَاهَكُمْ لِلْقُرْآنِ "

رواه البزار, ورجاله ثقات . قلت : روى ابن ماجة بعضه إلا أنه موقوف وهذا مرفوع .

2564. Hz. Ali misvak kullanmayı emrederek şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki:

"Kuşkusuz kul misvak kullandıktan sonra kalkıp namaz kılarsa, melek arkasına durup kıraatini dinler. Gittikçe ona yaklaşır -ya da buna benzer bir ifade kullandı- *öyle ki sonunda ağzını ağzına koyar ve ondan sonra ağzından Kur'ân adına ne çıkarsa, meleğin karnına gider. Bu sebeple ağızlarınızı Kur'ân için temizleyin."*

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Ben derim ki: İbn Mâce hadisin bir kısmını mevkûf (sahabe sözü) olarak rivayet etmiştir. Ama buradaki merfûdur.

٢٥٦٥ - وعَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالسِّوَاكِ وَقَالَ : "نِعْمَ الشَّيْءُ هُوَ "

رواه البزار, وفيه: السري بن إسماعيل, وهو ضعيف .

2565. Hz. Âişe demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize misvak kullanmayı emrederek *"O ne güzel bir şeydir"* buyurdu.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Serî[1] b. İsmâîl zayıftır.

٢٥٦٦ - و عَنْ مَلِيحِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْخَطْمِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ : الْحَيَاءُ وَالْحِلْمُ وَالْحِجَامَةُ وَالسِّوَاكُ وَالتَّعَطُّرُ "

رواه البزار, ومليح وأبوه وجده لم أجد من ترجمهم .

2566. Melîh b. Abdillah el-Hatmî'nin, babası kanalıyla dedesine dayandırarak naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu beş*

1 Serî hakkında Heysemî "metrûktur" demiştir. Bkz. no. 716.

özellik resullerin sünnetindendir: Hayâ, hilim/yumuşak huyluluk, hacamat (kan aldırma), misvak kullanma ve güzel koku sürünme" buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup Melîh ve babasının biyografilerine rastlamadım.[1]

٢٥٦٧ - وَبِهِ : حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ ، نا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَالِمٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو مَوْلَى الْمُطَّلِبِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَزِمْتُ السِّوَاكَ حَتَّى خَشِيتُ أَنْ يُدْرِدَنِي "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال صحيح .

2567. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misvak kullanmaya devam ettim, öyle ki bunun dişlerimi dökmesinden korktum"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٥٦٨ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْكَرَابِيسِيُّ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ ثَابِتٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ الأَوَّلِ ، حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ بْنُ مُصْعَبٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ الدَّارِ ، عَنْ مُحَرَّرِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا يَنَامُ لَيْلَةً وَلا يَنْتَبِهُ ، إِلا اسْتَنَّ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : من لم أجد ذكره, وقد رواه أحمد من فعل أبي هريرة, وفيه: محمد بن عمرو, وهو ضعيف مختلف فيه.

2568. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece uyuyacağı zaman da, uyandığında da mutlaka (ağzını) misvaklardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde biyografisini yazana rastlamadığım raviler bulunmaktadır. Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Hureyre'nin bir davranışı olarak nakletmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Amr zayıf ve tartışmalıdır.

---

1 Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 293; ed-Dûlâbî, *el-Kunâ*, I, 44. bkz. *İrvâü'l-ğalîl*, I, 118. Melîh'i ise Buhârî, *et-Târîhü'l-kebîr*'de (VI, 2/10) zikretmiş, ancak hakkında cerh/tenkit ya da tadil/olumlu değerlendirme nakletmemiştir.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6670. Bu, Muttalib'in azatlısı Amr b. Ebî Amr kanalıyla Âişe'den nakledilmiştir. Fakat o bunu Âişe'den işitmemiş olabilir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1556.

٢٥٦٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ، حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ ، عَنْ صَالِحٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : " مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ مِنْ شَيْءٍ لِشَيْءٍ مِنَ الصَّلَوَاتِ حَتَّى يَسْتَاكَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2569. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her namazda evinden çıkarken muhakkak (ağzını) misvaklardı.[1]

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٥٧٠ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ ، ثنا وَاصِلُ بْنُ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ يَسْتَاكُ مِنَ اللَّيْلِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه : واصل بن السائب, وهو ضعيف .

2570. Ebû Eyyûb'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gecede defalarca[2] misvak kullanırdı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Vâsıl b. es-Sâib zayıftır.

٢٥٧١ - وعَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : رُبَّمَا اسْتَاكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ اللَّيْلِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ " رواه الطبراني في الكبير, وفيه : موسى بن مطير, وهو ضعيف جدا .

2571. İbn Ömer demiştir ki: Çok kere Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) gecede dört kez misvak kullandığı olurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mûsa b. Mutayr[3] son derece zayıftır.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5261.

2 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4066. ("Gecede iki üç kere misvak kullanırdı" ifadesiyle.)

3 Musa b. Mutayr'ı Heysemî (III, 297)'de "kezzab/yalancı", (VI, 54)'de ise "metrûk" diye nitelemiştir.

٢٥٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سُفْيَانَ الرَّقِّيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ ، ثنا خَالِدُ بْنُ حَيَّانَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الأَصَمِّ ، عَنْ مَيْمُونَةَ ، وَكَانَ يَزِيدُ يَتِيمًا فِي حِجْرِهَا ، فَذَكَرَ " أَنَّ سِوَاكًا لا يَزَالُ فِي إِنَاءٍ فَإِنْ شَغَلَهَا عَمَلٌ أَوْ صَلاةٌ وَإِلا أَخَذَتِ السِّوَاكَ فَاسْتَاكَتْ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

قلت : وقد تقدمت أحاديث كثيرة في السواك في الطهارة ويأتي غيرها في الزينة إن شاء الله تعالى.

2572. Yezîd b. el-Esam, yanında yetim olarak kaldığı Meymûne'den bahisle demiştir ki: Her zaman kapta mutlaka bir misvak dururdu. Şayet bir işle meşgul ya da namazda değilse, misvakı alıp muhakkak ağzını misvaklardı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

Ben derim ki: Taharet bölümünde misvak kullanma ile ilgili birçok hadis geçmişti. İnşallah, Süslenme bölümünde daha başka hadisler de gelecektir.

(بَابُ كَيْفَ يَسْتَاكُ)

Misvak Kullanma Şekli

٢٥٧٣ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْبَاقِي الْمِصِّيصِيُّ ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ مَتُّوَيْهِ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالا : ثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ الْحِمْصِيُّ ، ثنا الْيَمَانُ بْنُ عَدِيٍّ ، ثنا ثُبَيْتُ بْنُ كَثِيرٍ الْبَصْرِيُّ الضَّبِّيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ، عَنْ بَهْزٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَاكُ عَرْضًا" فذكر الحديث -

ويأتي بتمامه في الأشربة إن شاء الله .

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ثبيت بن كثير, وهو ضعيف .

2573. Behz'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (dişlerini) enine misvaklardı....

★Hadisin tamamı inşallah İçecekler bölümünde gelecektir.

Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sübeyt b. Kesîr zayıftır.[1]

---

[1] Bkz. V, 80. Sübeyt b. Kesîr ed-Dabbî hakkında İbn Hibbân'ın değerlendirmeleri çelişkilidir. Onu hem güvenilir ravilere dair kitabında, hem de *ez-Zuafâ*'sında zikrederek "Az sayıda olmasına rağmen hadisleri münker olup kendisiyle ihticac caiz değildir"

(بَابُ السِّوَاكِ لِمَنْ لَيْسَتْ لَهُ أَسْنَانٌ)

Ağzında Dişleri Kalmayan Kimsenin Misvak Kullanması

٢٥٧٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، الرَّجُلُ يَذْهَبُ فُوهُ يَسْتَاكُ ؟ ، قَالَ : نَعَمْ . قُلْتُ : كَيْفَ يَصْنَعُ ؟ ، قَالَ : " يُدْخِلُ إِصْبَعَهُ فِي فِيهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : عيسى بن عبد الله الأنصاري, وهو ضعيف .

2574. Hz. Âişe bildiriyor: "Ya Resûlallah! Bir adamın dişleri kalmamışsa, yine de misvak kullanmalı mıdır?" diye sordum. *"Evet, kullanmalıdır"* buyurdu. "Nasıl kullanacak?" diye sorduğumda ise: *"Parmağını ağzına sokup ovalar"* buyurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsa b. Abdillah el-Ensârî zayıftır.

(بَابُ بِأَيِّ شَيْءٍ يَسْتَاكُ)

Neyle Fırçalama Yapılır?

٢٥٧٥ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : ثنا شَبَابٌ الْعُصْفُرِيُّ ، ثنا عَوْنُ بْنُ كَهْمَسٍ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ الْمُسَاوِرِ ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ هَمَّامٍ ، عَنْ أَبِي خَيْرَةَ الصَّبَّاحِيِّ ، قَالَ : " كُنْتُ فِي الْوَفْدِ الَّذِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ فَزَوَّدَنَا الأَرَاكَ نَسْتَاكُ بِهِ ، فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدَنَا الْجَرِيدُ وَلَكِنَّا نَقْبَلُ كَرَامَتَكَ وَعَطِيَّتَكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَبْدِ الْقَيْسِ إِذْ أَسْلَمُوا طَائِعِينَ غَيْرَ مُكْرَهِينَ إِذْ قَعَدَ قَوْمِي لَمْ يُسْلِمُوا إِلا خَزَايَا مَوْتُورِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2575. Ebû Hayre es-Sabbâhî anlatmaktadır: Ben, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) giden heyetin içindeydim. Ağızlarımızı misvakla temizlememiz için bize erak ağacı (dalı) verdi. "Ya Resûlallah! Bizde yaş hurma dalları var; ama, biz senin ikram ve hediyeni kabul ederiz" dedik. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua etti: *"Allahım! Abdülkays oğullarını bağışla; çünkü onlar herhangi bir baskıya maruz kalmaksızın kendi*

---

demiştir. Diğer yandan hadisin senedinde yer alan Yemân b. Adî ondan daha zayıftır. Bkz. *el-Mecrûhîn*, I, 199; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 941.

istekleriyle Müslüman olmuşlardır. Bir (başka) topluluk (kavim) ise Müslüman olmamış, rezil rüsva ve mağlup duruma düşmüştür."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٥٧٦ - وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي عَبْلَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ الأَشْعَرِيِّ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " نِعْمَ السِّوَاكُ الزَّيْتُونُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ ، يُطَيِّبُ الْفَمَ ، وَيُذْهِبُ بِالْحَفَرِ هُوَ سِوَاكِي ، وَسِوَاكُ الأَنْبِيَاءِ قَبْلِي "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : معلل بن محمد, ولم أجد من ذكره .

2576. Muâz b. Cebel bildiriyor: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Mübarek bir ağaç olan zeytin ağacı ne güzel misvaktır (fırçadır); ağzı temizler, dişlerdeki tortuları giderir. Benim ve benden önceki peygamberlerin misvakı (fırçası) odur."*

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muallel b. Muhammed'i zikredeni görmedim.

(بَابُ مَا يَفْعَلُ عِنْدَ عَدَمِ السِّوَاكِ)

Misvak Bulunmaması Halinde Ne Yapılacağı?

٢٥٧٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِرْسٍ ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ مُوسَى الْفَرْوِيُّ ، ثَنَا أَبُو غَزِيَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى ، حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْمُزَنِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الأَصَابِعُ تَجْرِي مَجْرَى السِّوَاكِ ، إِذَا لَمْ يَكُنْ سِوَاكٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, وكثير ضعيف, وقد حسن الترمذي حديثه .

2577. Kesîr b. Abdillah b. Amr b. Avf el-Müzenî'nin, babası kanalıyla dedesinden naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer misvak yoksa parmaklar misvak yerine geçer"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Kesîr zayıftır. Bununla beraber Tirmizî hadisini hasen derecesinde görmüştür.

(بَابُ النِّيَّةِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْخُرُوجِ مِنَ الصَّلاةِ)

Niyet ve Namazdan Çıkmaktan Nehiy

٢٥٧٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عُمَارَةَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " تَعَوَّدُوا الْخَيْرَ فَإِنَّ الْخَيْرَ بِالْعَادَةِ ، وَحَافِظُوا عَلَى نِيَّاتِكُمْ فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح.

2578. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "İyilik yapmayı âdet edinin, zira iyilik ancak alışkanlık haline getirmekle yaşar. Namazda niyetlerinizi bozmayın."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٥٧٩ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا فُرِضَتِ الصَّلاةُ فَلا تَخْرُجْ مِنْهَا إِلَى غَيْرِهَا"

رواه الطبراني, ورجاله ثقات إلا أن زيادا لم يسمع من ابن مسعود.

2579. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Namaz farz olmuşsa (farz namaza başlamışsan), onu bozup başka bir namaza başlama."

★Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Ancak Ziyâd, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.

٢٥٨٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ شَقِيقٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " مَنْ هَاجَرَ يَبْتَغِي شَيْئًا فَهُوَ لَهُ " ، قَالَ : " هَاجَرَ رَجُلٌ لِيَتَزَوَّجَ امْرَأَةً يُقَالُ لَهَا : أُمُّ قَيْسٍ ، وَكَانَ يُسَمَّى مُهَاجِرَ أُمِّ قَيْسٍ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2580. Şakîk'in bildirdiğine göre İbn Mes'ûd demiştir ki: "Kim bir şey peşinde olarak hicret ederse, o şeye ulaşır. Nitekim bir adam Ümmü Kays adında bir kadınla evlenmek için hicret etmişti de bu yüzden kendisine «Ümmü Kays muhaciri» denmişti."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ رَفْعُ الْيَدَيْنِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Elleri Kaldırmak

٢٥٨١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي إِسْرَائِيلَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَ أَبِي بَكْرٍ ، وَ عُمَرَ ، فَلَمْ يَرْفَعُوا أَيْدِيَهُمْ إِلا عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلاةِ ، وَقَدْ قَالَ مُحَمَّدٌ : فَلَمْ يَرْفَعُوا أَيْدِيَهُمْ بَعْدَ التَّكْبِيرَةِ الأُولَى" قلت : له حديث غير هذا.

رواه أبو يعلى, وفيه: محمد بن جابر الحنفي اليمامي, وقد اختلط عليه حديثه وكان يلقن فيتلقن .

2581. Abdullah (İbn Mes'ûd) demiştir ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer'le beraber (arkalarında) namaz kıldım. Hepsi de sadece namaza başlarken (iftitah için) ellerini kaldırırlardı.

Muhammed (b. Câbir) ekledi: "İlk tekbirden sonra ellerini kaldırmazlardı."

★Ben derim ki: İbn Mes'ûd'un konuyla ilgili daha başka hadisleri de vardır. Zikri geçen hadisi Ebû Ya'lâ[1] rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muhammed b. Câbir el-Hanefî el-Yemânî hadisleri karıştırırdı. Kendisine telkinde bulunulur, o da telkinin etkisinde kalırdı.

٢٥٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ بَكْرِ بْنِ خُنَيْسٍ قَالَ أَخْبَرَنَا حَجَّاجٌ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَتَحَ الصَّلاةَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى جَاوَزَ بِهِمَا أُذُنَيْهِ

رواه أحمد والطبراني في الكبير , وفيه: الحجاج بن أرطاة , واختلف في الاحتجاج به .

2582. Abdullah b. ez-Zübeyr bildiriyor: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm. Namaza başlarken ellerini kulaklarını aşacak şekilde kaldırdı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Ertât ile ihticac konusu tartışmalıdır.

---

[1] Ebû Ya'lâ, *Müsned*, no. 5039.

٢٥٨٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ بَابٍ عَنْ حَجَّاجٍ عَنِ الذَّيَّالِ بْنِ حَرْمَلَةَ قَالَ سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيَّ كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَ الشَّجَرَةِ قَالَ كُنَّا أَلْفاً وَأَرْبَعمِائَةٍ. قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي كُلِّ تَكْبِيرَةٍ مِنَ الصَّلَاةِ "

قلت : هو في الصحيح خلا من رفع اليدين , رواه أحمد وفيه : الحجاج بن أرطاة, واختلف فيه .

2583. Zeyyâl b. Harmele bildiriyor: Câbir b. Abdillah'a "(Hudeybiye'de Allah Resûlü'ne) ağaç altında biat ettiğinizde kaç kişiydiniz?" diye sordum. "1400 kişiydik... ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namazın her bir tekbirinde ellerini kaldırırdı" karşılığını verdi.

★Ben derim ki: Elleri kaldırmakla ilgili kısmı hariç hadis *Sahîh*'te geçmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Ertât ihtilaflıdır.

٢٥٨٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ وَبَهْزٌ قَالَا حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ الأَعْرَابِيَّ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَالَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَرَفَعَ كَفَّيْهِ حَتَّى حَاذَتَا أَوْ بَلَغَتَا فُرُوعَ أُذُنَيْهِ"

رواه أحمد وفيه : رجل لم يسم .

2584. Humeyd b. Hilâl bildiriyor: Bana Bedeviden işiten kimse bildirdi. (Bedevi) demiş ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken gördüm. Başını rükûdan kaldırdı. Ellerini de kulak memelerine/uçlarına kadar kaldırdı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen ravi vardır.

٢٥٨٥ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ " قلت : رواه ابن ماجة خلا قوله : والسجود . رواه أبو يعلى, ورجاله رجال صحيح .

2585. Enes'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rükû ve secdeye giderken ellerini kaldırırdı.

★Ben derim ki: Secde kısmı hariç hadisi İbn Mâce de rivayet etmiştir.

Buradaki şekliyle ise Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٥٨٦ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرفَعُ يَدَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلاةَ ، وَإِذَا رَكَعَ ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ "

قلت : رواه ابن ماجة خلا قوله : وإذا رفع رأسه من الركوع .

رواه أبو يعلى ,ورجاله رجال الصحيح .

2586. Yine Enes demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) namaza başlarken, rükûa varırken ve rükûdan başını kaldırırken ellerini kaldırdığını gördüm.

Ben derim ki: "rükûdan başını kaldırırken" kısmı hariç hadisi İbn Mâce rivayet etmiştir. Ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٥٨٧ - حَدَّثَنَا وَاثِلَةُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَرْقِيُّ ، ثَنَا كَثِيرٌ ، ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ الْعَرْزَمِيِّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، قَالَ : قُلْتُ لأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ : أَرِنَا كَيْفَ صَلاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ فَقَامَ فَصَلَّى ، " فَكَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ مَعَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: محمد بن عبيد الله العرزمي, وهو ضعيف .

2587. Katâde bildiriyor: Enes b. Mâlik'e: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namazı nasıldı? Bize göster" dedim. Hemen kalkıp namaza durdu. Namazda her tekbir alışında ellerini kaldırıyordu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ubeydullah el-Arzemî zayıftır.

٢٥٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِرْسٍ ، نا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ نَضلَةَ الْمَدِينِيُّ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الأَسْلَمِيُّ ، ثَنَا اللَّيْثُ بْنُ أَبِي سُلَيْمٍ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنُ الأَسْوَدِ ، نا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : " صَلَّيْتُ وَرَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبِي بَكْرٍ ، وَعُمَرَ ، فَكُلُّهُمْ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلاةَ ، وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ يُكَبِّرُ لِلسُّجُودِ "

قلت : روى ابن ماجة بعضه. رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : إبراهيم بن محمد الأسلمي, وهو ضعيف .

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 2752. Senedinde yer alan Humeyd et-Tavîl müdellis olup burada *"an-an"* rivayet sıygasını kullanmıştır.

2588. Enes b. Mâlik anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer'in arkasında namaz kıldım. Hepsi de namaza başlarken, rükû için tekbir alırken ve rükûdan başını kaldırırken ellerini kaldırır, sonra secde için tekbir alırlardı.

★Ben derim ki, İbn Mâce hadisin bir bölümünü rivayet etmiştir.

Hadisi bu şekliyle Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Muhammed el-Eslemî zayıftır.

٢٥٨٩ – حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ ، نا عُمَيْرُ بْنُ عِمْرَانَ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا اسْتَفْتَحَ أَحَدُكُمُ الصَّلاةَ فَلْيَرْفَعْ يَدَيْهِ ، وَلْيَسْتَقْبِلْ بِبَاطِنِهِمَا الْقِبْلَةَ ، فَإِنَّ اللَّهَ أَمَامَهُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : عمير بن عمران, وهو ضعيف .

2589. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz namaza başlarken ellerini kaldırsın, avuç içlerini kıbleye doğru çevirsin; zira Allah onun önündedir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Umeyr b. İmrân[1] zayıftır.

٢٥٩٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا الْجَرَّاحُ بْنُ مَلِيحٍ ، عَنْ أَرْطَاةَ بْنِ الْمُنْذِرِ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ عِنْدَ التَّكْبِيرِ لِلرُّكُوعِ ، وَعِنْدَ التَّكْبِيرِ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا "

رواه الطبراني في الأوسط, وهو في الصحيح خلا التكبير للسجود, وإسناده صحيح .

2590. İbn Ömer'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rükû tekbiri alırken ve aynı şekilde secde için tekbir alırken ellerini kaldırırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi sahihtir. Secde tekbiriyle ilgili kısmı hariç hadis *Sahîh*'te geçmiştir.

٢٥٩١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التِّرْمِذِيُّ ، ثنا مَحْبُوبُ بْنُ الْحَسَنِ الْقُرَشِيُّ ، عَنِ الْخَصِيبِ بْنِ جَحْدَرٍ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ نُعَيْمٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ،

---

[1] Umeyr b. İmrân hakkında Heysemî der ki: İbn Adî, onun asılsız hadisler naklettiğini söylemiştir. Bkz. IV, 161.

قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا كَانَ فِي صَلَاتِهِ رَفَعَ يَدَيْهِ قُبَالَةَ أُذُنَيْهِ ، فَإِذَا كَبَّرَ أَرْسَلَهُمَا ، ثُمَّ سَكَتَ ، وَرُبَّمَا رَأَيْتُهُ يَضَعُ يَمِينَهُ عَلَى يَسَارِهِ ، فَإِذَا فَرَغَ مِنْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ سَكَتَ ، فَإِذَا خَتَمَ السُّورَةَ سَكَتَ ، ثُمَّ يَرْفَعُ يَدَيْهِ قُبَالَةَ أُذُنَيْهِ ، وَيُكَبِّرُ وَيَرْكَعُ ، وَكُنَّا لَا نَرْكَعُ حَتَّى نَرَاهُ رَاكِعًا ، ثُمَّ يَسْتَوِي قَائِمًا مِنْ رُكُوعِهِ ، حَتَّى يَأْخُذَ كُلُّ عُضْوٍ مَكَانَهُ ، ثُمَّ يَرْفَعُ يَدَيْهِ قُبَالَةَ أُذُنَيْهِ " فذكر الحديث

ويأتي بتمامه في صفة الصلاة إن شاء الله . رواه الطبراني في الكبير, وفيه : الخصيب بن جحدر, وهو كذاب .

2591. Muâz b. Cebel anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda ellerini kulakları hizasına kadar kaldırır, tekbir alınca salıverirdi. Çok kere onu sağ elini sol elinin üzerine koyarken gördüm. Fatiha'yı okuduktan sonra sükut ederdi. (Zamm-ı) sûreyi bitirdikten sonra yine bir süre sessiz kalırdı. Sonra ellerini kulakları hizasına kaldırır, tekbir alır ve rükû ederdi. Biz onun rükûa vardığını görünceye kadar rükûa gitmezdik. Sonra rükûdan kalkıp doğrulur. Vücudundaki her organ/kemik yerine otururdu. Sonra ellerini kulakları hizasına kaldırır...

★Hadisin tamamı, inşallah, Namazın Kılınış Şekli'nde gelecektir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hasîb b. Cahder yalancının tekidir.[1]

٢٥٩٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الْمِصِّيصِيُّ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالَا : ثنا أَحْمَدُ بْنُ النُّعْمَانِ الْفَرَّاءُ الْمِصِّيصِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى الأَسْلَمِيُّ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُمَيْرٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا : " إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ ، وَلَا تُخَالِفْ آذَانَكُمْ ، ثُمَّ قُولُوا : اللّٰهُ أَكْبَرُ ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ ، وَتَعَالَى جَدُّكَ ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ ، وَإِنْ لَمْ تَزِيدُوا عَلَى التَّكْبِيرِ أَجْزَأَتْكُمْ "

رواه الطبراني في الكبير ,وفيه : يحيى بن يعلى الأسلمي, وهو ضعيف .

2592. Hakem b. Umeyr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namazı şöyle öğretirdi: *"Namaza kalktığınızda ellerinizi kaldırın. Elleriniz kulaklarınızı geçmesin. Sonra şu duayı okuyunuz: «Allahu ekber, Sübhânek*

[1] Bkz. no. 2806.

Allahümme ve bi-hamdik ve tebâreke'smuk ve-teâlâ cedduk, ve-lâ ilâhe gayruk (Allah uludur. Allahım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın/şanın her şeyden üstündür. Senden başka tanrı yoktur.» Tekbirden sonra bir şey okumazsanız da yeterlidir."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî zayıftır.

٢٥٩٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا تُرْفَعُ الأَيْدِي إِلا فِي سَبْعِ مَوَاطِنَ حِينَ يَفْتَتِحُ الصَّلاةَ وَحِينَ يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ " فذكر الحديث ,ويأتي بتمامه في الحج إن شاء الله .

رواه الطبراني في الكبير, وفيه : محمد بن أبي ليلى, وهو ضعيف لسوء حفظه, وقد وثق .

2593. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştur ki:

"Eller yalnızca yedi yerde kaldırılır: Namaza başlarken, Mescid-i Haram'a girerken..."

★Hadisin tamamı, inşallah Hac Bölümünde gelecektir.

Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ebî Leylâ hafızası yönünden zayıftır.

٢٥٩٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَتْنِي مَيْمُونَةُ بِنْتُ حُجْرِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ عَمَّتِي أُمَّ يَحْيَى بِنْتَ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ ، عَنْ أَبِيهَا عَبْدِ الْجَبَّارِ ، عَنْ عَلْقَمَةَ عَمِّهَا ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ ، قَالَ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا وَائِلُ بْنُ حُجْرٍ ، إِذَا صَلَّيْتَ فَاجْعَلْ يَدَيْكَ حِذَاءَ أُذُنَيْكَ ، وَالْمَرْأَةُ تَجْعَلُ يَدَيْهَا حِذَاءَ ثَدْيَيْهَا "

قلت : له في الصحيح وغيره في رفع اليدين غير هذا الحديث .

رواه الطبراني في حديث طويل في مناقب وائل من طريق ميمونة بنت حجر, عن عمتها أم يحيى بنت عبد الجبار, و لم أعرفها, وبقية رجاله ثقات.

2594. Vâil b. Hucr bildiriyor: Bana Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Vâil b. Hucr! Sen namaz kılarken ellerini kulaklarının hizasına kadar kaldır. Kadın ise ellerini göğüsleri hizasına kaldırır"* buyurdu.

★Ben derim ki: Ellerin kaldırılması konusunda gerek Vâil'den gerekse başkasından *Sahîh*'te nakledilmiş bundan başka hadisler de vardır.

Buradaki hadisi ise Taberânî, Vâil'in menkıbesinde Meymûne binti Hucr kanalıyla teyzesi Ümmü Yahyâ binti Abdilcebbâr'dan naklettiği uzunca bir hadis içerisinde rivayet etmiştir. Ümmü Abdilcebbâr hakkında malumatım yoktur. Ama kalan ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٥٩٥ – وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، وَابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "تُرْفَعُ الأَيْدِي فِي سَبْعَةِ مَوَاطِنَ : افْتِتَاحِ الصَّلاَةِ وَاسْتِقْبَالِ الْبَيْتِ وَالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَالْمَوْقِفَيْنِ وَعِنْدَ الْحَجَرِ "

وفيه : ابن أبي ليلى, وهو سيئ الحفظ .

2595. İbn Abbâs ve İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eller yedi yerde kaldırılır: Namaza başlarken, Beytullah (ilk kez) istilam edilirken, Safa ve Merve'de, iki vakfe yerinde (Arafat ve Müzdelife) ve bir de Hacer-i Esved'in yanında"* buyurmuştur.

★Senedinde ismi geçen İbn Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır.[2]

٢٥٩٦ – حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِي ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ ، حَدَّثَنِي ابْنُ هُبَيْرَةَ ، أَنَّ أَبَا الْمُصْعَبِ مِشْرَحَ بْنَ هَاعَانَ الْمُعَافِرِيَّ ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ ، يَقُولُ : " إِنَّهُ يُكْتَبُ فِي كُلِّ إِشَارَةٍ يُشِيرُهَا الرَّجُلُ بِيَدِهِ فِي الصَّلاَةِ بِكُلِّ أُصْبُعٍ حَسَنَةٌ أَوْ دَرَجَةٌ "

رواه الطبراني, وإسناده حسن .

2596. Ukbe b. Âmir el-Cühenî demiştir ki: "Namazda eliyle yaptığı her işarette her bir parmağına karşılık kişiye bir iyilik ya da bir derece yazılır."

★Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup senedi hasendir.[3]

---

[1] Bkz. 15405.

[2] Bezzâr, no. 519. Bezzâr demiştir ki: Bunu bir grup kimse mevkûf olarak nakletmiştir. İbn Ebî Leylâ da hadis hafızı değildir. Bu sebeple hadisi *"Eller... kaldırılır"* diye nakletmiş, *"Eller ancak şu yerlerde kaldırılır"* dememiştir.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 297.

(بَابُ التَّكْبِيرِ)

(Namazda) Tekbir

٢٥٩٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ فَرُّوخٍ ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : " كَانَ بِلالٌ إِذَا قَالَ : قَدْ قَامَتِ الصَّلاةُ نَهَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالتَّكْبِيرِ "

رواه البزار, وفيه : الحجاج بن فروخ, وهو ضعيف .

2597. Abdullah b. Ebî Evfâ bildiriyor: Bilâl "Kad kâmetis-salât" (Namaz başlamıştır) sözünü okuduğunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tekbir getirerek kalkardı.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Haccâc b. Ferrûh zayıftır.

٢٥٩٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لِكُلِّ شَيْءٍ صَفْوَةٌ ، وَصَفْوَةُ الصَّلاةِ التَّكْبِيرَةُ الأُولَى "

قال : فذكره .رواه البزار, وفيه : الحسن بن السكن, ضعفه أحمد, وذكره ابن حبان في الثقات .

2598. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin bir özü vardır. Namazın özü de ilk tekbirdir (iftitah tekbiridir)"*

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hasan b. es-Seken'i Ahmed b. Hanbel zayıf görürken İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.[1]

٢٥٩٩ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ أُسَامَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ أَبِي فَرْوَةَ ، قَالَ : نا أَبُو عُبَيْدٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ شَيْخًا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ، يَقُولُ : قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ أُنْفَةً ، وَإِنَّ أُنْفَةَ الصَّلاةِ التَّكْبِيرَةُ الأُولَى ؛ فَحَافِظُوا عَلَيْهَا "

رواه البزار والطبراني في الكبير بنحوه موقوفا, وفيه : رجل لم يسم . قال أبو عبد الله : فحدثت به رجاء بن حيوة, فقال : حدثتني أم الدرداء عن أبي الدرداء عن النبي صلى الله عليه وسلم .

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 6143. Senedinde yer alan Süveyd b. Saîd zayıftır.

2599. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin bir başlangıcı vardır. Namazın başlangıcı da ilk tekbirdir. Bunu ihmal etmeyin"* buyurmuştur.

Ebû Ubeyd demiştir ki: Ben bunu Recâ b. Hayve'ye bildirdim. Dedi ki: Bana bunu Ümmü'd-Derdâ, Ebu'd-Derdâ kanalıyla Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak bildirdi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* benzerini mevkûf olarak Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen ravi vardır.

٢٦٠٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِث قَالَ اشْتَكَى أَبُو هُرَيْرَةَ أَوْ غَابَ فَصَلَّى بِنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِىُّ فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ افْتَتَحَ الصَّلاَةَ وَحِينَ رَكَعَ وَحِينَ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَحِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ قَامَ بَيْنَ الرَّكْعَتَيْنِ حَتَّى قَضَى صَلاَتَهُ عَلَى ذَلِكَ فَلَمَّا صَلَّى قِيلَ لَهُ قَدِ اخْتَلَفَ النَّاسُ عَلَى صَلاَتِكَ. فَخَرَجَ فَقَامَ عِنْدَ الْمِنْبَرِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ وَاللَّهِ مَا أُبَالِي اخْتَلَفَتْ صَلاَتُكُمْ أَوْ لَمْ تَخْتَلِفْ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّى.

قلت : هو في الصحيح باختصار .رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

2600. Saîd b. el-Hâris bildiriyor: Bir gün Ebû Hureyre rahatsızlandı – ya da gelmedi- Onun yerine bize namazı Ebû Saîd el-Hudrî kıldırdı. Namaza başlarken, rükûa varırken, "Semiallahu limen hamideh" derken, başını secdeden kaldırırken, secdeye giderken ve iki rekâttan sonra kıyama kalkarken hep tekbiri açıktan okudu. Namazını bu şekilde tamamladı. Namazı kıldıktan sonra ona: "İnsanlar senin namazın konusunda ihtilafa düştüler" denildi. O da hemen minbere çıkarak: "Ey insanlar! Vallahi, sizin namazınızın farklı olup olmadığı beni hiç ilgilendirmiyor. Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde namaz kılarken gördüm" dedi.

★Ben derim ki: Hadis, *Sahîh*'te daha kısa metinle geçmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٦٠١ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانِ السَّمْتِيُّ ، نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُجَالِدٍ ، نا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ , أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفْعٍ "

---

1 Ahmed b. Hanbel, III, 18; Ebû Ya'lâ, no. 1234. İkisinin de senedinde ismi geçen Fuleyh b. Süleymân, *Sahîh*'in ravilerinden olmakla beraber sıkça hata yapardı.

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون.

2601. Berâ'nın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (namazda) her eğilme ve doğrulmada tekbir alırdı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(بَابُ تَحْرِيمُ الصَّلاةِ وَتَحْلِيلُهَا)

Namaza Giriş ve Namazdan Çıkış

٢٦٠٢ - حَدَّثَنَا أَبو عَبْدِ الْمَلِكِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْقُرَشِيُّ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثنا سَعْدَانُ بْنُ يَحْيَى ، ثنا نَافِعٌ مَوْلَى يُوسُفَ السُّلَمِيُّ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مِفْتَاحُ الصَّلاةِ الطُّهُورُ ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ ، وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه : نافع مولى يوسف السلمي, وهو أبو هرمز, ضعيف ذاهب الحديث .

2602. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazın anahtarı abdesttir. Namaza giriş tekbirle, namazdan çıkış da selamladır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Yûsuf es-Sülemî'nin azatlısı Nâfi, Ebû Hürmüz künyesiyle tanınmakta olup zayıftır ve hadisi bir değer ifade etmez.

٢٦٠٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقَّامُ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْوَاقِدِيُّ ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مِفْتَاحُ الصَّلاةِ الطُّهُورُ ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ ، وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : الواقدي, وهو ضعيف .

2603. Abdullah b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazın anahtarı abdesttir. Namaza giriş tekbirle, namazdan çıkış da selamladır"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Vâkıdî zayıftır.

٢٦٠٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاق ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّه ، قَالَ : " تَحْرِيمُ الصَّلاةِ التَّكْبِيرُ ، وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ ، وَإِذَا سَلَّمْتَ فَعَجِلَتْ بِكَ حَاجَةٌ فَانْطَلِقْ قَبْلَ أَنْ يُقْبِلَ بِوَجْهِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2604. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Namaza giriş tekbirle, namazdan çıkış ise selamladır. Buna göre selam verdikten sonra acil ihtiyacın çıkarsa, yüzünü (cemaate) dönmeden git."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٦٠٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجٌ ، ثنا حَمَّادٌ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّه بْنِ أَبِي طَلْحَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلادٍ ، عَنْ عَمِّهِ ، أَنَّ رَجُلا دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَرَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ ، فَصَلَّى فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَعَادَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّه مَا أَلَوْتُ بَعْدَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثٍ أَنْ أُتِمَّ صَلاتِي ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّهُ لا تَتِمُّ صَلاةٌ لأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ حَتَّى يَتَوَضَّأَ فَيَضَعَ الْوُضُوءَ مَوَاضِعَهُ ، ثُمَّ يَقُولُ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، "

قلت : فذكر الحديث وهو في السنن الأربعة غير قوله : الله أكبر. رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2605. Rifâ'a b. Râfi'den nakledildiğine göre bir adam Mescid'e girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturuyordu. Adam namaz kıldı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namazını iade etmesini söyledi. Adam namazını iki üç kere iade etti. Sonunda: "Ya Resûlallah! İki üç kez iade ettikten sonra ne hata yaptım ki?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Kimsenin namazı abdest almadan tamam olmaz. Kişi abdestini eksiksiz olarak aldıktan sonra «Allahü ekber» der"* buyurdu.

★Ben derim ki: "Allahü ekber" sözü hariç, hadis dört *Sünen*'de geçmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ وَضْعُ الْيَدِ عَلَى الأُخْرَى)

Elleri Birbiri Üzerine Koymak

٢٦٠٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ عَنْ يُونُسَ بْنِ سَيْفٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ غُطَيْفٍ أَوْ غُطَيْفِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ مَا نَسِيتُ مِنَ الأَشْيَاءِ لَمْ أَنْسَ أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاضِعاً يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلاَةِ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2606. Hâris b. Ğutayf -veya Ğutayf b. el-Hâris- demiştir ki: Unutmadığım şeylerden biri de şudur: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) namazda sağ elini sol elinin üzerine koymuş halde gördüm.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦٠٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْوَاسِطِيُّ يَعْنِي الْمُزَنِيَّ حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الْحَجَّاجُ يَعْنِي ابْنَ أَبِي زَيْنَبَ الصَّيْقَلَ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَهُوَ يُصَلِّي وَقَدْ وَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى الْيُمْنَى فَانْتَزَعَهَا وَوَضَعَ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى"

رواه أحمد والطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح .

2607. Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), sol elini sağ eli üzerine koymuş namaz kılmakta olan bir adama rastladı ve hemen elini çekerek sağ elini sol eli üzerine yerleştirdi.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٦٠٨ – وعَنْ شَدَّادِ بْنِ شُرَحْبِيلَ قَالَ : مَا نَسِيتُ ، فَلَمْ أَنسَ أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " قَائِمًا يَدُهُ الْيُمْنَى عَلَى يَدِهِ الْيُسْرَى قَابِضًا عَلَيْهَا " يَعْنِي : فِي الصَّلاةِ .

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه : عباس بن يونس, ولم أجد من ترجمه, وقال البزار : ولم يرو شداد بن شرحبيل عن النبي صلى الله عليه و سلم إلا هذا الحديث .

2608. Şeddâd b. Şurahbîl bildiriyor: Şunu asla unutmadım: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) kıyamda sağ elini sol eli üzerine koyup iyice kavramış olarak gördüm, -yani namazda.-

[1] Ahmed b. Hanbel, IV, 105; V, 290; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3399, 3400.

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abbâs b. Yûnus'un[1] biyografisini yazana rastlamadım.

Bezzâr der ki: Şeddâd b. Şurahbîl'den Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız bu hadisi rivayet etmiştir.

٢٦٠٩ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُجَاشِعِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ الْكَرْمَانِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّا مَعَاشِرَ الأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُعَجِّلَ الإِفْطَارَ ، وَأَنْ نُؤَخِّرَ السَّحُورَ ، وَأَنْ نَضْرِبَ بِأَيْمَانِنَا عَلَى شَمَائِلِنَا "

رواه الطبراني في الكبير ورجاله رجال الصحيح

2609. İbn Abbâs demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Biz peygamberler topluluğuna, iftarda acele etmek, sahuru geciktirmek ve namazda sağ ellerimizi sol ellerimiz üzerine koymak emredildi."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٦١٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مَسْلَمَةَ الرَّازِيُّ ، ثنا أَبُو زُهَيْرٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مَغْرَاءَ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعْلَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ثَلاثَةٌ يُحِبُّهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ تَعْجِيلُ الْفِطْرِ وَتَأْخِيرُ السَّحُورِ وَضَرْبُ الْيَدَيْنِ أَحَدِهِمَا بِالأُخْرَى فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه : عمر بن عبد الله بن يعلى, وهو ضعيف .

2610. Ya'lâ b. Murre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu üç davranışı –aziz ve celil olan- Allah sever: İftarda acele etmek, sahuru geç vakte bırakmak ve namazda ellerin birini diğerinin üzerine koymak"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde adı geçen Ömer b. Abdillah b. Ya'lâ zayıftır.

---

[1] Abbâs b. Yûnus. Doğrusu Ayyâş b. Mûnis olacaktır. Bu zatı İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*'de zikretmiş, ancak hakkında cerh ya da ta'dil nakletmemiştir. Hadisin senedinde zayıf raviler de bulunmaktadır. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7111.

[2] Bkz. no. 4851; Ayrıca bk. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10851, 11485; *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1905.

٢٦١١ - و عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَفَعَهُ قَالَ : "ثَلاثٌ مِنْ أَخْلاَقِ النُّبُوَّةِ : تَعْجِيلُ الْفِطْرِ وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ وَوَضْعُ الْيَمِينِ عَلَى الشِّمَالِ فِي الصَّلاَةِ "

رواه الطبراني في الكبير مرفوعا وموقوفا على أبي الدرداء, والموقوف صحيح,والمرفوع في رجاله من لم أجد من ترجمه .قلت : ويأتي شيء من نوع هذه الأحاديث في الصيام إن شاء الله .

2611. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Şu üç davranış peygamberlik ahlâkındandır: İftarda acele etmek, sahuru geç vakte bırakmak ve namazda sağ eli sol el üzerine koymak."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de merfû (Peygamber sözü) ve mevkûf (sahabe sözü) varyantlarıyla Ebu'd-Derdâ'dan nakletmiş olup mevkûf olanı sahihtir. Merfû olanın senedinde ise biyografisini bulamadığım raviler vardır.

Ben derim ki: İnşallah Oruç kitabında bu nevi hadislerden birkaç tane gelecektir.

٢٦١٢ - وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ : رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ جَابِرِ الْبَيَاضِيُّ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ إِحْدَى يَدَيْهِ عَلَى ذِرَاعَيْهِ فِي الصَّلاَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2612. Ukbe b. Ebî Âişe demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Abdullah b. ez-Zübeyr el-Beyâdî'nin namazda ellerinden birini kolları üzerine koyduğunu gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.

(بَابُ مَا يُسْتَفْتَحُ بِهِ الصَّلاَةُ)

Namaza Başlama Duası

٢٦١٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلاً قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ وَدَخَلَ الصَّلاَةَ الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلْءَ السَّمَاءِ. وَسَبَّحَ وَدَعَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" مَنْ قَائِلُهُنَّ. فَقَالَ الرَّجُلُ أَنَا . فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُ الْمَلاَئِكَةَ تَلَقَّى بِهِ بَعْضُهُمْ بَعْضاً"

رواه أحمد والبزار, وفيه: عطاء بن السائب ,وهو ثقة اختلط, ولكنه من رواية حماد بن سلمة عن عطاء, وحماد سمع قبل الاختلاط - قاله أبو داود فيما رواه أبو عبيد الأجري عنه - وورواه الطبراني في الكبير من رواية حماد بن سلمة ,عن يعلى بن عطاء ,عن أبيه, عن عبد الله بن عمرو وإسناده جيد, ويعلى بن عطاء العامري وأبوه ثقتان .

2613. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre bir gün bir adam namaza girerken "Allah'a gök dolusu hamd olsun" deyip tespih ve dua etti. Bunu duyan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunları söyleyen kim?"* diye sordu. Adam: "Ben" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Meleklerin bu sözü birbirlerine ilettiklerini gördüm"* buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Atâ b. es-Sâib güvenilir olmakla beraber bunamıştır. Fakat hadis, Hammâd b. Seleme'nin Atâ'dan rivayeti olup, Hammâd kendisinden bunama döneminden önce hadis dinlemiştir. Ebû Ubeyd el-Âcurrî'nin kendisinden naklettiğine göre bunu Ebû Dâvud söylemiştir.

Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Hammâd b. Seleme kanalıyla Ya'lâ b. Atâ'dan, o da babasından, o da Abdullah b. Amr'dan rivayet etmiştir ki, senedi ceyyiddir. Ya'lâ b. Atâ el-Âmirî ve babası güvenilir ravilerdir.

٢٦١٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ إِيَادِ بْنِ لَقِيطٍ حَدَّثَنَا إِيَادٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ جَاءَ رَجُلٌ وَنَحْنُ فِي الصَّفِّ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ فِي الصَّفِّ فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيراً وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلاً. قَالَ فَرَفَعَ الْمُسْلِمُونَ رُءُوسَهُمْ وَاسْتَنْكَرُوا الرَّجُلَ وَقَالُوا مَنِ الَّذِي يَرْفَعُ صَوْتَهُ فَوْقَ صَوْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ هَذَا الْعَالِي الصَّوْتَ. فَقِيلَ هُوَ ذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ كَلاَمَكَ يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ حَتَّى فُتِحَ بَابٌ فَدَخَلَ فِيهِ " رواه أحمد والطبراني، ورجاله ثقات .

2614. Abdullah b. Ebî Evfâ anlatmaktadır: Biz, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında saf tutmuş namaz kılarken bir adam çıkageldi, hemen safa girerek: *"Allah yüceler yücesidir. Ben sabah akşam Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederim"* dedi. Müslümanlar başlarını kaldırıp baktılar. Adamın bu sözlerini uygun görmeyerek: "O, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sesi üzerine sesini yükselten de kimdir?" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirdikten sonra *"Bu sesini yükselten kimse kimdi?"* diye sordu. Ashâbı: "Şu kişidir, ya Resûlallah" deyince, *"Vallahi, senin bu kelamının semaya yükseldiğini gördüm. Öyle ki onun için bir kapı açıldı ve oradan içeri girdi"* buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦١٥ - وَحَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ يَقُولُ لَنَا : " إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ ؛ فَلْيَقُلِ : اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطِيئَتِي كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ تَصُدَّ عَنِّي وَجْهَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ ، اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مُسْلِمًا وَأَمِتْنِي مُسْلِمًا "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وإسناده ضعيف .

2615. Semure b. Cundub bildirmektedir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize şöyle derdi:

"Sizden biriniz namaz kılarken şöyle dua etsin: "Allahım! Doğu ile Batı arasını uzaklaştırdığın gibi benimle hatalarım arasını da uzak eyle. Allahım! Kıyamet günü hatalarımın yüzünü benden engellemelerinden sana sığınırım. Allahım! Beyaz elbisenin kirlerden temizlenmesi gibi beni günahlarımdan arındır. Allahım! Beni Müslüman olarak yaşat, Müslüman olarak canımı al."

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi zayıftır.

٢٦١٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي نُعَيْمٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " اللَّهُمَّ بَاعِدْنِي مِنْ ذُنُوبِي كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ، وَنَقِّنِي مِنْ خَطِيئَتِي كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2616. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Doğu ile Batı arasını uzaklaştırdığın gibi benimle günahım arasını da uzak eyle. Beyaz elbiseyi kirlerden temizlemen gibi beni hatalarımdan arındır"* diye dua ederdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

٢٦١٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا ثَوْبَانُ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ عُرْوَةَ الْبَصْرِيُّ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ عَابِسٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا إِذَا اسْتَفْتَحْنَا الصَّلاةَ أَنْ نَقُولَ : " سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ ، وَتَعَالَى

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6950. Senedinde ismi geçen Hasan el-Basrî müdellis olup burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

جَدُّكَ ، وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ " ، وَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ، وَكَانَ عُمَرُ يُعَلِّمُنَا وَيَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ

رواه الطبراني في الأوسط, وأبو عبيدة لم يسمع من ابن مسعود, ورواه في الكبير باختصار, وفيه :مسعود بن سليمان, قال أبو حاتم : مجهول .

2617. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza başlarken bize şunu okumamızı öğretirdi: *"Sübhâneke, Allahümme ve-bihamdike ve-tebârake'smuk ve-teâlâ cedduk ve-lâ ilâhe ğayruk" (Allahım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın/şanın her şeyden üstündür. Senden başka tanrı yoktur.)"*

Ömer b. el-Hattâb da bize bunu öğretir ve "Bunu Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) söylerdi" derdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ubeyde, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir. Aynı hadisi Taberânî ise *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de muhtasar olarak nakletmiş olup, senedinde ismi geçen Mes'ûd b. Süleymân hakkında Ebû Hâtim "meçhuldür" demiştir.

٢٦١٨ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، حَدَّثَنِي مَنْ أُصَدِّقُ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ عُمَرَ ، وَعَنْ عُثْمَانَ ، وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا اسْتَفْتَحُوا ، قَالُوا : " سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ ، وَتَعَالَى جَدُّكَ ، وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ قَبْلَ الْقِرَاءَةِ " رواه الطبراني في الكبير, وفيه: من لم يسم .

2618. İbn Cüreyc demiştir ki: Bana kendisine güvendiğim/inandığım birinin bildirdiğine göre Ebû Bekir, Ömer, Osmân ve İbn Mes'ûd, iftitah tekbirini aldıktan sonra kıraatten önce şu duayı okurlarmış: "Sübhâneke, Allahümme ve-bihamdike ve-tebârake'smuk ve-teâlâ cedduk ve-lâ ilâhe ğayruk." (Allahım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın/şanın her şeyden üstündür. Senden başka tanrı yoktur.)

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen ravi vardır.

٢٦١٩ – حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ عِمْرَانَ ، ثنا عَمْرُو بْنُ الْحُصَيْنِ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اسْتَفْتَحَ الصَّلاةَ ، قَالَ : " سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ ، وَتَعَالَى جَدُّكَ ، وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ"

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: عمرو بن الحصين, وهو ضعيف .

2619. Vâsile'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz için iftitah tekbirini aldıktan sonra *"Sübhâneke, Allahümme ve-bihamdike ve-tebârake'smuk ve-teâlâ cedduk ve-lâ ilâhe ğayruk" (Allahım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın/şanın her şeyden üstündür. Senden başka tanrı yoktur)* duasını okurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde simi geçen Amr b. el-Husayn zayıftır.

٢٦٢٠ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ , ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ فُلَيْحٍ الْمَكِّيُّ , ثنا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ الأَسْلَمِيِّ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ , قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَفْتَحَ الصَّلاةَ , قَالَ : " وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ , سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ بِحَمْدِكَ , وَتَبَارَكَ اسْمُكَ , وَتَعَالَى جَدُّكَ لا إِلَهَ غَيْرُكَ , إِنَّ صَلاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ , لا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الله بن عامر الأسلمي, وهو ضعيف .

2620. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz için iftitah tekbiri aldıktan sonra şu duayı okurdu:

"Muvahhid ve Müslüman olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratan (Allah)a döndüm. Ben müşriklerden değilim. Allahım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder, överim. Senin adın mübarektir. Varlığın/şanın her şeyden üstündür. Senden başka tanrı yoktur. Kuşkusuz ki benim namazım, ibadetim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Bana bu emredildi ve ben Müslümanlardanım."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Âmir el-Eslemî zayıftır.

٢٦٢١ - حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ أَنَسُ بْنُ سَلْمٍ الْخَوْلانِيُّ ، ثنا أَبُو الأَصْبَغِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَلِيٍّ الْحَرَّانِيُّ . ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ بَكَّارٍ الْحَرَّانِيُّ ، قَالا : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ شَيْبَةَ بْنِ نَصَّاحٍ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، قَالَ : وَقَعَ إِلَيَّ كِتَابٌ فِيهِ اسْتِفْتَاحُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ إِذَا كَبَّرَ ، قَالَ : " إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ حَنِيفًا ، وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ، إِنَّ

صَلاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، لا شَرِيكَ لَهُ ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ
الْمُسْلِمِينَ ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ سُبْحَانَكَ ، وَبِحَمْدِكَ أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ ، لا
شَرِيكَ لَكَ ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي ، فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا ، فَإِنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ
إِلا أَنْتَ ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ ، لا مَلْجَأَ وَلا مَنْجَا مِنْكَ إِلا إِلَيْكَ ، أَسْتَغْفِرُكَ
وَأَتُوبُ إِلَيْكَ ، ثُمَّ يَقْرَأُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن إسحاق, وهو ثقة ولكنه مدلس وقد عنعنه, وبقية رجاله موثقون.

2621. Ebû Râfi bildiriyor: Elime bir mektup geçti. İçinde Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namaza başlama şekli yazıyordu. İftitah tekbiri aldıktan sonra şunu okurmuş:

"Muvahhid olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratan (Allah)a döndüm. Ben müşriklerden değilim. Kuşkusuz benim namazım, ibadetim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Bana böyle emredildi ve ben Müslümanlardanım. Allahım! Hükümran sensin. Senden başka tanrı yoktur. Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder, överim. Sen benim Rabbimsin. Ben ise Senin kulunum. Senin ortağın yoktur. Kendime zulmettim. Günahımı itiraf ettim. Bütün günahlarımı bağışla. Zira senden başkası günahları bağışlayamaz. Her zaman emrine ve buyruğuna uymaya hazırım. Bütün hayır senin elindedir. Senin azabından yegâne kurtuluş da, sığınak da yine sensin. Senden mağfiret diler, sana tövbe ederim." Sonra kıraatını yapardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. İshâk güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٦٢٢ - حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سَلْمٍ الْخَوْلانِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو الأَصْبَغِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نا
مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عَائِذِ بْنِ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ كَانَ إِذَا كَبَّرَ رَفَعَ
يَدَيْهِ حَتَّى يُحَاذِيَ أُذُنَيْهِ ، يَقُولُ : " سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ ، وَتَعَالَى
جَدُّكَ ، وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ " رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2622. Enes'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tekbir alırken ellerini kulakları hizasına kadar kaldırır, şu duayı okurdu: *"Sübhâneke, Allahümme ve-bihamdike ve-tebârake'smuk ve-teâlâ cedduk ve-lâ ilâhe ğayruk" (Allahım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın/şanın her şeyden üstündür. Senden başka tanrı yoktur.)*

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٦٢٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الأَخْرَمُ ، ثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، ثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ ، ثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ الأَعْرَجَ ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلاةَ ، قَالَ : الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ثُمَّ يَسْكُتُ هُنَيْهَةً"

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2623. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz için iftitah tekbiri aldıktan sonra el-Hamdu lillah (Fatiha) sûresini okur, sonra bir müddet sükut ederdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٦٢٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا يَحْيَى بْنُ بِشْرٍ الْحَرِيرِيُّ ، قال : ثنا جَعْفَرُ بْنُ زِيَادٍ الأَحْمَرُ ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ ، فَتَوَضَّأَ وَقَامَ يُصَلِّي ، فَأَتَيْتُهُ ، فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ ، فَكَبَّرَ ، فَقَالَ : " سُبْحَانَ اللَّهِ ذِي الْمَلَكُوتِ ، وَالْجَبَرُوتِ ، وَالْكِبْرِيَاءِ ، وَالْعَظَمَةِ " رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2624. Huzeyfe b. el-Yemân bildiriyor: Bir gece Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Abdest aldıktan sonra kalkıp namaza durdu. Ben de gelip sol tarafına durdum. Beni sağ yanına geçirdi. Sonra *"Melekût (hükümranlık), ceberût (sınırsız kudret), kibriya (büyüklük/yücelik) ve azamet sahibi Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim"* diye okudu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٦٢٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، ثَنَا أَبُو فَرْوَةَ يَزِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ سِنَانَ الرُّهَاوِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، أَنَّ حَمَّادَ بْنَ أَبِي سُلَيْمَانَ حَدَّثَهُ ، أَنَّ الْحَسَنَ الْبَصْرِيَّ حَدَّثَهُ ، حَدَّثَنِي ابْنٌ لأَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِذْ سَمِعَ رَجُلا يَدْعُو : الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ كَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِ رَبِّنَا ، وَعِزِّ جَلالِهِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَيُّكُمُ الْقَائِلُ كَذَا وَكَذَا ؟ لَقَدْ رَأَيْتُ اثْنَيْ

عَشَرَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا ، ثُمَّ شَخَصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَصَرَهُ ، حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ، قَالَ : هِيَ لَكَ بِخَاتِمِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِثْلُهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن يزيد بن سنان الرهاوي, ضعفه ابن معين والبخاري والنسائي, ووثقه ابن حبان .

2625. Ebû Sa'lebe el-Huşenî anlatmaktadır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken birden bir adamın şöyle dua ettiğini işitti:

"Rabbimin yüce zatının yüceliğine yaraşır biçimde Allah'a pak ve mübarek bir hamd ile çokça hamd ederim."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince: *"Şöyle şöyle niyaz eden kimdi? Ben on iki meleğin o sözleri kapmak için yarıştıklarını gördüm"* buyurdu. Derken Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) gözleri şaşkınlıkla açıldı, tâ ki perde kapanınca: *"Kıyamet günü bu sözlerin sonucu/sevabı ve bir o kadarı daha sana yazılacaktır"* buyurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Yezîd b. Sinân er-Rehâvî'yi İbn Maîn, Buhârî ve Nesâî zayıf görürlerken İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

(بَابُ فِي بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)

Besmele'nin Okunuşu

٢٦٢٦ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ الْجَهْرِ بِبِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَقَالَ : كُنَّا نَقُولُ هِيَ قِرَاءَةُ الأَعْرَابِ "

رواه البزار, وفيه: أبو سعد البقال, وهو ثقة مدلس وقد عنعنه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

2626. İbn Abbâs'a Besmele'nin açıktan okunması meselesi sorulduğunda: "Biz onun (sesli söylenmesinin) Bedevilerin okuyuşu olduğunu konuşurduk" demiştir.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebü Sa'd el-Bakkâl güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٦٢٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا غَسَّانُ بْنُ مُضَرَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ يَعْنِي ابْنَ يَزِيدَ أَبُو مَسْلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَنَساً أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَوِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ؟فَقَالَ إِنَّكَ لَتَسْأَلُنِي عَنْ شَيْءٍ مَا أَحْفَظُهُ أَوْ مَا سَأَلَنِي أَحَدٌ قَبْلَكَ"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2627. Saîd b. Yezîd Ebû Mesleme bildiriyor: Enes'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele'yi mi, yoksa (doğrudan) el-Hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîni mi okurdu?" diye sordum. " Bana öyle bir şey soruyorsun ki, onu senden önce hiç kimse bana sormamıştı" karşılığını verdi.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ نَافِعِ بْنِ عُمَرَ وَأَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا نَافِعٌ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو عَامِرٍ قَالَ نَافِعٌ أُرَاهَا حَفْصَةَ أَنَّهَا سُئِلَتْ عَنْ قِرَاءَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ إِنَّكُمْ لَا تَسْتَطِيعُونَهَا. قَالَ فَقِيلَ لَهَا أَخْبِرِينَا بِهَا. قَالَ فَقَرَأَتْ قِرَاءَةً تَرَسَّلَتْ فِيهَا قَالَ أَبُو عَامِرٍ قَالَ نَافِعٌ فَحَكَى لَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ثُمَّ قَطَعَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ثُمَّ قَطَعَ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ "

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح.

2628. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden birine -Nâfi "Sanırım Hafsa'ydı" demiştir- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kırâati soruldu. "Siz onun gibi yapamazsınız" dedi. "Sen bize anlat" denince o da ağır ağır okuyarak bir kırâatte bulundu.

İbn Ebî Müleyke bize benzerini anlatarak bunu şöyle açıkladı: "el-Hamdü lillâhi rabbi'l-âlemin"i okudu ve durdu. Sonra "er-Rahman ir-Rahîm"i okudu ve durdu. Sonra "Mâliki yevmiddîn"i okudu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٦٢٩ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُقْبِلٍ الْبَصْرِيُّ ، ثنا رَيْحَانُ أَبُو غَسَّانَ ، ثنا الصَّلْتُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو هَمَّامٍ الْخَارِكِيُّ ، ثنا عَوْفُ بْنُ مَعْمَرٍ الْعَوْدِيُّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الصَّائِغِ ، قَالَ : سَأَلْتُ مَطَرًا الْوَرَّاقَ ، فَقُلْتُ : أَيَقْرَأُ الرَّجُلُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، وَيَتَعَوَّذُ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ وَفِي كُلِّ سُورَةٍ يَفْتَتِحُهَا ؟ فَقَالَ أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، وَسَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " هُمَا السَّكْتَتَانِ , يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي نَفْسِهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ ، وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الْجُلُوسِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ريحان أبو غسان, و لم أعرفه ,وبقية رجاله ثقات .

2629. İbrâhîm es-Sâiğ bildiriyor: Matar el-Verrâk'a şunu sordum: "Sen her rekâtta ve her sûreye başlarken Eûzü Besmele çeker misin? (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlar, rahmetten kovulmuş Şeytan'ın

şerrinden (Allah'a) sığınır mısın?)" Dedi ki: Bana Katâde'nin Muhammed b. Sîrîn'den, onun da İmrân b. Husayn ve Semure b. Cundub'den naklen bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bu iki sekteyi (sükûtu) musalli, namaza başlarken ve bir de iki rekâttan sonra ayağa kalkınca içinden yapar" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Reyhân Ebû Ğassân'ı tanımıyorum. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٦٣٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحُسَيْنِ الصابونيُّ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ طَلْحَةَ الْيَرْبُوعِيُّ ، ثنا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ ، عَنْ شَرِيكٍ ، عَنْ سَالِمٍ الأَفْطَسِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَرَأَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، هَزِئَ مِنْهُ الْمُشْرِكُونَ ، وَقَالُوا : مُحَمَّدٌ يَذْكُرُ إِلَهَ الْيَمَامَةِ ، وَكَانَ مُسَيْلِمَةُ يَتَسَمَّى الرَّحْمَنَ فَلَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ أُمِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لا يَجْهَرَ بِهَا "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله موثقون.

2630. İbn Abbâs anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele'yi okuyunca müşrikler onunla alay eder ve "Muhammed Yemâme tanrısını anıyor" derlerdi. Zira Müseyleme, Rahman ve Rahim[1] diye isimlendirilirdi. Bu yüzden bu âyet nazil olunca Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele'yi cehren/açıktan okumaması emredildi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir.

٢٦٣١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وُهَيْبٍ الْغَزِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يُسِرُّ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا"

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله موثقون .

2631. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele'yi gizli okurdu. Ebû Bekir ve Ömer de sessiz okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir.

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 12245; *el-Mu'cemu'l-evsat*, 70-*Mecmau'l-Bahreyn*. (Yalnız "Rahman" ifadesiyle)

٢٦٣٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بنُ يُونُسَ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ الْبَقَّالِ ، قَالَ : ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، قَالَ : " كَانَ عَلِيٌّ ، وَابْنُ مَسْعُودٍ لا يَجْهَرَانِ بِبِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، وَلا بِالتَّعَوُّذِ ، وَلا بِآمِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أبو سعد البقال, وهو ثقة مدلس .

2632. Ebû Vâil bildiriyor: Hz. Ali (b. Ebî Tâlib) ve Abdullah (b. Mes'ûd) ne Besmele'yi, ne Eûzü'yü ve ne de Âmin'i cehren/sesli okumazlardı.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Saîd el-Bakkâl güvenilir olmakla beraber müdellistir.

٢٦٣٣ - وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ يَجْهَرُ بِبِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فِي الصَّلاةِ "

قلت : رواه أبو داود وغيره خلا الجهر بها . رواه البزار, ورجاله موثقون .

6233. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele'yi namazda cehren/açıktan okurdu.

★Ben derim ki: Besmele'yi "cehren okuma" kısmı dışında hadisi Ebû Dâvud ve başka kaynaklar da rivayet etmişlerdir.

Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[2]

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9304.

[2] Bezzâr (no. 526) demiştir ki: Bununla hadis konusunda sağlam biri olmayan İsmâîl b. Hammâd teferrüd etmiştir. Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 11442) "namazda" ifadesi olmaksızın rivayet etmiştir. Senedinde yer alan İshâk b. Muhammed el-Arzemî çürük, Saîd b. Huseym de tenkit edilmiş biridir. Yine Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (no. 35) bir kıssa içinde, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (nr.10651) kıssayı zikretmeksizin naklederek demiştir ki: Bize Ahmed b. Muhammed b. Yahyâ b. Hamza ed-Dımaşkî bildirdi. Dedi ki: Bana babam, babasından naklen bildirdi. Demiş ki: Bize Mehdî namaz kıldırdı ve namazda Besmele'yi cehren okudu. Bu hususu kendisine sorduğumda dedi ki: Bana babam babasından, o da İbn Abbâs'tan naklen bildirdi...

Ravilerinden Ahmed b. Muhammed ed-Dımaşkî hakkında Zehebî, *Mîzân*'ında "Babasından münker hadisler nakleder" derken Ebû Ahmed el-Hâkim ise tartışmalı olduğunu söylemiştir. Bkz. Darekutnî, *Sünen*, I, 303. Babası Muhammed b. Yahyâ hakkında ise İbn Hibbân "Kişisel olarak güvenilir olmakla beraber kendisinden Ahmed b. Muhammed'in rivayet ettiği hadislerinden sakınılır" açıklamasını yapmıştır.

٢٦٣٤ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، قَالَ : أَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، أَشُكُّ فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَةَ ، قَالَ : عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَوْ قَالَ : عَنْ سَعِيدٍ ، وَلَمْ يَقُلْ : عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا يَعْرِفُ خَاتِمَةَ السُّورَةِ حَتَّى يَنْزِلَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، فَإِذَا نَزَلَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ عَلِمَ أَنَّ السُّورَةَ قَدْ خُتِمَتْ ، وَاسْتُقْبِلَتْ ، أَوِ ابْتُدِئَتْ سُورَةٌ أُخْرَى"

قلت : اقتصر أبو داود منه على قوله : لا يعرف خاتمة السورة حتى تنزل بسم الله الرحمن الرحيم

رواه البزار بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح .

2634. İbn Abbâs der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele inene kadar bir sûrenin sonunu bilemezdi. Besmele inince bir sûrenin bittiğini, başka bir sûrenin başladığını anladı.

★Ben derim ki: Ebû Dâvud hadisin yalnızca "Besmele inene kadar bir sûrenin sonunu bilmezdi" kadarını zikretmiştir.

Hadisi bu şekliyle ise Bezzâr iki ayrı senetle rivayet etmiş olup senetlerden birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٦٣٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ ، قَالَ : نَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الْجَزَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ ، عَنْ نُوحِ بْنِ أَبِي بِلالٍ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ : ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ سورة الفاتحة﴾ سَبْعُ آيَاتٍ إِحْدَاهُنَّ : ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾، وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي ، وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ ، وَهِيَ أُمُّ الْقُرْآنِ ، وَفَاتِحَةُ الْكِتَابِ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات.

2635. Ebû Hureyre'nin in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) derdi ki:

"el-Hamdü lillâhi rabbi'l-âlemin, biri Besmele olmak şartıyla yedi âyettir. Bu, sürekli tekrarlanan yedi âyettir, yüce Kur'ân'dır. Ümmü'l-Kur'ân (Kur'ân'ın esası) ve Fâtihatü'l-kitab (Kitab'ın mukaddimesi)dir."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 12545 (Son kısmını); Hâkim, *Müstedrek*, I, 231.

٢٦٣٦ - وعَنْ عَلِيٍّ وعَمَّارَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْهَرُ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: جابر الجعفي, وثقه شعبة والثوري , وزهير بن معاوية وهو مدلس وضعفه الناس

2636. Hz. Ali ve Ammâr'ın naklettiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele'yi cehren (açıktan) okurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinde Câbir el-Cu'fî'yi müdellis olmasına rağmen Şu'be, Sevrî ve Züheyr b. Muâviye güvenilir kabul ederlerken, bazı kimseler zayıf görmüşlerdir.

٢٦٣٧ - حَدَّثَنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا عَتِيقُ بْنُ يَعْقُوبَ الزُّبَيْرِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَعَمِّهِ عُبَيْدِ اللهِ بن عمر ، عَنْ نَافِعٍ ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ ، كَانَ " إِذَا افْتَتَحَ الصَّلاةَ يَبْدَأُ بِ﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾فِي أُمِّ الْقُرْآنِ ، وَفِي السُّورَةِ الَّتِي تَلِيهَا " ، وَيَذْكُرُ أَنَّهُ سَمِعَ ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الرحمن بن عبد الله بن عمر العمري, وهو ضعيف جدا .

2637. Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer, namaza başlarken, Ümmü'l-Kur'ân (Fatiha) içinde yer alan Besmele ile başlar, sonra peşinden gelen sûrenin başında da Besmele okur ve bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) böyle işittiğini söylerdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Abdillah b. Ömer el-Umerî son derece zayıftır.

٢٦٣٨ - حَدَّثَنا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ ، قَالَ : نا سَلَمَةُ بْنُ صَالِحٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَخْرُجْ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى أُعَلِّمَكَ آيَةً مِنْ سُورَةٍ ، وَلَمْ تَنْزِلْ عَلَى أَحَدٍ قَبْلِي غَيْرَ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا بَلَغَ أُسْكُفَّةَ الْبَابِ قَالَ : بِأَيِّ شَيْءٍ تَسْتَفْتِحُ صَلاتَكَ وقِرَاءَتَكَ ؟ قُلْتُ : بِ ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾، قَالَ : " هِيَ هِيَ " ، ثُمَّ أَخْرَجَ رِجْلَهُ الأُخْرَى

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الكريم بن أبي المخارق, وهو ضعيف لسوء حفظه, وفيه من لم أعرفهم .

2638. Büreyde anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mescid'den çıkma! Sana benden önce Süleymân b. Dâvud dışında hiç kimseye indirilmemiş bir sûreden bir âyet öğreteceğim"* buyurdu. Sonra Peygamber

(sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'den çıkmak üzere tam kapının eşiğine ulaştığında: *"Namazına ve kıraatine neyle başlıyorsun?"* diye sordu. "Besmele ile" dedim. *"İşte o"* buyurdu ve sonra sol ayağını dışarı attı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde, hafızasının zayıflığı sebebiyle zayıf görülen Abdülkerîm b. Ebi'l-Muhârik'ten başka tanımadığım raviler de vardır.

(بَابُ القِرَاءَةُ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Kıraat

٢٦٣٩ - حدَّثنا عَبْدُ اللّه حدَّثني أبي حدَّثنا يَعقوبُ حدَّثنا ابنُ أخي ابنِ شِهَابٍ عَنْ عَمِّه قالَ أخبَرَني عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هُرْمُزَ عَنْ عَبْدِ اللّه ابْنِ بُحَيْنَةَ وكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّه صلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللّه صلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " هَلْ قَرَأَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مَعِي آنفاً. قَالُوا نَعَمْ. قَالَ إِنِّي أَقُولُ مَا لِي أُنَازَعُ الْقُرْآنَ " فَانْتَهَى النَّاسُ عَنِ الْقِرَاءَةِ مَعَهُ حِينَ قَالَ ذَلِكَ.

رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط, ورجال أحمد رجال الصحيح, ويأتي الكلام عليه بعد هذا الحديث .

2639. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Abdullah b. Buhayne'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biraz evvel sizden kimse benimle beraber Kur'ân okudu mu?"* diye sordu. Ashâbı: "Evet" deyince *"Ben de diyorum ki, niçin kırâtim karışıyor"* dedi. O bunu söyledikten sonra, insanlar onunla beraber kıraatte bulunmayı bıraktılar.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Daha sonra ileride onunla ilgili açıklama yapılacaktır.

٢٦٤٠ - حدَّثنا عَبْدُ اللّه حدَّثني أبي حدَّثنا أبو أحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ حدَّثنا يُونُسُ بْنُ أبي إسْحَاقَ عَنْ أبي إسْحَاقَ عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللّه قَالَ كَانُوا يَقْرَءُونَ خَلْفَ النَّبِيِّ صلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ " خَلَطْتُمْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ" رواه أحمد وأبو يعلى والبزار, ورجال أحمد رجال الصحيح .

2640. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Ashâb, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında Kur'ân okurlardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Kur'ân'ımı şaşırttırdınız"* buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٦٤١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَمِّهِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَّى صَلاةً يَجْهَرُ فِيهَا ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ : تَقْرَءُونَ خَلْفِي ؟ قَالَ بَعْضُهُمْ : إِنَّا لَنَفْعَلُ قَالَ : لا تَفْعَلُوا ، إِنِّي أَقُولُ مَا لِي أُنَازِعُ الْقُرْآنَ ، قَالَ : فَانْتَهَى النَّاسُ عَنِ الْقِرَاءَةِ فِيمَا جَهَرَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه البزار بتمامه وأحمد والطبراني في الكبير والأوسط باختصار, ورجاله رجال الصحيح . إلا أن البزار قال : أخطأ فيه ابن أخي ابن شهاب حيث قال : عن ابن بحينة ورواه معمر وابن عيينة عن الزهري عن ابن أكيمة, عن أبي هريرة .

2641. İbn Buhayne'den nakledildiğine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) açıktan kıraatte bulunarak bir namaz kıldırdı. Namazı bitirince: *"Benim arkamda sizde mi Kur'ân okuyorsunuz?"* buyurdu. Cemaatten bir kısmı: "Okuyoruz" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yapmayın. Ben de diyorum ki, okuduğum Kur'ân'ı neden karıştırıyorum ki?"* buyurdu. Bunun üzerine cemaat Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıraati cehren okuduğu namazlarda kıraatte bulunmayı bıraktılar.

★Bezzâr hadisin tamamını, Ahmed b. Hanbel ile *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ise muhtasar olarak rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ancak Bezzâr demiştir ki: İbn Şihâb'ın kardeşinin oğlu, "İbn Buhayne'den naklen" sözünde yanılmıştır. Aynı hadisi Ma'mer ve İbn Uyeyne ise Zührî kanalıyla İbn Ükeyme'den, o da Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.

٢٦٤٢ - حَدَّثَنِي مَخْلَدُ بْنُ أَبِي زُمَيْلٍ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ ، فَلَمَّا قَضَى صَلاتَهُ أَقْبَلَ عَلَيْهِمْ بِوَجْهِهِ ، فَقَالَ : " أَتَقْرَؤُونَ فِي صَلاتِكُمْ خَلْفَ الإِمَامِ وَالإِمَامُ يَقْرَأُ ؟ " ، فَسَكَتُوا ، فَقَالَهَا ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَقَالَ قَائِلٌ أَوْ قَالَ قَائِلُونَ : إِنَّا لَنَفْعَلُ ، قَالَ : " فَلا تَفْعَلُوا لِيَقْرَأْ أَحَدُكُمْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فِي نَفْسِهِ " رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط ,ورجاله ثقات .

2642. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına namaz kıldırdı. Namazını bitirince yüzünü onlara dönerek:

"Siz imamın arkasında namaz kılarken, imam kırâatte bulunduğu halde siz de mi Kur'ân okuyorsunuz?" dedi. Herkes sustu. Aynı şeyi üç kere tekrarladı. Sonra bir -veya birkaç- kişi: "Öyle yapıyoruz" deyince: *"Yapmayın. Ama sizden her biriniz Fâtihatü'l-Kitab'ı içinden okusun"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٦٤٣ - و عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : " صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لَنَا : هَلْ تَقْرَؤُونَ مَعِي إِذَا كُنْتُمْ فِي الصَّلَاةِ ؟ قُلْنَا : نَعَمْ قَالَ :" فَلا تَفْعَلُوا إِلا بِأُمِّ الْقُرْآنِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: مسلمة بن علي, وهو ضعيف.

2643. Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kıldık. Namazı bitirince bize: *"Siz namazda benimle beraberken Kur'ân mı okuyorsunuz?"* diye sorunca; "Evet" dedik. *"Öyle yapmayın. Yalnızca Ümmü'l-Kur'ân'ı okuyun"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mesleme b. Ali zayıftır.

٢٦٤٤ - و عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ : سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ أَفِي كُلِّ صَلَاةٍ قِرَاءَةٌ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ : وَجَبَ هَذَا ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَا أَرَى الإِمَامَ إِذَا قَرَأَ إِلاَّ كَانَ كَافِياً "

قلت : روى ابن ماجة منه إلى قوله : " وجب هذا " . رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2644. Ebu'd-Derdâ bildiriyor: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem). "Ya Resûlallah! Her zamanda kırâat var mıdır?" diye sordu. *"Evet"* buyurdu. Bunun üzerine cemaatten bir adam: "Farz oldu?" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana göre ise imam kırâatte bulundu mu bu yeterlidir"* buyurdu.

★Ben derim ki: İbn Mâce hadisi *"Farz oldu"* kısmına kadar rivayet etmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٦٤٥ - حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى بْنِ خَلادٍ الْمِنْقَرِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ السَّدُوسِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَدَنِيُّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَهْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ جَهْرٍ ، قَالَ : قَرَأْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ : " يَا جَهْرُ أَسْمِعْ رَبَّكَ وَلَا تُسْمِعْنِي "

[1] Hatib el-Bağdâdî, *Târîh*, XIII, 175-176.

رواه الطبراني في الكبير, وعبد الله بن جهر: لم أجد من ذكره .

2645. Cehr anlatmaktadır: Ben (namazda) Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında Kur'ân okudum. Namazı bitirince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Cehr! Sen sesini Rabbine duyur, bana duyurma"* buyurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Abdullah b. Cehr'i zikredeni görmedim.

٢٦٤٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّهُ قَالَ : " لا تَقْرَأْ خَلْفَ الإِمَامِ إِلا أَنْ يَكُونَ إِمَامًا لا يَقْرَأُ " رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2646. Abdullah b. Mes'ûd birine: "Ey falan! İmamın arkasında Kur'ân okuma. Ancak imam kırâati cehren yapmazsa, o zaman oku" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦٤٧ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ ، فَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَقْرَأُ خَلْفَ الإِمَامِ ؟ قَالَ : " أَنْصِتْ لِلْقُرْآنِ فَإِنَّ فِي الصَّلاةِ شُغْلا ، وَسَيَكْفِيكَ ذَلِكَ الإِمَامُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله موثقون .

2647. Ebû Vâil bildiriyor: Bir adam İbn Mes'ûd'a gelerek: "Ey Ebû Abdirrahman! İmamın arkasında Kur'ân okuyayım mı?" diye sordu. O da: "Susup (imamın) kırâati(ni) dinle; zira namazda zaten yeteri kadar meşguliyet (dua, tefekkür, zikir vs.) vardır. Bu yerlerde imamın okuması sana yeter" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*[1] ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٦٤٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، " أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ لا يَقْرَأُ خَلْفَ الإِمَامِ " , وَكَانَ إِبْرَاهِيمُ يَأْخُذُ بِهِ وَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ إِذَا كَانَ إِمَامًا قَرَأَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الأُولَيَيْنِ ، وَلا يَقْرَأُ فِي الأُخْرَيَيْنِ بِشَيْءٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وإبراهيم لم يدرك ابن مسعود .

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9311.

2648. İbrâhîm (en-Nehaî)'nin bildirdiğine göre İbn Mes'ûd imamın arkasında Kur'ân okumazdı. Nitekim İbrâhîm de onun bu uygulamasını esas alırdı. İbn Mes'ûd imam olduğu zaman ilk iki rekâtta Kur'ân okur, son iki rekâtta ise bir şey okumazdı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiştir. Ancak İbrâhîm, İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir.

٢٦٤٩ – وَبِه : عَنِ النَّضْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيد الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ فَقِرَاءَةُ الإِمَامِ لَهُ قِرَاءَةٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو هارون العبدي, وهو متروك .

2649. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim imamın arkasında namaz kılıyorsa, imamın kırâati onun da kırâatidir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Hârun el-Abdî metrûktur.

٢٦٥٠ – حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَة ، عَنْ حُمَيْد بْنِ هِلال ، قَالَ : " جَاءَ هِشَامُ بْنُ عَامِرٍ إِلَى الصَّلاة فَأَسْرَعَ الْمَشْيَ فَدَخَلَ فِي الصَّلاة ، وَقَدْ حَفَزَهُ النَّفَسُ فَجَهَرَ بِالْقِرَاءَة خَلْفَ الإِمَامِ ، فَلَمَّا قَضَى صَلاتَهُ ، قِيلَ لَهُ : أَتَقْرَأُ خَلْفَ الإِمَامِ ؟ قَالَ : إِنَّا لَنَفْعَلُ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون

2650. Humeyd b. Hilâl anlatmaktadır: Hişam b. Âmir namaza geldi. Adımlarını hızlandırıp nefes nefese namaza katıldı ve imamın arkasında sesli kırâatte bulundu. Namazını bitirdiğinde kendisine: "Sen imamın arkasında Kur'ân mı okuyorsun?" denince o da: "Biz böyle yaparız" diye cevap verdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٦٥١ – وعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ: مَنْ قَرَأَ خَلْفَ الإِمَامِ فَلْيَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الكِتَابِ"

قلت : له حديث في الصحيح بغير سياقه. رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9313.

2651. Ubâde b. es-Sâmit'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim imamın arkasında Kur'ân okursa, (sadece) Fatihatü'l-Kitab'ı okusun"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: Konuyla ilgili *Sahîh*'te farklı ifadelerle Ubâde'den bir hadis yer almıştır.

Yukarıdaki hadisi ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٦٥٢ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ السِّنْدِيِّ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كُلُّ صَلاةٍ لا يُقْرَأُ فِيهَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام.

2652. Âişe'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmü'l-Kur'ân'ın (Fatiha'nın) okunmadığı her namaz eksiktir, eksiktir, eksiktir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.[1]

٢٦٥٣ – حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ النَّشِيطِيُّ ، قَالَ : نا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كُلُّ صَلاةٍ لا يُقْرَأُ فِيهَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ مُخْدَجَةٌ ، مُخْدَجَةٌ ، مُخْدَجَةٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سعيد بن سليمان النشيطي, قال أبو زرعة : نسأل الله السلامة ليس بالقوي.

2653. Abdullah b. Amr'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmü'l-Kur'ân'ın (Fatiha'nın) okunmadığı her namaz eksiktir, eksiktir, eksiktir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Süleymân en-Naşîtî hakkında Ebû Zür'a "Allah'tan selamet dileriz. Sağlam değildir" demiştir.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 257 ("Eksiktir" sözünün iki kere tekrarıyla). Hadis son ifade tekrar edilmeksizin İbn Mâce'nin *Sünen*'inde de geçmiştir bkz. no. 840.

2 Bkz. İbn Mâce, no. 841. ("Ümmü'l-Kur'ân'ın (Fatiha'nın) okunmadığı her namaz eksiktir, eksiktir" ifadesiyle). Ayrıca bk. Ahmed b. Hanbel, no. 6903. (Senedi sahihtir).

٢٦٥٤ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّادٍ ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَوَّارٍ ، نا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ ، حَدَّثَنِي أَبِي مَيْمُونُ بْنُ مِهْرَانَ ، عَنْ أَبِيهِ مِهْرَانَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِأُمِّ الْكِتَابِ فِي صَلَاتِهِ فَهِيَ خِدَاجٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, وقال : لا يروى عن مهران إلا بهذا الإسناد . قلت : وفي إسناده جماعة لم أعرفهم .

2654. Mihran'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazında Ümmü'l-Kur'ân'ı okumayanın namazı eksiktir"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî demiştir ki: Hadis Mihrân'dan yalnız bu senetle rivayet edilmektedir.

Ben derim ki: Senedinde tanımadığım bir grup ravi vardır.

٢٦٥٥ - و عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : تَقْرَءُونَ خَلْفِي؟ قَالُوا: نَعَمْ قَالَ " فَلَا تَفْعَلُوا إِلَّا بِأُمِّ الْقُرْآنِ " رواه أحمد, وفيه: رجل لم يسم .

2655. Ebû Katâde'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz benim arkamda Kur'ân mı okuyorsunuz?"* diye sorunca; "Evet" dediler. Bunun üzerine: *"Ümmü'l-Kur'ân'dan başka bir şey okumayın"* buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

٢٦٥٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَائِشَةَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَعَلَّكُمْ تَقْرَءُونَ وَالْإِمَامُ يَقْرَأُ. مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَنَفْعَلُ. قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِلَّا أَنْ يَقْرَأَ أَحَدُكُمْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ "

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2656. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zatın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Belki imam Kur'ân okurken siz de okuyorsunuzdur?"* buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı. Cemaat: "Evet. Bunu yapıyoruz" deyince, *"Böyle yapmayınız.İçinizden sadece Fâtihatü'l-Kitab'ı okuyabilirsiniz"* buyurdu.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٦٥٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عفَّانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِث حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّه بْنُ سَوَادَةَ الْقُشَيْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ عَنْ أَبِيه وَكَانَ أَبُوهُ أَسِيراً عِنْدَ رَسُولِ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّداً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لاَ تُقْبَلُ صَلاَةٌ لاَ يُقْرَأُ فِيهَا بِأُمِّ الْكِتَابِ"

وفيه: رجل لم يسم, وقد رواه أحمد .

2657. Çöl halkından bir adam, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında esir kalmış babasından şu sözünü nakletmiştir: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmü'l-Kitab'ın okunmadığı namaz kabul olunmaz"* diye buyururken işittim.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.

٢٦٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، ثَنَا أَبِي ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَرْقَمَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ، قَالَ : قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ ، ثُمَّ قَالَ : " قَالَ رَبُّكُمْ : ابْنَ آدَمَ ، أَنْزَلْتُ عَلَيْكَ سَبْعَ آيَاتٍ ، ثَلاثٌ لِي ، وَثَلاثٌ لَكَ ، وَوَاحِدَةٌ بَيْنِي وَبَيْنَكَ ، فَأَمَّا الَّتِي لِي : فَ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ وَالَّتِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ :﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾: مِنْكَ الْعِبَادَةُ وَعَلَيَّ الْعَوْنُ لَكَ ، وَأَمَّا الَّتِي لَكَ : فَ ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ هَذِهِ لَكَ : ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ﴾: الْيَهُودُ ، ﴿وَلا الضَّالِّينَ﴾: النَّصَارَى "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سليمان بن أرقم, وهو متروك .

2658. Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü'l-Kitâb'ı okuyup şöyle buyurdu:

"Rabbiniz buyuruyor ki: Ey Âdemoğlu! Ben sana yedi âyet indirdim. Bunların üçü benim, üçü de senin içindir. Biri ise seninle benim aramda ortaktır. Benim için olanlar şunlardır: «Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. O, Rahman ve Rahimdir. Hesap gününün yegâne hâkimidir. (Ey Rabbim) Ancak sana ibadet eder, yalnız senden yardım dileriz.» Yani, sana ibadet etmek, bana ise yardımcı olmak düşer. Senin için olanlar ise şunlardır: «Bizi doğru yola ilet. Kendilerine nimet verdiklerinin yoluna, gazaba uğrayanların ya da sapıtanların yoluna değil»."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süleymân b. Erkam metrûktur.

(بَابُ قِرَاءَةُ الفَاتِحَةِ قَبْلَ السُّورَةِ)

Fatiha'nın Zammı Sûreden Önce Okunması

٢٦٥٩ – حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهِبٍ ، عَنْ عِصْمَةَ عَنْ عِصْمَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يَسْتَفْتِحُ الْقِرَاءَةَ بِـ ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ " وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، وَعُثْمَانُ رضي الله تعالى عنهم"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الفضل بن المختار ,وهو كذاب.

2659. İsmet'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kırâate el-Hamdü lillahi rabbi'l-âlemîn ile başlardı. Ebû Bekir, Ömer ve Osmân da böyle başlardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup Fadl b. el-Muhtâr yalancıdır.

٢٦٦٠ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ . ح وَحَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى, ثنا مُسَدَّدٌ , قَالا : ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ حَمَّادِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ , عَنْ أَبِي خَالِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يَفْتَتِحُ الصَّلاةَ بِـ : ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾"

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2660. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza el-Hamdü lillahi rabbi'l-âlemîn ile başlardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦٦١ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ مَطَرٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، " أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ يَفْتَتِحُ صَلاتَهُ بِـ ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عثمان بن مطر, وهو ضعيف جدا .

2661. İbn Mes'ûd namazına el-Hamdü lillahi rabbi'l-âlemîn ile başlardı.

[1] İlave için bkz. XVII, 182. Senedinde yer alan Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdeyn de yalancıdır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Osmân b. Matar son derce zayıftır.

(بَابُ التَّأْمِينُ)

Âmin Sözü

٢٦٦٢ - : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُمَرَ بْنِ قَيْسٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الأَشْعَثِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ بَيْنَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذِ اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ فَأَذِنَ لَهُ فَقَالَ السَّامُ عَلَيْكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْكَ "فذكر الحديث إلى أن قال: إِنَّهُمْ لَا يَحْسُدُونَا عَلَى شَيْءٍ كَمَا يَحْسُدُونَا عَلَى يَوْمِ الْجُمُعَةِ الَّتِى هَدَانَا اللَّهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا وَعَلَى الْقِبْلَةِ الَّتِى هَدَانَا اللَّهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا وَعَلَى قَوْلِنَا خَلْفَ الإِمَامِ آمِينَ"

وقد تقدم الحديث بتمامه في القبلة والكلام عليه.

2662. Hz. Âişe anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Derken Yahudilerden bir adam yanına girmek için izin istedi, izin verdi. Yahudi "es-Sâmu aleykum (sana ölüm olsun)" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Sana da olsun"* diyerek karşılık verdi. ... Sonra şöyle buyurdu:

"Onlar bize, Allah'ın bizi hidayet ettiği, onlarınsa şaşırdığı Cuma günü, yine Allah'ın bizi hidayet ettiği, onlarınsa şaşırdığı kıble ve bir de imamın arkasında söylediğimiz «Âmin» sözümüz sebebiyle olduğu gibi başka hiçbir şey için kıskanmazlar."

★Hadisin tamamı değerlendirmesiyle beraber Kıble bahsinde geçmişti.

٢٦٦٣ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ إِسْحَاقَ ، قَالَ : نَا أَبِي ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَالِمٍ ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ ، قَالَ : نَا عِيسَى بْنُ يَزِيدَ ، أَنَّ طَاوُسًا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَهُ ، أَنَّ مُنَبِّهًا أَبَا وَهْبٍ حَدَّثَهُ يَرُدُّهُ إِلَى مُعَاذٍ ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ أَزْوَاجِهِ ، وَعِنْدَهُ عَائِشَةُ ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ نَفَرٌ مِنَ الْيَهُودِ ، فَقَالُوا : السَّامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ ، قَالَ وَعَلَيْكُمْ . فَجَلَسُوا فَتَحَدَّثُوا ، وَقَدْ فَهِمَتْ عَائِشَةُ تَحِيَّتَهُمُ الَّتِي حَيَّوْا بِهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَاسْتَجْمَعَتْ غَضَبًا وَتَصَبَّرَتْ ، فَلَمْ تَمْلِكْ غَيْظَهَا ، فَقَالَتْ : بَلْ عَلَيْكُمُ السَّامُ وَغَضَبُ اللَّهِ وَلَعْنَتُهُ ، بِهَذَا تُحَيُّونَ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ ثُمَّ خَرَجُوا ، فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " مَا حَمَلَكِ عَلَى مَا قُلْتِ ؟ " قَالَتْ : أَوَلَمْ تَسْمَعْ كَيْفَ حَيَّوْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ وَاللَّهِ مَا مَلَكْتُ

نَفْسِي حِينَ سَمِعْتُ تَحِيَّتَهُمْ إِيَّاكَ ، فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لا جَرَمَ ، كَيْفَ رَأَيْتِ رَدَدْتُ عَلَيْهِمْ ! إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ سَئِمُوا دِينَهُمْ ، وَهُمْ قَوْمٌ حُسَّدٌ ، وَلَمْ يَحْسُدُوا الْمُسْلِمِينَ عَلَى أَفْضَلَ مِنْ ثَلاثٍ : رَدِّ السَّلامِ ، وَإِقَامَةِ الصُّفُوفِ ، وَقَوْلِهِمْ خَلْفَ إِمَامِهِمْ فِي الْمَكْتُوبَةِ : آمِينَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وإسناده حسن.

2663. Muâz b. Cebel bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden birinin evinde oturdu. Âişe de yanındaydı. Derken yanına Yahudilerden bir cemaat girdi. "es-Sâmu aleyke yâ Muhammed" dediler. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"ve aleykum"* diyerek karşılık verdi. Sonra oturup konuştular. Âişe onların Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) verdikleri selamın mânâsını anladı. Öfkesini zor tuttu, sabırsızlandı. Sonra öfkesine hâkim olamayıp "Bilakis ölüm de Allah'ın gazabı da, laneti de size olsun. Siz Allah'ın Peygamber'ini (sallallahu aleyhi vesellem) böyle mi selamlıyorsunuz?" diye çıkıştı. Bunun üzerine onlar da çıkıp gittiler. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye: *"Neden böyle yaptın?"* dedi. O da: "Seni nasıl selamladıklarını duymadın mı? Vallahi onların sana verdikleri selamı duyunca kendime hâkim olamadım" diye cevap verdi.

Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sakıncası yoktur. Onlara nasıl karşılık verdiğimi gördün. Yahudiler dinlerinden usanmış bir millettir. Hasetçi bir millettir. Müslümanlara şu üç hasletten daha üstün bir meziyet sebebiyle haset etmemişlerdir: Selamı almaları, safları düzgün tutmaları ve bir de farz namazlarda imamlarının arkasında «âmin» demeleri."*

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٦٦٤ – حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ كَعْبٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا قَالَ الإِمَامُ : ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلا الضَّالِّينَ﴾، فَقَالَ الَّذِينَ خَلْفَهُ : آمِينَ ، فَالْتَقَتْ مِنْ أَهْلِ السَّمَاءِ وَأَهْلِ الأَرْضِ آمِينَ ، غَفَرَ اللَّهُ لِلْعَبْدِ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ، قَالَ : " وَمَثَلُ الَّذِي لا يَقُولُ : آمِينَ ، كَمَثَلِ رَجُلٍ غَزَا مَعَ قَوْمٍ فَاقْتَرَعُوا ، فَخَرَجَتْ سِهَامُهُمْ وَلَمْ يَخْرُجْ سَهْمُهُ ، فَقَالَ : مَا لِسَهْمِي لَمْ يَخْرُجْ ؟ قَالَ : إِنَّكَ لَمْ تَقُلْ : آمِينَ "

قلت : في الصحيح بعضه.

رواه أبو يعلى, وفيه: ليث بن أبي سليم, وهو ثقة مدلس وقد عنعنه.

2664. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İmam «gayri'l-mağdûbi aleyhim ve leddâllîn» âyetini okuduğunda, arkasındakiler: «Âmin» derler ve bu, sema ve yeryüzü halklarının «Âmin» sözlerine denk düşerse, Allah o kulun geçmiş günahlarını bağışlar. Diğer taraftan «Âmin» sözünü söylemeyen kimse şuna benzer: Bir adam toplulukla beraber savaşa çıkar. Aralarında kura çekerler. Hepsinin okları çıkar, ama onun oku çıkmaz. Adam: «Benim okum neden çıkmadı?» diye soruşturduğunda kendisine: «Çünkü sen "Âmin" demedin» denir."

★Ben derim ki: *Sahîh*'te hadisin bir kısmı geçmiştir.

Buradaki şekliyle ise hadisi Ebû Ya'lâ[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

٢٦٦٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الأَخْرَمُ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الصُّوفِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو الأَشْعَثِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ سَلْمَانَ , أَنَّ بِلالاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَسْبِقْنِي بِآمِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2665. Selmân'dan nakledildiğine göre Bilâl, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) "Benden önce «Âmin» deme!" demiştir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir.[2]

٢٦٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ الْعَسْقَلانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَلانِيُّ ، ثنا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 6411. Senedinde ismi geçen Ka'b el-Medenî meçhul, Leys de bunaması sebebiyle zayıftır; ama müdellisler arasında zikredilmemiştir.

[2] Ahmed b. Hanbel, VI, 12, 15; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 1124; XXII, 22. Senedinde yer alan Taberânî'nin hocası Muhammed b. Osman b. Ebî Şeybe yalancılıkla itham edilmiştir. Sa'd b. Salt hakkında ise Ebû Hâtim cerh ya da ta'dil nakletmezken İbn Hibbân kendisini, ravileri güvenilir kabul edilmiş bir senetle Selman *Müsned*inde (no. 6136) tabiin oğullarının güvenilirleri arasında zikretmiştir. Aynı hadisi Hâkim de rivayet ederek (I, 219) Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiş, bu görüşünde Zehebî de ona katılmıştır.

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :" إِذَا قَالَ الإِمَامُ : ﴿ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴾، فَقُولُوا : آمِينَ ، يُجِبْكُمُ اللَّهُ " رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سعيد بن بشير, وفيه كلام .

2666. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmam «gayri'l-mağdûbi aleyhim ve-laddâllîn» âyetini okuduğunda, siz de: «Âmin» deyin ki Allah duanızı kabul etsin"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Beşîr hakkında tenkit vardır.[1]

٢٦٦٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا سَعْدُ بْنُ الصَّلْتِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ وَائِلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ فِي الصَّلاةِ ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، قَالَ : " آمِينَ ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ "

قلت : رواه ابن ماجة خلا قوله : ثلاث مرات . رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2667. Vâil b. Hucr bildiriyor: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm. Namaza durdu ve Fâtihatu'l-Kitâb'ı (Fatiha sûresini) bitirince üç kere «Âmin» dedi.

★Ben derim ki: Bu hadisi "üç kere" ifadesi hariç İbn Mâce de rivayet etmiştir.

Hadisi bu şekliyle ise Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦٦٨ - حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبَّادٍ الْخَطَّابِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْعُطَارِدِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ النَّهْشَلِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْيَحْصُبِيِّ ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حِينَ قَالَ : ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴾، قَالَ : رَبِّ اغْفِرْ لِي آمِينَ "

رواه الطبراني, وفيه: أحمد بن عبد الجبار العطاردي, وثقه الدارقطني , وأثنى عليه أبو كريب , وضعفه جماعة, وقال ابن عدي : لم أر له حديثا منكرا .

2668. Vâil b. Hucr'dan nakledildiğine göre o, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) «gayri'l-mağdûbi aleyhim ve-laddâllîn» âyetini okuduktan sonra *«Rabbim beni bağışla, âmin»* derken işitmiş.

★Ben derim ki: "Rabbim beni bağışla" kısmı hariç hadisi İbn Mâce rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Ahmed b. Abdilcebbâar el-Utâridî'yi Dârekutnî güvenilir kabul etmiştir. Yine Ebû Kureyb

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6891. Senedinde yer alan Hasan el-Basrî müdellis olup burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

kendisinden övgüyle bahsederken, bir grup kimse ise onu zayıf görmüştür. İbn Adî ise "Münker hadisine rastlamadım" demiştir.[1]

٢٦٦٩ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، ثنا هَارُونُ بْنُ مُوسَى النَّحْوِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ ابنِ أُمِّ الْحُصَيْنِ ، عَنْ جَدَّتِهِ أُمِّ الْحُصَيْنِ : أَنَّهَا كَانَتْ تُصَلِّي خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَفٍّ مِنَ النِّسَاءِ ، فَسَمِعَتْهُ ، يَقُولُ : " ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾ بَلَغَ : ﴿ وَلا الضَّالِّينَ ﴾ قَالَ : آمِينَ " . حَتَّى سَمِعْتُهُ وَأَنَا فِي صَفِّ النِّسَاءِ ، وَكَانَ يُكَبِّرُ إِذَا سَجَدَ ، وَإِذَا رَفَعَ

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إسماعيل بن مسلم المكي, وهو ضعيف .

2669. Ümmü'l-Husayn'dan nakledildiğine göre o, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında kadınlar safında namaz kılarken onun "el-Hamdü lillahi rabbi'l-âlemîn, er-Rahman ir-Rahîm, mâliki yevmi'd-dîn.... gayri'l-mağdûbi aleyhim ve-laddâllîn" âyetini okuyup, "Âmin" dediğini işitmiş. "Hatta ben bunu kadınlar safında iken işittim. Secde ve rükû yaparken de tekbir alırdı" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.

(بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Kırâat

٢٦٧٠ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ ، ثنا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ شَبِيبٍ أَبِي رَوْحٍ ، عَنِ الأَغَرِّ ، مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، " وَقَرَأَ سُورَةَ : الرُّومِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2670. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Eğar demiştir ki. Ben, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kıldım. Rûm sûresini okudu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 43. Senedinde yer alan Ahmed b. Abdilcebbâr'ın babası zayıftır. Ayrıca bkz. Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 58.

٢٦٧١ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ , ثنا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ , ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ , عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ , عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , أَنَّهُ قَالَ : " مَا مِنْ سُورَةٍ فِي الْمُفَصَّلِ صَغِيرَةٍ وَلا كَبِيرَةٍ إِلا قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَؤُهَا فِي الصَّلاةِ كُلِّهَا "

رواه الطبراني من رواية إسماعيل بن عياش عن الحجازيين وهي ضعيفة.

2671. İbn Ömer: "Mufassal sûrelerden kısa ya da uzun hiçbir sûre yoktur ki Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu namazda okurken işitmiş olmayayım" demiştir.[1]

★Hadisi Taberânî, İsmâîl b. Ayyâş kanalıyla Hicazlılardan nakletmiştir ve zayıftır.

٢٦٧٢ - وعَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ،قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُدُّ الآيَ فِي الصَّلاةِ" رواه الطبراني, وفيه: نصر بن طريف, وهو متروك .

2672. Abdullah b. Amr demiştir ki: "Ben, namazda Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) âyetleri belli bir sayıyla okuduğunu gördüm."

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nasr b. Tarîf metrûktur.

٢٦٧٣ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ ، ثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ أَبُو قُتَيْبَةَ ، ثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي حَزْمٍ ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " كَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَى آخِرِهِ فِي الْفَرَائِضِ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: سهيل بن أبي حزم, ضعفه جماعة, يقولون فيه : ليس بالقوى ,ووثقه ابن معين, وبقية رجاله ثقات .

2673. Enes b. Mâlik demiştir ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı farz namazlarda Kur'ân'ı başından sonuna kadar okurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sehl b. Ebî Hazm'ı bir grup kimse sağlam olmadığını söyleyerek zayıf görürken, İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٦٧٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الأَمَوِيُّ عَنْ عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَالِيَةِ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " لِكُلِّ سُورَةٍ حَظُّهَا مِنَ الرُّكُوعِ

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13359.

وَالسُّجُودِ ." قَالَ ثُمَّ لَقِيتُهُ بَعْدُ فَقُلْتُ إِنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَةِ بِالسُّوَرِ فَتَعْرِفُ مَنْ حَدَّثَكَ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ إِنِّي لَأَعْرِفُهُ وَأَعْرِفُ مُنْذُ كَمْ حَدَّثَنِيهِ حَدَّثَنِي مُنْذُ خَمْسِينَ سَنَةً.

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2674. Ebu'l-Âliye bildiriyor: Bana, bizzat kendisinden duyan birinin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş: *"Her sûrenin rükû ve secdeden nasibi vardır"*

Ravi der ki: Sonra kendisiyle karşılaştım ve: "İbn Ömer bir rekâtta birkaç sûre okuyor. Sana bu hadisi nakledeni tanıyor musun?" diye sordum. "Elbette tanıyorum. Hem de onu bana bildirdiği kaç sene öncesinden beri tanıyorum. Onu bana tâ elli sene önce bildirmişti" karşılığını verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٦٧٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ قَالَ رُبَّمَا أَمَّنَا ابْنُ عُمَرَ بِالسُّورَتَيْنِ وَالثَّلَاثِ فِي الْفَرِيضَةِ" رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2675. Nâfi'demiştir ki: "İbn Ömer bir çok kez bize farz namazda iki üç sûre okuyarak imamlık yapmıştır."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٦٧٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَنْبَأَنَا الْمَسْعُودِيُّ عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ يَزِيدُ وَأَنْبَأَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ قَالَ اجْتَمَعَ ثَلَاثُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا أَمَّا مَا يَجْهَرُ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْقِرَاءَةِ فَقَدْ عَلِمْنَاهُ وَمَا لَا يَجْهَرُ فِيهِ فَلَا نَقِيسُ بِمَا يَجْهَرُ بِهِ. قَالَ فَاجْتَمَعُوا فَمَا اخْتَلَفَ مِنْهُمْ اثْنَانِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الظُّهْرِ قَدْرَ ثَلَاثِينَ آيَةً فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُخْرَيَيْنِ قَدْرَ النِّصْفِ مِنْ ذَلِكَ وَيَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ فِي الْأُولَيَيْنِ بِقَدْرِ النِّصْفِ مِنْ قِرَاءَتِهِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ وَفِي الْأُخْرَيَيْنِ قَدْرَ النِّصْفِ مِنْ ذَلِكَ"

رواه أحمد ,وفيه :عبد الرحمن بن عبد الله المسعودي, وهو ثقة ولكنه اختلط ,ويقال : إن يزيد بن هارون سمع منه في حال اختلاطه, والله أعلم .

2676. Ebu'l-Âliye bildiriyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından otuz kişi toplanıp şöyle dediler: Biz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kırâati açıktan okuduğu namazları biliyoruz. Kırâati

açıktan okumadıklarını ise açıktan okuduklarıyla karşılaştırarak öğreniyoruz.

Bu kişiler yine şu konuda görüş birliği etmişler, içlerinden iki kişi bile farklı düşünmemiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazının ilk iki rekâtının her birinde otuz kadar âyet, son iki rekâtında ise bunun yarısı kadar âyet okurdu. İkindide ise öğlenin ilk iki rekâtında okuduğunun yarısı kadar, son iki rekâtında da onun yarısı kadar kırâatte bulunurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Abdillah el-Mes'ûdî güvenilir olmakla beraber bunamıştır. Denildiğine göre Yezîd b. Hârun ondan bunak halinde hadis almıştır.

٢٦٧٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقْرَأُ وَهُوَ يُصَلِّي نَحْوَ الرُّكْنِ قَبْلَ أَنْ يَصْدَعَ بِمَا يُؤْمَرُ وَالْمُشْرِكُونَ يَسْتَمِعُونَ ﴿فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2677. Esmâ binti Ebî Bekir bildiriyor: Ben emrolunduğunu yapmakla (peygamberlikle) görevlendirilmeden önce Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Rükn'e (Hacer-i esved köşesine) doğru namaz kılarken dinledim. Müşrikler de onun ağzından **"O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?"**[1] âyetini dinliyorlardı.

٢٦٧٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْخَلِيلِ الْخُشَنِيُّ ، قَالَ : نا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الْخُشَنِيُّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " لا صَلاةَ إِلا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، وَآيَتَيْنِ مَعَهَا "

رواه الطبراني في الأوسط , قلت : هو في الصحيح خلا قوله : " وآيتين معها " , وفيه: الحسن بن يحي الخشني, ضعفه النسائي والدارقطني, ووثقه دحيم وابن عدي وابن معين في رواية .

2678. Ubâde b. es-Sâmit der ki: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Fâtihatu'l-Kitâb (Fatiha sûresi) ve onunla beraber iki âyet okunmadan namaz olmaz"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hasan b. Yahyâ el-Huşenî'yi Nesâî ve Dârekutnî zayıf görürlerken, Duhaym, İbn Adî ve bir rivayete göre İbn Maîn güvenilir kabul etmişlerdir.

---

[1] Rahman 55/13.

Ben derim ki: *"onunla beraber iki âyet"* kısmı hariç, hadis *Sahîh*'te geçmiştir.

٢٦٧٩ - حَدَّثَنَا النُّعْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ حَمْزَةَ الزُّبَيْرِيُّ ، نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الضَّحَّاكِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مِقْسَمٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : " سُنَّةُ الْقِرَاءَةِ فِي الصَّلَاةِ أَنْ تَقْرَأَ فِي الأُولَيَيْنِ بِأُمِّ الْقُرْآنِ وَسُورَةٍ ، وَفِي الأُخْرَيَيْنِ بِأُمِّ الْقُرْآنِ "،

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: شيخ الطبراني وشيخ شيخه, و لم أجد من ذكرهما.

2679. Câbir b. Abdillah'dan şu sözü nakledilmiştir: "Namazda sünnet olan kırâat, ilk iki rekâtta Ümmü'l-Kur'ân ve bir sûre, son iki rekâtta ise yalnız Ümmü'l-Kur'ân'ı okumaktır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen Taberânî'nin hocası ile hocasının hocasını zikredeni görmedim.

٢٦٨٠ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا عِيسَى بْنُ مِينَاءَ قَالُونُ ، قَالُوا : ثنا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : " الْقِرَاءَةُ سُنَّةٌ " ، زَادَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ : لا تُخَالِفُ النَّاسَ بِرَأْيِكَ.

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ابن أبي الزناد, وهو ضعيف .

2680. Zeyd b. Sâbit'ten şu sözü nakledilmiştir: "Kırâat sünnettir. -ravilerden İbn Ebî Meryem'in rivayetinde:- Kendi kişisel görüşünü öne çıkarıp insanlara muhalefet etme."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Ebi'z-Zinâd zayıftır.[1]

٢٦٨١ - وعن ابن عباس أن رسول الله صلى الله عليه و سلم جاء فصلى ركعتين لم يقرأ فيهما إلا بأم الكتاب حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا حَنْظَلَةُ السَّدُوسِىُّ قَالَ قُلْتُ لِعِكْرِمَةَ إِنِّى أَقْرَأُ فِى صَلاَةِ الْمَغْرِبِ بِ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ وَ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ وَإِنَّ نَاساً يَعِيبُونَ ذَلِكَ عَلَىَّ. فَقَالَ وَمَا بَأْسٌ بِذَلِكَ اقْرَأْهُمَا فَإِنَّهُمَا مِنَ الْقُرْآنِ . ثُمَّ قَالَ حَدَّثَنِى ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَمْ يَقْرَأْ فِيهِمَا إِلاَّ بِأُمِّ الْكِتَابِ

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4855. "Kendi kişisel görüşünü öne çıkarıp insanlara muhalefet etme" kısmı Saîd b. Ebî Meryem'in ilavesidir. Bu zat da bunaması sebebiyle zayıftır.

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير والبزار, وفيه: حنظلة السدوسي, ضعفه ابن معين وغيره ,ووثقه ابن حبان .

2681. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelip yalnız Ümmü'l-Kur'ân'ı okuyarak iki rekât namaz kılmıştır.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hanzala es-Sedûsî'yi İbn Maîn ve başkaları zayıf görürlerken İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[1]

(بَابُ القِرَاءَةِ فِي الظُّهْرِ وَالعَصْرِ)

Öğle ve İkindi Namazlarında Kırâat

٢٦٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ تَمَارَوْا فِى الْقِرَاءَةِ فِى الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فَأَرْسَلُوا إِلَى خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ فَقَالَ قَالَ أَبِى قَامَ أَوْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُطِيلُ الْقِيَامَ وَيُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ فَقَدْ أَعْلَمُ ذَلِكَ لَمْ يَكُنْ إِلاَّ لِقِرَاءَةٍ فَأَنَا أَفْعَلُ

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: كثير بن زيد, واختلف في الاحتجاج به .

2682. Muttalib b. Abdillah bildiriyor: İnsanlar öğle ve ikindi namazlarında okunacak kırâat konusunda tartıştılar. Sonra beni Hârice b. Zeyd'e gönderdiler. Hârice şunu söyledi: Babam (Zeyd b. Sâbit)bana dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kıyamı uzun tutar, dudaklarını oynatırdı. Anlardım ki, bunu yalnız Kur'ân okurken yapıyordu ve ben de aynısını yapardım.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kesîr b. Zeyd ile ihticac konusu ihtilaflıdır.[2]

٢٦٨٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِىٍّ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِى الزَّعْرَاءِ عَنْ أَبِى الأَحْوَصِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِىِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَتْ تُعْرَفُ قِرَاءَةُ النَّبِىِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِى الظُّهْرِ بِتَحْرِيكِ لِحْيَتِهِ" رواه أحمد, ورجاله ثقات .

[1] Bkz. no. 3240. ayrıca hadisi *"Ona hiçbir şey katma"* ilavesiyle Ebû Ya'lâ, (no. 2561) ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 31016) Taberânî rivayet etmiştir.

[2] Ahmed b. Hanbel, V, 186; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 4886 (muhtasar olarak).

2683. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri demiştir ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazındaki kırâati sakallarını oynatmasından anlaşılırdı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦٨٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ الْجُرَيْرِيُّ عَنْ أَبِي عَائِذٍ سَيْفٍ السَّعْدِيِّ وَأَثْنَى عَلَيْهِ خَيْرًا عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَكَانَ أَمِيرًا بِعُمَانَ وَكَانَ كَخَيْرِ الْأُمَرَاءِ قَالَ قَالَ أَبِي اجْتَمِعُوا فَلَأُرِيَكُمْ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ وَكَيْفَ كَانَ يُصَلِّي فَإِنِّي لَا أَدْرِي مَا قَدْرُ صُحْبَتِي إِيَّاكُمْ. قَالَ فَجَمَعَ بَنِيهِ وَأَهْلَهُ وَدَعَا بِوَضُوءٍ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَغَسَلَ الْيَدَ الْيُمْنَى ثَلَاثًا وَغَسَلَ يَدَهُ هَذِهِ ثَلَاثًا يَعْنِي الْيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ وَأُذُنَيْهِ ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا وَغَسَلَ هَذِهِ الرِّجْلَ يَعْنِي الْيُمْنَى ثَلَاثًا وَغَسَلَ هَذِهِ الرِّجْلَ ثَلَاثًا يَعْنِي الْيُسْرَى قَالَ هَكَذَا مَا أَلَوْتُ أَنْ أُرِيَكُمْ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ دَخَلَ بَيْتَهُ فَصَلَّى صَلَاةً لَا نَدْرِي مَا هِيَ ثُمَّ خَرَجَ فَأَمَرَ بِالصَّلَاةِ فَأُقِيمَتْ فَصَلَّى بِنَا الظُّهْرَ فَأَحْسَبُ أَنِّي سَمِعْتُ مِنْهُ آيَاتٍ مِنْ يس ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ صَلَّى بِنَا الْمَغْرِبَ ثُمَّ صَلَّى بِنَا الْعِشَاءَ وَقَالَ مَا أَلَوْتُ أَنْ أُرِيَكُمْ كَيْفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ وَكَيْفَ كَانَ يُصَلِّي"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .قلت : وقد تقدمت رواية أبي العالية عن ثلاثين من الصحابة في الباب قبله .

2684. Yezîd b. el-Berâ (b. Âzib) anlatmaktadır: Babam: "Toplanın! Size, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl abdest aldığını, nasıl namaz kıldığını göstereceğim; çünkü sizinle daha ne kadar birlikte olacağımı bilemiyorum!" dedi. Böylece oğullarını ve ailesini topladı. Abdest suyu isteyip onunla üçer defa ağzına su alıp çalkaladı, burnuna su çekip temizledi, yüzünü yıkadı, sağ kolunu üç kere yıkadı; bunu, yani sol kolunu üç kere yıkadı. Sonra: "İşte böyle, size Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl abdest aldığını aynen gösterdim" dedi. Sonra evine girdi, ne olduğunu anlamadığımız bir namaz kıldı. Sonra dışarı çıkarak namaz emri verdi ve kâmet getirildi. Bize öğle namazını kıldırdı. Sanırım Yâsîn sûresinden bazı âyetler okuduğunu işittim. Sonra ikindi namazını kıldırdı. Sonra akşam namazını kıldırdı. Son olarak da yatsı namazını kıldırdı. Ardından: "Size Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl abdest aldığını, nasıl namaz kıldığını tam olarak gösterdim" dedi.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

Ben derim ki: Bir önceki bölümde Ebu'l-Âliye'nin otuz sahabeden yaptığı rivayeti geçmişti.

٢٦٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي الْعَيْزَارِ ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنِ الْبَرَاءِ ، قَالَ : " سَجَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الظُّهْرِ ، فَظَنَنَّا أَنَّهُ قَرَأَ : تَنْزِيلَ السَّجْدَةِ "

رواه أبو يعلى, وفيه: يحيى بن عقبة بن أبي العيزار ,وهو منكر الحديث .

2685. Berâ anlatmaktadır: Biz, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber öğle namazında secde ettik ve onun Secde sûresini okuduğunu düşündük.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yahyâ b. Ukbe b. Ebi'l-Ayzâr hadisi münker biridir.

٢٦٨٦ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ ، حَدَّثَنَا سُكَيْنٌ ، حَدَّثَنَا الْمُثَنَّى الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ يَعْنِي أَبَا سُكَيْنٍ ، قَالَ : أَتَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ، فَقُلْتُ : أَخْبِرْنِي عَنْ صَلاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، " فَأَمَرَ أَهْلَ بَيْتِهِ ، فَصَلَّى بِنَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ ، فَقَرَأَ بِنَا قِرَاءَةً هَمْسًا ، فَقَرَأَ بِالْمُرْسَلاتِ ، وَالنَّازِعَاتِ ، وَعَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ، وَنَحْوِهَا مِنَ السُّوَرِ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط ,وفيه: سكين بن عبد العزيز, ضعفه أبو داود والنسائي ,ووثقه وكيع وابن معين وأبو حاتم وابن حبان.

2686. Abdülaziz b. Ebî Sükeyn anlatmaktadır: Enes b. Mâlik'e gittim. "Bana, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namazını anlat" dedim. Bunun üzerine aile halkına imam olup, bize öğle ve ikindi namazlarını kıldırdı. Namazda kırâati gizli okuyarak Mürselât, Naziât, Amme yetesâelûn ve benzeri sûreleri okudu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Sükeyn b. Abdilaziz'i Ebû Dâvud ve Nesâî zayıf görürlerken, Vekî', İbn Maîn, Ebû Hâtim ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir.[1]

٢٦٨٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، نَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ، نَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، وَقَتَادَةَ ، وَحُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِ ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى﴾ و ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾"

---

[1] Sükeyn b. Abdilazîz bu hadiste teferrüd etmiştir. Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 2776. Ayrıca yine senedinde ismi geçen Müsennâ b. Dînâr el-Kattân da hadiste gevşek biridir. Aynı ravi Ebû Ya'lâ'nın senedinde de yer almıştır (no. 4230). Ayrıca "Sükeyn, yani Ebû Sükeyn" açıklaması yapılmıştır.

رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح, ورواه الطبراني في الأوسط .

2687. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle ve ikindi namazlarında "Sebbihi'sme rabbike'l-a'lâ" ve "Hel etâke hadisü'l-ğâşiye" sûrelerini okurdu.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Hadisi ayrıca Taberânî de *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir.

٢٦٨٨ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّاد ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، نَا سَعْدَانُ بْنُ يَحْيَى ، ثَنَا أَبُو الرَّجَالِ الْبَصْرِيُّ ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمُ الْهَاجِرَةَ ، فَرَفَعَ صَوْتَهُ فَقَرَأَ ﴿وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا﴾ ، ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى﴾ ، فَقَالَ لَهُ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أُمِرْتَ فِي هَذِهِ الصَّلاةِ بِشَيْءٍ ؟ قَالَ : " لا ، وَلَكِنِّي أَرَدْتُ أَنْ أُوَقِّتَ لَكُمْ صَلاتَكُمْ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو الرجال الأنصاري البصري, وهو منكر الحديث .

2688. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğle vakti onlara namaz kıldırdı. Namazda yüksek sesle "Ve'ş-şemsi ve duhâhâ", "Ve'l-leyli izâ yağşâ" sûrelerini okudu. Ubey b. Ka'b kendisine: "Ya Resûlallah! Bu namaz konusunda sana belli bir şey emredildi mi?" diye sordu. *"Hayır. Fakat size namazınızın vaktini tayin etmek istedim"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebu'r-Ricâl el-Ensârî el-Basrî hadisi münker biridir.

٢٦٨٩ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحَرِيشِ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي الزَّعْرَاءِ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " كَانَتْ قِرَاءَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُعْرَفُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِتَحْرِيكِ لِحْيَتِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: زيد بن الحريش, ذكره ابن أبي حاتم ولم يجرحه, ولم يوثقه ,وبقية رجاله ثقات .

2689. Abdullah b. Mes'ûd'un belirttiğine göre öğle ve ikindi namazlarında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân okuduğu sakalını oynatmasından bilinirdi.

Haberi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Zeyd b. el-Harîş'i[1] İbn Ebî Hâtim eserinde zikretmiş, fakat mecrûh/zayıf ya da güvenilir olup olmadığını belirtmemiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٦٩٠ – حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أَبو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي كُلِّهِنَّ " ، يَعْنِي الأَرْبَعَ مِنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: شهر بن حوشب, وفيه كلام, وقد وثقه جماعة .

2690. Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bütün rekâtlarda, yani öğle ve ikindi namazlarının dört rekâtında da Kur'ân okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Şehr b. Havşeb hakkında tenkit bulunmakla beraber bir grup bilgin tarafından güvenilir de kabul edilmiştir.[2]

٢٦٩١ – حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ الْكُوفِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِدْرِيسَ الإِسْوَارِيُّ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ بِلالِ بْنِ الْمُنْذِرِ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ أَنَّهُ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ ، فَقَرَأَ نَحْوَ : ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ﴾ فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ ، قَالَ : " مَا أَلَوْتُ بِكُمْ عَنْ صَلاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :أيوب بن جابر, ضعفه ابن معين وابن المديني وغيرهما, ووثقه أحمد وعمرو بن علي الفلاس .

2691. Adî b. Hâtim insanlara öğle namazını kıldırmış, namazda "İza's-semâu'n-şekkat" gibi bir sûre okumuş. Namazı bitirince, "Size Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namazını eksiksiz olarak gösterdim" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Câbir'i İbn Maîn, İbnü'l-Medînî ve başkaları zayıf görürlerken, Ahmed b. Hanbel ve Amr b. Ali el-Fellâs güvenilir kabul etmişlerdir.[3]

---

[1] Heysemî (X, 281), Zeyd b. Harîş'in güvenilir olduğunu belirtmiştir. İbnü'l-Kattân ise halinin bilinmediğini söylemiştir. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10108.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3437. Senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym de zayıftır.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 101-102.

٢٦٩٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، أَنَّهُ قَالَ : لَيْسَ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قِرَاءَةٌ إِلا بِأُمِّ الْكِتَابِ ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : " أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَقْرَأَ ، وَقَدْ بَلَّغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رِسَالاتِ رَبِّهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إبراهيم بن الحكم بن أبان, وهو ضعيف جدا .

2692. İkrime'den şu sözü nakledilmiştir: Öğle ve ikindi namazlarında Ümmü'l-Kitâb (Fatiha sûresi) dışında kırâat söz konusu değildir. Zira İbn Abbâs dedi ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize kırâati emrettiği gibi o Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rabbi'nden kendisine indirilen mesajları da tebliğ etmiştir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. el-Hakem b. Ebân son derece zayıftır.[2]

٢٦٩٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، " أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ ، وَالْعَصْرِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الأُولَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، وَسُورَةٍ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ ، وَفِي الأُخْرَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات إلا أن ابن سيرين لم يسمع من ابن مسعود .

2693. İbn Sîrîn'den nakledildiğine göre İbn Mes'ûd, öğle ve ikindi namazlarının ilk iki rekâtından her birinde Fâtihatu'l-Kitâb ve bir sûre okurdu. Son iki rekâtında ise yalnız Fâtihatu'l-Kitâb'ı okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Ne var ki, İbn Sîrîn, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.

٢٦٩٤ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، قَالَ : " صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ عَبْدِ اللَّهِ ، فَمَا عَلِمْتُ أَنَّهُ يَقْرَأُ شَيْئًا حَتَّى سَمِعْتُهُ ، يَقُولُ : ﴿ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴾ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ فِي طَهَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون.

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11606.

[2] Heysemî İbrâhîm b. el-Hakem'in metrûk olduğunu belirtmiştir. Bkz. (VI, 39)

2694. Alkame anlatmaktadır: Ben, Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanı başında namaz kıldım. **"Rabbim ilmimi artır"**[1] âyetini duyuncaya kadar ne okuduğunu anlayamadım. Ancak o zaman Tâ Hâ sûresinden okuduğunu anladım.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[2]

٢٦٩٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ الأَسَدِيِّ ، قَالَ : " سَمِعْتُ قِرَاءَةَ عَبْدِ اللَّهِ ، فِي إِحْدَى صَلاتَيِ النَّهَارِ " رواه الطبراني في الكبير .

2695. Abdullah b. Ziyâd el-Esedî demiştir ki: Ben, Abdullah (b. Mes'ûd)'un gün içindeki iki namazdan birinde okuduğu kırâatini işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir.

٢٦٩٦ – وله عنده أيضا : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ الأَسَدِيِّ ، قَالَ : " قُمْتُ إِلَى جَنْبِ عَبْدِ اللَّهِ ، فِي الظُّهْرِ ، أَوِ الْعَصْرِ ، فَسَمِعْتُهُ يَقْرَأُ " ورجاله ثقات .

2696. Yine Taberânî, Abdullah b. Ziyâd el-Esedî'den şu sözünü nakletmiştir: Öğle ve ikindi namazlarında Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanına durdum ve kırâatini duydum.

★Ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٦٩٧ – حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي ، ثنا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ ، ثنا أَبُو شِهَابٍ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، وَعُثْمَانَ الْبَتِّيِّ ، قَالا : " صَلَّيْنَا خَلْفَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الظُّهْرَ ، وَالْعَصْرَ ، فَسَمِعْنَاهُ يَقْرَأُ : ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى﴾ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2697. Humeyd ve Osmân el-Bettî demişlerdir ki: Biz, Enes b. Mâlik'in arkasında öğle ve ikindi namazlarını kıldık ve namazda onun "Sebbihi'sme rabbike'l-a'lâ" sûresini okuduğunu işittik.

---

[1] Tâhâ, 114.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9390.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(بَابُ فِيمَنْ يَجْهَرُ بِالقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ النَّهَارِ)

Gündüz Namazlarında Kırâati Cehren Yapanlar Hakkında

٢٦٩٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، ثنا مَهْدِيُّ بْنُ حَفْصٍ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ الْعُقَيْلِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ , إِنَّ هَهُنَا قَوْمًا يَجْهَرُونَ بِالْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ النَّهَارِ ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَفَلا تَرْمُونَهُمْ بِالْبَعْرِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الوازع بن نافع, وهو متروك .

2698. Ebû Eyyûb'un bildirdiğine göre Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya Resûlallah! Burada bir topluluk var ki gündüz namazında kırâati cehren yapmaktadır" denildi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Üzerlerine hayvan pisliği atsaydınız ya"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Vâzi' b. Nâfi' metrûktur.

(بَابُ القِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ المَغْرِبِ)

Akşam Namazında Kırâat

٢٦٩٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِى أَيُّوبَ أَوْ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِى الْمَغْرِبِ بِالأَعْرَافِ فِى الرَّكْعَتَيْنِ"

رواه أحمد والطبراني , وحديث زيد بن ثابت في الصحيح خلا قوله : فرقها في ركعتين , ورجال أحمد رجال الصحيح .

2699. Ebû Eyyûb veya Zeyd b. Sâbit'ten nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) akşam namazında A'râf sûresini okumuş ve onu iki rekâta yaymıştır.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî[1] rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Zeyd b. Sâbit hadisi "Onu iki rekâta yaymıştır" kısmı hariç, *Sahîh*'te geçmiştir.

٢٧٠٠ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، يَقُولُ : أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ ، عَنْ مَرْوَانَ ، قَالَ : قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ : مَا لِي أَرَاكَ تَقْرَأُ فِي الصَّلَاةِ بِقِصَارِ الْمُفَصَّلِ ؟ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَقْرَأُ بِالطُّولَيَيْنِ " ، قُلْتُ : وَمَا الطُّولَيَيْنِ ؟ قَالَ : الْأَعْرَافُ ، وَيُونُسُ رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2700. Mervân bildiriyor: Bana Zeyd b. Sâbit dedi ki: Niçin namazda mufassal sûrelerin kısalarını okuyorsun? Halbuki ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) en uzun iki sûreyi okuduğuna şahit oldum."

"En uzun iki sûreden maksadın nedir?" diye sordum. "A'râf ve Yunus sûreleridir" karşılığını verdi.

★Ben derim ki: Yunus sûresiyle ilgili kısım hariç hadis *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi bu ifadelerle Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٧٠١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ مِنَ الْمَغْرِبِ بِسُورَةِ الْأَنْفَالِ " رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2701. Urve'nin bildirdiğine göre Zeyd b. Sâbit, akşam namazının (ilk) iki rekâtında Enfâl sûresini okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧٠٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلَمٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ مِنَ الْمَغْرِبِ بِسُورَةِ الْأَنْفَالِ "

1 "Onu iki rekâta yaymıştır" ifadesi, Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3893, 4823'de geçmemiş, yalnız *Müsned*'de yer almıştır. Bkz. (V, 418).

2 İbn Huzeyme, *Sahîh*, no. 518. Bunun metninde "Ebû Eyyûb veya Zeyd b. Sâbit" denmiştir. Hadis için ayrıca bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4812.

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2702. Ebû Eyûb'un naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) akşam namazında Enfâl sûresini okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧٠٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْجَوْهَرِيُّ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو مُعَاوِيَةَ مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " قَرَأَ بِهِمْ فِي الْمَغْرِبِ : ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾"

رواه الطبراني في الثلاثة, ورجاله رجال الصحيح .

2703. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara akşam namazında "Ellezîne keferû ve-saddû an sebîlillah"[1] sûresini okumuştur.

★Hadisi Taberânî, üç *Mucem*'inde rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٧٠٤ – وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ ﴿ وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴾ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: جابر الجعفي, وثقه شعبة وسفيان, وضعفه بقية الأئمة .

2704. Abdullah b. Zeyd'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) akşam namazında "Ve't-tîn ve'z-zeytûn" sûresini okumuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Câbir el-Cu'fî'yi Şu'be ve Süfyân güvenilir kabul ederken kalan imamlar zayıf görmüşlerdir.

---

[1] Muhammed 47/1.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 13380; *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1261, 1763; *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 117. Senedinde ismi geçen Ebû Muâviye Muhammed b. Hâzım hakkında İmam Ahmed: "A'meş dışındakilerden naklettiği hadisleri muzdaribdir. Ubeydullah b. Ömer'den de münker hadisler nakleder ki bu da o hadislerinden biridir" demiştir. 1835 nolu hadiste bu hususu gözden kaçıran *el-İhsan fi tertibi Sahîhi İbn Hibbân*'ın muhakkiki hocamızın eksiği böylelikle giderilmiş olmaktadır.

٢٧٠٥ - عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِث بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلب ، قَالَ : " آخرُ صَلَاة صَلَّاهَا رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، الْمَغْرِبُ فَقَرَأَ فِي الرَّكْعَة الأُولَى ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى﴾، وَفِي الثَّانِيَة ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: حجاج بن نصير, ضعفه ابن المديني, ووثقه ابن معين في رواية ووثقه ابن حبان .

2705. Abdullah b. el-Hâris b. Abdilmuttalib'in naklettiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en son kıldığı namaz, akşam namazıdır. Bunun ilk rekâtında "Sebbihi'sme rabbike'l-a'lâ" sûresini, ikincisinde ise "Kul ya eyyuhe'l-kâfirûn" sûresini okumuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Nusayr'ı İbnü'l-Medînî ve bir grup bilgin zayıf görürlerken, İbn Hibbân ve bir rivayete göre İbn Maîn güvenilir olarak değerlendirmişlerdir.

(بَابُ القِرَاءَةِ فِي العِشَاءِ الآخِرَةِ)

Yatsı Namazında Kırâat

٢٧٠٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰه حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَد حَدَّثَنَا رُزَيْقٌ يَعْنِى ابْنَ أَبِى سُلْمَى حَدَّثَنَا أَبُو الْمُهَزِّمِ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِى الْعِشَاءِ الآخِرَةِ بِ﴿السَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ﴾ ﴿وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ﴾

2706. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazında "Ve's-semâi zâti'l-burûc" ve "Ve's-semâi ve't-târık" sûrelerini okurdu.

٢٧٠٧ - وفي رواية عنه أيضا دَّثنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيد مَوْلَى بَنِى هَاشِمٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَبَّادٍ السَّدُوسِىُّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْمُهَزِّمِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ أَنْ يُقْرَأَ بِالسَّمَوَاتِ فِى الْعِشَاءِ"

رواهما أحمد: وفيهما: أبو المهزم, ضعفه شعبة وابن المديني وأبو زرعة وأبو حاتم والنسائي, وقال أحمد : ما أقرب حديثه .

2707. Yine Ebû Hureyre'den nakledilen bir habere göre Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazında "Ve's-semâi" diye başlayan sûreleri okuması emredilmiştir.

★İki hadisi de Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ikisinin senedinde de ismi geçen Ebu'l-Mühezzim'i Şu'be, İbnü'l-Medînî, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim ve Nesâî zayıf görürlerken, Ahmed b. Hanbel "Hadisi doğruya ne kadar da yakındır" değerlendirmesini yapmıştır.

٢٧٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنِى حُسَيْنٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِى بُرَيْدَةَ يَقُولُ إِنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ يَقُولُ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَقَرَأَ فِيهَا ﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ﴾ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَفْرُغَ فَصَلَّى وَذَهَبَ فَقَالَ لَهُ مُعَاذٌ قَوْلاً شَدِيداً فَأَتَى الرَّجُلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاعْتَذَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ إِنِّى كُنْتُ أَعْمَلُ فِى نَخْلٍ فَخِفْتُ عَلَى الْمَاءِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلِّ بِ﴿الشَّمْسِ وَضُحَاهَا﴾ وَنَحْوِهَا مِنَ السُّوَرِ"

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2708. Büreyde'den nakledildiğine göre Muâz b. Cebel arkadaşlarına yatsı namazını kıldırdı ve namazda "İkterabeti's-sâa" (Kamer) sûresini okumaya başlayınca bir adam namazı bitirmeden çekilip (tek başına) namazını kılıp gitti. Muâz onun hakkında sert konuştu. Sonra adam Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ben hurma bahçesinde çalışıyordum ve su(yun taşmasın)dan endişe ettim" diyerek mazeret bildirdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): (Muâz'a): *"Ve'ş-şemsi ve duhâha" ve benzeri sûrelerle namazı kıldır"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧٠٩ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : " صَلَّى بِنَا ابْنُ مَسْعُودٍ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَاسْتَفْتَحَ بِسُورَةِ الأَنْفَالِ حَتَّى إِذَا بَلَغَ : ﴿نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ﴾ رَكَعَ ، ثُمَّ قَرَأَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ بِسُورَتَيْنِ مِنَ الْمُفَصَّلِ"

وفي رواية: "بِسُورَةٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ" رواهما الطبراني في الكبير, ورجالهما موثقون .

2709. Abdurrahman b. Yezîd anlatmaktadır: İbn Mes'ûd yatsı namazını kıldırdı. Namaza Enfâl sûresiyle başladı ve **"O ne güzel mevla/sahip, ne güzel yardımcıdır"**[1] âyetine varınca rükûa gitti. Sonra ikinci rekâtında mufassal sûrelerden iki sûre okudu.

Diğer bir rivayette ise "mufassal sûrelerden bir sûre" ibaresi geçmiştir.

★Her iki rivayeti de Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

[1] Enfâl 8/40.

(بَابُ القِرَاءَةِ فِي صَلاةِ الفَجْرِ)

Sabah Namazında Kırâat

٢٧١٠ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يُونُسُ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ أَنَّهُ صَلَّى خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعْتُهُ يَقْرَأُ فِى صَلَاةِ الْفَجْرِ ﴿ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ﴾ رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح

2710. Simâk b. Harb'ın, Medine halkından bir adamdan naklettiğine göre söz konusu adam, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kılmış ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazda "Kâf, ve'l-Kur'âni'l-mecîd" sûresini okuduğunu işitmiş.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧١١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ ، قَالَ : نا شُعْبَةُ ، وَأَيُّوبُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الصُّبْحِ بـ﴿يس﴾ "

2711. Câbir b. Semure'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında Yâ Sîn sûresini okurdu.

٢٧١٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ ، قَالَ : نا سَلَمَةُ بْنُ رَجَاءٍ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الصُّبْحِ بِالْوَاقِعَةِ ، وَنَحْوِهَا مِنَ السُّوَرِ "

رواهما الطبراني في الأوسط, ورجال { يس } رجال الصحيح, ورجال الواقعة, فيهم :يعقوب بن حميد بن كاسب, ضعفه جماعة, قال بعضهم : لأنه كان محدودا وذكره ابن حبان في الثقات ,وبقية رجاله رجال الصحيح .

2712. Yine Câbir'den nakledilen bir başka rivayete göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında Vâkıa ve benzeri sûreleri okurdu.

★İki rivayeti de Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta nakletmiş olup Yâ Sîn rivayetinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Vâkıa sûresiyle ilgili rivayetin senedinde ismi geçen Ya'kûb b. Humeyd b. Kâsib'i bir grup bilgin, bazısı had cezası almış olmasını sebep göstererek

zayıf görürlerken İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٧١٣ - وعَنِ الأَغَرِّ الْمُزَنِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَرَأَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ بِسُورَةِ الرُّومِ"

رواه البزار, وفيه: مؤمل بن إسماعيل, وهو ثقة, وقيل فيه : إنه كثير الخطأ .

2713. Eğar el-Müzenî'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında Rûm sûresini okumuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mu'emmil b. İsmâîl güvenilir olmakla beraber çokça hata yaptığı söylenmiştir.

٢٧١٤ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ رَسُولَ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَيْبَرَ وَرَجُلٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ يَؤُمُّ النَّاسَ فَقَرَأَ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى بِسُورَةِ مَرْيَمَ وَفِي الثَّانِيَةِ : ﴿ وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ ﴾ أَحْسِبُهُ قَالَ : فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ "

رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح .

2714. Ebû Hureyre bildiriyor: Ben, Medine'ye geldiğimde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) henüz Hayber'de idi. Ğifar oğullarından bir adam insanlara imamlık yapıyordu. İlk rekâtta Meryem, ikinci rekâtta ise "Veylün lil-mutaffifîn" sûresini okudu.

Ravi der ki: "Sanırım, bunun sabah namazında olduğunu söylemişti."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧١٥ - حَدَّثَنَا مَسْعُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّمْلِيُّ أَبُو الْجَارُودِ ، ثنا عِمْرَانُ بْنُ هَارُونَ الرَّمْلِيُّ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ رَبَاحٍ أَبِي سَعِيدٍ الْمَكِّيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَمَرَهُ أَنْ يَقْرَأَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ بِ : ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى﴾ وَ﴿ وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا﴾" رواه الطبراني في الكبير ,وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

---

[1] Ya'kûb b. Humeyd hakkında Heysemî demiştir ki: Bu zatı İbn Maîn ve başkaları zayıf görürlerken, Buhârî "Kendisinden iyilikten başka bir şey görmedik" demiştir. İbn Hibbân da onu güvenilir ravilere dair eserinde zikrederek bazen hata yaptığını belirtmiştir. Bkz. no. 1889.

2715. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında "Ve'l-leyli izâ yeğşâ" ve "Ve'ş-şemsi ve-duhâhâ" sûrelerini okuması emredilmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.[1]

٢٧١٦ - حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَشَجِّ ، عَنْ خَلادِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ رِفَاعَةَ الأَنْصَارِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا يُقْرَأُ فِي الصُّبْحِ بِدُونِ عِشْرِينَ آيَةً وَلا يُقْرَأُ فِي الْعِشَاءِ بِدُونِ عَشْرِ آيَاتٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ابن لهيعة, واختلف في الاحتجاج به .

2716. Rifâ'a el-Ensârî'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sabah namazında da, yatsı namazında on âyetten[2] az okunmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a ile ihticac konusu tartışmalıdır.[3]

٢٧١٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ ، قَالَ : صَلَّى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ فِي بَعْضِ مَسَاجِدِ بَنِي أَسَدٍ الْفَجْرَ ، فَصَلَّى بِهِمْ إِمَامُهُمْ أَطْوَلَ سُورَتَيْنِ فِي الْمُفَصَّلِ عَلَى تَأْلِيفِ عَبْدِ اللَّهِ ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ ، قَالَ : " أَلا أَرَاكَ شَابًّا تَقْرَأُ بِهَاتَيْنِ السُّورَتَيْنِ فِي هَذِهِ الصَّلاةِ وَأَنْتَ شَابٌّ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عطاء بن السائب, وهو ثقة ولكنه اختلط في آخر عمره .

2717. Abdullah b. Mes'ûd, Esed oğullarına ait mescitlerden birinde sabah namazı kıldı. İmamları cemaate namazı, Abdullah'ın tertibine göre Mufassal sûrelerden en uzun iki sûreyi okuyarak kıldırdı. Namazı bitirince imama: "Bakıyorum da genç bir imam olarak bu namazda bu iki sûreyi okuyorsun" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Atâ b. es-Sâib güvenilir olmakla beraber ömrünün sonunda bunamıştır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 11276. İbn Lehi'a burada zayıftır. Çünkü rivayeti kendisinden Abdullah'lardan başkası nakletmiştir.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de "yirmi âyetten az" ifadesi geçmiştir.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 4538. Ravilerinden Mikdam b. Dâvud da güvenilir değildir. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe,* no. 1262.

٢٧١٨ - و عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صلاة الفجر في سفر فقرأ : ﴿ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴾ و ﴿ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ ﴾ ثُمَّ قَالَ : قَرَأْتُ بِكُمْ ثُلُثَ الْقُرْآنِ رُبْعَهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: جعفر بن أبي جعفر, وقد أجمعوا على ضعفه .

2718. İbn Ömer bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuk sırasında sabah namazını kıldı(rdı), namazda "Kul yâ eyyuhe'l-kâfirûn" ve "Kul huvallahu ehad" sûrelerini okudu, sonra *"Size Kur'ân'ın üçte birini ve dörtte birini okudum"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup âlimler senedinde ismi geçen Câfer b. Ebî Câfer'in zayıflığı konusunda görüş birliği etmişlerdir.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9190.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ)

Rükû ve Secde ile İlgili Rivayetler

٢٧١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النُّوشَجَانِ وَهُوَ أَبُو جَعْفَرٍ السُّوَيْدِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الأَوْزَاعِيِّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" أَسْوَأُ النَّاسِ سَرِقَةً الَّذِي يَسْرِقُ مِنْ صَلاَتِهِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَسْرِقُ مِنْ صَلاَتِهِ قَالَ لاَ يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلاَ سُجُودَهَا. أَوْ قَالَ لاَ يُقِيمُ صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ"

رواه أحمد و الطبراني في الكبير والأوسط ,ورجاله رجال الصحيح .

2719. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hırsızların en kötüsü, namazından çalandır"* buyurdu. Ashâbı: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi namazından nasıl çalar?" diye sordular. *"Rükû ve secdelerini tam yapmaz veya rükû ve secdede belini düz tutmaz"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " إِنَّ أَسْوَأَ النَّاسِ سَرِقَةً الَّذِي يَسْرِقُ صَلاَتَهُ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَسْرِقُهَا قَالَ لاَ يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلاَ سُجُودَهَا "

رواه أحمد والبزار وأبو يعلى, وفيه: علي بن زيد, وهو مختلف في الاحتجاج به, وبقية رجاله رجال الصحيح .

2720. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hırsızların en kötüsü, namazından çalandır"* buyurdu. Ashâbı: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi namazından nasıl çalar?" diye sordular. *"Rükû ve secdelerini tam yapmaz"* buyurdu.

٢٧٢١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو أَبُو زُرْعَةَ ، قَالَ : نا أَبُو الْجُمَاهِرِ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبِ بْنِ أَبِي الْعِشْرِينَ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ أَسْوَأَ النَّاسِ سَرِقَةً الَّذِي يَسْرِقُ صَلاتَهُ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَكَيْفَ يَسْرِقُ ؟ قَالَ : " لا يُتِمُّ رُكُوعَهَا ، وَلا سُجُودَهَا "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: عبد الحميد بن حبيب بن أبي العشرين, وثقه أحمد وأبو حاتم وابن حبان, وضعفه دحيم, وقال النسائي : ليس بالقوي , وبقية رجاله ثقات .

2721. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hırsızların en kötüsü, namazından çalandır"* buyurdu. Ashâbı: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi namazından nasıl çalar?" diye sordular. *"Rükû ve secdelerini tam yapmaz"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülhamîd b. Habîb b. Ebi'l-İşrîn'i Ahmed b. Hanbel, Ebû Hâtim ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederken Duhaym zayıf görmüştür. Nesâî de "sağlam değildir" demiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٧٢٢ – حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مَعْدَانَ الأَهْوَازِيُّ ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَرِيشِ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ ، حَدَّثَنَا عَوْفٌ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَسْرَقُ النَّاسِ مَنْ يَسْرِقُ صَلاَتَهُ ، قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَكَيْفَ يَسْرِقُ صَلاَتَهُ ؟ ، قَالَ : لاَ يُتِمُّ رُكُوعَهَا ، وَلاَ سُجُودَهَا ، وَأَبْخَلُ النَّاسِ مَنْ بَخِلَ بِالسَّلاَمِ "

رواه الطبراني في الثلاثة, ورجاله ثقات .

2722. Abdullah b. Muğaffel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hırsızların en kötüsü, namazından çalandır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi namazından nasıl çalar?" diye sorulduğunda *"Rükû ve secdelerini tam yapmaz. İnsanların cimrisi de selamı esirgeyendir"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, üç *Mu'cem*'inde[1] rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٢٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرٍ الْحَنَفِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لاَ يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى صَلاَةِ رَجُلٍ لاَ يُقِيمُ صُلْبَهُ بَيْنَ رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ "

رواه أحمد من رواية عبد الله بن زيد الحنفي, عن أبي هريرة, و لم أجد من ترجمه .

2723. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, rükû ile secde arasında belini doğrultmayan kimsenin namazına bakmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel Abdullah b. Zeyd el-Hanefî kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmiş olup bu zatın biyografisini zikredene rastlamadım.

---

[1] *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 335.

٢٧٢٤ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ قَالَ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدٍ أَوْ بَدْرٍ أَنَا أَشُكُّ عَنْ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَنَفِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لاَ يَنْظُرُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى صَلاَةِ عَبْدٍ لاَ يُقِيمُ فِيهَا صُلْبَهُ بَيْنَ رُكُوعِهَا وَسُجُودِهَا"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, ورجاله ثقات.

2724. Talk b. Ali el-Hanefî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"-Aziz ve celil olan- Allah, rükû ile secde arasında belini doğrultmayan kimsenin namazına bakmaz"* buyurmuştur.[1]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٢٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَبِيرِ بْنُ عُمَرَ الْخَطَّابِيُّ ، قَالَ : نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبَّادٍ الْكِرْمَانِيُّ ، قَالَ : نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، قَالَ : نَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَرَأَى فِي الْمَسْجِدِ رَجُلاً لاَ يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَلاَ سُجُودَهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لاَ تُقْبَلُ صَلاَةُ رَجُلٍ لاَ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, وفيه: إبراهيم عن عباد الكرماني, ولم أجد من ذكره .

2725. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dışarı çıktı, Mescid'de bir adamın rükû ve secdelerini tam yapmadığını görünce: *"Rükû ve secdesini tam yapmayanın namazı kabul edilmez"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbrâhîm b. Abbâd el-Kirmânî'yi zikredeni görmedim.

٢٧٢٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ ، قَالَ : نَا عَبْدُ اللهِ بْنُ شَبِيبٍ الْمَدَنِيُّ ، قَالَ : نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ صَلاَةً لاَ يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلاَ سُجُودَهَا"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :عبد الله بن شبيب, وهو ضعيف جدا .

---

[1] Ahmed b. Hanbel (IV, 22): *"Namazında belini doğrultmayanın"*, Taberânî ise *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 8261) *"rükû ve secdede sırtını düz tutmayan"* ifadesiyle nakletmişlerdir.

2726. Ebû Hureyre demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kimsenin rükû ve secdelerini tam yapmaksızın namaz kılmasını yasakladı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Şebîb son derece zayıftır.

(بَابُ فِيمَنْ لاَ يُتِمُّ صَلاَتَهُ وَنَسِي رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا)

Namazını Tamamlamayan, Rükû ve Secdelerini Unutan Kimse Hakkında

٢٧٢٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عُثْمَانَ الأَنْصَارِيِّ عَنْ هَانِئِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الصَّدَفِيِّ حَدَّثَهُ قَالَ حَجَجْتُ زَمَانَ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ فَجَلَسْتُ فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا رَجُلٌ يُحَدِّثُهُمْ قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً فَأَقْبَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فِي هَذَا الْعَمُودِ فَعَجَّلَ قَبْلَ أَنْ يُتِمَّ صَلاَتَهُ ثُمَّ خَرَجَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِنَّ هَذَا لَوْ مَاتَ لَمَاتَ وَلَيْسَ مِنَ الدِّينِ عَلَى شَيْءٍ إِنَّ الرَّجُلَ لَيُخَفِّفُ صَلاَتَهُ وَيُتِمُّهَا." قَالَ فَسَأَلْتُ عَنِ الرَّجُلِ مَنْ هُوَ فَقِيلَ عُثْمَانُ بْنُ حُنَيْفٍ الأَنْصَارِيُّ.

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام, وفيه: البراء بن عثمان, و لم يعرف .

2727. Hâni b. Muâviye es-Sadefî anlatmaktadır: Osmân b. Affân döneminde hacca gittim. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'ine oturdum. Bir de baktım ki, bir adam halka şöyle anlatıyor:

Biz, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında idik. Derken bir adam gelerek şu sütunun yanında namaz kıldı. Aceleyle namazını tamamlamadan çıkıp gitti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu zat ölse, kesinlikle yanında dinden hiçbir nasip/şey olmadığı halde ölür. (Bilin ki) kişi namazını hem kısa, hem de eksiksiz kılabilir"* buyurdu. Ben o adamın kim olduğunu sordum. "Osmân b. Huneyf" olduğu söylendi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır. Yine ravilerinden Berâ b. Osmân'ı da tanımıyorum.[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel, IV, 138; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 8310.

٢٧٢٨ - حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ النَّحْوِيُّ الصُّورِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنِي شَيْبَةُ بْنُ الأَحْنَفِ ، عَنْ أَبِي سَلامٍ الأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ الأَشْعَرِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلا لا يُتِمُّ رُكُوعَهُ يَنْقُرُ فِي سُجُودِهِ وَهُوَ يُصَلِّي ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْ مَاتَ هَذَا عَلَى حَالِهِ هَذِهِ مَاتَ عَلَى غَيْرِ مِلَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَثَلُ الَّذِي لا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَيَنْقُرُ فِي سُجُودِهِ ، مَثَلُ الْجَائِعِ يَأْكُلُ التَّمْرَةَ وَالتَّمْرَتَانِ لا يُغْنِيَانِ عَنْهُ شَيْئًا " . قَالَ أَبُو صَالِحٍ : قُلْتُ لأَبِي عَبْدِ اللَّهِ : مَنْ حَدَّثَكَ بِهَذَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : أُمَرَاءُ الأَجْنَادِ : عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ ، وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ ، وَشُرَحْبِيلُ بْنُ حَسَنَةَ سَمِعُوهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه الطبراني في الكبير وأبو يعلى ,وإسناده حسن .

2728. Ebû Abdillah el-Eş'arî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın namaz kılarken rükûunu tam yapmadığını, secdede (horoz gagalaması gibi) gagaladığını gördü ve: *"Eğer bu, bu haliyle ölse, Muhammed'in dini üzere ölmez"* buyurdu ve ekledi: *"Rükûunu tam yapmayan ve secdede (horoz gagalaması gibi) gagalayan kimsenin durumu, kendisine hiçbir yarar sağlamayan bir iki hurmayı yiyen açın durumuna benzer."*

Ebû Sâlih demiştir ki: Ebû Abdillah'a "Sana bunu Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) kim nakletti?" diye sordum. "Ordu kumandanları Amr b. el-Âs, Hâlid b. el-Velîd ve Şurahbîl b. Hasene. Hepsi de Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işitmişler" karşılığını verdi.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

٢٧٢٩ - وَبِهِ : حَدَّثَنَا مُفَضَّلٌ ، عَنْ بَيَانٍ ، عَنْ قَيْسٍ ، عَنْ بِلالٍ ، أَنَّهُ أَبْصَرَ رَجُلا يُصَلِّي لا يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَلا السُّجُودَ ، فَقَالَ : " لَوْ مَاتَ هَذَا لَمَاتَ عَلَى غَيْرِ مِلَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير ,غير أنه قال في الكبير : لمات على غير ملة عيسى عليه السلام ,ورجاله ثقات

---

[1] İbn Huzeyme, *Sahîh*, no. 665.

2729. Kays'ın bildirdiğine göre Bilâl, bir adamın rükû ve secdeyi tam yapmadığını gördü ve: "Eğer bu ölse, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) dini üzere ölmez" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ifade "İsa'nın (aleyhisselam) dini üzere ölmez" şeklinde olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٣٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْعُمَرِيُّ ، نا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ يَحْيَى بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ بِلالِ بْنِ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ : سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا لأَصْحَابِهِ وَأَنَا حَاضِرٌ : " لَوْ كَانَ لأَحَدِكُمْ هَذِهِ السَّارِيَةُ لَكَرِهَ أَنْ تُجْدَعَ ، كَيْفَ أَنْ يَعْهَدَ أَحَدُكُمْ فَيَجْدَعُ صَلاتَهُ الَّتِي هِيَ لِلَّهِ ، فَأَتِمُّوا صَلاتَكُمْ ، فَإِنَّ اللَّهَ لا يَقْبَلُ إِلا تَامًّا "

رواه الطبراني في الأوسط, وإسناده حسن .

2730. Ebû Hureyre demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim de hazır bulunduğum bir gün ashâbına şöyle buyurdu:

"Eğer şu direk sizden birinize ait olsa, o konuda aldatılmak istemez. Öyleyse sizden biri nasıl sırf Allah için kılınan namazı eksik yaparak aldatmaya çalışır. Buna göre namazlarınızı tam kılınız; zira Allah ancak tam olan namazı kabul eder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٧٣١ – حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ الرَّبَذِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : وَكَانَ أَبُوهُ مِنْ كُتَّابِ عَلِيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ وَأَنَا رَاكِعٌ ، وَقَالَ : " يَا عَلِيُّ ، مَثَلُ الَّذِي لا يُقِيمُ صُلْبَهُ فِي صَلاتِهِ كَمَثَلِ الْحُبْلَى حَمَلَتْ ، فَلَمَّا دَنَا نِفَاسُهَا أَسْقَطَتْ ، فَلا هِيَ ذَاتُ حَمْلٍ ، وَلا ذَاتُ وَلَدٍ "

رواه أبو يعلى , قلت : وفي الصحيح منه النهي عن القراءة في الركوع , : موسى بن عبيدة الربذي, وهو ضعيف .

2731. Hz. Ali bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana, rükû halinde Kur'ân okumayı yasaklayarak şöyle buyurdu:

"Ali! Namazda belini doğrultmayan kişi, hamile kalıp sonra da loğusalığı yaklaşınca düşük yapan hamileye benzer. Böylece ne hamileliği kalır, ne de çocuğu olur!!"

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mûsa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır. Ben derim ki: Hadisin rükû halinde kıraat yasağıyla ilgili kısmı *Sahîh*'te geçmiştir.

٢٧٣٢ - حَدَّثَنَا يَحيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلافُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، أنا يَحيَى بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَحْرٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّى فَلَمْ يُتِمَّ صَلاتَهُ ، خُشُوعَهَا وَلا رُكُوعَهَا ، وَأَكْثَرَ الالْتِفَاتَ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ ، وَمَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَإِنْ كَانَ عَلَى اللَّهِ كَرِيمًا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبيد الله بن زحر, وهو ضعيف جدا .

2732. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kul namaz kılarken namazını tam yapmaz; huşusuna ve rükûsuna riayet etmez ve sağa sola çok dönerse, namazı kabul edilmez. Kim kibirle elbisesini yerde sürürse, kıyamet günü Allah onun yüzüne bakmaz, isterse Allah nezdinde değerli biri olsun."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ubeydullah b. Zahr oldukça zayıf biridir.[1]

٢٧٣٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، أَوْ غَيْرِهِ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، رَأَى رَجُلَيْنِ يُصَلِّيَانِ أَحَدُهُمَا مُسْبِلٌ إِزَارَهُ ، وَالآخَرُ لا يُتِمُّ رُكُوعَهُ ، وَلا سُجُودَهُ فَضَحِكَ فَقَالُوا : مَا يُضْحِكُكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؟ قَالَ : " عَجِبْتُ لِهَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ ، أَمَّا الْمُسْبِلُ إِزَارَهُ فَلا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِ ، وَأَمَّا الآخَرُ فَلا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلاتَهُ "

رواه الطبراني, وإسناده منقطع بين ابن مسعود وقتادة ورجاله ثقات .

2733. Katâde veya başka birinin naklettiğine göre İbn Mes'ûd iki adamın namaz kılmakta olduğunu gördü. Biri izarını (bel altı elbisesini/eteğini) aşağıya doğru salıvermiş, diğeri ise rükû ve secdelerini tam yapmıyordu. Onları bu halde görünce güldü. Yanındakiler: "Niçin güldün, ey Ebû Abdirrahman?" diye sorduklarında "Şu iki adama şaştım. İzarını salıverenin Allah yüzüne bakmaz. Diğerinin ise Allah namazını kabul etmez" dedi.

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup senedinde İbn Mes'ûd ile Katâde arasında kopukluk vardır. Fakat ravileri güvenilir ravilerdir.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9778. Senedinde yer alan Ali b. Yezîd el-Elhânî de metrûktur.

٢٧٣٤ - و عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامت قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّه صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا تَوَضَّأَ العَبْدُ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ إِلى الصَّلاة فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا وَالقراءَةَ فِيْهَا قَالَتْ : حَفظَكَ اللّهُ كَمَا حَفظْتَني ثُمَّ أُصْعدَ بهَا إِلى السَّمَاء وَلَهَا ضَوْءٌ وَنُورٌ وَفُتحَتْ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاء وَإِذَا لَمْ يُحْسنِ العَبْدُ الوُضُوءَ وَلَمْ يتمّ الرُكُوعَ وَالسُجُودَ وَالقرَاءَةَ قَالَتْ : ضَيَّعَكَ اللّهُ كَمَا ضَيَّعْتَني ثُمَّ أُصْعدَ بهَا إِلى السَّمَاء وَعَلَيْهَا ظُلْمَةٌ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ السَّمَاء ثُمَّ تُلَفُّ كَمَا يُلَفُّ الثَّوبُ الخَلَقُ ثُمَّ يُضْرَبُ بهَا وَجْهُ صَاحبهَا"

رواه الطبراني في الكبير والبزار بنحوه, وفيه: الأحوص بن حكيم, وثقه ابن المديني والعجلي ,وضعفه جماعة, وبقية رجاله موثقون .

2734. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kul abdest alır, abdestini tam yapar, sonra namaza durarak rükû, secde ve kırâatini eksiksiz yaparsa, namazı «Senin beni koruduğun gibi Allah da seni korusun» diye dua eder. Sonra bu namazı semaya çıkarılır, o namazının kendine ait bir ışığı ve nuru olur. Semanın kapıları ona açılır. Ama kul abdestini tam almaz, (namazda) rükû, secde ve kırâati tam yapmazsa, namazı «Senin beni zayi ettiğin gibi Allah da seni zayi etsin» der. Sonra semaya, üzerine karanlık çökmüş bir halde yükseltilir. Semanın kapıları (yüzüne) kapatılır. Sonra eski elbisenin sarıldığı gibi sarılarak sahibinin yüzüne çarpılır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, ayrıca benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde Ehvas b. Hakîm'i İbnü'l-Medînî ve Iclî güvenilir kabul ederlerken, bir grup bilgin zayıf görmüştür. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٧٣٥ - وعَنْ زَيْد بْنِ جُبَيْرٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَأَى فَتىً وَهُوَ يُصَلِّي قَدْ أَطَالَ صَلاَتَهُ وَأَطْنَبَ فيْهَا فَقَالَ : مَنْ يَعْرِفُ هَذَا ؟ فَقَالَ رَجُلٌ : أَنَا فَقَالَ عَبْدُ اللّه بْنُ عُمَرَ: لَوْ كُنْتُ أَعْرِفُهُ لأَمَرْتُهُ أَنْ يُطيلَ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَإِنِّي سَمعْتُ رَسُولَ اللّه صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : "إِنَّ العَبْدَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي أُتِيَ بذُنُوبه فَجُعلَتْ عَلى رَأْسه وَعَاتقَيْه كُلَّمَا رَكَعَ وَسَجَدَ تَسَاقَطَتْ"

رواه الطبراني في الكبير ,وفيه: عبد الله بن صالح كاتب الليث, قال عبد الملك بن شعيب بن الليث : ثقة مأمون, وضعفه الجماعة أحمد وغيره . وفي هذا النوع أحاديث في فضل الصلاة, والله أعلم .

2735. Zeyd b. Cübeyr'in bildirdiğine göre İbn Ömer namaz kılmakta olan bir genç görür. Genç namazını uzun uzun kılar. İbn Ömer: "Bunu tanıyan var mı?" diye sorar. Bir adam: "Ben tanıyorum" der. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer der ki: "Eğer onu tanısaydım, kendisine rükû ve secdeyi uzun tutmasını söylerdim. Zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu

aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *«Kul namaz kılmağa kalktığında günahları getirilerek başı ve omuzları üzerine konur. Her rükû ve secdeye gidişinde, (günahları) dökülürler».*"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys'in kâtibi Abdullah b. Sâlih hakkında Abdülmelik b. Şuayb b. Leys "güvenilir bir ravidir" derken Ahmed ve başka bir grup bilgin tarafından zayıf görülmüştür.

Namazın faziletine dair aynı türden başka hadisler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.

٢٧٣٦ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْعَلَاءِ ، عَنْ شُعَيْبٍ عَمِّهِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، قَالَ : " دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَوَجَدْتُ عَبْدَ اللَّهِ يُصَلِّي فَرَكَعَ وَافْتَتَحْتُ سُورَةَ الْأَعْرَافِ فَفَرَغْتُ مِنْهَا قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يحيى بن العلاء, وهو كذاب .

2736. Alkame bildiriyor: Bir gün mescide girdiğimde Abdullah (b. Mes'ûd)'un namaz kılmakta olduğunu gördüm. Rükûa vardı. Namazıma A'râf sûresiyle başladım ve o henüz secdeye gitmeden ben namazımı bitirdim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yahyâ b. Alâ yalancının tekidir.

(بَابُ صِفَةِ الرُّكُوعِ)

Rükû Şekli

٢٧٣٧ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ , ثنا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ , ثنا سَلَامٌ الطَّوِيلُ , عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ , عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا رَكَعَ اسْتَوَى , فَلَوْ صُبَّ عَلَى ظَهْرِهِ الْمَاءُ لَاسْتَقَرَّ "

رواه الطبراني في الكبير وأبو يعلى, ورجاله موثقون .

2737. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rükûa vardığı zaman dümdüz dururdu. Öyle ki sırtına su dökülse, (akmadan) olduğu gibi kalırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.[1]

٢٧٣٨ - وعَنْ أَبِي بَرْزَةَ الأَسْلَمِيِّ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَكَعَ لَوْ صُبَّ عَلَى ظَهْرِهِ مَاءٌ لاسْتَقَرَّ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله ثقات .

2738. Ebû Berze el-Eslemî demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rükûa vardığında eğer sırtına su dökülse, (akmadan) öylece dururdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٣٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه قَالَ وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي قَالَ أُخْبِرْتُ عَنْ سِنَانِ بْنِ هَارُونَ حَدَّثَنَا بَيَانٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَكَعَ لَوْ وُضِعَ قَدَحٌ مِنْ مَاءٍ عَلَى ظَهْرِهِ لَمْ يُهَرَاقْ"

رواه عبد الله بن أحمد قال : وجدته في كتاب أبي , وفيه: رجل لم يسم ,وسنان بن هارون اختلف فيه .

2739. Ali b. Ebî Tâlib demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rükûa vardığında eğer sırtına bir bardak su yerleştirilse, dökülmezdi.

★Hadisi rivayet eden Abdullah b. Ahmed: "Ben bunu babamın kitabında buldum" demiştir. Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Ayrıca ravilerinden Sinân b. Hârun da tartışmalıdır.

٢٧٤٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّدَفِيُّ الْمُضَرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ طَارِقٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ إِذَا رَكَعَ ، لَوْ جُعِلَ عَلَى ظَهْرِهِ قَدَحُ مَاءٍ لاسْتَقَرَّ مِنِ اعْتِدَالِهِ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: محمد بن ثابت, وهو ضعيف .

2740. Enes b. Mâlik demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rükûa vardığında eğer sırtına bir tas su konsa, düz durması sebebiyle (devrilmeden) dururdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Sâbit zayıftır.

---

[1] Ebû Ya'lâ'nın rivayetinde ifade (no. 2447): "Secdeye gittiğinde.... " şeklindedir. Senedinde ismi geçen Zeyd el-Ammî zayıftır. Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 12781.

(بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ)

Rükûdan Kalkarken Okunacak Dua

٢٧٤١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى ،حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ ، إِذَا قَالَ : " سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ : اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَاوَاتِ ، وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ ، أَهْلَ الثَّنَاءِ ، وَأَهْلَ الْكِبْرِيَاءِ وَالْمَجْدِ ، لا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ ، وَلا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ "

رواه الطبراني في الكبير من طرق ومنها طريق رجالها رجال الصحيح إلا أن فيها أشعث بن سوار واختلف في الاحتجاج به, وفي بقية الطرق محمد بن أبي ليلى وفيه كلام .

2741. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) "Semiallahu limen hamideh" (Allah kendisine hamd edeni duyar)" dedikten sonra: *"Allahım! Ey övgü, büyüklük ve şerefe yegâne layık olan Rabbimiz, sana gökler ve yer dolusu, göklerle yer arası dolusu, daha başka dilediğin her şey dolusu hamd olsun. Senin verdiğine kimse mani olamaz. Senin katında hiçbir zengine zenginliği yarar sağlamaz"* diye dua ederdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de birkaç tarikten rivayet etmiş olup bu tariklerden birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Yalnız Eş'as b. Sevvâr tartışmalıdır. Kalan tariklerde ise hakkında tenkit bulunan Muhammed b. Ebî Leylâ'nın adı geçmiştir.

٢٧٤٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ . ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِذَا قَالَ الإِمَامُ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ , فَلْيَقُلْ مَنْ خَلْفَهُ : رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2742. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: İmam "Semiallahu limen hamideh" deyince cemaat "Rabbenâ leke'l-hamd" desin.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

1 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 36.

٢٧٤٣ - دثَنا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ , ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ , ثنا الْيَسَعُ بْنُ طَلْحَةَ , قَالَ : سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ يُحَدِّثُ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا صَلَاةً فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ , قَالَ : " سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ , فَقَالَ رَجُلٌ خَلْفَهُ : رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ , فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ : مَنِ الْمُتَكَلِّمُ آنِفًا ؟ قَالَ الرَّجُلُ : أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ , فَقَالَ : " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ , لَقَدْ رَأَيْتُ بِضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَدَرُونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلًا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: اليسع بن طلحة ,وهو منكر الحديث .

2743. İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün bize bir namaz kıldırdı. Rükûdan başını kaldırırken "Semiallahu limen hamideh" dedi. Arkasından bir adam da: "Rabbimiz! Sana temiz yürekten ve mübarek olarak çokça hamd olsun" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince üç kez: *"Az evvel konuşan kimdi?"* diye sordu. Adam: "Bendim ya Resûlallah" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Nefsi ن kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki, 30 küsur meleğin onu, herkesten önce yazabilmek için birbirleriyle yarıştıklarını gördüm"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yesa' b. Talha hadisi münker biridir.

٢٧٤٤ - حَدَّثَنَا مُنْتَصِرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، نا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ سَجَّادَةُ ، نا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ الْجَنْبِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " إِنَّمَا الإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ ، فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا ، وَإِذَا قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، فَقُولُوا : الْحَمْدُ لِلَّهِ ، "

رواه الطبراني في الأوسط , وهو في الصحيح خلا قوله : الحمد لله , ورجاله موثقون .

2744. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"İmam ancak kendisine uyulsun diye imam olmuştur. Bu sebeple o tekbir alınca siz de tekbir alın. O rükûa gidince siz de rükûa gidin. O «Semiallahu limen hamideh» dediğinde, siz «el-Hamdu lillah» deyin."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir. "el-Hamdü lillah" kısmı hariç hadis *Sahîh*'te de geçmiştir.

٢٧٤٥ - دثنا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَسْمَلِيُّ ، قَالَ : أَنْبَأَنَا يَزِيدُ ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ سَعِيدِ بْنِ الْمَرْزُبَانِ ، عَنْ مَيْمُونٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : " صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاةً فَلَمَّا ، قَالَ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ خَلْفِهِ : اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنِ الْقَائِلُ الْكَلِمَةَ ؟ قَالَ الرَّجُلُ : أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : لَقَدْ رَأَيْتُ نَفَرًا مِنَ الْمَلائِكَةِ اكْتَنَفُوهَا فَعَرَجُوا بِهَا فَنَظَرْتُ إِلَيْهَا ، حَتَّى تَغَيَّبَتْ عَنِّي "

رواه البزار, وفيه: من لم أعرفه .قلت : وتأتي أحاديث فيما يقول في ركوعه وسجوده بعد باب السجود إن شاء الله .

2745. Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir namaz kıldı. "Semiallahu limen hamideh" deyince cemaatten bir adam: "Rabbimiz! Sana çokça yürekten temiz ve mübarek hamd olsun" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) namazını bitirince: *"O sözü söyleyen kimdi?"* diye sordu. Adam: "Bendim ya Resûlallah" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir grup meleğin onu kucaklayarak semaya yükselttiklerini gördüm. Gözden kayboluncaya kadar (onlara baktım)"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım kimseler vardır.

Ben derim ki: İnşallah, secde bahsinden sonra namaz kılanın rükû ve secdede okuyacağı duaya dair hadisler gelecektir

(بَابُ السُّجُودِ)

Secde

٢٧٤٦ - حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ الشَّامِيُّ الْكُوفِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ وَلِيدٍ ، عَنْ نُوحِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَمَّا أَنَا فَأَسْجُدُ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ ، وَلا أَكُفُّ شَعْرًا وَلا ثَوْبًا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: نوح بن أبي مريم, وهو متروك .

2746. Abdullah b. Mes'ûd'un naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben yedi aza (kemik) üzerine secde ederim. Secdeye giderken saç ya da elbise(mi) toplamam"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nûh b. Ebî Meryem metrûktur.

٢٧٤٧ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " أُمِرْنَا أَنْ نَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ ، وَلا نَكُفَّ شَعْرًا وَلا ثَوْبًا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إسماعيل بن عمرو البجلي, ضعفه أبو حاتم والدارقطني ,وذكره ابن حبان في الثقات .

2747. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Bize yedi aza (kemik) üzerine secde etmemiz ve secdeye giderken saç ya da elbiseyi toplamamamız emredildi."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsmâîl b. Amr el-Becelî'yi Ebû Hâtim ve Dârekutnî zayıf görürken, İbn Hibbân kendisini güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

٢٧٤٨ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَيَّانَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْوَزِيرِ أَبُو الْمُطَرِّفِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " أُمِرَ الْعَبْدُ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ آرَابٍ مِنْهُ : وَجْهِهِ ، وَكَفَّيْهِ ، وَرُكْبَتَيْهِ ، وَقَدَمَيْهِ ، أَيُّهَا لَمْ يَضَعْ فَقَدِ انْتَقَصَ "

رواه أبو يعلى, وفيه: موسى بن محمد بن حيان, ضعفه أبو زرعة وضبطه الذهبي بالجيم .

2748. Sa'd b. Ebî Vakkâs demiştir ki: "Kula şu yedi azası üzerine secde etmesi emredilmiştir: Yüzü, iki eli, iki dizi ve iki ayağı. Bunlardan hangisini yere koymazsa, secdesi eksik olmuş olur."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde simi geçen Mûsa b. Muhammed b. Hayyân'ı Ebû Zür'a zayıf görmüştür. Zehebî de ismini cim ile "Ceyyân veya Ciyân" şeklinde tespit etmiştir.

٢٧٤٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ ، نَا حَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ ، نَا أَبُو أُمَيَّةَ بْنُ يَعْلَى ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " السُّجُودُ عَلَى سَبْعَةِ أَعْضَاءٍ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو أمية بن يعلى, وهو ضعيف .

2749. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Secde yedi aza üzerine yapılır"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Umeyye b. Ya'lâ[1] zayıftır.

٢٧٥٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّه بْنِ الْمُغِيرَةِ سَمِعْتُ أَبَا الْهَيْثَمِ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدِ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ رَأَيْتُ بَيَاضَ كَشْحِ رَسُولِ اللَّه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ سَاجِدٌ. رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2750. Ebû Saîd el-Hudrî: "Ben, kendisi secde halindeyken Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) böğrünü gördüm" demiştir.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

٢٧٥١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَجَدَ جَافَى حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ" رواه أحمد والطبراني في الثلاثة, ورجال أحمد رجال الصحيح .

2751. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) secde ederken koltuk altlarının beyazı görünecek derecede kollarını vücudundan ayırırdı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve üç *Mu'cem*'inde Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٧٥٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ يَعْنِي ابْنَ وَاقِدٍ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ حَدَّثَنِي الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ عَلَى أَلْيَتَيِ الْكَفِّ رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2752. Berâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki el ayası üzerine secde ederdi.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

1 Ebû Umeyye hakkında Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, IV, 109'de "metrûktur" derken, X, 268'de "Son derece zayıftır" değerlendirmesini yapmıştır.

2 Ebû Ya'lâ, no. 2010.

٢٧٥٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا رَوْحُ بْنُ صَلاحٍ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ ، عَنْ صَالِحٍ مَوْلَى التَّوْءَمَةِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " كَأَنِّي أُبْصِرُ بَيَاضَ إِبْطَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَجَدَ " رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات .

2753. Ebû Hureyre demiştir ki: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) secdedeyken koltuk altlarının beyazı âdeta gözlerimin önündedir."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٥٤ - حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ ، قَالَ : نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : قَرَأْتُ عَلَى الْفُضَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ أَبِي مُعَاذٍ ، قَالَ : نا أَبُو حَرِيزٍ ، أَنَّ قَيْسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ حَدَّثَهُ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَمِيرَةَ الْحَضْرَمِيِّ ، قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَجَدَ يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ ، ثُمَّ إِذَا سَلَّمَ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ عَنْ يَمِينِهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدِّهِ ، وَعَنْ يَسَارِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط بطوله, وفي الكبير باختصار السلام, ورجال الأوسط ثقات .

2754. Adî b. Amîre el-Hadramî bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) secde ederken koltuk altlarının beyazı görünürdü. Ayrıca selam verirken yüzünü o kadar dönerdi ki sağ ve sol tarafından yanağının beyazı görünürdü.

★Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hadisin tamamını, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ise muhtasar olarak rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-evsat*'ın ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٧٥٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي سَمِينَةَ ، حَدَّثَنَا مُبَشِّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْغَسَّانِيُّ ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ جَابِرٍ : " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَسْجُدُ فِي أَعْلَى جَبْهَتِهِ مَعَ قِصَاصِ الشَّعْرِ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط إلا أنه قال : على جبهته على قصاص الشعر, وفيه :أبو بكر بن عبد الله بن أبي مريم, وهو ضعيف لاختلاطه.

2755. Câbir'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) saç bitimine kadar alın üzerine secde ederdi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Fakat Taberânî'nin ifadesi "Saç bitim yerinden alın üzerine" şeklindedir. Senedinde ismi geçen Ebû Bekir b. Abdillah b. Ebî Meryem bunamış olması sebebiyle zayıftır.

---

1 Bkz. no. 2800; Ahmed b. Hanbel, IV, 193.

٢٧٥٦ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَسْجُدُ عَلَى كَوْرِ الْعِمَامَةِ "

وفيه: سعيد بن عنبسة فإن كان الرازي فهو ضعيف, وإن كان غيره فلا أعرفه .

2756. Abdullah b. Ebî Evfâ demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) sarık kıvrımı üzerine secde ederken gördüm.

Senedinde ismi geçen Saîd b. Anbese'den maksat, eğer er-Râzî ise zayıftır, başkası ise onu tanımıyorum.

٢٧٥٧ – حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ ، ثنا أَبُو الْمُثَنَّى سُلَيْمَانُ بْنُ يَزِيدَ الْكَعْبِيُّ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ قَيْسٍ ، عَنِ ابْنِ أَقْرَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : كُنْتُ أَرْعَى غَنَمًا بِالْقَاعِ مِنْ نَمِرَةَ ، فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَهَا ، " فَأَقَامَ الصَّلاةَ ، فَصَلَّى بِأَصْحَابِهِ فَصَلَّيْتُ مَعَهُمْ كَأَنِّي أَرَى عَفْرَةَ مَا تَحْتَ مَنْكِبَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ سَاجِدٌ "

رواه الطبراني في الكبير, عن أقرم كما هنا , رواه أبو داود وغيره عن عبد الله بن أقرم نفسه ورجاله ثقات .

2757. Ubeydullah b. Abdillah b. Ekram, babası kanalıyla dedesinden şöyle dediğini nakletmiştir: Nemire[1] düzlüğünde sürü otlatıyordum. Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) oraya konakladığını ve kâmet getirip ashâbına namaz kıldırdığını gördüm. Hemen onlarla beraber ben de namaza durdum. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) secdede koltuk altlarındaki parlaklığı hâlâ gözlerimin önündedir.

★Hadisi Ekram'dan Taberânî buradaki şekliyle *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Aynı hadisi Ebû Dâvud ve başkaları ise Abdullah b. Ekram'ın kendisinden nakletmişlerdir. Ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٥٨ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، حَدَّثَنِي مَنْ رَأَى ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " كَأَنِّي انْظُرُ إِلَيْهِ ، وَهُوَ سَاجِدٌ فَجَافَى مِرْفَقَيْهِ حَتَّى كِدْتُ أَنْ أَرَى بَيَاضَ إِبْطَيْهِ "

وفيه: رجل لم يسم , هكذا رواه الطبراني في الكبير .

2758. Yezîd b. Ebî Ziyâd demiştir ki: Bana İbn Mes'ûd'u gören biri bildirdi. Dedi ki: Sanki onun secdedeki halini görür gibiyim. Dirseklerini

---

[1] Nemire, Arafat yakınında bir yer adıdır. (Mütercim)

vücudundan o kadar uzak tutardı ki neredeyse koltuk altlarının beyazını görürdüm.

★Senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] hadisi bu şekilde nakletmiştir.

٢٧٥٩ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، وَالثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ ، قَالَ : مَرَّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ عَلَى رَجُلٍ سَاجِدٍ ، وَرَأْسُهُ مَعْقُوصٌ فَحَلَّهُ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ ، قَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ : " لا تَعْقِصْ فَإِنَّ شَعْرَكَ يَسْجُدُ ، وَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ أَجْرًا " ، قَالَ : إِنَّمَا عَقَصْتُهُ لِكَيْ لا يَتَتَرَّبَ ، قَالَ : " إِنْ يَتَتَرَّبْ خَيْرٌ لَكَ "

رواه الطبراني في الكبير ,ورجاله ثقات .

2759. Abdullah b. Mes'ûd, başı topuzlu olarak secde eden birine rastladı ve bunu bir kusur gördü. Adam namazı bitirince kendisine Abdullah: "Saçlarını topuz yapma, çünkü saçlar da secde eder ve ondan her bir tele karşılık bir ecir kazanırsın" dedi. Adam: "Onu sadece toz olmasın diye topuz yaptım" deyince "Tozlanması, senin için daha hayırlıdır" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٦٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، ثنا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ " يَسْجُدُ عَلَى عِمَامَتِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وكثير بن سليم, ضعيف وقال ابن حبان في الثقات : كثير ابن سليم ,عن الضحاك بن مزاحم, روى عنه : أبو تميلة ,وقال في كتاب الضعفاء : كثير بن سليم هو الذي يقال له كثير بن عبد الله, يروي عن أنس ما ليس من حديثه, يضع عليه والله أعلم , و لم يوثقه غير ابن حبان .

2760. Kesîr b. Süleym demiştir ki: Ben, Enes b. Mâlik'i sarığı üzerine secde ederken gördüm.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Kesîr b. Süleym zayıftır. İbn Hibbân ise onu güvenilir ravilere dair kitabında zikrederek: "Kendisi Kesîr b. Dahhâk b. Muzâhim'den, ondan da Ebû Tumeyle rivayette bulunmuştur" derken, *Kitabu'd-Duafâ*'da hakkında: "Kesîr b. Süleym'den maksat, Kesîr b. Abdillah adıyla bilinen şahıs olup Enes'ten, ona ait olmayan hadisler nakleder, onun adına hadis uydurur" bilgisi yer almıştır. Doğrusunu Allah bilir. Fakat bu raviyi İbn Hibbân'dan başkası güvenilir kabul etmemiştir.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (no. 8963).

٢٧٦١ - حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ هَارُونَ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ مُدْرِك ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَمْسَحُ الرَّجُلُ جَبْهَتَهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلاتِه ، وَلا بَأْسَ أَنْ يَمْسَحَ الْعَرَقَ عَنْ صُدْغَيْه ، فَإِنَّ الْمَلائِكَةَ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ أَثَرُ السُّجُودِ بَيْنَ عَيْنَيْه "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أيوب بن مدرك, وهو كذاب .

2761. Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi namazını bitirinceye kadar alnını (terini) silmesin. Fakat yanaklarındaki terleri silmesinde bir sakınca yoktur. Zira secde izi iki gözünün arasında (alnında) kaldığı sürece melekler onun için dua ederler"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Müdrik yalancının tekidir.

٢٧٦٢ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا ابْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ ، أَظُنُّهُ يَحْيَى ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ حُمْرَةَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ عَاصِمٍ الْبَجَلِيِّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ لَمْ يُلْزِقْ أَنْفَهُ مَعَ جَبْهَتِهِ بِالأَرْضِ إِذَا سَجَدَ لَمْ تُجْزِ صَلاتُهُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجاله موثقون وإن كان في بعضهم اختلاف من أجل التشيع .

2762. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim secde ederken burnuyla beraber alnını da yere yapıştırmazsa, namazı geçerli olmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup, her ne kadar bazıları hakkında Şiilik düşüncesine sahip olmaları sebebiyle ihtilaf bulunsa da genel olarak ravileri güvenilir görülmüşlerdir.[1]

٢٧٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحُسَيْنِ الصَّابُونِيُّ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُدْرِك ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ الْقَافِلانِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ لا يَقْبَلُ صَلاةً ، مَنْ لا يُصِيبُ أَنْفُهُ الأَرْضَ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: سليمان بن محمد القافلاني, وهو متروك .

---

1 Bkz. no. 11917.

2763. Ümmü Atıyye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhakkak ki Allah burnunu yere değmeyen kimsenin namazını kabul etmez"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Muhammed el-Kâfilânî metrûktur.

٢٧٦٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ النَّحَّاسُ ، قَالَ : حَدَّثَنِي جَدِّي عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا سَجَدَ أَحَدُكُمْ فَلْيُبَاشِرْ بِكَفَّيْهِ الأَرْضَ ، عَسَى اللَّهُ أَنْ يَفُكَّ عَنْهُ الْغُلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبيد بن محمد المحاربي, قال ابن عدي : له أحاديث مناكير . عن ابن أبي ذئب, قلت : وهذا منها .

2764. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz secde ederken avuç içlerini yere değdirsin. Bu sayede umulur ki kıyamet günü Allah onu (cehennemden) azat eder/kurtarır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ubeyd b. Muhammed el-Muhâribî hakkında İbn Adî: "İbn Ebî Zi'b'den münker hadisler nakleder" demiştir. Ben derim ki: Bu hadisi de onlardan biridir.

٢٧٦٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدٍ ، قَالَ : نا زُهَيْرُ بْنُ عَبَّادٍ الرُّؤَاسِيُّ ، قَالَ : نا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَوْمِ طِينٍ ، حَتَّى أَنِّي لأَنْظُرُ أَثَرَ ذَلِكَ فِي جَبْهَتِهِ ، وَأَرْنَبَتِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سويد بن عبد العزيز, وهو ضعيف .

2765. Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yağmurlu bir günde secde etmişti. Hatta, şu anda alnı ve burnu üzerindeki o secde izini hayal eder gibiyim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süveyd b. Abdilazîz zayıftır.

٢٧٦٦ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى زَحْمَوَيْهِ ، ثنا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ حَجَّاجٍ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُمَكِّنُ أَنْفَهُ مِنَ الأَرْضِ كَمَا يُمَكِّنُ جَبْهَتَهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الحجاج بن أرطاة, وفيه كلام .

2766. Ebû Cuhayfe demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) alnıyla birlikte burnunu da yere yerleştirirken/değdirirken gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Ertât hakkında tenkit vardır.

٢٧٦٧ - وعَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰه صلّى اللّٰه عليه وسلّم "إذَا صَلَّيْتَ فَلا تَبْسُطْ ذِرَاعَيْكَ بَسْطَ السَّبعِ وَادَّعِمْ عَلَى رَاحَتَيْكَ وَجَافِ مِرْفَقَيْكَ عَنْ ضَبْعَيْكَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات.

2767. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namaz kılarken, kollarını yırtıcı hayvan gibi yayma, avuç içlerinin üzerine dayanarak dirseklerini iki yanından/böğürlerinden ayır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٧٦٨ - حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارِ بْنِ بِلالٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، قَالَ : " أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰه صلّى اللّٰه عليه وسلّم أَنْ نَعْتَدِلَ فِي السُّجُودِ وَلا نَسْتَوْفِزَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سعيد بن بشير ,وفيه كلام .

2768. Semure demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize secde ederken (ka'dede) düz ve rahat durmamızı, öne doğru meyilli olarak havada kalmamamızı emretti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Beşîr hakkında tenkit vardır.

٢٧٦٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللّٰه ، قَالَ : " إِذَا سَجَدَ أَحَدُكُمْ فَلا يَسْجُدْ مُضْطَجِعًا ، وَلا مُتَوَرِّكًا فَإِنَّهُ إِذَا أَحْسَنَ السُّجُودَ سَجَدَ كُلُّ عُضْوٍ مِنْهُ " رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2769. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Sizden biriniz secde ederken, yanı üzerine yatarak ya da teverrük yaparak (alt yandan ayakları çıkarıp

[1] İbn Huzeyme, *Sahîh*, no. 645; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 1914. Senedi hasendir.

kalça üzerine oturarak) secde etmesin. Çünkü kişi secdeyi güzel yaparsa, onun her azası secde eder."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٧٧٠ - وعَنِ الأَعْمَشِ قَالَ : رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُصَلِّي بِمَكَّةَ فَلَمَّا سَجَدَ جَافَى حَتَّى رَأَيْتُ غُضُونَ إِبْطِهِ " رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح .

2770. A'meş demiştir ki: "Ben, Enes b. Mâlik'i Mekke'de namaz kılarken gördüm. Secde ederken kollarını yanlarından ayırdı. Hatta koltuk altı kıvrımlarını bile gördüm."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ فَضْلِ السُّجُودِ)

Secdenin Fazileti

٢٧٧١ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحَرِيشِ ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ مُحَمَّدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ إِذَا كَانَ سَاجِدًا "

رواه الطبراني في الكبير والبزار, وفيه: مروان بن سالم, وهو ضعيف منكر الحديث.

2771. Abdullah b. Mes'ûd'un naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kulun Rabbine en yakın olduğu an secde anıdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mervân b. Sâlim zayıf ve hadisi münker biridir.

(بَابُ مَا يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ)

Rükû ve Secde de Okunacak Dualar

٢٧٧٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ لَمَّا أُنْزِلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ كَانَ يُكْثِرُ إِذَا

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9326. Diğer bir rivayetinde ise (no. 9325) ifade: *"Secdeyi güzel yaparsa, bütün kemikleri secde eder"* şeklindedir.

قَرَأَهَا وَرَكَعَ أَنْ يَقُولَ " سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ"

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار والطبراني في الأوسط, وفي إسناد الثلاثة أبو عن أبيه و لم يسمع منه, ورجال الطبراني رجال الصحيح خلا حماد وهو ثقة ولكنه اختلط .

2772. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "İza câe nasrullahi ve'l-feth (Nasr)" sûresi nazil olduktan sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), bu sûreyi okuyup rükû edince: *"Allahım! Seni hamd ile tesbih/tenzih ederim. Allahım! Beni bağışla. Çünkü sen tövbeleri çokça kabul eden, esirgemesi bol olansın"* duasını çok sık yapardı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ilk üç kaynağın senedine göre Ebû Ubeyde hadisi babasından nakletmiştir ki aslında Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir. Taberânî'nin ravileri ise Hammâd b. Süleymân dışında *Sahîh*'in ravileridirler. Hammâd da güvenilir olmakla beraber bunamıştır.[1]

٢٧٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ سَنَةَ سِتٍّ وَعِشْرِينَ وَمِائَتَيْنِ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ سَأَلَهُ رَجُلٌ آقْرَأُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ فَقَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَقْرَأَ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ فَإِذَا رَكَعْتُمْ فَعَظِّمُوا اللَّهَ وَإِذَا سَجَدْتُمْ فَاجْتَهِدُوا فِي الْمَسْأَلَةِ فَقَمِنٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ "

رواه عبد الله من زياداته وأبو يعلى موقوفا والبزار , قلت : في الصحيح منه : " إني نهيت أن أقرأ في الركوع والسجود " فقط , وفيه: عبد الرحمن بن إسحاق بن الحارث, وهو ضعيف عند الجميع .

2773. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştur ki: *"Bana rükû ve secde halinde Kur'ân okumam yasaklandı. Bu yüzden rükûa varınca Allah'ı yüceltin. Secde halinde ise dilekte bulunmaya gayret edin; çünkü kabul edilmesi pek muhtemeldir."*

---

[1] *Ziyâdetü Ahmed*, no. 3683; Ebû Ya'lâ, IX, 148. Hâkim hadisi sahih kabul etmiş (II, 538, 639), Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır. Bezzâr'ın senedinde (no. 544) Ebû Ubeyde'nin babasından rivayeti söz konusu değildir. Bilakis hadisi Saîd b. Vehb, İbn Mes'ûd'dan nakletmiştir ki, bu zat İbn Mesûd'dan doğrudan/vasıtasız olarak rivayette bulunur.

Konuyla ilgili gözden kaçırılan zevaidden biri de şöyledir:

İbn Mesûd demiştir ki: Sizin Peygamber'iniz (sallallahu aleyhi vesellem) rükû ve secde ederken *"(Rabbim) Seni tesbih/tenzih eder, sana hamd ederim. Senden bağışlanmak diler, sana tövbe derim"* diye niyaz ederdi.

Bunu Bezzâr zayıf bir senetle rivayet etmiştir. (no. 542)

★Hadisi Abdullah, babasının *Müsned*'ine olan ziyadelerinde rivayet etmiştir. Ayrıca mevkûf olarak Ebû Ya'lâ[1] ve Bezzâr da rivayet etmiş olup senedinde yer alan Abdurrahman b. İshâk b. el-Hâris herkese göre zayıftır.

Ben derim ki: Hadisin yalnız "Bana rükû ve secde halinde Kur'ân okumam yasaklandı" kısmı *Sahîh*'te geçmiştir.

٢٧٧٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ نَافِعٍ يَعْنِي ابْنَ عُمَرَ عَنْ صَالِحِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا فَقَدَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَضْجَعِهِ فَلَمَسَتْهُ بِيَدِهَا فَوَقَعَتْ عَلَيْهِ وَهُوَ سَاجِدٌ وَهُوَ يَقُولُ " رَبِّ أَعْطِ نَفْسِي تَقْوَاهَا زَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا "

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2774. Hz. Âişe, kendisinden nakledildiğine göre bir gece Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) yatağında bulamaz ve (karanlık olduğu için) eliyle onu aramaya başlar. Sonra onu secde halinde şöyle dua ederken bulur:

"Rabbim! Nefsime takva duygusunu ver. Onu arındır; çünkü sen nefsimi arındıracak en hayırlı varlıksın. Sen onun velisi ve mevlasısın/sahibisin."

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٧٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عُثَيْمٍ أَبَا زِرٍّ الْحَضْرَمِيَّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عُثَيْمٌ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَتْ لَيْلَتِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَانْسَلَّ ، فَظَنَنْتُ أَنَّمَا انْسَلَّ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ ، فَخَرَجْتُ غَيْرَى ، فَإِذَا أَنَا بِهِ سَاجِدٌ كَالثَّوْبِ الطَّرِيحِ ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ : " سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَخَيَالِي ، وَآمَنَ بِكَ فُؤَادِي ، رَبِّ هَذِهِ يَدِي وَمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي ، يَا عَظِيمُ تُرْجَى لِكُلِّ عَظِيمٍ ، فَاغْفِرِ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ ، قَالَتْ : فَرَفَعَ رَأْسَهُ ، فَقَالَ : مَا أَخْرَجَكِ ؟ ، قَالَتْ : ظَنٌّ ظَنَنْتُهُ ، قَالَ : إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ، وَاسْتَغْفِرِي اللَّهَ ، إِنَّ جِبْرِيلَ أَتَانِي فَأَمَرَنِي أَنْ أَقُولَ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي سَمِعْتِ ، فَقُولِيهَا فِي سُجُودِكِ ، فَإِنَّهُ مَنْ قَالَهَا لَمْ يَرْفَعْ رَأْسَهُ حَتَّى يُغْفَرَ أَظُنُّهُ قَالَ : لَهُ "

رواه أبو يعلى, وفيه: عثمان بن عطاء الخراساني, وثقه دحيم, وضعفه البخاري ومسلم وابن معين وغيرهم .

2775. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) geceyi geçirme sırası bende idi. Gecenin bir vaktinde sessizce yataktan sıyrılıp

---

[1] Ebû Ya'lâ hadisi hem mevkûf hem de merfû olarak rivayet etmiştir. Bkz. no. 297-416.

çıktı. Hanımlarından birinin yanına gittiğini düşündüm ve kıskançlık duygusuyla peşinden ben de çıktım. Bir de baktım ki yere serilmiş kumaş gibi secde ediyor. Secdede şöyle niyaz ettiğini duydum:

"Bütün bedenim ve hayalim sana secde etti, kalbim sana inandı. Ey Rabbim, işte elim. Ben kendime zulmetmedim. Ey ulu (Allahım), her büyük kusurda senin mağfiretin umulur. Büyük günahı bağışla."

Sonra başını secdeden kaldırdı. Bana: *"Niçin dışarı çıktın?"* diye sorunca ben: "Bir zanna kapıldım. Bu yüzden" deyince: *"Zannın bir kısmı günahtır. Allah'tan bağışlanmak dile. Zira Cebrail bana gelerek senin işittiğin bu sözleri söylememi emretti. Bunları secde ederken sen de söyle. Bunları kim söylerse, daha o başını (secdeden) kaldırmadan bağışlanır"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde yer alan Osmân b. Atâ el-Horasânî'yi Duhaym güvenilir kabul ederken, Buhârî, Müslim, İbn Maîn ve başkaları zayıf görmüşlerdir.[1]

٢٧٧٦ – أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شَبُّوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ثَلاثًا ، وَفِي سُجُودِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى ثَلاثًا "

رواه البزار والطبراني في الكبير, قال البزار : لا يروى عن جبير إلا بهذا الإسناد , وعبد العزيز بن عبيد الله صالح ليس بالقوي .

2776. Cübeyr b. Mut'im'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rükûda üç kere: *"Sübhâne rabbiye'l-azîm"* (Ey ulu Rabbim! Seni tesbih/tenzih ederim), secdede ise üç kere *"Sübhâne rabbiye'l-a'lâ"* (Ey yüce Rabbim! Seni tesbih/tenzih ederim) derdi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr demiştir ki: Hadis Cübeyr'den ancak bu senetle rivayet edilmektedir. Ravilerinden Abdülazîz b. Ubeydillah da kuvvetli olmasa bile sâlihtir.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 4661. Senedinde kopukluk vardır. Ayrıca Useym meçhul, Muhammed b. Useym de hadisi münker metrûk biridir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 1572 ("üç kere" lafzı olmaksızın).

٢٧٧٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ الْعَوَّامِ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَكَّارِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَبِّحُ فِي رُكُوعِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ثَلاثًا ، وَفِي سُجُودِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى ثَلاثًا "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وقال البزار : لا نعلمه يروى عن أبي بكرة إلا بهذا الإسناد, وعبد الرحمن بن أبي بكرة صالح الحديث .

2777. Ebû Bekre'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rükûnda üç kere "Sübhâne rabbiye'l-azîm" (Ulu rabbimi tesbih ederim); secdede ise üç kere "Sübhâne rabbiye'l-a'lâ" (Yüce rabbimi tesbih ederim) diye tespih ederdi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Bezzâr: "Hadisin Ebû Bekre'den yalnız bu senetle rivayet edildiğini bilmekteyiz. Abdurrahman b. Ebî Bekre de hadisi sâlih biridir" diye eklemiştir.[1]

٢٧٧٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ ثَعْلَبَةَ ، قَالَ : نَا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِنَّ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ فِي رُكُوعِهِ : سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ثَلاثًا ، وَفِي سُجُودِهِ : سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى ثَلاثًا "

رواه البزار, وفيه: السري بن إسماعيل, وهو ضعيف عند أهل الحديث .

2778. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Namaz kılanın rükûda üç kere "Sübhâne rabbiye'l-azîm (Ulu Rabbimi tespih ederim)", secdesinde de üç kere "Sübhâne rabbiye'l-a'lâ (Yüce Rabbimi tespih ederim)" demesi sünnettir.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Serî b. İsmâîl hadisçilere göre zayıftır.

٢٧٧٩ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ زِيَادٍ ، قَالا : نَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نَا حُمَيْدٌ الأَعْرَجُ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ فِي سُجُودِهِ : سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَخَيَالِي ، وَآمَنَ بِكَ فُؤَادِي ، أَبُوءُ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ ، هَذِهِ يَدَايَ وَمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي أَوْ بِمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي "

رواه البزار, ورجاله ثقات .

---

[1] Muhammed b. Yûnus güvenilir bir ravidir. Bunun için 1073 nolu hadisin dipnotuna bakılabilir.

2779. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) secdeye gidince secdede: *"Bütün benliğim ve hayalim sana secde etti. Kalbim sana inandı. Bana olan nimetini kabul ediyorum. İşte ellerim. Ben kendime zulmetmedim"* diye niyaz ederdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٨٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ الْيَمَامِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ ، ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى ، فَلَمَّا رَكَعَ ، قَالَ : " سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ " ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: شهر بن حوشب, وفيه بعض كلام, وقد وثقه غير واحد .

2780. Ebû Mâlik el-Eş'arî bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kıldı. Rükûa vardığında üç kere: *"Sübhânallah ve-bihamdihi (Allah'ı hamd ile tespih ederim)"* dedi. Sonra başını kaldırdı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Şehr b. Havşeb hakkında biraz tenkit bulunsa da bir çok kimse tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

٢٧٨١ - وعَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ قال : رَمَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ واسْتَمَعْتُ إِلَيْهِ فَكَانَ أَكْثَرَ صَلاَتِهِ أَنْ يَقُولَ : " سُبْحَانَ رَبِّ الْعَالَمِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: صدقة بن عبد الله السمين, ضعفه البخاري ومسلم وغيرهما, ووثقه أبو حاتم ودحيم وغيرهما .

2781. Muâviye b. Ebî Süfyân demiştir ki: Bir gün göz ucuyla Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) izledim ve kendisine kulak misafiri oldum. Namazının çoğunda: *"Sübhâne Rabbi'l-âlemîn (Âlemlerin rabbini tespih ederim)"* diyordu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sadaka b. Abdillah es-Semîn'i Buhârî, Müslim ve başkaları zayıf görürlerken, Ebû Hâtim, Duhaym ve başkaları güvenilir kabul etmişlerdir.[1]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. XIX, 382; *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, no. 2562 ("Seni tesbih ederim" ifadesiyle).

٢٧٨٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا مِسْعَرٌ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ الأَسَدِيِّ ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ " يَقُولُ وَهُوَ رَاكِعٌ : لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ "

رواه الطبراني في الكبير,ورجاله رجال الصحيح .

2782. Abdullah b. Ziyâd el-Esedî, Abdullah b. Mes'ûd'un rükûda: "Güç ve kuvvet ancak Allah'ındır" dediğini işitmiş.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٧٨٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : " كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ يُسَوِّي الْحَصَى بِيَدِهِ مَرَّةً وَاحِدَةً إِذَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ ، وَهُوَ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ : لَبَّيْكَ ، وَسَعْدَيْكَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2783. Abdurrahman b. Yezîd bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd secde etmek istediğinde eliyle çakıl taşlarını bir kez temizler ve secdesinde: "Emir ve buyruğuna hazırım (Allahım)" derdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٧٨٤ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الأَقْمَرِ ، عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ ، وَشَدَّادِ بْنِ الأَزْمَعِ , عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : اخْتَلَفَا ، فَقَالَ أَبُو الأَسْوَدِ : " كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ : سُبْحَانَكَ لا رَبَّ غَيْرُكَ " ، قَالَ شَدَّادٌ : كَانَ يَقُولُ : " سُبْحَانَكَ لا إِلَهَ غَيْرُكَ"

رواه الطبراني في الكبير, ورواية أبي الأسود رجالها رجال الصحيح, وشداد وثقه ابن حبان .

2784. Ebu'l-Esved ve Şeddâd b. el-Ezma', İbn Mes'ûd'un uygulaması hakkında ihtilaf ettiler. Ebu'l-Esved: "Abdullah secdede «Seni tespih ederim, Allahım. Senden başka Rab yoktur» derdi" derken Şeddâd: "«Seni tespih ederim. Senden başka tanrı yoktur» derdi" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Ebu'l-Esved rivayetinin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Şeddâd'ı da İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[1]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9206. Senedinde ismi geçen Ebû Nuaym Dırâr b. Sured zayıftır.

٢٧٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَنَانٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ فَيَقُولُ رَبِّ اغْفِرْ لِي ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، إِلا غَفَرَ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ "

رواه الطبراني في الكبير من رواية محمد بن جابر عن أبي مالك هذا , و لم أر من ترجمهما .

2785. Ebû Mâlik'in babasına dayandırarak naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kul secde eder ve secdede üç kere «Rabbim beni bağışla» derse, daha o başını secdeden kaldırmadan muhakkak (Allah) onu bağışlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Muhammed b. Câbir kanalıyla Ebû Mâlik'ten[2] rivayet etmiştir ki ikisinin de biyografilerini yazanı görmedim.[3]

٢٧٨٦ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، كَانَ يَقُولُ : " احْمِلُوا حَوَائِجَكُمْ عَلَى الْمَكْتُوبَةِ "

رواه الطبراني في الكبير وعمرو لم يسمع من ابن مسعود, وبقية رجاله ثقات .

2786. Amr b. Dînâr'ın naklettiğine göre İbn Mes'ûd: "(Allah'tan) isteklerinizi farz namazlarda dile getirin" derdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Amr, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٧٨٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ مِنْ أَصْحَابِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ ، فَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، فُلانٌ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ رَاكِعٌ وَيَقْرَأُ وَهُوَ سَاجِدٌ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنَّ رِجَالا يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ ، فَإِذَا دَخَلَ فِي الْقَلْبِ فَرَسَخَ فِيهِ نَفَعَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح إلا أن أبا خالد لم أجد من ترجمه .

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 9321'de "Allahım" ifadesi yer almamıştır.

2 Muhammed b. Câbir'den maksat, güvenilir bir ravi olan İbn Büceyr olabilir. Ebû Mâlik ise Saîd b. Târık el-Eşce'î olup güvenilirdir.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 8197.

2787. Abdullah (b. Mes'ûd)'un öğrencilerinden biri olan Ebû Hâlid şöyle anlatmıştır: Bir adam Abdullah'a gelerek: "Ey Ebû Abdirrahman! Falan kimse rükûda Kur'ân okuyor. Secdede Kur'ân okuyor" dedi. Abdullah da: "Öyle adamlar vardır ki Kur'ân okurlar; ama onların okudukları Kur'ân gırtlaklarını öteye geçmez. Oysa ki Kur'ân kalbe girip iyice yerleşince, ancak fayda verir" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Ebû Hâlid dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ebû Hâlid'in biyografisine ise rastlamadım.

(بَابُ صِفَةُ الصَّلاةِ وَالتَّكْبِيرُ فِيْهَا)

Namazın Kılınış Şekli ve Tekbir

٢٧٨٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ الْفَزَارِيُّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ غَنْمٍ أَنَّ أَبَا مَالِكٍ الأَشْعَرِيَّ جَمَعَ قَوْمَهُ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الأَشْعَرِيِّينَ اجْتَمِعُوا وَاجْمَعُوا نِسَاءَكُمْ وَأَبْنَاءَكُمْ أُعَلِّمْكُمْ صَلاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى لَنَا بِالْمَدِينَةِ فَاجْتَمَعُوا وَجَمَعُوا نِسَاءَهُمْ وَأَبْنَاءَهُمْ فَتَوَضَّأَ وَأَرَاهُمْ كَيْفَ يَتَوَضَّأُ فَأَحْصَى الْوُضُوءَ إِلَى أَمَاكِنِهِ حَتَّى لَمَّا أَنْ فَاءَ الْفَيْءُ وَانْكَسَرَ الظِّلُّ قَامَ فَأَذَّنَ فَصَفَّ الرِّجَالَ فِي أَدْنَى الصَّفِّ وَصَفَّ الْوِلْدَانَ خَلْفَهُمْ وَصَفَّ النِّسَاءَ خَلْفَ الْوِلْدَانِ ثُمَّ أَقَامَ الصَّلاةَ فَتَقَدَّمَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَكَبَّرَ فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ يُسِرُّهُمَا ثُمَّ كَبَّرَ فَرَكَعَ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ. ثَلاثَ مِرَارٍ ثُمَّ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. وَاسْتَوَى قَائِماً ثُمَّ كَبَّرَ وَخَرَّ سَاجِداً ثُمَّ كَبَّرَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ ثُمَّ كَبَّرَ فَانْهَضَ قَائِماً فَكَانَ تَكْبِيرُهُ فِي أَوَّلِ رَكْعَةٍ سِتَّ تَكْبِيرَاتٍ وَكَبَّرَ حِينَ قَامَ إِلَى الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ فَلَمَّا قَضَى صَلاتَهُ أَقْبَلَ إِلَى قَوْمِهِ بِوَجْهِهِ فَقَالَ احْفَظُوا تَكْبِيرِي وَتَعَلَّمُوا رُكُوعِي وَسُجُودِي فَإِنَّهَا صَلاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّتِي كَانَ يُصَلِّي لَنَا كَذَا السَّاعَةَ مِنَ النَّهَارِ " وذكر الحديث وتأتي بقيته في الزهد في المحبة إن شاء الله .

رواه أحمد .

2788. Abdurrahman b. Ğanm'ın anlattığına göre Ebû Mâlik el-Eş'arî kendi kavmini topladı. Sonra: "Ey Eşariler topluluğu, toplanın. Kadınlarınızı ve çocuklarınızı da toplayın. Size Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılış şeklini öğreteceğim" dedi. Kavmi toplandı. Kadınları ve çocuklarını da topladılar. Onlara (Peygamber'in) nasıl

abdest aldığını gösterdi. Abdest suyuyla azalarını iyice ıslattı. Tâ ki gölge döndüğü ve kırıldığı vakitte kalkıp ezan okudu. Erkekleri kendisine en yakın safa dizdi. Erkek çocukları onların arkasına, kadınları da çocukların arkasına safa dizdi. Sonra namaz için kâmet getirdi. Kendisi ileri çıktı, ellerini kaldırarak tekbir aldı. Gizlice Fatihatü'l-kitâb'ı ve onunla birlikte bir sûre okudu. Sonra tekbir alarak rükûa gitti. Rükûda üç kere: "Seni hamd ile tespih ederim" dedi. Sonra "Semiallahü limen hamideh" diyerek doğruldu. Sonra tekbir alıp secdeye gitti. Sonra tekbir alıp başını kaldırdı. Sonra yine tekbir alıp secdeye gitti. Sonra tekbir alarak ayağa kalktı. İlk rekâtta altı kez tekbir aldı. İkinci rekâta kalkarken yine tekbir aldı. Namazını bitirdiğinde yüzünü kavmine doğru dönerek şöyle dedi: "Tekbirlerimi belleyin. Rükû ve secdelerimi öğrenin. Çünkü bu, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) gündüzün bu saatinde bize kıldırdığı namazdır.....

★Hadisin devamı inşallah Zühd bölümünde gelecektir.

Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[1]

٢٧٨٩ – وفي رواية عنده : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا أَبَانُ الْعَطَّارُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ أَنَّهُ جَمَعَ أَصْحَابَهُ فَقَالَ هَلُمَّ أُصَلِّي صَلاَةَ نَبِيِّ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَرَأَ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَكَبَّرَ ثِنْتَيْنِ وَعِشْرِينَ تَكْبِيرَةً "

2789. Yine Ahmed b. Hanbel'in naklettiği diğer bir rivayette ise "Öğle namazını kıldı. Namazda Fâtihatü'l-Kitâb'ı okudu ve yirmi iki kere tekbir aldı" geçmiştir.

٢٧٩٠ – وفي رواية عنده أيضا : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ يَعْنِي شَيْبَانَ وَلَيْثٌ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يُسَوِّي بَيْنَ الأَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فِي الْقِرَاءَةِ وَالْقِيَامِ وَيَجْعَلُ الرَّكْعَةَ الأُولَى هِيَ أَطْوَلُهُنَّ لِكَيْ يَثُوبَ النَّاسُ وَيَجْعَلُ الرِّجَالَ قُدَّامَ الْغِلْمَانِ وَالْغِلْمَانَ خَلْفَهُمْ وَالنِّسَاءَ خَلْفَ الْغِلْمَانِ وَيُكَبِّرُ كُلَّمَا سَجَدَ وَكُلَّمَا رَفَعَ وَيُكَبِّرُ كُلَّمَا نَهَضَ بَيْنَ الرَّكْعَتَيْنِ إِذَا كَانَ جَالِساً"

رواها كلها أحمد وروى الطبراني بعضها في الكبير في طرقها كلها : شهر بن حوشب, وفيه كلام ,وهو ثقة إن شاء الله .

---

[1] Ahmed b. Hanbel, V, 341-344; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3411, 3415.

2790. Yine Ahmed b. Hanbel'in naklettiği bir başka rivayet ise şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kırâat ve kıyam bakımından dört rekât arasında eşitlik sağlardı. Fakat ilk rekâtı daha uzun tutardı ki insanlar yetişsinler. Her secde edişinde, her rükû edişinde tekbir alırdı. Yine oturduktan sonra iki rekât arasında her kalkışında tekbir alırdı.

★Bunların hepsini Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Taberânî ise bir kısmını *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Bütün tariklerinde ismi geçen Şehr b. Havşeb hakkında tenkit bulunsa da inşallah güvenilirdir.

٢٧٩١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ عَنِ ابْنِ شَوْذَبَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ جَلَسْنَا إِلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى فَقَالَ أَلاَ أُرِيكُمْ صَلاَةَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَقُلْنَا بَلَى. قَالَ فَقَامَ فَكَبَّرَ ثُمَّ قَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ فَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ حَتَّى أَخَذَ كُلُّ عُضْوٍ مَأْخَذَهُ ثُمَّ رَفَعَ حَتَّى أَخَذَ كُلُّ عُضْوٍ مَأْخَذَهُ ثُمَّ سَجَدَ حَتَّى أَخَذَ كُلُّ عُضْوٍ مَأْخَذَهُ ثُمَّ رَفَعَ حَتَّى أَخَذَ كُلُّ عَظْمٍ مَأْخَذَهُ ثُمَّ سَجَدَ حَتَّى أَخَذَ كُلُّ عَظْمٍ مَأْخَذَهُ ثُمَّ رَفَعَ فَصَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ كَمَا صَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا صَلاَةُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ"

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2791. Abdurrahman b. el-Kâsım anlatmaktadır: Abdurrahman b. Ebzâ'nın huzuruna oturduk. "Size Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namaz şeklini göstereyim mi?" dedi. "Tabii ki göster" dedik. Bunun üzerine kalkıp tekbir aldı. Sonra Kur'ân okudu. Sonra rükûa gitti ve her bir aza/kemik yerine oturacak şekilde ellerini diz kapakları üzerine koydu. Sonra başını kaldırdı. Tâ ki her bir aza/kemik yerine yerleşti. Sonra secdeye gitti; tâ ki her bir aza/kemik yerine iyice oturdu. Sonra başını kaldırdı; tâ ki her bir aza/kemik yerine iyice oturdu. Sonra tekrar secdeye gitti; tâ ki her bir aza/kemik yerine iyice oturdu. Sonra başını kaldırdı. Daha sonra ikinci rekâtta da birinci rekâtta yaptıklarının aynısını yaptı. Sonra "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namaz şekli böyleydi" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٧٩٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ صَالِحٍ مَوْلَى التَّوْأَمَةِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

---

1 Ahmed b. Hanbel *Müsned*, III, 407. Ancak burada zikri geçen Kâsım'dır, İbnü'l-Kâsım değil.

عَنْ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الصَّلَاةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " خَلِّلْ أَصَابِعَ يَدَيْكَ وَرِجْلَيْكَ. يَعْنِي إِسْبَاغَ الْوُضُوءِ وَكَانَ فِيمَا قَالَ لَهُ إِذَا رَكَعْتَ فَضَعْ كَفَّيْكَ عَلَى رُكْبَتَيْكَ حَتَّى تَطْمَئِنَ وَقَالَ الْهَاشِمِيُّ مَرَّةً حَتَّى تَطْمَئِنَّا وَإِذَا سَجَدْتَ فَأَمْكِنْ جَبْهَتَكَ مِنَ الأَرْضِ حَتَّى تَجِدَ حَجْمَ الأَرْضِ "

قلت : روى الترمذي منه : التخليل . رواه أحمد, وفيه:عبد الرحمن بن أبي الزناد, وهو ضعيف .

2792. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) namazla ilgili bir şey sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Ellerini ve ayaklarını hilâlle"* buyurdu. -Yani, abdesti güzel almasını söyledi- Yine ona söyledikleri arasında şunlar da vardı: *"Rükûa vardığında avuç içlerini, diz kapaklarına iyice yerleştir. Secdeye gittiğinde, toprağın sertliğini hissedecek şekilde alnını yere değdir."*

★Ben derim ki: Tirmizî bu hadisten "hilâlleme" kısmını zikretmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd zayıftır.[1]

٢٧٩٣ - وعَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا خَفَضَ وَرَفَعَ"

رواه البزار ,ورجاله ثقات .

2793. Câbir'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her rükû ve secdeye varışında tekbir alırdı.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٩٤ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ ثُوَيْرِ بْنِ أَبِي فَاخِتَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " أَوَّلُ مَنْ نَقَصَ التَّكْبِيرَ الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : نَقَصُوهَا نَقَصَهُمُ اللَّهُ ، لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَكَعَ ، وَكُلَّمَا سَجَدَ ، وَكُلَّمَا رَفَعَ "

رواه البزار, وفيه: ثوير بن أبي فاختة ,وهو ضعيف .

2794. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre tekbir sayısını ilk defa azaltan kişi Velîd b. Ukbe'dir. Abdullah demiştir ki: Onlar tekbirleri eksilttiler, Allah da onların derecesini eksiltsin. Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi

[1] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, no. 2604. Ahmed Şâkir hadisin senedini sahih olarak değerlendirmiştir.

vesellem) her rükûa varışında, her secdeye gidişinde ve her (rükû ve secdeden) kalkışında tekbir alırken gördüm.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süveyr b. Ebî Fâhite zayıftır.[1]

٢٧٩٥ - أخبرنا عبدة بن عبد الله ، قال : أنبأنا يحيى بن آدم ، قال : أخبرنا إسرائيل ، عن أبي إسحاق ، عن الأسود بن يزيد ، وأخبرناه عمرو بن علي ، أخبرنا أبو أحمد ، أخبرنا إسرائيل ، عن أبي إسحاق ، عن الأسود بن يزيد ، قال : قال أبو موسى : لقد أذكرنا علي بن أبي طالب صلاة كنا نصليها مع رسول الله صلى الله عليه وسلم إما نسيناها ، وإما تركناها ، قال : " فكان يكبر إذا ركع وإذا رفع رأسه من الركوع "

رواه البزار، ورجاله ثقات .

2795. Ebû Mûsa demiştir ki: Ali b. Ebî Tâlib bize Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber kıldığımız, fakat sonra unuttuğumuz -ya da terk ettiğimiz- bir namazı hatırlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rükûa giderken de, başını rükûdan başını kaldırırken de tekbir alırdı.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٧٩٦ - قال حدثنا عبد الله حدثني أبي حدثنا يعقوب بن إبراهيم قال حدثنا أبي عن ابن إسحاق قال حدثني عن افتراش رسول الله صلى الله عليه وسلم فخذه اليسرى في وسط الصلاة وفي آخرها وقعوده على وركه اليسرى ووضعه يده اليسرى على فخذه اليسرى ونصبه قدمه اليمنى ووضعه يده اليمنى على فخذه اليمنى ونصبه أصبعه السبابة يوحد بها ربه عز وجل. عمران بن أبي أنس أخو بني عامر بن لؤي وكان ثقة عن أبي القاسم مقسم مولى عبد الله بن الحارث بن نوفل قال حدثني رجل من أهل المدينة قال صليت في مسجد بني غفار فلما جلست في صلاتي افترشت رجلي اليسرى وجلست ووضعت يدي اليسرى على فخذي اليسرى ونصبت السبابة قال فرآني خفاف بن إيماء بن رحضة الغفاري وكانت له صحبة مع رسول الله صلى الله عليه وسلم وأنا أصنع ذلك قال فلما انصرفت من صلاتي قال لي أي بني لم نصبت أصبعك هكذا قال وما تنكر رأيت الناس يصنعون ذلك قال فإنك أصبت إن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا صلى يصنع ذلك فكان المشركون يقولون إنما يصنع هذا محمد

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10498 (İlaveli yakın bir ifadeyle)

بإصبعه يسحرها وكذبوا إنما كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصنع ذلك يوحد بها ربه عز وجل"

رواه أحمد وأبو يعلى بنحوه وسمى المبهم الحارث, ولم أجد من ترجمه ولم يسمه أحمد .

2796. İbn İshâk demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazın ortasında ve sonunda sol dizini/uyluğunu yayarak sol kalçası üzerine otururdu. Sol elini sol dizi üzerine koyup sağ ayağını dikerdi. Sağ elini sağ dizi üzerine koyardı. Sonra şahadet parmağını Rabbini birlemek üzere kaldırırdı.

Bunları bana, güvenilir biri olan Âmir b. Lüey oğullarının kardeşi İmrân b. Ebî Enes, Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel'in azatlısı Ebu'l-Kâsım Muksim'den naklen anlattı. Demiş ki: Bana Medine halkından biri şöyle anlattı: Bir gün Ğifâr oğulları mescidinde namaz kıldım. Namazımda oturduğumda sol ayağımı yaydım. Sol elimi sol dizimin üzerine koydum. Sağ ayağımın ayasını/topuğunu diktim. Sağ elimi sağ dizimin üzerine koydum ve şahadet parmağımı kaldırdım. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) sohbeti bulunan Hifâf b. Îmâ b. Rahaza beni bu şekilde yaparken gördü ve sonra namazımı bitirince: "Oğlum! Niçin öyle parmağını kaldırdın?" diye sordu. Ben: "İnsanların böyle yaptıklarını gördüm" deyince "İsabet etmişsin. Çünkü Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de öyle yapardı. Müşrikler ise «Muhammed parmağını bu şekilde ancak sihir yapmak için kaldırıyor» derlerdi. Yalan söylediler. Aksine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aziz ve celil olan Rabbini birlemek için böyle yapardı" dedi.[1]

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ senette ismi muğlak bırakılan (müphem) raviyi Hâris adıyla zikretmiştir. Fakat Ahmed b. Hanbel'in ismini zikretmediği bu ravinin biyografisini yazana rastlamadım.

٢٧٩٧ - حدثنا عبد الله حدثني أبي حدثنا حسن حدثنا ابن لهيعة حدثنا أبو الزبير قال سألت جابرا عن السجود قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يأمر أن يعتدل في السجود ولا يسجد الرجل وهو باسط ذراعيه"

رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

---

1 Bkz. no. 2843; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4176 (Muhtasar olarak).

2797. Ebu'z-Zübeyr anlatmaktadır: Câbir'e secdeyi sordum. Dedi ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize secdede düz durmamızı ve kişinin secde ederken kollarını yaymamasını emrederken işittim.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

٢٧٩٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ قَالَ أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "أَنْ نَعْتَدِلَ فِي الْجُلُوسِ وَأَنْ لاَ نَسْتَوْفِزَ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: سعيد بن بشير, وفي الاحتجاج به اختلاف .

2798. Semure demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize secdede (iki secde arasında otururken) düz durmamızı ve havada meyilli bir şekilde kalmamızı emretti.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Beşîr ile ihticac konusu tartışmalıdır.

٢٧٩٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَهْلُ مَكَّةَ يَقُولُونَ أَخَذَ ابْنُ جُرَيْجٍ الصَّلاَةَ مِنْ عَطَاءٍ وَأَخَذَهَا عَطَاءٌ مِنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ وَأَخَذَهَا ابْنُ الزُّبَيْرِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ وَأَخَذَهَا أَبُو بَكْرٍ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ أَحَداً أَحْسَنَ صَلاَةً مِنِ ابْنِ جُرَيْجٍ"

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2799. İmam Ahmed demiştir ki: Bize Abdürrezzâk bildirdi. Dedi ki: Mekkeliler der ki: İbn Cüreyc namazı Atâ'dan öğrendi. Atâ, İbnü'z-Zübeyr'den öğrendi. İbnü'z-Zübeyr, Ebû Bekir'den öğrendi. Ebû Bekir de Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) öğrendi. Dolayısıyla İbn Cüreyc'den daha güzel namaz kılan birini görmedim.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٠٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّه حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى الْفُضَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَرِيزٍ أَنَّ قَيْسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عَدِيَّ بْنَ عَمِيرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" إِذَا سَجَدَ يُرَى بَيَاضُ إِبْطِهِ ثُمَّ إِذَا سَلَّمَ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ عَنْ يَمِينِهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدِّهِ ثُمَّ يُسَلِّمُ عَنْ يَسَارِهِ وَيُقْبِلُ بِوَجْهِهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدِّهِ عَنْ يَسَارِهِ"

رواه أحمد والطبراني باختصار, ورجاله ثقات .

2800. Adî b. Umeyre anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) secde ederken koltuk altlarının beyazı görünürdü. Sonra selam verirken

yanağının beyazı görünecek derece yüzünü sağ yanına dönerdi. Sonra sol yanına selam verirken sol tarafından yanağının beyazı görünecek derecede yüzünü sola dönerdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٨٠١ – حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَرْزَمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَمِّي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَابِرٍ الْجُعْفِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا بُرَيْدَةُ ، إِذَا كَانَ حِينَ تُفْتَتَحُ الصَّلاةُ ، فَقُلْ : سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ ، وَلا إِلَهَ إِلا أَنْتَ وَحْدَكَ لا شَرِيكَ لَكَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ ، ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي ؛ إِنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا أَنْتَ ، وَتَقْرَأُ مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ وَتَرْكَعُ فَتَقُولُ : سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَإِذَا رَفَعْتَ مِنَ الرُّكُوعِ ؛ فَقُلْ : سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ ، فَإِذَا سَجَدْتَ ؛ فَقُلْ : سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى ثَلاثًا سَجَدَ وَجْهِي لِمَنْ خَلَقَهُ فَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ، فَإِذَا رَفَعْتَ مِنَ السَّجْدَةِ ؛ فَقُلْ : رَبِّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ، فَإِذَا جَلَسْتَ فِي صَلاتِكَ ؛ فَلا تَتْرُكَنَّ فِي التَّشَهُّدِ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ وَالصَّلاةَ عَلَيَّ وَعَلَى جَمِيعِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَسَلِّمْ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ "

رواه البزار، وفيه: عباد بن أحمد العرزمي، ضعفه الدارقطني، وفيه: جابر الجعفي، وهو ضعيف .

2801. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ey Büreyde! Namaza başladığında şöyle dua et: «Allahım! Seni tesbih/tenzih eder, sana hamd ederim. Güç ve hareket ancak Allah'ındır. Senden başka tanrı yoktur. Ben kendime zulmettim. Beni bağışla; zira günahları ancak sen bağışlarsın» Sonra Kur'ân'dan kolayına gelen bir parça okuyup rükûa git. Rükûda üç kere: «Ulu Rabbim, seni tespih ederim» de. Rükûdan başını kaldırırken şöyle niyaz et: «Allah kendisine hamd edenlerin hamdini duyar. Allahım! Ey Rabbimiz! Gökler ve yer dolusunca, daha başka senin dilediğin varlıklar dolusunca sana hamd olsun». Secde ederken üç kere «Yüce Rabbimi tespih ederim» de ve şöyle niyaz et: «Yüzüm, onu yaratana, işitme ve görme duyusunu var edene secde etti. Yaratanların en iyisi olan Allah ne yücedir.»

[1] Bkz. 2754.

Secdeden başını kaldırdığında şöyle dua et: «Rabbim, beni bağışla, beni esirge, bana doğruyu göster, beni rızıklandır! Şüphesiz ben bana indireceğin rızka muhtacım». Namazında oturduğunda teşehhüd duasında sakın Allah'tan başka tanrı bulunmadığını (Lâ ilâhe illallah) ve benim Allah'ın elçisi olduğumu söylemeyi, bana ve Allah'ın bütün peygamberlerine salât, Allah'ın erdemli kullarına da selam okumayı ihmal etme."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abbâd b. Ahmed el-Arzemî'yi Dârekutnî zayıf görmüştür. Yine ravilerinden Câbir el-Cu'fî de zayıftır.

٢٨٠٢ - وعن جابر بن عبد الله الأنصاري قال : كان معاذ يتخلف عند رسول الله صلى الله عليه وسلم فكان إذا أم قومه وكان رجل من بني سلمة يقال له : سليم يصلي مع معاذ فاحتبس معاذ عنهم ليلة فصلى سليم وحده وانصرف فلما جاء معاذ أخبر أن سليما صلى وحده وانصرف فأخبر معاذ ذلك رسول الله صلى الله عليه وسلم فأرسل رسول الله صلى الله عليه وسلم إلى سليم فسأله عن ذلك فقال : إني رجل أعمل نهاري حتى إذا أمسيت أمسيت ناعسا فيأتينا معاذ وقد أبطأ علينا فلما احتبس علي صليت وانقلبت إلى أهلي . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " كيف صنعت حين صليت ؟ " قال : قرأت بفاتحة الكتاب وسورة ثم قعدت وتشهدت وسألت الجنة وتعوذت من النار وصليت على النبي صلى الله عليه وسلم ثم انصرفت ولست أحسن دندنتك ولا دندنة معاذ فضحك رسول الله صلى الله عليه وسلم وقال : " هل أدندن أنا ومعاذ إلا لندخل الجنة ونعاذ من النار " . ثم أرسل إلى معاذ : " لا تكن فتانا تفتن الناس ارجع إليهم فصل بهم قبل أن يناموا " . ثم قال سليم : ستنظر يا معاذ غدا إذا لقينا العدو كيف تكون أو أكون أنا أنت . قال : فمر سليم يوم أحد شاهرا سيفه فقال : يا معاذ تقدم فلم يتقدم معاذ وتقدم سليم فقاتل حتى قتل فكان إذا ذكر عند معاذ يقول : إن سليما صدق الله وكذب معاذ "

قلت : لجابر حديث في الصحيح غير هذا . رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح خلا معاذ بن عبد الله بن حبيب, وهو ثقة لا كلام فيه .

2802. Câbir b. Abdillah el-Ensârî anlatmaktadır: Muâz, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında kalır, sonra kavminin yanına gidince onlara imamlık yapardı. Seleme oğullarından Süleym adında bir adam Muâz'la beraber namaz kılardı. Bir gece Muâz gecikti. Süleym de tek başına namazını kılıp ayrıldı. Sonra Muâz gelince kendisine Süleym'in tek başına namazını kılıp gittiği söylendi. Muâz bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) haber verdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de Süleym'e

birini göndererek bunu neden yaptığını sordu. Süleym: "Ben gündüz çalışan bir adamım. Akşam olunca, zaten uyuklamaya başlarım. Sonra geç vakitte bize Muâz gelir (namazı kıldırırdı). O gün çok gecikince, namazımı (kendi başıma) kılarak ailemin yanına gittim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazı nasıl kıldın?"* diye sordu. "Fâtihatü'l-kitâb'ı ve ayrıca bir sûre okudum. Sonra oturup teşehhüd yaptım. Teşehhüdde cenneti dileyip, cehennemden (Allah'a) sığındım. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salât okudum. Sonra namazdan çıktım. Fakat ben ne senin mırıldanmanı, ne de Muâz'ın mırıldanmasını becerebiliyorum" dedi. Bunları dinleyen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) güldü ve: *"Ben ve Muâz sanki cennete sokulmamız ve cehennemden korunmamız dışında bir dilek mi mırıldanırız ki"* dedi. Sonra Muâz'a birini göndererek: *"Sakın insanları şaşırtan bir fitneci olma. Onların yanına onlar uyumadan önce git ve namazı kıldır"* diye haber gönderdi. Sonra Süleym: "Ey Muâz! Yarın düşmanla karşılaştığımızda sen ve ben nasılmışız, göreceksin" dedi. Sonra Süleym Uhud savaşında kılıcını çekmiş olarak geldi, "Muâz ileri çık!" dedi. Ama Muâz çıkmadı. Süleym ilerleyerek öldürülünceye dek savaştı. Daha sonra Muâz, Süleym'in adı yanında anılınca: "Kuşkusuz Süleym Allah'a verdiği söze sadık kaldı, ama Muâz ise yalancı çıktı" derdi.

★Ben derim ki: *Sahîh*'te konuyla ilgili Câbir'in bundan başka bir hadisi daha vardır.

Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup Muâz b. Abdillah b. Habîb dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Muâz da güvenilir olup hakkında hiç tenkit yoktur.

٢٨٠٣ – أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي يَحْيَى الْكُوفِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا خَازِمُ بْنُ حُسَيْنٍ أَبُو إِسْحَاقَ الْحُمَيْسِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ ، عَنْ طَرَفَةَ الْحَضْرَمِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا الظُّهْرَ حِينَ تَزُولُ الشَّمْسُ ، وَلَوْ جُعِلَتْ حَبَّةٌ فِي الرَّمْضَاءِ لَأَنْضَجَتْهُ ، ثُمَّ يُطِيلُ الرَّكْعَةَ الْأُولَى فَلَا يَزَالُ قَائِمًا يَقْرَأُ مَا سَمِعَ خَفْقَ نِعَالِ الْقَوْمِ ، ثُمَّ يَرْكَعُ ، ثُمَّ يَقُومُ فِي الثَّانِيَةِ فَيَرْكَعُ رَكْعَةً هِيَ أَقْصَرُ مِنَ الرَّكْعَةِ الْأُولَى ، ثُمَّ يَجْعَلُ الرَّكْعَةَ الثَّالِثَةَ أَقْصَرَ مِنَ الثَّانِيَةِ ، وَالرَّابِعَةَ أَقْصَرَ مِنَ الثَّالِثَةِ ، ثُمَّ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ بَيْضَاءُ نَقِيَّةٌ قَدْرَ مَا يَسِيرُ السَّائِرُ فَرْسَخَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً ، وَيُطِيلُ الرَّكْعَةَ الْأُولَى مِنَ الْعَصْرِ ، وَيَجْعَلُ الثَّانِيَةَ أَقْصَرُ مِنَ الْأُولَى ، وَيُصَلِّي الْمَغْرِبَ حِينَ يَقُولُ الْقَائِلُ : غَرَبَتِ الشَّمْسُ أَمْ لَا ؟ ، وَيُطِيلُ الرَّكْعَةَ الْأُولَى مِنَ الْمَغْرِبِ ، وَيَجْعَلُ الرَّكْعَةَ الثَّانِيَةَ أَقْصَرَ مِنَ الْأُولَى ، وَالثَّالِثَةَ أَقْصَرَ مِنَ الثَّانِيَةِ ، وَيُؤَخِّرُ صَلَاةَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ شَيْئًا "

رواه البزار والطبراني في الكبير إلا أنه قال : ولو جعلت جنبا في الرمضاء لأنضجته , مكان : جنبيه . وفيه: طرفة الحضرمي, قال الأزدي : لا يصح حديثه , وفيه: من قيل : إنه مجهول .

2803. Abdullah b. Ebî Evfâ bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize öğle namazını Güneş'in batıdan doğuya doğru kaydığı vakitte kıldırırdı. Hava o kadar sıcak olurdu ki eğer böğürlerini kızgın sıcağa tutsan, muhakkak pişirirdi. Sonra ilk rekâtı uzatırdı; cemaatten bir sandalet takırtısı duysa ayakta kırâate devam eder, sonra rükûa varırdı. Sonra ikinci rekât için ayağa kalkar ve birincisinden daha kısa bir rekât kılardı. Sonra üçüncü rekâtı, ikincisinden daha kısa, dördüncüsünü de üçüncüsünden daha kısa tutardı. Sonra ikindi namazını Güneş canlı ve parlak iken, (batmasına) bir yolcunun iki üç fersah yürüyeceği kadar bir süre varken kılardı. İkindinin de birinci rekâtını uzatır, ikinci rekâtını birincisinden daha kısa tutardı. Sonra akşam namazını bir kimsenin "Güneş battı, batacak" dediği vakitte kıldırırdı. Akşam namazının da birinci rekâtını uzatır, ikinci rekâtını birincisinden daha kısa, üçüncüsünü de ikincisinden daha kısa tutardı. Sonra yatsı namazını biraz geciktirirdi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Tarfe el-Hadramî hakkında Ezdî: "Hadisi sahih değildir" demiştir. Ayrıca senedinde meçhul oldukları söylenen raviler de bulunmaktadır.

٢٨٠٤ - عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " أَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يُكَفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَزِيدُ فِي الْحَسَنَاتِ. قَالُوا بَلَى قَالَ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى هَذِهِ الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلاَةِ بَعْدَ الصَّلاَةِ إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ" فَقَالَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلاَةِ فَعَدِّلُوا صُفُوفَكُمْ وَأَقِيمُوهَا وَسُدُّوا الْخَلَلَ فَإِنِّي أَرَاكُمْ وَرَاءِ ظَهْرِي فَإِذَا قَالَ الإِمَامُ اللَّهُ أَكْبَرُ فَقُولُوا اللَّهُ أَكْبَرُ وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ " قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ مُقَدَّمُهَا ، وَشَرُّهَا مُؤَخَّرُهَا ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ مُؤَخَّرُهَا وَشَرُّهَا مُقَدَّمُهَا "

قلت : روى ابن ماجة طرفا منه . رواه البزار, وفيه: عبد الله ن محمد بن عقيل, وفيه كلام ,وورواه أحمد أيضا بتمامه وأبو يعلى باختصار وقد سبق .

2804. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size Allah'ın günahları bağışlamasına ve sevapları artırmasına vesile kıldığı ameli söyleyeyim mi?"* buyurdu. Ashâbı: "Olur, söyle" deyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Güçlüklere rağmen abdesti eksiksiz/güzel almak, mescitlere giderken adımların sayısını artırmak, bir namazdan sonra diğerini beklemek. Zira melekler böyle kimseler için «Allahım onu bağışla, Allahım onu esirge» diye dua ederler."

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: *"Namaza kalktığınızda saflarınızı düzgün tutun, boşlukları doldurun; zira ben sizi arkamdan da görürüm. İmam «Allahü ekber» deyince, siz de «Allahü ekber» deyin. İmam rükûa varınca, siz de rükû edin. İmam «Semiallahü limen hamideh» dediğinde ise, siz «Allahümme Rabbena leke'l-hamd» deyin."*

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek saflarının en hayırlısı ilki, en kötüsü ise sonuncusudur. Kadın saflarının ise en hayırlısı sonuncusu, en kötüsü de ilkidir"* buyurdu.

★Ben derim ki: İbn Mâce hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Muhammed b. Akîl hakkında tenkit vardır. Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel bütün olarak, Ebû Ya'lâ ise muhtasar olarak rivayet etmişlerdir.

٢٨٠٥ - و عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ ، قَالَ : شَهِدتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و أُتِيَ بِإِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ ، فَأَكْفَأَ عَلَى يَمِينِهِ ثَلَاثًا ثُمَّ غَمَسَ يَمِينَهُ فِي الإِنَاءِ فَغَسَلَ بِهَا يَسَارَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي المَاءِ فَحَفَنَ بِهَا حَفْنَةً مِنَ المَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ، وَاسْتَنْثَرَ ثَلَاثًا ، ثُمَّ أَدْخَلَ كَفَّيْهِ فِي الإِنَاءِ فَرَفَعَهُمَا إِلَى وَجْهِهِ فَغَسَلَ ، وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَغَسَلَ بَاطِنَ أُذُنَيْهِ وَأَدْخَلَ إِصْبَعَيْهِ فِي دَاخِلِ وَمَسَحَ ظَاهِرَ رَقَبَتِهِ وَبَاطِنَ لِحْيَتِهِ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الإِنَاءِ فَغَسَلَ بِهَا ذِرَاعَهُ اليُمْنَى حَتَّى جَاوَزَ المِرْفَقَ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَسَارَهُ بِيَمِينِهِ حَتَّى جَاوَزَ المِرْفَقَ ثَلَاثًا ثُمَّ مَسَحَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا ، وَمَسَحَ ظَاهِرَ أُذُنَيْهِ ، وَ ظَاهِرَ رَقَبَتِهِ وَأَظُنُّهُ قَالَ : وَظَاهِرَ لِحْيَتِهِ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ بِيَمِينِهِ قَدَمَهُ اليُمْنَى ثَلَاثًا وَفَصَلَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَرَفَعَ المَاءَ حَتَّى جَاوَزَ الكَعْبَ ثُمَّ رَفَعَهُ فِي السَّاقِ ثُمَّ فَعَلَ بِاليُسْرَى مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ أَخَذَ حَفْنَةً مِنْ مَاءٍ فَمَلَأَ بِهَا يَدَهُ ثُمَّ وَضَعَهَا عَلَى رَأْسِهِ حَتَّى تَحَدَّرَ المَاءُ مِنْ جَوَانِبِهِ وَقَالَ : " هَذَا تَمَامُ الوُضُوءِ " وَلَمْ أَرَهُ يُنَشِّفُ بِثَوْبٍ ثُمَّ نَهَضَ إِلَى المَسْجِدِ فَدَخَلَ فِي المِحْرَابِ - يَعْنِي مَوْضِعَ المِحْرَابِ - فَصَفَّ النَّاسَ خَلْفَهُ وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَاذَتَا شَحْمَةَ أُذُنَيْهِ ثُمَّ وَضَعَ يَمِينَهُ إِلَى يَسَارِهِ وَعِنْدَ صَدْرِهِ ثُمَّ افْتَتَحَ القِرَاءَةَ فَجَهَرَ بِالحَمْدِ ثُمَّ فَرَغَ مِنْ سُورَةِ الحَمْدُ فَقَالَ : " آمِينَ " حَتَّى سَمِعَ مَنْ خَلْفَهُ ثُمَّ قَرَأَ سُورَةً أُخْرَى ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى حَاذَتَا شَحْمَةَ أُذُنَيْهِ ثُمَّ رَكَعَ فَجَعَلَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَفَرَّجَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَأَمْهَلَ فِي الرُّكُوعِ حَتَّى اعْتَدَلَ وَصَارَ صُلْبُهُ لَوْ وُضِعَ عَلَيْهِ قَدَحٌ مِنَ المَاءِ مَا انْكَفَأَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخُشُوعٍ وَقَالَ : " سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ " ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَاذَتَا بِشَحْمَةِ أُذُنَيْهِ ثُمَّ انْحَطَّ لِلسُّجُودِ بِالتَّكْبِيرِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَاذَتَا بِشَحْمَةِ أُذُنَيْهِ ثُمَّ أَثْبَتَ جَبْهَتَهُ فِي الأَرْضِ حَتَّى إِنِّي أَرَى أَنْفَهُ فِي الرَّمْلِ وَقَوَّسَ بِذِرَاعَيْهِ وَرَأْسَهُ وَبَسَطَ فَخِذَهُ الْيَسَارَ وَنَصَبَ الْيُمْنَى حَتَّى أَثْبَتَ أَصَابِعَ رِجْلِهِ وَلَمْ يُمْهِلْ بِالسُّجُودِ وَرَفَعَ رَأْسَهُ فَرَفَعَ يَدَيْهِ بِالتَّكْبِيرِ إِلَى أَنْ حَاذَتَا شَحْمَةَ أُذُنَيْهِ وَجَلَسَ جَلْسَةً خَفِيفَةً فَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى رُكْبَتِهِ وَبَعْضَ فَخِذِهِ وَحَلَّقَ بِإِصْبَعِهِ ثُمَّ انْحَطَّ سَاجِداً بِمِثْلِ ذَلِكَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ بِالتَّكْبِيرِ بِيَدَيْهِ إِلَى أَنْ حَاذَتَا شَحْمَةَ أُذُنَيْهِ وَإِلَى أَنْ اعْتَدَلَ فِي قِيَامِهِ وَرَجَعَ كُلُّ عَظْمٍ إِلَى مَوْضِعِهِ ثُمَّ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ يَفْعَلُ فِيهِنَّ مَا فَعَلَ فِي هَذِهِ ثُمَّ جَلَسَ جَلْسَةً فِي التَّشَهُّدِ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ حَتَّى رُئِيَ بَيَاضُ خَدِّهِ الأَيْمَنِ ، ثُمَّ سَلَّمَ عَنْ يَسَارِهِ حَتَّى رُئِيَ بَيَاضُ خَدِّهِ الأَيْسَرِ "

قلت : في الصحيح وغيره طرف منه. رواه البزار, وفيه: محمد بن حجر, قال البخاري : فيه بعض النظر وقال الذهبي : له مناكير .

2805. Vâil b. Hucr anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şu hareketlerine tanık oldum. Kendisine içinde su bulunan bir kap getirildi. Sudan sağ eline üç kere döktü. Sonra sağ elini suya batırarak onunla üç kere sol elini yıkadı. Sonra sağ elini suya sokup bir avuç su aldı. Onunla üç kere ağzını çalkaladı, üç kere burnuna su çekip burnunu temizledi. Sonra iki avucunu kaba soktu. Sonra avuçlarını yüzüne kaldırarak üç kere yüzünü yıkadı. Sonra kulak içlerini yıkadı. İki parmağını kulaklarının içine soktu. Üç kere boynunun görünen kısmını ve sakallarının iç kısmını mesh etti. Sonra sağ elini kabın içine sokup onunla üç kere dirsek üstüne kadar sağ kolunu yıkadı. Sonra sağ eliyle üç kere dirsek üstüne kadar sol kolunu yıkadı. Sonra üç kere başını, üç kere kulaklarının dışını mesh etti, parmaklarını ayırdı. Sonra topuklarına kadar suyu ulaştırdı. Sonra baldırına kadar ulaştırdı. Sonra sol ayağını da aynı şekilde yıkadı. Sonra bir avuç su alıp eline doldurarak başına koydu ve su yanlarından aşağı döküldü. Sonra da: *"İşte mükemmel abdest böyle olur"* buyurdu. Her hangi bir bezle kurulandığını görmedim. Sonra kalkıp Mescid'e gitti. Mihraba geçti. İnsanları arkasında, sağında ve solunda safa geçirdi. Sonra ellerini kulak memeleri hizasına kadar kaldırdı. Sonra göğüs bölgesinde sağ elini sol eli üzerine koydu. Sonra kıraate başlayarak açıktan Hamd (Fâtiha) sûresini okudu. Hamd sûresini bitirince arkasındakiler duyacak şekilde "Âmin" dedi. Sonra başka bir sûre okudu. Sonra ellerini kulak memeleri hizasına kadar kaldırarak tekbir aldı. Sonra rükûa gitti. Ellerini, parmak aralarını açık tutarak diz

kapaklarına koydu. İyice düz hale gelinceye kadar rükûda kaldı. Sırtı o kadar düz vaziyete geldi ki eğer üzerine bir bardak su konsaydı, dökülmezdi. Sonra başını vakarla kaldırdı, "Semiallahü limen hamideh" diyerek ellerini kulak memeleri hizasına kadar kaldırdı. Sonra tekbirle birlikte secdeye gitti. Ellerini kulak memeleri hizasına kadar kaldırdı. Sonra alnını iyice yere yerleştirdi. Hatta burnunu kum içinde görebiliyordum. Kollarını yay şekline getirerek başını aralarına aldı. Sol dizini yayarak ayak parmaklarını yere dayayıp sağ ayağını dikti. Secdede çok beklemedi. Başını kaldırdı. Ellerini kulak memeleri hizasına kadar kaldırarak tekbir aldı. Sonra kısa bir süre oturdu. Sağ avucunu sağ diz kapağı ve dizinin bir kısmı üzerine koydu. Parmağıyla halka yaptı. Sonra aynı şekilde secdeye gitti. Sonra ellerini kulak memeleri hizasına kadar kaldırarak tekbir aldı ve ayağa kalkarak iyice doğruldu. Her bir kemik/aza yerli yerine oturdu. Sonra dört rekât namaz kıldı, hepsinde de bunda yaptıklarını tekrarladı. Sonra aynı şekilde bir miktar teşehhüd için oturdu. Sonra sol yanağının beyazlığı görünecek şekilde sağına, sonra da sağ yanağının beyazlığı görünecek şekilde soluna selam verdi.

Ben derim ki: *Sahihu'l-Buhârî* ve başka kaynaklarda hadisin bir kısmı geçmiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Hacer hakkında Buhârî "Biraz tartışmalıdır" derken Zehebî: "Münker rivayetleri vardır" açıklamasını yapmıştır.[1]

٢٨٠٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التِّرْمِذِيُّ ، ثنا مَحْبُوبُ بْنُ الْحَسَنِ الْقُرَشِيُّ ، عَنِ الْخَصِيبِ بْنِ جَحْدَرٍ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ نُعَيْمٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا كَانَ فِي صَلاتِهِ رَفَعَ يَدَيْهِ قُبَالَةَ أُذُنَيْهِ ، فَإِذَا كَبَّرَ أَرْسَلَهُمَا ، ثُمَّ سَكَتَ ، وَرُبَّمَا رَأَيْتُهُ يَضَعُ يَمِينَهُ عَلَى يَسَارِهِ ، فَإِذَا فَرَغَ مِنْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ سَكَتَ ، فَإِذَا خَتَمَ السُّورَةَ سَكَتَ ، ثُمَّ يَرْفَعُ يَدَيْهِ قُبَالَةَ أُذُنَيْهِ ، وَيُكَبِّرُ وَيَرْكَعُ ، وَكُنَّا لا نَرْكَعُ حَتَّى نَرَاهُ رَاكِعًا ، ثُمَّ يَسْتَوِي قَائِمًا مِنْ رُكُوعِهِ ، حَتَّى يَأْخُذَ كُلُّ عُضْوٍ مَكَانَهُ ، ثُمَّ يَرْفَعُ يَدَيْهِ قُبَالَةَ أُذُنَيْهِ ، وَيُكَبِّرُ وَيَخِرُّ سَاجِدًا ، وَكَانَ يُمَكِّنُ جَبْهَتَهُ وَأَنْفَهُ مِنَ الأَرْضِ ، ثُمَّ يَقُومُ كَأَنَّهُ السَّهْمُ لا يَعْتَمِدُ عَلَى يَدَيْهِ ، وَكَانَ إِذَا جَلَسَ فِي آخِرِ صَلاتِهِ اعْتَمَدَ عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى ، وَيَدُهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى ، وَيُشِيرُ بِإِصْبَعِهِ إِذَا دَعَا ، وَكَانَ إِذَا سَلَّمَ أَسْرَعَ الْقِيَامَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الخصيب بن جحدر, وهو كذاب .

---

1 Bkz. no. 1178.

2806. Muâz b. Cebel anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda ellerini kulaklarının hizasına kadar kaldırır, tekbir alınca salıverirdi. Sonra susardı. Çok kere sağ elini sol eli üzerine koyduğunu görmüşümdür. Fatiha sûresini okuduktan sonra yine sessiz kalırdı. Zammı sûreyi bitirince yine sessiz kalırdı. Sonra ellerini kulakları hizasına kadar kaldırarak tekbir alır ve rükûa giderdi. Biz onun rükûa vardığını görmeden rükûa gitmezdik. Sonra rükûdan kalkarak kıyamda iyice doğrulurdu. Öyle ki her kemik/aza yerine otururdu. Sonra ellerini kulakları hizasına kadar kaldırarak tekbir alır ve secdeye giderdi. Secdede alnı ve burnunu yere iyice yerleştirirdi. Sonra ok gibi ayağa kalkar, ellerine dayanmazdı. Namazının sonunda oturduğunda sol uyluğu üzerine dayanır, sağ eli sağ dizi üzerinde olurdu. Dua ederken parmağıyla işaret ederdi. Selam verir vermez hemen kalkardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hasîb b. Cahder yalancının tekidir.

٢٨٠٧ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ، أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَكَعَ فَرَّجَ أَصَابِعَهُ ، وَإِذَا سَجَدَ ضَمَّ أَصَابِعَهُ " رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2807. Vâil b. Hucr anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rükû ederken parmak aralarını açar, secde ederken ise kapatırdı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

٢٨٠٨ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى فَرْشَخَ أَصَابِعَهُ" رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أحمد بن الوليد, وهو ضعيف, وقد ذكره ابن حبان في الثقات .

2808. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken parmak aralarını açardı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ahmed b. el-Velîd zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* XXII, 19; Hâkim, *Müstedrek,* I, 227; İbn Huzeyme, *Sahîh,* no. 594; İbn Hibbân, *Sahîh,* (no. 1920 –*el-İhsân*) Senedinde ismi geçen Hüşeym müdellistir ve burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır. Hadisin İmam Ahmed tarafından Ebû Mesûd el-Bedrî kanalıyla nakledilmiş bir şahidi vardır.

٢٨٠٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ يعقوب ، نَا مُحَمَّدُ بنُ عَبْدِ الرَّحمَنِ السُّلَمِيُّ ، نَا مُحَمَّدُ بنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، نَا شُعْبَةُ ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَشْبَهَ صَلاةً بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ ابْنِ أُمِّ سُلَيْمٍ " ، يَعْنِي : أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ .

رواه الطبراني في الأوسط, وإسناده حسن .

2809. Ebû Hureyre demiştir ki: İbn Ümmü Süleym -yani Enes b. Mâlik- kadar namazı Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namazına benzeyen birini görmedim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٨١٠ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا دُحَيْمٌ ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ مُوسَى الْكُوفِيُّ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ سَمُرَةَ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا فِي الصَّلاةِ ، وَرَفَعْنَا مِنْ رُءُوسِنَا مِنَ السُّجُودِ ، أَنْ نَطْمَئِنَّ عَلَى الأَرْضِ جُلُوسًا ، وَلا نَسْتَوْفِزَ عَلَى أَطْرَافِ الأَقْدَامِ "

رواه بتمامه هكذا الطبراني في الكبير وإسناده حسن, وقد تكلم الأزدي وابن حزم في بعض رجاله بما لا يقدح .

2810. Semure demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namazda başlarımızı secdeden kaldırdığımızda yere iyice yerleşmemizi, ayak uçları üzerinde dik durmamamızı emrederdi.

★Hadisin tamamını bu şekilde Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir. Bununla beraber Ezdî ve İbn Hazm ravilerinden bazısı hakkında değerlerini düşürmeyecek bir tenkitte bulunmuştur.[1]

٢٨١١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْعَبَّاسِ الطَّيَالِسِيُّ ، ثنا أَبُو مَعْمَرٍ صَالِحُ بْنُ حَرْبٍ ، ثنا سَلامُ بْنُ أَبِي خُبْزَةَ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، قَالَ : " نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الإِقْعَاءِ فِي الصَّلاةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سلام بن أبي خبزة, وهو متروك .

2811. Semure demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda köpek oturuşu gibi oturmaktan menetti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Selam b. Ebî Hubze metrûktur.[1]

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7020.

٢٨١٢ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدَ ، يَقُولُ : رَمَقْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ فِي الصَّلاةِ فَرَأَيْتُهُ يَنْهَضُ ، وَلا يَجْلِسُ ، قَالَ : " يَنْهَضُ عَلَى صُدُورِ قَدَمَيْهِ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى ، وَالثَّانِيَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح.

2812. Abdurrahman b. Yezîd demiştir ki: Namazda Abdullah b. Mes'ûd'u izledim. Onu oturmadan ayağa kalkarken gördüm. İlk ve ikinci rekâtta ayaklarının uçlarına basarak kalkardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[2] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ الْخُشُوعِ)

Huşû

٢٨١٣ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : "أَوَّلُ شَيْءٍ يُرْفَعُ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ الْخُشُوعُ حَتَّى لاَ تَرَى فِيهَا خَاشِعاً "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2813. Ebu'd-Derdâ'nın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmetten ilk kaldırılacak haslet huşûdur. Öyle ki (o vakit) içlerinde hiçbir huşû sahibi göremeyeceksin"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٨١٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الرَّاسِبِيُّ ، ثنا مُهَلَّبُ بْنُ الْعَلاءِ ، ثنا شُعَيْبُ بْنُ بَيَانٍ ، ثنا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَوَّلُ مَا يُرْفَعُ مِنَ النَّاسِ الْخُشُوعُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عمران بن داود القطان, ضعفه ابن معين والنسائي, ووثقه أحمد وابن حبان .

2814. Şeddâd b. Evs'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlardan ilk kaldırılacak şey, huşûdur"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6957. Senedinde yer alan İsmâîl b. Müslim el-Mekkî de zayıftır. Ayrıca Hasan el-Basrî de müdellis olup burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9327.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İmrân b. Dâvud el-Kattân'ı İbn Maîn ve Nesâî zayıf görürlerken, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[1]

٢٨١٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، " أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ كَانَ إِذَا قَامَ فِي الصَّلاةِ خَفَضَ فِيهَا صَوْتَهُ ، وَيَدَهُ ، وَبَصَرَهُ "

وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه .

2815. Ebû Ubeyde'den nakledildiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) namaza durduğunda sesini, elini ve bakışını alçaltırdı.

★Fakat Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.[2]

٢٨١٦ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، قَالَ : " كَانَ عَبْدُ اللَّهِ " إِذَا صَلَّى كَأَنَّهُ ثَوْبٌ مُلْقًى "

رواه الطبراني في الكبير، ورجاله موثقون والأعمش لم يدرك ابن مسعود .

2816. A'meş'in bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) namaz kılarken (huşûsundan) adetâ yere atılmış bir giysi gibi olurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir. Ancak A'meş, İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir.[3]

٢٨١٧ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " قَارُّوا فِي الصَّلاةِ " يَقُولُ : اسْكُنُوا ، اطْمَئِنُّوا

رواه الطبراني في الكبير، ورجاله رجال الصحيح

2817. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Namazda sükûneti muhafaza edin" Yani, "Sessiz durun, huzur üzere olun."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7183. Senedinde ismi geçen Hasan el-Basrî müdellis olup burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır. Mühelleb b. Alâ hakkında da Heysemî "Biyografisini yazanı görmedim" demiştir. Bkz. *Zevâid*, IV, 145. Hadis için ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 26-27 (Uzunca bir hadis içinde)

2 İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 120.

3 İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, no. 119. Ayrıca bk. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9342.

٢٨١٨ - وَعَنْ عَطَاءٍ قَالَ : كَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ إِذَا صَلَّى كَأَنَّهُ كَعْبٌ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح قلت : وتأتي علامات قبول الصلاة بعد إن شاء الله .

2818. Atâ'nın bildirdiğine göre İbnü'z-Zübeyr namaz kılarken adetâ topuk gibi olurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ben derim ki: Daha sonra inşallah Namazın Kabul Edildiğinin Alâmetleri bahsi gelecektir.

(بَابُ الْقُنُوتِ)

Kunût Duası

٢٨١٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، ثَنَا يَعْقُوبُ الدَّشْتَكِيُّ ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ السُّنِّيُّ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، وَالأَسْوَدِ ، قَالا : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " مَا قَنَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَيْءٍ مِنَ الصَّلَوَاتِ إِلا فِي الْوِتْرِ ، وَإِنَّهُ كَانَ إِذَا حَارَبَ يَقْنُتُ فِي الصَّلَوَاتِ كُلِّهِنَّ يَدْعُو عَلَى الْمُشْرِكِينَ " ، وَمَا قَنَتَ أَبُو بَكْرٍ ، وَلا عُمَرُ ، وَلا عُثْمَانُ ، حَتَّى مَاتُوا ، وَلا قَنَتَ عَلِيٌّ حَتَّى حَارَبَ أَهْلَ الشَّامِ ، وَكَانَ يَقْنُتُ فِي الصَّلَوَاتِ كُلِّهِنَّ ، وَكَانَ مُعَاوِيَةُ يَدْعُو عَلَيْهِ أَيْضًا ، يَدْعُو كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى الآخَرِ .

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: شيء مدرج عن غير ابن مسعود بيقين, وهو قنوت علي ومعاوية في حال حربهما فإن ابن مسعود مات في زمن عثمان, وفيه: محمد بن جابر اليمامي, وهو صدوق ولكنه كان أعمى واختلط عليه حديثه وكان يلقن .

2819. Abdullah b. Mes'ûd anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vitirde okuduğu gibi başka hiçbir namazda kunût duası okumamıştır. Harbe çıkacağı zaman bütün namazlarda kunût okur, müşriklere beddua ederdi. Ondan sonra ne Ebû Bekir, ne Ömer ve ne de Osmân ölene kadar kunût okumadılar. Şamlılarla savaşana kadar Ali de kunût duası okumadı. Bu savaştan sonra ise bütün namazlarda kunût okurdu. Muâviye de ona beddua ederdi. Her biri diğerine beddua okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup metni içinde, kesinlikle İbn Mes'ûd'a ait olmayan ilave sözler vardır ki bu, Ali ile Muâviye'nin birbirlerine karşı harp halindeyken kunût okumalarına ilişkin kısımdır. Çünkü İbn Mes'ûd, Hz. Osmân zamanında vefat etmişti. Yine rivayetin senedinde ismi geçen Muhammed b. Câbir el-Yemâmî dürüst olmakla beraber, âmâ idi. Bu yüzden hadislerini karıştırır, telkin etkisinde kalırdı.

٢٨٢٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَزِيدَ يَعْنِي أَبَا مَعْشَرٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " قَنَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى ، عُصَيَّةَ ، وَذَكْوَانَ ، فَلَمَّا ظَهَرَ عَلَيْهِمْ تَرَكَ الْقُنُوتَ "

رواه أبو يعلى والبزار والطبراني في الكبير, وفيه: أبو حمزة الأعور القصاب, وهو ضعيف .

2820. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir ay kunût okuyarak Usayye ve Zekvân kabilelerine beddua etti. Sonra onları mağlup edince, kunût okumayı bıraktı.

★Hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Hamza el-A'ver el-Kassâb zayıftır.

٢٨٢١ - وعَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : أَرَأَيْتُمْ قِيَامَكُمْ عِنْدَ فَرَاغِ الإِمَامِ مِنَ السُّورَةِ هَذَا الْقُنُوتُ وَاللهِ إِنَّهُ لَبِدْعَةٌ مَا فَعَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَ شَهْرٍ ثُمَّ تَرَكَهُ أَرَأَيْتُمْ رَفْعَكُم أَيْدِيَكُمْ فِي الصَّلاةِ وَاللهِ إِنَّهُ لَبِدْعَةٌ مَا زَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى هَذَا قَطُّ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِيَالَ مَنْكِبَيْهِ"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: بشر بن حرب, ضعفه أحمد وابن معين وأبو زرعة وأبو حاتم والنسائي, ووثقه أيوب ابن عدي .

2821. İbn Ömer bazı Müslümanlara şöyle çıkışmıştır: "İmam zammı sûreyi okuduktan sonra yaptığınız bu kunût (duası) da neyin nesidir!? Vallahi bu, bir bidattir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buna yalnız bir ay devam etti, sonra bıraktı. Namazda ellerinizi kaldırmak da neyin nesidir!? Vallahi bu bir bidattir. -Ellerini omuzları hizasına kaldırarak- Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bundan fazlasını yapmamıştır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bişr b. Harb'i Ahmed b. Hanbel, İbn Maîn, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim ve Nesâî zayıf görürlerken, Eyyûb ve İbn Adî güvenilir kabul etmişlerdir.[1]

٢٨٢٢ - وعَنْ أَبِي مِجْلَزٍ قَالَ : صَلَّيْتُ خَلْفَ ابْنِ عُمَرَ فَلَمْ يَقْنُتْ فَقُلْتُ : مَا مَنَعَكَ مِنَ الْقُنُوتِ ؟ فَقَالَ : إِنِّي لاَ أَحْفَظُهُ عَنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِي"

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2822. Ebû Miclez anlatmaktadır: İbn Ömer'in arkasında namaz kıldım. Kunut duası okumadı. "Niçin kunût duası okumadın?" diye

[1] Yine senedinde yer alan Cubâre b. Muğallis yalancının tekidir. Bkz. *Mîzânü'l-i'tidal*, I, 315.

sorduğumda ise: "Ben arkadaşlarımdan kimsenin onu okuduğunu görmedim" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٨٢٣ – حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَلَطِيُّ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا أَبُو الْعُمَيْسِ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الأَسْوَدِ ، قَالَ : " كَانَ عَبْدُ اللَّهِ لا يَقْنُتُ فِي صَلاةِ الْغَدَاةِ ، وَإِذَا قَنَتَ فِي الْوِتْرِ قَنَتَ قَبْلَ الرَّكْعَةِ "

2823. Abdullah b. Mes'ûd sabah namazında kunût okumazdı. Vitir namazında ise kunût okuyacaksa, rekâta başlamadan önce okurdu.[2]

٢٨٢٤ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " كَانَ عَبْدُ اللَّهِ لا يَقْنُتُ فِي شَيْءٍ مِنَ الصَّلَوَاتِ إِلا فِي الْوِتْرِ قَبْلَ الرَّكْعَةِ "

رواهما الطبراني في الكبير, وإسنادهما حسن .

2824. Yine aynı kaynağın naklettiği bir diğer rivayete göre Abdullah (b. Mes'ûd) namazların hiçbirinde kunût okumazdı. Yalnız vitir namazında rekâta başlamadan önce okurdu.[3]

٢٨٢٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِيهِ ، " أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ كَانَ يُكَبِّرُ حِينَ يَفْرُغُ مِنَ الْقِرَاءَةِ ، ثُمَّ إِذَا فَرَغَ مِنَ الْقُنُوتِ كَبَّرَ وَرَكَعَ "

رواه الطبراني في الكبير,وفيه: ليث بن أبي سليم, وهو ثقة ولكنه مدلس .

2825. Rivayet edildiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) kıraati bitirdikten sonra tekbir alırdı. Sonra kunût duasını bitirince de tekbir alıp rükûa giderdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym güvenilir olmakla beraber müdellistir.[1]

---

1 Bkz. Taberânî, *Tehzîbü'l-âsâr, Müsnedü Abdullah b. Abbâs,* no. 679. ("İbn Ömer'le birlikte sabah namazını kıldım" ifadesiyle).

2 Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 9165.

3 Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîrt,* no. 9166.

٢٨٢٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي ، ثنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " قَنَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلاةِ الْفَجْرِ دَعَا عَلَى قَوْمٍ ، وَدَعَا لِقَوْمٍ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2826. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında kunût okuyarak bir topluluğa/kavme beddua, başka bir topluluğa/kavme dua etti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[2]

٢٨٢٧ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَ : فَرَّ عَيَّاشُ بْنُ أَبِي رَبِيعَةَ ، وَسَلَمَةُ بْنُ هِشَامٍ ، وَالْوَلِيدُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَعَيَّاشٌ وَسَلَمَةُ مُتَكَفِّلانِ مُرْتَدِفَانِ عَلَى بَعِيرٍ ، وَالْوَلِيدُ يَسُوقُ بِهِمَا ، فَكَلِمَتْ إِصْبَعُ الْوَلِيدِ ، فَقَالَ :

هَلْ أَنْتِ إِلا إِصْبَعٌ دَمِيتِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا لَقِيتِ

فَعَلِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَخْرَجِهِمْ إِلَيْهِ وَشَأْنِهِمْ قَبْلَ أَنْ يَعْلَمَ النَّاسُ ، فَصَلَّى الصُّبْحَ ، فَرَكَعَ أَوَّلَ رَكْعَةٍ مِنْهُمَا ، فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ دَعَا لَهُمْ قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ ، فَقَالَ : " اللَّهُمَّ أَنْجِ عَيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ ، اللَّهُمَّ أَنْجِ سَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ ، اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ ، اللَّهُمَّ أَنْجِ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ، اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ ، وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسِنِيِّ يُوسُفَ "

رواه الطبراني في الكبير, وهو مرسل صحيح رجاله رجال الصحيح .

2827. Abdülmelik b. Ebî Bekir anlatmaktadır: Müşriklerden Ayyâş b. Ebî Rabî'a, Seleme b. Hişâm ve Velîd b. el-Velîd b. Muğîre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına kaçtılar. Ayyâş ve Seleme bir devenin hörgücüne çul sararak ona arkalı önlü binmişler, Velîd de bineklerini

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9192. Senedinde ismi geçen Ebû Nuaym Dırar b. Sured de zayıftır. Leys ise bunaması sebebiyle zayıftır, ancak müdellisler arasında zikredilmemiştir.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11316. Senedinde ismi geçen İbn Ebî Leylâ hafızası zayıf biridir.

sürüyordu. Derken Velîd'in parmağı yaralandı ve bunun üzerine şu beyitleri okudu:

"Sen bir parmaktan başkası değilsin, kanadın

Ne gördüysen hep Allah yolunda gördün."

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların kendisine gelmek üzere yola çıktıklarını ve durumlarını insanların öğrenmesinden önce öğrendi. Bu yüzden sabah namazını kılarken birinci rekâtta rükûa gidip, başını kaldırdıktan sonra secdeye gitmeden onlar için şöyle dua etti:

"Allahım, Ayyâş b. Rabî'a'yı kurtar! Allahım, Seleme b. Hişâm'ı kurtar! Allahım, Velîd b. el-Velîd'i kurtar! Allahım, müminlerden güçsüz ve korumasız olanlarını kurtar! Allahım, Mudar'a karşı şiddetini artır, onları Hz. Yûsuf dönemindeki kıtlık yılları gibi kıtlığa duçar eyle."

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet ettiği bu hadis, sahih olmakla beraber mürsel (senedinde sahabi zikredilmemiş) bir hadis olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٢٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْوَهْبِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي أَنَسٍ ، عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ عَلِيٍّ الأَسْلَمِيِّ ، عَنْ خُفَافِ بْنِ إِيمَاءِ بْنِ رَحَضَةَ الْغِفَارِيِّ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَجْرَ ، فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الآخِرَةِ ، قَالَ : " لَعَنَ اللَّهُ لِحْيَانًا وَرِعْلا وَذَكْوَانَ وَعُصَيَّةَ عَصَتِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ، أَسْلَمُ سَالَمَهَا اللَّهُ ، وَغِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا , ثُمَّ خَرَّ سَاجِدًا ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ بِوَجْهِهِ ، فَقَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي لَسْتُ أَنَا قُلْتُ هَذَا ، وَلَكِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَهُ "

قلت : هو في الصحيح خلا من قوله : فلما قضى الصلاة إلى آخره.

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ابن إسحاق, وهو ثقة ولكنه مدلس ,وبقية رجاله ثقات .

2828. Hufâf b. İmâ b. Rahaza el-Ğifârî anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize sabah namazını kıldırdı. Başını son rükûdan kaldırdıktan sonra *"Allahım! Lihyân, Ra'l ve Zekvân kabilelerine lanet eyle. Usayye, Allah'a ve Resûlüne isyan etmiş, Eslem'le Allah barış yapmış, Ğıfâr'ı da Allah bağışlamıştır"* diye dua/beddua etti.

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 6362.

Namazı bitirince yüzünü insanlara doğru dönerek: *"Ey cemaat! Bunu gerçekte ben söylemedim. Fakat aziz ve celil olan Allah söyledi"* buyurdu.

★Ben derim ki: "Namazı bitirince...." kısmı hariç hadis *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn İshâk güvenilir olmakla beraber müdellistir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[1]

٢٨٢٩ – حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمَخْرَمِيُّ ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَحْرِ بْنِ بَرِّيٍّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَنَسٍ ، ثَنَا مُطَرِّفُ بْنُ طَرِيفٍ ، عَنْ أَبِي الْجَهْمِ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " لا يُصَلِّي صَلاةً مَكْتُوبَةً إِلا قَنَتَ فِيهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2829. Berâ'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kıldığı her farz namazda mutlaka kunût okurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٨٣٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمَرْوَزِيُّ ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ ، ثَنَا مَنْظُورُ بْنُ زُهَيْرٍ السَّعْدِيُّ ، ثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّمَا أَقْنُتُ لِتَدْعُوا رَبَّكُمْ ، وَتَسْأَلُوهُ حَوَائِجَكُمْ "

رواه الطبراني في الأوسط, وإسناده حسن .

2830. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalnız sizler Rabbinize dua edip dilek dileyesiniz diye ben kunût okuyorum"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٨٣١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانَ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ ، نَا عُمَرُ أَبُو حَفْصٍ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ : " اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا

1 Bkz. Ahmed b. Hanbel, IV, 57; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 200; Ebû Câfer et-Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr Müsnedü Abdullah b. Abbâs*, I, 338; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4173.

أَعْطَيْتَ ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلا يُقْضَى عَلَيْكَ ، وَإِنَّهُ لا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وقال : لم يروه عن علقمة إلا أبو حفص عمر , قلت : ولم أجد من ترجمه.

2831. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua ederdi:

"Allahım! Doğru yola erdirdiklerinle beraber beni de doğru yola erdir. Esenlik verdiklerinle birlikte bana da esenlik ver. İşlerini üzerine aldıklarınla beraber benim işlerimi de üzerine al. Bana verdiklerini bereketli kıl. Hakkımda takdir ettiklerinin şerrinden beni koru. Zira sen hükmedersin, senin hükmüne karşı durulmaz. Senin dost edindiklerin asla zelil olmazlar. Ey Rabbimiz! Sen ne yüce, ne büyüksün."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve "Bunu Alkame'den, Ebû Hafs Ömer'den başkası rivayet etmemiştir" diye eklemiştir.

Ben derim ki: Ben bu zatın biyografisini yazana rastlamadım.

٢٨٣٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ ، قال : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ الرَّمَادِيُّ ، قال : نا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْلَى زُنْبُورٌ ، قال : نا عَنْبَسَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَهَى عَنِ الْقُنُوتِ فِي صَلاةِ الْعَتَمَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عنبسة بن عبد الرحمن, وهو متروك .

2832. Ümmü Seleme'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazında kunût okunmasını yasaklamıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Anbese b. Abdirrahman metrûktur.

٢٨٣٣ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ ، نا سَهْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ التِّرْمِذِيُّ ، نا سَعِيدُ بْنُ سَالِمٍ الْقَدَّاحُ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يُوتِرُ بِثَلاثِ رَكَعَاتٍ ، وَيَجْعَلُ الْقُنُوتَ قَبْلَ الرُّكُوعِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سهل بن العباس الترمذي , قال الدارقطني : ليس بثقة .

قلت : ويأتي حديث ابن مسعود وفيه القنوت في مناقب خديجة أو علي إن شاء الله وحديث أبي هريرة في الأدعية في دعاء المرء لأخيه بظهر الغيب إن شاء الله .

2833. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç rekât vitir kılar, kunût duasını rükûa varmadan önce okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup Dârekutnî, senedinde ismi geçen Sehl b. Abbâs et-Tirmizî'nin güvenilir olmadığını söylemiştir.

Ben derim ki: İnşallah, ileride Hatice ve Ali'nin menkıbelerine dair bahiste kunût duasının da yer aldığı İbn Mes'ûd hadisi gelecektir. Yine, dualar bölümünde Kişinin Kardeşine Habersiz Duası bahsinde Ebû Hureyre hadisi gelecektir.

٢٨٣٤ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي إِسْرَائِيلَ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَنَسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " قَنَتَ فِي صَلاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ الرُّكُوعِ " ، قَالَ : فَسَمِعْتُهُ يَدْعُو فِي قُنُوتِهِ عَلَى الْكَفَرَةِ ، قَالَ : وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ : " وَاجْعَلْ قُلُوبَهُمْ كَقُلُوبِ نِسَاءٍ كَوَافِرَ "

رواه أبو يعلى والبزار, وفيه: حنظلة بن عبيد الله السدوسي, ضعفه أحمد وابن المديني وجماعة, ووثقه ابن حبان

2834. Enes'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında rükûdan sonra kunût duası okumuştur. Enes der ki: Ben onun kunût duasında kâfirlere beddua ederek *"Kalplerini nankör kadınların kalpleri gibi yap"* dediğini işittim.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hanzala b. Abdillah es-Sedûsî'yi Ahmed b. Hanbel, İbnü'l-Medînî ve bir grup bilgin zayıf görürlerken İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.[1]

٢٨٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ يَعْنِي الرَّازِيَّ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ مَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْنُتُ فِي الْفَجْرِ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا" رواه أحمد والبزار بنحوه, ورجاله موثقون .

2835. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) dünyadan ayrılıncaya kadar sabah namazında kunût okumaya devam etmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٨٣٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، نَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ ، عَنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَنَتَ حَتَّى مَاتَ ، وَأَبُو بَكْرٍ حَتَّى مَاتَ ، وَعُمَرُ حَتَّى مَاتَ "

رواه البزار, ورجاله موثقون .

[1] Ebû Ya'lâ, no. 4286; Bezzâr, no. 558. Heysemî, hadisin dua kısmı hariç, kunût kısmının *Sahîh*'de geçtiğini söylemiştir.

2836. Enes'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölünceye kadar kunût okumuş, Ebû Bekir ölünceye kadar kunût okumuş, Ömer ölünceye kadar kunût okumuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

٢٨٣٧ – حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَالِدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ سَمُرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ إِذَا لَعَنَ الْمُشْرِكِينَ فِي الصَّلاةِ ، يَبْدَأُ بِقُرَيْشٍ ، ثُمَّ يَتْبَعُهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ قَبَائِلَ كَثِيرَةً مِنَ الْعَرَبِ ، فَقِيلَ لَهُ : الْعَنْ كُفَّارَ قُرَيْشٍ ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَلْعَنَ قَبِيلَةً : " اللَّهُمَّ الْعَنْ كُفَّارَ بَنِي فُلانٍ "

رواه البزار, وفيه :يوسف بن خالد السمتي, وهو ضعيف .

2837. Semure'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda Müşriklere lanet okuyacağı zaman önce Kureyş'ten başlardı. Peşinden pek çok Arap kabilesini sayardı. Bir gün kendisine "Kureyş kâfirlerine lanet et" denildi. Fakat Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir kabileye lanet etmek isterse *"Allahım! Falan oğullarının kâfirlerine lanet eyle"* diye beddua etmeğe başlardı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yûsuf b. Hâlid es-Simtî zayıftır.

---

1 Bezzâr, no. 556. Senedinde ismi geçen Rabî' b. Enes el-Bekrî, kendisinden Ebû Câfer er-Râzî rivayette bulunmuş olup güvenilirdir. İbn Hibbân der ki: İnsanlar, kendisinden Ebû Câfer kanalıyla gelen hadislerine güvenirler. Çünkü diğer hadislerinde pek çok karışıklık vardır. Ayrıca bkz. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* II, 201; Ebû Câfer et-Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr Müsnedü Abdullah b. Abbâs,* I, 366 (Bir kısmı aynı senetle).

(بَابُ التَّشَهُّدُ وَالْجُلُوسُ وَالإِشَارَةُ بِالإِصْبَعِ فِيهِ)

Teşehhüd, Ka'de ve Parmakla İşaret

٢٨٣٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا أَيْمَنُ بْنُ نَابِلٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا التَّشَهُّدَ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ" رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2838. Ebu'z-Zübeyr, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zattan şu sözünü nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize, Kur'ân'dan bir sûreyi öğrettiği gibi teşehhüdü de öğretirdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٨٣٩ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، ثنا أَبو هَمَّامٍ الْخَارِجِيُّ ، حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أُمِّهِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " فِي كُلِّ رَكْعَةٍ تَشَهُّدٌ وَتَسْلِيمٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ، وَعَلَى مَنْ تَبِعَهُمْ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: علي بن زيد, واختلف في الاحتجاج به وقد وثق .

2839. Ümmü Seleme'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her iki rekâtta bir teşehhüd (şahadet kelimelerini okuma) olmakla birlikte ayrıca peygamberlere ve onların yolunu takip eden Allah'ın erdemli kullarına selam okunur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ali b. Zeyd, kendisiyle ihticac konusu tartışmalı olsa da güvenilir olarak kabul edilmiştir.

٢٨٤٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ دَاوُدَ الصَّوَّافُ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ الْقَزَّازُ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِدْرِيسَ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَصَمِّ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الأَصَمِّ ، عَنْ مَيْمُونَةَ ، قَالَتْ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَعَدَ اطْمَأَنَّ عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن سنان القزاز, كذبه أبو داود وغيره, ووثقه الدارقطني .

2840. Meymûne anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (namazda) oturduğu zaman sol uyluğu üzerine kurulurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Ebû Dâvud ve başkaları senedinde ismi geçen Muhammed b. Sinân el-Kazzâz'ın yalancı olduğunu söylerken Dârekutnî onu güvenilir kabul etmiştir.

٢٨٤١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ هَيْثَمِ بْنِ شِهَابٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " لأَنْ يَجْلِسَ الرَّجُلُ عَلَى رَضِيفَتَيْنِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَجْلِسَ فِي الصَّلاةِ مُتَرَبِّعًا " ، قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ : يَقُولُ : " إِذَا كَانَ صَلَّى قَائِمًا فَلا يَجْلِسْ يَتَشَهَّدُ مُتَرَبِّعًا ، وَإِذَا صَلَّى قَاعِدًا فَلْيَتَرَبَّعْ "

رواه الطبراني في الكبير, عن الهيثم بن شهاب, وقد وثقه ابن حبان, وبقية رجاله رجال الصحيح .

2841. Abdullah -İbn Mes'ûd- der ki: "Sizden birinizin kızgın ocak taşı üzerine oturması, namazda bağdaş kurarak oturmasından daha hayırlıdır." Abdürrezzâk demiştir ki: (Abdullah) şöyle derdi: "Kişi eğer ayakta namaz kılıyorsa, teşehhüde bağdaş kurarak oturmasın. Ama oturarak namaz kılıyorsa, o zaman bağdaş kurabilir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup ravilerinden Heysem b. Şihab'ı İbn Hibbân güvenilir olarak değerlendirmiştir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٤٢ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ ، ثنا يَحْيَى بْنُ غَيْلانَ ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ ، ثنا أَبُوكَ غَيْلانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ أَسْمَاءَ بْنِ حَارِثَةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " وَاضِعًا يَدَهُ أُرَاهُ عَلَى فَخِذِهِ ، يُشِيرُ بِأُصْبُعِهِ فِي التَّشَهُّدِ "

رواه الطبراني في الكبير, عن غيلان بن عبد الله, عن أبيه, عن جده أسماء بن حارثة, و لم أجد من ترجمه ولا أباه

2842. Esma b. Hârise demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) elini -sanırım- dizinin üzerine koymuş, parmağıyla işaret ederken gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Hadisi Ğaylân b. Abdillah babası kanalıyla dedesi Esmâ b. Hârise'den nakletmiştir ki ne kendisinin, ne de babasının biyografisini yazanı gördüm.

٢٨٤٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ ، ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي أَنَسٍ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنْ خُفَافِ بْنِ إِيمَاءِ بْنِ رَحَضَةَ الْغِفَارِيِّ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا جَلَسَ فِي آخِرِ صَلاتِهِ يُشِيرُ بِأُصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ " ، وَكَانَ الْمُشْرِكُونَ ، يَقُولُونَ : يَسْحَرُ بِهَا وَكَذَبُوا ، وَلَكِنَّهُ التَّوْحِيدُ

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9392.

رواه أحمد مطولا وقد تقدم في صفة الصلاة والطبراني في الكبير كما تراه ورجاله ثقات

2843. Hufâf b. Îmâ b. Rahaza el-Ğıfârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazın sonunda oturduğunda işaret parmağıyla işaret ederdi. Müşrikler bunu görünce büyü yapıyor derlerdi. Yalan söylediler. Fakat bu şekilde o tevhide (yani Yüce Allah'ın birliğine) işaret ediyordu.

Ahmed b. Hanbel, Namazın Kılınış Şeklinde geçtiği üzere hadisin tamamını, ayrıca Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٨٤٤ - وعَنْ عَبْدِ اللّٰه بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ : كَانَ الْمُشْرِكُونَ إِذَا دَخَلُوا مَكَّةَ قَالُوا لآلِهَتِهِمْ : حَيِيتُمْ وَطِبْتُمْ . فَأَنْزَلَ اللهُ عَلَى نَبِيِّهِ : " قَالَ : التَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ والطَّيِّبَاتُ لله "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: فائد, وهو متروك الحديث .

2844. Abdullah b. Ebî Evfâ anlatmaktadır: Müşrikler Mekke'ye girdikleri zaman tanrılarına "Selam olsun size, esenlikle kalın" derlerdi. Bunun üzerine Allah, Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) "et-Tahiyyâtu lillahi ve't-tayyibât (Bütün selamlar ve güzel sözler Allah'a mahsustur)" duasını indirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Fâid hadisi metrûk biridir.

٢٨٤٥ - وعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُ النَّاسَ التَّشَهُّدَ عَلَى الْمِنْبَرِ كَمَا يُعَلِّمُ الْمُعَلِّمُ الغِلْمَانَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه عبد الرحمن بن إسحاق أبو شيبة, وهو ضعيف .

2845. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir muallimin çocuklara öğretmesi gibi minberde insanlara teşehhüdü öğretirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. İshâk Ebû Şeybe zayıftır.[2]

٢٨٤٦ - وعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى قال : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي صَلاَتِه هَكَذَا وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ السَّبَّابَةِ"

---

[1] Bkz. no. 2796.

[2] Ebû Ya'lâ, no. 5605. Senedinde ismi geçen Hüşeym de müdellis olup burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

رواه الطبراني في الكبير, عن أبي سعيد الخزاعي, عنه, ولم يرو عنه غير منصور بن المعتمر كما قال ابن أبي حاتم,عن أبيه .

2846. Abdurrahman b. Ebzâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazında, işaret parmağıyla işaret ederek, şöyle yapardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Saîd el-Huzâ'î'den, İbn Ebî Hâtim'in babasına dayandırarak belirttiğine göre, Mansûr b. el-Mu'temir'den başkası rivayette bulunmamıştır.

٢٨٤٧ - وعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبيه عَنِ النَّبيِّ صلّى الله عليه وسلّم أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَعَا فِي الصَّلاةِ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى فَخذه ثُمَّ قَالَ بِإِصْبعه هكَذَا خَفَضَ إِصْبَعَهُ الخِنْصَرَ وَالتي تَلِيْهَا "

رواه الطبراني في الكبير, من طريق راشد أيضا .

2847. Abdurrahman b. Ebzâ, babasından şu sözünü nakletmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda dua edeceği zaman elini dizi üzerine koyar ve sonra parmağıyla, serçe ve yüzük parmağını indirerek, şöyle yapardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de yine Râşid yoluyla nakletmiştir.

٢٨٤٨ - وقَالَ : سَمِعْتُ نَهْشَلا ، يُحَدِّثُ عَنِ الضَّحَّاك ، عَنِ الْحَارِث ، عَنْ عَلِيٍّ ، أَنَّ رَسُولَ اللّه صلّى الله عليه وسلّم ، قَالَ : " لا صَلاةَ لِمَنْ لا تَشَهُّدَ لَهُ "

رواه الطبراني في الأوسط,وفيه:الحارث, وهو ضعيف .

2848. Hz. Ali'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Teşehhüd duasını okumayanın namazı olmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hâris zayıftır.

٢٨٤٩ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نَا زَيْدُ بْنُ الْحَرِيشِ ، قَالَ : نَا صُغْدِيُّ بْنُ سِنَان ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللّه ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صلّى الله عليه وسلّم يُعَلِّمُنَا التَّشَهُّدَ كَمَا كَانَ يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ ، وَيَقُولُ : " تَعَلَّمُوا ، فَإِنَّهُ لا صَلاةَ إِلا بِتَشَهُّدٍ "

قلت : في الصحيح طرف منه . رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: صغدي بن سنان, ضعفه ابن , وورواه البزار برجال موثقين وفي بعضهم خلاف لا يضر إن شاء الله .

2849. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize, aynen Kur'ân'dan bir sûreyi öğrettiği gibi teşehhüd duasını öğreterek: *"Bunu öğrenin; çünkü teşehhüdsüz namaz olmaz"* buyururdu.

★Ben derim ki: Hadisin bir kısmı *Sahîh*'te geçmiştir.

Buradaki şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Suğdî b. Sinân'ı İbn Maîn zayıf görmüştür. Aynı hadisi Bezzâr da güvenilir ravilerle rivayet etmiştir. Ravilerinin bazısında ihtilaf olsa da, bunun bir zararı yoktur.[1]

٢٨٥٠ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ ، نا أَبُو أَحْمَدَ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا صَلَّى أَشَارَ بِإِصْبَعِهِ وَأَتْبَعَهَا بَصَرَهُ ، وَقَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَهِيَ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنَ الْحَدِيدِ "

رواه البزار وأحمد, وفيه :كثير بن زيد ,وثقه ابن حبان, وضعفه غيره .

2850. Nâfi'den nakledildiğine göre İbn Ömer, namaz kılarken parmağıyla işaret eder, bakışlarıyla da izlerdi. Derdi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bu[2], gerçekte şeytan için demirden daha ağır gelir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kesîr b. Zeyd'i İbn Hibbân güvenilir görürken başkası zayıf saymıştır.[3]

٢٨٥١ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ الرَّقَاشِيُّ ، ثنا عَبْدُ الأَعْلَى ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَشَهَّدُ فِي الصَّلاةِ ، قَالَ : وَكُنَّا نَحْفَظُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا نَحْفَظُ حُرُوفَ الْقُرْآنِ الْوَاوَاتِ وَالأَلِفَاتِ ، قَالَ : " إِذَا جَلَسَ عَلَى وَرِكِهِ الْيُسْرَى "

رواه الطبراني في الكبير هكذا .

2851. İbn Mes'ûd'un naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda teşehhüd okurdu. (Ravi) der ki: Kendisine dedik ki: Demek sen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sol uyluğu üzerine oturduğu zaman, Kur'ân harflerinden vavları elifleri bellediğin gibi, bunu da belliyordun.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9922.

[2] *Müsned*'de "bu" zamiri işaret parmağı olarak açıklanmıştır. Bkz. no. 6000.

[3] Bu hadisin Nâfi'den rivayetinde Kesîr b. Zeyd teferrüd etmiştir. Kendisinden yalnız bu hadis nakledilmektedir. Bkz. Bezzâr, no. 563. Heysemî demiştir ki: Bu zatı Ahmed b. Hanbel ve başkası güvenilir kabul etmekle beraber hakkında tenkit vardır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bu şekilde rivayet etmiştir.[1]

٢٨٥٢ – وله عند البزار وحدثناه محمد بن المثنى ، قال : نا محمد بن فضيل ، عن الأعمش ، عن إبراهيم ، عن الأسود ، قال : كان عبد الله " يعلمنا التشهد في الصلاة ، فيأخذ علينا الألف والواو "

وفي إسناد الطبراني زهير بن مروان الرقاشي, ولم أجد من ذكره, وإسناد البزار رجاله رجال الصحيح .

2852. Bezzâr'ın naklettiğine göre Esved demiştir ki: Abdullah (b. Mes'ûd) bize namazda teşehhüdü öğretir, elif ve vav harflerindeki hatalarımızı bile düzeltirdi.

★Taberânî senedinde ismi geçen Züheyr b. Mervân er-Rakâşî'yi[2] zikredeni görmedim. Fakat Bezzâr'ın senedinde geçen raviler *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٥٣ – حدثنا أحمد ، قال : نا أبو سليمان الجوزجاني ، قال : نا محمد بن إسحاق ، عن أبي حنيفة ، عن بلال ، عن وهب بن كيسان ، عن جابر بن عبد الله , قال : " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يعلمنا التشهد والتكبير كما يعلمنا السورة من القرآن "

رواه الطبراني في الأوسط, وفي إسناد ضعيف.

2853. Cerîr b. Abdillah demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize, Kur'ân'dan bir sûreyi öğretir gibi teşehhüd ve tekbiri öğretirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi zayıftır.

٢٨٥٤ – حدثنا محمود بن محمد ، ثنا محمد بن حرب ، نا عمير ، عن ابن جريج ، عن نافع ، عن ابن عمر ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " إذا كان أحدكم في المسجد فلا يسمع أحدا صوته ، وليشر بإصبعه إلى ربه تبارك وتعالى "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عمير بن عمران الحنفي, وهو ضعيف .

2854. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz mescitte olduğu zaman sesini kimseye duyurmasın. Ama parmağıyla yüce ve ulu Rabbine işaret edebilir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Umeyr b. İmrân el-Hanefî zayıftır.

---

1 Ahmed b. Hanbel, I, 459; İbn Hüzeyme, *Sahîh*, no. 701, 702, 707. Senedi hasendir.

2 Züheyr b. Mervân, aksine Ezher b. Mervân olup hadisi düzgün biridir. Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9932.

٢٨٥٥ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ ، قَالَ : نا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نَا شُعْبَةُ ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ ، قَالَ : " أَنَا عَلَّمْتُ ابْنَ سِيرِينَ التَّشَهُّدَ ، حَدَّثْتُهُ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذَ تَشَهُّدِي ، وَتَرَكَ تَشَهُّدَهُ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح .

2855. Hâlid el-Hazzâ demiştir ki: İbn Sîrîn'e teşehhüdü öğrettim. Bunu ona Ebû Nadre kanalıyla Ebû Saîd'den naklen bildirdim. Bunun üzerine benim teşehhüd duamı benimseyip kendisininkini terk etti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٥٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَجَّاجِ بْنِ رِشْدِينَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : عَلَّمَنِي أَبِي كَلِمَاتٍ ، زَعَمَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ عَلَّمَهُ إِيَّاهُنَّ ، وَزَعَمَ عُمَرُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَهُ إِيَّاهُنَّ : " التَّحِيَّاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ الْمُبَارَكَاتُ لِلَّهِ ، السَّلامُ عَلَى النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، وَالسَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: حجاج بن رشدين, وهو ضعيف .

2856. Ömer b. el-Hattâb bildiriyor: Resûlullah bizlere (teşehhüdü) öğretti: *"et-Tahiyyâtu es-salavâtu et-tayyibâtu el-mubârekâtu lillahi, es-selâmu ala'-nebî ve-rahmetullahi ve-berekâtuhu, es-selâmu aleynâ ve-alâ ibâdillahi's-sâlihîn, eşhedu en-lâ ilâhe illallah, ve-eşhedu enne Muhammeden abduhû ve-resûlüh" (Dil ile, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler Allah'a yapılır. Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın iyi kulları üzerine olsun. Şahitlik ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve elçisidir.)*

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Haccâc b. Rişdeyn zayıftır.

٢٨٥٧ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ الأَزْدِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ الْحَنَفِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الصَّيْرَفِيُّ ، قَالا : ثنا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنِ الْبَهْزِيِّ ، قَالَ : سَأَلْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ رضي الله تعالى عنه , عَنْ تَشَهُّدِ عَلِيٍّ رضي الله تعالى عنه ، فَقَالَ : هُوَ

تَشَهُّدُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قُلْتُ : فَتَشَهُّدُ عَبْدِ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُحِبُّ أَنْ يُخَفِّفَ عَلَى أُمَّتِهِ ، فَقُلْتُ : كَيْفَ تَشَهَّدَ عَلِيٌّ بِتَشَهُّدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : " التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ الْغَادِيَاتُ الرَّائِحَاتُ الزَّاكِيَاتُ الطَّاهِرَاتُ لِلَّهِ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وقال : " وَالنَّاعِمَاتُ السَّابِغَاتُ " , ورجال الكبير موثقون .

2857. Behzî anlatmaktadır: Hüseyin b. Ali'ye Hz. Ali'nin teşehhüd duasını sordum. "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) teşehhüd duasının aynısı" dedi. Ben: "Ama Abdullah bir teşehhüd duası okudu" deyince "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetine kolaylık göstermeyi severdi" dedi. Sonra "Hz. Ali, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) teşehhüdüyle nasıl teşehhüd duası yaptı" diye sordum. Dedi ki: *et-Tahiyyâtu es-salavâtu et-tayyibâtu el-ğâdiyâtu er-râihâtu ez-zâkiyâtu et-tâhirâtu lillah" (Bütün selamlar, sabah akşam dile getirilen pak, mübarek ve temiz sözler Allah'a söylenir.)"*

★Hadisi Taberânî, *"en-Nâimat ve's-sâbiğat (hoş ve mükemmel)"* ilavesiyle *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

٢٨٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ الْحَكَمِ ، قَالَ : أنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي الْحَارِثُ بْنُ يَزِيدَ ، أَنَّ أَبَا الْوَرْدِ ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ ، يَقُولُ : " إِنَّ تَشَهُّدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي كَانَ يَتَشَهَّدُ بِهِ : بِسْمِ اللَّهِ ، وَبِاللَّهِ خَيْرِ الأَسْمَاءِ ، التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ، وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لا رَيْبَ فِيهَا ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ ، السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَاهْدِنِي "

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط وزاد فيه : " وحده لا شريك له ", وقال في آخره : " هذا في الركعتين الأولين ", ومداره على ابن لهيعة, وفيه كلام .

2858. Ebu'l-Verd Abdullah b. ez-Zübeyr'den şöyle işitmiş: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle teşehhüd ederdi:

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2905; *el-Mu'cemu'l-evsat*, (75-76, *Mecmau'l-Bahreyn*).

"Allah'ın adıyla, Allah'ın en güzel isimleriyle başlarım. Bütün selamlar, güzel sözler, dualar Allah'a yapılır. Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka tanrı yoktur. O tektir, O'nun hiçbir ortağı yoktur. Yine (şahadet ederim ki) Muhammed O'nun kulu ve elçicisidir. Onu müjdeci ve uyarıcı olarak hak dinle gönderdi. Yine (şahadet ederim ki) Kıyamet hiç kuşkusuz gelecektir. Sana selam olsun ey yüce Peygamber. Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun. Bize ve Allah'ın salih kullarına da selam olsun. Allahım! Beni bağışla ve bana doğru yolu göster"

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Taberânî ayrıca *"Vehdehû lâ şerîke leh (O tektir, O'nun hiçbir ortağı yoktur)"* ilavesini zikretmiş ve "Bu ilk iki rekât(ın sonun)da okunur" diye eklemiştir. Hadisin merkezinde yer alan İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

٢٨٥٩ - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " لا يَزِيدُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ عَلَى التَّشَهُّدِ "

رواه أبو يعلى من رواية أبي الحويرث, عن عائشة والظاهر أنه خالد بن الحويرث وهو ثقة, وبقية رجاله رجال الصحيح .

2859. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (ilk) iki rekâtta şahadetler üzerine bir şey ilave etmezdi.

★Bunu Ebû Ya'lâ, Ebu'l-Huveyris kanalıyla Âişe'den nakletmiştir. Bunun Hâlid b. Huveyris olduğu anlaşılmaktadır ki güvenilir birisidir. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٨٦٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبِى حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ قَالَ حَدَّثَنِى أَبِى عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِى عَنْ تَشَهُّدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِى وَسَطِ الصَّلَاةِ وَفِى آخِرِهَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ النَّخَعِىُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ عَلَّمَنِى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّشَهُّدَ فِى وَسَطِ الصَّلَاةِ وَفِى آخِرِهَا فَكُنَّا نَحْفَظُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ حِينَ أَخْبَرَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَهُ إِيَّاهُ قَالَ فَكَانَ يَقُولُ إِذَا جَلَسَ فِى وَسَطِ الصَّلَاةِ وَفِى آخِرِهَا عَلَى وَرِكِهِ الْيُسْرَى " التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِىُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ." قَالَ ثُمَّ

[1] Ebû Ya'lâ, no. 4373 Hadis Huveyris değil, asıl Ebu'l-Cevzâ kanalıyla Âişe'den nakledilmiş olup senedi sahihtir.

إِنْ كَانَ فِي وَسَطِ الصَّلاَةِ نَهَضَ حِينَ يَفْرُغُ مِنْ تَشَهُّدِهِ وَإِنْ كَانَ فِي آخِرِهَا دَعَا بَعْدَ تَشَهُّدِهِ بِمَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوَ ثُمَّ يُسَلِّمُ"

قلت : هو في الصحيح باختصار عن هذا . رواه أحمد, ورجاله موثقون .

2860. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Bana Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazın ortasında ve sonundaki teşehhüdü öğretti. Namazın ortasında ve sonunda sol uyluğu üzerine oturduğunda şöyle dua ederdi:

"et-Tahiyyâtu lillahi ves-salavâtu vet-tayyibâtu, es-selâmu aleyke eyyuhe'n-nebî ve-rahmetullahi ve-berekâtuhu, es-selâmu aleynâ ve-alâ ibâdillahi's-sâlihîn, eşhedu en-lâ ilâhe illallah, ve-eşhedu enne Muhammeden abduhû ve-resûlüh" (Dil ile, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler ancak Allah'a yapılır. Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın iyi kulları üzerine olsun. Şahitlik ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve resûlüdür)"

Sonra namazın ortasında teşehhüd duasını bitirince ayağa kalkardı. Eğer namazın sonu ise teşehhüdden sonra Allah'ın dilediği kadar dua eder, ardından selam verirdi.

★Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'te muhtasar olarak geçmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٨٦١ - ورواه بسند آخر وقال بعد قوله : وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ قَالَ : فَإِذَا قَضَيْتَ هَذَا أَوْ قَالَ : فَإِذَا فَعَلْتَ هَذَا فَقَدْ قَضَيْتَ صَلاَتَكَ فَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَقُومَ فَقُمْ وَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَقْعُدَ فَاقْعُدْ "

رواه الطبراني في الأوسط وبين أن ذلك من قول ابن مسعود من قوله : فإذا فرغت من هذا فقد قضيت صلاتك , كذلك لفظه عند الطبراني, ورجال أحمد موثقون .

2861. Hadisi Taberânî, başka bir senetle daha rivayet etmiş, "Yine şahitlik ederim ki, Muhammed, O'nun kulu ve resûlüdür" sözünden sonra şunu nakletmiştir: *"Bunu bitirdiğinde veya bunu yaptığında, namazını bitirmiş sayılırsın. Ondan sonra kalkmak istersen, kalk, oturmak istersen, otur."*

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî, *"Bunu bitirince namazını tamamlamış olursun"* sözünün İbn Mes'ûd'a ait olduğunu belirtmiştir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٨٦٢ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَزَّازُ الْبَصْرِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ الْكِرْمَانِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ ، ثنا شَيْبَانُ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، قَالَ : كَتَبَ إِلَيَّ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ : أَمَّا بَعْدُ ، فَإِنِّي أُخْبِرُكَ عَنْ هَدْيِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فِي الصَّلاةِ وَفِعْلِهِ وَقَوْلِهِ فِيهَا ، وَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُعْطِيَ جَوَامِعَ الْكَلِمِ ، كَانَ يُعَلِّمُنَا كَيْفَ نَقُولُ فِي الصَّلاةِ حِينَ نَقْعُدُ فِيهَا : " التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ " ، ثُمَّ يَسْأَلُ مَا بَدَا لَهُ بَعْدَ ذَلِكَ ، وَيَرْغَبُ إِلَيْهِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَمَغْفِرَتِهِ ، كَلِمَاتٌ يَسِيرَةٌ لا يُطِيلُ بِهَا الْقُعُودَ ، وَكَانَ يَقُولُ : " أُحِبُّ أَنْ تَكُونَ مَسْأَلَتُكُمُ اللَّهَ حِينَ يَقْعُدُ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلاةِ وَيَقْضِي التَّحِيَّةَ ، أَنْ يَقُولَ بَعْدَ ذَلِكَ : سُبْحَانَكَ لا إِلَهَ غَيْرُكَ ، اغْفِرْ لِي ذَنْبِي ، وَأَصْلِحْ لِي عَمَلِي ، إِنَّكَ تَغْفِرُ الذُّنُوبَ لِمَنْ تَشَاءُ ، وَأَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ، يَا غَفَّارُ اغْفِرْ لِي ، يَا تَوَّابُ تُبْ عَلَيَّ ، يَا رَحْمَانُ ارْحَمْنِي ، يَا عَفُوُّ اعْفُ عَنِّي ، يَا رَءُوفُ ارْأَفْ بِي ، يَا رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ ، وَطَوِّقْنِي حُسْنَ عِبَادَتِكَ ، يَا رَبِّ أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ ، يَا رَبِّ افْتَحْ لِي بِخَيْرٍ ، وَاخْتِمْ لِي بِخَيْرٍ ، وَآتِنِي شَوْقًا إِلَى لِقَائِكَ مِنْ غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ ، وَلا فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ ، وَقِنِي السَّيِّئَاتِ ، وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ فَقَدْ رَحِمْتَهُ ، وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ، ثُمَّ مَا كَانَ مِنْ دُعَائِكُمْ فَلْيَكُنْ فِي تَضَرُّعٍ وَإِخْلاصٍ ، فَإِنَّهُ يُحِبُّ تَضَرُّعَ عَبْدِهِ إِلَيْهِ "

قلت : ويأتي بتمامه إن شاء الله في صلاة النافلة . رواه الطبراني في الكبير, وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه .

2862. Yahyâ b. Ebî Kesîr anlatmaktadır: Ebû Ubeyde b. Abdillah b. Mes'ûd bana şöyle yazdı: İmdi, ben sana İbn Mes'ûd'un tarzını, namazdaki söz ve fiillerini bildiriyorum. (O dedi ki): Şüphesiz ki Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) özlü söz söyleme hususiyeti, (cevamiu'l-kelim) verilmişti. O bize namazda oturduğumuzda şöyle dua edeceğimizi öğretirdi:

"et-Tahiyyâtu lillahi ves-salavâtu vet-tayyibâtu, es-selâmu aleyke eyyuhe'n-nebî ve-rahmetullahi ve-berekâtuhu, es-selâmu aleynâ ve-alâ ibâdillahi's-sâlihîn, eşhedu en-lâ ilâhe illallah, ve-eşhedu enne Muhammeden abduhû ve-resûlühü." (Dil ile, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler Allah'a yapılır. Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın iyi kulları üzerine olsun. Şahitlik ederim ki Allah'tan

başka tanrı yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve elçisidir.)"

"Ondan sonra istediğini diler, Allah'ın rahmet ve mağfiretini niyaz edersin. Bunları kısa sözlerle dile getirir, ka'deyi uzatmazsın." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyururdu ki: *"Ben sizden biriniz namazda oturduğunda dileklerini dileyip selamlamalarını bitirdikten sonra şöyle söylemesini arzu ederim: "Allahım! Seni tenzih ederim. Senden başka tanrı yoktur. Öyleyse benim günahımı bağışla, işimi yoluna koy. Zira sen dilediğinin günahlarını bağışlarsın. Ancak sen bağışlarsın, sen esirgersin. Ey bağışlaması bol olan (Allahım) beni bağışla. Ey tövbeleri çokça kabul eden (Allahım) benim tövbemi kabul eyle. Ey rahmeti sonsuz, affı geniş olan (Allahım) beni affeyle. Ey acıması bol olan (Allahım) bana acı, bana, verdiğin nimetlere şükretmeyi nasip eyle, en güzel ibadetlerle sana ibadet etme bahtiyarlığı ver ya Rabbi. Senden bütün hayırları diler, bütün şerlerden sana sığınırım. Ey Rabbim (günümü) hayırla başlat, hayırla sonlandır. Bana, zararı dokunacak bir belaya uğramaksızın, saptırıcı bir fitneye kapılmaksızın sana kavuşma şevki ver. Beni kötülüklerden koru. O gün kimi kötülüklerden korursan, onu esirgemişsin demektir. İşte bu en büyük kurtuluştur.» Sonra kendi bildiğiniz dualarınızı tazarru ve huşu içinde yapın; zira Allah kulunun kendisine yakarışta bulunmasını sever."*

★Ben derim ki: İnşallah Nâfile Namazlar bölümünde hadisin tamamı gelecektir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

٢٨٦٣ – حدَّثَنَا عَلِيُّ بنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عِيسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ مَالِكًا ، سَأَلَ الشَّعْبِيَّ عَنِ التَّشَهُّدِ ؟ فَقَالَ : كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ , يَقُولُ بَعْدَ السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ : " السَّلامُ عَلَيْنَا مِنْ رَبِّنَا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2863. Şa'bî demiştir ki: İbn Mes'ûd: "Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun" sözünden sonra "Rabbimizden bize selam olsun" derdi.[1]

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9184. Senedinde yer alan Ebû Nuaym Dırâr b. Surad zayıftır.

٢٨٦٤ – وَبِهِ : عَنِ الضَّحَّاكِ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " كَانَ دُعَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ التَّشَهُّدِ فِي الْفَرِيضَةِ : اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ ، مَا عَلِمْنَا مِنْهُ وَمَا لَمْ نَعْلَمْ ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ ، مَا عَلِمْنَا مِنْهُ وَمَا لَمْ نَعْلَمْ ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ ، وَنَسْتَعِيذُ بِكَ مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ ، رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ، رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الأَبْرَارِ ، رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ " ، وَيُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط هكذا وفي الكبير بنحوه .

2864. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) farz namazlarda teşehhüdden sonra yaptığı dualardan biri şöyledir:

"Allahım! Senden bütün hayırları; er olanını (hemen olanını) geç olanını (sonraya bırakılanı), bildiklerimizi ve bilmediklerimizi dileriz. Allahım! Senden, senin iyi kullarının dilediklerini diler, yine iyi kullarının sana sığındıklarından sana sığınırız. Rabbimiz bize dünyada da, âhirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru. Rabbimiz biz iman ettik. Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle beraber al. Rabbimiz! Peygamberlerin diliyle bize vaat ettiklerini bize ver. Kıyamet günü bizi rezil etme. Şüphesiz sen, vaadinden dönmezsin." Sonra sağına ve soluna selam verir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bu şekilde, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de de benzerini rivayet etmiştir.

٢٨٦٥ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُبَيْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ ، ثنا بِشْرُ بْنُ عُبَيْدَةَ الدَّارِسِيُّ ، ثنا مَسْلَمَةُ بْنُ الصَّلْتِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَزِيدَ الأَزْدِيِّ ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ ، قَالَ : سَأَلْتُ سَلْمَانَ الْفَارِسِيَّ عَنِ التَّشَهُّدِ ، فَقَالَ : أُعَلِّمُكُمْ كَمَا عَلَّمَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّشَهُّدَ حَرْفًا حَرْفًا : " التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار, وفيه: بشر بن عبيد الله الدارسي, كذبه الأزدي, وقال ابن عدي : منكر الحديث وذكره ابن حبان في الثقات .

2865. Ebû Râşid anlatmaktadır: Selmân el-Farisî'ye teşehhüd duasını sordum. Dedi ki: Onu sana, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bana öğrettiği gibi öğreteceğim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana teşehhüd duasını harfi harfine şöyle öğretti:

"et-Tahiyyâtu lillahi ves-salavâtu vet-tayyibâtu, es-selâmu aleyke eyyuhe'n-nebî ve-rahmetullahi ve-berekâtuhu, es-selâmu aleynâ ve-alâ ibâdillahi's-sâlihîn, eşhedu en-lâ ilâhe illallah vahdehû lâ şerîke leh, ve-eşhedu enne Muhammeden abduhû ve-resûlühü." (Dil ile, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler Allah'a yapılır. Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın iyi kulları üzerine olsun. Şahitlik ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve elçisidir)"

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bişr b. Ubeydillah ed-Dârisî'nin Ezdî yalancı olduğunu söylerken, İbn Adî de "Hadisi münkerdir" demiştir. İbn Hibbân ise onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.[1]

٢٨٦٦ - وَعَنْ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ بَابَى قَالَ : صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ ابْنِ عُمَرَ فَلَمَّا صَلَّى ضَرَبَ بِيَدِهِ فَخِذي فَقَالَ أَلاَ أُعَلِّمُكَ تَحِيَّةَ الصَّلاَةِ كَمَا كَانَ يُعَلِّمُنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَتَلاَ هَؤُلاَءِ الْكَلِمَاتِ: التَّحِيَّاتُ وَالصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ "فذكر الحديث

قلت : رواه أبو داود خلا قوله : " وَبَرَكَاتُهُ ."

2866. Abdullah b. Bâbâ anlatmaktadır: İbn Ömer'in yanı başında namaz kıldım. Namazını kılınca elini dizime vurarak: "Sana, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bize öğrettiği gibi namazın tahiyyat/selâm duasını öğreteyim mi? deyip şu sözleri okudu:

"et-Tahiyyâtu es-salavâtu et-tayyibâtu lillahi, es-selâmu aleyke eyyuhe'n-nebî ve-rahmetullahi ve-berekâtuhu, es-selâmu aleynâ ve-alâ ibâdillahi's-sâlihîn." (Dil ile, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler Allah'a yapılır. Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın iyi kulları üzerine olsun.....)"

★Ben derim ki: Hadisi, *"bereketleri"* sözü hariç Ebû Dâvud da rivayet etmiştir.[2]

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 6171.

2 Ahmed b. Hanbel, II, 68 (Muhtasar olarak)

٢٨٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : " أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ حَقٌّ ، وَأَنَّ لِقَاءَهُ حَقٌّ ، وَأَنَّ السَّاعَةَ حَقٌّ ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ ، وَالنَّارَ حَقٌّ ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ جَهَنَّمَ " ، قَالَ أَبُو خَيْثَمَةَ : كَأَنَّهُ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه أبو يعلى, ورجاله رجال الصحيح .

2867. Enes'den şu niyaz nakledilmiştir:

"Şahadet ederim ki Allah haktır. Ona kavuşmak haktır. Kıyamet haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. Allahım! Deccal fitnesinden sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnesinden, kabir azabından ve cehennem azabından sana sığınırım."

(Ravi) Ebû Hayseme ekledi: "Bu niyaz Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ait olsa gerektir."

★Hadisi Ebû Ya'lâ[1] rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

(بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ)

Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Salâvat Okuma Şekli

٢٨٦٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ " اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ." قَالَ ابْنُ طَاوُسٍ وَكَانَ أَبِي يَقُولُ مِثْلَ ذَلِكَ.

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2868. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zatın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle derdi: *"Allahım! Muhammed'e, ehl-i beytine, eşlerine ve çocuklarına salât/rahmet eyle. İbrâhîm'in ailesine/ümmetine rahmet ettiğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin. Allahım! Muhammed'e, ehl-i beytine, eşlerine ve*

[1] Ebû Ya'lâ, no. 2833.

nesline/çocuklarına hayır ve bereket ver. İbrâhîm'in ailesine/ümmetine verdiğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin."

İbn Tâvus demiştir ki: Babam da böyle dua ederdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٦٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَبِي دَاوُدَ الأَعْمَى عَنْ بُرَيْدَةَ الْخُزَاعِيِّ قَالَ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ عَلِمْنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ قَالَ " قُولُوا اللَّهُمَّ اجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَرَحْمَتَكَ وَبَرَكَاتِكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا جَعَلْتَهَا عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ "

رواه أحمد, وفيه: أبو داود الأعمى, وهو ضعيف .

2869. Büreyde anlatmaktadır: "Ya Resûlallah! Sana nasıl selam vereceğimizi öğrendik. Peki nasıl salât okuyacağız?" diye sorduk. Buyurdu ki:

"Allahım! Muhammed'den ve Muhammed ümmetinden salâtını, rahmetini ve bereketini esirgeme. İbrâhîm'in ümmetinden esirgemediğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Dâvud el-A'mâ zayıftır.

٢٨٧٠ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُمْ سَأَلُوا رَسُولَ اللهِ صلّى الله عليه وسلّم كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ : قُولُوا : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ، كَمَا صَلَّيْتَ وَ بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ والسَّلامُ كَمَا قَدْ عَلِمْتُمْ "

رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح .

2870. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre ashap Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana nasıl salât okuyacağız?"* diye sordular. Şöyle buyurdu:

"Deyin ki: «Allahım! Muhammed'e rahmet eyle. Muhammed'e ve Muhammed'in ümmetine hayır ve bereket ver, İbrâhîm'in ümmetine rahmet eylediğin, hayır ve bereket verdiğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin». Selam ise daha önce öğrendiğiniz gibidir."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٧١ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ ، عَنْ كَعْبٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَكْثِرُوا الصَّلاةَ عَلَيَّ ، فَإِنَّ صَلاتَكُمْ عَلَيَّ زَكَاةٌ لَكُمْ "

رواه أبو يعلى, وفيه: ليث بن أبي سليم, وهو ثقة مدلس .

2871. Yine Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana çokça salât okuyun; zira bu sizin için bir arınma vesiledir"* buyurmuştur.

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym güvenilir olmakla beraber müdellistir.

٢٨٧٢ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقُطَعِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْجَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مُجَاهِدٍ ، حَدَّثَنِي مُجَاهِدٌ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي لَيْلَى ، وَأَبُو مَعْمَرٍ ، قَالَ : عَلَّمَنِي ابْنُ مَسْعُودٍ التَّشَهُّدَ ، وَقَالَ : عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْنَا مَعَهُمْ ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَيْنَا مَعَهُمْ ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَصَلاةُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الأُمِّيِّ ، السَّلامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ "

قلت : في الصحيح منه التشهد خلا الصلاة على النبي صلى الله عليه و سلم .

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الوهاب بن مجاهد, وهو ضعيف .

قلت : وفي الصلاة على النبي صلى الله عليه و سلم أحاديث كثيرة تأتي في الأدعية إن شاء الله تعالى.

2872. İbn Mes'ûd anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şu duayı öğretti: *"et-Tahiyyâtu lillahi ves-salavâtu vet-tayyibâtu, es-selâmu aleyke eyyuhe'n-nebiyyu ve-rahmetullahi ve-berekâtuhu, es-selâmu aleynâ ve-alâ ibâdillahi's-sâlihîn, eşhedu en-lâ ilâhe illallah, ve-eşhedu enne Muhammeden abduhû ve-resûlühü. (Dil ile, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler Allah'a yapılır. Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selâm bizim üzerimize ve Allah'ın iyi kulları üzerine olsun. Şahitlik*

ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve elçisidir)"

"Allahım! Muhammed'e ve ehl-i beytine salât/rahmet eyle, İbrâhîm'e rahmet ettiğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin. Allahım! Onlarla beraber bize de rahmet eyle. Allahım! Muhammed'e ve ehl-i beytine hayır ve bereket ver, İbrâhîm'e hayır ve bereket verdiğin gibi. Şüphesiz övülmeye lâyık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin. Allahım! Onlarla beraber bize de hayır ve bereket ver. Allah'ın salâtları, müminlerin salâtları ümmi peygamber Muhammed'in üzerine olsun. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi de onun üzerine olsun."

★Ben derim ki: Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salât kısmı olmaksızın hadisin teşehhüd bölümü *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi yukarıdaki şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülvehhâb b. Mücâhid zayıftır.

Ben derim ki: Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salâtla ilgili, inşallah Dualar bölümünde daha pek çok hadis gelecektir.

(بَابُ الانْصِرَافِ مِنَ الصَّلاةِ)

Namazdan Çıkmak

٢٨٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ الأَنْصَارِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ فِي صَلاتِهِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدَّيْهِ"

رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2873. Sehl b. Sa'd el-Ensârî demiştir ki: (Namazdan çıkmak üzere) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağına ve soluna selam verirdi. Öyle ki biz yandan yanaklarının beyazını görürdük.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

٢٨٧٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا مُلازِمٌ حَدَّثَنِي هَوْذَةُ بْنُ قَيْسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدِّهِ الأَيْمَنِ وَبَيَاضُ خَدِّهِ الأَيْسَرِ "

رواه أحمد والطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2874. Talk b. Ali demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağına ve soluna selam verirdi. Öyle ki biz hem sağ yanağının, hem de sol yanağının beyazını görürdük.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٨٧٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ فَرُّوخَ حَدَّثَنَا بِسْطَامُ الْكُوفِيُّ قَالَ تَضَيَّفَنَا أَعْرَابِيٌّ فَحَدَّثَ الأَعْرَابِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمَتَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ"

رواه أحمد, وفيه: من لم يسم.

2875. Bir Arâbî'nin (Bedevinin) babasından naklettiğine göre o, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namaz kılmış ve sağına ve soluna olmak üzere iki defa selam vermiş.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen raviler bulunmaktadır.

٢٨٧٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ فَرُّوخَ حَدَّثَنِي بِسْطَامُ عَنْ أَعْرَابِيٍّ تَضَيَّفَهُمْ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ تَسْلِيمَتَيْنِ"

رواه أحمد , وبسطام هذا هو بسطام بن النضر كذا ذكره الأستاذ جمال الدين المزي في ترجمة تلميذه عمرو بن فروخ وكان الشريف الحسيني رحمه الله ظن أنه بسطام بن مسلم فلم يذكره والله أعلم , وبقية رجاله ثقات, وبسطام بن النضر ذكره ابن حبان في الثقات, وذكره روايته عن الأعرابي كما هنا .

2876. Bistâm'ın, kendilerini misafir eden bir Bedevîden naklettiğine göre o, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namaz kılmış ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki kere selam vermiş.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Burada zikri geçen Bistâm, Bistâm b. Nadr'dır. Zira Cemâleddîn el-Mizzî, öğrencisi Amr b. Ferrûh'un biyografisini verirken bu şekilde zikretmiştir. Şerif el-Hüseynî ise bunun Bistâm b. Müslim olduğunu sanmış ve fakat onu [*Müsned* Ravilerinin Zevâid'inde] zikretmemiştir. Doğrusunu Allah bilir. Senedin kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

Bistâm b. Nadr'ı ise İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikrederek Bedevîden rivayetini aynen burada geçen ifadelerle nakletmiştir.

---

[1] Hadis Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde yer almamıştır. Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'inde de (no. 8246) "Allah'ın Nebisî (sallallahu aleyhi vesellem) namazda selam verirken biz onun hem sağ yanağının beyazını, hem de sol yanağının beyazını görürdük" ifadesiyle nakledilmiştir.

٢٨٧٧ - حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ ، أَنَّ عَمَّهُ وَاسِعَ بْنَ حَبَّانَ ، أَخْبَرَهُ ، أَنَّهُ كَانَ قَائِمًا يُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ وَابْنُ عُمَرَ مُسْتَقْبِلُهُ مُسْنِدًا ظَهْرَهُ إِلَى قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ ، فَلَمَّا انْصَرَفَ وَاسِعٌ انْصَرَفَ عَنْ يَسَارِهِ إِلَى ابْنِ عُمَرَ ، فَجَلَسَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ : مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَنْصَرِفَ عَنْ يَمِينِكَ ؟ قَالَ : لا ، إِلا أَنِّي رَأَيْتُكَ فَانْصَرَفْتُ إِلَيْكَ ، قَالَ : فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ : فَإِنَّكَ قَدْ أَحْسَنْتَ ، إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ : إِذَا كُنْتَ تُصَلِّي فَانْصَرَفْتَ ، فَانْصَرِفْ عَنْ يَمِينِكَ ، قَالَ ابْنُ عُمَرَ : إِذَا كُنْتَ تُصَلِّي فَانْصَرَفْتَ ، فَانْصَرِفْ إِنْ شِئْتَ عَنْ يَمِينِكَ ، وَإِنْ شِئْتَ عَنْ يَسَارِكَ "

رواه أبو يعلى, ورجاله ثقات .

2877. Muhammed b. Yahyâ b. Habbân'ın bildirdiğine göre amcası Vâsi b. Habbân mescitte ayakta namaz kılıyordu. İbn Ömer ise sırtını kıble cihetine doğru yaslamış, yüzü ona dönük haldeydi. Bu yüzden Vâsi namazdan çıkarken sol tarafından çıktı ve gidip İbn Ömer'in yanına oturdu. İbn Ömer kendisine: "Namazdan niçin sağ tarafından çıkmadın?" diye sorunca "Bir sebebi yoktur. Ne var ki, seni gördüm ve yanına geldim" dedi. İbn Ömer: "İsabet ettin" dedi.

Ben: "Fakat bazı insanlar: «Namaz kılarken namazdan çıkmak istersen, sağ tarafından çık» dedi" dedim. İbn Ömer ise: "Namaz kılarken, namazdan çıkmak istediğinde dilersen sağ tarafından, dilersen sol tarafından çık" karşılığını verdi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٨٧٨ - وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَفْتَتِحُونَ الْقِرَاءَةَ بِ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ وَيُسَلِّمُونَ تَسْلِيمَةً"

قلت : في الصحيح بعضه . رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط بالتسليمة الواحدة فقط, ورجاله رجال الصحيح .

2878. Enes b. Mâlik bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer -Allah kendilerinden razı olsun- kırâate el-Hamdu lillâhi rabbi'l-âlemîn (Fatiha) sûresiyle başlarlar, bir kere selam verirlerdi.

★Ben derim ki: Hadisin bir kısmı *Sahîh*'te geçmiştir. Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemul-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٧٩ - وعَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ: "السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ"

رواه الطبراني في الكبير والأوسط: وفيه: أبو بكر بن عياش رواه الكوفيين وهو ضعيف فيما رواه عن غير أهل بلده, وبقية رجاله ثقات.

2879. Ammâr b. Yâsir'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (namazdan çıkarken) sağına ve soluna *"Allah'ın selam ve rahmeti üzerinize olsun. Allah'ın selam ve rahmeti üzerinize olsun"* diyerek selam verirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Bekir b. Ayyâş, bunu Kûfelilerden rivayet etmiştir ki, kendi hemşerilerinden başkasından yaptığı rivayetlerinde zayıftır. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٨٨٠ - حَدَّثَنَا خَيْرُ بْنُ عَرَفَةَ ، قَالَ : نا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحِمْصِيُّ ، قَالَ : نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ تَسْلِيمَتَيْنِ"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: بقية, وهو ثقة مدلس وقد عنعنه .

2880. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki kere selam verirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde yer alan Bakıyye güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

٢٨٨١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ السَّلامِ الْبَيْرُوتِيُّ ، ثَنَا الْيَمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِصِّيصِيُّ ، ثَنَا أَشْعَثُ بْنُ شُعْبَةَ ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ خَلِيفَةَ ، عَنِ الأَزْرَقِ بْنِ قَيْسٍ ، قَالَ صَلَّى بِنَا أَبُو رِمْثَةَ ، قَالَ : " شَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى ، ثُمَّ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ ، حَتَّى رَأَيْنَا وَضَحَ خَدَّيْهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: منهال بن خليفة, ضعفه ابن معين والنسائي وابن حبان ,ووثقه أبو حاتم, وقال البخاري : صالح فيه نظر .

2881. Ezrak b. Kays der ki: Ebû Rimse bize namaz kıldırdıktan sonra dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılmasına tanık oldum. Sonunda sağ ve soluna selam verdi. Öyle ki yanaklarının beyazını (yandan) gördük.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Minhâl b. Halîfe'yi İbn Maîn, Nesâî ve İbn Hibbân zayıf görürlerken, Ebû Hâtim güvenilir kabul etmiştir. Buhârî ise "Sâlih/dürüst biri olmakla beraber tartışmalıdır" demiştir.[1]

٢٨٨٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ التَّوْزِيُّ الْبَصْرِيُّ ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعِ بْنِ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا أَبُو خَيْثَمَةَ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْحُرِّ ، ثنا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ أَحَدِ بَنِي مَالِكٍ ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ السَّاعِدِيِّ ، أَنَّهُ كَانَ فِي مَجْلِسٍ فِيهِ أَبُوهُ ، وَأَبُو هُرَيْرَةَ ، وَأَبُو أُسَيْدٍ ، وَأَبُو حُمَيْدٍ ، " وَأَنَّهُمْ تَذَاكَرُوا صَلاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرُوا أَنَّهُ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ "

قلت : حديث أبي حميد في الصحيح . رواه الطبراني في الكبير، ورجاله موثقون .

2882. Abbâs b. Sehl b. Sa'd'dan nakledildiğine göre o, babası, Ebû Hureyre, Ebû Useyd ve Ebû Humeyd'in bulunduğu bir meclise katılmış. Mecliste Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namaz şeklini müzakere ederek onun (sallallahu aleyhi vesellem) sağına ve soluna selam verdiğini belirtmişler.

★Ben derim ki: Ebû Humeyd hadisi *Sahîh*'te geçmiştir. Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٨٨٣ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْمُغِيرَةِ الطَّائِفِيِّ ، عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ ، قَالَ : أَقَمْنَا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِصْفَ شَهْرٍ ، فَرَأَيْتُهُ " يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ ، وَرَأَيْتُهُ يَنْفَتِلُ عَنْ يَسَارِهِ ، وَرَأَيْتُ نَعْلَاهُ ، لَهُ قِبَالانِ "

رواه الطبراني في الكبير، ورجاله موثقون ومع ذلك في بعضهم خلاف .

2883. Evs b. Evs es-Sekafî anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında on beş gün kaldık. Onun (namazdan) sağına (selam

---

[1] Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII.

Bu konuda ihmal edilmiş zevaidden biri de şöyledir:

Vâsi' b. Habbân anlatmaktadır: İbn Ömer'e "Bana Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) namazını anlat, nasıl kılardı?" dedim. O da, başını her kaldırıp indirmesinde tekbir aldığından bahsetti. Yine, sağına doğru "es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah", soluna doğru "es-Selâmü aleyküm ve-rahmetullah" diyerek selam verdiğinden sözetti.

Bkz. Ahmed b. Hanbel, II, 82, no. 5402 (Senedi sahihtir); Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 178.

vererek) çıktığını da, soluna (selam vererek) çıktığına da şahit oldum. Sonra nalınlarının bağcıklı olduğunu gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişse de bir kısmı tartışmalıdır.

٢٨٨٤ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ ، ثنا يَحْيَى بْنُ غَيْلانَ ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ ، ثنا أَبُوكَ غَيْلانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ أَسْمَاءَ بْنِ حَارِثَةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَنْصَرِفُ عَنْ شِمَالِهِ إِلَى مَنْزِلِهِ إِذَا سَلَّمَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الهيثم بن عدي, وهو ضعيف نسب إلى الكذب .

2884. Esmâ b. Hârise anlatmaktadır: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) selam verince sol tarafından ayrılarak evine gittiğini gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Heysem b. Adî yalancılıkla itham edilmiş zayıf biridir.

٢٨٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ مَنْدَهِ الأَصْبَهَانِيُّ ، وَجَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سِنَانِ الْوَاسِطِيُّ ، قَالا : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عُقْبَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا سَلَّمَ عَلَيْنَا مِنَ الصَّلاةِ " ، قُلْنَا : وَعَلَيْكُمُ السَّلامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إبراهيم بن المختار, وثقه أبو داود وأبو حاتم, وقال ابن معين : ليس بذاك , وبقية رجاله ثقات .

2885. Zeyd b. Erkam demiştir ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda bize selam verdiği zaman biz: "Ve-aleykumu's-selâm ve-rahmetullahi ve-berekâtuhu" (Size de Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi olsun)" derdik.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. el-Muhtâr'ı Ebû Dâvud ve Ebû Hâtim güvenilir kabul ederlerken, İbn Maîn "O kadar sağlam değildir" demiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٨٨٦ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَرُّوخٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ سَاعَةَ يُسَلِّمُ يَقُومُ " ثُمَّ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، فَكَانَ إِذَا سَلَّمَ وَثَبَ كَأَنَّهُ يَقُومُ عَنْ رَضْفَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الله بن فروخ, قال إبراهيم الجوزجاني : أحاديثه مناكير, وقال ابن أبي مريم : هو أرضى أهل الأرض عندي , ووثقه ابن حبان وقال : ربما خالف , وبقية رجاله ثقات .

2886. Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kıldım. Selam verir vermez kalkardı. Sonra Ebû Bekir ile beraber namaz kıldım. O ise selam verince âdetâ kızgın bir taş üzerinden kalkarcasına yerinden fırlardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Ferrûh hakkında İbrâhîm el-Cûzecânî "Hadisleri münkerdir" derken İbn Ebî Meryem: "O bana göre yeryüzündekilerin en güveniliridir" demiştir. Yine İbn Hibbân da kendisini güvenilir kabul ederek: "Bazen (güvenilirlere) muhalefet ederdi" demiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٨٨٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زُهَيْرٌ ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " إِذَا سَلَّمَ الإِمَامُ ، وَلِلرَّجُلِ حَاجَةٌ فَلا يَنْتَظِرْهُ إِذَا سَلَّمَ أَنْ يَسْتَقْبِلَهُ بِوَجْهِهِ ، فَإِنَّ فَصْلَ الصَّلاةِ التَّسْلِيمُ " ، فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ إِذَا سَلَّمَ لَمْ يَلْبَثْ أَنْ يَقُومَ أَوْ يَتَحَوَّلَ مِنْ مَكَانِهِ ، وَيَسْتَقْبِلُهُمْ بِوَجْهِهِ

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2887. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "İmam selam verince, eğer bir kimsenin acele işi varsa, imamın yüzünü kendilerine doğru dönmesini beklemesin; zira namaz selamla birlikte sona erer."

Nitekim Abdullah selam verince, ya hemen kalkar, ya bulunduğu yerden yana doğru kayar ya da yüzünü cemaate doğru dönerdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٢٨٨٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ ، ثنا غَالِبُ بْنُ فَرْقَدٍ ، أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ كَانَ " يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ ، وَعَنْ يَسَارِهِ : السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ "

قلت : له في الصحيح حديث مرفوع غير هذا.

رواه الطبراني في الكبير . وغالب لم أجد من ترجمه .

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9339.

2888. Ğâlib b. Ferkad'ın naklettiğine göre Enes b. Mâlik sağına ve soluna "es-Selâmü aleykum ve-rahmetullah" diyerek selam verirdi.

★Ben derim ki: *Sahîh*'te konuyla ilgili Enes'ten nakledilen bundan başka merfû bir hadis daha vardır.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Ğâlib'in biyografisini zikredene rastlamadım.[1]

(بَابُ عَلامَةِ قَبُولِ الصَّلاةِ)

Namazın Kabul Edildiğinin İşareti

٢٨٨٩ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ سَيْفٍ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَاقِدٍ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نا حَنْظَلَةُ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " قَالَ اللَّهُ ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى : إِنَّمَا أَتَقَبَّلُ الصَّلاةَ مِمَّنْ تَوَاضَعَ بِهَا لِعَظَمَتِي ، وَلَمْ يَسْتَطِلْ عَلَى خَلْقِي ، وَلَمْ يَبِتْ مُصِرًّا عَلَى مَعْصِيَتِي ، وَقَطَعَ نَهَارَهُ فِي ذِكْرِي وَرَحِمَ الْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالأَرْمَلَةَ ، وَرَحِمَ الْمُصَابَ ، ذَلِكَ نُورُهُ كَنُورِ الشَّمْسِ ، أَكْلَؤُهُ بِعِزَّتِي ، وَأَسْتَحْفِظُهُ مَلائِكَتِي ، أَجْعَلُ لَهُ فِي الظُّلْمَةِ نُورًا ، وَفِي الْجَهَالَةِ حِلْمًا ، وَمَثَلُهُ فِي خَلْقِي كَمَثَلِ الْفِرْدَوْسِ فِي الْجَنَّةِ " .

رواه البزار, وفيه: عبد الله بن واقد الحراني ,ضعفه النسائي والبخاري وإبراهيم الجوزجاني وابن معين في رواية, ووثقه أحمد وقال : كان يتحرى الصدق . وأنكر على من تكلم به وأثنى عليه خيرا ,وبقية رجاله ثقات.

2889. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah buyurur ki: Ben, ancak namazda azametim karşısında tevazu gösterenin, yarattıklarıma karşı büyüklük taslamayanın, bana ısrarla isyan ederek gecelemeyenin, gündüzünü beni anmakla geçirenin, yoksula, yolcuya ve dula merhamet edenin, felaketzedeye acıyanın namazını kabul ederim. Namaz onun için Güneş ışığı gibi parlayan bir ışıktır/nurdur. Onu hem izzetimle koruyup kollarım, hem de koruması için meleklerimi görevlendiririm. Onda karanlığa karşı bir ışık, cahilliğe karşı bir hikmet yaratırım. Onun yarattıklarım arasındaki yeri, cennette Firdevs'in yeri gibidir."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Vâkıd el-Harrânî'yi Nesâî, Buhârî, İbrâhîm el-Cûzecânî ve bir rivayete göre İbn Maîn zayıf görürlerken, diğer rivayete göre İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir. Yine, Ahmed b.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 694.

Hanbel de güvenilir kabul ederek "Doğruyu arardı" demiş, onu eleştirenlerin tenkitlerini kabul etmeyerek kendisini hayırla yâd etmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[1]

٢٨٩٠ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "الصَّلاةُ ثَلاثَةُ أَثْلاثٍ : الطُّهُورُ ثُلُثٌ وَالرُّكُوعُ ثُلُثٌ وَالسُّجُودُ ثُلُثٌ فَمَنْ أَدَّاهَا بِحَقِّهَا قُبِلَتْ مِنْهُ وَقُبِلَ مِنْهُ سَائِرُ عَمَلِهِ وَمَنْ رُدَّتْ عَلَيْهِ صَلاتُهُ رُدَّ عَلَيْهِ سَائِرُ عَمَلِهِ "

رواه البزار, وقال : لا نعلمه مرفوعا إلا عن المغيرة بن مسلم, قلت : والمغيرة ثقة وإسناده حسن .

قلت : وقد تقدمت أحاديث في هذا المعنى فيمن لا يتم صلاته ويسيء ركوعها.

2890. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi svesellem) şöyle buyurmuştur:

"Namaz üç bölümden ibarettir: Üçte biri abdest, üçte biri rükû ve üçte biri de secdedir. Kim bu bölümleri hakkını vererek eda ederse, namazı kabul edildiği gibi, diğer amelleri de kabul edilir. Kimin de namazı kendisine iade edilirse (reddedilirse), diğer amelleri de iade edilir."

★Hadisi bu şekilde rivayet eden Bezzâr: "Bunu merfû olarak yalnız Muğire b. Müslim'in naklettiğini biliyoruz" diye eklemiştir.

Ben derim ki: Muğîre güvenilir olup hadisin senedi hasendir.

Ben derim ki: Bu meyanda daha evvel namazını eksik kılan ve rükûsunu tam yapmayan kimselere dair bazı hadisler geçmişti.

---

[1] Hadisi rivayet eden Bezzâr (no. 348) "Hadisin bu ifadeyle merfû olarak yalnız İbn Abbâs'dan bu senetle nakledildiğini biliyoruz" demiştir. Abdullah b. Vâkıd hadis hafızı olmamakla beraber kendisinden ilim ehlinden pek çok kimse rivayette bulunmuştur. Kendisi Harran'lı olup dürüst biriydi. Ebû Hanife ekolüne mensup fakih biriydi. Fakat bazen hata yapar ve hatasından dönmezdi. Ebû Katâde künyesiyle kadılık yapmıştır. İbn Hibbân hadisini *el-Mecrûhîn*'de (II, 35) nakletmiş olsa da İbn Vâkıd bu rivayetinde tek değildir. Aynı hadisi Hasan b. Ali el-Cevherî *Emâlî*'sinin bir meclisinde, hadisi münker biri olan Muhammed b. Kesîr el-Basrî tarikiyle nakletmiştir. Ayrıca İbn Asâkir'in *Medhu't-tevâzû*'sunda Hz. Ali'den, merfû olarak benzer bir hadis rivayet edilmiştir. Fakat bu hadisin rivayetinde de yine hadisi münker biri olan Muhammed b. Abdilazîz ed-Deynûrî teferrüd etmiştir. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 950.

(بَابُ مَا يَقُولُ مِنَ الذِّكْرِ وَالدُّعَاءِ عَقِيبَ الصَّلاةِ)

Namazdan Sonra Okunacak Zikir ve Dualar

٢٨٩١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، عَنْ أَبِي هَارُونَ ، قَالَ : قُلْنَا لأَبِي سَعِيدٍ : هَلْ حَفِظْتَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا كَانَ يَقُولُهُ بَعْدَمَا يُسَلِّمُ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، كَانَ يَقُولُ : " ﴿سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾" رواه أبو يعلى, ورجاله ثقات . قلت : وإنما ذكرت هذا الباب هنا لننبه به على ما يأتي في الأذكار والأدعية مما يقال بعد الصلاة وغيرها إن شاء الله .

2891. Ebû Hârun anlatmaktadır: Ebû Saîd'e: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) selam verdikten sonra okuduğu dualardan bir şey ezberledin mi?" diye sorduk. Dedi ki: "Elbette. Şöyle derdi:

«Senin Rabbin; kudret ve şeref sahibi olan Rab, onların nitelendirdiği şeylerden uzaktır, yücedir»[1]"

★Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

Ben derim ki: Burada bu babı, gerek namazdan sonra gerekse namaz dışında okunan zikir ve dualarla ilgili bölümde gelecek olan dualara dikkat çekmek için zikrettim.[2]

٢٨٩٢ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، ثنا كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الرَّقَاشِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَسَنِ بْنِ حَسَنٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي دُبُرِ الصَّلاةِ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ إِلَى الصَّلاةِ الأُخْرَى "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2892. Hasan b. Ali'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim farz bir namazın sonunda Âyete'l-Kürsîyi okursa, diğer namaza kadar Allah'ın koruması altında (zimmetinde) olur" buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[3]

---

[1] es-Sâffât 37/180.

[2] Ebû Ya'lâ, no. 1118. Senedinde simi geçen Ebû Harun'dan maksat, Umâre b. Cüveyn el-Abdî olup, kendisi yalancılıkla itham edilmiş hadisi metrûk biridir.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 2733. Senedinde ismi geçen Kesîr b. Yahyâ zayıftır.

٢٨٩٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ مُسَرَّحٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا مُعَلَّلُ بْنُ نُفَيْلٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِحْصَنٍ الْعُكَّاشِيُّ ، ثنا الأَوْزَاعِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيَّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ الْبَاهِلِيَّ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاةُ ، فُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ ، وَاسْتُجِيبَ الدُّعَاءُ ، فَإِذَا انْصَرَفَ الْمُنْصَرِفُ مِنَ الصَّلاةِ ، وَلَمْ يَقُلْ : اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ ، وَأَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ ، وَزَوِّجْنِي مِنَ الْحُورِ الْعِينِ ، قَالَتِ النَّارُ : يَا وَيْحَ هَذَا ، أَعَجَزَ أَنْ يَسْتَجِيرَ اللَّهَ مِنْ جَهَنَّمَ ؟ وَقَالَتِ الْجَنَّةُ : يَا وَيْحَ هَذَا ، أَعَجَزَ أَنْ يَسْأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ ؟ وَقَالَتِ الْحُورُ الْعِينُ : يَا وَيْحَ هَذَا ، أَعَجَزَ أَنْ يَسْأَلَ اللَّهَ أَنْ يُزَوِّجَهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ ؟ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن محصن العكاشي, وهو متروك .

2893. Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Namaz için kâmet getirildiğinde semanın kapıları açılır ve dualar kabul edilir. Bir kimse namazını bitirince «Allahım! Beni cehennem ateşinden kurtar, cennete koy, beni hurilerden evlendir» diye dua etmezse, cehennem ateşi: «Yazıklar olsun şuna. Cehennemden Allah'a sığınma fırsatını kaçırdı!» Cennet: «Yazıklar olsun şuna, Allah'tan cenneti dileme fırsatını kaçırdı!», huriler de: «Allah'tan kendisini hurilerden evlendirmesini isteme fırsatını kaçırdı!» derler."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Mihsan el-Ukkâşî metrûktur.[2]

---

[1] Asıl nüshada "cehennem ateşi" yerine "melekler" ifadesi yer almıştır. Metin, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* (no. 1601) ile *el-Mu'cemu'l-kebîr* (no. 4796) rivayetleri esas alınarak tashih edilmiştir.

[2] Muhammed b. Mihsan el-Ukkâşî hakkında Heysemî (no. 321)'de "Zayıf olup hükme kaynak olmaz" derken, V, 117'de "Yalancının tekidir" demiştir.

(بَابُ صَلاةُ المَرِيْضِ وَصَلاةُ الجَالِسِ)

Hasta Namazı ve Oturarak Namaz

٢٨٩٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ ، حَدَّثَنَا حَفصُ بْنُ أَبِي دَاوُدَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : عَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرِيضًا وَأَنَا مَعَهُ فَرَآهُ يُصَلِّي وَيَسْجُدُ عَلَى وِسَادَةٍ ، فَنَهَاهُ ، وَقَالَ : " إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَسْجُدَ عَلَى الأَرْضِ فَاسْجُدْ ، وَإِلا فَأَوْمِئْ إِيمَاءً ، وَاجْعَلِ السُّجُودَ أَخْفَضَ مِنَ الرُّكُوعِ "

رواه أبو يعلى والبزار بنحوه إلا أنه قال : إن رسول اله صلى الله عليه و سلم عاد مريضا فرآه يصلي على وسادة فرمى بها فأخذ عودا يصلي عليه فرمى به ,ورجال البزار رجال الصحيح .

2894. Câbir b. Abdillah anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hastayı ziyarete gitti. Ben de onunla beraberdim. Hastanın namaz kılarken yastık üzerine secde ettiğini gördüm ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu bundan menederek: *"Eğer yere secde edebiliyorsan, yere secde et. Değilse ima ile kıl ve secdede başını rükûa göre biraz daha fazla eğ"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve benzerini Bezzâr rivayet etmiştir. Ancak Bezzâr'ın ifadesi şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hastayı ziyarete gitti. Hasta kişinin namaz kılarken yastık üzerine secde ettiğini gördüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yastığı alıp attı. Sonra adam eline bir dal alarak onun üzerinde namaz kılmağa başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu da alıp attı. Bezzâr'ın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٨٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , حَدَّثَنِي شَبَابٌ الْعُصْفُرِيُّ , ثنا سَهْلٌ أَبُو عَتَّابٍ , ثنا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ , عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : عَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلا مِنْ أَصْحَابِهِ مَرِيضًا , وَأَنَا مَعَهُ , فَدَخَلَ عَلَيْهِ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى عُودٍ , فَوَضَعَ جَبْهَتَهُ عَلَى الْعُودِ , فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ فَطَرَحَ الْعُودَ وَأَخَذَ وِسَادَةً , فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " دَعْهَا عَنْكَ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَسْجُدَ عَلَى الأَرْضِ , وَإِلا فَأَوْمِئْ إِيمَاءً , وَاجْعَلْ سُجُودَكَ أَخْفَضَ مِنْ رُكُوعِكَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: حفص بين سليمان المنقري, وهو متروك, واختلفت الرواية عن أحمد في توثيقه والصحيح أنه ضعفه والله أعلم, وقد ذكره ابن حبان في الثقات .

2895. İbn Ömer anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından hasta bir adamı ziyarete gitti. Yanında ben de vardım. Yanına girdiğinde adamın alnını bir dal üzerine koyarak namaz kıldığını

gördü. Kendisine işaret etti, o da dalı attı. Sonra eline yastık aldı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu da bırak. Eğer yapabiliyorsan, yere secde et. Değilse (namazını) ima ile kıl ve secdede başını rükûa göre biraz daha fazla eğ"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hafs b. Süleymân el-Minkarî metrûktur. Bununla beraber Ahmed b. Hanbel'in onun hakkındaki değerlendirmesiyle ilgili farklı rivayetler nakledilmiştir. Doğru olanı, onu zayıf saydığıdır. Doğrusunu Allah bilir. Ayrıca İbn Hibbân da bu zatı güvenilir ravilere dair kitabında zikretmiştir.

٢٨٩٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَكْرٍ ، ثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ ، ثَنَا قُرَّانُ بْنُ تَمَّامٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْجُدَ فَلْيَسْجُدْ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَلَا يَرْفَعْ إِلَى جَبْهَتِهِ شَيْئًا لِيَسْجُدَ عَلَيْهِ ، وَلَكِنْ رُكُوعُهُ وَسُجُودُهُ يُومِئُ بِرَأْسِهِ"

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون ليس فيهم كلام يضر والله أعلم .

2896. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimin secde etmeye gücü yeterse, secde etsin. Kim de buna güç yetiremezse, secde etmek için alnına bir şey kaldırmasın. Fakat rükû ve secdesi ima ile kılsın."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiş olup haklarında değerini düşürücü bir tenkit yoktur. Doğrusunu Allah bilir.

٢٨٩٧ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ فَيَّاضٍ الزِّمَّانِيُّ ، قَالَ : نا حَلْبَسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الضُّبَعِيُّ ، قَالَ : نا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، وَنَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يُصَلِّي الْمَرِيضُ قَائِمًا ، فَإِنْ نَالَتْهُ مَشَقَّةٌ صَلَّى جَالِسًا ، فَإِنْ نَالَتْهُ مَشَقَّةٌ صَلَّى نَائِمًا يُومِئُ بِرَأْسِهِ ، فَإِنْ نَالَتْهُ مَشَقَّةٌ سَبَّحَ "

رواه الطبراني في الأوسط وقال : لم يروه عن ابن جريج إلا حلس بن محمد الضبعي, قلت : و لم أحد من ترجمه وبقية رجاله ثقات .

2897. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hasta namazını ayakta kılar. Eğer bu kendisine meşakkat veriyorsa, oturarak kılar. Bu da kendisine meşakkat veriyorsa, yattığı yerde başıyla ima ederek kılar. Eğer bu da kendisine meşakkat veriyorsa, yalnız tespih eder"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî: "Bunu İbn Cüreyc'den, Halbes b. Muhammed ed-Dab'î'den başkası rivayet etmemiştir" demiştir.[1]

Ben derim ki: Bu zatın biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٨٩٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَاضِي حَلَبَ ، حَدَّثَنَا مُخْتَارُ بْنُ فُلْفُلٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " صَلَّى عَلَى الأَرْضِ فِي الْمَكْتُوبَةِ قَاعِدًا ، وَقَعَدَ فِي التَّسْبِيحِ فِي الأَرْضِ فَأَوْمَأَ إِيمَاءً "

رواه أبو يعلى, وفيه: حفص بن عمر قاضي حلب, وهو ضعيف .

2898. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yer üzerinde farz namazını oturarak kılmıştır. Nâfile namazı ise yerde oturarak ima ile kılmıştır.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haleb kadısı Hafs b. Ömer zayıftır.[2]

٢٨٩٩ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، وَالأَسْوَدِ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، دَخَلَ عَلَى عُتْبَةَ أَخِيهِ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى سِوَاكٍ يَرْفَعُهُ إِلَى وَجْهِهِ ، فَأَخَذَهُ فَرَمَاهُ ، ثُمَّ قَالَ : " أَوْمِئْ إِيمَاءً ، وَلْيَكُنْ رُكُوعُكَ أَرْفَعَ مِنْ سُجُودِكَ " رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2899. İbn Mes'ûd'dan nakledildiğine göre o, kardeşi Utbe'nin yanına girdiğinde onu, yüzüne kadar kaldırdığı bir misvak üzerine (secde ederek) namaz kılarken gördü. Hemen misvakı elinden alıp fırlatarak "(Namazını) İma ile kıl. Rükûda (başın) secdedekine göre biraz daha yüksekte olsun" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٩٠٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : دَخَلَ عَلْقَمَةُ ، وَالأَسْوَدُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ ، فَقَالا : أَنَّ أُمَّ الأَسْوَدِ أُقْعِدَتْ وَأَنَّهُ يُرْكَزُ لَهَا

[1] Halbes b. Muhammed'den maksat, es-Sevrî'den rivayette bulunan el-Kelbî olabilir. Eğer onunla bu kişi kastedilmişse, hadisi metrûktur. Bkz. *Mîzanü'l-itidâl*, I, 587.

[2] Hafs b. Ömer hakkında Heysemî (V, 35) "Son derece zayıftır" demiştir.

عُودَ الْمِرْوَحَةِ تُصَلِّي عَلَيْهِ فَمَا تَرَى ؟ قَالَ : " إِنِّي لأَرَى الشَّيْطَانَ يَعْرِضُ بِالْعُودِ لِتَسْجُدْ عَلَى الأَرْضِ إِنِ اسْتَطَاعَتْ ، وَإِلا تُومِئُ إِيمَاءً "

رواه الطبراني في الكبير وإبراهيم النخعي لم يدرك ابن مسعود, وبقية رجاله ثقات .

2900. İbrâhîm (en-Nehaî) anlatmaktadır: Alkame ve Esved, Abdullah'ın (İbn Mes'ûd'un) yanına girerek "Ümmü'l-Esved yatalak hasta oldu. Secde etmesi için bir yel(paze) sopa dikilse ne dersin?" diye sordular. Abdullah ise: "Ben şeytanın bu çubuğu teklif ettiğini sanıyorum. O, yapabilirse yere secde etsin. Yoksa ima ile kılsın" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak İbrâhîm en-Neha'î İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٩٠١ – عَنْ الْمُخْتَارُ بْنُ فُلْفُلٍ قَالَ وَسَأَلْتُ أَنَساً عَنْ صَلاَةِ الْمَرِيضِ فَقَالَ يَرْكَعُ وَيَسْجُدُ قَاعِدًا فِي الْمَكْتُوبَةِ "

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2901. Muhtâr b. Fulful demiştir ki: Enes'e hasta namazını sordum. "Hasta, farz namazlarda oturduğu yerde rükû ve secde eder" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٩٠٢ – وَأَخْبَرَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ وَضَّاحٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبِي ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " صَلاَةُ الْقَاعِدِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ صَلاَةِ الْقَائِمِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

2902. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Oturarak namaz kılanın ecri/sevabı, ayakta namaz kılanınkinin yarısı kadardır" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٢٩٠٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شَرِيكٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ وَلَيْثٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ مَوْلاَهُ السَّائِبِ عَنْ عَائِشَةَ رَفَعَتْهُ قَالَتْ قَالَ " صَلاَةُ الْقَاعِدِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ صَلاَةِ الْقَائِمِ غَيْرَ مُتَرَبِّعٍ" رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2903. Hz. Âişe'nin Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak naklettiğine göre oturarak namaz kılanın ecri/sevabı, ayakta namaz kılanınkinin yarısı kadardır.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٩٠٤ - وعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:"صَلاةُ الْجَالِسِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ صَلاةِ الْقَائِمِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الكريم بن أبي المخارق, وهو ضعيف .

2904. Abdullah b. es-Sâib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oturarak namaz kılanın ecri/sevabı, ayakta namaz kılanınkinin yarısı kadardır"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülkerîm b. Ebi'l-Muhârik zayıftır.

٢٩٠٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، وَسَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ الْمِصْرِيُّ ، قَالا : ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ عُمَرَ ، ثنا صَالِحُ بْنُ أَبِي الأَخْضَرِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ ، قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلا يُصَلِّي قَاعِدًا ، فَقَالَ : " صَلاةُ الْقَاعِدِ عَلَى نِصْفِ صَلاةِ الْقَائِمِ " ، فَتَجَشَّمَ النَّاسُ الْقِيَامَ

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: صالح ابن أبي الأخضر, وقد ضعفه الجمهور, وقال أحمد : يعتبر لحديثه.

2905. Abdülmuttalib b. Ebî Vedâ'a anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın oturarak namaz kıldığını gördü ve: *"Oturarak namaz kılanın ecri/sevabı, ayakta namaz kılanınkinin yarısı kadardır"* buyurdu. Bundan sonra insanlar namazı ayakta kılmak için kendilerini zorlamaya başladılar.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Sâlih b. Ebi'l-Ahdar'ı çoğunluk zayıf görürken Ahmed b. Hanbel "Hadisi itibar için kullanılır" demiştir.

٢٩٠٦ - وعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي قَاعِدًا وَقَائِمًا "

---

[1] Ahmed b. Hanbel, VI, 62; Ebû Ya'lâ, no. 4941. Senedi munkatıdır. Zira Mücâhid b. Cebr, Sâib b. Yezîd'den hadis işitmemiştir. Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 1165. Burada da Mücâhid'in doğrudan Âişe'den rivayeti söz konusudur.

رواه الطبراني في الكبير وفيه رجل يقال له : سعيد روى عن غيلان بن جرير وروى عنه زيد بن الحباب ولم أعرفه وبقية رجاله رجال الصحيح

2906. Abdullah b. eş-Şihhîr demiştir ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Hem oturarak, hem de ayakta namaz kılıyordu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde Saîd adında biri geçmiştir ki kendisi Ğaylân b. Cerîr'den, ondan da Zeyd b. el-Hubâb rivayette bulunmuştur. Bununla beraber bu zatı tanımıyorum. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

(بَابُ السَّهْوِ فِي الصَّلاةِ)

Namazda Yanılma

٢٩٠٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ حَدَّثَنَا مَسَرَّةُ بْنُ مَعْبَدٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي كَبْشَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي صَلَّيْتُ فَلَمْ أَدْرِ أَشَفَعْتُ أَمْ أَوْتَرْتُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِيَّايَ وَأَنْ يَتَلَعَّبَ بِكُمُ الشَّيْطَانُ فِي صَلَاتِكُمْ مَنْ صَلَّى مِنْكُمْ فَلَمْ يَدْرِ أَشَفَعَ أَوْ أَوْتَرَ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ فَإِنَّهُمَا تَمَامُ صَلَاتِهِ"

رواه أحمد من طريق يزيد بن أبي كبشة عن عثمان, ويزيد لم يسمع من عثمان , ورواه ابنه عبد , عن يزيد بن أبي كبشة, عن مروان ,عن عثمان قال مثله ,أو نحوه , ورجال الطريقين ثقات .

2907. Osmân b. Affân anlatmaktadır: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Ya Resûlallah! Ben namazı kıldım. Fakat çift rekât mı, yoksa tek rekât mı kıldım bilemedim (ne yapmam gerekir)?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de:

"Sizi, namazınızda Şeytanın sizinle eğlenmesinden menederim: Sizden her kim namaz kılarken iki rekât mı, bir rekât mı kıldığını hatırlamazsa, iki kere secde yapsın; zira bunlar onun namazını tamamlarlar" buyurdu.

---

[1] Bezzâr, no. 745. Senedinde Saîd adı geçmemiştir. Onun yerine Şeddâd b. Saîd adı geçmiştir ki, bu da *et-Tehzîb*'in ravilerinden bilinen ve güvenilir bir ravidir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Yezîd b. Ebî Kebşe kanalıyla Osmân'dan rivayet etmiştir ki, Yezîd, Osmân'dan hadis işitmemiştir. Aynı hadisi (Ahmed b. Hanbel'in) oğlu Abdullah ise Yezîd b. Ebî Kebşe'den, o da Mervan'dan, o da Osmân'dan aynı veya yakın ifadelerle rivayet etmiştir. Her iki tarikin ravileri de güvenilir ravilerdir.[1]

٢٩٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ مَطَرٍ عَنْ عَطَاءٍ أَنَّ ابْنَ الزُّبَيْرِ صَلَّى الْمَغْرِبَ فَسَلَّمَ فِي رَكْعَتَيْنِ وَنَهَضَ لِيَسْتَلِمَ الْحَجَرَ فَسَبَّحَ الْقَوْمُ فَقَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالَ فَصَلَّى مَا بَقِيَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ. قَالَ فَذُكِرَ ذَلِكَ لابْنِ عَبَّاسٍ فَقَالَ مَا أَمَاطَ عَنْ سُنَّةِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير والأوسط, ورجال أحمد رجال الصحيح .

2908. Atâ'dan nakledildiğine göre bir gün İbnü'z-Zübeyr akşam namazını kıldırırken iki rekât kılıp selam verdi. Ardından Hacer-i Esved'i istilam etmek üzere kalktı. Hemen cemaat "Sübhanallah" deyip uyardılar. İbnü'z-Zübeyr: "Neyiniz var?" dedi. Sonra kalan (bir rekât)ı kıldı. Sonunda iki kere secde etti. Bu olay İbn Abbâs'a anlatıldığında "Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetinden sapmamış" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٢٩٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَعْدِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ ثِقَةٌ قَالَ أَتَيْتُ مُطَيْرًا لأَسْأَلَهُ عَنْ حَدِيثِ ذِي الْيَدَيْنِ فَأَتَيْتُهُ فَسَأَلْتُهُ فَإِذَا هُوَ شَيْخٌ كَبِيرٌ لا يُنْفِذُ الْحَدِيثَ مِنَ الْكِبَرِ فَقَالَ ابْنُهُ شُعَيْثٌ لِي يَا أَبَتِ حَدِّثْنِي أَنَّ ذَا الْيَدَيْنِ لَقِيَكَ بِذِي خُشُبٍ فَحَدَّثَكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" صَلَّى بِهِمْ إِحْدَى صَلاتَيِ الْعَشِيِّ وَهِيَ الْعَصْرُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَخَرَجَ سَرَعَانُ النَّاسِ فَقَالُوا قَصُرَتِ الصَّلاةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَقَالَ ذُو الْيَدَيْنِ قَصُرَتِ الصَّلاةُ أَمْ نَسِيتَ قَالَ مَا قَصُرَتِ الصَّلاةُ وَلاَ نَسِيتُ. ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ فَقَالَ مَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ. فَقَالاَ صَدَقَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَرَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَثَابَ النَّاسُ وَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ"

---

[1] Ahmed b. Hanbel, no. 450, 451. Bunlar, oğlu Abdullah'ın rivayeti değildir. Hadis iki rivayetten birinde mevsuldür.

[2] Ebû Ya'lâ, no. 2597; İbn Hanbel, no. 3285; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11484.

وفي رواية : حدثني شعيب بن مطير, ومُطَيْرٌ حَاضِرٌ يُصَدِّقُهُ بِمَقَالَتِهِ ، قَالَ : كَيْفَ كُنْتُ أَخْبَرْتُكَ ؟ قَالَ : يَا أَبَتَاهُ أَخْبَرْتَنِي أَنَّهُ لَقِيَكَ ذُو الْيَدَيْنِ بِذِي خَشَبٍ - فذكر الحديث بنحوه

رواهما عبد الله بن أحمد مما زاده في المسند, وفيه :معدي بن سليمان, قال أبو حاتم : شيخ ,وضعفه النسائي .

2909. Güvenilir biri olan Ma'dî b. Süleymân anlatmaktadır: Zu'l-Yedeyn'in hadisini sormak üzere Mutayr'a gittim. Yanına vararak bunu kendisine sordum. Baktım ki yaşlı bir zat, yaşlılıktan hadisi tam aktaramıyor. Oğlu araya girerek şöyle dedi: "Bilakis babacığım sen bana, Zû Haşeb'de Zu'l-Yedeyn'le karşılaştığını ve onun sana şunu naklettiğini anlattın: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara öğle sonrası namazlarından birini; ikindi namazını iki rekât olarak kıldırıp selam vermiş. İnsanlardan acele edenler çıkıp gitmişler. Cemaat arasında Ebû Bekir ve Ömer de varmış. Zu'l-Yedeyn: "Namaz mı kısaldı, yoksa unuttun mu?" diye sormuş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Ne namaz kısaltıldı, ne de ben unuttum"* buyurmuş. Sonra Ebû Bekir ve Ömer'e dönerek: *"Bu Zu'l-Yedeyn ne diyor?"* diye sorunca onlar da: "Doğru söylüyor, ey Allah'ın Resûlü" demişler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hemen geri dönmüş, peşinden insanlar da gelmişler ve onlara iki rekât daha kıldırarak sonunda iki kere sehiv secdesi yapmış.

Diğer bir rivayet ise şöyledir: Bana Şuayb b. Mutayr bildirdi. Mutayr da orada hazır olup onun sözlerini doğruluyordu. "Sana nasıl anlatmıştım?" diye sorunca Şuayb: Babacığım bana şöyle anlatmıştın: Sen Zû Haşeb'de, Zu'l-Yedeyn'le karşılaştın...... (benzer ifadelerle)

★İki rivayeti de Abdullah b. Ahmed *Müsned*'e ziyadelerinde nakletmiş olup ravilerinden Ma'dî b. Süleymân hakkında Ebû Hâtim: "Şeyhtir" derken, Nesâî zayıf görmüştür.[1]

---

[1] Ahmed b. Hanbel, IV, 77; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4224.

Ma'dî b. Süleymân hakkında Heysemî şu açıklamayı yapmıştır: "Tirmizî bu zatın hadisini sahih görmüştür. Diğer yandan Ebû Hâtim ve başkaları kendisini güvenilir kabul ederken, Ebû Zür'a ve Nesâî zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Bkz. III, 30.

Bu konuda gözden kaçırılmış zavaidden biri de şöyledir:

Câbir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazda (hatırlatmak için) tespih erkeklere, el çırpma ise kadınlara mahsustur"* buyurmuştur.

Bkz. Ahmed b. Hanbel, III, 348, 357; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 521. (Senedi sahihtir.) Bkz. *el-Camiü's-sağîr*, no. 3012.

٢٩١٠ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسٍ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ ، فَنَهَضَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ ، فَسَبَّحْنَا بِهِ ، فَاسْتَتَمَّ قَائِمًا ، قَالَ : فَمَضَى فِي قِيَامِهِ حَتَّى فَرَغَ ، فَقَالَ : " أَكُنْتُمْ تَرَوْنِي أَنْ أَجْلِسَ ؟ ، إِنَّمَا صَنَعْتُ كَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ "

قال أبو عثمان عمرو بن محمد الناقد : لم نسمع أحدا يرفع هذا الحديث غير أبي معاوية

رواه أبو يعلى والبزار, ورجاله رجال الصحيح .

2910. Kays b. Ebî Hâzım bildiriyor: Sa'd b. Ebî Vakkâs bize namaz kıldırdı. İki rekât kıldıktan sonra (oturmadan) ayağa kalktı. Biz hemen "Sübhânallah "diyerek uyardık. Ama o kıyamda namazına devam ederek namazını tamamladı. Sonra: "Siz oturmamı mı bekliyordunuz? Oysa ki ben sadece Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) gördüğümü yaptım" dedi.

★Ebû Osmân Amr b. Muhammed en-Nâkıd: "Biz bu hadisi Ebû Muâviye'den başkasının Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırdığını işitmedik" demiştir.

Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٩١١ - حَدَّثَنَا عَمْرٌو ، حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ ، فَذَكَرَ نَحْوًا مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ ، وَلَمْ يَذْكُرِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه أبو يعلى أيضا, ورجاله رجال الصحيح .

2911. Kays b. Ebî Hâzım anlatmaktadır: Sa'd b. Mâlik bize namaz kıldırdı... Ebû Muâviye hadisinin benzerini nakletti. Fakat Peygamber'le ilgi kısmı (sallallahu aleyhi vesellem) zikretmedi.

★Bunu yine Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩١٢ - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا حَكِيمُ بْنُ نَافِعٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَجْدَتَا السَّهْوِ تُجْزِئُ فِي الصَّلَاةِ مِنْ كُلِّ زِيَادَةٍ وَنُقْصَانٍ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 1435 (Benzeri).

رواه أبو يعلى والبزار والطبراني في الأوسط, وفيه: حكيم بن نافع, ضعفه أبو زرعة, ووثقه ابن معين .

2912. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki sehiv secdesi, (namazda yapılan) her ilave ve eksikliği kapatır"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hakîm b. Nâfi'yi Ebû Zür'a zayıf görürken, İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir.[1]

٢٩١٣ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ السَّمَّانُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَنْبَسَةَ الْقَطَّانُ ، ثنا الْمُهَاجِرُ بْنُ الْمُنِيبِ ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ بْنِ أُسَامَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَجُلا ، أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي أَشْكُو إِلَيْكَ وَسْوَسَةً أَجِدُهَا فِي صَدْرِي ، إِنِّي أَدْخُلُ فِي صَلاتِي فَمَا أَدْرِي عَلَى شَفْعٍ أَنْفَتِلُ ، أَمْ عَلَى وِتْرٍ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " فَإِذَا وَجَدْتَ ذَلِكَ فَارْفَعْ إِصْبَعَكَ السَّبَّابَةَ الْيُمْنَى فَاطْعَنْهُ فِي فَخِذِكَ الْيُسْرَى ، وَقُلْ : بِسْمِ اللَّهِ ، فَإِنَّهَا سِكِّينُ الشَّيْطَانِ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار لم يحسن سياقة الحديث, فلعله من سقم النسخة والله أعلم, وفيه: المهاجر بن المسيب عن أبي المليح, وهو مجهول .

2913. Ebu'l-Melîh b. Usâme'nin babasına dayandırarak naklettiğine göre bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Ben sana kalbimde hissettiğim bir vesveseden şikâyet etmek istiyorum. Namazıma duruyorum. Sonra iki rekât mı, tek rekât mı kıldığımı hatırlayamıyorum" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Böyle bir şey hissettiğin zaman sağ şahadet parmağını kaldırarak «Bismillah» deyip sol dizine dürt; zira bu şeytan için bıçak vazifesi görür" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Aynı hadisi Bezzâr da rivayet etmiş, fakat muhtemelen nüshanın hatalı oluşundan, metni düzgün değildir. Doğrusunu Allah bilir. Rivayetin senedinde ismi geçen Muhâcir b. Ebi'l-Melîh meçhuldür.[2]

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 4592 ("Namazı telafi eder" ifadesiyle) bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1889.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 512; Bezzâr, no. 580. Senedinde yer alan Hasan b. Dînâr da hadis konusunda sağlam değildir.

٢٩١٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ الرَّاسِبِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ آمِنَةَ بِنْتِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ سَعْدٍ ، أَنَّهَا قَالَتْ : أَفْتِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي رَجُلٍ سَهَا فِي صَلَاتِهِ ، فَلَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى ؟ قَالَ : " يَنْصَرِفُ ، ثُمَّ يَقُومُ فِي صَلَاتِهِ حَتَّى يَعْلَمَ كَمْ صَلَّى ، فَإِنَّمَا ذَلِكَ الْوَسْوَاسُ يَعْرِضُ لَهُ فَيُسَهِّيهِ عَنْ صَلَاتِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفي إسناده مجاهيل .

2914. Meymûne binti Sa'd, kendisinden nakledildiğine göre "Ya Resûlallah! Bizi namazında yanılıp kaç rekât kıldığını hatırlamayan kimse hakkında aydınlat" demiş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Namazından çıkmaz ve kaç rekât kıldığını hatırlayıncaya kadar bekler. Zira bu, gerçekte vesveseci şeytandır ve kişiye tebelleş olup onu namazında yanıltır"* buyurmuş.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde meçhul raviler vardır.[1]

٢٩١٥ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ صَلَاةَ الْعَصْرِ أَوِ الظُّهْرِ فَقَامَ فِي رَكْعَتَيْنِ فَسَبَّحُوا لَهُ فَمَضَى فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ "

رواه البزار, ورجاله ثقات .

2915. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine ikindi veya öğle namazını kıldırırken iki rekâttan sonra (oturmadan) kıyama kalktı. Cemaat "Sübhânallah" dediyse de o namazına devam etti. Sonra namazını bitirdiğinde iki kere secde edip selam verdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٩١٦ - وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمُ الْعَصْرَ ثَلَاثًا وَنَسِيَ وَاحِدَةً ، فَدَخَلَ عَلَى بَعْضِ نِسَائِهِ ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ يُسَمَّى ذُو الشِّمَالَيْنِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَقُصَتِ الصَّلَاةُ ؟ قَالَ : " وَمَا ذَاكَ ؟ قَالَ : صَلَّيْتَ ثَلَاثًا ، فَقَامَ فَأَخَذَ بِيَدِهِ فَخَرَجَ إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَانُوا صَلَّوْا مَعَهُ فَقَالَ : أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ ؟ قَالُوا : وَمَا ذَاكَ يَا

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXV, 37.

رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : إِنَّهُ زَعَمَ أَنِّي صَلَّيْتُ ثَلاثًا قَالُوا : صَدَقَ ، فَظَنَنَّا أَنَّكَ أُمِرْتَ فِي ذَلِكَ بِأَمْرٍ ، فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً ، وَ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ التَّشَهُّدِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: إسماعيل بن أبان الغنوي العامري, وهو متروك .

2916. İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara ikindi namazını üç rekât kıldırır. Sonra hanımlarından birinin yanına girer. Ashâbından Zü'ş-Şimâleyn adıyla anılan bir adam da peşinden girerek: "Ya Resûlallah! Namaz eksiltildi mi?" diye sorar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden eksiltilsin ki?"* deyince adam: "Çünkü sen namazı üç rekât kıldın" der. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun elinden tutup arkasında namaz kılan cemaatin yanına gider. *"Zü'l-Yedeyn*[1] *doğru mu söylüyor?"* diye sorar. Cemaat: "Hangi konuda ya Resûlallah?" diye sorarlar. *"Benim üç rekât kıldığımı söylüyor"* deyince, "Doğru söylüyor. Biz sana bu şekilde emredildiğini düşündük" derler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bir rekât daha kıldırıp teşehhüd duasından sonra iki secde yapar.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsmâîl b. Ebân el-Ğanevî el-Âmirî metrûktur.

٢٩١٧ – وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " صَلَّى بِنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاثًا ثُمَّ سَلَّمَ ، فَقَالَ لَه ذُو الشِّمَالَيْنِ : أَنَقُصَتِ الصَّلاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ كَذَاكَ يَاذَا الْيَدَيْنِ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَرَكَعَ رَكْعَةً ، وسَجْدَتَيْنِ لَعَلَّهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: جابر الجعفي, وثقه شعبة والثوري, وضعفه الناس .

2917. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namazı üç rekât kıldırıp selam verdi. Zü'ş-Şimâleyn de: "Ya Resûlallah! Namaz eksiltildi mi?" diye sordu. *"Öyle mi oldu Zü'l-Yedeyn?"* diye sordu. O da: "Evet. Öyle oldu" deyince bir rekât daha kılıp sonunda iki secde etti.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Câfer el-Cu'fî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul ederken, bazı kimseler zayıf görmüşlerdir.

٢٩١٨ – وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " صَلَّى الْعَصْرَ خَمْسًا , فَسَجَدَ سَجْدَتَي الْوَهْمِ وَهُوَ جَالِسٌ "

---

1 Şeyh Ahmed Şâkir'in tercihine göre Zü'l-Yedeyn, Zü'ş-Şimâleyn'den başkası olup bu ikisini Zührî birbiriyle karıştırmıştır. Tahkik için bkz. İbn Hanbel, *Müsned*, no. 7653.

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: سعيد بن بشير, وهو ثقة ولكنه اختلط .

2918. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ikindi namazını beş rekât olarak kıldırdı. Sonra oturarak iki sehiv secdesi yaptı.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Beşîr güvenilir olmakla beraber bunamıştır.

٢٩١٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا أَبُو خَلْدَةَ ، قَالَ : سَأَلْتُ ابْنَ سِيرِينَ ، قُلْتُ : أُصَلِّي وَمَا أَدْرِي رَكْعَتَيْنِ صَلَّيْتُ أَوْ أَرْبَعًا ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو الْعُرْيَانِ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمًا وَدَخَلَ الْبَيْتَ ، وَكَانَ فِي الْقَوْمِ رَجُلٌ طَوِيلُ الْيَدَيْنِ ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَمِّيهِ ذُو الْيَدَيْنِ ، فَقَالَ ذُو الْيَدَيْنِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ " قَصُرَتِ الصَّلاةُ أَمْ نَسِيتَ ؟ قَالَ : لَمْ تَقْصُرْ وَلَمْ أَنسَ ، قَالَ : بَلْ نَسِيتَ الصَّلاةَ ، قَالَ : فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ سَلَّمَ ، ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ، ثُمَّ كَبَّرَ ، وَرَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ ، أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ كَبَّرَ وَرَفَعَ رَأْسَهُ وَلَمْ يَحْفَظْ مُحَمَّدٌ سَلَّمَ بَعْدُ أَمْ لا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2919. Ebû Halde anlatmaktadır: İbn Sîrîn'e şunu sordum: "Namaz kılarken (bazen) iki rekât mı, dört rekât mı kıldığımı hatırlayamıyorum (ne yapmalıyım)?" Dedi ki: Bana Ebu'l-Uryân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün namaz kıldıktan sonra eve girmiş. Cemaat arasında elleri uzun bir adam varmış. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu Zü'l-Yedeyn lakabıyla anarmış. İşte o Zü'l-Yedeyn: "Ya Resûlallah! Namaz kısaltıldı mı? Yoksa unuttun mu?" diye sormuş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Ne namaz kısaltıldı, ne de ben unuttum"* buyurmuş. Zü'l-Yedeyn: "Hayır. Sen namazı unuttun" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ileri çıkarak onlara iki rekât daha kıldırıp selam vermiş. Sonra tekbir alıp normal secdesi gibi veya daha uzunca secde yapmış. Sonra tekbir alıp başını kaldırmış. Ravi Muhammed (b. Sîrîn), bundan sonra tekrar selam verip vermediğini tam aklında tutamadığını ifade etmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٢٠ - حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ

دَخَلَ ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لِبَعْضٍ : أَزِيدَ فِي الصَّلاَةِ ؟ قَالَ : وَمَا ذَاكَ ؟ قَالَ : صَلَّيْتَ خَمْسًا ، فَأَخَذَ بِيَدِهِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ ، فَإِذَا حَلْقَةٌ فِيهَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ، فَقَالَ : حَقًّا مَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ ؟ قَالُوا : نَعَمْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ"

قلت : في الصحيح بعضه خاليا عن قصة ذي اليدين .

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن أبان الجعفي, وهو ضعيف .

2920. Abdullah -İbn Mes'ûd- anlatmaktadır: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırdı. Sonra evine girdi. Cemaattan biri: "Namaza ilave mi yapıldı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden ilave yapılsın ki?"* dedi. "Çünkü sen namazı beş rekât kıldırdın" deyince onun elinden tutup tekrar Mescid'e girdi. Mescid'de içlerinde Ebû Bekir ve Ömer'in de bulunduğu bir halka vardı. "Zü'l-Yedeyn'in söylediği doğru mu?" diye sordu. Cemaat: "Evet ya Resûlallah!" deyince hemen kıbleye doğru dönerek iki secde yaptı.

★Ben derim ki: Zü'l-Yedeyn kıssası olmaksızın hadisin bir kısmı *Sahîh*'te de geçmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Ebân el-Cu'fî zayıftır.

٢٩٢١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَرَّةَ الصَّنْعَانِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعَدَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ أَوِ الْعَصْرَ ، فَسَلَّمَ فِي رَكْعَتَيْنِ ، فَقَالَ ذُو الْيَدَيْنِ : أَقَصُرَتِ الصَّلاَةُ أَمْ نَسِيتَ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ ؟ قَالُوا : صَدَقَ ، فَأَتَمَّ بِهِمُ الرَّكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ وَهُوَ جَالِسٌ بَعْدَمَا سَلَّمَ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وقال : ابن مسعدة اسمه عبد الله ورجاله رجال الصحيح خلا شيخ الطبراني إبراهيم ابن محمد بن برة .

2921. İbn Mes'ade'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle ve ikindi namazlarını kıldırırken ikinci rekâtta selam verdi. Bunun üzerine Zü'l-Yedeyn: "Namaz kısaltıldı mı, yoksa unuttun mu?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Zü'l-Yedeyn ne söylüyor?"* diye sordu. Cemaat: "Doğru söylüyor" deyince onlara iki rekât daha kıldırıp selam verdi, sonra oturduğu yerde iki sehiv secdesi yaptı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen İbn Mes'ade'nin ismi Abdullah'tır. Taberânî'nin hocası İbrâhîm b. Muhammed b. Berre hariç ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٢٢ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ , ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ , أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ , عَنِ ابْنِ وَهْبٍ , عَنِ الْعُمَرِيِّ ، عَنْ نَافِعٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَمْ يَسْجُدْ يَوْمَ ذِي الْيَدَيْنِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: العمري, وفي الاحتجاج به خلاف .

2922. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Zü'l-Yedeyn'in namazı hatırlattığı gün secde etmemiştir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen el-Umerî ile ihticac konusu ihtilaflıdır.

٢٩٢٣ - وعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ سَهَا فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى قَالَ : "لِيُعِدْ صَلَاتَهُ وَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَاعِداً "

رواه الطبراني في الكبير هكذا, وإسحاق بن يحيى لم يسمع من عبادة والله أعلم .

2923. Ubâde b. es-Sâmit'ten nakledildiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) namazında yanılıp kaç rekât kıldığını hatırlamayan kimsenin durumu sorulduğunda: *"Namazını iade edip oturduğu yerde iki kere secde etsin"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bu şekilde nakletmiş olup ravilerinden İshâk b. Yahyâ, Ubâde'den hadis işitmemiştir. Doğrusunu Allah bilir.

٢٩٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَزِيزٍ ، قَالَ : نا غَسَّانُ بْنُ الرَّبِيعِ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ مُطَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّهْوَ فِي الصَّلَاةِ ، قَالَ : " إِذَا صَلَّيْتِ فَرَأَيْتِ أَنَّكِ قَدْ أَتْمَمْتِ صَلَاتَكِ ، وَأَنْتِ فِي شَكٍّ ، فَتَشَهَّدِي ، وَانْصَرِفِي ، ثُمَّ اسْجُدِي سَجْدَتَيْنِ وَأَنْتِ قَاعِدَةٌ ، ثُمَّ تَشَهَّدِي بَيْنَهُمَا وَانْصَرِفِي "

قلت : هكذا رواه الطبراني في الأوسط وقال : لا يروى عن عائشة إلا بهذا الإسناد, فلا أدري أهو هكذا في الأصل أو النسخة سقيمة والله أعلم , وفيه: موسى بن مطير, وهو متروك الحديث, نسب إلى الوضع.

2924. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) namazdaki yanılmamdan yakındım. Buyurdu ki: *"Namaz kılarken namazını eksiksiz kıldığını düşünüyor, bununla beraber içinde bir şüphe varsa, teşehhüd duasını okuduktan sonra namazdan çık ve oturduğun yerde iki kere secde et. İki secde arasında teşehhüd duasını okuyup sonra namazdan çık."*

★Ben derim ki: Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bu şekilde rivayet etmiş ve eklemiş: Âişe'den bu senetle hadis rivayet edilmemiştir. Bilmiyorum acaba orijinal nüshada mı bu şekilde, yoksa istinsah edilen nüsha mı hatalı. Doğrusunu Allah bilir.

Senedinde yer alan Mûsa b. Mutayr hadis uydurmakla itham edilmiş, hadisi metrûk biridir.

٢٩٢٥ - وعَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ قَالَ : خَرَجَ أَبُو مُوسَى الأَشْعَرِيُّ وَأَصْحَابُهُ مِنْ مَكَّةَ فَصَلَّى بِهِمُ الْمَغْرِبَ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَامَ فَقَرَأَ بِثَلاثِ آيَاتٍ مِنَ النِّسَاءِ ثُمَّ رَكَعَ وَسَجَدَ وَسَلَّمَ يَذْكُرُهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2925. Ebû Osmân en-Nehdî anlatmaktadır: Ebû Mûsa el-Eş'arî ve Mekkeli dostları beraber çıktılar. Ebû Mûsa arkadaşlarına akşam namazını iki rekât kıldırarak selam verdi. Sonra ayağa kalkıp Nisâ sûresinden üç âyet okudu. Sonra rükû ve secde ederek selam verdi ve bu uygulamayı Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) nakletti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٢٦ - حدثنا مُطَّلِبُ بْنُ شُعَيْبٍ الأَزْدِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي ، أَنَّ ابْنَ شَمَاسَةَ حَدَّثَهُ : " أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ قَامَ فِي صَلاةٍ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ ، فَقَالَ النَّاسُ : سُبْحَانَ اللَّهِ ، سُبْحَانَ اللَّهِ ، فَعَرَفَ الَّذِي يُرِيدُونَ ، فَلَمَّا أَتَمَّ صَلاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ ، ثُمَّ قَالَ : إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ قَوْلَكُمْ , هَذِهِ السُّنَّةُ "

رواه الطبراني في الكبير, من رواية الزهري ,عن عقبة و لم يسمع منه, وفيه: عبد الله بن صالح, وهو مختلف في الاحتجاج به .

2926. İbn Şemâse'nin bildirdiğine göre Ukbe b. Âmir, (bir gün) namazda oturması gerekirken ayağa kalkar. Cemaat: "Sübhânallah, sübhânallah" diyerek bunu kendisine hatırlatırlar. Ukbe onların ne demek istediklerini anlar ve namazını tamamlayınca, oturduğu yerde iki kere secde eder. Sonra: "Sizin ben oturayım diye «Sübhânallah» dediğinizi duydum. Fakat bu, sünnete uygun değildir. Asıl sünnete uygun olanı, benim yaptığımdır" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Zührî'nin Ukbe'den nakli olarak rivayet etmiştir. Ama Zührî, Ukbe'den hadis işitmemiştir. Senedinde ismi geçen Abdullah b. Sâlih'le ihticac konusu da tartışmalıdır.[1]

٢٩٢٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ، نَا حَاتِمُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ النَّمَرِيُّ ، عَنْ عِيسَى بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَهَا قَبْلَ التَّمَامِ ، فَسَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ، وَقَالَ : " مَنْ سَهَا قَبْلَ التَّمَامِ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ، وَإِذَا سَهَا بَعْدَ التَّمَامِ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ بَعْدَ أَنْ يُسَلِّمَ "

رواه الطبراني في الأوسط هكذا, وفيه: عيسى بن ميمون, واختلف في الاحتجاج به, وضعفه الأكثر.

2927. Hz. Âişe'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirmeden yanıldı ve bu yüzden selam vermeden önce iki kere sehiv secdesi yaptı. Sonra: *"Kim henüz namazı bitirmeden yanılırsa, selam vermeden önce iki kere sehiv secdesi yapar. Eğer namazı tamamladıktan sonra yanılırsa, selam verdikten sonra iki kere sehiv secdesi yapar"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bu şekilde rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsâ b. Meymûn ile ihticac konusu ihtilaflıdır. Çoğunluk ise kendisini zayıf görmüştür.

٢٩٢٨ – حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ الْقَلْزُمِيُّ الْقَاضِي ، بِقُلْزُمَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ ، حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السَّرْحِ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : صَلَّيْتُ خَلْفَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، صَلاةً سَهَا بِنَا فِيهَا ، فَسَجَدَ بَعْدَ السَّلامِ ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيْنَا ، فَقَالَ : أَمَا إِنِّي لَمْ أَصْنَعْ إِلا كَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه مجاهيل.

2928. Muhammed b. Sâlih b. Ali b. Abdillah b. Abbâs anlatmaktadır: Enes b. Mâlik'in arkasında namaz kıldım. Namazda yanıldı ve selamdan sonra sehiv secdesi yaptı. Sonra bize dönerek: "Ben, sadece Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) gördüğümü yaptım" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde meçhul raviler bulunmaktadır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 313-314. Senedinde Zührî'nin adı geçmemiştir. İki senedinden yalnız birinde Abdullah b. Sâlih'in adı geçmiştir. Dolayısıyla senetlerden biri sahihtir.

(بَابُ فِيمَا لاَ سُجُودَ فِيهِ)

Sehiv Secdesi Gerektirmeyen Durum

٢٩٢٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا وَكِيعٌ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، أَنَّ أَنَسًا " جَهَرَ فِي الظُّهْرِ أَوِ الْعَصْرِ فَلَمْ يَسْجُدْ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :سعيد بن بشير, وهو ثقة ولكنه اختلط, وبقية رجاله ثقات .

2929. Katâde'nin bildirdiğine göre Enes, öğle ve ikindi namazlarında kıraati açıktan okumuş ve (sehiv) secde(si) yapmamıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Beşîr güvenilir olmakla beraber bunamıştır. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

(بَابُ فِيمَنْ سَهَا فِي صَلاَةِ الْخَوْفِ)

Korku Namazında Yanılmak

٢٩٣٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَةَ الْمِصِّيصِيُّ ، ثنا أَبُو تَوْبَةَ الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ شَرِيكٍ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَيْسَ فِي صَلاَةِ الْخَوْفِ سَهْوٌ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الوليد بن الفضل, ضعفه ابن حبان والدارقطني .

2930. Abdullah b. Mes'ûd'un naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Korku namazında sehiv/yanılma yoktur"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Velîd b. el-Fadl'ı, İbn Hibbân ve Dârekutnî zayıf görmüşlerdir.

---

1 *el-Mu'cemu's-sağîr* (no. 427.

Aşağıdaki hadis de bu konuda gözden kaçırılan zevaiddendir:

İbn Abbâs'dan nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sefere çıktığı zaman dönene kadar namazı iki rekat kılardı.

Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat,* no. 811. Taberânî demiştir ki: Bunu Ubeyde b. Fudayl b. Iyâz tek başına rivayet etmiştir ki *Mîzân*'da (IV, 549) Zehebî onun hakkında "Gevşektir", İbnü'l-Cevzî de "Zayıftır" derken, İbn Hibbân kendisini güvenilir kabul etmiştir.

(بَابُ صَلاَةِ السَّفَرِ)

Yolcu Namazı

٢٩٣١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِى هِنْدٍ عَنِ الشَّعْبِىِّ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ فُرِضَتِ الصَّلاَةُ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ إِلاَّ الْمَغْرِبَ فُرِضَتْ ثَلاَثًا لأَنَّهَا وِتْرٌ قَالَتْ وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَافَرَ صَلَّى الصَّلاَةَ الأُولَى إِلاَّ الْمَغْرِبَ فَإِذَا أَقَامَ زَادَ مَعَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ إِلاَّ الْمَغْرِبَ لأَنَّهَا وِتْرٌ وَالصُّبْحَ لأَنَّهُ يُطَوِّلُ فِيهَا الْقِرَاءَةَ"

2931. Hz. Âişe anlatmaktadır: Namaz başta iki rekât, iki rekât olarak farz kılınmıştır. Bunun tek istisnası üç rekâtlı akşam namazıydı. Çünkü rekât sayısı tek sayılı idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıkınca, akşam namazı müstesna, namazı ilk başta farz kılındığı gibi kılardı. Ancak mukim iken her iki rekâta, iki rekât daha ilave ederdi. Bunun bir istisnası akşam namazı idi; çünkü rekâtları tek sayılı idi. Diğer bir istisnası da sabah namazı idi. Onda da kırâatı uzun tutardı.

٢٩٣٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِى عَدِىٍّ عَنْ دَاوُدَ عَنِ الشَّعْبِىِّ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ قَدْ فُرِضَتِ الصَّلاَةُ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ بِمَكَّةَ فَلَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ زَادَ مَعَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ"فذكر نحوه . رواهما أحمد .

2932. Yine Hz. Âişe'den gelen diğer bir rivayet ise şöyledir: Mekke'de namaz iki rekât, iki rekât olarak farz kılınmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye gelince her iki rekâta, iki rekât daha ilave etti....

★Her iki rivayeti de Ahmed b. Hanbel nakletmiştir.

٢٩٣٣ - وعند أحمد عنها أيضا حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِى عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِى صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِىِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَتْ كَانَ أَوَّلَ مَا افْتُرِضَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلاَةُ رَكْعَتَانِ رَكْعَتَانِ إِلاَّ الْمَغْرِبَ فَإِنَّهَا كَانَتْ ثَلاَثًا وذكره معناه.

ورجالها كلها ثقات .

2933. Ahmed b. Hanbel, yine Âişe'den şöyle nakletmiştir: Allah'ın ilk başta Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) farz kıldığı namaz iki rekât, iki rekât şeklinde idi. Bunun tek istisnası akşam namazı idi; çünkü o üç rekâttı...

★Bütün bu rivayetlerin ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٩٣٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلاَنَ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ قَالَ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللّٰه بْنُ زَحْرٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَضَ لَكُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلاَةَ فِي الْحَضَرِ أَرْبَعاً وَفِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ "

رواه أحمد, وفيه: عبيد الله بن زحر, عن أبي هريرة و لم أحد من ترجمه, وهكذا ضبطته من المسند بعد المراجعة, وبقية رجاله رجال الصحيح .

2934. Ebû Hureyre demiştir ki: "Ey insanlar! Muhakkak ki aziz ve celil olan Allah, namazı Peygamber'inizin (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle hazarda (ikâmet halinde) dört rekât, seferde (yolculukta) iki rekât olarak farz kılmıştır."

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Hadisi Ubeydullah b. Zahr[1] Ebû Hureyre'den nakletmiştir ki bu ravinin biyografisini yazanı görmedim. *Müsned*'i incelemem sonucu onun ismini bu şekilde tespit ettim. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٣٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ الرَّبَاطِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ أَبِي الْكَنُودِ ، قَالَ : سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ ، " عَنْ صَلاَةِ السَّفَرِ ، فَقَالَ : رَكْعَتَانِ نَزَلَتَا مِنَ السَّمَاءِ ، فَإِنْ شِئْتُمْ فَرُدُّوهَا "

رواه الطبراني في الصغير, ورجاله موثقون .

2935. Ebu'l-Kenûd bildiriyor: İbn Ömer'e yolcu namazını sordum. "Semâdan ikişer rekât olarak inmiştir. İsteyen bu iki rekâtı indirildiği gibi kılar" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kimselerdir.

٢٩٣٦ - و عَنْ مُوَرِّقٍ قَالَ : سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ عَنِ الصَّلاَةِ فِي السَّفَرِ ؟ فَقَالَ : " رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ مَنْ خَالَفَ السُّنَّةَ كَفَرَ .

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

---

1 Abdullah b. Zahr. *Müsned*'de (II, 400) ismi bu şekilde geçmiştir. *el-İkmâl*'de biyografisini veren el-Hüseynî: "Bundan maksat ed-Damrî veya başkasıdır. Eğer ed-Damrî ise, zayıftır" demiştir. Bkz. *el-İkmâl*, no. 553; *el-Cerh ve't-ta'dil*, V, 315.

2936. Muverrik der ki: İbn Ömer'e yolcu namazını sordum. "İkişer rekâttır. Kim sünnete ters hareket ederse, inkâr etmiş olur" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٣٧ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا الْقَعْنَبِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ الأَنْصَارِيِّ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : " فُرِضَتِ الصَّلاةُ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ زِيدَ فِي صَلاةِ الْحَضَرِ ، وأُقِرَّتْ صَلاةُ السَّفَرِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

2937. Sâib b. Yezîd el-Kindî (İbn Uhtin'n-Nemir) demiştir ki: "Namaz (başta) iki rekât, iki rekât olarak farz kılınmıştı. Sonra hazarda namaza ilave edilip yolcu namazı olduğu gibi bırakıldı."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٣٨ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ غَالِبِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، أَخْبَرَنِي حَمَّادٌ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " مَنْ صَلَّى فِي السَّفَرِ أَرْبَعًا أَعَادَ الصَّلاةَ "

رواه الطبراني في الكبير, وإبراهيم لم يسمع من ابن مسعود .

2938. İbrâhîm'den nakledildiğine göre İbn Mes'ûd: "Yolculuk esnasında namazları dört rekât olarak kılan, iade eder" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak İbrâhîm, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.[1]

٢٩٣٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ، قَالَ : نا شُعْبَةُ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يُحَدِّثُ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّهُمَا قَالا : سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلاةَ فِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ ، وَهِيَ تَمَامٌ ، وَالْوِتْرُ فِي السَّفَرِ سُنَّةٌ "

قلت : في الصحيح بعضه . رواه البزار, وفيه :جابر الجعفي, وثقه شعبة والثوري, وضعفه آخرون .

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9459. Senedinde ismi geçen Ğâlib b. Ubeydillah el-Cezerî hakkında Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*'de (VII, 48): "Hadisi metrûktur, hadisi münkerdir" demiştir.

2939. İbn Abbâs ve İbn Ömer demişlerdir ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk sırasında (namazları) yalnız iki rekât olarak kılmış olup bu, namazın tamamıdır. Yolculuk esnasında vitir kılmak ise sünnettir."

★Ben derim ki: *Sahîh*'te hadisin bir kısmı geçmiştir.

Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Câbir el-Cu'fî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul ederken başkaları zayıf görmüşlerdir.

٢٩٤٠ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، وَيُوسُفُ بْنُ مُوسَى قَالا : ثنا مُعَاوِيَةُ ، قَالَ : ثنا الْحَجَّاجُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : " صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاةَ الْخَوْفِ رَكْعَتَيْنِ إِلا الْمَغْرِبَ ثَلاثًا ، وَصَلَّيْتُ مَعَهُ فِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ إِلا الْمَغْرِبَ ثَلاثًا "

رواه البزار, وقال : لا نعلمه عن النبي صلى الله عليه و سلم إلا بهذا الإسناد قلت : وفيه: الحارث, وهو ضعيف

2940. Hz. Ali bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber korku namazını iki rekât olarak kıldım. Yalnız akşam namazını üç rekât olarak kıldım. Yolculuk sırasında da yine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namazları ikişer rekât olarak kıldım. Sadece akşam namazını üç rekât kıldım.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş ve "Bunun Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız bu senetle rivayet edildiğini bilmekteyiz" diye de eklemiştir. Ben derim ki: Senedinde yer alan Hâris zayıftır.

٢٩٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا خَلَفٌ عَنْ حَفْصٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ انْطَلَقَ بِنَا إِلَى الشَّامِ إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ وَنَحْنُ أَرْبَعُونَ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ لِيَفْرِضَ لَنَا فَلَمَّا رَجَعَ وَكُنَّا بِفَجِّ النَّاقَةِ صَلَّى بِنَا الْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ وَدَخَلَ فُسْطَاطَهُ وَقَامَ الْقَوْمُ يُضِيفُونَ إِلَى رَكْعَتَيْهِ رَكْعَتَيْنِ أُخْرَيَيْنِ. قَالَ فَقَالَ قَبَّحَ اللَّهُ الْوُجُوهَ فَوَاللَّهِ مَا أَصَابَتِ السُّنَّةَ وَلاَ قَبِلَتِ الرُّخْصَةَ فَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " إِنَّ أَقْوَامًا يَتَعَمَّقُونَ فِى الدِّينِ يَمْرُقُونَ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ"

رواه أحمد , وخلف بن حفص : لم أجد من ترجمه .

2941. Hafs bildiriyor: Enes: "Haydin Şam'a Abdülmelik'in yanına gidelim" dedi. Hepimiz kırk Ensar'lı idik ve amacımız, (devlet gelirlerinden) bize de pay ayırmasını istemekti. Dönüşte Feccü'n-Nâka'ya geldiğimizde Enes bize öğle namazını iki rekât olarak kıldırdı. Sonra çadırına girdi. Ardından topluluk kalkıp kıldıkları iki rekâta, iki rekât daha ilave ettiler. Bunun üzerine Enes: "Allah yüzlerinizi kara çıkartsın. Vallahi bunlar ne sünnete uydular, ne de ruhsatı kabul ettiler.

Şahitlik ederim ki, ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Bir topluluk din konusunda öyle ince eleyip sık dokur ki sonunda okun avı delip geçtiği gibi (dinden) çıkıp uzaklaşırlar."*

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Halef b. Hafs'ın biyografisini yazanı görmedim.

٢٩٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَلِيٍّ الْعُقَيْلِيُّ حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مُزَاحِمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ سَافَرَ رَكْعَتَيْنِ وَحِينَ أَقَامَ أَرْبَعاً. قَالَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَمَنْ صَلَّى فِي السَّفَرِ أَرْبَعاً كَمَنْ صَلَّى فِي الْحَضَرِ رَكْعَتَيْنِ. قَالَ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَمْ تُقْصَرِ الصَّلَاةُ إِلاَّ مَرَّةً وَاحِدَةً حَيْثُ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّى النَّاسُ رَكْعَةً رَكْعَةً"

قلت : في الصحيح بعضه . رواه أحمد, وفيه: حميد بن علي العقيلي, قال الدارقطني : لا يحتج به وذكره ابن حبان في الثقات .

2942. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıktığında namazı iki rekât, normal hallerde (ikâmet halinde) ise dört rekât olarak kılmıştır.

İbn Abbâs demiştir ki: Yolculukta namazı dört rekât kılan kimse, hazarda iki rekât kılan gibidir.

Yine İbn Abbâs demiştir ki: Namaz yalnız bir kere kısaltılmıştır. (Bir daha kısaltılmayacaktır.) O zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı iki rekât, insanlar ise birer rekât, birer rekât kılmışlardı.

★Ben derim ki: Hadisin bir kısmı *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Humeyd b. Ali el-Ukaylî hakkında Dârekutnî "Kendisiyle ihticac olunmaz" derken İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

٢٩٤٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ أَنَّ فَتًى سَأَلَ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السَّفَرِ فَعَدَلَ إِلَى مَجْلِسِ الْعُوقَةِ فَقَالَ إِنَّ هَذَا الْفَتَى سَأَلَنِي عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السَّفَرِ فَاحْفَظُوا عَنِّي مَا سَافَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَفَراً إِلاَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى يَرْجِعَ وَإِنَّهُ أَقَامَ بِمَكَّةَ زَمَانَ الْفَتْحِ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ لَيْلَةً يُصَلِّي بِالنَّاسِ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ"

قلت : رواه أبو داود وغيره خلا ذكر المغرب .رواه أحمد .

2943. Ebû Nadre'den nakledildiğine göre Eslem kabilesinden bir genç İmrân b. Husayn'a Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazını sordu. O da: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ne zaman yolculuğa çıkmışsa, namazları muhakkak iki rekât olarak kılmıştır. Yalnız akşam namazı hariç" karşılığını verdi.

Ben derim ki: Akşam namazıyla ilgili kısmı hariç bunu Ebû Dâvud ve başkaları da rivayet etmişlerdir. Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[1]

٢٩٤٤ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي لَيْلَى الْكِنْدِيِّ ، قَالَ : أَقْبَلَ سَلْمَانُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ فِي اثْنَيْ عَشَرَ رَاكِبًا أَوْ ثَلاثَةَ عَشَرَ رَاكِبًا مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا حَضَرَتِ الصَّلاةُ ، قَالُوا : تَقَدَّمْ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : " إِنَّا لا نَؤُمُّكُمْ ، وَلا نَنْكِحُ نِسَاءَكُمْ ، إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ هَدَانَا بِكُمْ " ، قَالَ : فَتَقَدَّمَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ ، فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ، فَلَمَّا سَلَّمَ ، قَالَ سَلْمَانُ : " مَا لَنَا وَلِلْمُرَبَّعَةِ ، إِنَّمَا كَانَ يَكْفِينَا نِصْفُ الْمُرَبَّعَةِ ، وَنَحْنُ إِلَى الرُّخْصَةِ أَحْوَجُ " . قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ : " يَعْنِي فِي السَّفَرِ " رواه الطبراني في الكبير, وأبو ليلى الكندي :ضعفه ابن معين .

2944. Ebû Leylâ el-Kindî bildiriyor: Selmân, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından on iki veya on üç binekliyle beraber geldi. Namaz vakti girince: "Ey Ebû Abdillah, ileri geç (namazı kıldır)" dediler. O da: "Biz ne size imam oluruz, ne de sizin kadınlarınızla evleniriz. Kuşkusuz Allah sizin sayenizde bize doğru yolu gösterdi" dedi. Bunun üzerine topluluktan bir adam ileri geçerek dört rekât namaz kıldırdı. Selam verince Selmân: "Niçin dört rekât kıldık ki. Bize dört rekâtın yarısı yeterdi. Bugün biz ruhsat kullanmaya her zamankinden daha çok muhtacız" dedi.

Abdürrezzâk: "Yani, yolculuk esnasında" diye açıklama yapmıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Leylâ el-Kindî'yi İbn Maîn zayıf görmüştür.

٢٩٤٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : دَفَعَ إِلَيَّ جَعْفَرُ بْنُ عَيَّاشٍ كِتَابَهُ ، وَكَتَبْتُ مِنْهُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْغَفَّارِ ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ سَلْمَانَ ، قَالَ : " فُرِضَتِ الصَّلاةُ

[1] Ahmed b. Hanbel, IV, 430. Senedi zayıftır. Çünkü içinde Ali b. Zeyd b. Ced'an yer almıştır.

رَكْعَتَيْنِ ، فَصَلاهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ حَتَّى قَدِمَ الْمَدِينَةَ ، وَصَلاهَا بِالْمَدِينَةِ مَا شَاءَ اللَّهُ ، وَزِيدَ فِي صَلاةِ الْحَضَرِ رَكْعَتَيْنِ ، وَتُرِكَتْ صَلاةُ السَّفَرِ عَلَى حَالِهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عمرو بن عبد الغفار, وهو متروك .

2945. Selmân demiştir ki: Namaz iki rekât, iki rekât olarak farz kılındı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye hicret edene kadar Mekke'de namazları bu şekilde kıldı. Sonra Medine'de de Allah'ın dilediği bir süreye kadar bu şekilde kılmaya devam etti. Sonra hazarda (ikâmet halinde) namazlar(ın rekât sayısın)a iki rekât daha eklenirken yolculuk sırasında olduğu gibi bırakıldı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Abdilgaffâr metrûktur.

٢٩٤٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ هَرِمٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ ، قَالَ : كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ : سَافَرْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ ، وَعُمَرَ ، كُلُّهُمْ " صَلَّى حِينَ خَرَجَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى أَنْ يَرْجِعَ إِلَيْهَا رَكْعَتَيْنِ فِي الْمَسِيرِ ، وَالْمَقَامِ بِمَكَّةَ "

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط, ورجال أبي يعلى رجال الصحيح .

2946. Ebû Hureyre bildiriyor: Gerek Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile gerekse Ebû Bekir ve Ömer ile birlikte yolculuk ettim. Hepsi de Medine'den çıktıkları andan, tekrar oraya dönünceye kadar hem seyahat esnasında, hem de Mekke'de kaldıkları süre içinde namazları iki rekât olarak kıldılar.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٩٤٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ الزَّعْفَرَانِيُّ الْعَسْكَرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ الأَصْفَهَانِيُّ رُسْتَهْ ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَمْرٍو ، صَاحِبُ الْهَرَوِيِّ ، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ رُسْتُمَ أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يُسَافِرُ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ لا يَخَافُ إِلا اللَّهَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ "

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 5862. Senedi munkatıdır. Ayrıca Habîb b. Ebî Habîb el-Enmâtî hadis konusunda gevşektir. Muhakkiki Hüseyin Selim Esed'in belirttiğine göre Müslim, kendisinden yalnız mutabaat maksadıyla nakilde bulunmuştur.

قلت : لابن عباس أحاديث في القصر بغير هذا السياق . رواه الطبراني في الصغير, وفيه: يعقوب بن عمرو صاحب الهروي, و لم أعرفه .

2947. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'den Medine'ye yolculuk eder, Allah'tan başka kimseden korkmazdı. Buna rağmen namazları iki rekât, iki rekât olarak kılardı.

★Ben derim ki: Namazların kısaltılmasıyla ilgili İbn Abbâs'dan farklı ifadelerle nakledilmiş daha başka hadisler de bulunmaktadır.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Herevî'nin arkadaşı Ya'kûb b. Amr'ı tanımıyorum.

(بَابُ فِيْمَنْ سَافَرَ فَتَأَهَّلَ فِي بَلَدٍ)

Seyahate Çıkıp Bir Başka Beldede/Ülkede Evlenmek

٢٩٤٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ يَعْنِي مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَاهِلِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ صَلَّى بِمِنًى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فَأَنْكَرَهُ النَّاسُ عَلَيْهِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي تَأَهَّلْتُ بِمَكَّةَ مُنْذُ قَدِمْتُ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " مَنْ تَأَهَّلَ فِي بَلَدٍ فَلْيُصَلِّ صَلَاةَ الْمُقِيمِ "

رواه أحمد .

2948. Abdurrahman b. Ebî Zübâb'dan nakledildiğine göre Osmân b. Affân, Mina'da namazı dört rekât olarak kıldı. İnsanlar onun bu uygulamasına itiraz edince o da: "Ey cemaat! Ben, Mekke'ye gelince orada evlendim. Ayrıca ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) «*Kim bir memlekette evlenirse, orada namazını mukim gibi kılsın*» buyururken işittim" dedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[1]

٢٩٤٩ - وَلَهُ عِنْدَ أَبِي يَعْلَى : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : "إِذَا تَأَهَّلَ الْمُسَافِرُ فِي بَلَدٍ فَهُوَ مِنْ أَهْلِهَا يُصَلِّي صَلَاةَ الْمُقِيمِ أَرْبَعًا" وَإِنِّي تَأَهَّلْتُ بِهَا مُنْذُ قَدِمْتُهَا فَلِذَلِكَ صَلَّيْتُ بِكُمْ أَرْبَعًا "

---

1 Ahmed b. Hanbel, I, 62, no. 443. Senedinde İkrime b. İbrâhîm de geçmiştir.

وفيه: عكرمة بن إبراهيم, وهو ضعيف .

2949. Yine Ebû Ya'lâ'nın naklettiği bir hadisinde Hz. Osmân demiştir ki: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Yolcu bir memlekette evlendiği zaman artık oranın halkından biri olur ve namazlarını mukim gibi dört rekât olarak kılar."* Dolayısıyla ben, Mekke'ye geldiğimde orada evlendim ve bu yüzden size namazı dört rekât olarak kıldırdım.

★Senedinde ismi geçen İkrime b. İbrâhîm zayıftır.

(بَابُ فِيمَنْ أَتَمَّ الصَّلاَةَ فِي السَّفَرِ)

Yolculuk Sırasında Namazları Tam Kılmak

٢٩٥٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يَحيَى بْنُ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ عَبَّادٍ قَالَ لَمَّا قَدِمَ عَلَيْنَا مُعَاوِيَةُ حَاجًّا قَدِمْنَا مَعَهُ مَكَّةَ قَالَ فَصَلَّى بِنَا الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى دَارِ النَّدْوَةِ قَالَ وَكَانَ عُثْمَانُ حِينَ أَتَمَّ الصَّلاَةَ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ صَلَّى بِهَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْعِشَاءَ الآخِرَةَ أَرْبَعاً أَرْبَعاً فَإِذَا خَرَجَ إِلَى مِنًى وَعَرَفَاتٍ قَصَرَ الصَّلاَةَ فَإِذَا فَرَغَ مِنَ الْحَجِّ وَأَقَامَ بِمِنًى أَتَمَّ الصَّلاَةَ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ مَكَّةَ فَلَمَّا صَلَّى بِنَا مُعَاوِيَةُ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ نَهَضَ إِلَيْهِ مَرْوَانُ بْنُ الْحَكَمِ وَعَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ فَقَالاَ لَهُ مَا عَابَ أَحَدٌ ابْنَ عَمِّكَ بِأَقْبَحِ مَا عِبْتَهُ بِهِ. فَقَالَ لَهُمَا وَمَا ذَاكَ قَالَ فَقَالاَ لَهُ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّهُ أَتَمَّ الصَّلاَةَ بِمَكَّةَ قَالَ فَقَالَ لَهُمَا وَيْحَكُمَا وَهَلْ كَانَ غَيْرُ مَا صَنَعْتُ قَدْ صَلَّيْتُهُمَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ. قَالاَ إِنَّ ابْنَ عَمِّكَ قَدْ كَانَ أَتَمَّهَا وَإِنَّ خِلاَفَكَ إِيَّاهُ لَهُ عَيْبٌ. قَالَ فَخَرَجَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْعَصْرِ فَصَلاَّهَا بِنَا أَرْبَعاً"

رواه أحمد وروى الطبراني بعضه في الكبير, ورجال أحمد موثقون .

2950. Abbâd b. Abdillah b. ez-Zübeyr anlatmaktadır: Hac ziyaretinde bulunmak üzere yola çıkan Muâviye bize (Medine'ye) geldi. Birlikte Mekke'ye vardık. Bize öğle namazını iki rekât olarak kıldırdıktan sonra Darü'n-Nedve'ye gitti. Hz. Osmân ise Mekke'ye geldiğinde namazı tam olarak kılmış; öğle, ikindi ve yatsı namazlarını dörder rekât olarak kıldırmıştı. Mina ve Arafat'a gittiğinde ise namazı kısaltırdı. Hac ibadetini bitirip Mina'da ikâmet ettiği zaman ise, yola çıkıncıya kadar namazı tam kılardı. Muâviye bize öğle namazını iki rekât kıldırınca Mervan b. el-Hakem ve Amr b. Osmân kalkıp onun yanına vararak "Senin amcazadeni rezil rüsva ettiğin gibi kimse onu rezil rüsva

etmemişti?" dediler. Muâviye: "Yazıklar olsun sizlere! Ben olması gerekenden başka bir şey mi yaptım? Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile, Ebû Bekir ile ve Ömer ile (namazı) bu şekilde iki rekât olarak kıldım" dedi. Onlar da: "Ama amcazaden (Osmân) namazı tam kılmıştı. Senin ona ters düşmen, ona yapılmış bir ayıptır" dediler. Bunun üzerine Muâviye ikindi namazına çıkınca bize onu dört rekât olarak kıldırdı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Bir kısmını Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٩٥١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ قَالاَ حَدَّثَنَا الْعَوَّامُ قَالَ مُحَمَّدٌ عَنِ الْقَاسِمِ وَقَالَ يَزِيدُ فِي حَدِيثِهِ حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ عَوْفٍ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ رَجُلٍ قَالَ كُنَّا قَدْ حَمَلْنَا لأَبِي ذَرٍّ شَيْئاً نُرِيدُ أَنْ نُعْطِيَهُ إِيَّاهُ فَأَتَيْنَا الرَّبَذَةَ فَسَأَلْنَا عَنْهُ فَلَمْ نَجِدْهُ قِيلَ اسْتَأْذَنَ فِي الْحَجِّ فَأُذِنَ لَهُ. فَأَتَيْنَاهُ بِالْبَلْدَةِ وَهِيَ مِنًى فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ إِذْ قِيلَ لَهُ إِنَّ عُثْمَانَ صَلَّى أَرْبَعاً. فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى أَبِي ذَرٍّ وَقَالَ قَوْلاً شَدِيداً وَقَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ. ثُمَّ قَامَ أَبُو ذَرٍّ فَصَلَّى أَرْبَعاً فَقِيلَ لَهُ عِبْتَ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ شَيْئاً ثُمَّ صَنَعْتَ. قَالَ الْخِلاَفُ أَشَدُّ – فذكر الحديث ويأتي بتمامه إن شاء الله إما في قتال أهل البغي أو في الخلافة .

رواه أحمد ,وفيه: رجل لم يسم .

2951. Bir adam şöyle anlatmaktadır: Ebû Zer'e vermek üzere (bineklere) bir şeyler yükleyip Rabeze'ye gittik. Kendisini soruşturduk, ama bulamadık. Denildi ki. "Hacca gitmek için izin istedi ve izin verildi." Kendisini Mina'da bulduk. Biz yanındayken, kendisine "Osmân namazı dört rekât kıldı" denildi. Bu uygulama Ebû Zer'in çok ağırına gitti ve sert bir dille: "Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namaz kıldım. O (burada) namazı iki rekât olarak kılmıştı. Sonra Ebû Bekir ve Ömer ile de namaz kıldım" dedi. Sonra kalkıp o da namazı dört rekât olarak kıldı. Kendisine: "Önce müminlerin emirini tenkit ettin. Sonra kalkıp aynısını kendin yaptın?!" denince "Fakat ona muhalefet etmek daha ağır bir kusurdur" diye yanıt verdi...

★Hadisin tamamı inşallah İsyancılarla Savaşmak veya Halifelik bahsinde gelecektir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen raviler vardır.

٢٩٥٢ - وعَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَافِرُ فَيُتِمُّ الصَّلاَةَ وَيَقْصِرُ"

رواه البزار, وفيه: المغيرة بن زياد, واختلف في الاحتجاج به .

2952. Hz. Âişe'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıktığı zaman namazı kâh tam kılar, kâh kısaltırdı.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muğîre b. Ziyâd'la ihticac konusu tartışmalıdır.

٢٩٥٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي غَسَّانَ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَعْبَدٍ الْمُرَادِيُّ ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " خَيْرُ أُمَّتِي الَّذِينَ إِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا ، وَإِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا ، وَإِذَا سَافَرُوا قَصَّرُوا وَأَفْطَرُوا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2953. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin en hayırlıları o kimselerdir ki bir kötülük yaptıklarında af dilerler, bir iyilik yaptıklarında ümitvar olurlar/sevinirler ve yolculuğa çıktıklarında (namazlarını) kısaltıp oruçlarını bozarlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

(بَابُ فِيْمَا تُقْصَرُ فِيْهِ الصَّلاةُ وَمُدَّةُ الْقَصْرِ)

Namazları Kısaltma Mesafesi ve Kısaltma Süresi

٢٩٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، ثنا ابْنُ مُجَاهِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَعَطَاءٌ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا أَهْلَ مَكَّةَ لا تَقْصُرُوا الصَّلاةَ فِي أَدْنَى مِنْ أَرْبَعِ بُرُدٍ مِنْ مَكَّةَ إِلَى عُسْفَانَ "

رواه الطبراني في الكبير من رواية ابن مجاهد عن أبيه وعطاء و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

2954. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Mekkeliler! Namazları dört berid*[1]*, Mekke ile Usfân arasından daha az mesafe için kısaltmayınız"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de İbn Mücahid'in babasından ve Atâ'dan nakli olarak rivayet etmiştir ki bu zatı tanımıyorum. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[2]

---

[1] 1 Berid = 22176 metre (Mütercim)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11162; Darekutnî, *Sünen*, I, 387; Beyhakî, *Sünen*, III, 137-138. Senedinde ismi geçen Abdülvehhâb b. Mücâhid metrûktur. İsmâîl b. Ayyâş da Hicazlılardan rivayetinde zayıftır. Doğrusu hadis, İbn Abbâs'ın kendi sözüdür.

٢٩٥٥ - دثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْه ، حَدَّثَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ حَمْزَةَ الزُّبَيْرِيُّ ، حَدَّثَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعٍ الصَّائِغُ ، عَنْ نَافِعِ ابْنِ أَبِي نُعَيْمٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ يَقْصُرُ الصَّلاةَ بِالْعَقِيقِ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: عبد الله بن حمزة الزبيري, و لم أجد من ترجمه, وبقية رجاله ثقات.

2955. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Akîk'de namazını kısaltırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Hamza ez-Zübeyrî'nin biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[1]

٢٩٥٦ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " لا تُقْصَرُ الصَّلاةُ إِلا فِي حَجٍّ أَوْ جِهَادٍ "

رواه الطبراني في الكبير, والقاسم لم يسمع من ابن مسعود .

2956. Kâsım b. Abdirrahman'ın naklettiğine göre İbn Mes'ûd: "Namazı yalnız hac veya cihat sırasında kısaltın" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Fakat Kâsım, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.[2]

٢٩٥٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، ثنا خُصَيْفٌ الْجَزَرِيُّ ، حَدَّثَنِي زِيَادُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّهُ قَالَ : " لا تَنْقُصَنَّ مِنْ صَلاتِكُمْ فِي مَبَادِيكُمْ ، وَلا أَجْشَارِكُمْ ، وَلا تَسِيرُوا فِي قُرَى السَّوَادِ فِي حَوَائِجِكُمْ فَتَقُولُوا : إِنَّا سَفْرٌ ، إِنَّمَا الْمُسَافِرُ مِنَ الأُفُقِ إِلَى الأُفُقِ "

رواه الطبراني في الكبير, وزياد لم يدرك ابن مسعود وفي رواية عنه : لا تغيروا تجارتكم ,فذكر نحوه .

2957. Ziyâd b. Ebî Meryem, Abdullah b. Mes'ûd'dan şu sözünü nakletmiştir: "Sakın çöllere (vahalara) ya da otlaklara çıktığınızda

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 843. Taberânî demiştir ki: Bu hadiste İbrâhîm b. Hamza ez-Zübeyr'in kardeşi Abdullah b. Hamza teferrüd etmiştir. Ben derim ki: İbrâhîm dürüst biri olup kendisinden Buhârî rivayette bulunmuştur.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* no. 9454. Hadis buradaki varyantında munkatı olsa da muttasıl senetleri de vardır. Bkz. Abdürrezzâk, *Musannef*, no. 4286; Tahâvî, *Şerhu meâni'l-âsâr*, I, 427.

namazlarınızı eksik kılmayın. Yine Sevad köylerine işiniz için gidip de «Biz yolcuyuz» demeyin. Yolcu ancak bir ufuktan diğer ufka seyahat eden kimsedir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiştir. Ancak Ziyâd, İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir. Yine kendisinden nakledilen bir rivayette İbn Mes'ûd: "Ticaretiniz sizi aldatmasın" demiştir....

٢٩٥٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أخبَرَنَا يَحيَى بْنُ قَيْسٍ الْمَأْرِبِيُّ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ شَرَاحِيلَ قَالَ خَرَجْتُ إِلَى ابْنِ عُمَرَ فَقُلْتُ مَا صَلاَةُ الْمُسَافِرِ قَالَ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ إِلاَّ صَلاَةَ الْمَغْرِبِ ثَلاثًا. قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ كُنَّا بِذِى الْمَجَازِ قَالَ مَا ذُو الْمَجَازِ قُلْتُ مَكَانٌ نَجْتَمِعُ فِيهِ وَنَبِيعُ فِيهِ وَنَمْكُثُ عِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ خَمْسَ عَشْرَةَ لَيْلَةً. فَقَالَ يَا أَيُّهَا الرَّجُلُ كُنْتُ بِأَذْرَبِيجَانَ لاَ أَدْرِى قَالَ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ أَوْ شَهْرَيْنِ فَرَأَيْتُهُمْ يُصَلُّونَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَصَرَ عَيْنِي يُصَلِّيهَا رَكْعَتَيْنِ.

ثُمَّ نَزَعَ إِلَيَّ بِهَذِهِ الآيَةِ ﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ﴾"

قلت : لابن عمر أحاديث في الصحيح وغيره بغير هذا السياق . رواه أحمد, ورجاله ثقات .

2958. Sümâme b. Şerâhîl anlatmaktadır: İbn Ömer'e giderek: "Yolcu namazı nedir?" diye sordum. "İki rekât, iki rekât olarak kılınır. Yalnız akşam namazı üç rekât kılınır" karşılığını verdi. "Ya Zü'l-Mecâz'da olursak?" diye sordum. "Zü'l-Mecâz da nedir?" dedi. Ben: "Toplanıp alış veriş yaptığımız bir yer olup orada 15-20 gün kalırız" deyince şunları söyledi: "Be adam! Ben Azerbaycan'da idim. -dört ay mı? iki ay mı? dedi, hatırlamıyorum- Bu süre içinde insanların namazlarını ikişer rekât olarak kıldıklarını gördüm. Yine Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bu durumda namazı iki rekât olarak kıldığını gördüm. Bunu kendi gözlerimle gördüm."

Sonra önüme şu âyeti çıkardı: **"And olsun ki Allah Resûlü'nde sizin için güzel bir örnek vardır."**[2]

★Ben derim ki: konuyla ilgili *Sahih* ve başka kaynaklarda İbn Ömer'den farklı ifadelerle başka hadisler de nakledilmiştir. Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9456. Diğer rivayetin (no. 9457) senedinde Ebû Ubeyde'nin hadisi babasından sema yoluyla (işiterek) alması mevzu bahis değildir.

2 Ahzâb, 33/21.

٢٩٥٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، " أَنَّهُ قَامَ مَعَ أَنَسٍ بِنَيْسَابُورَ سَنَتَيْنِ ، فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

2959. Hasan'ın bildirdiğine göre, Nisabur'da Enes'le birlikte iki sene kalmış ve bu süre içinde (Enes) namazlarını ikişer rekât olarak kılarmış.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٢٩٦٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الزَّيْتُونِيُّ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ الْكِلَابِيُّ ، قَالَ : نا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " أَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَبُوكَ عِشْرِينَ لَيْلَةً يَقْصُرُ الصَّلَاةَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عمرو بن عثمان الكلابي, وهو متروك .

2960. Enes b. Mâlik demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk'te 20 gece/gün kaldı. Bu süre zarfında namazlarını kısaltırdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Amr b. Osmân el-Kilâbî metrûktur.

(بَابُ الجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فِي السَّفَرِ)

Yolculuk Sırasında İki Namazın Birlikte Kılınması (Cem)

٢٩٦١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ بَابٍ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ يَوْمَ غَزَا بَنِى الْمُصْطَلِقِ"

2961. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mustalık oğulları gazvesine çıktığı zaman iki namazı cem etmiştir.

٢٩٦٢ - وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَزِيدُ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فِى السَّفَرِ

رواهما أحمد, وفيهما: الحجاج بن أرطاة, وفيه كلام .

[1] Ahmed b. Hanbel, II, 83, no. 5552.

2962. Bir başka rivayete göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk sırasında iki namazı cem etmiştir.

★Her iki rivayeti de Ahmed b. Hanbel nakletmiş olup ravilerinden Haccâc b. Ertât hakkında tenkit vardır.

٢٩٦٣ – حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، قَالَ : نا أَبُو مُسْلِمٍ الْمُسْتَمْلِيُّ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يُونُسَ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَبِي أُمَيَّةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ إِذَا جَدَّ بِهِ السَّيْرُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :عبد الكريم ابن أبي المخارق, وهو ضعيف .

2963. Yine aynı zattan nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yorucu bir yolculuğa çıkınca akşam ile yatsı namazlarını cem edermiş.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülkerîm b. Ebi'l-Muhârik zayıftır.

٢٩٦٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِى الزُّبَيْرِ أَنَّهُ قَالَ سَأَلْتُ جَابِراً هَلْ جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ قَالَ نَعَمْ زَمَانَ غَزَوْنَا بَنِى الْمُصْطَلِقِ"

قلت : لجابر حديث في الجمع بسرف رواه أبو داود وغيره . رواه أحمد ,وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

2964. Ebu'z-Zübeyr anlatmaktadır: Câbir'e: "(Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) akşam ile yatsı namazlarını cem eder miydi?" diye sordum. "Evet. Mustalık oğulları gazvesine çıktığımız zaman cemetmişti" dedi.

★Ben derim ki: Serif'de cem yaptığı ile ilgili Ebû Dâvud ve başkaları tarafından Câbir'den nakledilmiş bir hadis daha vardır. Yukarıdaki hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

٢٩٦٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُؤَخِّرُ الظُّهْرَ وَيُعَجِّلُ الْعَصْرَ وَيُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ وَيُعَجِّلُ الْعِشَاءَ فِى السَّفَرِ"

رواه أحمد ,وفيه: مغيرة بن زياد, وثقه ابن معين وابن عدي وأبو زرعة, وضعفه البخاري وغيره .

2965. Hz. Âişe'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk sırasında öğle namazını geciktirip ikindi namazını ileri alırdı (yani, vaktin başında kılardı). Yine, akşam namazını geciktirip yatsıyı ileri alırdı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Muğîre b. Ziyâd'ı İbn Maîn, İbn Adî ve Ebû Zür'a güvenilir kabul ederlerken Buhârî ve başkaları zayıf görmüşlerdir.

٢٩٦٦ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا عِيسَى ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ الأَوْدِيِّ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الصَّلاتَيْنِ فِي السَّفَرِ "

رواه أبو يعلى والبزار والطبراني في الكبير, ورجال أبي يعلى رجال الصحيح .

2966. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk sırasında iki namazı cem ederdi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٢٩٦٧ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الصَّلاتَيْنِ فِي السَّفَرِ" رواه البزار, وفيه: محمد أبان الجعفي, وهو ضعيف .

2967. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk sırasında iki namazı cem ederdi.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ebân el-Cu'fî zayıftır.[2]

٢٩٦٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي مُوَاتِيَةَ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ النَّخَعِيِّ وَاسْمُهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الْحُسَيْنِ ، عَنْ حَجَّاجٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَرْوَانَ ، عَنْ هُزَيْلِ بْنِ شُرَحْبِيلَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ، وَيُؤَخِّرُ هَذِهِ فِي آخِرِ وَقْتِهَا ، وَيَجْعَلُ هَذِهِ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا "

قلت : له حديث في الصحيح بغير هذا السياق . رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أبو مالك النخعي ,وهو ضعيف

2968. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) akşam ile yatsı namazlarını cem ederdi; akşamı vaktin sonuna kadar tehir eder, yatsıyı da vaktin öncesinde kılardı.

★Ben derim ki: Konuyla ilgili *Sahîh*'te de İbn Mesû'd'dan farklı ifadelerle nakledilmiş bir hadis yer almıştır.

---

[1] Ebû Ya'lâ, no. 5413; Bezzâr, no. 685; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9881. Senedinde ismi geçen İbn Ebî Leylâ dürüst olmakla beraber hafızası son derece zayıf biridir.

[2] Bezzâr'ın belirttiği gibi Muhammed b. Ebân hadiste teferrüd etmiştir.

Yukarıdaki hadisi ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Mâlik en-Neha'î zayıftır.

٢٩٦٩ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ ، ثَنَا دَاوُدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، نا قَيْسٌ ، عَنْ غَيْلانَ بْنِ جَامِعٍ ، وَابْنِ أَبِي لَيْلَى ، وجابر ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : " صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَمْعِ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ، ثَلاثًا وَاثْنَتَيْنِ بِإِقَامَةٍ وَاحِدَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وقال : روى هذا الحديث يحيى بن سعيد الأنصاري وشعبة وزهير وغيرهم ,عن عدي بن ثابت, عن عبد الله بن يزيد, عن خزيمة, عن أبي أيوب وخالفهم غيلان وجابر الجعفي فقالا : عن خزيمة بن ثابت, والصواب حديث أبي أيوب . ورواه الثوري ,عن جابر, عن عدي, عن عبد الله بن يزيد ,عن أبي أيوب .

2929. Huzeyme b. Sâbit'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) akşam ile yatsı namazını tek kâmetle üç ve iki rekât olarak kılmıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve eklemiş: "Bu hadisi Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, Şu'be, Züheyr ve başkaları Adî b. Sâbit kanalıyla Abdullah b. Yezîd'den, o da Huzeyme'den, o da Ebû Eyyûb'dan rivayet etmiştir. Ğaylân ve Câbir el-Cu'fî onlara muhalefet ederek hadisi Huzeyme'den nakletmişlerdir. Fakat doğrusu hadis, Ebû Eyyûb'un rivayetidir. Aynı hadisi Sevrî de Câbir kanalıyla Adî'den, o da Abdullah b. Yezîd'den, o da Ebû Eyyûb'dan rivayet etmiştir.

٢٩٧٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا سَعْدَانُ بْنُ يَزِيدَ ، ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ غَيْلانَ بْنِ جَامِعٍ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : " صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَمْعٍ بِإِقَامَةٍ وَاحِدَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة ,وضعفه الناس

2970. Abdullah b. Yezîd el-Ensârî, Huzeyme b. Sâbit'ten şöyle nakletmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber tek kâmetle (iki namaz) cem edilerek namaz kıldım.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul ederken bazı kimseler zayıf görmüşlerdir.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3714.

٢٩٧١ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاهِبِ الْحَارِثِيُّ ، ثَنَا أَبُو شِهَابٍ الْحَنَّاطُ ، عَنْ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : " جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ ، وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ، وَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ ، وَعَجَّلَ الْعِشَاءَ فَصَلاهُمَا جَمِيعًا "

رواه الطبراني في الأوسط, وقال : تفرد به محمد بن عبد الوهاب الحارثي . ورواه البزار مختصرا : كان يجمع بين الصلاتين في السفر , وقال : لا نعلمه عن أبي سعيد إلا من هذا الوجه ومحمد بن عبد الوهاب ثقة مشهور بالعبادة , قلت : وبقية رجاله ثقات .

2971. Ebû Saîd (el-Hudrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğle ile ikindi arasını ve akşam ile yatsı arasını cemetmiştir. Akşamı geciktirip yatsıda acele ederek iki namazı cem halinde kılmıştır.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî, Muhammed b. Abdilvehhâb el-Hârisî'nin teferrüd ettiğini belirtmiştir. Aynı hadisi Bezzâr da muhtasar olarak "Yolculukta iki namazı cem ederdi" şeklinde rivayet etmiş ve "Hadisi Ebû Eyyûb'dan naklini yalnız bu tarikle bilmekteyiz" diye açıklama yapmıştır. Muhammed b. Abdilvehhâb ibadetiyle meşhur güvenilir bir ravidir. Ben derim ki: Kalan ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٩٧٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ وَجَدَّ بِهِ السَّيْرُ ، فَرَكِبَ قَبْلَ أَنْ يَفِيءَ الْفَيْءُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى يَدْخُلَ الْوَقْتُ الأَوَّلُ مِنَ الْعَصْرِ ، فَيَنْزِلُ ، فَيُصَلِّيهِمَا جَمِيعًا ، ثُمَّ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَبْدُو غُيُوبُ الشَّفَقِ ، ثُمَّ يَنْزِلُ ، فَيُصَلِّيهِمَا جَمِيعًا ، الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو معشر نجيح, وفيه كلام كثير وقد وثقه بعضهم .

2972. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yorucu bir yolculuğa çıkmış ve gölge dönmeden önce bineğine binmişse, ikindinin ilk vakti girinceye kadar öğleyi geciktirir, sonra inip her iki namazı birlikte (cemederek) kılardı. Sonra şafak kaybolmak üzere olduğu ana kadar akşamı geciktirir, sonra inip akşam ile yatsıyı birlikte kılardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer Nüceyh, hakkında çok tenkit bulunmakla birlikte bazıları tarafından güvenilir kabul edilmiştir.

٢٩٧٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَصْرِ بْنِ شَبِيبٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، نَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ ، نَا ابْنُ عَجْلانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ فَزَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ صَلَّى الظُّهْرَ

وَالْعَصْرَ جَمِيعًا ، وَإِنِ ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ جَمَعَ بَيْنَهُمَا فِي أَوَّلِ وَقْتِ الْعَصْرِ ، وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ "

قلت : رواه أبو داود باختصار . رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

2973. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk halindeyken, eğer yola çıkmadan önce Güneş batı yönüne doğru dönmüşse, öğle ve ikindi namazlarını cem ederek kılardı. Eğer Güneş dönmeden önce yola çıkmışsa, bu iki namazı ikindi vaktinin başında cem ederdi. Aynı şeyi akşam ve yatsı namazlarında da yapardı.

★Ben derim ki: Aynı hadisi Ebû Dâvud muhtasar olarak rivayet etmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir.[1]

٢٩٧٤ - حَدَّثَنَا طَلِيقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ حَفْصٍ ، قَالَ : كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَ الصَّلاتَيْنِ فِي السَّفَرِ أَخَّرَ الظُّهْرَ إِلَى آخِرِ وَقْتِهَا ، ثُمَّ صَلَّاهَا وَصَلَّى الْعَصْرَ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا ، وَيُصَلِّي الْمَغْرِبَ فِي آخِرِ وَقْتِهَا وَيُصَلِّي الْعِشَاءَ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا" ، وَيَقُولُ : هَكَذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الصَّلاتَيْنِ فِي السَّفَرِ

رواه البزار, وفيه :ابن إسحاق,وهو ثقة ولكنه مدلس.

2974. Hafs'ın naklettiğine göre Enes, yolculukta iki namazı cem etmek istediği zaman öğleyi son vaktine kadar geciktirir, ikindiyi ise ilk vaktinde kılardı. Yine akşam namazını vaktinin sonunda kılar, yatsıyı ise vaktinin başında kılardı. Derdi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculukta iki namazı bu şekilde cem ederdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbn İshâk güvenilir olmakla beraber müdellistir.

٢٩٧٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ السَّلامِ الْبَيْرُوتِيُّ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ ، نَا غُصْنُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنِ ابْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ ، فَجَعَلَ يَجْمَعُ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ ، يُصَلِّي الظُّهْرَ فِي آخِرِ وَقْتِهَا ، وَيُصَلِّي الْعَصْرَ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا ، ثُمَّ يَسِيرُ وَيُصَلِّي الْمَغْرِبَ فِي آخِرِ وَقْتِهَا مَا لَمْ يَغِبِ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*. Senedinde ismi geçen Ya'kûb b. Muhammed dürüst olmakla beraber, çokça karıştırırdı. Bkz. İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 1456.

الشَّفَقُ ، وَيُصَلِّي الْعِشَاءَ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا حِينَ يَغِيبُ الشَّفَقُ ، ثُمَّ قَالَ حِينَ دَنَا : " إِنَّا نَازِلُونَ غَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَبُوكَ ، فَلا يَسْبِقُنَا أَحَدٌ إِلَى الْمَاءِ " . قَالَ مُعَاذٌ : فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ سَبَقَ إِلَى الْمَاءِ ، فَإِذَا رَجُلانِ قَدْ سَبَقَا إِلَى الْمَاءِ فَاسْتَقَيَا فِي قِرْبَتَيْنِ مَعَهُمَا ، وَكَدَّرَا الْمَاءَ ، فَقُلْتُ : أَبَعْدَ نَهْيِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبَقْتُمَا وَاسْتَقَيْتُمَا ؟ وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " أَلَمْ أَنْهَكُمْ أَنْ لا يَسْبِقَنَا إِلَى الْمَاءِ أَحَدٌ " ، فَدَعَا بِالْقِرْبَتَيْنِ فَصُبَّتَا فِي الْمَاءِ ، فَتَوَضَّأَ ، وَتَمَضْمَضَ فِي الْمَاءِ ، وَدَعَا اللَّهَ ، فَفَاضَ الْمَاءُ ، فَقَالَ : " كَأَنَّكَ يَا مُعَاذُ إِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ تَرَى مَا هَا هُنَا قَدْ مُلِئَ جِنَانًا "

قلت : هو في الصحيح وغيره بغير هذا السياق . رواه الطبراني في الأوسط, وقال : لم يروه عن ابن ثوبان إلا غصن بن إسماعيل تفرد به محمد بن غالب قلت : و لم أجد من ذكر غصنا هذا.

2975. Muâz b. Cebel anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tebuk gazvesine çıktık. Öğle ile ikindi namazlarını cem etmeye başladı; öğle namazını vaktinin sonunda, ikindiyi ise vaktinin başında kılardı. Sonra yola devam edip akşam namazını, şafak kaybolmayacak şekilde vaktinin sonunda, yatsıyı ise şafak kaybolduğu anda, vaktinin başında kılardı. Tebuk'e yaklaştığında: "Yarın inşallah Tebuk'te konaklayacağız. Bizden önce subaşını kimse kapmasın" buyurdu. Muâz demiştir ki: Suyun yanına ilk varan bendim. Baktım ki iki adam bizden önce suya varmış. Onlarla birlikte iki kırba doldurduk, su bulandı. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) gelince: *"Ben sizi, bizden önce suya kimse gitmesin diye bundan menetmedim mi?"* buyurdu. Sonra o iki kırbayı istedi ve onları suya/göle geri boşalttı. Sonra Allah'a dua etti ve su taştı. Sonra da: *"Muâz! Eğer ömrün uzun olursa, bütün bu yerlerin bahçelerle dolduğunu görebilirsin"* buyurdu.

★Ben derim ki: Hadis farklı ifadelerle *Sahih* ve başka kaynaklarda da geçmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve: "Bunu, İbn Sevbân'dan Ğusn b. İsmâîl'den başkası rivayet etmemiştir. Ayrıca Muhammed b. Ğalib hadisin rivayetinde teferrüd etmiştir" açıklamasını yapmıştır.

(بَابُ مُدَّةِ الجَمْعِ)

Namazları Cem Etme Müddeti

٢٩٧٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْجُدِّيُّ ، ثَنَا قَزَعَةُ بْنُ سُوَيْدٍ ، عَنْ أَبِي حَيَّةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَامَ بِخَيْبَرَ سِتَّةَ أَشْهُرٍ ، يُصَلِّي الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا ، وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: حفص بن عمر الجدي, قال الذهبي : منكر الحديث .

2976. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber'de altı ay kaldı. Bu süre içinde öğle ile ikindi namazlarını cem ederek kılardı. Aynı şekilde akşam ile yatsı namazlarını da cem ederek kılardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hafs b. Ömer el-Cüddî hakkında Zehebî "★Hadisi münkerdir" demiştir.

(بَابُ الجَمْعِ لِلحَاجَةِ)

Namazların İhtiyaç Dolayısıyla Cemi

٢٩٧٧ - حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ عِيسَى بْنِ مَيْسَرَةَ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَرْوَانَ ، عَنْ زَاذَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الأُولَى وَالْعَصْرِ ، وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ ، فَقَالَ : " صَنَعْتُ هَذَا لِكَيْ لا تُحْرَجَ أُمَّتِي "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: عبد الله بن عبد القدوس, ضعفه ابن معين والنسائي ووثقه ابن حبان, وقال البخاري : صدوق إلا أنه يروي عن أقوام ضعفاء, قلت : وقد روى هذا عن الأعمش وهو ثقة.

2977. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğle ile ikindi arasını ve akşam ile yatsı arasını cem etmiş, kendisine bunu nedeni sorulunca da: *"Bunu yaptım ki, ümmetim sıkıntı yaşamasın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Abdilkuddûs'ü İbn Maîn ve Nesâî zayıf görürlerken, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir. Buhârî ise "Kendisi dürüsttü; ama zayıf ravilerden

rivayette bulunurdu" demiştir. Ben derim ki: Bu hadisi güvenilir biri olan A'meş'ten rivayet etmiştir.[1]

٢٩٧٨ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الصلاتين بِالْمَدِينَةِ مِنْ غَيْرِ خَوْفٍ" رواه البزار, وفيه: عثمان بن خالد الأموي, وهو ضعيف .

2978. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'de hiçbir korku yokken iki namazı cem etmiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Osmân b. Hâlid el-Umevî zayıftır.[2]

(بَابُ الصَّلاةُ عَلى الدَّابَّة)

Binek Üzerinde Namaz

٢٩٧٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو الضَّبِّيُّ ، قَالَ : ثنا ابْنُ الرَّمَّاحِ قَاصُّ بَلْخٍ ، قَالَ : ثنا كَثِيرُ بْنُ زِيَادٍ الأَزْدِيُّ أَبُو سَهْلٍ ، ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَعْلَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ ، فَأَصَابَتْنَا السَّمَاءُ ، فَكَانَتِ الْبِلَّةُ مِنْ تَحْتِنَا وَالسَّمَاءُ مِنْ فَوْقِنَا وَكُنَّ فِي مَضِيقٍ ، فَحَضَرَتِ الصَّلاةُ ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلالا فَأَذَّنَ وَأَقَامَ ، وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى عَلَى رَاحِلَتِهِ وَالْقَوْمُ عَلَى رَوَاحِلِهِمْ يُومِئُ إِيمَاءً يَجْعَلُ السُّجُودَ أَخْفَضَ مِنَ الرُّكُوعِ "

قلت : رواه أبو داود من حديث يعلى بن مرة وهو هنا من حديث يعلى بن أمية . رواه الطبراني في الكبير ,وإسناده إسناد أبي داود ورجاله موثقون إلا أن أبا داود قال : غريب تفرد به عمر بن الرماح.

2979. Ya'lâ b. Umeyye anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuğa çıkmıştı. Derken yağmur yağdı. Hem altımız ıslanmıştı, hem de üzerimize gökten yağmur yağmaya devam ediyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir geçide geldiğinde namaz vakti girdi. Hemen

[1] Abdullah b. Abdilkuddüs, A'meş'ten rivayetinde teferrüd etmiş ve hadisi İbn Mesûd'un müsnedi yaparak yanılmıştır. Halbuki hadis, Müslim'in *Sahîh*'i ve başka kaynaklarda İbn Abbâs'dan nakledilmiştir. Yine hadis mevkûf (sahabiye ait) olduğu halde burada ravi "sıkıntının kaldırılması" gerekçesini Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmıştır. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1212; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10525.

[2] Bezzâr, (no. 689) demiştir ki: Hadisin rivayetinde, kendisine mütabaat yapılmayan Osman b. Hâlid teferrüd etmiştir. Buhârî, Ebû Ahmed el-Hâkim ve Ebû Hâtim onun "hadisi münker" biri olduğunu belirtmişlerdir. İbn Adî de "Hadisleri mahfûz değildir" demiştir.

Bilâl'e emir verdi. Bilâl ezan okuyup kâmet getirdi. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) öne çıkarak devesinin üzerinde namazı kıldı. Topluluk da kendi binekleri üzerinde ima ile namazlarını kıldılar. Secdede, rüku haline göre biraz fazla eğildiler.

★Ben derim ki: Bunu Ebû Dâvud, Ya'lâ b. Murre hadisi olarak nakletmiştir. Burada ise hadis Ya'lâ b. Umeyye'dendir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Senedi Ebû Dâvud'un senedi olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir. Ne var ki Ebû Dâvud "Hadis garib olup rivayetinde Ömer b. er-Remmâh teferrüd etmiştir" açıklamasını yapmıştır.[1]

٢٩٨٠ – حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ الْفَرَجِ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَاءٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا كُنْتُمْ فِي الْقَصَبِ ، أَوِ الثَّلْجِ ، أَوِ الرَّدَاغِ ، فَحَضَرَتِ الصَّلاَةُ ، فَأَوْمِئُوا إِيمَاءً "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: محمد بن قضاء, وهو ضعيف .

2980. Alkame b. Abdillah el-Müzenî'nin babasına dayandırarak naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayvan sırtındasınız ve yerde kar, yağmur ve çamur var. Bu durumda namaz vakti gelmişse, (namazı) ima ile kılın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Fezâ zayıftır.

٢٩٨١ – و عَنْ عَمْرِو بْنِ يَعْلَى قَالَ : حَضَرَتِ الصَّلاَةُ صَلاَةُ الْمَكْتُوبَةِ وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رِكَابِنَا فَأَمَّنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَقَدَّمَنَا ثُمَّ أَمَّنَا فَصَلَّيْنَا عَلَى رِكَابِنَا "

رواه البزار, وفيه: عبد الأعلى بن عامر, وهو ضعيف.

2981. Amr b. Ya'lâ bildiriyor: Farz namazı vakti geldi. Biz, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bineklerimiz üzerindeydik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize imam olup önümüze geçti. Böylece bize imamlık yaparak bineklerimiz üzerinde namazı kıldık.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdüla'lâ b. Âmir zayıftır.

---

[1] Hadis Tirmizî tarafından rivayet edilmiştir, Ebû Dâvud değil, bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 256.

٢٩٨٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، قَالا : ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، ثنا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ ، قَالَ : أَقْبَلْنَا مَعَ أَنَسٍ مِنَ الْكُوفَةِ ، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِأَطَّطٍ أَصْبَحْنَا وَالأَرْضُ طِينٌ وَمَاءٌ ، فَصَلَّى الْمَكْتُوبَةَ عَلَى دَابَّتِهِ ، ثُمَّ قَالَ : " مَا صَلَّيْتُ الْمَكْتُوبَةَ قَطُّ عَلَى دَابَّتِي قَبْلَ الْيَوْمِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2982. Enes b. Sîrîn anlatmaktadır: Enes b. Mâlik'le birlikte Kûfe'den yola çıktık. Atat[1] dağına geldiğimizde sabah oldu. Yer çamurlu ve ıslaktı. Bu yüzden Enes farz namazını hayvan üzerinde kıldı ve "Bugüne kadar farz namazı hiç binek üzerinde kılmamıştım" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٢٩٨٣ - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الصَّبَّاحِ الرَّقِّيُّ ، حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ مَوْلاةٍ لَهُ يُقَالُ لَهَا عَزَّةُ ، وَكَانَتْ مِنَ النِّسَاءِ الأُوَلِ ، قَالَتْ : خَطَبَنَا أَبُو بَكْرٍ ، فَقَالَ : " لا تُصَلُّوا عَلَى الْبَرَادِعِ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات إن كانت عزة صحابية وهو الظاهر من قول أبي حازم .

2983. İlk Müslüman olan kadınlardan Azze demiştir ki: Ebû Bekir bize hutbe okudu ve hutbesinde: "Eğer çulları üzerinde namaz kılmayın" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Ravi Ebû Hâzım'ın sözünden Azze'nin kadın sahabi olduğu anlaşılmaktadır.

٢٩٨٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " الصَّلاَةُ عَلَى ظَهْرِ الدَّابَّةِ فِي السَّفَرِ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا"

رواه أحمد والطبراني في الأوسط, وفيه: يونس بن الحارث ,ضعفه أحمد وغيره, ووثقه ابن حبان وأبو أحمد بن عدي وابن معين في رواية .

2984. Ebû Mûsa'nın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yolculuk sırasında hayvan üzerinde namaz şöyle, şöyle, şöyle, şöyle kılınır"* buyurmuştur.

---

[1] Atat, Kufe ile Basra arasından bir dağ adıdır.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Yunus b. el-Hâris'i Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görürlerken, İbn Hibbân, Ebû Ahmed b. Adî ve bir rivayete göre İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir.

٢٩٨٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَاقِدٍ قَالَ أَخْبَرَنِى عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ عَنِ الْهِرْمَاسِ قَالَ أَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّى عَلَى بَعِيرٍ نَحْوَ الشَّامِ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: عبد الله بن واقد الحراني, وثقه أحمد وابن معين في رواية وقال البخاري : تركوه وضعفه جماعة .

2985. Hirmâs b. Ziyâd demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Şam yolunda deve üzerinde namaz kılarken gördüm.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Vâkıd el-Harrânî'yi Ahmed b. Hanbel ve bir rivayete göre İbn Maîn güvenilir kabul etmiştir. Buhârî ise: "Âlimler kendisini terk etmişlerdir" derken, bir grup da kendisini zayıf olarak değerlendirmiştir.

٢٩٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِى لَيْلَى عَنْ عَطَاءٍ أَوْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِى سَعِيد وَعَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- كَانَ يُصَلِّى عَلَى رَاحِلَتِهِ فِى التَّطَوُّعِ حَيْثُمَا تَوَجَّهَتْ بِهِ يُومِئُ إِيمَاءً وَيَجْعَلُ السُّجُودَ أَخْفَضَ مِنَ الرُّكُوعِ"

قلت : حديث ابن عمر في الصحيح باختصار وحديث أبي سعيد رواه أحمد والبزار وفي إسنادهما: محمد بن أبي ليلى, وفيه كلام .

2986. Ebû Saîd ve İbn Ömer'in naklettiklerine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bineği üzerinde hayvanın döndüğü her cihete doğru nafile namaz kılardı. Namazı ima ederek kılar; secdede rükûa göre daha fazla eğilirdi.

★Ben derim ki: İbn Ömer hadisi *Sahîh*'te muhtasar olarak geçmiştir. Ebû Saîd hadisini ise Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ikisinin senedinde de ismi geçen Muhammed b. Ebî Leylâ hakkında tenkit vardır.

٢٩٨٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُصَلِّى عَلَى رَاحِلَتِهِ تَطَوُّعاً فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ نَزَلَ فَأَوْتَرَ عَلَى الأَرْضِ.

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

2987. Saîd b. Cübeyr'in naklettiğine göre İbn Ömer bineği üzerinde nafile namaz kılardı. Vitir kılmak istediğinde iner (konaklar), yerde kılardı.

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٨٨ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ شُقْرَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَأَيْتُهُ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَوَجِّهاً إِلَى خَيْبَرَ عَلَى حِمَارٍ يُصَلِّي عَلَيْهِ يُومِئُ إِيمَاءً"

رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: مسلم بن خالد الزنجي, ضعفه أحمد وغيره ,ووثقه الشافعي وابن حبان وأبو أحمد بن عدي .

2988. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Şukrân demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem bir eşek üzerinde Hayber'e doğru yol alırken ima ile namaz kıldığını gördüm.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta[1] Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Müslim b. Hâlid ez-Zencî'yi Ahmed b. Hanbel ve başkaları zayıf görürlerken, Şafiî, İbn Hibbân ve Ebû Ahmed b. Adî güvenilir kabul etmişlerdir.

٢٩٨٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقِ بْنِ بُكَيْرٍ ، قَالَ : ثنا ضِرَارُ بْنُ صُرَدٍ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الدَّرَاوَرْدِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَمِّهِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ،عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي السُّبْحَةَ عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ مَا تَوَجَّهَتْ بِهِ وَلا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي الْمَكْتُوبَةِ"

رواه البزار, وفيه: ضرار بن صرد, وهو ضعيف .

2989. Sa'd b. Ebî Vakkâs demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) bineği üzerinde hayvanın döndüğü her cihete doğru nafile namaz kılarken gördüm. Aynı şeyi farz namaz kılarken yapmazdı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Dırâr b. Sured zayıftır.

٢٩٩٠ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ السَّدُوسِيُّ ، ثنا حَكِيمُ بْنُ خِذَامٍ ، ثنا الْعَلاءُ بْنُ كَثِيرٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتِرُ عَلَى بَعِيرِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: العلاء بن كثير الليثي ,وهو ضعيف جدا .

2990. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devesi üzerinde vitir kılardı.

---

[1] İlave için bkz. *Müsned*, III, 495, no. 7410; *el-Mu'cemu'l-evsat*, 80- *Mecmau'l-Bahreyn*.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Alâ b. Kesîr el-Leysî oldukça zayıf biridir.

(بَابُ الصَّلاةِ فِي السَّفِينَةِ)

Gemide Namaz

٢٩٩١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّيْمِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ ، قَالَ : نا شَيْخٌ مِنْ ثَقِيفٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهُ أَنْ يُصَلِّيَ فِي السَّفِينَةِ قَائِمًا مَا لَمْ يَخْشَ الْغَرَقَ "

رواه البزار, وفيه: رجل لم يسم, وبقية رجاله ثقات, وإسناده متصل.

2991. Câfer b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona, eğer boğulma korkusu duymuyorsa, gemide ayakta namaz kılmasını emretmiştir.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Kalan ravileri ise güvenilir, senedi de muttasıldır.

٢٩٩٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ . ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، قَالا : حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، ثنا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ ، قَالَ : خَرَجْتُ مَعَ أَنَسٍ إِلَى أَرْضٍ بِبَثَقَ سِيرِينَ ، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِدِجْلَةَ حَضَرَتِ الظُّهْرُ ، " فَأَمَّنَا قَاعِدًا عَلَى بِسَاطٍ فِي السَّفِينَةِ ، وَإِنَّ السَّفِينَةَ لَتَجُرُّ بِنَا جَرًّا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

2992. Enes b. Sîrîn anlatmaktadır: Enes b. Mâlik ile beraber Beysak-ı Sîrîn topraklarına doğru yola çıktık. Dicle'ye vardığımızda öğle namazı vakti girdi. Enes seyir halindeki gemide bir halı üzerine oturarak bize imam oldu. Bir taraftan da gemi ilerliyordu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr* (no. 681)

(بَابُ التَّطَوُّعِ فِي السَّفَرِ قَبْلَ الصَّلاةِ وَبَعْدَهَا)

Yolculuk Sırasında Farz Namazlar Öncesi ve Sonrasında Sünnet Kılmak

٢٩٩٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ , " أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، وَعَائِشَةَ كَانَا يَتَطَوَّعَانِ فِي السَّفَرِ قَبْلَ الصَّلاةِ وَبَعْدَهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وقتادة لم يسمع من ابن مسعود ولا عائشة, وبقية رجاله ثقات .

993. Katâde'nin naklettiğine göre İbn Mes'ûd ve Âişe yolculuk sırasında farz namaz öncesinde ve sonrasında nafile namaz kılarlardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Katâde ne İbn Mes'ûd'dan ne de Âişe'den hadis işitmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٢٩٩٤ - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي سَفَرٍ ، فَقَالَ : " إِنَّ هَذَا السَّفَرَ جُهْدٌ وَثِقَلٌ ، فَإِذَا أَوْتَرَ أَحَدُكُمْ ؛ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ ، فَإِنِ اسْتَيْقَظَ ، وَإِلا كَانَتَا لَهُ "

رواه البزار, وفيه: عبد الله بن صالح كاتب الليث, واختلف في الاحتجاج به.

2994. Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuk sırasında şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki bu yolculuk yorgunluk ve perişanlıktır. Bu sebeple sizden biriniz vitir kılacaksa (önce) iki rekât namaz kılsın. Sonra uyanırsa (vitri kılar.) Değilse, o iki rekât ona yeter" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys'in kâtibi Abdullah b. Sâlih ile ihticac konusu tartışmalıdır.[1]

---

[1] Bkz. no. 3487; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 1410.

(Cuma Günü ve Namazı İle İlgili Bölümler)

(بَابُ فِي الْجُمُعَةِ وَفَضْلِهَا)

Cuma Günü ve Fazileti

٢٩٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَخْبِرْنَا عَنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مَاذَا فِيهِ مِنَ الْخَيْرِ قَالَ " فِيهِ خَمْسُ خِلاَلٍ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ هَبَطَ آدَمُ وَفِيهِ تُوُفِّيَ آدَمُ وَفِيهِ سَاعَةٌ لاَ يَسْأَلُ اللَّهَ عَبْدٌ فِيهَا شَيْئًا إِلاَّ آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهُ مَا لَمْ يَسْأَلْ مَأْثَماً أَوْ قَطِيعَةَ رَحِمٍ وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلاَ سَمَاءٍ وَلاَ أَرْضٍ وَلاَ جِبَالٍ وَلاَ حَجَرٍ إِلاَّ وَهُوَ يُشْفِقُ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ "

رواه أحمد والبزار إلا أنه قال فيه : " سيد الأيام يوم الجمعة ", والطبراني في الكبير, وفيه: عبد الله بن محمد بن عقيل, وفيه كلام وقد وثق, وبقية رجاله ثقات.

قلت : وقد تقدم حديث عائشة ومعاذ بن جبل في أن اليهود حسدونا على الجمعة في باب القبلة والتأمين.

2995. Sa'd b. Ubâde'den nakledildiğine göre Ensar'dan bir zat Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Bana Cuma gününü anlat. O günde ne gibi hayırlar vardır?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu:

"O günün beş özelliği vardır: Hz. Âdem o gün yaratıldı, (yeryüzüne) o gün indirildi. Yine Allah, Âdem'in canını o gün aldı. O günde öyle bir saat/vakit vardır ki kul, günah işleme ya da akrabalık ilişkilerini kesme anlamına gelecek bir şey istemedikçe o saatte Allah'tan ne isterse, Allah onu kendisine muhakkak verir. Kıyamet o gün kopar. Ayrıca melek-i mukarreb (ilahi makama yakın melek), gök, yer, dağ, taş, ne varsa hepsi Cuma gününe saygı duyar."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, *"Günlerin efendisi Cuma günüdür"* ifadesiyle Bezzâr ve ayrıca *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. Akîl hakkında tenkit vardır. Bununla beraber güvenilir de kabul edilmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

Ben derim ki: Konuyla ilgili olarak daha evvel Kıble ve Âmin sözüne dair bölümde *"Yahudiler Cuma günü yüzünden bize haset etmişlerdir"* ifadesiyle Âişe ve Muâz b. Cebel hadisi geçmişti.[1]

٢٩٩٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَرَامَةَ ، قَالَ : نا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ الْقَطَوَانِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَفْصٍ ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : عُرِضَتِ الْجُمُعَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، جَاءَ جِبْرِيلُ فِي كَفِّهِ كَالْمِرْآةِ الْبَيْضَاءِ فِي وَسَطِهَا كَالنُّكْتَةِ السَّوْدَاءِ ، فَقَالَ : " مَا هَذِهِ يَا جِبْرِيلُ ؟ قَالَ : هَذِهِ الْجُمُعَةُ يَعْرِضُهَا عَلَيْكَ رَبُّكَ لِتَكُونَ لَكَ عِيدًا وَلِقَوْمِكَ مِنْ بَعْدِكَ ، وَلَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ تَكُونُ أَنْتَ الْأَوَّلَ ، وَيَكُونُ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى مِنْ بَعْدِكَ ، وَفِيهَا سَاعَةٌ لَا يَدْعُو أَحَدٌ رَبَّهُ بِخَيْرٍ هُوَ لَهُ قَسْمٌ إِلَّا أَعْطَاهُ ، أَوْ يَتَعَوَّذُ مِنْ شَرٍّ إِلَّا دَفَعَ عَنْهُ مَا هُوَ أَعْظَمُ مِنْهُ ، وَنَحْنُ نَدْعُوهُ فِي الْآخِرَةِ يَوْمَ الْمَزِيدِ " فذكر الحديث

قلت : ويأتي بتمامه إن شاء الله في صفة الجنة . رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات, وروى أبو يعلى طرفا منه .

2996. Enes b. Mâlik'in anlattığına göre Cuma günü Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) arz edilmiştir. Cebrail avucunda, ortasında siyah bir nokta bulunan parlak bir ayna gibi bir şeyle geldi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

"Bu nedir ey Cibrîl?" diye sordu. O da şu karşılığı verdi: "Bu Cuma günüdür. Rabbin hem senin için, hem de senden sonra ümmetin için bayram olmak üzere bu günü sana teklif ediyor. O günde sizin için hayır vardır. Böylece ilk gün sana ait olur. Yahudiler ve Hıristiyanlar ise seni takip ederler. O günde öyle bir saat (zaman dilimi) vardır ki bir kimse o saatte Rabbinden kendisi için ayrılmış bir iyiliği dilerse mutlaka onu (Rabbi) kendisine verir. Ya da bir şerden (Allah'a) sığınırsa, muhakkak ondan daha büyük bir şer kendisinden savulur. Biz âhirette o güne «İyilikleri artırma» günü deriz...."

★Ben derim ki: Hadisin tamamı inşallah Cennetin Özellikleri bahsinde gelecektir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Ebû Ya'lâ ise bir kısmını rivayet etmiştir.

---

[1] Bkz. no. 18027. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat,* (81-82, 478-*Mecmau'l-Bahreyn*) *el-Ehâdisü't-tıval,* no. 35. *el-Mu'cemu'l-kebîr* no. 5376'da "dilek dileme" kısmı yer almamıştır.

٢٩٩٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ النَّشَائِيُّ ، ثَنَا أَبُو سُفْيَانَ الْحِمْيَرِيُّ ، ثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ حُمْرَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " عُرِضَتْ عَلَيَّ الأَيَّامُ ، فَعُرِضَ عَلَيَّ فِيهَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ ، فَإِذَا هِيَ كَالْمِرْآةِ حَسْنَاءُ ، وَإِذَا فِي وَسَطِهَا نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ ، فَقُلْتُ : مَا هَذَا ؟ قِيلَ : السَّاعَةُ "

ورجاله رجال الصحيح خلا شيخ الطبراني وهو ثقة .

2997. Yine Taberânî'nin Enes'ten naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bana günler arz edildi. Onlar içinde Cuma günü de arz edildi. Onu parlak bir ayna gibi gördüm. Ortasında siyah bir nokta vardı. «Bu nedir?» diye sorduğumda «(Duaların kabul edildiği) saattir» dendi."

★Ravileri, Taberânî'nin hocası hariç, *Sahîh*'in ravileridirler. Taberânî'nin hocası da sikadır.[1]

٢٩٩٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نَا مُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ ، عَنْ أَبِي عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِي عَمَّارٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِتَارِكٍ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلا غَفَرَ لَهُ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح خلا شيخ الطبراني .

2998. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki -aziz ve celil olan- Allah, Cuma günü Müslümanlardan bağışlanmadık hiç kimseyi bırakmaz" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup Taberânî'nin hocası hariç, ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٢٩٩٩ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ ، نا حَامِدُ بْنُ آدَمَ ، نا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ:" تُضَاعَفُ الْحَسَنَاتُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ " رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: خالد بن آدم, وهو كذاب .

---

[1] Taberânî'nin senedinde ismi geçen Dahhâk b. Humre'den Buhârî ve Müslim hiçbir hadis nakletmezken Tirmizî hadisini hasen derecesinde görmüştür. Bkz. *es-Silsiletü's-Sahîha*, no. 1933.

2999. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü ecirler kat kat verilir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hâlid b. Âdem yalancının tekidir.

٣٠٠٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا الْفَرَجُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَيِّ شَيْءٍ سُمِّيَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ قَالَ " لِأَنَّ فِيهَا طُبِعَتْ طِينَةُ أَبِيكَ آدَمَ وَفِيهَا الصَّعْقَةُ وَالْبَعْثَةُ وَفِيهَا الْبَطْشَةُ وَفِي آخِرِ ثَلَاثِ سَاعَاتٍ مِنْهَا سَاعَةٌ مَنْ دَعَا اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا اسْتُجِيبَ لَهُ " رواه أحمد .

3000. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) "Neden dolayı bu güne Cuma günü dendi?" diye soruldu. O da şu karşılığı verdi: *"Çünkü baban Âdem'in çamuru o gün kalıba döküldü. Kıyamet (ölümü) de, yeniden dirilme de, cezalandırma da o gün olacaktır. O günün son üç saati içinde öyle bir saat vardır ki, o saatte kim Allah'a dua ederse, duası kabul edilir."*

★Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[1]

٣٠٠١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ الْعَلَاءَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " مَا تَطْلُعُ الشَّمْسُ بِيَوْمٍ وَلَا تَغْرُبُ بِأَفْضَلَ أَوْ أَعْظَمَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ" فذكر نحوه . ورجالهما رجال الصحيح .

3001. Yine Ahmed b. Hanbel'in Ebû Hureyre'den naklettiği bir diğer rivayete göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güneş, Cuma gününden daha üstün, ya da daha büyük bir gün üzerine ne doğmuştur, ne de batmıştır"* buyurmuştur.....

★Ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣٠٠٢ – و عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :"سَيِّدُ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ أَبُوكُمْ وَفِيهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَفِيهِ خَرَجَ وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إبراهيم بن يزيد بن الخوزي ,وهو ضعيف .

---

1 Ahmed b. Hanbel, no. 8088. Senedinde kopukluk vardır. Yine senedinde ismi geçen Ferac b. Fadâle de zayıf olup Buhârî ile Müslim'in hiçbiri kendisinden hadis nakletmemiştir. Bkz. *Fethu'l-Bârî*, II, 346.

3002. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah katında günlerin efendisi Cuma günüdür. Babanız Âdem o gün yaratılmış, o gün cennete girmiş ve o gün cennetten çıkmıştır. Kıyamet de o gün kopacaktır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Yezîd el-Hûzî[1] zayıftır.

٣٠٠٣ - وَرَوَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ نَحْوَهُ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ

3003. Abdullah b. Selâm'dan da uzun bir hadis içinde benzeri nakledilmiştir.

٣٠٠٤ - وعَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" تُحْشَرُ الأَيَّامُ عَلَى هَيْئَتِهَا وَتُحْشَرُ الجُمُعَةُ زَهْرَاءُ مُنِيرَةٌ أَهْلُهَا يَحُفُّونَ بِهَا كَالعَرُوسِ تُهْدَى إِلَى خِدْرِهَا تُضِيءُ لَهُمْ يَمْشُونَ فِي ضَوْئِهَا أَلْوَانُهُمْ كَالثَّلْجِ بَيَاضاً وَرِيحُهُمْ كَالْمِسْكِ يَخُوضُونَ فِي جِبَالِ الكَافُورِ يَنْظُرُ إِلَيهِمُ الثَّقَلَانِ لَا يُطْرِقُونَ تَعَجُّباً حَتَّى يَدْخُلُونَ الجَنَّةَ وَلَا يُخَالِطُهُمْ أَحَدٌ إِلَّا الْمُؤَذِّنُونَ الْمُحْتَسِبُونَ "

رواه الطبراني في الكبير, عن الهيثم بن حميد ,عن حفص بن غيلان, وقد وثقهما قوم وضعفهما آخرون وهما محتج بهما .

3004. Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Günler kendi suretlerinde haşrolunurlar. Cuma günü ise etrafına ışık saçan parlak bir gün olarak haşrolunur. Bu güne sahip çıkanlar, haremine yolculanan gelin gibi etrafını sararlar. Cuma yollarını aydınlatır ve onun aydınlığında yürürler. Renkleri kar gibi bembeyaz, kokuları misk kokusu gibidir. Bu şekilde kâfur dağlarına dalarlar. Sekaleyn (insanlar ve cinler hayranlıkla) onlara bakarlar ve onlar cennete girinceye kadar şaşkınlık içinde başlarını çevirmezler. Kendilerine sadece ecirlerini Allah'tan bekleyen müezzinler katılırlar."

---

[1] Hûzî, Mekke'de bir dağ yoluna dayanılarak verilmiş bir nisbedir. Zira kendisi orada otururdu ve bu yüzden orasına "Hûz geçidi" denirdi. Ahmed b. Hanbel ve Nesâî, (Hûzî'nin) metrûk olduğunu söylemişlerdir. İbn Main de: "Güvenilir değildir" demiştir. Diğer taraftan Buhârî: "Hakkında yorum yapılmamıştır" derken, İbn Adî de: "Hadisi yazılır" diye değerlendirmiştir. Bkz. *Mîzanü'l-İ'tidâl*, I, 75. Heysemî de metrûk olduğunu belirtmiştir. Bkz. III, 88, 218.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Heysem b. Humeyd kanalıyla Hafs b. Ğaylân'dan nakletmiştir. Bu ikisini bir grup kimse güvenilir kabul ederken diğer alimler zayıf görmüşlerdir. Ancak kendileriyle ihticac edilir.

٣٠٠٥ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ ، ثنا نَافِعٌ أَبُو هُرْمُزٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَلا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ الْمَلائِكَةِ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ ، وَأَفْضَلُ النَّبِيِّينَ آدَمُ ، وَأَفْضَلُ الأَيَّامِ يَوْمُ الْجُمُعَةِ ، وَأَفْضَلُ الشُّهُورِ شَهْرُ رَمَضَانَ ، وَأَفْضَلُ اللَّيَالِي لَيْلَةُ الْقَدْرِ ، وَأَفْضَلُ النِّسَاءِ مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ " رواه الطبراني في الكبير, وفيه: نافع بن هرمز, وهو ضعيف .

3005. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Size meleklerin en üstününü söyleyeyim mi? Cebrail (aleyhisselam)*dır. Peygamberlerin en üstününü söyleyeyim mi? Âdem'dir. Günlerin en üstününü söyleyeyim mi? Cuma günüdür. Ayların en üstününü söyleyeyim mi? Ramazan ayıdır. Gecelerin en üstününü söyleyeyim mi? Kadir gecesidir. Kadınların en üstününü söyleyeyim mi? Meryem binti İmrân'dır."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde simi geçen Nâfi[1] Ebû Hürmüz zayıftır.

٣٠٠٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَالِكٍ الْقُشَيْرِيُّ ، نَا زَائِدَةُ بْنُ أَبِي الرُّقَادِ ، عَنْ زِيَادٍ النُّمَيْرِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَخَلَ رَجَبٌ قَالَ : " اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ ، وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ " ، وَكَانَ إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ قَالَ : " هَذِهِ لَيْلَةٌ غَرَّاءُ وَيَوْمٌ أَزْهَرُ "

رواه البزار, وفيه: زائدة بن أبي الرقاد, قال البخاري : منكر الحديث وجهله جماعة .

3006. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Receb ayına girince: *"Allahım! Receb ve Şaban aylarını bize bereketli kıl. Bizi Ramazan ayına ulaştır"* diye dua ederdi. Eğer Cuma gecesi ise: *"Bu gece parlak bir gece ve aydınlık bir gündür"* derdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Zâide b. Ebi'r-Rukâd hakkında Buhârî "Hadisi münkerdir" derken bir grup da kendisini cahillikle itham etmiştir.[1]

---

[1] Nâfi b. Hürmüz, Ebû Hürmüz'dür. Ukaylî ismini "Nâfi b. Abdilvâhid" diye vermiştir. Bu kişinin Ahmed b. Hanbel ve bir grup bilgin zayıf olduğunu söylerken, İbn Maîn bir keresinde yalancı olduğunu belirtmiştir. Yine Ebû Hâtim: "Metrûk olup hadisi bir değer ifade etmez" derken, Nesâî de "güvenilir değildir" açıklamasını yapmıştır. Bkz. *Mîzânü'l-i'tidâl*, IV, 243.

٣٠٠٧ – عن أبي هريرة وحذيفة قالا قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم : "أَضَلَّ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَنِ الْجُمُعَةِ مَنْ كَانَ قَبْلَنَا لِلْيَهُودِ السَّبْتُ ، وَلِلنَّصَارَى الأَحَدِ نَحْنُ الآخِرُونَ فِي الدُّنْيَاالأَوَّلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِالْمَغْفُورِ لَهُمْ قَبْلَ الخَلَائِقِ"

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : المغفور لهم قبل الخلائق . رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح .

3007. Ebû Hureyre ve Huzeyfe'nin bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah, bizden öncekilere Cuma gününü nasip etmedi. Yahudilerin günü Cumartesi, Hıristiyanların günü ise Pazardır. Biz dünyaya geliş sırasına göre sonuncuyuz; ancak kıyamet günü ilk olacağız ve Müslümanlar diğer yaratılanlardan önce bağışlanacaklardır."

★Hadis *"Müslümanlar diğer yaratılanlardan önce bağışlanacaklardır"* cümlesi hariç, *Sahîh*'te geçmiştir. Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣٠٠٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ ، حَدَّثَنَا أَبِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ عَوَّامِ الْبَصْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَيْلَةَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ سَاعَةً ، لَيْسَ فِيهَا سَاعَةٌ إِلا وَلِلَّهِ فِيهَا سِتُّ مِائَةِ عَتِيقٍ مِنَ النَّارِ " ، قَالَ : ثُمَّ خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِ فَدَخَلْنَا عَلَى الْحَسَنِ فَذَكَرْنَا لَهُ حَدِيثَ ثَابِتٍ ، فَقَالَ : سَمِعْتُهُ ، وَزَادَ فِيهِ : " كُلُّهُمْ قَدِ اسْتَوْجَبَ النَّارَ "

رواه أبو يعلى من رواية عبد الصمد بن أبي خداش, عن عوام البصري ,و لم أجد من ترجمهما .

3008. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü ve gecesi 24 saattir. Bunların her bir saatinde Allah 600 kulunu cehennemeden âzâd eder"* buyurmuştur. Ravi der ki: Sonra onun (Sâbit el-Bünânî'nin) yanından çıkıp Hasan'ın yanına girdik ve ona Sâbit'in hadisini zikrettik. "Onu ben de işittim" dedi, ayrıca şu ilaveyi nakletti: *"Hepsi de cehennemi hak etmişlerdi."*

---

[1] Bkz. Abdullah b. Ahmed, *Zevaidü Müsned*, no. 2346. Senedinde ismi geçen Ziyâd b. Abdillah en-Nümeyrî de zayıftır.

★Hadisi Ebû Ya'lâ, Abdüssamed b. Ebî Hıdâş kanalıyla Avvâm el-Basrî'den nakletmiştir ki bu ikisinin biyografisini zikredeni görmedim.[1]

(بَابُ فِي السَّاعَةِ الَّتِي فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü İçinde Bulunan Saat

٣٠٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثَنِي الْعَبَّاسُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ الأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لاَ يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَهِيَ بَعْدَ الْعَصْرِ"

رواه أحمد, وفيه: محمد بن أبي مسلمة الأنصاري, قال الذهبي : روى عنه عباس ولا يعرفان.

قلت : أما عباس فهو عباس بن عبد الرحمن بن ميناء, روى عنه ابن جريج, كما روى عنه في المسند وجماعة, وروى له ابن ماجة وأبو داود في المراسيل ووثقه ابن حبان, و لم يضعفه أحد والله أعلم .

3009. Ebû Saîd ve Ebû Hureyre'nin naklettiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Cuma günü içinde öyle bir saat vardır ki Müslüman bir kul bu saate denk getirtip aziz ve celil olan Allah'tan bir iyilik isterse, mutlaka Allah onu kendisine verir. Bu saat ikindiden sonradır"

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Mesleme el-Ensârî hakkında Zehebî: "Kendisinden Abbâs (isminde biri) rivayette bulunmuştur ki ikisi de tanınmamaktadır" açıklamasını yapmıştır. Ben derim ki: Abbâs'dan maksat, Abbâs b. Abdirrahman b. Mînâ' olup kendisinden, *Müsned*'de rivayet edildiğine göre İbn Cüreyc ve bir grup kimse rivayette bulunmuştur. Yine İbn Mâce ve *el-Merâsîl*'inde Ebû Dâvud kendisinden hadis nakletmişlerdir. Ayrıca İbn Hibbân kendisini güvenilir kabul etmiş ve kimse zayıf olduğunu söylememiştir. Doğrusunu Allah bilir.[2]

٣٠١٠ - وعَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وأَبَا سَعِيدٍ يَذْكُرَانِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لاَ يُوَافِقُهَا عَبْدٌ وَهُوَ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئاً إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ "قَالَ : و عَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَلاَمٍ يَذْكُرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : نَعَمْ هِيَ

---

[1] Bkz. Ebû Ya'lâ, no. 3484. Senedinde ismi geçen Abdülvâhid b. Zeyd el-Basrî hakkında da İbn Hibbân "Hafızasının zayıf oluşu ve çokça yanılması sebebiyle haberleri karıştırırdı. Bu tür hataları artınca, terk edilmeyi hak etti" demiştir.

[2] Bkz. Ahmed b. Hanbel, no. 7674.

آخرُ سَاعَةٍ قُلْتُ : إِنَّمَا قَالَ وَهُوَ يُصَلِّي وَلَيْسَتْ تِلْكَ سَاعَةَ صَلاةٍ قَالَ : أَمَا سَمِعْتَ أَوْ أَمَا بَلَغَكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ انْتَظَرَ الصَّلاةَ فَهُوَ فِي صَلاَةٍ "

قلت : حديث أبي هريرة في الصحيح وحديث ابن سلام في الصحيح ولكنه موقوف . رواه البزار, ورجاله رجال الصحيح .

3010. Ebû Seleme bildiriyor: Ebû Hureyre ve Ebû Saîd, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü naklederlerken işittim: *"Cuma günü içinde öyle bir saat vardır ki bir kul namaz kılarken bu saate denk getirtip Allah'tan bir şey isterse, muhakkak Allah onu kendisine verir."* Ravi der ki: "Abdullah b. Selâm da bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) mı dayandırıyordu?" diye sordum. "Evet. Bu, günün son saatidir" dedi. Ben: "Hadiste «namaz kılarken» ifadesini kullanmıştır. Halbuki o saat, namaz kılma saati değildir" diye itiraz edince, buna "Duymadın mı ya da sana ulaşmadı mı ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) «*Kim namazı beklerse, namazdaymış gibi muamele görür*» buyurmuştu" şeklinde karşılık verdi.

★Ben derim ki: Ebû Hureyre hadisinin *Sahîh*'te geçtiği gibi İbn Selâm hadisi de *Sahîh*'te geçmiştir; ancak o mevkûftur (sahabi sözüdür).

Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣٠١١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِد ، قَالَ : نا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ عَلِيٍّ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً لا يُوَافِقُهَا مُسْلِمٌ ، يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا ، إِلا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ "

رواه البزار, ورجاله ثقات كلهم .

3011. Hz. Ali b. Ebî Tâlib'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü içinde öyle bir saat vardır ki, bir Müslüman bu saate denk getirip Allah'tan bir iyilik isterse, mutlaka Allah onu kendisine verir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup bütün ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٠١٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، قَالَ : نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " ابْتَغُوا السَّاعَةَ الَّتِي تُرْجَى فِي الْجُمُعَةِ ، مَا بَيْنَ صَلاةِ الْعَصْرِ إِلَى غَيْبُوبَةِ الشَّمْسِ ، وَهِيَ قَدْرُ هَذَا " يَعْنِي : قَبْضَتَهُ

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: ابن لهيعة, واختلف في الاحتجاج به, وبقية رجاله ثقات, وهو عند الترمذي دون قوله : " وهي قدر هذا " .

3012. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü içinde (bereketi) umulan saati, ikindi vakti ile Güneş'in batışı arasındaki bir zamanda arayın. O, şu kadardır -yani, bir tutamlıktır-"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a ile ihticac konusu tartışmalıdır. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir. Hadisi Tirmizî de *"O, şu kadardır"* sözü olmaksızın rivayet etmiştir.

٣٠١٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِرْسٍ ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنِي الأَصْبَغُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ عَلِيٍّ ، حَدَّثَتْنِي مَرْجَانَةُ مَوْلاةُ عَلِيٍّ ، قَالَتْ : حَدَّثَتْنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَنْ أَبِيهَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً ، لا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا إِلا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ "

رواه الطبراني في الأوسط , ومرجانة لم تدرك فاطمة وهي مجهولة, وفيه مجاهيل غيرها .

3013. Fâtıma binti Resûlillah (sallallahu aleyhi vesellem), babası Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü nakletmiştir: *"Cuma günü içinde öyle bir saat vardır ki, Müslüman bir kul o saate denk getirip Allah'tan bir iyilik isterse, mutlaka Allah onu kendisine verir."*

★Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Mercâne, Fâtıma'ya yetişmemiş meçhul bir ravidir. Senedinde ondan başka da meçhul ravileri bulunmaktadır.

٣٠١٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ وَسُرَيْجٌ قَالاَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لاَ يُوَافِقُهَا مُسْلِمٌ وَهُوَ فِي صَلاَةٍ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْراً إِلاَّ آتَاهُ إِيَّاهُ. قَالَ وَقَلَّلَهَا أَبُو هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ: فلما قَالَ فَلَمَّا تُوُفِّيَ أَبُو هُرَيْرَةَ قُلْتُ وَاللَّهِ لَوْ جِئْتُ أَبَا سَعِيدٍ فَسَأَلْتُهُ عَنْ هَذِهِ السَّاعَةِ أَنْ يَكُونَ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ فَأَتَيْتُهُ فَأَجِدُهُ يُقَوِّمُ عَرَاجِينَ. فَقُلْتُ يَا أَبَا سَعِيدٍ مَا هَذِهِ الْعَرَاجِينُ الَّتِي أَرَاكَ تُقَوِّمُ قَالَ هَذِهِ عَرَاجِينُ جَعَلَ اللَّهُ لَنَا فِيهَا بَرَكَةً كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّهَا وَيَتَخَصَّرُ بِهَا فَكُنَّا نُقَوِّمُهَا وَنَأْتِيهِ بِهَا فَرَأَى بُصَاقاً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ وَفِي يَدِهِ عُرْجُونٌ مِنْ تِلْكَ الْعَرَاجِينِ فَحَكَّهُ وَقَالَ إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَتِهِ فَلاَ يَبْصُقْ أَمَامَهُ فَإِنَّ رَبَّهُ أَمَامَهُ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ فَإِنْ لَمْ قَالَ سُرَيْجٌ لَمْ يَجِدْ مَبْصَقاً فَفِي ثَوْبِهِ أَوْ نَعْلِهِ. قَالَ ثُمَّ هَاجَتِ السَّمَاءُ مِنْ

تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَلَمَّا خَرَجَ النَّبِىُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِصَلَاةِ الْعِشَاءِ الآخِرَةِ بَرَقَتْ بَرْقَةٌ فَرَأَى قَتَادَةَ بْنَ النُّعْمَانِ فَقَالَ مَا السُّرَى يَا قَتَادَةُ. قَالَ عَلِمْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنَّ شَاهِدَ الصَّلَاةِ قَلِيلٌ فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَشْهَدَهَا. قَالَ فَإِذَا صَلَّيْتَ فَاثْبُتْ حَتَّى أَمُرَّ بِكَ. فَلَمَّا انْصَرَفَ أَعْطَاهُ الْعُرْجُونَ وَقَالَ خُذْ هَذَا فَسَيُضِيءُ أَمَامَكَ عَشْراً وَخَلْفَكَ عَشْراً فَإِذَا دَخَلْتَ الْبَيْتَ وَتَرَاءَيْتَ سَوَاداً فِى زَاوِيَةِ الْبَيْتِ فَاضْرِبْهُ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ فَإِنَّهُ شَيْطَانٌ. قَالَ فَفَعَلَ فَنَحْنُ نُحِبُّ هَذِهِ الْعَرَاجِينَ لِذَلِكَ. قَالَ قُلْتُ يَا أَبَا سَعِيدٍ إِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا عَنِ السَّاعَةِ الَّتِى فِى الْجُمُعَةِ فَهَلْ عِنْدَكَ مِنْهَا عِلْمٌ فَقَالَ سَأَلْتُ النَّبِىَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهَا فَقَالَ إِنِّى كُنْتُ قَدْ أُعْلِمْتُهَا ثُمَّ أُنْسِيتُهَا كَمَا أُنْسِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ"

قلت : حديث أبي هريرة في الصحيح وحديث أبي سعيد في حك البصاق أيضا .

رواه أحمد والبزار بنحوه, وزاد : ثم خرجت من عنده - يعني : من عند أبي سعيد - حتى أتيت دار رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه و سلم قال : قلت : هذا رجل قد قرأ التوراة وصحب النبي صلى الله عليه و سلم قال : فدخلت عليه فقلت : أخبرني عن هذه الساعة التي كان رسول الله صلى الله عليه و سلم يقول فيها ما يقول في يوم الجمعة ؟ قال : نعم خلق الله آدم يوم الجمعة وأسكنه الجنة يوم الجمعة وأهبطه إلى الأرض يوم الجمعة وتوفاه يوم الجمعة وهو اليوم الذي تقوم فيه الساعة وهي آخر ساعة من يوم الجمعة قال : قلت : ألست تعلم أن النبي صلى الله عليه و سلم قال : " في صلاة ؟ " قال : أولست تعلم أن النبي صلى الله عليه و سلم قال : " من انتظر صلاة فهو في صلاة "

ورجالهما رجال الصحيح .

3014. Ebû Seleme anlatmaktadır: Ebû Hureyre bize Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözü naklederdi:

"Cuma günü içinde öyle bir saat vardır ki, bir Müslüman namaz kılarak o saate denk getirip Allah'tan bir iyilik isterse, mutlaka Allah onu kendisine verir." Ebû Hureyre eliyle bu sürenin kısalığına işaret ederdi.

Ebû Hureyre vefat edince, kendi kendime dedim ki: "Ebû Saîd'e gidip, şu saat hakkında acaba bilgisi var mı? sorsam." Bu düşünceyle yanına gittim. Onu eğri hurma dallarını doğrulturken buldum. "Ebû Saîd! Bu doğrultmakta olduğun hurma dalları da nedir?" diye sordum. Dedi ki: "Bunlar öyle hurma dallarıdır ki, Allah onlarda bereket var etmiştir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları sever ve onları baston olarak kullanırdı. Biz de onları doğrultup kendisine götürürdük. Bir gün Mescid'in kıble yönünde tükürük gördü. Elinde bu hurma dallarından bir dal vardı ve onunla tükürüğü kazıdı. Sonra «*Sizden birisi namazında sakın önüne tükürmesin. Zira önünde Rabbi vardır. Sol tarafına ya da ayağının*

altında tükürsün». - Süreyc'in rivayetinde ise şu ilave geçer- *"Eğer tükürecek bir yer bulamazsa, elbisesi ya da nalınına tükürür"* buyurdu.

Sonra şöyle devam etti: Sonra o gece gök karardı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazına çıkınca bir şimşek çaktı. O esnada Katâde b. en-Nu'man'ı gördü ve: *"Gecenin bu saatinde burada ne işin var, Katâde?"* diye sordu. Katâde: "Öğrendim ki, ya Resûlallah, (bu gece) namaza katılanlar az. Bu yüzden ben de katılmak istedim" karşılığını verdi. *"Namazı kıldıktan sonra ben yanına gelinceye kadar olduğun gibi kal"* buyurdu. Sonra namazını bitirince, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona hurma dalını vererek: *"Bunu al. Bu senin önünden on (arşın), arkandan on (arşın) mesafeyi aydınlatacaktır. Evine girdiğinde evin köşesinde bir karaltı görürsen, o konuşmadan sen ona vur. Çünkü o şeytandır"* buyurdu. O da öyle yaptı. İşte bu yüzden biz bu hurma dallarını severiz.

Dedim ki: "Ey Ebû Saîd! Ebû Hureyre bize Cuma günündeki saatten bahsetti. Senin o konuda bir bilgin var mı?" Şöyle karşılık verdi: Biz bunu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) sorduk. Buyurdu ki: *"Bu saat bana bildirilmişti. Fakat daha sonra tıpkı Kadir gecesinin unutturulduğu gibi o da bana unutturuldu."* [Sonra onun yanından çıkıp Abdullah b. Selâm'ın yanına girdim]

★Ben derim ki: Ebû Hureyre hadisi *Sahih*'te geçmektedir. Aynı şekilde tükürüğün kazınmasıyla ilgili Ebû Saîd hadisi de *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi buradaki şekliyle Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Bezzâr ise şu ilaveyle benzerini nakletmiştir:

Sonra onun -yani Ebû Saîd'in- yanından çıktım. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adamın yanına vardım. Kendi kendime: "Bu adam Tevrat'ı okudu. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) sahabi oldu" dedim. Sonra yanına girerek "Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bahsettiği Cuma günü içindeki saati anlat" dedim. "Olur", deyip şöyle anlattı: "Allah, Âdem'i Cuma günü yarattı. Cennete Cuma günü yerleştirdi. Yeryüzüne Cuma günü indirdi. Canını Cuma günü aldı. O, aynı zamanda Kıyametin de kopacağı gündür. O saat, Cuma gününün son saatidir." Ben: "Ama sen bilmez misin ki, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) «namazda iken» buyurmuştu" diye itiraz edince, o da: "Sen de bilmez misin ki, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *«Kim namazı beklerse, sanki namazdaymış gibi muamele görür»* buyurmuştu" karşılığını verdi.

İki kaynağın da ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣٠١٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ الرَّاسِبِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ آمِنَةَ بِنْتِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ سَعْدٍ ، أَنَّهَا قَالَتْ : أَفْتِنَا

يَا رَسُولَ اللَّهِ ، عَنْ صَلاةِ الْجُمُعَةِ . قَالَ : " فِيهَا سَاعَةٌ لا يَدْعُو الْعَبْدُ فِيهَا رَبَّهُ إِلا اسْتَجَابَ لَهُ " . قُلْتُ : أَيَّةُ سَاعَةٍ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ ، قَالَ : " ذَلِكَ حِينَ يَقُومُ الإِمَامُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفي إسناده مجاهيل .

3015. Meymûne binti Sa'd: "Ya Resûlallah! Bize Cuma namazını anlat" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"O günde öyle bir saat vardır ki o saatte kul Rabbine dua ederse, mutlaka duası kabul edilir"* buyurdu. (Meymûne der ki) "O hangi saattir, ya Resûlallah?" diye sordum. *"İmamın namaza kalktığı andır"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde meçhul raviler bulunmaktadır.

٣٠١٦ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " إِنِّي لأَرْجُو أَنْ تَكُونَ سَاعَةُ الْجُمُعَةِ فِي إِحْدَى السَّاعَاتِ الثَّلاثِ ، إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ ، وَإِذَا أَمَّ الإِمَامُ الْمِنْبَرَ ، وَعِنْدَ الإِقَامَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الله بن صالح, وقد اختلف في الاحتجاج به .

3016. Avf b. Mâlik demiştir ki: "Ben, Cuma günündeki saatin şu üç saatten biri olmasını umarım: Müezzinin ezan okuduğu, imamın minbere yöneldiği ve(ya) kâmet getirildiği an."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Abdulah b. Sâlih ile ihticac konusu tartışmalıdır.[1]

(بَابُ مَا يَقْرَأُ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Gece ve Gündüz Okunacak Sûreler

٣٠١٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْمَازِنِيُّ ، ثنا فَضَالُ بْنُ جُبَيْرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ حم الدُّخَانَ فِي لَيْلَةِ جُمُعَةٍ ، أَوْ يَوْمَ جُمُعَةٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: فضال بن جبير, وهو ضعيف جدا .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVIII, 43

3017. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma gecesi veya gündüzü Hâ Mîm Duhân sûresini okursa, Allah onun için cennette bir ev inşa eder"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Fedâl b. Cübeyr son derece zayıftır.[1]

٣٠١٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا عَمِّي ، قال : نا أَبِي ، قال : نا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ الدِّمَشْقِيِّ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ السُّورَةَ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا آلُ عِمْرَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ ، وَمَلائِكَتُهُ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: طلحة بن زيد الرقي, وهو ضعيف .

3018. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü İmrân âilesinin zikredildiği sûreyi (Âl-i İmrân'ı) okursa o kimse için Güneş batıncaya kadar Allah ve melekleri salât ederler (Allah rahmet eder, melekler ise mağfiret dilerler)"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Talha b. Zeyd er-Rakî zayıftır.[2]

(بَابُ مَا يَقُولُ قَبْلَ صَلاةِ الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Sabah Namazından Önce Okunacak Dua

٣٠١٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ السَّكَنِ الْوَاسِطِيُّ ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَارَةَ الرَّقِّيُّ ، نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْبَالِسِيُّ ، عَنْ خُصَيْفٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ قَالَ قَبْلَ صَلاةِ الْغَدَاةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثَلاثَ مِرَارٍ : أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا هُوَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ ، غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ وَإِنْ كَانَتْ أَكْثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد العزيز بن عبد الرحمن البالسي, وهو ضعيف جدا .

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 8026

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (82-*Mecmau'l-Bahreyn*); *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11002. Senedinde isimleri geçen Ahmed b. Muhammed b. Mâhân ve Yezîd b. Sinân zayıftırlar. Talha ise hadis uydurmakla itham edilmiştir. Ayrıca Ahmed b. Muhammed b. Mâhân'ın babası da meçhuldür. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 415.

3019. Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü sabah namazından önce üç defa «Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'tan bağışlanmak diler, ona tövbe ederim» diye niyaz ederse, günahları deniz köpüklerinden daha çok olsa bile bağışlanır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülazîz b. Abdirrahman el-Bâlisî son derece zayıftır.

(بَابُ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فِي جَمَاعَةٍ)

Cuma Günü Sabah Namazını Cemaatle Kılmak

٣٠٢٠ - عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا مِنَ الصَّلَوَاتِ صَلاَةٌ أَفْضَلُ مِنْ صَلاَةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي الْجَمَاعَةِ وَمَا أَحْسَبُ مَنْ شَهِدَهَا مِنْكُمْ إِلا مَغْفُوراً لَهُ "

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط كلهم من رواية عبيد الله بن زحر, عن علي بن يزيد, وهما ضعيفان

3020. Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namazlar arasında Cuma günü cemaatle kılınan sabah namazından daha faziletlisi yoktur. Sanmam ki, sizden biriniz ona katılsın da bağışlanmasın"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî, Ubeydullah b. Zahr kanalıyla Ali b. Yezîd'den rivayet etmiştir ki, ikisi de zayıftır.[1]

(بَابُ مَا يُقْرَأُ فِيهِمَا)

Sabah Namazında Okunacak Sûreler

٣٠٢١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْغَلاَبِيُّ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ , ثنا حَمَّادُ بْنُ شُعَيْبٍ , عَنْ أَبِي فَرْوَةَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَقْرَأُ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فِي صَلاَةِ الْغَدَاةِ : ﴿الم تَنْزِيلُ﴾, ﴿وَ هَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ﴾ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: حماد بن شعيب, وهو ضعيف جدا .

---

1 Ebû Nuaym'in *Hilye*'de (VII, 207) sahih bir senetle rivayet ettiği İbn Ömer hadisi bunun şahididir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1566; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1221.

3021. İbn Abbâs anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her Cuma sabah namazında "Elif Lâm Mîm Tenzîl [ül-Kitâb] (Secde) ve "Hel etâ ale'l-insan" (Dehre) sûrelerini okurdu.

★Ben derim ki: Hadis, "her Cuma" sözü hariç, *Sahîh*'te geçmiştir.

Hadisi bu şekliyle Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hammâd b. Şuayb oldukça zayıf biridir.

٣٠٢٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ يُوسُفَ الأُمَوِيُّ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا دُحَيْمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ إِسْحَاقَ الْمُلائِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، " كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلاةِ الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ﴿الم تَنْزِيلُ﴾ السَّجْدَةُ وَ ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ﴾ يُدِيمُ ذَلِكَ "

قلت : هو عند ابن ماجة خلا قوله : يديم ذلك .

رواه الطبراني في الصغير, ورجاله موثقون .

3022. Abdullah b. Mes'ûd'un naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü sabah namazında "Elif Lâm Mîm Tenzîlü's-Secde" ve "Hel etâ ale'l-insan" sûrelerini okur, bu uygulamasına devam ederdi.

★Ben derim ki: "Bu uygulamasına devam ederdi" sözü hariç hadisi İbn Mâce de rivayet etmiştir.

Hadisi bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak kabul edilmişlerdir.[1]

٣٠٢٣ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُمَيْلٍ الْخَلالُ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارِ بْنِ الرَّيَّانِ ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْغَاضِرِيُّ ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ الأَسَدِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ الْوَالِبِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى بِ : ﴿الم تَنْزِيلُ﴾ السَّجْدَةَ ، وَفِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ : ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ﴾ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, وفيه: حفص بن سليمان الغاضري, وهو متروك لم يوثقه غير أحمد بن حنبل في رواية وضعفه في روايتين, وضعفه خلق .

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10085, 10116. (İbn Mâce'nin rivayeti gibi)

3023. Ali b. Ebî Tâlib'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü sabah namazının ilk rekâtında "Elif Lâm Mîm Tenzîlü's-Secde" sûresini, ikinci rekâtında ise "Hel etâ ale'l-insan" sûresini okurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Hafs b. Süleymân el-Ğâdırî metrûk olup kendisini bir rivayete göre Ahmed b. Hanbel'den başkası güvenilir kabul etmemiştir. Fakat diğer iki rivayete göre Ahmed b. Hanbel, ayrıca daha bir çok kimse kendisini zayıf görmüştür.

٣٠٢٤ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الذَّارِعُ الْبَصْرِيُّ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيُّ ، قَالَ : نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجَدَ فِي صَلاةِ الصُّبْحِ بِتَنْزِيلِ السَّجْدَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, وفيه: الحارث, وهو ضعيف .

3024. Hz. Ali'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında Tenzîlü's-secde sûresini okuyup (tilavet) secde(si) yapmıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Hâris zayıftır.

(بَابُ الصَّلاةُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Salâvat Getirmek

٣٠٢٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْمُنْعِمِ بْنُ بَشِيرٍ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو مَوْدُودٍ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ الْمَدَنِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَكْثِرُوا الصَّلاةَ عَلَيَّ فِي اللَّيْلَةِ الزَّهْرَاءِ وَالْيَوْمِ الأَزْهَرِ ، فَإِنَّ صَلاتَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيَّ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد المنعم بن بشير الأنصاري, وهو ضعيف .

3025. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aydınlık gecede ve aydınlık günde bana çokça salâvat okuyun; zira sizin salâvatlarınız bana arz edilir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülmun'im b. Beşîr el-Ensârî zayıftır.

(بَابُ مَا يَفْعَلُ مِنَ الْخَيْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Yapılacak Hayır

٣٠٢٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ قَيْسٍ ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ أَخْبَرَهُ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ وَافَقَ صِيَامُهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَعَادَ مَرِيضًا ، وَشَهِدَ جَنَازَةً ، وَتَصَدَّقَ ، وَأَعْتَقَ ، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ "

رواه أبو يعلى, وفيه :ابن لهيعة ,وفيه كلام .

3026. Ebû Saîd el-Hudrî, kendi ifadesiyle Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Kim cuma günü oruç tutar, bir hastayı ziyaret eder, cenaze törenine katılır, sadaka verir ve köle azat ederse, cenneti hak eder."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.[1]

٣٠٢٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، وَأَخْبَرَنِي حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ ، عَنْ بَشِيرٍ الْخَوْلَانِيِّ ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ حَدَّثَهُ ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ حَدَّثَهُ ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " خَمْسٌ مَنْ عَمِلَهُنَّ فِي يَوْمٍ كَتَبَهُ اللَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ : مَنْ صَامَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَرَاحَ إِلَى الْجُمُعَةِ ، وَشَهِدَ جَنَازَةً ، وَأَعْتَقَ رَقَبَةً "

قلت : وسقط : " وعاد مريضا فيما أحسب . رواه أبو يعلى, ورجاله ثقات .

3027. Yine Ebû Saîd el-Hudrî, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Beş şey vardır ki Allah bunları bir günde işleyen kimseyi cennet halkı arasında yazar. Bunlar şunlardır: Cuma günü oruç tutmak, Cuma namazına gitmek, bir cenaze törenine katılmak ve bir köle azat etmek."

★Ben derim ki: Sanırım *"ve bir hastayı ziyaret etmek"* sözü metinden düşmüştür.

Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[2]

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 1043. İbn Vehb'in İbn Lehî'a'dan rivayeti sahihtir. Çünkü bu, ondan bunamasından önce hadis ahzetmişti. Ne var ki hadiste *"an-an"* sıygası kullanılmıştır.

2 Ebû Ya'lâ, no. 1044. Eğer Velîd b. Kays, Ebû Saîd el-Hudrî'den hadis işitmişse, senedi muttasıldır. İbn Hibbân'ın *Sahîh*inde (no. 2771, *el-İhsân*) tayin olmaksızın *"bir gün*

٣٠٢٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ حَفْصٍ الأَوْصَابِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرٍ ، عَنْ حَرِيزِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ صَلَّى الْجُمُعَةَ وَصَامَ يَوْمَهُ ، وَعَادَ مَرِيضًا ، وَشَهِدَ جَنَازَةً ، وَشَهِدَ نِكَاحًا ، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله فيهم: محمد بن حفص الأوصابي, وهو ضعيف , وقد ذكره ابن حبان في الثقات, وقال : يغرب .

3028. Ebû Umâme'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma namazını kılar, o gün oruç tutar, bir hastayı ziyaret eder, bir cenaze törenine katılır ve bir evlilik merasiminde hazır bulunursa cenneti hak eder"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında bulunan Muhammed b. Hafs el-Evsâbî zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikrederek "bazen garib hadisler naklederdi" demiştir.[1]

(بَابُ فَرْضِ الْجُمُعَةِ وَمَنْ لا تَجِبُ عَلَيْهِ)

Cuma Namazının Farz Oluşu ve Cuma Namazının Farz Olmadığı Kimseler

٣٠٢٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَرَبِيٍّ ، نا مُوسَى بْنُ عَطِيَّةَ الْبَاهِلِيُّ ، ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ ، فَقَالَ : " إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِي مَقَامِي هَذَا ، فِي سَاعَتِي هَذِهِ ، فِي يَوْمِي هَذَا ، فِي شَهْرِي هَذَا ، فِي عَامِي هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، مَنْ تَرَكَهَا مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ مَعَ إِمَامٍ عَادِلٍ أَوْ إِمَامٍ جَائِرٍ فَلا جَمَعَ لَهُ شَمْلَهُ وَلا بُورِكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ ، أَلا وَلا صَلاةَ لَهُ ، أَلا وَلا حَجَّ لَهُ ، أَلا وَلا بِرَّ لَهُ ، أَلا وَلا صَدَقَةَ لَهُ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: موسى بن عطية الباهلي, و لم أجد من ترجمه, وبقية رجاله ثقات .

---

oruç tutmak" ifadesi ve *"bir hasta ziyaret etmek"* ilavesiyle naklettiği rivayetle Velîd'in semaı (Ebû Saîd'den hadis işittiği) kesinlik kazanmıştır. Ayrıca bkz. Ebû Ya'lâ, no. 1043.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 2369. Senedinde ismi geçen Muhammed b. Himyer es-Selîmî el-Hımsî'yi İbn Maîn ve Duhaym güvenilir kabul ederlerken, yine hakkında Nesâî "sakıncasız" derken, Ebû Hâtim: "Kendisiyle ihticac olunmaz. Bana göre Bakıyye ondan daha iyidir" demiştir. Yine el-Fesevî: "Sağlam değildir"; Zehebî de: "Garib ve ferd hadisleri bulunmaktadır" açıklamasını yapmışlardır. Bkz. *Mîzânü'l-i'tidâl*, III, 532.

3029. Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat ederek şöyle buyurdu:

"Kuşkusuz Allah, size Cuma namazını bu makamımda, bu anımda, bu ayımda ve bu yılımda kıyamet gününe kadar farz kıldı. Kim, adil veya zalim devlet başkanının varlığında Cuma namazını mazeretsiz olarak terk ederse, Allah o kimsenin işlerini yoluna koymasın, işlerinde bereket olmasın. Dikkat edin. Böyle birinin ne namazı, ne de haccı kabul edilir. Dikkat edin. Böyle birinin hiçbir iyiliği de kabul olunmaz. Dikkat edin. Sadakası da kabul edilmez."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mûsa b. Atıyye el-Bâhilî'nin biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٣٠٣٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، نَا عَلِيُّ بْنُ غَزْوَانَ الْحَرَّانِيُّ ، نَا عَبْدُ الْعَظِيمِ بْنُ رَغْبَانَ الْحِمْصِيُّ ، ثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَعَلَيْهِ الْجُمُعَةُ ، إِلا عَبْدًا أَوِ امْرَأَةً أَوْ صَبِيًّا ، وَمَنِ اسْتَغْنَى بِلَهْوٍ أَوْ تِجَارَةٍ اسْتَغْنَى اللَّهُ عَنْهُ ، وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ "

رواه الطبراني في الأوسط من رواية عبد العظيم بن رغبان عن أبي معشر, وأبو معشر: أقرب إلى الصدق, وعبد العظيم لم أجد من ترجمه .

3030. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim, Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa, (bilsin ki) Cuma namazı kendisine farzdır. Yalnız köle, kadın veya çocuk bunun dışındadır. Kim eğlence veya ticarete dalarak Cuma'ya gelmezse, (bilsin ki) Allah'ın onun ibadetine muhtaçlığı yoktur. Allah zengindir, övülmeye layık yegane varlıktır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Abdülazîm b. Rağbân kanalıyla Ebû Ma'şer'den nakletmiştir. Bunlardan Ebû Ma'şer'de doğruluk hâkimdir. Abdülazîm'in ise biyografisini yazanı görmedim.[1]

٣٠٣١ – و عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْجُمُعَةُ وَاجِبَةٌ ، إِلا عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ أَوْ ذِي عِلَّةٍ "

رواه الطبراني في الكبير , وأبو البلاد قال أبو حاتم : لا يحتج به .

---

1 Abdülazîm, İbn Habîb b. Rağbân'dır. Onun hakkında Darekutnî: "Güvenilir değildir. Hadis konusunda sağlam değildir" demiştir. Bkz. *Mizânü'l-i'tidâl*, II, 639; *Lisânü'l-Mîzân*, IV, 40.

3031. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma namazı farzdır ve bu farz yalnızca sahip olduğunuz köleler ve özür/mazeret sahiplerinden düşer"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ravilerinden Ebu'l-Bilâd hakkında Ebû Hâtim: "Kendisiyle ihticac olunmaz" demiştir.

٣٠٣٢ - وعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الْجُمُعَةُ وَاجِبَةٌ ، إِلا عَلَى امْرَأَةٍ ، أَوْ صَبِيٍّ ، أَوْ مَرِيضٍ ، أَوْ عَبْدٍ ، أَوْ مُسَافِرٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ضرار روى عن التابعين وأظنه ابن عمرو الملطي, وهو ضعيف

3032. Ebu'd-Derdâ'nın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma namazı farzdır. Bundan yalnız kadın, çocuk, hasta, köle ve(ya) yolcu müstesnadır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Dırâr tâbiin neslinden rivayette bulunmuştur. Sanırım, bundan maksat İbn Amr el-Maltî olacaktır ki, zayıftır.

٣٠٣٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَجَّاجِ بْنِ رِشْدِينَ بْنِ سَعْدٍ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ الْمَدِينِيُّ ، قَالَ : نا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " خَمْسَةٌ لا جُمُعَةَ عَلَيْهِمْ : الْمَرْأَةُ ، وَالْمُسَافِرُ ، وَالْعَبْدُ ، وَالصَّبِيُّ ، وَأَهْلُ الْبَادِيَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: إبراهيم بن حماد ,ضعفه الدارقطني .

3033. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu beş sınıf insana Cuma farz değildir: Kadın, yolcu, köle, çocuk ve çöl sakini"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Hammâd'ı Dârekutnî zayıf görmüştür.

٣٠٣٤ - حَدَّثَتْنَا عَبْدَةُ بِنْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ ، قَالَتْ : حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ مُصْعَبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ غَزْوٌ ، وَلا جُمُعَةٌ ، وَلا تَشْيِيعُ جِنَازَةٍ "

رواه الطبراني في الصغير, ورواته كلهم من ذرية أبي قتادة وفيهم مجاهيل .

3034. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kadınlara ne savaşmak, ne Cuma kılmak, ne de cenaze teşyii farz değildir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. Bütün ravileri Ebû Katâde'nin neslinden olup içlerinde meçhul olanlar bulunmaktadır.

٣٠٣٥ – وَحَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي يُوسُفُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ سَمُرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ نَشْهَدَ الْجُمُعَةَ ، وَلَا نَغِيبَ عَنْهَا " وَقَالَ : " إِنَّ أَحَدَكُمْ أَحَقُّ بِمَقْعَدِهِ إِذَا رَجَعَ إِلَيْهِ "

رواه البزار, وفيه:يوسف بن خالد السمتي, وهو ضعيف . قلت : وتأتي أحاديث بعد في تارك الجمعة إن شاء الله .

3035. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize Cuma namazına katılmamızı, ondan geri kalmamamızı emretti ve: *"Sizden biriniz (bir işi için kalkıp sonra) geri döndüğünde (daha evvel) oturduğu yer konusunda herkesten fazla hak sahibidir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yûsuf b. Hâlid es-Simtî zayıftır.

Ben derim ki: İnşallah daha sonra, Cumayı Terk Edenler bahsinde konuyla ilgili başka hadisler de zikredilecektir.[1]

(بَابُ الأَخْذِ مِنَ الشَّعْرِ وَالظُّفْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Saçları ve Tırnakları Kesmek

٣٠٣٦ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يُقَلِّمُ أَظْفَارَهُ ، وَيَقُصُّ شَارِبَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى الصَّلاةِ "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وفيه: إبراهيم بن قدامة, قال البزار : ليس بحجة إذا تفرد بحديث , وقد تفرد بهذا , قلت : ذكره ابن حبان في الثقات .

3036. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü namaza çıkmadan önce tırnaklarını keser, bıyık uçlarını alırdı.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7045. Senedinde meçhul raviler vardır.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Kudâme hakkında Bezzâr: "Bir hadisi tek başına rivayet ederse, hüccet değildir. Burada da tek başına rivayet etmiştir" demiştir.

Ben derim ki: Söz konusu zatı İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

٣٠٣٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ فَرْخَوَيْهِ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نَا الْعَلاءُ بْنُ هِلالٍ الرَّقِّيُّ ، قَالَ : نَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَلَّمَ أَظْفَارَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وُقِيَ مِنَ السُّوءِ إِلَى مِثْلِهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :أحمد بن ثابت ويلقب فرخويه, وهو ضعيف.

3037. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü tırnaklarını keserse, diğer cumaya kadar kötülüklerden korunur"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde ismi geçen Ahmed b. Sâbit Ferhaveyh[1] lakabıyla anılmakta olup zayıftır.

(بَابُ حُقُوقِ الْجُمُعَةِ مِنَ الْغُسْلِ وَالطِّيبِ وَنَحْوِ ذَلِكَ)

Gusletmek, Güzel Koku Sürünmek vs. Gibi Cumanın Hakkı Olan Davranışlar

٣٠٣٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَمَسَّ مِنْ طِيبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ وَلَبِسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى يَأْتِيَ الْمَسْجِدَ فَيَرْكَعَ إِنْ بَدَا لَهُ وَلَمْ يُؤْذِ أَحَدًا ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتَّى يُصَلِّيَ كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى وَقَالَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ السُّلَمِيَّ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. وَزَادَ فِيهِ ثُمَّ خَرَجَ وَعَلَيْهِ السَّكِينَةُ حَتَّى يَأْتِيَ الْمَسْجِدَ "

---

1 Ferhaveyh hakkında İbn Ebî Hâtim, onunla ilgili kendisine konuşanlara işaretle: "Onlar onun yalancı olduğundan kuşku duymazlardı" demiştir. Bkz. *Mîzânü'l-i'tidâl*, I, 86.

رواه كله أحمد والطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3038. Ebû Eyyûb el-Ensârî bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Kim Cuma günü yıkanır, yanında varsa güzel koku sürünür, en güzel elbiselerinden giyinir, sonra çıkıp mescide vararak dilediği kadar namaz kılar, kimseye eziyet vermez ve namazını bitirene kadar konuşmazsa, onun bu hareketi, diğer cumaya kadar işleyeceği günahlarına kefaret olur" Diğer bir rivayette ise *"Sonra sükunetle çıkıp mescide varırsa"* ifadesi geçmiştir.

★İki rivayeti de Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣٠٣٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ حَرْبِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ لَبِسَ ثِيَابَهُ وَمَسَّ طِيبًا إِنْ كَانَ عِنْدَهُ ثُمَّ مَشَى إِلَى الْجُمُعَةِ وَعَلَيْهِ السَّكِينَةُ وَلَمْ يَتَخَطَّ أَحَدًا وَلَمْ يُؤْذِهِ وَرَكَعَ مَا قُضِيَ لَهُ ثُمَّ انْتَظَرَ حَتَّى يَنْصَرِفَ الإِمَامُ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, عن حرب بن قيس ,عن أبي الدرداء, وحرب لم يسمع من أبي الدرداء .

3039. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Cuma günü yıkanır, sonra en güzel elbiselerini giyinerek, varsa güzel koku sürünür, sonra sükûnetle Cuma namazına gider, kimsenin omzuna basmadan, kimseyi rahatsız etmeden kendisine takdir edildiği kadar namaz kılar ve imam namazdan ayrılana kadar (mescitte) beklerse, iki Cuma arasındaki günahları bağışlanır."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî, Harb b. Kays kanalıyla Ebu'd-Derdâ'dan rivayet etmiştir. Ancak Harb, Ebu'd-Derdâ'dan hadis işitmemiştir.

٣٠٤٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَنْبَأَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ قَالَ كَانَ نُبَيْشَةُ الْهُذَلِيُّ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ أَقْبَلَ إِلَى الْمَسْجِدِ لاَ يُؤْذِي أَحَدًا فَإِنْ لَمْ يَجِدِ الإِمَامَ خَرَجَ صَلَّى مَا

[1] Ahmed b. Hanbel, V, 420-421; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4006, 4007, 4008. *Müsned*'e göre *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bazı ilave ifadeler bulunmaktadır.

بَدَا لَهُ وَإِنْ وَجَدَ الإِمَامَ قَدْ خَرَجَ جَلَسَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ حَتَّى يَقْضِيَ الإِمَامُ جُمُعَتَهُ وَكَلامَهُ إِنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي جُمُعَتِهِ تِلْكَ ذُنُوبُهُ كُلُّهَا أَنْ يَكُونَ كَفَّارَةً لِلْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا "

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح خلا شيخ أحمد وهو ثقة .

3040. Atâ el-Horasânî demiştir ki: Nübeyşe el-Hüzelî Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak şöyle derdi:

"Eğer bir Müslüman Cuma günü yıkanıp sonra kimseye rahatsızlık vermeksizin mescide giderse, eğer imamın henüz hutbeye çıkmadığını görürse, dilediği kadar namaz kılar; imamın hutbeye çıktığını görürse, oturup onu dinler ve imam namazını ve sözlerini bitirene kadar sessiz durur. Onun böyle davranması yalnız o cumasına kadarki bütün günahlarının bağışlanmasına vesile olmaz, aynı zamanda peşinden gelen cumaya kadarki günahlarına da kefaret olur."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in hocası hariç, ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. İbn Hanbel'in hocası da güvenilir ravidir.

٣٠٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا رَوْحٌ حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عُثْمَانَ الشَّامِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا الأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيَّ عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِي عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَنْ غَسَّلَ وَاغْتَسَلَ وَغَدَا وَابْتَكَرَ وَدَنَا فَاقْتَرَبَ وَاسْتَمَعَ فَأَنْصَتَ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا أَجْرُ قِيَامِ سَنَةٍ وَصِيَامِهَا"

قلت : له عند أبي داود حديثان غير هذا . رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

3041. Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim (Cuma günü) (başını) iyice yıkayarak gusleder*[1]*, erkenden yola çıkıp vaktinde (namaza) gelir, (minbere) yakın durup, hutbeyi dinlerse, attığı her adıma karşılık bir yıllık ibadet ve oruç sevabı kazanır"* buyurmuştur.

★Ben derim ki: Konuyla ilgili Abdullah b. Amr'ın bundan başka Ebû Dâvud tarafından nakledilmiş iki hadisi daha bulunmaktadır.

Buradaki hadisi ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

---

[1] Bu cümle muhakkikin de işaret ettiği gibi "Hem kendi gusleder, hem de eşiyle cinsel ilişkiye girmek suretiyle onun gusletmesine vesile olursa" şeklinde de tercüme edilebilir. (Mütercim)

٣٠٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ فِرَاسٍ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " إِذَا تَطَهَّرَ الرَّجُلُ فَأَحْسَنَ الطُّهُورَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلَمْ يَلْغُ وَلَمْ يَجْهَلْ حَتَّى يَنْصَرِفَ الْإِمَامُ كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَفِي الْجُمُعَةِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُؤْمِنٌ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَالْمَكْتُوبَاتُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ"

قلت : رواه أبو داود باختصار , رواه أحمد والبزار والطبراني في الأوسط إلا أنه زاد : " وَرَكَعَ شَيْئًا إِنْ بَدَا لَهُ ، كُفِّرَ عَنْهُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ " , وفيه :عطية, وفيه كلام كثير.

3042. Ebû Saîd'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kişi abdest alır, abdestini güzel alır, sonra Cuma namazına gelir ve imam namazdan ayrılıncaya kadar boş konuşmaz ve cahilce davranmazsa, bu yaptığı o Cuma ile diğer Cuma arasındaki günahlarına kefaret olur. Cuma günü içinde öyle bir saat vardır ki, mümin bir kimse o saate denk getirip Allah'tan bir şey dilerse, mutlaka Allah onu kendisine verir. Farz namazlar da, aralarında içlenen günahlara kefarettirler."

Ben derim ki: Hadisi Ebû Dâvud muhtasar olarak nakletmiştir.

★Hadisi bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *"... isterse bir miktar namaz kılarsa, bu cumadan diğer cumaya kadar ve üç gün de fazlasına kadarki günahları bağışlanır"* ilavesiyle *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde yer alan Atıyye hakkında çok tenkit vardır.

٣٠٤٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ عَمْرٍو يَعْنِي ابْنَ أَبِي عَمْرٍو عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوَاجِبٌ هُوَ قَالَ لَا مَنْ شَاءَ اغْتَسَلَ وَسَأُحَدِّثُكُمْ عَنْ بَدْءِ الْغُسْلِ كَانَ النَّاسُ مُحْتَاجِينَ وَكَانُوا يَلْبَسُونَ الصُّوفَ وَكَانُوا يَسْقُونَ النَّخْلَ عَلَى ظُهُورِهِمْ وَكَانَ مَسْجِدُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَيِّقًا مُتَقَارِبَ السَّقْفِ فَرَاحَ النَّاسُ فِي الصُّوفِ فَعَرِقُوا وَكَانَ مِنْبَرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَصِيرًا إِنَّمَا هُوَ ثَلَاثُ دَرَجَاتٍ فَعَرِقَ النَّاسُ فِي الصُّوفِ فَثَارَتْ أَرْوَاحُهُمْ أَرْوَاحُ الصُّوفِ فَتَأَذَّى بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ حَتَّى بَلَغَتْ أَرْوَاحُهُمْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِذَا جِئْتُمُ الْجُمُعَةَ فَاغْتَسِلُوا وَلْيَمَسَّ أَحَدُكُمْ مِنْ أَطْيَبِ طِيبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ "

قلت : في الصحيح بعضه. رواه أحمد ,ورجاله رجال الصحيح .

3043. İkrime'den rivayet edildiğine göre bir adam İbn Abbâs'a: "Cuma günü gusletmek farz mı?" diye sordu. İbn Abbâs da şöyle cevap verdi:

Hayır. Ben size guslün başlangıcını anlatacağım. İnsanlar muhtaç bir halde idiler. Yün elbise giyerlerdi. Hurma ağaçlarını, yük hayvanlarıyla taşıdıkları sularla sularlardı. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) mescidi dar ve alçak tavanlı idi. İnsanlar yün elbise içinde namaza gittiler ve terlediler. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) minberi sadece üç basamaktan ibaret alçak bir minberdi. Bu yüzden insanlar yün elbise içinde terlediler, ter kokuları -yün kokusu- etrafa yayıldı, birbirlerinden rahatsız olmaya başladılar. Nihayet kokuları minber üzerindeki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) burnuna kadar yayılınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

"Ey insanlar! Cuma namazına gelirken, yıkanın. Sizden her biriniz, eğer yanında varsa, en güzel kokudan sürünsün" buyurdu.

★Ben derim ki: Hadisin bir kısmı *Sahîh*'te geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٣٠٤٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ عَنْ رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَتَسَوَّكُ وَيَمَسُّ مِنْ طِيبٍ إِنْ كَانَ لأَهْلِهِ"

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

3044. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Ensarlı bir zatın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her Müslümanın Cuma günü yıkanıp ağzını misvaklaması, eğer ailesinde (evinde) varsa güzel koku sürünmesi bir vazifedir"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٣٠٤٥ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ ، قَالَ : نا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ عَجْلانَ ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ

[1] Ahmed b. Hanbel, no. 2419; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11548.

[2] Ahmed b. Hanbel, IV, 34, V, 363; Ebû Ya'lâ, no. 7168. Sahabinin tanınmamasının bir zararı olmaz. Bkz. *es-Silsiletü's-Sahîha*, no. 1796.

صلّى الله عليه وسلّم : " مَنْ غَسلَ واغتسل يومَ الجُمُعة ، ثُمّ دنا حيثُ يسمعُ خُطْبةَ الإمامِ ، فإذا خرجَ استمعَ ونصتَ حتّى يُصلّيها معهُ ، كُتِبتْ له بكلِّ خطْوةٍ يخطوها عبادةُ سنةٍ قيامُها وصيامُها "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وفيه :عطاء بن عجلان, وهو كذاب .

3045. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Cuma günü (başını) yıkayıp yıkanırsa, sonra imamın hutbesini duyacak şekilde yakın oturur, imam hutbeye çıkınca onu dinler ve onunla birlikte namazı kılıncaya kadar sessiz durursa, attığı her adıma karşılık kendisine bir yıllık ibadet ve oruç sevabı yazılır."

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Atâ b. Aclân yalancının tekidir.

٣٠٤٦ - حدّثنا إبراهيمُ ، قال : نا الرّبيعُ بنُ نافعٍ ، قال : نا يزيدُ بنُ ربيعةَ ، عن أبي الأشعثِ ، عن أبي عثمانَ ، عن ثوْبانَ ، رضي الله عنه ، قال : قال رسولُ الله ، صلّى الله عليه وسلّم : " حقٌّ على كلِّ مسلمٍ ؛ السّواكُ ، وغسلُ يومِ الجُمُعةِ ، وأنْ يمسّ منْ طيبِ أهلهِ إنْ كانَ "

رواه البزار, وفيه: يزيد بن ربيعة ,ضعفه البخاري والنسائي, وقال ابن عدي : أرجو أنه لا بأس به .

3046. Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Her Müslümanın misvak kullanması, Cuma günü yıkanması ve eğer varsa ailesinin kokusundan sürünmesi bir vazifedir" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd b. Rabî'a'yı Buhârî ve Nesâî zayıf görürlerken İbn Adî: "Sakıncasız olmasını umarım" demiştir.

٣٠٤٧ - حدّثنا الحُسينُ بنُ إسحاقَ التُّستريُّ ، حدّثنا عبدُ الله بنُ عمرَ بنِ أبانَ ، ثنا إسحاقُ بنُ سليمانَ الرّازيُّ ، عنْ معاويةَ بنِ يحيى ، عنِ الزُّهريِّ ، عنْ عطاءِ بنِ يزيدَ ، عنْ أبي أيُّوبَ الأنصاريِّ ، قال : قال رسولُ الله صلّى الله عليه وسلّم : " يا معشرَ المُسلمينَ , منْ جاءَ منكُمُ الجُمُعةَ فليغتسلْ ، وإنْ وجدَ طيبًا فلا عليهِ أنْ يمسّ منهُ ، وعليكُمْ بهذا السّواكِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: معاوية بن يحيى الصدفي, وفيه كلام كثير .

3047. Ebû Eyyûb'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden her kim, ey Müslümanlar topluluğu! Cumaya gelecekse, yıkansın. Eğer koku bulabilirse, ondan sürünmesinde bir zarar yoktur. Ama muhakkak misvak kullanın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muâviye b. Yahyâ es-Sadefî hakkında çok tenkit vardır.

٣٠٤٨ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُطَّرِحٍ الْخَوْلَانِيُّ الْمِصْرِيُّ ، نا يَزِيدُ بْنُ سَعِيدٍ الصَّبَّاحِيُّ ، نا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ فِي جُمُعَةٍ مِنَ الْجُمَعِ : مَعَاشِرَ الْمُسْلِمِينَ ، " إِنَّ هَذَا يَوْمٌ جَعَلَهُ اللَّهُ لَكُمْ عِيدًا ، فَاغْتَسِلُوا ، وَعَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, ورجاله ثقات .

3048. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günlerinden bir Cuma: *"Ey Müslümanlar topluluğu! Bu öyle bir gündür ki, Allah onu size bayram kıldı. Öyleyse o günde yıkanın ve mutlaka misvak kullanın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٠٤٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الأَدَمِيُّ ، قَالَ : نا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْمَشَّاطُ ، قَالَ : نا أَبُو هِلالٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَتَى الْجُمُعَةَ ؛ فَلْيَغْتَسِلْ " رواه البزار .

3049. Büreyde'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma namazına gelecekse, yıkansın"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir.

٣٠٥٠ - وله عند الطبراني في الأوسط : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْغَنَوِيُّ ، قَالَ : نَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الطَّائِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو هِلالٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَغْتَسِلَ فِي كُلِّ أُسْبُوعٍ مَرَّةً مَا " ، يَعْنِي : الْجُمُعَةَ "

وفي إسنادهما: زكريا بن يحيى, قال العقيلي : لا يتابع على حديثه , قال الذهبي : وروى له حديثا جيدا ,وذكره ابن حبان في الثقات, وقال : يخطئ .

3050. Yine Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Büreyde'den şöyle nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) haftada bir gün -yani, cuma günü- yıkanmamızı emretti.

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3971.

★İki rivayetin senedinde zikri geçen Zekeriyâ b. Yahyâ hakkında Ukaylî: "Hadisine mütabaat yapılmamıştır" derken Zehebî: "Kendisinden ceyyid hadis rivayet edilmiş" demiştir. İbn Hibbân da onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikrederek "Bazen hata yapardı" demiştir.

٣٠٥١ - و عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "مَنْ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ "

رواه البزار, وفيه: عبد الواحد بن ميمون أبو حمزة, ضعفه البخاري والدارقطني .

3051. Hz. Âişe'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma namazına gelecekse, yıkansın"* buyurmuştur.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülvâhid b. Meymûn Ebû Hamza'yı Buhârî ve Dârekutnî zayıf görmüşlerdir.

٣٠٥٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ التِّنِّيسِيُّ ، قَالَ : نا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف جدا .

3052. Câbir'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü yıkanmak her ergen için bir görevdir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem son derece zayıftır.

٣٠٥٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو زَيْدٍ سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ ، قَالَ : نا شُعْبَةُ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، وَالْمَسْعُودِيِّ ، عَنْ وَبَرَةَ ، عَنْ هَمَّامٍ ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ، قَالَ:" إِنَّ مِنَ السُّنَّةِ الْغُسْلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ " رواه البزار, ورجاله ثقات .

3053. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Cuma günü yıkanmak sünnettir."

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣٠٥٤ - و عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ: غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ سُنَّةٌ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أبو بحر البكراوي, قال أحمد : يطرح الناس حديثه, وقال بعضهم : يكتب حديثه وضعفه ابن معين وغيره .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 1501. Zayıf bir senetle *"Cuma günü yıkanmak (gusül) sünnettir"* ifadesiyle merfu olarak (Peygamber'e dayandırarak) nakletmiştir.

3054. İbn Ömer demiştir ki: "Cuma günü yıkanmak sünnettir."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bahr el-Bekrâvî hakkında Ahmed b. Hanbel: "İnsanlar hadisini atmaktadırlar" derken bazıları: "Hadisi yazılır" demiştir. Ayrıca İbn Maîn ve başkaları da kendisini zayıf görmüşlerdir.

٣٠٥٥ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقُطَعِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، قَالَ : حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ أَتَى الْجُمُعَةَ ، فَلْيَغْتَسِلْ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إبراهيم بن يزيد, وأظنه الخوزي فإنه في طبقته روى عن التابعين, وهو متروك .

3055. Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma namazına gelecekse, yıkansın"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Yezîd'den maksat, sanırım, el-Hûzî'dir; çünkü onun tabakasında yer almış ve tabiilerden rivayette bulunmuştur. Ancak metrûktur.

٣٠٥٦ - حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى الْمَوْصِلِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ فَرُّوخَ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مِنْ حَقِّ الْجُمُعَةِ السِّوَاكُ ، وَالْغُسْلُ ، وَمَنْ وَجَدَ طِيبًا فَلْيَمَسَّ مِنْهُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يزيد بن عياض, وهو كذاب .

3056. Sehl b. Huneyf'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misvak kullanmak ve yıkanmak, Cuma gününün hukukundandır. Kim güzel koku bulursa, ondan sürünsün"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd b. Iyâz yalancının tekidir.

٣٠٥٧ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَكْرٍ السَّرَّاجُ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ ، قَالُوا : ثنا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الذِّمَارِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَإِنَّهُ مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَلَهُ كَفَّارَةُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ ، وَزِيَادَةُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه :سويد بن عبد العزيز, ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما, ووثقه دحيم وغيره.

3057. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Cuma günü yıkanın. Zira kim Cuma günü yıkanırsa bu, o cumadan diğer cumaya kadar ve üç gün de fazladan günahlarına kefaret olur" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süveyd b. Abdilazîz'i Ahmed b. Hanbel, İbn Maîn ve başkaları zayıf görürlerken, Duhaym ve başkası güvenilir kabul etmiştir.

٣٠٥٨ - حَدَّثَنَا هَاشِمٌ ، ثنا مُحَمَّدٌ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي ضَمْضَمٌ ، عَنْ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْجُمُعَةُ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي قَبْلَهَا وَزِيَادَةُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ ، وَذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ : ﴿ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا ﴾"

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن إسماعيل بن عياش, عن أبيه, قال أبو حاتم : لم يسمع من أبيه شيئا .

3058. Ebû Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Cuma namazı, hemen peşinden gelen cumaya kadar ve üç gün de fazladan günahlara kefaret olur; çünkü aziz ve celil olan Allah **«Kim bir iyilik yaparsa, ona onun on misli sevap vardır»**[1] *buyurur."*

★Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de naklettiği bu hadisi Muhammed b. İsmâîl b. Ayyâş babasından rivayet etmiştir ki Ebû Hâtim onun babasından hiçbir şey işitmediğini belirtir.

٣٠٥٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ الْبَصْرِيُّ ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ مُغِيرَةَ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ قَرْثَعٍ ، عَنْ سَلْمَانَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا سَلْمَانُ ، هَلْ تَدْرِي مَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ ؟ " ، قُلْتُ : هُوَ الَّذِي جُمِعَ فِيهِ أَبُوكَ أَوْ أَبُوكُمْ ، قَالَ : " لا ، وَلَكِنْ أُحَدِّثُكَ عَنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَطَهَّرُ ، وَيَلْبَسُ أَحْسَنَ ثِيَابِهِ ، وَيُصِيبُ مِنْ طِيبِ أَهْلِهِ ، إِنْ كَانَ لَهُمْ طِيبٌ ، وَإِلا فَالْمَاءُ ، ثُمَّ يَأْتِي الْمَسْجِدَ ، فَيُنْصِتُ حَتَّى يَخْرُجَ الإِمَامُ ، ثُمَّ يُصَلِّي إِلا كَانَتْ كَفَّارَةً لَهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الأُخْرَى ، مَا اجْتَنَبَ الْمَقْتَلَةَ وَذَلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ " قلت : روى النسائي بعضه.

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

---

[1] En'âm, 6/160.

3059. Selmân anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Selmân! Cuma günü nedir, bilir misin?"* diye sordu. Ben de: "O günde Allah ebeveyni birleştirdi" dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu: *"Hayır. Fakat sana Cuma gününü anlatacağım. Herhangi bir Müslüman (o gün) güzelce yıkanır/abdest alıp, en güzel elbiselerini giyinir, varsa, ailesinin kokusundan sürünür, yoksa suyla yetinerek mescide gider, imam hutbeye çıkıp namazını kılıncaya kadar sessizce beklerse, haksızlığa bulaşmadığı sürece bu hareketi o Cuma ile diğer Cuma arasındaki günahlarına kefaret olur ve bu bütün ömür boyunca böyle devam eder gider."*

★Ben derim ki: Nesâî hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

Hadisi bu şekliyle Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.[1]

٣٠٦٠ - وعَنْ سَلْمَانَ ، قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا سَلْمَانُ مَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ثلاثا قَالَ : " سَلْمَانُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيهِ جُمِعَ أَبُوكَ ، أَوْ أَبَوَيْكَ " فَذَكَرَ نَحْوَهُ ورجاله ثقات .

3060. Selmân bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Selmân! Cuma günü nedir, bilir misin?"* dedi. Ben de: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedim ve aynı konuşma üç kez tekerrür etti. Sonra: *"Selmân! Cuma günü atan veya ebeveynin bir araya getirildi"* buyurdu.....

★Ravileri güvenilir ravilerdir.[2]

٣٠٦١ - حَدَّثَنَا أَبُو الدَّرْدَاءِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الأَشْعَثِ ، بِطَرَسُوسَ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدَةَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ ذِي حِمَايَةَ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ حُمْرَةَ ، عَنْ أَبِي نُصْرَةَ ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ ، عَنْ عَتِيقٍ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ الْخُزَاعِيِّ ، قَالا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كُفِّرَتْ ذُنُوبُهُ وَخَطَايَاهُ ، فَإِذَا أَخَذَ فِي الْمَشْيِ كُتِبَتْ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عِشْرُونَ حَسَنَةً ، فَإِذَا انْصَرَفَ مِنَ الصَّلاةِ أُجِيزَ بِعَمَلِ مِائَتَيْ سَنَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه :الضحاك بن حمرة, ضعفه ابن معين والنسائي, وذكره ابن حبان في الثقات .

3061. Atîk Ebû Bekir es-Sıddîk ve İmrân b. Husayn'ın naklettiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6089.

2 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6091, 6092'de Selmân'ın Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sorusuna verdiği cevabı yer almamıştır.

"Kim Cuma günü yıkanırsa, bütün günahları ve kusurları bağışlanır. (Mescide doğru) yürümeye başladığında, attığı her adıma karşılık kendisine bir iyilik/sevap yazılır. Namazdan çıktığında ise iki yüz yıllık amel (sevabı i)le mükâfatlandırılır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Dahhâk b. Humre'yi İbn Maîn ve Nesâî zayıf görürlerken, İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.[1]

٣٠٦٢ - حَدَّثَنَا جَبْرُونُ بْنُ عِيسَى الْمَغْرِبِيُّ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : نَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْحَفرِيُّ الْمَغْرِبِيُّ ، قَالَ : نَا عَبَّادُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ أَبُو مَعْمَرٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ وَخَطَايَاهُ ، فَإِذَا أَخَذَ فِي الْمَشْيِ إِلَى الْجُمُعَةِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلُ عِشْرِينَ سَنَةً ، فَإِذَا فَرَغَ مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ أُجِيزَ بِعَمَلِ مِائَتَيْ سَنَةٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عباد بن عبد الصمد أبو معمر, ضعفه البخاري وابن حبان.

3062. Ebû Bekir es-Sıddîk'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Cuma günü yıkanırsa, bütün günahları ve kusurları bağışlanır. Cuma namazına gitmek üzere yürümeye başladığında, attığı her adıma karşılık kendisine yirmi yıllık amel yazılır. Cuma namazını bitirdiğinde ise iki yüz yıllık amel (sevabı i)le mükâfatlandırılır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abbâd b. Abdissamed Ebû Ma'mer'i Buhârî ve İbn Hibbân zayıf görmüşlerdir.

٣٠٦٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَزَّازُ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ ، ثنا مِسْكِينٌ أَبُو فَاطِمَةَ ، ثنا حَوْشَبُ بْنُ عَقِيلٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ الْغُسْلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لَيَسْتَلُّ الْخَطَايَا مِنْ أُصُولِ الشَّعْرِ اسْتِلَالًا"

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. XVIII, 139-140; *el-Mu'cemu'l-evsat,* (83-*Mecmau'l-Bahreyn*). Senedinde ismi geçen Bakıyye b. el-Velîd dürüst olmakla beraber zayıf ravilerden çokça tedlis yapardı. Burada da hadisi *"an-an"* sıygasıyla nakletmiştir. Ayrıca bkz. Ebû Bekir el-Mervezî, *Müsnedü Ebî Bekir es-Sıddîk,* no. 131.

3063. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz Cuma günü yıkanmak, bütün günahları saçların diplerinden aşağı akıtıp götürür"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣٠٦٤ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ مُسْلِمٍ الْعِجْلِيُّ الْبَصْرِيُّ ، نا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، قَالَ : دَخَلَ عَلَيَّ أَبِي ، وَأَنَا أَغْتَسِلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَقَالَ : غُسْلُكَ هَذَا مِنْ جَنَابَةٍ أَوْ لِلْجُمُعَةِ ؟ قُلْتُ : مِنْ جَنَابَةٍ ، قَالَ : أَعِدْ غُسْلا آخَرَ ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ فِي طَهَارَةٍ إِلَى الْجُمُعَةِ الأُخْرَى "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :هارون بن مسلم, قال أبو حاتم : فيه لين, ووثقه الحاكم وابن حبان, وبقية رجاله ثقات.

3064. Abdullah b. Ebî Katâde anlatmaktadır: Bir gün babam yanıma girdi. Ben ise Cuma günü için yıkanıyordum. "Cünüplük sebebiyle mi, yoksa Cuma için mi yıkanıyorsun?" diye sordu. "Cünüplük sebebiyle" dedim. Dedi ki: Öyleyse başka bir gusül daha al. Zira ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kim Cuma günü yıkanırsa, diğer Cumaya kadar pak kalır"* buyururken işittim.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hârun b. Müslim hakkında Ebû Hâtim "gevşektir" derken, Hâkim ve İbn Hibbân kendisini güvenilir kabul etmişlerdir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٣٠٦٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَارُونَ أَبُو عَلْقَمَةَ الْفَرْوِيُّ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَارِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ رَدَّادٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، ثُمَّ مَسَّ مِنْ أَطْيَبِ طِيبِهِ ، وَلَبِسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ ، ثُمَّ رَاحَ ، وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ حَتَّى يَقُومَ مِنْ مَقَامِهِ ، ثُمَّ أَنْصَتَ حَتَّى يَفْرُغَ الإِمَامُ مِنْ خُطْبَتِهِ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ ، وَزِيَادَةُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن عبد الرحمن بن رواد ,وهو ضعيف .

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 7996. Senedinde ismi geçen Miskîn b. Ebî Fâtıma zayıftır. Hasan el-Basrî de müdellis olup Ebû Umâme'den hadis işitmemiştir. Bkz. İbn Ebî Hâtim, *İlelü'l-hadis,* I, 198- 210; *es-Silsiletü'z-zaîfe,* no. 1802.

3065. İbn Ömer'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Cuma günü yıkanır, sonra en güzel kokusundan sürünür, en güzel elbisesini giyinir, sonra (namaza) gider, kendisi yerinden kalkmadıkça iki kişinin arasını ayırmaz ve imam hutbesini bitirinceye kadar sessiz durursa, iki Cuma arasındaki günahları üç gün de fazlasıyla bağışlanır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Abdirrahman b. Revvâd zayıftır.

٣٠٦٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا الْمُنْذِرُ بْنُ الْوَلِيدِ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا حُمَيْدُ بْنُ مِهْرَانَ ، عَنْ صَالِحٍ الْغُدَانِيِّ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَصْبَحَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَغَسَلَ وَاغْتَسَلَ ، وَبَكَّرَ ، وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ ، وَدَنَا وَلَمْ يَلْغُ ، فَإِنَّ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلًا مِنْ أَعْمَالِ الْبِرِّ ، الصَّوْمِ وَالصَّلَاةِ "

قلت : له حديث نحو هذا في السنن غير هذا. وفيه: صالح العداني, و لم أجد من ترجمه, وبقية رجاله ثقات .

3066. Evs b. Evs'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Cuma günü sabah kalkar, (başını) yıkar ve yıkanır, erkenden çıkıp (mescide) yürür, bir bineğe binmez ve (minbere) yakın durup boş konuşmazsa, attığı her adıma karşılık kendisine oruç ve namaz gibi iyi amellerinden bir amel (sevabı) yazılır."

★Ben derim ki: *Sünen*'lerde Evs'den buradakinin benzeri bir hadis nakledilmiştir.

Senedinde ismi geçen Sâlih el-Ğudânî'nin biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[1]

(بَابُ فِيمَنْ اقْتَصَرَ عَلَى الوضُوءِ)

(Cuma Günü) Yalnız Abdest Almakla Yetinmek

٣٠٦٧ – حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ مُوسَى الشَّامِيُّ ، نَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَصِيرٍ ، نَا الرَّبِيعُ بْنُ صُبَيْحٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، وَيَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَبِهَا وَنِعْمَتْ ، وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ "

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 9, 10, 104.

رواه البزار, وفيه :يزيد الرقاشي, وفيه كلام .

3067. Enes'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü abdest alırsa, ne güzeldir. Ancak kim yıkanırsa/guslederse, (bilin ki) gusül daha faziletlidir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd er-Rekâşî hakkında tenkit vardır.

٣٠٦٨ - وعَنْ جَابِرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ؛ فَبِهَا وَنِعْمَتْ ، وَمَنِ اغْتَسَلَ ؛ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ "

رواه البزار, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة والثوري, وضعفه جماعة .

3068. Câbir'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü abdest alırsa, ne güzeldir. Ancak kim yıkanırsa/guslederse, (bilin ki) gusül daha faziletlidir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kays b. er-Rabî'i, Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul ederlerken bir grup zayıf görmüştür.[1]

٣٠٦٩ - وعَنْ أَبِي سَعِيد قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:" مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ؛ فَبِهَا وَنِعْمَتْ ، وَمَنِ اغْتَسَلَ, فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ "

رواه البزار, وفيه: أسيد بن زيد, وهو كذاب .

3069. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü abdest alırsa, ne güzeldir. Ancak kim yıkanırsa/guslederse, (bilin ki) gusül daha faziletlidir"* buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Esîd b. Zeyd yalancının tekidir.[2]

٣٠٧٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّه الْحَضْرَمِيُّ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ , ثنا أَبُو الْمَلِيحِ ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " رُبَّمَا يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَرُبَّمَا تَرَكَهُ أَحْيَانًا "

---

[1] Ayrıca bkz. Ebû Ya'lâ, no. 4086.

[2] Bezzâr, (no. 630) demiştir ki: Hadisi Ebû Saîd'den yalnız bu tarikle bilmekteyiz. Esîd ise Kufeli olup aşırı bir Şiidir. Fakat ilim ehli hadisini benimsemiştir. *Takrîbü't-Tehzîb*'de müellif der ki: Buhârî'de başka bir hadisle beraber nakledilen tek bir hadisinden başka rivayeti yer almamıştır.

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: محمد بن معاوية النيسابوري, وهو ضعيف ولكنه أثنى عليه أحمد ,وقال عمرو بن علي : ضعيف ولكنه صدوق .

3070. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü kimi kere yıkanır, kimi kere yıkanmazdı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Muâviye en-Neysâbûrî zayıftır. Fakat Ahmed b. Hanbel kendisinden övgüyle bahsetmiştir. Amr b. Ali de: "Zayıf olmakla beraber dürüsttür" demiştir.

٣٠٧١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ ، نَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو الرَّبَالِيُّ ، نَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الرَّازِيُّ ، نَا أَبُو حَرَّةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَبِهَا وَنِعْمَتْ ، وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: أبو حرة الرقاشي, وثقه أبو داود, وضعفه ابن معين .

3071. Abdurrahman b. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü abdest alırsa, ne güzeldir. Ancak kim yıkanırsa/guslederse, (bilsin ki) gusül daha faziletlidir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Harre er-Rekâşî'yi Ebû Dâvud güvenilir görürken, İbn Maîn zayıf olarak değerlendirmiştir.

٣٠٧٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ ، نَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ ، نَا عُمَرُ بْنُ الْوَلِيدِ الشَّنِّيُّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَدَخَلَ رَجُلٌ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يُبْطِئُ أَحَدُكُمْ ، ثُمَّ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ وَيُؤْذِيهِمْ ! ، فَقَالَ : مَا زِدْتُ عَلَى أَنْ سَمِعْتُ النِّدَاءَ فَتَوَضَّأْتُ ، قَالَ : أَوَ يَوْمُ وُضُوءٍ هُوَ ؟ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: عمرو بن الوليد السهمي, قال النسائي : ليس بالقوي وذكره ابن حبان في الثقات, وبقية رجاله ثقات .

3072. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü hutbe irat ederken bir adam içeri girip, insanların omuzlarına basarak ilerledi. Bunu gören Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden kimisi hem gecikiyor, hem de insanların omuzlarına basarak onlara eziyet ediyor"* buyurdu. Bunu duyan adam: "Ezanı işitir işitmez hemen abdest aldım" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Bu gün abdest günü müdür?!"* karşılığını verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Amr b. el-Velîd es-Sehmî hakkında Nesâî "sağlam değildir" derken İbn Hibbân kendisini güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.

٣٠٧٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ، قَالَ : نا أَبُو بَدْرٍ شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ ، قَالَ : نا الرُّحَيْلُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ ، عَنْ عَلِيٍّ , قَالَ : " يُسْتَحَبُّ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَلَيْسَ بِحَتْمٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات . قلت : وقد تقدم في الباب الذي قبل هذا ما يدل على أن غسل الجمعة سنة والله أعلم.

3073. Hz. Ali demiştir ki: "Cuma günü yıkanmak müstehap görülmüştür, farz değildir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

Ben derim ki: Bundan önceki bölümde Cuma günü yıkanmanın sünnet olduğunu gösteren rivayetler geçmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

(بَابُ اللِّبَاسِ لِلْجُمُعَةِ)

Cuma Kıyafeti

٣٠٧٤ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ عِمْرَانَ السَّدُوسِيُّ كَاتِبُ بَكَّارٍ الْقَاضِي بِمِصْرَ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَكُونِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْوَاقِدِيُّ ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَحْيَى ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدَ ، عَنْ ذَكْوَانَ مَوْلَى عَائِشَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ، قَالَتْ : " كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَوْبَانِ يَلْبَسُهُمَا فِي جُمُعَتِهِ ، فَإِذَا انْصَرَفَ طَوَيْنَاهُمَا إِلَى مِثْلِهِ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط وسقط من الأصل بعض رجاله ويدل على ذلك كلام الطبراني فممن سقط الواقدي ,وفيه كلام كثير .

3074. Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) iki elbisesi vardı. Bunları Cuma günü giyerdi. Namazdan dönünce, onları diğer cumaya kadar katlardık.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Taberânî'nin sözlerinden anlaşıldığına göre bazı raviler asıl nüshada silinmiştir. İsmi silinenlerden biri, hakkında pek çok tenkit bulunan Vâkıdî'dir.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 424. Taberânî demiştir ki: "Hadis, Âişe'den ancak bu senetle rivayet edilmektedir. Bu konuda Vâkıdî teferrüd etmiştir."

٣٠٧٥ - وعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى أَصْحَابِ العَمَائِمِ يَوْمَ الجُمُعَةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أيوب بن مدرك قال ابن معين : إنه كذاب .

قلت : وقد تقدم في باب قبل هذا بيان اللباس للجمعة من أحسن الثياب.

3075. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz Allah ve melekleri Cuma günü sarıklılara salât ederler"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Müdrik hakkında İbn Maîn "yalancıdır" demiştir.

Ben derim ki: Bundan önceki bölümde Cuma kıyafetinin en güzel elbiselerden olması gerektiği belirtilmişti.

(بَابٌ فِي أَوَّلِ مَنْ صَلَّى الجُمُعَةَ بِالمَدِينَةِ)

Medine'de Cuma Namazını İlk Kılan Hakkında

٣٠٧٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ ، ثَنَا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْكُرَيْزِيُّ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي الأَخْضَرِ ، أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : " أَوَّلُ مَنْ قَدِمَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ الْمَدِينَةَ : مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ ، وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ جَمَعَ بِهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ جَمَعَهُمْ ، قَبْلَ أَنْ يَقْدَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِهِمْ "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: صالح بن أبي الأخضر, وفيه كلام .

3076. Ebû Mes'ûd el-Ensârî anlatmaktadır: Muhacirlerden Medine'ye ilk ayak basan Mus'ab b. Umeyr'dir. O, aynı zamanda Cuma günü Medine'de ilk Cuma kıldıran kişidir. Zira insanları Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce toplayıp Cuma kıldırmıştı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sâlih b. Ebi'l-Ahdar hakkında tenkit vardır.

(بَابُ عِدَّةِ مَنْ يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ)

Cuma'ya Katılanların Sayısı

٣٠٧٧ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْجُمُعَةُ عَلَى الْخَمْسِينَ رَجُلًا ، وَلَيْسَ عَلَى مَا دُونَ الْخَمْسِينَ جُمُعَةٌ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: جعفر بن الزبير صاحب القاسم, وهو ضعيف جدا .

3077. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma elli kişiyle kılınır. Sayıları ellinin altında bulunanlara Cuma farz değildir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kâsım'ın arkadaşı Câfer b. Zübeyr son derece zayıftır.[1]

٣٠٧٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : ثنا أَحْمَدُ بْنُ بَكْرٍ الْبَالِسِيُّ ، قال : نا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْقَسْرِيُّ ، عَنْ وَائِلِ بْنِ دَاوُدَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا رَاحَ مِنَّا سَبْعُونَ رَجُلًا إِلَى الْجُمُعَةِ كَانُوا كَسَبْعِينَ مُوسَى الَّذِينَ وَفَدُوا إِلَى رَبِّهِمْ ، أَوْ أَفْضَلَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه:أحمد بن بكر البالسي, قال الأزدي : كان يضع الحديث .

3078. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizden yetmiş kişi Cuma namazına giderse, bunlar Mûsa'nın kavminden rableriyle mîkat/randevu yerine giden yetmiş kişi konumunda veya daha üstün olurlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ahmed b. Bekr el-Bâlisî hakkında Ezdî "Hadis uydururdu" demiştir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 8952. Senedinde ismi geçen Kasım Ebû Abdurrahman da zayıftır. Câfer b. ez-Zübeyr ise yalancıdır.

(بَابُ التَّبْكِيرُ إِلَى الجُمُعَةِ)

Cumaya Erken Gitmek

٣٠٧٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا مُبَارَكٌ يَعْنِى ابْنَ فَضَالَةَ حَدَّثَنِى أَبُو غَالِبٍ عَنْ أَبِى أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " تَقْعُدُ الْمَلَائِكَةُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَعَهُمُ الصُّحُفُ يَكْتُبُونَ النَّاسَ فَإِذَا خَرَجَ الإِمَامُ طُوِيَتِ الصُّحُفُ "قُلْتُ يَا أَبَا أُمَامَةَ لَيْسَ لِمَنْ جَاءَ بَعْدَ خُرُوجِ الإِمَامِ جُمُعَةٌ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لَيْسَ مِمَّنْ يُكْتَبُ فِى الصُّحُفِ.

رواه أحمد والطبراني في الكبير ,وفيه: مبارك بن فضالة, وقد وثقه جماعة, وضعفه آخرون.

3079. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cuma günü melekler ellerinde sahifelerle mescitlerin kapılarına oturup (giren) insanları kaydederler. İmam (minbere) çıkınca sahifeler dürülür."* Ben: "Ebû Umâme! İmamın minbere çıkmasından sonra gelenin Cuması makbul değil midir?" diye sordum. "Hayır, makbuldür. Ancak sahifelere yazılanlar arasında olmaz" karşılığını verdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mübârek b. Fadâle'yi bir grup alim güvenilir kabul ederken, diğerleri zayıf görmüşlerdir.

٣٠٨٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا زَيْدٌ حَدَّثَنِى حُسَيْنٌ حَدَّثَنِى أَبُو غَالِبٍ حَدَّثَنِى أَبُو أُمَامَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ" تَقْعُدُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَيَكْتُبُونَ الأَوَّلَ وَالثَّانِىَ وَالثَّالِثَ حَتَّى إِذَا خَرَجَ الإِمَامُ رُفِعَتِ الصُّحُفُ "

رواه أحمد والطبراني في الكبير بنحوه ,ورجال أحمد ثقات .

3080. Yine Ebû Umâme demiştir ki. Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Melekler mescitlerin kapısına oturup ilk gelenleri, ikinci ve üçüncü gelenleri yazarlar. İmam minbere çıktığında ise sahifeler kaldırılır."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzeri *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٠٨١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَلِىُّ بْنُ إِسْحَاقَ أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِىِّ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ مَوْلًى امْرَأَتِهِ عَنْ عَلِىِّ بْنِ أَبِى طَالِبٍ قَالَ " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ خَرَجَ الشَّيَاطِينُ يُرَبِّثُونَ النَّاسَ إِلَى أَسْوَاقِهِمْ وَمَعَهُمُ الرَّايَاتُ وَتَقْعُدُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ

يَكْتُبُونَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ مَنَازِلِهِمُ السَّابِقَ وَالْمُصَلِّى وَالَّذِى يَلِيهِ حَتَّى يَخْرُجَ الإِمَامُ فَمَنْ دَنَا مِنَ الإِمَامِ فَأَنْصَتَ وَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ كِفْلاَنِ مِنَ الأَجْرِ وَمَنْ نَأَى عَنْهُ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ كِفْلٌ مِنَ الأَجْرِ وَمَنْ دَنَا مِنَ الإِمَامِ فَلَغَا وَلَمْ يُنْصِتْ وَلَمْ يَسْتَمِعْ كَانَ عَلَيْهِ كِفْلاَنِ مِنَ الْوِزْرِ وَمَنْ نَأَى عَنْهُ فَلَغَا وَلَمْ يُنْصِتْ وَلَمْ يَسْتَمِعْ كَانَ عَلَيْهِ كِفْلٌ مِنَ الْوِزْرِ وَمَنْ قَالَ صَهٍ فَقَدْ تَكَلَّمَ وَمَنْ تَكَلَّمَ فَلاَ جُمُعَةَ لَهُ . " ثُمَّ قَالَ هَكَذَا سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قلت : روى أبو داود طرفا منه يسيرا . رواه أحمد, وفيه: رجل لم يسم.

3081. Ali b. Ebî Tâlib demiştir ki: *"Cuma günü olunca şeytanlar ellerinde bayraklarla dışarı çıkıp insanları pazar yerlerinde tutmaya çalışırlar. Melekler de mescitlerin kapısına oturup imam minbere çıkıncaya kadar gelen insanları ilk gelen, namaza gelen, sonraya kalan diye mertebe mertebe kaydederler. Kim imama yakın durur, susup hutbeyi dinler ve boş konuşmazsa, iki ölçek ecir alır. Kim imamın uzağında kalır, hutbeyi dinler, sessiz olur ve boş konuşmazsa, o da bir ölçek ecir kazanır. Kim de imama yakın durur, boş konuşur, sessiz durup (imamı) dinlemezse, iki ölçek günah kazanır. Kim imamın uzağında kalır, boş konuşur, sessiz durup imamı dinlemezse, bir ölçek günah kazanır. Kim yanındakine «sus !» derse, (boş) konuşmuş olur. Kim de konuşursa, cuması gider."*

Sonra Hz. Ali, "Ben, Peygamberinizden (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde işittim" demiştir.

★Ben derim ki: Hadisin az bir kısmını Ebû Dâvud da rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır.

٣٠٨٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِى عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِى الْعَلاَءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ قَعَدَتِ الْمَلاَئِكَةُ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَيَكْتُبُونَ النَّاسَ مَنْ جَاءَ مِنَ النَّاسِ عَلَى مَنَازِلِهِمْ فَرَجُلٌ قَدَّمَ جَزُورًا وَرَجُلٌ قَدَّمَ بَقَرَةً وَرَجُلٌ قَدَّمَ شَاةً وَرَجُلٌ قَدَّمَ دَجَاجَةً وَرَجُلٌ قَدَّمَ عُصْفُورًا وَرَجُلٌ قَدَّمَ بَيْضَةً.قَالَ فَإِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ وَجَلَسَ الإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ طُوِيَتِ الصُّحُفُ وَدَخَلُوا الْمَسْجِدَ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ "

رواه أحمد, ورجاله ثقات .

---

[1] *Müsned*, no. 719, I, 93.

3082. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Cuma günü olunca melekler mescitlerin kapılarına oturup gelen insanları mertebe mertebe kaydederler. (Mescide geliş sıralarına göre sadaka olarak) kimi deve, kimi sığır, kimi koyun, kimi tavuk, kimi de yumurta takdim etmiş gibi sevap kazanır." Sonra devamla: *"Müezzin ezan okuyup imam minbere çıkınca sahifeler dürülür ve (melekler) mescide girerek hutbeyi/nasihati dinlerler"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٠٨٣ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ الْجَوْهَرِيُّ ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " احْضُرُوا الْجُمُعَةَ ، وَادْنُوا مِنَ الإِمَامِ ، فَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَيَتَأَخَّرَ عَنِ الْجُمُعَةِ فَيُؤَخَّرَ عَنِ الْجَنَّةِ ، وَإِنَّهُ لَمِنْ أَهْلِهَا "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: الحكم بن عبد الملك, وهو ضعيف .

3083. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma namazına gelin ve imama yakın durun; zira kişi cennet ehlinden olduğu halde cumadan geri kalmasıyla cennetten mahrum edilir. Oysa ki kendisi cennet ehlindendir"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hakem b. Abdilmelik zayıftır.[1]

٣٠٨٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ غَسَّلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَاغْتَسَلَ ، وَغَدَا وَابْتَكَرَ ، وَدَنَا وَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ كَانَ لَهُ كِفْلانِ مِنَ الأَجْرِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عفير بن معدان, وقد أجمعوا على ضعفه .

3084. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü (başını) yıkar ve yıkanır, sabah yola çıkarak erkenden*

---

1 *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no. 346) hadis bu ifadelerle nakledilmiştir. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (nr.6854) ise metin şöyledir: *"Kişinin cennette bir mertebesi olur. Sonra cumadan geri kalır ve bu yüzden o mertebeden mahrum bırakılır."* Aynı hadisi yakın ifadelerle Ahmed b. Hanbel de rivayet etmiştir. Bkz. V, 10, 11. Hepsinin senedinde Hasan el-Basrî yer almış olup hadisi *"an-an"* sıygasıyla rivayet etmiştir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 365.

namaza gider, (imama) yakın durup onu dinler ve sessiz kalırsa, iki ölçek ecir kazanır" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ufeyr b. Ma'dân'ın zayıflığı konusunda görüş birliği edilmiştir.

٣٠٨٥ – وبسنده حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الْمُتَعَجِّلُ فِي الْجُمُعَةِ كَالْمُهْدِي الْبَدَنَةَ ، وَالَّذِي يَلِيهِ كَالْمُهْدِي الثَّوْرَ ، وَالَّذِي يَلِيهِ كَالْمُهْدِي شَاةً ، وَالَّذِي يَلِيهِ كَالْمُهْدِي دَجَاجَةً "

3085. Yine Taberânî'nin kendi senediyle Ebû Umâme'den naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü erken gelen bir deve kurban etmiş gibi, daha sonra gelen bir sığır/boğa kurban etmiş gibi, ondan sonra gelen bir koyun kurban etmiş gibi, ondan sonra gelen de bir tavuk kurban etmiş gibi sevap kazanır"* buyurmuştur.

٣٠٨٦ – حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ ، ثنا بِشْرُ بْنُ عَوْنٍ ، ثنا بَكَّارُ بْنُ تَمِيمٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ الْمَلائِكَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ ، يَكْتُبُونَ الْقَوْمَ الأَوَّلَ وَالثَّانِيَ وَالثَّالِثَ وَالرَّابِعَ وَالْخَامِسَ وَالسَّادِسَ ، فَإِذَا بَلَغُوا السَّابِعَ كَانُوا بِمَنْزِلَةِ مَنْ قَرَّبَ الْعَصَافِيرَ "

رواه الطبراني في الكبير من رواية بشر بن عون القرشي, قال ابن حبان : روى نحو مائة حديث كلها موضوعة

3086. Vâsile'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşkusuz -yüce ve ulu- Allah, Cuma günü meleklerini mescitlerin kapılarına gönderir. Melekler cemaati birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı diye kaydederler. Yedinci sırada kaydı yapılanlar serçe kurban etmiş gibi sevap kazanırlar"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] Beşîr b. Avn el-Kureşî kanalıyla rivayet etmiş olup onun hakkında İbn Hibbân: "Yaklaşık yüz hadis rivayet etmiştir. Hepsi de uydurmadır" açıklamasını yapmıştır.

٣٠٨٧ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِرْقٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ دَاوُدَ ، عَنْ أَبِي الأَشْعَثِ ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ :

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 3390; XXII, 61.

" مَنْ غَسَّلَ وَاغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَغَدَا وَابْتَكَرَ ، ثُمَّ جَلَسَ قَرِيبًا مِنَ الإِمَامِ ، فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ ، كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ خَطَاهَا عَمَلَ سَنَةٍ , صِيَامَهَا وَقِيَامَهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الوهاب بن الضحاك, وهو متروك.

3087. Şeddâd b. Evs'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Cuma günü (başını) yıkar ve yıkanarak erkenden yola çıkar, hutbenin başına yetişir, sonra imama yakın oturup sessizce onu dinlerse, attığı her adıma karşılık kendisine orucuyla, namazıyla bir yıllık amel yazılır."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdülvehhâb b. ed-Dahhâk metrûktur.[1]

٣٠٨٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، وَأَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَزَّارُ التُّسْتَرِيُّ ، قَالا ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ الْيَمَانِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَنَاحٍ ، ثنا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ يُحَدِّثُ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ غَسَّلَ وَاغْتَسَلَ , وَغَدَا وَابْتَكَرَ , وَدَنَا مِنَ الإِمَامِ , فَأَنْصَتَ وَلَمْ يَلْغُ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ , كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ خَطَاهَا إِلَى الْمَسْجِدِ صِيَامَ سَنَةٍ وَقِيَامَهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إبراهيم بن محمد بن جناح, و لم أحد من ذكره ,وبقية رجاله ثقات . قلت : له حديث عن ابن ماجة مرفوع باختصار عن هذا . رواه الطبراني في الكبير. وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه .

3088. Ebû Talha'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim (Cuma günü başını) yıkar ve yıkanır, sabah evinden erken çıkıp (hutbenin başına) yetişir, imama yakın durup sessizce onu dinler, boş konuşmazsa, mescide gitmek üzere attığı her adıma karşılık Allah kendisine bir yıllık oruç ve ibadet sevabı yazar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Muhammed b. Cenâh'ı zikredene rastlamadım. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[2]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7134.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4726. Senedinde Yahyâ b. Şu'be geçmiştir. *el-Mu'cemu'l-kebîr* muhakkiki bunun Yahyâ b. Saîd'den bozulma (muharref) bir isim olduğunu sanmıştır.

٣٠٨٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بن عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَبو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنِ الْمِنْهَالِ بن عَمْرٍو، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ:"سَارِعُوا إِلَى الْجُمَعِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبرزُ إِلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فِي كَثِيبٍ مِنْ كَافُورٍ، فَيَكُونُوا مِنَ الْقُرْبِ عَلَى قَدْرِ تَسَارُعِهِمْ إِلَى الْجُمُعَةِ، فَيُحْدِثُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ مِنَ الْكَرَامَةِ شَيْئًا لَمْ يَكُونُوا رَأَوْهُ قَبْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَرْجِعُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ فَيُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا أَحْدَثَ اللَّهُ لَهُمْ"، قَالَ: ثُمَّ دَخَلَ عَبْدُ اللَّهِ الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلَيْنِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَدْ سَبَقَاهُ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ:"رَجُلانِ وَأَنَا الثَّالِثُ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ يُبَارِكَ فِي الثَّالِثِ."

3089. Ebû Ubeyde bildiriyor: Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Cuma namazlarına katılmak için acele edin; zira -aziz ve celil olan- Allah her Cuma bir kâfur tepesinde cennet ehline tecelli eder. Cennet ehli, Cumaya gitmek için acele edişleri nispetinde ona yakın olurlar ve -aziz ve celil olan- Allah daha evvel hiç görmedikleri bir şeyi onlara lütfeder/ikram eder. Sonra ailelerinin yanlarına dönerek onlara Allah'ın kendilerine yaptığı lütuftan bahsederler."

Sonra Abdullah mescide girdi. Cuma günü iki kişinin kendisinden önce mescide geldiklerini görünce "Hepsi iki kişi. Ben de üçüncüsüyüm. İnşallah, Allah üçüncüsüne de bereket verir" dedi.

★Ben derim ki: İbn Mâce kendisinden (İbn Mes'ûd'dan) konuyla ilgili daha muhtasar olarak merfu bir hadis nakletmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.[1]

(بَابُ التَّحَلُّقِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Halka Oluşturmak

٣٠٩٠ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ ، ثنا بِشْرُ بْنُ عَوْنٍ ، ثنا بَكَّارُ بْنُ تَمِيمٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ ، قَالَ : " أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا نَتَحَلَّقُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ خُرُوجِ الإِمَامِ وَلْيَقْبَلُوا عَلَى الْقِبْلَةِ ، وَلا يَوْمَ الْعِيدَيْنِ بَعْدَ الصَّلاةِ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9169. Senedinde ismi geçen Ebû Nuaym Dırâr b. Sured zayıftır. el-Mesûdî de bunamıştır.

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: بشر بن عون, روى أحاديث موضوعة بهذا الإسناد .

3090. Vâsile'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü imam (minbere) çıkmadan halka oluşturulmasın. Herkes kıbleye doğru dönsün. Bayram günü de namazdan sonra halka oluşturulmaz"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Bişr b. Avn bu ravi zinciri ile uydurma hadisler nakleden birirdir.

(بَابُ فِيمَنْ يَتَخَطَى رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ الجُمُعَةِ)

Cuma Günü İnsanların Omuzlarına Basarak İlerlemek

٣٠٩١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ الْمُهَلَّبِيُّ عَنْ هِشَامِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الأَرْقَمِ بْنِ أَبِي الأَرْقَمِ الْمَخْزُومِيِّ عَنْ أَبِيهِ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " إِنَّ الَّذِي يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيُفَرِّقُ بَيْنَ الاثْنَيْنِ بَعْدَ خُرُوجِ الإِمَامِ كَالْجَارِّ قُصْبَهُ فِي النَّارِ "

رواه أحمد والطبراني في الكبير, وفيه: هشام بن زياد, وقد أجمعوا على ضعفه .

3091. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü insanların omuzlarına basarak ilerleyenler, imam (minbere) çıktıktan sonra iki kişinin arasını ayıranlar (yani onların ortasına oturanlar), iç organlarını cehenneme sürükleyen kimseye benzerler"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup alimler senedinde ismi geçen Hişâm b. Ziyâd'ın zayıflığı konusunda görüş birliği etmişlerdir.

٣٠٩٢ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ خَلَفٍ الْعَمِّيُّ ، قَالَ : نا الْقَاسِمُ الْعِجْلِيُّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ تَخَطِّي رِقَابَ النَّاسِ ، حَتَّى جَلَسَ قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاتَهُ ، قَالَ : " مَا مَنَعَكَ يَا فُلانُ أَنْ تُجَمِّعَ ؟ قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَدْ حَرَصْتُ أَنْ أَضَعَ نَفْسِي بِالْمَكَانِ الَّذِي تَرَى ، قَالَ : قَدْ رَأَيْتُكَ تَخَطَّى رِقَابَ الْمُسْلِمِينَ وَتُؤْذِيهِمْ ، مَنْ آذَى مُسْلِمًا فَقَدْ آذَانِي ، وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللَّهَ "

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, وفيه: القاسم بن مطيب, قال ابن حبان : كان يخطئ كثيرا فاستحق الترك .

3092. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verirken bir adam çıkageldi, insanların omuzlarına basarak ilerleyip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakın bir yere varıp oturdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazını bitirince: "Ey falanca! Niçin bizimle birlikte Cumaya katılmadın?" diye sordu. Adam: "Ya Resûlallah! Senin göreceğin bir yere oturmayı çok arzu ettim" deyince: *"Ama senin insanların omuzlarına basarak ilerlediğini ve onları rahatsız ettiğini gördüm. Kim bir Müslümanı rahatsız ederse, beni rahatsız etmiş olur. Kim de beni rahatsız ederse, aziz ve celil olan Allah'ı rahatsız etmiş olur"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kâsım b. Mutayyeb hakkında İbn Hibbân: "Çokça hata ederdi. Bu yüzden terk edilmeyi hak etmiştir" demiştir.

٣٠٩٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ ، قَالَ : نا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، قَالَ : نا أَرْطَاةُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُزَيْقٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَأْكُلْ مُتَّكِئًا ، وَلا تَخَطَّ رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ " .

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: عبد الله بن رزيق, قال الأزدي : لا يصح حديثه .

3093. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir yere yaslanarak (yatarak) yemek yeme ve Cuma günü insanların omuzlarına basarak öne geçme!"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. Ruzeyk hakkında Ezdî: "Hadisi sahih değildir" demiştir.

(بَابُ مِنْهُ فِيمَنْ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ)

İnsanların Omuzlarına Basarak İlerlemeye Dair

٣٠٩٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَارُودِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الزِّيَادِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ هَارُونَ أَبُو قُرَّةَ ، ثنا هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ ، ثنا عَمَّارُ بْنُ سَعْدٍ ، قَالَ : دَخَلَ عَلَيْنَا عُثْمَانُ بْنُ الأَزْرَقِ الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَالإِمَامُ يَخْطُبُ ، فَقَصَّرَ وَقَعَدَ فِي الْمَسْجِدِ ، فَقُلْنَا : رَحِمَكَ اللَّهُ ، لَوْ كُنْتَ وَصَلْتَ إِلَيْنَا كَانَ أَرْفَقَ بِكَ ، قَالَ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنْ تَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بَعْدَ خُرُوجِ الإِمَامِ ، أَوْ فَرَّقَ بَيْنَ اثْنَيْنِ كَانَ كَالْجَارِّ قُصْبَهُ فِي النَّارِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: هشام بن زياد, وقد أجمعوا على ضعفه .

3094. Ammâr b. Sa'd bildiriyor: Osmân b. el-Ezrak Cuma günü imam hutbe verirken mescide yanımıza girdi ve mescidin uzak bir yerine oturdu. Biz: "Allah iyiliğini versin. Yanımıza kadar gelseydin ya, bu senin için daha iyi olurdu!" deyince o: "Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) «*Cuma günü imam hutbeye çıktıktan sonra insanların omuzlarına basarak ilerleyen ya da iki kişinin arasını ayıran kimse iç organlarını cehennem ateşine doğru sürükleyen kimseye benzer*» buyururken işittim" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup alimler senedinde ismi geçen Hişâm b. Ziyâd'ın zayıflığı konusunda görüş birliği etmişlerdir.[1]

٣٠٩٥ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا ذُؤَيْبُ بْنُ عِمَامَةَ السَّهْمِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ سَالِمٍ ، مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : افْتَقَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ ، قَالَ : " أَيْنَ كُنْتَ ؟ فَإِنِّي لَمْ أَرَكَ ؟ أَلَمْ تَشْهَدِ الصَّلَاةَ ؟ ، قَالَ : بَلَى ، وَلَكِنِّي جِئْتُ وَقَدْ ثَبَتَ النَّاسُ ، وَكَرِهْتُ أَنْ أَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ ، قَالَ : أَحْسَنْتَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3095. Abdurrahman b. Avf anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zatı cemaat arasında göremedi. Daha sonra: "*Neredeydin? Seni göremedim. Yoksa namaza katılmadın mı?*" diye sordu. Adam: "Hayır. Katıldım. Ama ben geldiğimde insanlar yerlerini almışlardı. Omuzlarına basarak öne geçmek istemedim" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: "*Doğrusunu yapmışsın*" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[2]

(بَابُ فِيمَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ)

Cuma Günü Yerinden Kalkmak ve Sonra Aynı Yere Dönmek

٣٠٩٦ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ جَعْفَرٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 8399.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 280. Taberânî'nin hocası Mikdâm b. Dâvud ve Zûeyb b. İmâme es-Sehmî zayıftır.

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يَأْمُرُنَا أَنْ نَشْهَدَ الْجُمُعَةَ ، وَلا نَتَغَيَّبَ عَنْهَا ، وَإِذَا انْتُدِبَ الْمُؤْمِنُونَ بِنَدْبَةٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَقَامُوا ، فَإِنَّ أَحَدَهُمْ هُوَ أَحَقُّ بِمَقْعَدِهِ إِذَا رَجَعَ إِلَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفي إسناده ضعف .

3096. Semure b. Cundub demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize Cuma namazına katılmamızı, ondan geri kalmamamızı emrederdi. Cuma günü müminlere bir çağrı yapılır da (çağrıya icabet ederek) yerlerinden kalkarlarsa, geri döndüklerine onlardan her biri önceki yerine oturmaya (başkasından) daha layıktır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zayıflık vardır.[1]

(بَابُ فِيمَنْ نَعِسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Uyuklamak

٣٠٩٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ؛ فَلْيَتَحَوَّلْ إِلَى مَكَانِ صَاحِبِهِ وَيَتَحَوَّلْ صَاحِبُهُ إِلَى مَكَانِهِ " . قِيلَ لإِسْمَاعِيلَ : وَالإِمَامُ يَخْطُبُ ؟ قَالَ : " نَعَمْ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: إسماعيل بن مسلم المكي, وهو ضعيف .

3097. Semure b. Cundub'un naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz Cuma günü uyuklarsa, (yanındaki) arkadaşının yerine, arkadaşı da onun yerine geçsin"* buyurmuştur. İsmâîl'e: "İmam hutbe verirken mi?" diye soruldu. "Evet" karşılığını verdi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7045; Bezzâr, no. 622 (*"Cuma günü müminlere bir çağrı yapılır da yerlerinden kalkarlarsa"* ifadesi yer almamıştır.)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6956, 6858, 6859. Birinin senedinde yer alan Selâm b. Huzme metrûktur.

(بَابُ فِي الْمِنْبَرِ)

Minber

٣٠٩٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ حَدَّثَنَا خَلَفٌ عَنْ أَبِي جَنَابٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ جِذْعُ نَخْلَةٍ فِي الْمَسْجِدِ يُسْنِدُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ظَهْرَهُ إِلَيْهِ إِذَا كَانَ يَوْمُ جُمُعَةٍ أَوْ حَدَثَ أَمْرٌ يُرِيدُ أَنْ يُكَلِّمَ النَّاسَ فَقَالُوا أَلَا نَجْعَلُ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ شَيْئًا كَقَدْرِ قِيَامِكَ قَالَ لَا عَلَيْكُمْ أَنْ تَفْعَلُوا. فَصَنَعُوا لَهُ مِنْبَرًا ثَلَاثَ مَرَاقِي قَالَ فَجَلَسَ عَلَيْهِ قَالَ فَخَارَ الْجِذْعُ كَمَا تَخُورُ الْبَقَرَةُ جَزَعًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَالْتَزَمَهُ وَمَسَحَهُ حَتَّى سَكَنَ "

قلت : روى أبو داود بعضه.

رواه أحمد من طريق أبي حباب الكلبي وهو ثقة ولكنه مدلس وقد عنعنه .

3098. İbn Ömer bildiriyor: Mescid'de hurma kütüğü vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü konuşurken veya bir olay yaşanıp da onun hakkında insanlara konuşmak istediği zaman sırtını ona dayardı. Bunun üzerine insanlar: "Ya Resûlallah! Ayakta kaldığın sürede (rahat etmen için) sana bir şey yapalım mı?" dediler.

"Yapabilirsiniz" buyurdu. Ashâbı da üç basamaklı bir minber yaptılar ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (hutbede) onun üzerine oturdu. Bunun üzerine hurma kütüğü, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğu hasretten sığırın böğürmesi gibi böğürdü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de yanına inerek onu sıvazladı. Böylece kütük sakinleşti.

★Ben derim ki: Ebû Dâvud hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

Hadisi bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel, Ebû Cenâb el-Kelbî yoluyla rivayet etmiştir. Bu zat güvenilir olmakla beraber müdellistir ve burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.[1]

٣٠٩٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ سَالِمٍ أَبُو سَعِيدٍ الشَّاشِيُّ فِي سَنَةِ ثَلَاثِينَ وَمِائَتَيْنِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو يَعْنِي الرَّقِّيَّ أَبُو وَهْبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنِ ابْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جِذْعٍ وَكَانَ الْمَسْجِدُ عَرِيشًا وَكَانَ يَخْطُبُ إِلَى جَنْبِ ذَلِكَ الْجِذْعِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَجْعَلُ لَكَ شَيْئًا تَقُومُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

[1] *Müsned,* no. 5886, II, 109.

حَتَّى تَرَى النَّاسَ أَوْ قَالَ حَتَّى يَرَاكَ النَّاسُ وَحَتَّى يَسْمَعَ النَّاسُ خُطْبَتَكَ. قَالَ نَعَمْ . فَصَنَعُوا لَهُ ثَلَاثَ دَرَجَاتٍ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا كَانَ يَقُومُ فَصَغَى الْجِذْعُ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ اسْكُنْ . ثُمَّ قَالَ لِأَصْحَابِهِ هَذَا الْجِذْعُ حَنَّ إِلَيَّ . فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْكُنْ إِنْ تَشَأْ غَرَسْتُكَ فِي الْجَنَّةِ فَيَأْكُلَ مِنْكَ الصَّالِحُونَ وَإِنْ تَشَأْ أُعِيدُكَ كَمَا كُنْتَ رَطْبًا . فَاخْتَارَ الآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دُفِعَ إِلَى أُبَيٍّ فَلَمْ يَزَلْ عِنْدَهُ حَتَّى أَكَلَتْهُ الأَرَضَةُ. "

قلت : رواه ابن ماجة باختصار . رواه عبد الله من زياداته في المسند, وفيه: رجل لم يسم, وعبد الله بن محمد بن عقيل وفيه كلام وقد وثق.

3099. Ubey b. Ka'b anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma gövdesine doğru dönerek namaz kılardı. O zaman mescit bir çardaktan ibaretti. Yine aynı hurma gövdesine doğru hutbe verirdi. Sonra ashâbından bazı kimseler: "Ya Resûlallah! Senin için Cuma günü üzerine çıkacağın bir şey yapalım da bütün insanları görebilesin -ya da insanlar seni görebilsinler- ve hutbeni duysunlar" diye teklifte bulundular. *"Olur"* buyurdu. Bunun üzerine onun için üç basamak yaptılar. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) daha evvel yaptığı gibi onun üzerine çıktı. Bunu gören hurma kütüğü O'na doğru özlemle böğürdü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Sakin ol!"* buyurdu. Sonra ashâbına dönerek: *"Bu kütük bana özlemle böğürdü"* dedi. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine ona: *"Sakin ol!"* buyurdu ve ekledi: *"İstersen, seni cennete dikeyim, orada salih insanlar senin meyvenden yerler. İstersen, daha evvel olduğun gibi seni yaş haline çevireyim."* Hurma kütüğü âhireti dünyaya tercih etti. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince, bu kütük Ubey'e verildi. Ağaç kurdu onu yiyip bitirene kadar Ubey'in yanında kaldı.

★Ben derim ki: Hadisi İbn Mâce muhtasar olarak rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Abdullah (b. Ahmed b. Hanbel) *Müsned*'e ziyadelerinde rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır. Abdullah b. Muhammed b. Akîl de güvenilir kabul edilmekle beraber hakkında tenkit bulunmaktadır.

٣١٠٠ - حَدَّثَنَا مَسْرُوقُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنْ أَبِي الْوَدَّاكِ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ إِلَى خَشَبَةٍ يَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا ، يَخْطُبُ كُلَّ جُمُعَةٍ ، حَتَّى أَتَاهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ ، فَقَالَ : إِنْ شِئْتَ جَعَلْتُ لَكَ شَيْئًا إِذَا قَعَدْتَ عَلَيْهِ كُنْتَ كَأَنَّكَ قَائِمٌ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : فَجَعَلَ لَهُ الْمِنْبَرَ ، فَلَمَّا جَلَسَ عَلَيْهِ حَنَّتِ الْخَشَبَةُ حَنِينَ النَّاقَةِ عَلَى وَلَدِهَا ، حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا " ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ ، رَأَيْتُهَا قَدْ

حُوِّلَتْ ، قُلْنَا : مَا هَذَا ؟ قَالُوا : جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَارِحَةَ ، وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ فَحَوَّلُوهَا "

رواه أبو يعلى, وفيه: مجالد بن سعيد, وقد وثقه جماعة, وضعفه آخرون .

3100. Ebû Saîd anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her Cuma bir ağaç gövdesinin yanında durup ona dayanarak hutbe okurdu. Derken cemaatten biri gelerek: "İstersen, senin için (üzerine oturacağın) bir şey yaparım. Onun üzerine oturduğun zaman sanki ayaktaymışsın gibi durursun?!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Olur"* buyurdu. Adam onun için minber yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun üzerine oturunca, o kütük dişi devenin yavrusu için inlediği gibi inledi. Onu gören Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aşağı inerek elini üzerine koydu. Ertesi günü ise yerinin değiştirilmiş olduğunu gördüm. "Ne oldu?" diye sorduğumuzda "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer dün gece gelerek onun yerini değiştirdiler" karşılığını verdiler.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mücâlid b. Saîd'i bir grup güvenilir kabul ederken, diğerleri zayıf görmüşlerdir.

٣١٠١ - وعَنْ أَبِي سَعِيد ، قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَشَبَةٌ يَقُومُ إِلَيْهَا فَجَاءَ رَجُلٌ فَأَمَرَهُ أَنْ يَجْعَلَ لَهُ كُرْسِيًّا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَيْهِ فَحَنَّتِ الْخَشَبَةُ الَّتِي كَانَ يَقُومُ عِنْدَهَا حَتَّى سَمِعَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ حَنِينَهَا . قَالَ : فَقُلْتُ لِلعَوفِي : أَنْتَ سَمِعْتَهُ ؟ قَالَ : نَعَمْ سَمِعْتُهُ لَعَمْرِي فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى احْتَضَنَهَا فَسَكَنَتْ "

رواه البزار من رواية محمد بن أبي ليلى, عن عطية, وكلاهما مختلف في الاحتجاج به .

3101. Ebû Saîd anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir ağaç kütüğü vardı. Onun üzerine çıkardı. Sonra bir adam geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona, kendisi için bir kürsü yapmasını emretti. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun üzerine çıkarak hutbe vermeğe başlayınca daha evvel yanında durup hutbe okuduğu kütük inlemeye başladı. Öyle ki, bütün mescittekiler onun inlemesini işittiler.

Avfî der ki: (Ebû Saîd)'e: "Bunu sen de işittin mi?" diye sordum. "Evet. Hayatım üzerine yemin ederim ki, işittim. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek onu kucakladı ve bu sayede kütük sakinleşti" karşılığını verdi.

★Hadisi Bezzâr, Muhammed b. Ebî Leylâ kanalıyla Atıyye'den rivayet etmiştir ki, her ikisiyle de ihticac konusu tartışmalıdır.

٣١٠٢ - حَدَّثَنَا مَسْرُوقُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ سَعِيدٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ إِلَى خَشَبَةٍ يَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا يَخْطُبُ كُلَّ جُمُعَةٍ ، حَتَّى أَتَاهُ رَجُلٌ مِنَ الرُّومِ ، وَقَالَ : إِنْ شِئْتَ جَعَلْتُ لَكَ شَيْئًا إِذَا قَعَدْتَ عَلَيْهِ كُنْتَ كَأَنَّكَ قَائِمٌ ؟ . قَالَ : " نَعَمْ " . قَالَ : فَجَعَلَ لَهُ الْمِنْبَرَ ، فَلَمَّا جَلَسَ عَلَيْهِ حَنَّتِ الْخَشَبَةُ حَنِينَ النَّاقَةِ عَلَى وَلَدِهَا ، حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ ، فَرَأَيْتُهَا قَدْ حُوِّلَتْ ، فَقُلْنَا : مَا هَذَا ؟ قَالَ : جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَحَوَّلُوهَا"

قلت : لجابر حديث في الصحيح بغير سياقه رواه أبو يعلى ورجاله موثقون . وتأتي لجابر أحاديث في المنبر أيضا.

3102. Câbir anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her Cuma bir ağaç gövdesinin yanında durur, ona dayanarak hutbe okurdu. Derken Bizanslılardan bir adam geldi ve: "İstersen, senin için (üzerine oturacağın) bir şey yaparım. Onun üzerine oturduğun zaman sanki ayaktaymışsın gibi durursun?!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Olur"* buyurdu. Adam onun için minber yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minber üzerine oturunca, o kütük dişi devenin yavrusu için inlediği gibi inlemeğe başladı. Onu gören Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aşağı inerek elini üzerine koydu. Ertesi günü ise yerinin değiştirilmiş olduğunu gördüm. "Ne oldu?" diye sorduğumuzda "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer dün gece gelerek onun yerini değiştirdiler" karşılığını verdiler.

★Ben derim ki: Câbir'in konuyla ilgili *Sahîh*'te farklı ifadelerle nakledilen bir hadisi daha vardır.

Hadisi bu şekliyle Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir. İleride Câbir'den yine Minberle ilgili nakledilmiş başka hadisler de gelecektir.

٣١٠٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ السَّكُونِيُّ ، عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ السَّلُولِيِّ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنْ أَتَّخِذِ الْمِنْبَرَ فَقَدِ اتَّخَذَهُ أَبِي إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَإِنْ أَتَّخِذِ الْعَصَا فَقَدِ اتَّخَذَهَا أَبِي إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه :موسى بن محمد بن إبراهيم بن الحارث التيمي ,وهو ضعيف جدا .

3103. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ben minber edinmişsem (bilin ki) benden önce atam İbrâhîm de*

edinmişti. Eğer ben baston kullanıyorsam, (bilin ki) daha önce atam İbrâhîm de kullanmıştı" buyurmuştur.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilen Mûsa b. Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris et-Teymî son derece zayıf biridir.

٣١٠٤ – وَأَخْبَرَنَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الْمُوَفِّي ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا رَبِيعَةُ بْنُ عُثْمَانَ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : أَوَّلُ مَنْ خَطَبَ عَلَى الْمَنَابِرِ إِبْرَاهِيمُ صلّى الله عليه وسلّم

رواه البزار, وهو منقطع الإسناد.

3104. Sa'd b. İbrâhîm, babasından şöyle nakletmiştir: "Minber üzerinde ilk hutbe irat eden İbrâhîm'dir (aleyhisselam)."

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedi kopuktur.[1]

٣١٠٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، قَالَ : نَا الْعَلاءُ بْنُ سَلَمَةَ الْهُذَلِيُّ الْبَصْرِيُّ ، قَالَ : نَا شَيْبَةُ أَبُو قِلابَةَ ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صلّى الله عليه وسلّم " كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِذْعِ نَخْلَةٍ ، فَيُسْنِدُ ظَهْرَهُ إِلَيْهَا ، فَقِيلَ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ الإِسْلامَ قَدِ انْتَهَى ، وَكَثُرَ النَّاسُ ، وَتَأْتِيكَ الْوُفُودُ مِنَ الآفَاقِ ، فَلَوْ أَمَرْتَ بِصَنْعَةِ شَيْءٍ لِتَشْخَصَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ لِرَجُلٍ : أَتَصْنَعُ الْمِنْبَرَ ؟ فَقَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : مَا اسْمُكَ ؟ ، قَالَ : فُلانٌ ، قَالَ : لَسْتَ صَاحِبَهُ ، فَدَعَا آخَرَ ، فَقَالَ : أَتَصْنَعُ الْمِنْبَرَ ؟ ، فَقَالَ : نَعَمْ ، فَقَالَ مِثْلَ مَقَالَةِ هَذَا ، فَقَالَ : نَعَمْ ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ ، قَالَ : مَا اسْمُكَ ؟ ، قَالَ إِبْرَاهِيمُ : قَالَ : خُذْ فِي صَنْعَتِهِ ، فَلَمَّا صَنَعَهُ صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ صلّى الله عليه وسلّم عَلَيْهِ فَحَنَّتِ الْجِذْعُ جِذْعُ النَّخْلَةِ حَنِينَ النَّاقَةِ ، فَسَمِعَ صَوْتَهَا أَهْلُ الْمَسْجِدِ ، أَوْ قَالَ : أَهْلُ الْمَدِينَةِ فَنَزَلَ فَالْتَزَمَهَا فَسَكَنَتْ ، فَقَالَ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ، لَوْ تَرَكْتُهَا لَحَنَّتْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، أَوْ لَحَنَّتْ مَا تَرَكْتُهَا "

قلت : عزا بعضه إلى ابن ماجة صاحب الأطراف و لم أجده في سماعي والله أعلم .

رواه الطبراني في الأوسط ,وقال : لم يروه عن الجريري إلا شيبة, قلت : و لم أجد من ذكره ولا الراوي عنه .

3105. Câbir b. Abdillah anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma kütüğü yanında hutbe irat eder, sırtını ona yaslardı.

---

[1] Bezzâr, no. 633; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XX, 167. Ebû Hâtim, *İlelü'l-hadis*'de (II, 241) bu hadisle ilgili olarak "Münker bir hadis olup uydurma/mevzu hadise benzemektedir" demiştir. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1680.

Kendisine: "Ya Resûlallah! İslamiyet genişledi. (İslam'a giren) insanların sayısı arttı. Bütün bölgelerden sana heyetler gelmektedir. Üzerine çıkıp her yerden görünebileceğin bir şey yapılmasını emretsen" denildi. O da (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama: *"Minber yapar mısın?"* diye sordu. "Olur, yaparım" dedi. *"Senin ismin nedir?"* diye sordu. "Falan" deyince *"Öyleyse sen sanatkâr değilsin"* buyurdu. Sonra başka birini çağırdı. *"Sen minber yapar mısın?"* diye sordu. Adam: "Olur, inşallah yaparım" dedi. *"Senin adın nedir?"* diye sordu. "İbrâhîm" deyince *"Hemen yapmaya başla"* buyurdu. Adam minberi yapınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun üzerine çıktı. Bunu gören kütük, dişi devenin inlemesi gibi inlemeye başladı. Bütün mescittekiler -veya ravi "Bütün Medine halkı" dedi- onun sesini işitti. Bunu duyan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) inip onu sıvazladı. Böylece kütük sakinleşti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)'a yemin ederim ki, onu bıraksaydım, kıyamet gününe değin inlemeye devam ederdi"* buyurdu.

★Ben derim ki: *el-Etrâf* müellifi hadisin bir kısmını İbn Mâce'nin naklettiğini belirtmiştir. Ama ben sema yoluyla aldığım nüshada bunu bulamadım.[1] Doğrusunu Allah bilir.

Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî: "Bunu Cerîrî'den yalnızca Şeybe nakletmiştir" açıklamasını yapmıştır.

٣١٠٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ طَارِقٍ الْوَابِشِيُّ ، قَالَ : نَا عَمْرُو بْنُ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَابِرٍ " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى سَارِيَةٍ فِي الْمَسْجِدِ ، وَيَخْطُبُ إِلَيْهَا يَعْتَمِدُ عَلَيْهَا ، فَأَمَرَتْ عَائِشَةُ فَصَنَعَتْ لَهُ مِنْبَرَهُ هَذَا ، فَلَمَّا قَامَ إِلَيْهِ وَتَرَكَ مَقَامَهُ إِلَى السَّارِيَةِ خَارَتِ السَّارِيَةُ خُوَارًا شَدِيدًا حِينَ تَرَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقَامَهُ شَوْقًا إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَمَشَى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهَا حَتَّى اعْتَنَقَهَا ، فَلَمَّا اعْتَنَقَهَا هَدَأَ الصَّوْتُ الَّذِي سَمِعْنَا " ، فَقُلْتُ : أَنْتَ سَمِعْتَهُ ؟ فَقَالَ : أَنَا سَمِعْتُهُ وَأَهْلُ الْمَسْجِدِ ، وَهِيَ أَحَدُ السَّوَارِي الَّتِي تَلِي الْحُجْرَةَ"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن عطية العوفي, وهو ضعيف .

3106. Câbir anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mescitte bir direğe doğru namaz kılar, onun yanında ona dayanarak hutbe irat ederdi. Sonra Âişe emir verdi ve onun için bu minberi yaptırdı. Allah

---

[1] Hadis İbn Mâce'de muhtasar olarak 1417 numarayla geçmiştir. Aynı hadisi Nesâî de sahih bir senetle rivayet etmiştir. Bkz. III, 12.

Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıkıp direğin yanındaki yerini bırakınca direk, -Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eski makamını terk ettiğinden- kendisine duyduğu hasretle acı bir şekilde böğürmeye başladı. Hemen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona doğru yürüyüp, onu kucakladı. Onu kucaklayınca işittiğimiz ses dindi/kesildi. Ravi der ki: "Onu sen de işittin mi?" diye sordum. "Ben de işittim, mescittekiler de işittiler. O, hücreye (Allah Resûlü'nün odasına) yakın direklerden biriydi" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Atıyye el-Avfî zayıftır.

٣١٠٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْجَوَارِبِيُّ ، قَالَ : نا عَمِّي عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ ، قَالَ : نا حِبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جِذْعٍ يَتَسَانَدُ إِلَيْهِ ، فَمَرَّ رُومِيٌّ ، فَقَالَ : لَوْ دَعَانِي مُحَمَّدٌ فَجَعَلْتُ لَهُ مَا هُوَ أَرْفَقُ بِهِ مِنْ هَذَا ، قَالَتْ : فَدُعِيَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَ لَهُ الْمِنْبَرَ أَرْبَعَ مَرَاقِيَ ، فَصَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَ ، فَحَنَّ الْجِذْعُ كَمَا تَحِنُّ النَّاقَةُ ، فَنَزَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " مَا شَأْنُكَ ؟ إِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ اللَّهَ فَرَدَّكَ إِلَى مُحْتَبَسِكَ ، وَإِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ اللَّهَ فَأَدْخَلَكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ فَأَثْمَرْتَ فِيهَا ، فَأَكَلَ مِنْ ثَمَرَتِكَ أَنْبِيَاءُ اللَّهِ الْمُرْسَلُونَ ، وَعِبَادُهُ الْمُتَّقُونَ " , قَالَ : فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " نَعَمْ " فَغَارَ الْجِذْعُ ، فَذَهَبَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: صالح بن حيان وهو ضعيف .

3107. Hz. Âişe anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma kütüğü yanında ona yaslanarak hutbe irat ederdi. Sonra yanına bir Bizanslı geldi ve "Muhammed beni çağırsa da kendisine, bundan daha zarif bir şey yapsam" dedi. Sonra o zat Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) çağrıldı ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için dört basamaklı bir minber yaptı. Ondan sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıkarak hutbe irat etmeye başladı. Bunu gören hurma kütüğü dişi devenin inlemesi gibi inlemeye başladı. Hemen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) inerek: *"Neyin var senin? İstersen, Allah'a dua ederim, seni eski yerine geri döndürür. İstersen, Allah'a dua ederim, seni cennete koyar. Orada meyve verirsin ve Allah'ın mürsel peygamberleri ve muttaki kulları senin meyvelerinden yerler"* buyurdu.

Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğime göre hurma kütüğü "tamam" demiş ve sonra yere batıp kaybolmuş.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Sâlih b. Hayyân zayıftır.

٣١٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا الْجَرَّاحُ بْنُ مَخْلَدٍ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ ، ثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْغِفَارِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ ، يَقُولُ : كُنْتُ جَالِسًا مَعَ خَالٍ لِي مِنَ الأَنْصَارِ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اخْرُجْ إِلَى الْغَابَةِ وَائْتِنِي مِنْ خَشَبِهَا ، فَاعْمَلْ لِي مِنْبَرًا أُكَلِّمُ عَلَيْهِ النَّاسَ " فَعَمِلَ مِنْبَرًا عَتَبَتَانِ وَجَلَسَ عَلَيْهَا

قلت : له حديث في الصحيح في عمل المنبر غير هذا . رواه الطبراني في الكبير, وفيه :عبيد بن واقد, وهو ضعيف .

3108. Sehl b. Sa'd anlatmaktadır: Ensarlı bir dayımla beraber oturuyordum. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ğabe'ye git ve bana ağaçlarından bir ağaç getir. Bana bir minber yap, üzerine çıkıp insanlara hutbe vereyim"* dedi. Bunun üzerine dayım iki eşikli bir minber yaptı ve ondan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (hutbe irat ederken) onların üzerine oturdu.

★Ben derim ki: Minber yapımı konusunda *Sahîh*'te Sehl'in bundan başka bir hadisi yer almıştır.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ubeyd b. Vâkıd zayıftır.

٣١٠٩ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا تَمِيمُ بْنُ الْمُنْتَصِرِ ، ثنا إِسْحَاقُ ، عَنْ شَرِيكٍ ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ : " يَخْطُبُ إِلَى جِذْعٍ فِي الْمَسْجِدِ ، فَلَمَّا صُنِعَ الْمِنْبَرُ حَنَّ الْجِذْعُ ، فَاعْتَنَقَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَسَكَنَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

3109. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) mescitteki kütüğün yanında hutbe irat ederdi. Minber yapılınca, bu kütük sızlandı. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini kucakladı ve böylece sakinleşti.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[2]

---

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. II, 6018.

2 Nesâî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyl,* no. 905, 906, 907.

(بَابُ الْخُطْبَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْعِيدَيْنِ عَلَى الْمِنْبَرِ)

Minber Üzerinde Cuma ve Bayram Hutbeleri Okumak

٣١١٠ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ السَّمَيْدَعِ الأَنْطَاكِيُّ ، ثنا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ ، ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، وَيَوْمَ الْفِطْرِ ، وَالأَضْحَى عَلَى الْمِنْبَرِ ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَامَ فَخَطَبَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: حسين بن عبد الله بن عبيد الله بن عباس,ضعفه أحمد وابن المديني والبخاري والنسائي, وبقية رجاله موثقون.

3110. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü, Ramazan ve Kurban bayramı günleri minber üzerinde hutbe okurdu. Cuma günü müezzin ezanı bitirince, ayağa kalkıp hutbe okurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hüseyin b. Abdillah b. Ubeydillah b. Abbâs'ı Ahmed b. Hanbel, İbnü'l-Medînî, Buhârî ve Nesâî zayıf görmüşlerdir. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(بَابُ مَقَامِ الْخَطِيبِ بِمَكَّةَ)

Mekke'de Hatibin Yeri

٣١١١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُؤَمَّلِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ وَظَهْرُهُ إِلَى الْمُلْتَزَمِ"

رواه أحمد, وفيه: عبد الله بن المؤمل, وهو ثقة وفيه كلام . ويأتي الحج من هذا إن شاء الله .

3111. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (Mekke'de) sırtını Mültezem'e vererek hutbe okumuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdullah b. el-Mu'mmel güvenilir olmakla beraber hakkında tenkit bulunmaktadır.

İnşallah, Hac bölümünde bu konuda daha başka hadisler de gelecektir.

(بَابُ وَقْتِ الْجُمُعَةِ)

Cuma Namazının Vakti

٣١١٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَنْبَأَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ جُنْدُبٍ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُمُعَةَ ثُمَّ نَنْصَرِفُ فَنَبْتَدِرُ فِي الْآجَامِ فَلَا نَجِدُ إِلَّا قَدْرَ مَوْضِعِ أَقْدَامِنَا. قَالَ يَزِيدُ الْآجَامُ هِيَ الْآطَامُ"

وفي رواية : " فَمَا نَجِدُ مِنَ الظِّلِّ إِلاَّ مَوْضِعَ أَقْدَامِنَا أَوْ قَالَ فَمَا نَجِدُ مِنَ الظِّلِّ مَوْضِعَ أَقْدَامِنَا". رواه أحمد وأبو يعلى بنحوه ,وفيه رجل لم يسم .

3112. Zübeyr bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Cuma namazını kılar, sonra ayrılıp evlere gittiğimizde gölge boyunun ancak ayaklarımızı bastığımız yer kadar uzadığını görürdük.

Diğer bir rivayet: "Gölge boyunun ancak ayaklarımızı bastığımız yer kadar olduğunu görürdük" veya "Gölge boyunun henüz ayaklarımızı bastığımız yer kadar olmadığını görürdük" şeklindedir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.[1]

٣١١٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ بَيْنَا نَحْنُ مَعَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ وَعَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ أَمِيرٌ عَلَى الْكُوفَةِ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ عَلَى بَيْتِ الْمَالِ إِذْ نَظَرَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ إِلَى الظِّلِّ فَرَآهُ قَدْرَ الشِّرَاكِ فَقَالَ إِنْ يُصِبْ صَاحِبُكُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجِ الْآنَ . قَالَ فَوَاللَّهِ مَا فَرَغَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ مِنْ كَلَامِهِ حَتَّى خَرَجَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ يَقُولُ الصَّلَاةَ"

رواه أحمد, وفيه: رجل لم يسم.

3113. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, birisinden bildiriyor: Biz Kufe mescidinde Cuma günü Abdullah b. Mes'ûd ile beraber bulunuyorduk. O vakit Ammâr b. Yâsir, Ömer b. el-Hattâb'ın Kufe emiri, Abdullah b. Mes'ûd da Beytülmal görevlisi idi. Bir ara Abdullah gölgeye baktı ve nalın bağcığı kadar olduğunu görünce: "Eğer Hz. Peygamber'inizin

[1] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, no. 1411, 1436; Ebû Ya'lâ, no. 680.

(sallallahu aleyhi vesellem) sünnetine uymak isterseniz, içinizden biri şimdi çıkar (halkı namaza çağırır)" dedi. Vallahi, daha Abdullah b. Mes'ûd sözünü bitirmeden Ammâr b. Yâsir dışarı çıkıp "Namaz, namaz!" diye seslendi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi zikredilmeyen biri vardır.[1]

٣١١٤ - وعَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ : كُنَّا نُصَلِّي الْجُمُعَةَ ثُمَّ نَنْصَرِفُ فَمَا نَجِدُ لِلحِيْطَانِ فَيْئًا نَسْتَظِلُّ بِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سعيد بن حنظلة, و لم أجد من ترجمه .

3114. Ammâr b. Yâsir demiştir ki: Biz, Cuma namazını kıldıktan sonra dışarı çıktığımızda, duvar altlarında gölgeleneceğimiz kadar bir gölge oluştuğunu görürdük.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Saîd b. Hanzala'nın biyografisini yazanı görmedim.

٣١١٥ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا يَعْلَى بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمَّارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ ، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ مُؤَذِّنِ عُمَرَ ، عَنْ بِلالٍ ، أَنَّهُ كَانَ " يُؤَذِّنُ لِرَسُولِ اللَّهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، إِذَا كَانَ الْفَيْءُ قَدْرَ الشِّرَاكِ ، إِذَا قَعَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: عبد الرحمن بن سعد بن عمار, وهو ضعيف.

3115. Hz. Ömer'in müezzini Sa'd bildiriyor: Bilâl, Cuma günü gölge nalın bağcığı kadar uzayıp Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere oturduğu zaman ezan okurmuş.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Abdurrahman b. Sa'd b. Ammâr zayıftır.

٣١١٦ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، نا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ حُمَيْدٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : " كُنَّا نَجْمَعُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ نَرْجِعُ فَنَقِيلُ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون .

3116. Enes demiştir ki: Biz, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Cuma kılar, sonra dönüp kaylûleye (öğle uykusuna) yatardık.

---

[1] *Müsned*, no. 4385.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣١١٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِرْسٍ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْمَدِينِيُّ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلالٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ صَلَّى الْجُمُعَةَ " ، فَنَرْجِعُ وَمَا نَجِدُ فَيْئًا نَسْتَظِلُّ بِهِ

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: يحيى بن سليمان, ضعفه ابن خراش, وروى عنه ابن صاعد وكان يفخم أمره, وذكره ابن حبان في الثقات وقال : يخطئ .

3117. Câbir demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Güneş batı yönüne doğru döndüğünde Cuma namazını kılardı. Sonra biz (evlerimize) döndüğümüzde altında gölgelenebilecek kadar gölge oluştuğunu görürdük.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yahyâ b. Süleymân'ı İbn Harrâş zayıf görmüştür. Kendisinden rivayette bulunan İbn Sâ'id ise onu önemserdi. Diğer yandan İbn Hibbân da ismini güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiş ve "bazen hata yapardı" demiştir.

٣١١٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، ثنا زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ ، قَالَ : " كُنَّا نُصَلِّي الْجُمُعَةَ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ ، ثُمَّ نَرْجِعُ فَنَقِيلُ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3118. Zeyd b. Vehb demiştir ki: "Biz, Abdullah (b. Mes'ûd) ile beraber Cuma namazını kılar sonra dönüp kaylûleye (öğle uykusuna) yatardık."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ سَلامُ الخَطِيْبِ)

Hatibin Selamlaması

٣١١٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَلَّمَ عَلَى مَنْ عِنْدَ مِنْبَرِهِ مِنَ الْجُلُوسِ ، فَإِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ تَوَجَّهَ إِلَى النَّاسِ ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه :عيسى بن عبد الله الأنصاري, وهو ضعيف وذكره ابن حبان في الثقات.

3119. İbn Ömer anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü Mescid'e girince (önce) minberinin yanında oturanlara; minbere çıkınca da yönünü cemaate doğru dönerek onlara selam verirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İsa b. Abdillah el-Ensârî zayıf olmakla beraber İbn Hibbân kendisini güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

(بَابُ فِيمَنْ يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ)

İmam Hutbe Okurken Mescide Girmek

٣١٢٠ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : "إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَلَا صَلَاةَ وَلَا كَلَامَ حَتَّى يَفْرُغَ الإِمَامُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :أيوب بن نهيك ,وهو متروك ضعفه جماعة, وذكره ابن حبان في الثقات وقال: يخطئ.

3120. İbn Ömer demiştir ki: Ben, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Sizden biriniz mescide girdiğinde eğer imam minberde hutbe okuyorsa, (bilsin ki) imam hutbeyi bitirene dek namaz da kılınmaz, kelam da edilmez."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Nehîk metrûktur. Kendisini bir grup bilgin zayıf görürken, İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikrederek "bazen hata ederdi" demiştir.

٣١٢١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الأَعْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ عَنِ السُّلَيْكِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْجُمُعَةِ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ فَلْيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ

رواه أحمد والطبراني في الكبير, ورجاله رجال الصحيح .

3121. Süleyk'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz (mescide) girdiğinde, eğer imam hutbe okuyorsa, fazla uzatmadan iki rekât namaz kılsın"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣١٢٢ - و عَنْ جَابِرٍ قَالَ : دَخَلَ النُّعْمَانُ بْنُ قَوْقَلٍ ورَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "صَلِّ رَكْعَتَيْنِ تَجوَّزْ فِيهِمَا فإِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ فَلْيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ وَلْيُخَفِّفْهُمَا "

قلت : ليس للنعمان بن قوقل في هذا الحديث ذكر في الصحيح .

3122. Câbir bildiriyor: Cuma günü Nu'mân b. Kavkal (Mescid'e) girdiğinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe veriyordu ve kendisine: *"Fazla uzatmadan iki rekât namaz kıl"* buyurdu, sonra ekledi: *"Sizden biriniz Cuma günü (mescide) geldiğinde eğer imam hutbe okuyorsa, iki rekât namaz kılsın ve rekâtları kısa tutsun"* buyurdu.

Ben derim ki: Bu hadisin *Sahîh*'deki varyantında Nu'man b. Kavkal'ın adı geçmemiştir.[1]

(بَابُ الإِنْصَاتُ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ)

İmam Hutbe Okurken Susmak

٣١٢٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ عَنْ مُجَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " مَنْ تَكَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَاراً وَالَّذِي يَقُولُ لَهُ أَنْصِتْ لَيْسَ لَهُ جُمُعَةٌ"

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير, وفيه: مجالد بن سعيد, وقد ضعفه الناس ووثقه النسائي في رواية .

3123. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü imam hutbe okurken konuşan kimse sırtında ciltlerce kitap taşıyan eşeğe benzer. Ona «sus!» diyenin de Cuması geçersizdir"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mücâlid b. Saîd'i bazı kimseler zayıf görürken bir rivayete göre Nesâî güvenilir kabul etmiştir.

٣١٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مَكِّيٌّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه بْنُ سَعِيدٍ عَنْ حَرْبِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً عَلَى الْمِنْبَرِ فَخَطَبَ النَّاسَ وَتَلا آيَةً وَإِلَى جَنْبِي أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ يَا أُبَيُّ مَتَى أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ قَالَ فَأَبَى أَنْ يُكَلِّمَنِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ

[1] Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr'ın eserlerinde de bulamadım.

فَأَبَى أَنْ يُكَلِّمَنِى حَتَّى نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِى أُبَىٌّ مَا لَكَ مِنْ جُمُعَتِكَ إِلاَّ مَا لَغَيْتَ. فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِئْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ فَقُلْتُ أَىْ رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ تَلَوْتَ آيَةً وَإِلَى جَنْبِى أُبَىُّ بْنُ كَعْبٍ فَسَأَلْتُهُ مَتَى أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فَأَبَى أَنْ يُكَلِّمَنِى حَتَّى إِذَا نَزَلْتَ زَعَمَ أُبَىٌّ أَنَّهُ لَيْسَ لِى مِنْ جُمُعَتِى إِلاَّ مَا لَغَيْتُ. فَقَالَ صَدَقَ أُبَىٌّ فَإِذَا سَمِعْتَ إِمَامَكَ يَتَكَلَّمُ فَأَنْصِتْ حَتَّى يَفْرُغَ"

رواه أحمد والطبراني في الكبير, ورجال أحمد موثقون.

3124. Ebu'd-Derdâ anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) minbere oturup insanlara hutbe irat etti. Hutbede bir âyet okudu. Yanımda Ubey b. Ka'b bulunuyordu. Ona: "Ubey! Bu âyet ne zaman indirildi?" diye sordum. Benimle konuşmak istemedi. Tekrar sordum. Yine konuşmak istemedi. Tâ ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbeden indi. O zaman Ubey: "Senin cumadan nasibin, o yaptığın boş lakırdıdan ibarettir" dedi. Ben de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazdan ayrılınca, doğrudan onun yanına gittim ve bu durumu kendisine anlatarak şöyle dedim: "Ey Allah Resûlü! Sen bir âyet okudun. Yanımda Ubey b. Ka'b vardı. Kendisine «Bu âyet ne zaman indirildi?» diye sordum. Benimle konuşmak istemedi. Tâ ki sen hutbeden inince, benim cumadan nasibimin yalnız o yaptığım lakırdıdan ibaret olduğunu söyledi." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ubey doğru söylemiş. İmamın konuşmaya başladığını duyduğun anda, o (hutbesini) bitirene kadar sessiz kal"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣١٢٥ - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنْ عَامِرٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَالَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ لِرَجُلٍ : لاَ جُمُعَةَ لَكَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لِمَ يَا سَعْدُ ؟ قَالَ : لأَنَّهُ كَانَ يَتَكَلَّمُ وَأَنْتَ تَخْطُبُ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَدَقَ سَعْدٌ "

رواه أبو يعلى والبزار, وفيه: مجالد بن سعيد ,وقد ضعفه الناس, ووثقه النسائي في رواية .

3125. Câbir'in bildirdiğine göre Sa'd b. Ebî Vakkâs bir adama: "Senin cuman geçersizdir" dedi. Bunu duyan Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Niçin ey Sa'd?"* dedi. Sa'd: "Çünkü sen hutbe verirken o konuşuyordu" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Sa'd doğru söylüyor"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mücâlid b. Saîd'i bazı kimseler zayıf görürken bir rivayete göre Nesâî güvenilir kabul etmiştir.

٣١٢٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ، حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ جَارِيَةَ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : دَخَلَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ الْمَسْجِدَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ ، فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِهِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ، فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ أَوْ كَلَّمَهُ بِشَيْءٍ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ أُبَيٌّ ، فَظَنَّ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهَا مَوْجِدَةٌ ، فَلَمَّا انْفَتَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ صَلاتِهِ ، قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : يَا أُبَيُّ ، مَا مَنَعَكَ أَنْ تَرُدَّ عَلَيَّ ؟ قَالَ : إِنَّكَ لَمْ تَحْضُرْ مَعَنَا الْجُمُعَةَ ، قَالَ : لِمَ ؟ قَالَ : تَكَلَّمْتَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ ، فَقَامَ ابْنُ مَسْعُودٍ فَدَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَدَقَ أُبَيٌّ ، أَطِعْ أُبَيًّا "

رواه أبو يعلى والطبراني في الأوسط بنحوه وفي الكبير باختصار, ورجال أبي يعلى ثقات .

3126. Câbir bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd mescide girdiğinde Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe veriyordu. Hemen Ubey b. Ka'b'ın yanına oturdu. Ona bir şey sordu veya ona bir şey söyledi. Ama Ubey kendisine cevap vermedi. İbn Mes'ûd, onun kendisine karşı bir dargınlığı olduğunu sandı. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazdan ayrılınca kendisine: "Ubey! Niçin bana cevap vermedin?" diye sordu. O da: "Çünkü sen bizimle beraber cumaya katılmadın" dedi. Abdullah: "Niçin?" deyince, Ubey: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe okurken sen konuştun" dedi. Bunun üzerine İbn Mes'ûd hemen kalkıp Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi ve bu durumu kendisine anlattı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Ubey doğru söylemiş. Ubey'e itaat et"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ, ayrıca Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta benzerini, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ise aynısını muhtasar olarak rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣١٢٧ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ: خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ جُمُعَةٍ فَذَكَرَ سُورَةً فَقَالَ أَبُو ذَرٍ لأُبَيٍّ : مَتَى أُنْزِلَتْ هَذِهِ السُّورَةُ ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ : مَا لَكَ مِنْ صَلاتِكَ إِلاَّ مَا لَغَيْتَ . فَسَأَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : صَدَقَ "

رواه البزار, وفيه: محمد بن عمرو, وقد حسن الترمذي حديثه وفيه اختلاف .

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 1799, 1800. senedinde ismi geçen İsa b. Câriye'yi İbn Maîn ve Ebû Dâvud zayıf görürken, Ebû Zür'a ve İbn Hibbân güvenilir kabul etmişlerdir. Bkz. *el-İhsân fi takrîbi Sahîh-i İbn Hibbân*, no. 2794.

3127. Ebû Hureyre bildiriyor: Cuma günü Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe okudu. Hutbede bir sûreyi zikretti. Ebû Zer, Ubey'e: "Bu sûre ne zaman indirildi?" diye sordu. Fakat Ubey cevap vermedi. Namaz bitince, Ubey: "Senin namazdan nasibin yaptığın o lakırdıdan ibaret kaldı!" deyince Ebû Zer bunu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) sordu, o da: *"(Ubey) doğru söylemiş"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Muhammed b. Amr tartışmalı olmakla beraber, Tirmizî hadisini hasen olarak değerlendirmiştir.

٣١٢٨ - وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ ، قَالَ : نا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ ، قَالَ : نا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا أَتَيْتُمُ الْجُمُعَةَ ؛ فَادْنُوا مِنَ الإِمَامِ ، وَاسْتَمِعُوا الْخُطْبَةَ ، وَلا تَلْغُوا "

قلت : روى أبو داود منه طرفا . رواه البزار, وفيه: الحكم بن عبد الملك, وهو ضعيف .

3128. Semure'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma namazına geldiğinizde imama yakın durun, hutbeyi dinleyin. Boş konuşmayın"* buyurmuştur.

Ben derim ki: Ebû Dâvud bu hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan Hakem b. Abdülmelik zayıftır.

٣١٢٩ - و عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَذَكَّرَنَا بِأَيَّامِ اللَّهِ ثُمَّ قَرَأَ سُورَةً فَغَمَزَ أَبُو الدَّرْدَاءِ أُبَيَّ بْنِ كَعْبٍ فَقَالَ : مَتَى أُنْزِلَتْ هَذِهِ السُّورَةُ فَإِنِّي لَمْ أَسْمَعْهَا إِلاَّ الآنَ.؟ فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَن اسْكُتْ فَلَمَّا انْصَرَفُوا قَالَ أُبَيٌّ لَيْسَ لَكَ مِنْ صَلاَتِكَ إِلاَّ مَا لَغَوْتَ فَأَخْبَرَ أَبُو الدَّرْدَاءِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا قَالَ أُبَيٌّ فَقَالَ : صَدَقَ أُبَيٌّ "

3129. Ebu'd-Derdâ anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü hutbe veriyordu. Bize Allah'ın azap günlerini hatırlattı. Sonra bir sûre okudu. Ebu'd-Derdâ, Ubey b. Ka'b'a göz işaretiyle "Bu sûre ne zaman indirildi? Ben onu şu ana kadar hiç duymadım" dedi. Ubey de ona: "Sus" diye işaret etti. Sonra namazı bitirince Ubey: "Senin namazdan nasibin yaptığın o lakırdıdan ibarettir" dedi. Ebu'd-Derdâ, Ubey'in bu söylediklerini Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Ubey doğru söylemiş"* buyurdu.

٣١٣٠ - وعَنْ أَبِى الدَّرْدَاءِ و أَبِى ذَرٍّ قَالاَ : قَرَأَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الجُمُعَةِ عَلَى المِنْبَرِ قَالَ : فَذَكَرَ الْحَدِيثَ"

قلت : حديث أبي الدرداء الذي قبل هذا تقدم أن الإمام أحمد رواه هو والطبراني, روى هذا عن أبي الدرداء, وذكر بعده إسنادا إلى أبي الدرداء وأبي ذر, قال : فذكر الحديث وإسنادهما رجاله رجال الصحيح .

وقد تقدم أحاديث في حقوق الجمعة والتبكير لها فيها الإنصات.

3130. Ebu'd-Derdâ ve Ebû Zer'in bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü minberde Kur'ân okudu....

★Ben derim ki: Ebu'd-Derdâ'nın bundan önceki hadisini, daha evvel belirtildiği gibi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Fakat Taberânî bu hadisi de Ebu'd-Derdâ'dan nakletmiş, ardından Ebu'd-Derdâ ve Ebû Zer'e ulaşan bir senet zikrederek ... demiştir.

Her iki kaynağın senedinde yer alan raviler de *Sahîh*'in ravileridirler.

Daha evvel Cuma hukuku ve Cumaya Erken Gitme bahsinde Cuma süresince sessiz kalmakla ilgili bazı hadisler geçmişti.

٣١٣١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَغَوِيُّ ، قَالَ : نا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْكُوفِيُّ ، قَالَ : نا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , أَنَّهُ قَالَ : " مَا مِنْ رَجُلٍ يَشْهَدُ الْجُمُعَةَ لا يَلْغُو فِيهَا ، وَلا يَجْهَلُ ، وَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ ، وَيَشْهَدُهَا مَعَ الإِمَامِ ، إِلا كَانَتْ كَفَّارَةً مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا ، وَلا صَلَّى صَلاةً مَكْتُوبَةً ، إِلا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الصَّلاةِ الَّتِي تَلِيهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :داود بن عبد الحميد, وهو ضعيف .

3131. Ebû Saîd el-Hudrî'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse Cuma namazına katılır ve Cuma esnasında boş konuşmaz, cahilce davranmaz, abdestini güzel biçimde alır, imamla birlikte namaza katılırsa, muhakkak onun bu yaptığı o Cuma ile peşinden gelen Cuma arasındaki günahlarına kefaret olur. Yine farz bir namaz kılarsa, bu, o namaz ile bir sonraki namaz arasındaki günahlarına kefaret olur."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde simi geçen Dâvud b. Abdilhamîd zayıftır.

٣١٣٢ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاهِبِ الْحَارِثِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " يُكْرَهُ الْكَلامُ فِي أَرْبَعِ مَوَاطِنَ : يَوْمِ الْجُمُعَةِ ، وَيَوْمِ الْفِطْرِ ، وَيَوْمِ الأَضْحَى ، وَفِي الاسْتِسْقَاءِ إِذَا صَعِدَ الإِمَامُ الْمِنْبَرَ فَيَتَكَلَّمُ حَتَّى يَنْزِلَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يحي بن سلمة بن كهيل, ضعفه البخاري والنسائي والترمذي وابن معين, ووثقه ابن حبان .

3132. İbn Abbâs demiştir ki: "Şu dört yerde konuşmak mekruhtur: Cuma günü, Ramazan bayramı günü, Kurban bayramı günü ve bir de yağmur duasında imam hutbeye çıkıp konuşmaya başlayınca, inene kadar."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yahyâ b. Seleme b. Kuheyl'i Buhârî, Nesâî, Tirmizî ve İbn Maîn zayıf görürlerken, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

٣١٣٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَصَمُّ ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ ، قَالَ : دَخَلَ عَبْدُ اللَّهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ الْمَسْجِدَ وَعَلَيْهِ ثِيَابٌ بِيضٌ نَقَاءٌ حِسَانٌ فَنَظَرَ إِلَى مَكَانٍ فِيهِ سَعَةٌ فَجَلَسَ ، وَلَمْ يَتَخَطَّ أَحَدًا ، قَالَ : وَخَرَجَ الإِمَامُ فَإِذَا رَجُلانِ يَتَكَلَّمَانِ فَأَخَذَ مِنَ الْحَصَا فَرَمَاهُمَا فَنَظَرَا إِلَيْهِ فَسَكَتَا ، فَلَمَّا نَزَلَ الإِمَامُ ، قَالَ : " أَلَمْ تَعْلَمَا أَنَّكُمَا فِي صَلاةٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: من لم أجد له ترجمة .

3133. Ebû Kays anlatmaktadır: Abdullah b. Mes'ûd Cuma günü üzerinde bembeyaz ve tertemiz güzel bir elbiseyle mescide geldi. Geniş bir yer görüp oraya oturdu, kimsenin omzuna basarak ilerlemedi. Sonra imam (hutbeye) çıktı. Birden iki adam aralarında konuşmaya başladılar. Abdullah yerden çakıl taşı alarak onlara attı ve adamlar ona bakıp sustular. Sonra imam hutbeden inince İbn Mes'ûd: "Siz namazda olduğunuzu bilmez misiniz?!" diye çıkıştı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde biyografisini bulamadığım raviler vardır.[2]

٣١٣٤ - دَثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُهَاجِرِ الْبَجَلِيُّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : اسْتَقْرَأَ رَجُلٌ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، وَالإِمَامُ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمْ يُكَلِّمْهُ عَبْدُ اللَّهِ ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ ، قَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ : " الَّذِي سَأَلْتَ عَنْهُ نَصِيبُكَ مِنَ الْجُمُعَةِ "

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11090.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9178. Senedinde ismi geçen Dırâr b. Surad Ebû Nuaym zayıftır. Ayrıca Ebû Kays el-Evdî de İbn Mesûd'dan hadis işitmemiştir.

رواه الطبراني في الكبير، ورجاله ثقات .

3134. İbrâhîm (en-Neha'î) anlatmaktadır: Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'dan Cuma günü imam hutbe verirken Kur'ân okumasını istedi. Fakat Abdullah onunla konuşmadı. Sonra namazı bitirince Abdullah: "Senin cumadan nasibin, istediğin o şeyden ibarettir" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣١٣٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، ثنا الرُّكَيْنُ بْنُ الرَّبِيعِ الْفَزَارِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " كَفَى لَغْوًا أَنْ تَقُولَ لِصَاحِبِكَ : انْصِتْ ، إِذَا خَرَجَ الإِمَامُ فِي الْجُمُعَةِ " رواه الطبراني في الكبير، ورجاله رجال الصحيح .

3135. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: Cuma günü imam hutbeye çıktığında arkadaşına "Sus!" demen, boş söz olarak yeter.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

بَابُ

Başka Bir Bölüm

٣١٣٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هُشَيْمُ بْنُ بَشِيرٍ إِمْلاَءً قَالَ أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قَيْسٍ الأَسَدِيُّ عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ قَالَ سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْمُؤَذِّنُ يُقِيمُ الصَّلاَةَ وَهُوَ يَسْتَخْبِرُ النَّاسَ يَسْأَلُهُمْ عَنْ أَخْبَارِهِمْ وَأَسْعَارِهِمْ"

رواه أحمد، ورجاله رجال الصحيح .

3136. Mûsa b. Talha anlatmaktadır: Ben, Osmân b. Affân'ı minberde dinledim. Müezzin kâmet getirirken o halktan haber topluyor; onlara olan bitenden ve fiyatlardan soruyordu.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9542. İbrâhîm, İbn Mesûd'a yetişmemiştir.

(بَابُ الخُطْبَةِ قَائِماً وَالجُلُوسُ بَيْنَ الخُطْبَتَيْنِ)

Hutbeyi Ayakta Okumak ve İki Hutbe Arasında Oturmak

٣١٣٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ مُحَمَّدٍ. وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْهُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" أَنَّهُ كَانَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَائِماً ثُمَّ يَقْعُدُ ثُمَّ يَقُومُ فَيَخْطُبُ"

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير والأوسط, ورجال الطبراني ثقات .

3137. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü ayakta hutbe verir, sonra oturur, sonra tekrar kalkarak bir hutbe daha okurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣١٣٨ - وفي البزار حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَرَبِيٍّ ، نا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ ، يَفْصِلُ بَيْنَهُمَا بِجَلْسَةٍ"

ورجال الطبراني رجال الصحيح .

3138. Bezzâr'ın naklettiği bir rivayete göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü iki hutbe verir ve aralarında otururdu.

★Taberânî'nin ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣١٣٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ سَهْلٍ الْخَيَّاطُ ، قَالَ : ثنا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَانَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ خُطْبَتَيْنِ يَجْلِسُ بَيْنَهُمَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :ابن إسحاق, وهو مدلس .

3139. Sâib b. Yezîd'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü iki hutbe verir, aralarında otururdu.

---

[1] Ahmed b. Hanbel, no. 2322; Bezzâr, no. 640; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 11517. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki senette yer alan Hasan b. Abdillah zayıftır.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zikri geçen İbn İshâk müdellistir.[1]

٣١٤٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ مَيْسَرَةَ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ ، قَالَ : " شَهِدْتُ عُثْمَانَ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَائِمًا ، وَشَهِدْتُ مُعَاوِيَةَ يَخْطُبُ قَاعِدًا ، فَقَالَ : أَمَا إِنِّي لَمْ أَجْهَلِ السُّنَّةَ ، وَلَكِنِّي كَبِرَتْ سِنِّي وَرَقَّ عَظْمِي وَكَثُرَتْ حَوَائِجُكُمْ ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَقْضِيَ بَعْضَ حَوَائِجِكُمْ وَأَنَا قَاعِدٌ ، ثُمَّ أَقُومَ فَآخُذَ نَصِيبِي مِنَ السُّنَّةِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :قيس بن الربيع, وقد وثقه شعبة والثوري, وضعفه غيرهما.

3140. Mûsa b. Talha anlatmaktadır: Osmân'ın minber üzerinde ayakta hutbe verdiğine tanık oldum. Muâviye'nin ise oturarak hutbe verdiğini gördüm. Muâviye hutbesinde dedi ki: "Dikkat edin. Ben bu konudaki sünneti (geleneği) bilmiyor değilim. Fakat yaşım ilerledi, kemiklerim eridi/inceldi ve sizin işleriniz arttı. Bu yüzden bazı işlerinizi oturarak görmek istedim. Sonra kalkıp sünnetten nasibimi alacağım."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul ederlerken, başkaları zayıf saymışlardır.

(بَابُ عَلَى أَيِّ شَيْءٍ يَتَّكِئُ الْخَطِيبُ)

Hatibin Bir Şeye Dayanması

٣١٤١ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَنَّ النَّبِيَّ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "كَانَ يَخْطُبُ بِمِخْصَرَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير والبزار, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

3141. Abdullah b. ez-Zübeyr'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elinde bir bastonla hutbe okurdu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve ayrıca Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6661. Senedinde ismi geçen İbn İshâk müdellis olup burada *"an-an"* sıygasını kullanmıştır.

٣١٤٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا أَبُو بِلالٍ الأَشْعَرِيُّ ، ثنا أَبُو شَيْبَةَ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يَخْطُبُهُمْ فِي السَّفَرِ مُتَوَكِّئًا عَلَى قَوْسِهِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :أبو شيبة ,وهو ضعيف .

3142. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk sırasında kendilerine bir yaya dayanarak hutbe verirmiş.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Şeybe zayıftır.[1]

٣١٤٣ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا الْحُمَيْدِيُّ ح ، وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي حَسَّانَ الأَنْمَاطِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالا : ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمَّارِ بْنِ سَعْدِ الْقَرَظُ مُؤَذِّنُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَطَبَ فِي الْجُمُعَةِ ، خَطَبَ عَلَى عَصًا "

قلت : ذكر هذا في أثناء حديث طويل. رواه الطبراني في الكبير, وإسناده ضعيف .

3143. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müezzini Sa'd el-Karaz'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü hutbe verirken bir asâya dayanarak hitap edermiş.

★Ben derim ki: Bu hadis Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'inde naklettiği uzunca bir hadis içerisinde zikredilmiş olup senedi zayıftır.[2]

(بَابُ الْخُطْبَةِ وَالْقِرَاءَةِ فِيهَا)

Hutbe ve Hutbede Kıraat

٣١٤٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ قَالَ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَخْطُبُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَقُولُ " أَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ أَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ ." حَتَّى لَوْ أَنَّ رَجُلاً كَانَ بِالسُّوقِ لَسَمِعَهُ مِنْ مَقَامِي هَذَا قَالَ حَتَّى وَقَعَتْ خَمِيصَةٌ كَانَتْ عَلَى عَاتِقِهِ عِنْدَ رِجْلَيْهِ"

في رواية : وسمع أهل السوق صوته وهو على المنبر .

---

1 Ebû Şeybe esasen metrûktur.

2 Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 5448.

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح.

3144. Nu'mân b. Beşîr demiştir ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Size cehennem ateşini hatırlatırım, size cehennem ateşini hatırlatırım"* diye hutbe verirken işittim. Bunu o kadar yüksek tonla ifade etti ki çarşıdaki bir adam bile sesini, benim şu bulunduğum yerden işitti. Öyle ki boynundaki şal ayaklarına düştü.

Bir diğer rivayette: "Pazarcılar bile onun minberdeki sesini duydular" ifadesi geçmiştir.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

٣١٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلِمَةَ أَوْ سَلَمَةَ قَالَ كَثِيرٌ وَحِفْظِي سَلِمَةَ عَنْ عَلِيٍّ أَوْ عَنِ الزُّبَيْرِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُنَا فَيُذَكِّرُنَا بِأَيَّامِ اللَّهِ حَتَّى نَعْرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ وَكَأَنَّهُ نَذِيرُ قَوْمٍ يُصَبِّحُهُمُ الأَمْرُ غُدْوَةً وَكَانَ إِذَا كَانَ حَدِيثَ عَهْدٍ بِجِبْرِيلَ لَمْ يَتَبَسَّمْ ضَاحِكًا حَتَّى يَرْتَفِعَ عَنْهُ"

رواه أحمد والبزار والطبراني في الكبير والأوسط بنحوه , وأبو يعلى عن الزبير وحده ورجاله رجال الصحيح .

3145. Ali veya Zübeyr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe verir, Allah'ın azap günlerini hatırlatırdı. Öyle ki bu onun yüzünden belli olurdu. Âdetâ sabahın erken saatlerinde ansızın başlarına felaket gelecek bir kavmi uyarıyordu. Eğer Cebrail'den henüz ayrılmışsa, o (semaya) yükselinceye kadar yüksek sesle gülmezdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta benzerini Taberânî rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ ise yalnız Zübeyr hadisini nakletmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٣١٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا بَشِيرٌ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ خَرَجَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَنَادَى ثَلَاثَ مِرَارٍ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَدْرُونَ مَا مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ . قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ مَثَلُ قَوْمٍ خَافُوا عَدُوًّا يَأْتِيهِمْ فَبَعَثُوا

[1] Bezzâr, no. 3224 (Muhtasar olarak); *Müsned*, IV, 272 ("Sizi uyardım" ifadesiyle)

[2] Ebû Ya'lâ, no. 677. Senedinde ismi geçen Mûsa b. Muhammed b. Hayyân'ı Ebû Zür'a zayıf görmüştür. Abdullah b. Seleme de dürüst olmakla beraber hafızası değişmiştir. Bkz. Ahmed b. Hanbel, no. 1437.

رَجُلاً يَتَرَايَا لَهُمْ فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ أَبْصَرَ الْعَدُوَّ فَأَقْبَلَ لِيُنْذِرَهُمْ وَخَشِيَ أَنْ يُدْرِكَهُ الْعَدُوُّ قَبْلَ أَنْ يُنْذِرَ قَوْمَهُ فَأَهْوَى بِثَوْبِهِ أَيُّهَا النَّاسُ أُتِيتُمْ أَيُّهَا النَّاسُ أُتِيتُمْ " ثَلاَثَ مِرَارٍ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح . قلت : وتأتي أحاديث من هذا في المواعظ إن شاء الله .

3146. Büreyde anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün dışarı çıkarak üç kere şöyle seslendi:

"Ey insanlar! Benimle sizin misaliniz neye benzer bilir misiniz? Düşmanları üzerlerine doğru ilerleyen bir topluluğa benzer. Topluluk kendileri adına düşmanı gözetlemesi için bir gözcü gönderirler. Gözcü işini yaparken düşmanı görür ve hemen kavmini uyarmak için yola koyulur. Kavmini uyarmadan düşmanın kendisini yakalamasından endişe edip elbisesiyle işaret ederek üç kere: «Ey insanlar! Baskın var, ey insanlar baskın var!» der."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣١٤٧ - حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سُفْيَانَ النَّسَائِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، وَيُونُسَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : جَاءَ ضِمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : أَلا أَرْقِيكَ يَا مُحَمَّدُ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْحَمْدُ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَسَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلا هَادِيَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ "

قلت : فذكر الحديث ويأتي بطوله في مناقبه إن شاء الله . ولابن عباس حديث في قصة ضمام - بالدال في الصحيح وهذا بالميم . رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3147. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Dımâm b. Sa'lebe Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Muhammed! Seni dua okuyarak tedavi edeyim mi?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise ona şu duayı okudu:

"Hamd olsun Allah'a. Biz O'na hamd eder, O'nda yardım dileriz. Nefislerimizin şerrinden ve kötü davranışlarımızdan Allah'a sığınırız. Allah kime hidayet vermişse, onu kimse sapıtamaz. Kimi de sapıtmışsa, onu kimse hidayet edemez. Şahadet ederim ki, Allah'tan başka tanrı yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve elçisidir."

★Ben derim ki: İnşallah hadisin tamamı İbn Abbâs'ın menkıbeleri bahsinde gelecektir.

Sahîh'te İbn Abbâs'dan, Dımâd kıssasıyla ilgili bir hadis nakledilmiştir. Burada ise Dımâm adı geçmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣١٤٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ الزُّبَيْدِيِّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لا يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ أَقْطَعُ أَوْ أَجْزَمُ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: صدقة بن عبد الله, ضعفه أحمد والبخاري ومسلم وغيرهم, ووثقه أبو حاتم ودحيم في رواية .

3148. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a hamd ile başlanılmayan her önemli iş, eksiktir"* buyurmuştur.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sadaka b. Abdillah'ı Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim ve başkaları zayıf görürlerken, Ebû Hâtim ve bir rivayete göre Duhaym güvenilir kabul etmiştir.

٣١٤٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عَقِيلُ بْنُ يَحْيَى الطِّهْرَانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، قَالَ : " لَيْسَ مِنَ السُّنَّةِ الصَّلاةُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ليث بن أبي سليم,وهو مدلس .

3149. Abdullah b. ez-Zübeyr demiştir ki: Cuma günü minberde Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salavât okumak sünnetten değildir.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym müdellistir.

٣١٥٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الأَنْمَاطِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ جَنَّادٍ الْحَلَبِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ ، يَقُولُ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " أَمَّا بَعْدُ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 8147; Müslim, no. 868.

3150. Abdullah -İbn Mes'ûd- demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe irat etti ve hutbede "İmdi" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣١٥١ – حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ ، ثنا أَبُو مَهْدِيٍّ سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ ، عَنْ أَبِي شَجَرَةَ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلّى الله عليه وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّ الدُّنْيَا عَرَضٌ حَاضِرٌ يَأْكُلُ مِنْهَا الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ ، وَإِنَّ الآخِرَةَ وَعْدٌ صَادِقٌ , يَحْكُمُ فِيهَا مَلِكٌ قَادِرٌ ، يُحِقُّ بِهَا الْحَقَّ , وَيُبْطِلُ الْبَاطِلَ ، أَيُّهَا النَّاسُ كُونُوا أَبْنَاءَ الآخِرَةِ , وَلا تَكُونُوا أَبْنَاءَ دُنْيَا ، فَإِنَّ كُلَّ أُمٍّ يَتْبَعُهَا وَلَدُهَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: أبو مهدي سعيد بن سنان, وهو ضعيف جدا.

3151. Şeddâd b. Evs demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ey insanlar! Muhakkak ki, dünya geçici bir metâdır; ondan iyi de yer, kötü de. Âhiret ise gerçek bir vaattir. Orada muktedir bir melik hükmeder; hakkı hakim kılıp batılı yok eder. Ey insanlar! Sizler âhiretin çocukları olunuz. Dünyanın çocukları olmayınız. Zira her çocuk kendi annesinin peşinden gider."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ebû Mehdî Saîd b. Sinân son derece zayıftır.

٣١٥٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا حَرِيزُ بْنُ عُثْمَانَ ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ نَمْحَةَ ، قَالَ : كَانَ فِي خُطْبَةِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنه : " أَمَا تَعْلَمُونَ أَنَّكُمْ تَغْدُونَ وَتَرُوحُونَ لأَجَلٍ مَعْلُومٍ ، فَمَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْقَضِيَ الأَجَلُ وَهُوَ فِي عَمَلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلْيَفْعَلْ ، وَلَنْ تَنَالُوا ذَلِكَ إِلا بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، إِنَّ قَوْمًا جَعَلُوا آجَالَهُمْ لِغَيْرِهِمْ فَنَهَاكُمُ اللَّهُ أَنْ تَكُونُوا أَمْثَالَهُمْ : ﴿وَلا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾ أَيْنَ مَنْ تَعْرِفُونَ مِنْ إِخْوَانِكُمْ ؟ قَدَّمُوا مَا قَدَّمُوا فِي أَيَّامِ سَلَفِهِمْ ، وَحَلُّوا فِيهِ بِالشِّقْوَةِ ، وَالسَّعَادَةِ ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ الأَوَّلُونَ الَّذِينَ بَنَوُا الْمَدَائِنَ وَحَفَفُوهَا بِالْحَوَائِطِ ؟ قَدْ صَارُوا تَحْتَ الصَّخْرِ وَالآبَارِ ، هَذَا كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لا تَفْنَى عَجَائِبُهُ فَاسْتَوْصُوا بِهِ ، مِنْهُ لِيَوْمِ ظُلْمَةٍ وَاتَّضِحُوا بِشَأْنِهِ وَبَيَانِهِ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَثْنَى عَلَى زَكَرِيَّا ، وَأَهْلِ بَيْتِهِ ، فَقَالَ : ﴿ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ﴾ ، لا خَيْرَ فِي قَوْلٍ لا يُرَادُ بِهِ وَجْهُ اللَّهِ ، وَلا خَيْرَ فِي مَالٍ لا

يُنْفَقُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ يَغْلِبُ جَهْلُهُ حِلْمَهُ ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ يَخَافُ فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ "

رواه الطبراني في الكبير، ونعيم بن نحة، لم أجد من ترجمه .

3152. Nuaym b. Nemiha anlatmaktadır: Ebû Bekir şöyle bir hutbe verdi:

"Bilmez misiniz ki, sizler sabah akşam belirlenmiş bir ecel/süre içinde hareket edersiniz. Kim bu ecelini Allah'a itaatle geçirebiliyorsa, bunu yapsın. Ancak bu hedefe ancak Yüce Allah'ın yardımıyla ulaşabilirsiniz. Bir topluluk ecellerini başkaları için tükettiler. Sakın sizler onlar gibi olmayınız. Sakın Allah'ı unutanlar gibi olmayınız. Tanıdığınız kardeşleriniz şimdi neredediler? Onlar geçmiş günlerinde gönderdikleri amelleriyle baş başa kaldılar. Orada bedbahtlık ve mutluluk gördüler. Hani nerede şehirler kuran ve etrafını surlarla çeviren o eski zorbalar? Kayaların ve kuyuların altında kaldılar. Bu, Yüce Allah'ın Kitab'ıdır. Onun ilginç haberleri asla eskimez. Karanlık gün için onun ışığından yararlanın. Onunla ve onun ilkeleriyle aydınlanın. Şüphesiz ki Yüce Allah, Hz. Zekeriyâ ve ailesini överek **«Onlar gerçekten hayır işlerinde yarışırlar, (rahmetimizi) umarak ve (azabımızdan) korkarak bize dua ederlerdi. Onlar bize derin saygı duyan kimselerdi»**[1] buyurmuştur. Allah'ın rıza gözetilmeksizin söylenen sözde hayır yoktur. Allah yolunda harcanmayan malda hayır yoktur. Ağır başlılığı cahilliğine galip gelmeyen kimsede hayır yoktur. Allah için kınayanın kınamasından korkan kimsede hayır yoktur."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Nuaym b. Nemiha'nın biyografisini zikredeni görmedim.

٣١٥٣ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ ، أنا خَالِدٌ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ حَمَّادِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّهُ يَجِيءُ كُلَّ يَوْمِ خَمِيسٍ يَقُومُ قَائِمًا لَا يَجْلِسُ ، فَيَقُولُ : " لَا تَفْتِنُوا النَّاسَ ، فَإِنْ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ ، فَيَقُولُ : هُمَا اثْنَانِ ، وَأَحْسَنُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ، وَأَصْدَقُ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا ، وَكُلُّ مُحْدَثٍ ضَلَالَةٌ ، إِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ ، وَإِنَّ السَّعِيدَ مَنْ وُعِظَ

1 Enbiyâ 21/90.

بغيره ، ألا فلا يطولَنَّ عليكم الأمد ولا يلهينَّكم الأمل ، فإنْ كلَّ ما هو آت قريب ، وإنَّما بعيدٌ ما ليس آتيا ، وإنَّ من شرار النَّاس تطاول النَّهار خيفة اللَّيل

رواه الطبراني في الكبير, وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه .

3153. İbn Mes'ûd'dan nakledildiğine göre kendisi her Perşembe gelir, oturmadan önce ayakta durarak şöyle derdi: "İnsanları bıktırmayın. Zira onların içinde zayıf, yaşlı ve işi olanlar bulunabilir. Sakın ömrünüzün uzun olacağını sanmayın, emellerle oyalanmayın. Çünkü her gelecek yakındır. Dikkat edin. Uzak olan, asla gelmeyecek olandır. Hiç kuşku yoktur ki gündüz avare, gece leş olanlar, insanların en şerlilerindendir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

٣١٥٤ – حدَّثنا بشر بن موسى ، ثنا أبو عبد الرَّحمن المقرئ ، عن سعيد بن أبي أيوب ، ثنا عبد الله بن الوليد ، قال : سمعت عبد الرَّحمن بن حجيرة يحدِّث ، عن أبيه ، عن عبد الله بن مسعود ، أنَّه كان يقول إذا قعد : " إنَّكم في ممرِّ اللَّيل في آجال منقوصة وأعمال محفوظة ، والموت يأتي بغتة فمن يزرع خيرا يوشك أن يحصد رغبة ، ومن يزرع شرًّا يوشك أن يحصد ندامة ، ولكلِّ زارع لا يسبق بطيء بحظِّه ولا يدرك حريص ما لم يقدَّر له ، فمن أعطي خيرا فالله أعطاه ، ومن وقي شرًّا فالله وقاه ، المتَّقون سادة والفقهاء قادة ، ومجالستهم زيادة "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

3154. Abdullah b. Mes'ûd oturunca şöyle derdi: "Kuşkusuz sizler gece ve gündüzleri sınırlı eceller ve müseccel ameller çerçevesinde hareket edersiniz. Ölüm ise ansızın gelir. Öyleyse kim bir hayır/iyilik ekerse, onu şevkle biçmesi pek yakındır. Kim de bir şer/kötülük ekerse, onu pişmanlıkla biçmesi pek yakındır. Her çiftçi ektiğini biçer. Ne yavaş hareket eden nasibini kaçırır, ne de ihtiras sahibi kendisi için yazılmayanı elde eder. Kime bir iyilik verilmişse, onu ona Allah vermiştir. Kim bir kötülükten korunmuşsa, onu ondan Allah korumuştur. Muttakiler efendidirler. Fakihler önderdirler. Onların meclislerine katılmak, ilmi/ecri artırmak demektir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirtmişlerdir.

٣١٥٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بَرَاءَةٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُذَكِّرُ بِأَيَّامِ اللَّهِ"

قلت : رواه ابن ماجة خلا قوله : براءة . رواه عبد الله بن أحمد من زياداته, ورجاله رجال الصحيح .

3155. Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü ayakta Berâa sûresini okudu, Allah'ın acı günlerini hatırlattı.

★Ben derim ki: "Berâa" sözü hariç, hadisi İbn Mâce rivayet etmiştir.

Bunu Abdullah b. Ahmed *Müsned*'e ziyadelerinde rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣١٥٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ ، عَنْ هَارُونَ بْنِ عَنْتَرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، " أَنَّ الرَّسُولَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ عَلَى الْمِنْبَرِ : " ﴿قُلْ يَأَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ وَ ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾"

رواه الطبراني في الأوسط, وقال : تفرد به إسحاق بن زريق, قلت : ولم أجد من ترجمه ,وبقية رجاله موثقون .

3156. Hz. Ali'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) minberde "Kul yâ eyyuhe'l-kâfirun ve Kul huvellahu ehad" sûrelerini okudu.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve senedinde İshâk b. Zürayk'ın teferrüd ettiğini söylemiştir.

Ben derim ki: Bu zatın biyografisini yazanı görmedim. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣١٥٧ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ زَكَرِيَّا ، ثَنَا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَيَّانَ الْبَصْرِيُّ ، ثَنَا أَبُو بَحْرٍ الْبَكْرَاوِيُّ ، ثَنَا عَبَّادُ بْنُ مَيْسَرَةَ الْمِنْقَرِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " خَطَبَ ، فَقَرَأَ فِي خُطْبَتِهِ آخِرَ الزُّمَرِ ، فَتَحَرَّكَ الْمِنْبَرُ مَرَّتَيْنِ "

رواه الطبراني في الأوسط من رواية أبي بحر البكراوي ,عن عباد بن ميسرة المنقري ,وكلاهما ضعيف إلا أن أحمد قال في أبي بحر : لا بأس به .

3157. Câbir'in naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe irat etti ve hutbesinde Zümer sûresinin sonunu okudu ve bu yüzden minber iki kere sallandı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Ebû Bahr el-Bekrâvî kanalıyla Abbâd b. Meysere el-Minkarî'den nakletmiştir ki, ikisi de zayıftır. Ancak Ahmed b. Hanbel, Ebû Bahr hakkında "Sakıncasızdır" demiştir.

(بَابُ قَصْرِ الْخُطْبَةِ)

Hutbeyi Kısa Tutmak

٣١٥٨ - وَحَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ، قَالَ : نا قَيْسٌ ، عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ قَصْرَ الْخُطْبَةِ ، وَطُولَ الصَّلَاةِ مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِ الرَّجُلِ ، فَأَطِيلُوا الصَّلَاةَ ، وَاقْصُرُوا الْخُطَبَ ، وَإِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا ، وَإِنَّهُ سَيَأْتِي بَعْدَكُمْ قَوْمٌ يُطِيلُونَ الْخُطَبَ وَيَقْصُرُونَ الصَّلَاةَ "

رواه البزار وروى الطبراني بعضه موقوفا في الكبير ورجال الموقوف ثقات, وفي رجال البزار قيس بن الربيع وثقه شعبة والثوري وضعفه الناس .

3158. Abdullah -İbn Mes'ûd'un- naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hutbenin kısa, namazın uzun tutulması kişinin olgunluğuna delalettir. Öyleyse namazı uzun, hutbeyi kısa tutunuz. Şüphesiz ki beyanda/hitabette büyüleyici bir tesir gücü vardır. Sizden sonra öyle bir topluluk gelecektir ki, onlar hutbeleri uzatıp, namazı kısa tutacaklar."*

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de bir kısmını mevkûf olarak nakletmiştir. Mevkûf varyantın ravileri güvenilir ravilerdir. Bezzâr'ın ravileri arasında yer alan Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul ederlerken, kimileri onu zayıf görmüşlerdir.[1]

٣١٥٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ الْوُحَاظِيُّ ، ثنا جَمِيعُ بْنُ ثَوْبٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا بَعَثَ أَمِيرًا ، قَالَ : " أَقْصِرِ الْخُطْبَةَ ، وَأَقِلَّ الْكَلَامَ ، فَإِنَّ مِنَ الْكَلَامِ سِحْرًا "

رواه الطبراني في الكبير من رواية جميع بن ثوب وهو متروك .

3159. Ebû Umâme'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir emir gönderirken *"Hutbeyi kısa tut, sözü uzatma; zira hitabette büyüleyici bir tesir gücü vardır"* buyurmuştur.

---

1 Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9492, 9493, 9494.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de metrûk biri olan Cemî b. Sevb kanalıyla nakletmiştir.

٣١٦٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ قَلِيلٌ خُطَبَاؤُهُ كَثِيرٌ عُلَمَاؤُهُ " فذكر الحديث

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3160. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Sizler hatipleri az, ama âlimleri çok bir zamanda yaşıyorsunuz. Bunlar namazı uzatıp, hutbeyi kısa tutmaktadırlar. Fakat öyle bir zaman gelecektir ki, o zamanda hatiplerin sayısı çok, alimlerinki az olacaktır....."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ الاسْتِغْفَارِ لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ)

Cuma Günü Müminler İçin Mağfiret Dilemek

٣١٦١ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يُوسُفَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ سَمُرَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ يَسْتَغْفِرُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ، وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ كُلَّ جُمُعَةٍ "

رواه البزار والطبراني في الكبير, وقال البزار : لا نعلمه عن النبي صلى الله عليه و سلم إلا بهذا الإسناد, وفي إسناد البزار يوسف بن خالد السمتي, وهو ضعيف .

3161. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her Cuma mümin erkek ve kadınlar için, Müslüman erkek ve kadınlar için mağfiret dilerdi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Bezzâr: "Hadisi Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız bu senetle bilmekteyiz" diye açıklama yapmıştır.

Bezzâr'ın senedinde ismi geçen Yûsuf b. Hâlid es-Simtî zayıftır.[1]

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 7079. Senedinde meçhul raviler bulunmaktadır.

(بَابُ مَا نُهِيَ عَنْهُ فِي الْخُطْبَةِ

Hutbenin Yasakları

٣١٦٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ جَابِرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْقُرَشِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ ، يَقُولُ : " لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِينَ يُشَقِّقُونَ الْخُطَبَ تَشْقِيقَ الشِّعْرِ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: جابر الجعفي, والغالب عليه الضعف .

3162. Muâviye der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbelerde, şiir parçalar gibi edebiyat yapanlara lanet okumuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Câbir el-Cu'fî'de baskın özellik, zayıflıktır.[1]

٣١٦٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عِرْقٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ ضَمْضَمِ بْنِ زُرْعَةَ ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنْ بَشِيرِ بْنِ عَقْرَبَةَ الْجُهَنِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ قَامَ بِخُطْبَةٍ ، لا يَلْتَمِسُ بِهَا إِلا رِيَاءً ، وَسُمْعَةً ، وَقَفَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَوْقِفَ رِيَاءٍ ، وَسُمْعَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير وأحمد, ورجاله موثقون .

قلت : وتأتي أحاديث من نحو هذا إن شاء الله في الأدب وفي الزهد .

3163. Beşîr b. Akrabe el-Cühenî demiştir ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Kim sadece gösteriş ve şöhret peşinde koşarak bir hutbe irat ederse, -aziz ve celil olan- Allah onu gösteriş ve şöhret mertebesinde bırakır"* buyurmuştur.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî ve ayrıca Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[2]

Ben derim ki: İnşallah, ileride Adâb ve Züht bahislerinde bu meyanda hadisler gelecektir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XIX, 361; Ahmed b. Hanbel, IV, 98.

[2] *Müsned*, III, 500; *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 127.

(بَابُ فِيمَنْ فَاتَتْهُ الْخُطْبَةُ)

Hutbeyi Kaçırmak

٣١٦٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زُهَيْرٌ ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَنْ أَدْرَكَ الْخُطْبَةَ فَالْجُمُعَةُ رَكْعَتَانِ ، وَمَنْ لَمْ يُدْرِكْهَا فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا ، وَمَنْ لَمْ يُدْرِكِ الرَّكْعَةَ فَلا يَعْتَمِدُ بِالسَّجْدَةِ حَتَّى يُدْرِكَ الرَّكْعَةَ "

رواه الطبراني في الكبير موقوفا, ورجاله ثقات .

3164. Abdullah b. Mes'ûd demiştir ki: "Kim hutbeye yetişirse, (onun için) Cuma namazı iki rekâttır. Kim de hutbeye yetişemezse, o (namazı) dört rekât kılsın. Kim kaçırdığı bir rekâta, rükûda yetişmedikçe yalnız secdeyi rekât olarak saymasın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de mevkûf olarak rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ فِي صَلاةِ الْجُمُعَةِ)

Cuma Namazı

٣١٦٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ نُسَيْرِ بْنِ ذُعْلُوقٍ ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ عِيَاضٍ ، قَالَ : " سَأَلْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنْ رَكْعَتَيِ الْجُمُعَةِ ؟ فَقَالَ : هُمَا قَاضِيَتَانِ عَمَّا سِوَاهُمَا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3165. Müslim b. Iyâz demiştir ki: Hasan b. Ali'ye cumanın iki rekâtını sordum. "Onlar diğer rekâtların yerine geçer" dedi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

(بَابُ مَا يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ)

Cuma Namazında Kırâat

٣١٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُفَضَّلِ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو الْمَهْدِيِّ سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ ، عَنْ أَبِي عِنَبَةَ الْخَوْلانِيِّ وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ ،

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ بِسُورَةِ الْجُمُعَةِ ، وَالسُّورَةِ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا الْمُنَافِقُونَ "

رواه البزار والطبراني في الكبير وزاد : أن النبي صلى الله عليه و سلم كان إذا مَشَى أَقْلَعَ ,وفيه: أبو مهدي سعيد بن سنان, وهو ضعيف .

3166. Ebû İnebe el-Havlânî'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma namazında Cuma sûresi ile münafıklardan bahseden sûreyi (Münafikûn'u) okurdu.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yürürken, adetâ uçardı/sanki ayakları yerden kesilirdi (yani süratli ve sağlam adımlarla yürürdü)" ilavesiyle Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Mehdî Saîd b. Sinân zayıftır.

٣١٦٧ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ الرَّازِيُّ ، ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، نَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّا يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ بِالْجُمُعَةِ ، فَيُحَرِّضُ بِهِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَفِي الثَّانِيَةِ بِسُورَةِ الْمُنَافِقِينَ ، فَيُفْزِعُ بِهِ الْمُنَافِقِينَ " قلت : هو في الصحيح باختصار .

رواه الطبراني في الأوسط وإسناده حسن ,ومحمد بن عمار هو الوازعي وهو وشيخه عبد الصمد من أهل الرأي وثقهما ابن حبان .

3167. Ebû Hureyre anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma namazında Cuma sûresini okuyarak müminleri (hayır işlerine) teşvik ederdi. İkinci rekâtta ise Münafikûn sûresini okuyarak onunla münafıkları korkuturdu.

Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'te muhtasar olarak geçmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi hasendir. Ravilerinden Muhammed b. Ammâr'dan maksat el-Vâzi'î olup onu ve re'y ehlinden olan hocası Abdüssamed'i İbn Hibbân güvenilir olarak değerlendirmiştir.

• (بَابُ فِيمَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً)

Cuma Namazının Bir Rekâtına Yetişmek

٣١٦٨ - حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا الْجَرَّاحُ بْنُ مَلِيحٍ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الدَّبَّاسُ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً فَقَدْ أَدْرَكَ ، إِلا أَنْ يَقْضِيَ مَا فَاتَهُ "

قلت : رواه ابن ماجة غير قوله : إلا أن يقضي ما فاته.

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: إبراهيم بن سليمان الدماس, ذكره ابن أبي حاتم ولم يذكر فيه جرحا ولا تعديلا, وذكره ابن حبان في الثقات .

3168. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Cuma namazının bir rekâtına yetişirse, namaza yetişmiş sayılır. Ancak kaçırdığı rekâtı da kılmalıdır" buyurmuştur.

★Ben derim ki: Hadisi *"Ancak kaçırdığı rekâtı da kılmalıdır"* kısmı hariç, İbn Mâce rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Süleymân ed-Demmâs'ı İbn Ebî Hâtim eserinde zikretmiş, fakat hakkında cerh ya da ta'dil nakletmemiştir. Aynı şahsı İbn Hibbân da güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

٣١٦٩ - قُرِئَ عَلَى بِشْرٍ : أَخْبَرَكُمْ أَبُو يُوسُفَ ، عَنِ الْحَجَّاجِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْجُمُعَةِ صَلَّى إِلَيْهَا أُخْرَى "

رواه أبو يعلى, وفيه: الحجاج بن أرطاة ,وفيه كلام .

3169. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma namazının bir rekâtına yetişen kimse, onun üzerine diğerini de ekleyerek kılar"* buyurmuştur.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Ertât hakkında tenkit vardır.[1]

---

[1] Nesâî, III, 112-113; İbn Mâce, no. 1121. Hadisi Hâkim, *Müstedrek*'inde (I, 291) sahih olarak değerlendirmiş, Zehebî de onun bu hükmüne katılmıştır. Bkz. *Sahîhu'l-Camiu's-sağîr*, no. 5867; Ebû Ya'lâ, no. 2625; Bezzâr, no. 647.

٣١٧٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أنا مَعْمَرٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ هُبَيْرَةَ بْنِ يَرِيمَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " مَنْ فَاتَتْهُ الرَّكْعَةُ الأُخْرَى فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا " ، قَالَ : مَعْمَرٌ : قَالَ قَتَادَةُ : يُصَلِّي أَرْبَعًا ، فَقِيلَ لِقَتَادَةَ : إِنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ جَاءَ وَهُمْ جُلُوسٌ فِي آخِرِ الصَّلاةِ ، فَقَالَ لأَصْحَابِهِ : " اجْلِسُوا أَدْرَكْتُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ " ، قَالَ قَتَادَةُ : إِنَّمَا يَقُولُ : " أَدْرَكْتُمُ الأَجْرَ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

3170. İbn Mes'ûd: "(Cuma namazının) son rekâtına bile yetişemeyen namazı dört rekât olarak kılsın" demiştir.

Ma'mer'in bildirdiğine göre Katâde: "(Bu durumdaki kimse) namazı dört rekât olarak kılar" dedi. Kendisine: Ama İbn Mes'ûd, cemaat namazın son rekâtını kılıp oturduğu anda (mescide) geldi ve öğrencilerine: "Siz de oturun. İnşallah (namaza) yetiştiniz" demişti, diye itiraz edilince Katâde: "O, yalnızca (cumanın) sevabına yetiştiniz, demek istemiştir" dedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣١٧١ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَتَّاتُ الْكُوفِيُّ ، ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِ رَكْعَةً فَلْيُضِفْ إِلَيْهَا أُخْرَى ، وَمَنْ فَاتَتْهُ الرَّكْعَتَانِ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا "

رواه الطبراني في الكبير ,وإسناده حسن .

3171. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Kim cumanın bir rekâtına yetişirse, ona diğerini de ilave edip kılsın. Kim iki rekâtı da kaçırırsa, dört rekât kılsın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.

(بَابُ فِيمَنْ فَاتَتْهُ الْجُمُعَةُ)

Cuma Namazını Kaçırmak

٣١٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ ثَوَابٍ الْحُصْرِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ " أَنَّهُ فَاتَتْهُ الْجُمُعَةُ ، فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِدِينَارٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, وقال : لا يروى عن جابر إلا بهذا الإسناد والمشهور من حديث سمرة قلت : وحديث جابر, فيه: سعيد بن محمد بن أيوب, وقد وثقه ابن حبان .

3172. Câbir'in bildirdiğine göre kendisi bir defasında Cuma namazını kaçırmış ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir dinar sadaka vermesini emretmiş.

★Bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet eden Taberânî "Hadis Câbir'den yalnız bu senetle rivayet edilmektedir. Meşhur olan, bunun Semure'nin hadisi olduğudur" diye açıklama yapmıştır.

Ben derim ki: Câbir hadisinin senedinde yer alan Saîd b. Muhammed b. Eyyûb'u İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

(بَابُ فِيمَنْ تَرَكَ الجُمُعَةَ)

Cumayı Terk Etmek

٣١٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَسِيدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ طُبِعَ عَلَى قَلْبِهِ" رواه أحمد, وإسناده حسن.

3173. Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim zaruret olmaksızın Cuma namazını üç kere terk ederse, kalbi mühürlenir"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٣١٧٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الرِّجَالِ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ مَوْلَى غُفْرَةَ يُحَدِّثُ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَتَّخِذُ أَحَدُكُمْ السَّائِمَةَ فَيَشْهَدُ الصَّلَاةَ فِي جَمَاعَةٍ فَتَتَعَذَّرُ عَلَيْهِ سَائِمَتُهُ فَيَقُولُ لَوْ طَلَبْتُ لِسَائِمَتِي مَكَانًا هُوَ أَكْلَأُ مِنْ هَذَا. فَيَتَحَوَّلُ وَلَا يَشْهَدُ إِلَّا الْجُمُعَةَ فَتَتَعَذَّرُ عَلَيْهِ سَائِمَتُهُ فَيَقُولُ لَوْ طَلَبْتُ لِسَائِمَتِي مَكَانًا هُوَ أَكْلَأُ مِنْ هَذَا فَيَتَحَوَّلُ فَلَا يَشْهَدُ الْجُمُعَةَ وَلَا الْجَمَاعَةَ فَيُطْبَعُ عَلَى قَلْبِهِ "

رواه أحمد والطبراني في الكبير بمعناه, وقال : " حتى لا يشهد جمعة ولا يدري ما يوم الجمعة " . وفيه عمر بن عبد الله مولى غفرة, وهو ضعيف .

3174. Hârise b. en-Nu'mân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz kendisine sürü edinir. Bununla beraber cemaate katılmayı da ihmal etmez. Sonra sürüsüyle başa çıkamaz ve «Sürüm için bundan daha verimli bir otlak arasam» deyip yaşadığı yeri değiştirir. Böylece Cuma namazına katılmayı ihmal eder. Bir müddet sonra sürüsüyle yine başa çıkamaz ve «Sürüm için buradan daha verimli bir otlak bulsam» deyip başka yere gider. Bu defa Cumaya da, cemaate katılmamaya başlar. Böylece kalbi mühürlenir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî *"Öyle ki ne Cumaya katılır, ne de Cumanın hangi gün olduğunu bilir"* ifadesiyle mana bakımından benzerini rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ğafre'nin azatlısı Ömer b. Abdillah zayıftır.

٣١٧٥ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدٍ الأَزْدِيِّ ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ الرَّقَاشِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَقَالَ : " عَسَى رَجُلٌ تَحْضُرُهُ الْجُمُعَةُ ، وَهُوَ عَلَى قَدْرِ مِيلٍ مِنَ الْمَدِينَةِ فَلا يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ " . قَالَ : ثُمَّ قَالَ فِي الثَّانِيَةِ : " عَسَى رَجُلٌ تَحْضُرُهُ الْجُمُعَةُ ، وَهُوَ عَلَى قَدْرِ مِيلَيْنِ مِنَ الْمَدِينَةِ فَلا يَحْضُرُهَا " . وَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ : "عَسَى يَكُونُ عَلَى قَدْرِ ثَلاثَةِ أَمْيَالٍ مِنَ الْمَدِينَةِ فَلا يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ وَيَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ " رواه أبو يعلى, ورجاله موثقون .

3175. Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günü hatip olarak minbere çıktı ve şöyle buyurdu:

"Muhtemeldir ki, bir kimse Medine'den bir mil mesafede bulunurken Cuma saati gelir de cumaya katılmaz." İkincisinde *"Muhtemeldir ki bir kimse Medine'den iki mil uzaklıkta bulunurken Cuma saati gelir de cumaya katılmaz"*; üçüncüsünde ise: *"Muhtemeldir ki üç mil mesafede bulunur da cumaya katılmaz ve bu yüzden Allah kalbini mühürler"* buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣١٧٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْخَطَّابِ ، حَدَّثَنَا الْجُدِّيُّ ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمِّي يُحَدِّثُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمْ يَأْتِ ، أَوْ لَمْ يُجِبْ ، ثُمَّ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ ، أَوْ لَمْ يُجِبْ ، ثُمَّ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ ، أَوْ لَمْ يُجِبْ ، طَبَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى قَلْبِهِ ، فَجَعَلَ قَلْبَ مُنَافِقٍ "

رواه أبو يعلى, ومحمد بن عبد الرحمن هو ابن سعد بن زرارة, والراوي له عن محمد بن عبد الرحمن شعبة واختلف عليه فيه ,فرواه عنه عبد الملك بن إبراهيم الجدي, والنضر بن شميل عن شعبة, عن محمد بن عبد الرحمن عن عمه ,ورواه أبو إسحاق الفزاري, عن شعبة عن عن محمد بن عبد الرحمن, عن ابن أبي أوفى, كما سيأتي, وبقية رجاله ثقات .

3176. Muhammed b. Abdirrahman demiştir ki: Ben amcamdan, onun da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şunu naklettiğini işittim:

"Kim Cuma günü ezanı duyar da (namaza) gitmezse –veya çağrıya icabet etmezse-, yine ezanı duyar da (namaza) gitmezse –veya çağrıya icabet etmezse-, sonra yine ezanı duyar da (namaza) gitmezse -veya çağrıya icabet etmezse-, -aziz ve celil olan- Allah onun kalbini mühürler ve kalbini münafık kalbine çevirir."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ravilerinden Muhammed b. Abdirrahman'ın soyağacı İbn Sa'd b. Zürâre diye devam eder. Hadisi Muhammed b. Abdirrahman'dan nakleden ravi ise Şu'be olup senette onun ismi üzerinde ihtilaf hasıl olmuştur. Hadisi kendisinden Abdülmelik b. İbrâhîm el-Cüddî ve Nadr b. Şumeyl nakletmişlerdir. O da Muhammed b. Abdirrahman'dan, o da amcasından nakletmiştir. Aynı hadisi Ebû İshâk el-Fezârî ise Şu'be'den, o da Muhammed b. Abdirrahman'dan, o da, ileride geleceği üzere, İbn Ebî Evfâ'dan nakletmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[1]

٣١٧٧ – حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَبِيبٍ ، عَنْ عَوْفٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ جُمَعٍ مُتَوَالِيَاتٍ فَقَدْ نَبَذَ الْإِسْلَامَ وَرَاءَ ظَهْرِهِ "

رواه أبو يعلى, ورجاله رجال الصحيح .

3177. İbn Abbâs demiştir ki: "Kim peşpeşe üç cumayı terk ederse, İslam'ı kaldırıp atmış demektir."

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

٣١٧٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَمَّالُ ، حَدَّثَنَا أَبُو مَسْعُودٍ ، ثنا هِشَامُ بْنُ هِلَالٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ الطَّائِفِيِّ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ أُسَامَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ تَرَكَ ثَلَاثَ جُمُعَاتٍ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ كُتِبَ مِنَ الْمُنَافِقِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: جابر الجعفي, وهو ضعيف عند الأكثرين .

3178. Usâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim mazeretsiz olarak üç cumayı terk ederse, adı münafıklar arasında yazılır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Câbir el-Cu'fî çoğunluğa göre zayıftır.

---

[1] Ayrıca bkz. no. 3179; Ebû Ya'lâ, no. 7167.

[2] Ebû Ya'lâ, no. 2712. Ravileri, Süfyân b. Habîb dışında, Müslim'in ravileridirler. Süfyân da güvenilir olup Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*'inde kendisinden hadis nakletmiştir. Bkz. *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 657.

٣١٧٩ - وعَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَمْ يَأْتِهَا ثُمَّ سَمِعَ النِّدَاءَ وَلَمْ يَأْتِهَا ثَلاثًا طُبِعَ عَلَى قَلْبِهِ فَجُعِلَ قَلْبَ مُنَافِقٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: من لم يعرف.

3179. İbn Ebî Evfâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Cuma günü ezanı duyar da namaza gitmezse, sonra yine ezanı duyar da namaza gitmezse, bu şekilde üç kez Cuma namazına gitmezse, kalbi mühürlenerek münafık kalbine dönüştürülür"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde tanınmayan raviler vardır.

٣١٨٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ خَالِدٍ الرَّبَعِيُّ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَلا هَلْ عَسَى أَحَدٌ مِنْكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ الصُّبَّةَ مِنَ الْغَنَمِ ، عَلَى رَأْسِ مِيلَيْنِ أَوْ ثَلاثَةٍ ، تَأْتِي الْجُمُعَةُ فَلا يَشْهَدُهَا ثَلاثًا ، فَيَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :جماعة لم أجد من ترجمهم .

3180. İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Dikkat edin. Muhtemeldir ki sizden biriniz bir davar sürüsü edinir, sonra onları iki üç mil ötede otlatırken Cuma saati gelir de (onlar sebebiyle) cumaya katılmaz, -aynı şey üç kere tekerrür eder ve- neticede Allah onun kalbini mühürler" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden bir grubun biyografisine bulamadım.[1]

٣١٨١ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ السَّمَيْدَعِ الأَنْطَاكِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ الصُّورِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ يَسْمَعُونَ النِّدَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، ثُمَّ لا يَأْتُونَهَا ، أَوْ لَيَطْبَعَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ ، ثُمَّ لَيَكُونُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ "

رواه الطبراني في الكبير, وإسناده حسن .

---

[1] Bu, İbn Mâce ve *Müstedrek*'te Hâkim tarafından Ebû Hureyre'den nakledilmiş hasen bir hadistir.

3181. Ka'b b. Mâlik'in naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bazı topluluklar Cuma günü ezanı duydukları halde cumaya katılmama alışkanlıklarını bıraksınlar. Yoksa Allah onların kalplerini mühürleyecek ve ondan sonra gafillerden olacaklardır"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedi hasendir.

٣١٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو قَبِيلٍ قَالَ سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْكِتَابَ وَاللَّبَنَ . قَالَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا بَالُ الْكِتَابِ قَالَ يَتَعَلَّمُهُ الْمُنَافِقُونَ ثُمَّ يُجَادِلُونَ بِهِ الَّذِينَ آمَنُوا . فَقِيلَ فَمَا بَالُ اللَّبَنِ قَالَ أُنَاسٌ يُحِبُّونَ اللَّبَنَ فَيَخْرُجُونَ مِنَ الْجَمَاعَاتِ وَيَتْرُكُونَ الْجُمُعَاتِ" رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

3182. Ukbe b. Âmir bildirmektedir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim hakkında beni endişelendiren tek şey, Kitap (Kur'ân) ve süttür"* buyurdu.

"Ya Resûlallah! Kitap endişesi nedendir?" diye sorulduğunda, *"Onu münafıklar öğrenirler, sonra kalkıp onun hakkında inananlarla tartışırlar"* buyurdu.

"Ya süt endişesi nedendir?" diye sorulduğunda ise *"Bir takım insanlar sütü pek severler de (bu sevgileri yüzünden) hem cemaatleri, hem de cumaları terk ederler"* buyurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.[1]

٣١٨٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو قَبِيلٍ حُيَيُّ بْنُ هَانِئٍ الْمَعَافِرِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " هَلَاكُ أُمَّتِي فِي الْكِتَابِ وَاللَّبَنِ ، قَالُوا : وَمَا الْكِتَابُ وَاللَّبَنُ ؟ ، قَالَ : يَتَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ فَيَتَأَوَّلُونَهُ عَلَى غَيْرِ تَأْوِيلِهِ ، وَيُحِبُّونَ اللَّبَنَ فَيَدَعُونَ الْجَمَاعَاتِ وَالْجُمَعَ وَيَبْدُونَ "

رواه أبو يعلى وأحمد, وفيه: ابن لهيعة, وقال أبو قبيل : لم أسمع من عقبة إلا هذا الحديث .

3183. Ukbe b. Âmir demiştir ki: Ben, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim:

"Ümmetimin helaki Kitâb ve süt sayesinde olacaktır."

---

[1] Bkz. no. 2172, 3183, 12775.

"Kitap ve sütten maksat nedir?" diye sordular.

"İnsanlar Kur'ân'ı öğrenirler, sonra onu asıl maksadından başka mânâya yorarlar. Ayrıca süte karşı aşırı sevgi beslerler de (bu yüzden) cemaat ve cumaları terk ederek çöle çıkarlar" buyurdu.

★Hadisi Ebû Ya'lâ ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri arasında İbn Lehî'a vardır. Ebû Kubeyl: "Ben, Ukbe'den sadece bu hadisi işittim" demiştir.[1]

(بَابُ التَّخَلُّفُ عَنِ الْجُمُعَةِ لِلْمَطَرِ)

Yağış Sebebiyle Cumadan Geri Kalmak

٣١٨٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّ يَدِهِ وَأَكْبَرُ عِلْمِي أَنِّي قَدْ سَمِعْتُهُ مِنْهُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا نَاصِحُ بْنُ الْعَلَاءِ أَبُو الْعَلَاءِ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ أَبِي عَمَّارٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ أَنَّهُ مَرَّ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ وَهُوَ عَلَى نَهَرِ أُمِّ عَبْدِ اللَّهِ يَسِيلُ الْمَاءَ مَعَ غِلْمَتِهِ وَمَوَالِيهِ فَقَالَ لَهُ عَمَّارٌ يَا أَبَا سَعِيدٍ الْجُمُعَةَ. فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَمُرَةَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ إِذَا كَانَ يَوْمُ مَطَرٍ وَابِلٍ فَلْيُصَلِّ أَحَدُكُمْ فِي رَحْلِهِ"

رواه عبد الله, عن أبيه وجادة, وفيه: ناصح بن العلاء ضعفه ابن معين والبخاري في رواية وذكر له هذا الحديث, وقال : ليس عنده غيره , وهو ثقة, ووثقه أبو داود.

3184. Hâşim oğullarının azatlısı Ammâr b. Ebî Ammâr'dan nakledildiğine göre o, Abdurrahman b. Semure'nin yanına uğramış. Abdurrahman, Ümmü Abdillah nehri başında uşakları ve azatlılarıyla su akıtıyormuş. Ammâr kendisine: "Ey Ebû Saîd! Cuma saati (geldi)" deyince, Abdurrahman b. Semure: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyururdu ki: *«Eğer dışarıda sağanak yağmur varsa, her biriniz (namazı) kendi konağında kılsın»*" diye karşılık vermiş.

★Hadisi Abdullah (b. Ahmed b. Hanbel), *Müsned*'in ziyadelerinde *vicâde* yoluyla nakletmiş olup senedinde ismi geçen Nâsih b. el-Alâ'yı İbn Maîn ve bir rivayete göre Buhârî zayıf görmüş ve kendisinden sadece bu hadisi zikrederek başka hadisi bulunmadığını belirtmiştir. Ancak bu zatı Ebû Dâvud güvenilir kabul etmiştir.

---

[1] Bkz. no. 3182.

(بَابُ فِي الْمُسَافِرِ يُصَلِّي الْجُمُعَة)

Yolcunun Cuma Namazını Kılması

٣١٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا حَسَنُ بْنُ عَطِيَّةَ ، عَنْ قَيْسٍ ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ الْبَقَّالِ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَا كَانَ لَنَا عِيدٌ إِلا فِي صَدْرِ النَّهَارِ ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَجْمَعُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ظِلِّ الْحَطِيمِ "

رواه الطبراني في الكبير , وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه .

3185. Abdullah -İbn Mes'ûd- demiştir ki: Bizim bayramımız yalnız gündüzün ortasında olurdu. Zira ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Hatîm'in gölgesinde Cuma namazı kıldığımıza tanık oldum.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.[1]

(بَابُ مَا يَفْعَلُ إِذَا صَلَّى الْجُمُعَة)

Cuma Namazını Kıldıktan Sonra Yapılacaklar

٣١٨٦ - عَنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرٍ الْحُبْرَانِيُّ قال : رأيت عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرٍ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذا صَلَّى الْجُمُعَةَ خَرَجَ فَدَارَ فِي السُّوقِ سَاعَةً ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقِيلَ لَهُ : لِمَ تَفْعَلُ هَذَا ؟ فَقَالَ : رَأَيْتُ سَيِّدَ الْمُسْلِمِينَ يَفْعَلُهُ "

رواه الطبراني في الكبير , وعبد الله الحبراني, ضعفه يحيى القطان ووثقه ابن حبان.

3186. Abdullah b. Büsr el-Habrânî anlatmaktadır: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Abdullah b. Büsr'ü gördüm. Cuma namazını kıldıktan sonra çıkıp bir müddet pazarda dolaştıktan sonra yine mescide dönerdi. Kendisine: "Bunu niçin yapıyorsun?" diye sorulduğunda, "Çünkü ben Peygamberlerin Efendisini (sallallahu aleyhi vesellem) de böyle yaparken gördüm" karşılığını verdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman el-Habrânî'yi Yahyâ el-Kattân ve bir grup bilgin zayıf görürken, İbn Hibbân güvenilir kabul etmiştir.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 10296.

(بَابُ فِي الْجُمُعَةِ وَالْعِيدِ يَكُونَانِ فِي يَوْمٍ)

Cuma ile Bayramın Aynı Güne Denk Gelmesi

٣١٨٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ التُّرْكِيُّ , ثنا عِيسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبِرَكِيُّ , ثنا سَعِيدُ بْنُ رَاشِدٍ السَّمَّاكُ , ثنا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : اجْتَمَعَ عِيدَانِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمُ فِطْرٍ , وَجُمُعَةٍ فَصَلَّى بِهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاةَ الْعِيدِ , ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِمْ بِوَجْهِهِ , فَقَالَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ , إِنَّكُمْ قَدْ أَصَبْتُمْ خَيْرًا وَأَجْرًا , وَإِنَّا مُجْمِعُونَ , فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يُجَمِّعَ مَعَنَا فَلْيُجَمِّعْ , وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى أَهْلِهِ فَلْيَرْجِعْ "

رواه الطبراني في الكبير من رواية إسماعيل بن إبراهيم البركي عن زياد بن راشد أبي محمد السماك, ولم أجد من ترجمهما .

3187. İbn Ömer anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında iki bayram; Ramazan bayramı ile Cuma günü aynı güne denk geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazını kıldırdıktan sonra cemaate dönerek:

"Ey cemaat! Sizler hayır ve mükafatı elde ettiniz. Biz, Cuma namazını da kılacağız. Bizimle beraber Cuma namazını kılmak isteyen, kılsın. Ailesinin yanına dönmek isteyen de, dönsün" buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de İsmâîl b. İbrâhîm el-Birekî kanalıyla Ziyâd b. Râşid, Ebû Muhammed es-Semmâk'dan nakletmiştir ki, ikisinin de biyografisini yazanı görmedim.[1]

---

[1] Bkz. *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 13591.

İsmail b. İbrâhîm ve Ziyâd b. Râşid isimleri Heysemî'nin nüshasında tahrif edilmiş isimlerdir. Bunlar esasen İsa b. İbrâhîm ve Saîd b. Râşid'dirler. Ancak Saîd, zayıftır.

Bu konuda gözden kaçırılan zevaidden biri de şöyledir:

Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma namazı öncesinde iki rekat, sonrasında da iki rekat namaz kılardı.

Bunu Bezzâr oldukça zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Bkz. İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, II, 341; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1017.

(بَابٌ فِي سُنَّةِ الْجُمُعَةِ)

Cumanın Namazının Sünnetleri

٣١٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُهْزَاذَ ، ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنِ عَطَاءٍ الْخَفَّافُ ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ خَلاسِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : " أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلاثٍ ، لا أَدَعُهُنَّ فِي سَفَرٍ وَلا حَضَرٍ : نَوْمٍ عَلَى وِتْرٍ ، وَصِيَامِ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ " ، ثُمَّ إِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ جَعَلَ بَعْدَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيِ الضُّحَى

قلت : هو في الصحيح خلا قوله : وركعتين بعد الجمعة . رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله موثقون.

3188. Ebû Hureyre demiştir ki: "Dostum (sallallahu aleyhi vesellem) bana üç şeyi tavsiye etti. Onları ne seferde, ne de hazarda terk etmem: Vitir namazını kıldıktan sonra uyumak, her ay üç gün oruç tutmak ve bir de Cuma namazından sonra iki rekât (nafile) namaz kılmak."

Ebû Hureyre cumadan sonra kıldığı iki rekâttan sonra iki rekât da kuşluk namazı kılardı.

Ben derim ki: "Cumadan sonra iki rekât" kısmı hariç hadis *Sahîh*'te geçmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣١٨٩ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ ، عَنْ عِصْمَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمُ الْجُمُعَةَ ، فَلا يُصَلِّي بَعْدَهَا شَيْئًا حَتَّى يَتَكَلَّمَ أَوْ يَخْرُجَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :الفضل بن المختار, وهو ضعيف جدا .

3189. İsmet'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizden bir kimse Cuma namazını kıldıktan sonra konuşmadıkça ya da mescitten çıkmadıkça başka bir namaz kılmasın" buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Fadl b. el-Muhtâr son derece zayıftır.[1]

٣١٩٠ - حدثنا يحيى بن عبد الباقي المصيصي , ثنا عمرو بن عثمان الحمصي , ثنا بقية بن الوليد , عن مبشر بن عبيد , عن الحجاج بن أرطاة , عن عطية العوفي , عن ابن عباس , قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم , " يركع قبل الجمعة أربعا , وبعدها أربعا لا يفصل بينهن "

قلت : رواه ابن ماجة باختصار الأربع بعدها .

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الحجاج بن أرطاة وعطية العوفي, وكلاهما فيه كلام .

3190. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma namazı öncesinde dört rekât, sonrasında da dört rekât namaz kılar, aralarını (selamla) ayırmazdı.

★Ben derim ki: Hadisi Cuma sonrasındaki dört rekâtı zikretmeksizin muhtasar olarak İbn Mâce nakletmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedindeki ravilerden Haccâc b. Ertât ve Atıyye el-Avfî hakkında tenkit vardır.[2]

٣١٩١ - حدثنا محمد بن النضر ، ثنا معاوية بن عمرو ، ثنا زهير ، ثنا أبو إسحاق ، عن علقمة بن قيس ، " إن ابن مسعود صلى يوم الجمعة بعدما سلم الإمام أربع ركعات "

رواه الطبراني, ورجاله ثقات.

3191. Alkame b. Kays'ın naklettiğine göre İbn Mes'ûd, Cuma günü imam selam verdikten sonra dört rekât (nafile) namaz kılmıştır.

★Hadisi Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٣١٩٢ - حدثنا إسحاق بن إبراهيم ، عن عبد الرزاق ، عن معمر ، عن قتادة ، " إن ابن مسعود كان يصلي بعد الجمعة أربعا "

رواه الطبراني في الكبير , وقتادة لم يسمع من ابن مسعود .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XVII, 181. Senedinde yer alan hocası Ahmed b. Rişdeyn yalancının tekidir. Ama hadis İsmet tariki dışında bir tarikle sahih olup Müslim tarafından Muâviye b. Ebî Süfyân'dan nakledilmiştir. Bkz. *es-Silsiletü's-sahîha*, no. 1329.

[2] Senedinde yer alan Mübeşşir b. Ubeyd de hadis uydurucuları arasında sayılmaktadır. Bkz. Zeyle'î, *Nasbü'r-Râye*, II, 206; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 1001.

3192. Katâde'nin naklettiğine göre İbn Mes'ûd, Cuma namazından sonra dört (nafile) namaz kılardı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiştir. Ancak Katâde İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir.

٣١٩٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، ثنا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : " كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ يُعَلِّمُنَا أَنْ نُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ بَعْدَ الْجُمُعَةِ " حَتَّى سَمِعْنَا قَوْلَ عَلِيٍّ : " صَلُّوا سِتًّا " ، قَالَ : أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ : " فَنَحْنُ نُصَلِّي سِتًّا " ، قَالَ عَطَاءٌ : " أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ أَرْبَعًا "

رواه الطبراني في الكبير , وعطاء بن السائب, ثقة ولكنه اختلط .

3193. Ebû Abdurrahman es-Sülemî anlatmaktadır: Abdullah b. Mes'ûd bize Cuma namazından sonra dört rekât (nafile) namaz kılmamızı öğretirdi. Sonra Hz. Ali'den "Altı rekât kılın" sözünü işittik.

Sonra Ebû Abdirrahman: "Biz artık altı rekât kılıyoruz" demiştir. Atâ da: "Ebû Abdirrahman önce iki, sonra dört rekât kılardı" diye açıklamıştır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib güvenilir olmakla beraber bunamıştır.

(بَابُ صَلاةِ الخَوْفِ)

Korku Namazı

٣١٩٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ غَزَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّ مِرَارٍ قَبْلَ صَلَاةِ الْخَوْفِ وَكَانَتْ صَلَاةُ الْخَوْفِ فِي السَّنَةِ السَّابِعَةِ رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

3194. Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) korku namazı kılmadan önce altı gazve yapmıştı. Çünkü korku namazı (hicretin) yedinci senesinde meşru kılınmıştı.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 9556)

٣١٩٥ - وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى : نا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ : حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَلاةُ الْمُسَايَفَةِ رَكْعَةٌ عَلَى أَيِّ وَجْهٍ كَانَ الرَّجُلُ يُجْزِئُ عَنْهُ ، فَإِذَا , أَحْسِبُهُ قَالَ , فَعَلَ ذَلِكَ ، لَمْ يُعِدْ "

رواه البزار, وفيه: محمد بن عبد الرحمن البيلماني, وهو ضعيف جدا .

3195. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Savaş esnasında çarpışma anında namaz, herhangi bir yöne doğru kılınacak bir rekâttan ibarettir. Bu, çarpışma halindeki kişi için yeterlidir"* buyurmuştur. - Sanırım bir de: *"Bunu yapar, daha fazlasını yapmazsa (bu yeterlidir)"* dedi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Abdurrahman b. el-Beylemânî oldukça zayıf biridir.

٣١٩٦ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ ، قَالَ : ثنا سُعَادُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي صَلاةِ الْخَوْفِ ، " أَمَرَ النَّاسَ فَأَخَذُوا السِّلاحَ عَلَيْهِمْ ، فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مِنْ وَرَائِهِمْ مُسْتَقْبِلُ الْعَدُوِّ ، وَجَاءَتْ طَائِفَةٌ فَصَلُّوا مَعَهُ ، فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً ، ثُمَّ قَامُوا إِلَى الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ ، وَأَقْبَلَتِ الطَّائِفَةُ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ مَعَهُ فَقَامُوا خَلْفَهُ ، فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً وَسَجْدَتَيْنِ ، ثُمَّ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ، فَلَمَّا سَلَّمَ ، قَامَ الَّذِينَ قِبَلَ الْعَدُوِّ فَكَبَّرُوا جَمِيعًا ، وَرَكَعُوا رَكْعَةً وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَمَا سَلَّمَ "

رواه البزار ,وفيه: الحارث, وهو ضعيف .

3196. Hz. Ali korku namazını Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak şöyle anlatmıştır: İnsanlara emir verdi, silahlarını üzerlerine aldılar. Bir grup arkalarında yüzlerini düşman cephesine doğru dönerek bekledi. Başka bir grup ise gelip onunla (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte namazı kıldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bir rekât kıldırdı. Sonra bunlar, namaz kılmamış olan grubun yerine geçtiler. Namaz kılmamış grup gelerek Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) arkasına durdular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara da bir rükû, iki secde yaptırdı. Sonra selam verdi. O selam verince düşman karşısında durmakta olan grup kalkıp hep birlikte tekbir aldılar ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) selam verdikten sonra bir rükû ve iki secde daha yaparak namazı tamamladılar.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hâris zayıftır.

٣١٩٧ - و عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ لَهُ فَلَقِيَ الْمُشْرِكِينَ بِعُسْفَانَ فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ فَرَأَوْهُ يَرْكَعُ وَيَسْجُدُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ : لَوْ حَمَلْتُمْ عَلَيْهِمْ مَا عَلِمُوا بِكُمْ حَتَّى تُوَاقِعُوهُمْ فَقَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ : إِنَّ لَهُمْ صَلَاةً أُخْرَى هِيَ أَحَبُّ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِيهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ فَاصْبِرُوا حَتَّى تَحْضُرَ فَنَحْمِلَ عَلَيْهِمْ حَمْلَةً فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ و جَلَّ : ﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَبَّرُوا مَعَهُ جَمِيعاً ثُمَّ رَكَعَ وَرَكَعُوا مَعَهُ جَمِيعاً فَلَمَّا سَجَدَ سَجَدَ مَعَهُ الصَّفُّ الَّذِينَ يَلُونَهُ ثُمَّ قَامَ الَّذِينَ خَلْفَهُ مُقْبِلُونَ عَلَى الْعَدُوِّ فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سُجُودِهِ وَقَامَ سَجَدَ الصَّفُّ الثَّانِي ثُمَّ قَامُوا وَتَأَخَّرَ الصَّفُّ الَّذِينَ يَلُونَهُ وَتَقَدَّمَ الآخَرُونَ فَكَانُوا يَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَكَعَ رَكَعُوا مَعَهُ جَمِيعاً ثُمَّ رَفَعَ فَرَفَعُوا مَعَهُ ثُمَّ سَجَدَ فَسَجَدَ مَعَهُ الَّذِينَ يَلُونَهُ وَقَامَ الصَّفُّ الثَّانِي مُقْبِلُونَ عَلَى الْعَدُوِّ فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سُجُودِهِ وَقَعَدَ قَعَدَ الَّذِينَ يَلُونَهُ وَسَجَدَ الصَّفُّ الْمُؤَخَّرُ ثُمَّ قَعَدُوا فَسَجَدُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ جَمِيعاً فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهِمُ الْمُشْرِكُونَ يَسْجُدُ بَعْضُهُمْ وَيَقُومُ بَعْضٌ قَالُوا : لَقَدْ أُخْبِرُوا بِمَا أَرَدْنَا"

قلت : هو في الصحيح وغيره بغير هذا السياق . رواه البزار, وفيه: النضر بن عبد الرحمن, وهو مجمع على ضعفه .

3197. İbn Abbâs anlatmaktadır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gazvelerinden birine çıkmıştı. Asfân'da Müşriklerle karşılaştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazını kılıyordu. Müşrikler onun ve ashâbının rükû edip secdeye gittiklerini görünce aralarında: "Üzerlerine ani bir baskın yapsak. Onlar daha sizi fark etmeden üzerlerine çullanırsınız" diye konuşmaya başladılar. İçlerinden biri ise: "Onların başka bir namazları daha var ki, onu aileleri ve mallarından daha fazla severler. Onun vakti gelinceye kadar sabredin. O zaman toptan üzerlerine saldırırız" diye teklif etti. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: **"(Ey Muhammed!) Cephede sen de onların (müminlerin) arasında bulunup da onlara namaz kıldırdığın vakit...."**[1] âyetini indirdi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kılacağı zaman müminler de onunla beraber hep birlikte tekbir aldılar. Sonra Peygamber

1 Nisâ, 4/102.

(sallallahu aleyhi vesellem) rükûa gitti. Onunla beraber onlar da rükûa gittiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) secdeye gidince, arkasındaki ilk saf onunla beraber secdeye gitti. Onların arkasında duranlar ise, yönlerini düşmana doğru dönerek ayakta beklediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) secdesini tamamlayıp kıyama kalkınca ikinci saf secdeye gitti. Sonra kıyama kalktılar. Sonra Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hemen arkasındaki ilk saf geri çekildi. Diğerleri öne gelerek Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hemen arkasına durdular. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rükûa gidince, onunla beraber hep birlikte rükûa gittiler. Sonra rükûdan başını kaldırdı. Onunla beraber onlar da başlarını kaldırdılar. Sonra secdeye gitti. Onunla beraber hemen arkasında duranlar da secdeye gittiler. İkinci saf ise yönlerini düşmana doğru dönerek ayakta beklediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) secdesini tamamlayınca oturdu. Hemen arkasında duranlar da oturdular. Arka saf secdeye gitti. Müşrikler onlara bakıp bir kısmını secde ederken, bir kısmını ayakta beklerken görünce, *"Niyetimizden haberdar olmuşlar"* dediler.

★Ben derim ki: Hadis farklı ifadelerle *Sahîh* ve başka kaynaklarda da geçmiştir.

Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Nadr b. Abdirrahman'ın zayıflığı konusunda görüş birliği edilmiştir.

٣١٩٨ - و عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ الرِّيَاحِيِّ أَنَّ أَبَا مُوسَى كَانَ بِالدَّارِ مِنْ أَصْبَهَانَ وَمَا بِهِمْ يَوْمَئِذ كَبِيرُ خَوْف وَلَكِنْ أَحبَّ أَنْ يُعَلِّمَهُمْ دِينَهُمْ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَهُمْ صَفَّيْنِ طَائِفَةً مَعَهَا السِّلَاحُ مُقْبِلَةً عَلَى عَدُوِّهَا وَطَائِفَةً مِنْ وَرَائِهَا فَصَلَّى بِالَّذِينَ يَلُونَهُ رَكْعَةً ثُمَّ نَكَصُوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ حَتَّى قَامُوا مَقَامَ الآخَرِينَ يَتَخَلَّلُونَهُمْ حَتَّى قَامُوا وَرَاءَهُ فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً أُخْرَى ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ الَّذِينَ يَلُونَهُ وَالآخَرُونَ فَصَلُّوا رَكْعَةً رَكْعَةً ثُمَّ سَلَّمَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ فَتَمَّتْ لِلإِمَامِ رَكْعَتَيْنِ وِلِلنَّاسِ رَكْعَةً رَكْعَةً " رواه الطبراني في الكبير والأوسط بنحوه, ورجال الكبير رجال الصحيح .

3198. Ebu'l-Âliye er-Riyâhî bildiriyor: Ebû Mûsa, İsfehan'da evindeydi. O gün halk büyük korku içinde değildi. Fakat Ebû Mûsa insanlara dinlerini ve Peygamber'lerinin (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetini öğretmek istedi. Bu amaçla onları iki saf yaptı. Bir grup silahlarını alıp yüzlerini düşmana karşı dönerek beklediler. Diğer grup da arkalarında durdu. Ebû Mûsa hemen arkasındaki gruba bir rekât kıldırdı. Sonra onlar geri geri çekilerek diğerlerinin yerlerine geçtiler. Diğerleri de aralarından geçerek Ebû Mûsa'nın arkasına geçtiler. Ebû Mûsa onlara diğer rekâtı kıldırıp selam verdi. Sonra hem arkasındakiler hem de diğerleri birer rekât daha kıldılar. Sonra birbirlerine selam verdiler.

Böylece imam iki rekâtı fasılasız birlikte kılarken cemaat rekâtları birer birer kılıp tamamladı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve benzerini *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣١٩٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ التَّغْلِبِيُّ ، قَالا ثنا شَرِيكٌ ، عَنِ الرُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : " صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاةَ الْخَوْفِ مَرَّةً لَمْ يُصَلِّ بِنَا قَبْلَهَا وَلا بَعْدَهَا "

قلت : له حديث في كيفية صلاة الخوف رواه النسائي . رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يحيى الحماني, وفيه كلام, وقد وثقه أحمد .

3199. Zeyd b. Sâbit bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize yalnız bir kere korku namazı kıldırdı. Ne daha önce, ne de ondan sonra bize bir daha (korku namazı) kıldırmadı.

★Ben derim ki: Korku namazının kılınışıyla ilgili Zeyd'in Nesâî tarafından nakledilmiş bir hadisi daha vardır.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Yahyâ el-Himmânî hakkında tenkit vardır. Bununla birlikte Ahmed b. Hanbel tarafından güvenilir olarak da değerlendirilmiştir.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 4920. Hadis Yahyâ el-Himmânî ve İbrâhîm b. Hasan et-Teğlebî'den nakledilmiş olup bu sonuncusunun biyografisine rastlamadım.

Yahyâ el-Himmânî hakkında ise Heysemî (no. 363): "Ahmed b. Hanbel onu zayıf olarak değerlendirmiş ve yalancılıkla itham etmiştir" açıklamasını yapmıştır.

أَبْوَابُ العِيْدَيْنِ

BAYRAM NAMAZLARI

(بَابُ التَّكْبِيرُ فِي العِيْدَيْنِ)

Bayram Namazlarında Tekbir

٣٢٠٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وُهَيْبٍ الْغَزِّيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلانِيُّ ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ رَاشِدٍ الْيَمَامِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو كَثِيرٍ يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " زَيِّنُوا أَعْيَادَكُمْ بِالتَّكْبِيرِ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, وفيه: عمر بن راشد, ضعفه أحمد وابن معين والنسائي, وقال العجلي : لا بأس به .

3200. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bayram günlerinizi tekbirle süsleyin"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ömer b. Râşid'i Ahmed b. Hanbel, İbn Maîn ve Nesâî zayıf görürlerken, İclî "sakıncasızdır" demiştir.[1]

٣٢٠١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُصَيْرٍ ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَكُونِيُّ ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ ، نَا شَرَقِيُّ بْنُ الْقُطَامِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ مُحِلِّ بْنِ وَدَاعَةَ ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ أَبْرَهَةَ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " كَبَّرَ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ مِنْ صَلاةِ الظُّهْرِ يَوْمَ النَّحْرِ حَتَّى خَرَجَ مِنْ مِنًى ، يُكَبِّرُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاةٍ مَكْتُوبَةٍ " . قَالَ أَبُو أَيُّوبَ الشَّاذَكُونِيُّ : هَذَا عَلَى تَكْبِيرِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه: شرقي بن قطامي، ضعفه زكريا الساجي وذكره ابن حبان في الثقات وذكره ابن عدي في الكامل.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, no. 599. Senedinde ismi geçen Taberânî'nin hocası Abdullah b. Vüheyb el-Ğazzî'yi Heysemî tanımamaktadır. Bkz. no. 2195. Ayrıca Bakıyye b. Velid de müdellistir.

3201. Şureyh b. Ebrehe anlatmaktadır: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Teşrik günlerinde bayram günü öğle namazından itibaren, Mina'dan ayrılıncaya kadar tekbir aldığını gördüm. Her farz namazın ardından tekbir alıyordu.

Şâzekûnî demiştir ki: Medinelilerin tekbirleri böyledir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Şerakî b. el-Katâmî'yi Zekeriyya es-Sâcî zayıf görürken, İbn Hibbân güvenilir ravilere dair kitabında, İbn Adî de *el-Kâmil*'de zikretmiştir.[1]

٣٢٠٢ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَرَّةَ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أنا الثَّوْرِيُّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الأَسْوَدِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، " أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ مِنْ صَلاةِ الْغَدَاةِ يَوْمَ عَرَفَةَ إِلَى صَلاةِ الْعَصْرِ مِنْ يَوْمِ النَّحْرِ " رواه الطبراني في الكبير, ورجاله موثقون .

3202. Esved'in bildirdiğine göre İbn Mes'ûd, Arefe günü sabah namazından bayram günü ikindi namazına kadar tekbir getirirdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[2] rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

(بَابُ إِحْيَاءِ لَيْلَتَيِ العِيدِ)

İki Bayram Gecesinin İhyası

٣٢٠٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى الْبَلْخِيُّ ، قَالَ : نا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ ، عَنْ رَجُلٍ وَهُوَ عُمَرُ بْنُ هَارُونَ الْبَلْخِيُّ ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ صَلَّى لَيْلَةَ الْفِطْرِ وَالأَضْحَى ، لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: عمر بن هارون البلخي, والغالب عليه الضعف, وأثنى عليه ابن مهدي وغيره, ولكن ضعفه جماعة كثيرة والله أعلم .

3203. Ubâde b. es-Sâmit'ten nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Ramazan bayramı ile Kurban bayramı gecelerini ihya ederse, bütün kalplerin öldüğü günde onun kalbi ölmez"* buyurmuştur.

---

[1] Hadisi İbn Kâni' ve Ebû Nuaym zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 145.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9534.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Ömer b. Hârun el-Belhî'de zayıflık hakimdir. Bununla beraber İbn Mehdî ve başkaları onunla ilgili övücü sözler söylemişlerdir. Fakat pek çok kimse onu zayıf olarak değerlendirmiştir. Doğrusunu Allah bilir.[1]

(بَابُ الْغُسْلِ لِلْعِيدِ)

Bayram Namazı İçin Gusletmek

٣٢٠٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، قَالَ: نَا مِنْدَلٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَسَلَ لِلْعِيدَيْنِ "

رواه البزار، ومندل فيه كلام، ومحمد هذا ومن فوقه لا أعرفهم.

3204. Muhammed b. Ubeydullah'ın, babası kanalıyla dedesinden naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki bayramda da yıkanmıştır.

★Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Mindel hakkında tenkit bulunurken Muhammed ve ondan sonrakileri de tanımıyorum.

٣٢٠٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ النَّشَائِيُّ الْوَاسِطِيُّ، قال: نا نَصْرُ بْنُ حَمَّادٍ، قال: نا أَيُّوبُ بْنُ خُوطٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، وَغَدَا بِغُسْلٍ إِلَى الْمُصَلَّى، وَخَتَمَهُ بِصَدَقَةٍ رَجَعَ مَغْفُورًا لَهُ "

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه: نصر بن حماد، وهو متروك.

3205. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Ramazan orucunu tutar ve gusül edip erkenden namazgâha (bayram namazına) gider, son olarak da bir sadaka verirse, bağışlanmış olarak geri döner"* buyurmuştur.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nasr b. Hammâd metrûktur.

---

1 Ömer b. Hârun hakkında İbn Mehdî "Benim nazarımda hiçbir kıymeti yoktur" derken İbn Hibbân "Çünkü güvenilir ravilerden mu'dal hadisler nakleder, hiç görmediği kimselerin, hocaları olduğunu iddia ederdi" diye bunun sebebini açıklamıştır. Bkz. *el-Mecrûhîn*, II, 91; *es-Silsiletü'z-zaîfe*, no. 520.

٣٢٠٦ - حدّثنا محمّد بن المرزبان الأدميّ الشيرازيّ ، ثنا محمّد بن حكيم الرازيّ ، ثنا إسحاق بن سليمان ، ثنا إبراهيم بن يزيد المكّيّ ، عن عمرو بن دينار ، عن عكرمة ، عن ابن عبّاس ، قال : " كنّا نأكل ونشرب ، ونغتسل ونخرج ، ثم نخرج إلى المصلى "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: إبراهيم بن يزيد المكي, وهو متروك .

3206. İbn Abbâs anlatmaktadır: "Biz yer, içer, yıkanır, sonra namazgâha (bayram namazına) çıkardık."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen İbrâhîm b. Yezîd el-Mekkî metrûktur.

٣٢٠٧ - قال هشيم : قلت ليزيد : هل من غسل غير يوم الجمعة ؟ قال : نعم ، يوم عيد الفطر ، ويوم الأضحى ، ويوم عرفة ، ويوم الجمعة"

رواه أبو يعلى, وهشيم ويزيد كلاهما من أهل الصحيح .

3207. Hüşeym demiştir ki: Yezîd b. Ebî Ziyâd'a: "Cuma günü dışında gusül var mıdır?" diye sordum. "Evet. Bayram arifesi, Ramazan bayramı günü, Kurban bayramı günü, Arife günü ve Cuma günü" dedi.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Hüşeym de Yezîd de *Sahîh*'in ravilerindendir.[1]

(باب اللّباس يوم العيد)

Bayram Günü Kıyafeti

٣٢٠٨ - حدّثنا محمّد بن إسحاق ، ثنا أبي ، ثنا سعد بن الصّلت ، عن جعفر بن محمّد ، عن أبيه ، عن جدّه عليّ بن حسين ، عن ابن عبّاس ، قال : " كان رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يلبس يوم العيد بردة حمراء " رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات .

3208. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram günü kırmızı bir hırka giyerdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

---

1 Ebû Ya'lâ, no. 1659. Yezîd b. Ebî Ziyâd alim ve dürüst biri olmakla beraber hafızası zayıftır; fakat terk edilmemiştir.

(بَابُ الأَكْلِ يَوْمَ الفِطْرِ قَبْلَ الخُرُوجِ)

Ramazan Bayram Namazına Çıkmadan Önce Bir Şeyler Yemek

٣٢٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنَا عَطَاءٌ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ " إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لاَ يَغْدُوَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ فَلْيَفْعَلْ . قَالَ فَلَمْ أَدَعْ أَنْ آكُلَ قَبْلَ أَنْ أَغْدُوَ مُنْذُ سَمِعْتُ ذَلِكَ مِنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فَآكُلَ مِنْ طَرَفِ الصَّرِيقَةِ الأَكْلَةَ أَوْ أَشْرَبَ اللَّبَنَ أَوِ الْمَاءَ. قُلْتُ فَعَلاَمَ يُؤَوِّلُ هَذَا قَالَ سَمِعَهُ أَظُنُّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ كَانُوا لاَ يَخْرُجُونَ حَتَّى يَمْتَدَّ الضَّحَاءُ فَيَقُولُونَ نَطْعَمُ لِئَلاَّ نَعْجَلَ عَنْ صَلاَتِنَا."

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح, ورواه الطبراني.

3209. Atâ, kendi ifadesiyle, İbn Abbâs'dan: "Eğer sizden biri Ramazan bayramı günü bir şeyler yiyerek (namazgâha) çıkabilirse, yapsın" dediğini duymuş.

Atâ ekledi: Ben, İbn Abbâs'dan bunu duyduğumdan beri sabah (namazgâha) çıkmadan önce bir şeyler yemeyi hiç ihmal etmedim. Yufkanın kenarından bir parça yer, süt veya su içerdim. Atâ'ya: "O bu görüşünü neye dayandırırdı?" diye sordum. Dedi ki: Sanırım Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle işitmiş:

"Müminlerin namazgâha çıkmaları kuşluk vaktine kadar uzardı. Bunun üzerine «Bir şeyler yiyelim de namazımızı kılarken acele etmeyelim» derlerdi."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup, ravileri *Sahîh*'in ravileridirler. Ayrıca hadisi Taberânî de rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Senedinde yer alan Sa'd b. es-Salt'ı İbn Ebî Hâtim eserinde (III, 86) zikrettiği halde hakkında cerh ya da ta'dil nakletmemiştir. Bunanla beraber Elbânî, *es-Silsiletü's-sahiha*'sında hadisi sahih olarak değerlendirmiştir. Bkz. no. 1279.

[2] Ahmed b. Hanbel, no. 2868; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*.

Bu konuda gözden kaçırılmış zevaidden biri de şöyledir:

Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan bayramı günü bir şey yedikten sonra (namazgâha) çıkardı.

Bunu Bezzâr zayıf bir senetle rivayet etmiştir. Bkz. no. 650.

٣٢١٠ - حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَطْعَمُ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ "

رواه أبو يعلى والبزار والطبراني في الأوسط ولفظه : أن رسول الله صلّى اللهُ عليه وسلّم كان يطعم يوم الفطر قبل أن يغدو ويأمر الناس بذلك . وفي إسناد الطبراني: الواقدي وفيه كلام كثير, وفيما قبله: عبد الله بن محمد بن عقيل وفيه كلام وقد وثق .

3210. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan bayramı günü bir şey yedikten sonra (namazgâha) çıkarmış.

★Hadisi Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Taberânî'nin ifadesi şöyledir: *"(Peygamber) Ramazan bayramı günü (namazgâha) çıkmadan önce yemek yer, insanlara da aynı şeyi emrederdi."*

Taberânî'nin senedinde yer alan Vâkıdî hakkında çok tenkit vardır. Ondan önceki ravi Abdullah b. Muhammed b. Akîl hakkında da tenkit vardır. Fakat o, aynı zamanda güvenilir olarak da değerlendirilmiştir.

٣٢١١ - وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ: مِنَ السُّنَّةِ أَنْ تَطْعَمَ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ وَلَوْ بِتَمْرَةٍ "

رواه البزار والطبراني في الأوسط والكبير ولفظه : من السنة أن لا تخرج يوم الفطر حتى تخرج الصدقة وتطعم شيئا قبل أن تخرج . وإسناد الطبراني حسن وفي إسناد البزار من لم أعرفه .

3211. İbn Abbâs demiştir ki: "(Namazgâha) çıkmazdan önce bir adet hurma dahi olsa bir şeyler yemen sünnettendir."

★Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi: *"Ramazan bayramı günü sadaka vermeden ve bir şeyler atıştırmadan (namazgâha) çıkmaman sünnettendir"* şeklindedir.

Taberânî'nin senedi hasendir. Bezzâr'ın senedinde ise tanımadığım raviler bulunmaktadır.

٣٢١٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحِ بْنِ مُسْلِمٍ الْعِجْلِيُّ ، قَالَ : نا نَاصِحٌ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ سِمَاكٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، إِذَا كَانَ يَوْمُ الْفِطْرِ ؛ أَكَلَ قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ سَبْعَ تَمَرَاتٍ ، وَإِذَا كَانَ يَوْمُ الأَضْحَى ؛ لَمْ يَطْعَمْ شَيْئًا حَتَّى يَرْجِعَ

رواه البزار والطبراني في الكبير, وفيه: ناصح بن عبد الله أبو عبد الله الحائك متروك .

3212. Câbir b. Semure'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan bayramı günü gelince (namazgâha) çıkmazdan önce yedi tane hurma yerdi. Kurban bayramı günü ise hiçbir şey yemezdi.

★Hadisi Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Nâsıh b. Abdillah Ebû Abdullah el-Hâik metrûktur.

٣٢١٣ – حدثنا محمد بن الحسين أبو حصين، قال: ثنا إبراهيم بن إسحاق الصيني، قال: ثنا سوار بن مصعب، عن عطاء بن السائب، عن أبي عبد الرحمن السلمي، عن علي، قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم "يطعم يوم الفطر قبل أن يخرج إلى المصلى"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سوار بن مصعب, وهو ضعيف جدا.

3213. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan bayramı günü namazgâha çıkmazdan önce bir şeyler yerdi.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Sevvâr b. Mus'ab son derece zayıftır.

٣٢١٤ – حدثنا بشر بن موسى، قال: نا موسى بن داود الضبي، قال: نا عقبة بن عبد الله الرفاعي، عن عبد الله بن بريدة، عن أبيه، قال: كان النبي صلى الله عليه وسلم "لا يخرج يوم الفطر حتى يطعم، وكان لا يطعم يوم النحر حتى يرجع فيأكل من ذبيحته"

قلت: رواه الترمذي خلا قوله: فيأكل من ذبيحته.

رواه الطبراني في الأوسط وأحمد, وفيه: عقبة بن عبد الله الرفاعي, وهو ضعيف.

3214. Büreyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan bayramı günü bir şeyler yemeden (namazgâha) çıkmazdı. Kurban bayramı günü ise dönene kadar bir şey yemezdi. Sonra kestiği kurbanın etinden yerdi.

★Hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve ayrıca Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Ukbe b. Abdillah er-Rifâ'î zayıftır.

(باب السلاح في العيد)

Bayramda Silah Taşımak

٣٢١٥ – حدثنا موسى، نا علي بن الجعد، ثنا أبو كرز، نا نافع، عن ابن عمر، قال: "كان النبي صلى الله عليه وسلم يخرج إلى العيدين ومعه حربة، وترس"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو كرز, وهو ضعيف .

3215. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki bayram namazına da yanında bir kargı ve bir kalkanla çıkardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Kurz zayıftır.

٣٢١٦ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي صَغِيرٍ الْحَلَبِيُّ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ الْقَرَظُ مُؤَذِّنُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ إِذَا خَطَبَ فِي الْعِيدَيْنِ خَطَبَ عَلَى قَوْسٍ "

قلت : له عند ابن ماجة : كَانَ إِذَا خَطَبَ فِي الْحَرْبِ خَطَبَ عَلَى قَوْسٍ. رواه الطبراني في الصغير, وقد تقدم في الجمعة حديث آخر له من الكبير وكلاهما ضعيف .

3216. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müezzini Sa'd b. Ammâr el-Karaz'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazlarında hutbe verirken bir yay üzerine dayanarak hitap ederdi.

★Ben derim ki: İbn Mâce'de Sa'd'ın: "Savaş sırasında hitap ederken bir yaya dayanarak konuşurdu" ifadesiyle bir hadisi yer almıştır.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. Daha evvel Cuma bahsinde *el-Mu'cemu'l-kebîr*'den naklen başka bir hadisi zikredilmişti ki iki hadis de zayıftır.

(بَابُ الْخُرُوجِ إِلَى الْعِيدِ)

Bayram Namazına Çıkmak

٣٢١٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ فِي الْعِيدَيْنِ وَيُخْرِجُ أَهْلَهُ"

رواه أحمد, وفيه: الحجاج بن أرطاة, وفيه كلام, وبقية رجاله رجال الصحيح .

3217. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazına hem kendi gider, hem de ailesini götürürdü.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Haccâc b. Ertât hakkında tenkit vardır. Kalan ravileri ise *Sahîh*'in ravileridirler.

٣٢١٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَلِيٌّ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِى قِلَابَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَدْ كَانَتْ تَخْرُجُ الْكِعَابُ مِنْ خِدْرِهَا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِى الْعِيدَيْنِ "

رواه أحمد, ورجاله رجال الصحيح .

3218. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre ergenlik çağına gelmiş genç kızlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için bayram namazlarında haremlerinden çıkıp (namazgâha) giderlerdi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.

٣٢١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ قَالَ سَمِعْتُ طَلْحَةَ الأَيَامِيَّ يُحَدِّثُ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ شُعْبَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ النُّعْمَانِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ عَنِ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْقَيْسِ عَنْ أُخْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ الأَنْصَارِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " وَجَبَ الْخُرُوجُ عَلَى كُلِّ ذَاتِ نِطَاقٍ "

رواه أحمد وأبو يعلى وزاد : " يعني : في العيدين " والطبراني في الكبير, وفيه: امرأة تابعية لم يذكر اسمها .

3219. Abdullah b. Revâha'nın kız kardeşinin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kuşak sahibine*[1] *(bayram namazı için namazgâha) çıkmak farzdır"* buyurmuştur.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve "Yani, bayram namazlarında" ilavesiyle Ebû Ya'lâ, ayrıca *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup senedinde tâbiin neslinden ismi zikredilmeyen bir kadın vardır.

٣٢٢٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، قَالَ : نا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ الْعَمِّيُّ ، قَالَ : نا مُطِيعُ بْنُ مَيْمُونٍ ، قَالَ : حَدَّثَتْنَا صَفِيَّةُ بِنْتُ عِصْمَةَ ، عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هَلْ تَخْرُجُ النِّسَاءُ فِي الْعِيدِ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " ، قِيلَ : فَالْعَاتِقُ ؟ قَالَ : " نَعَمْ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا ثَوْبٌ تَلْبَسُهُ ، فَلْتَلْبَسْ ثَوْبَ صَاحِبَتِهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: مطيع بن ميمون, قال ابن عدي : له حديثان غير محفوظين, وقال ابن المديني : ثقة .

3220. Müminlerin annesi Hz. Âişe bildiriyor: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Kadınlar bayram namazına giderler mi?" diye sordum. *"Elbette, giderler"* buyurdu. "Ya henüz ergenlik çağına girmiş genç kızlar?" diye sordum. *"Evet, gidebilirler. Eğer giyecek elbisesi yoksa, arkadaşının elbisesini giyip gitsin"* buyurdu.

---

[1] Bu ifadeyle mutlak mânâda "kadın" kastedilmektedir (Mütercim)

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Mutî' b. Meymûn hakkında İbn Adî: "Mahfuz olmayan iki hadisi bulunmaktadır" derken, İbnü'l-Medînî güvenilir olmadığını söylemiştir.

٣٢٢١ - وعَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "لَيْسَ لِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ فِي الْخُرُوجِ إِلاَّ مُضْطَرَّةً يَعْنِي لَيْسَ لَهَا خَادِمٌ إِلاَّ فِي الْعِيدَيْنِ الأَضْحَى وَالْفِطْرِ وَلَيْسَ لَهُمْ نَصِيبٌ فِي الطَّرِيقِ إِلاَّ فِي الْحَوَاشِي "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سوار بن مصعب, وهو متروك الحديث .

3221. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kadınlar mecbur kalmadıkça dışarı çıkamazlar. Yani, hizmetçileri yoksa çıkabilirler. Bayram namazları; Ramazan bayramı ve kurban bayramı namazları bunun dışındadır. Yolda da ancak kenardan yürüyebilirler.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Sevvâr b. Mus'ab hadisi metrûk biridir.

٣٢٢٢ - وعن عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عِيدٍ فَقَالَ : ادْعُوا لِي سَيِّدَ الأَنْصَارِ فَدَعَوْا أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقَالَ : " يَا أُبَيُّ ائْتِ الْمُصَلَّى فَأْمُرْ بِكَنْسِهِ وَأْمُرِ النَّاسَ فَلْيَخْرُجُوا " فَلَمَّا بَلَغَ الْبَابَ رَجَعَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ وَالنِّسَاءِ ؟ فَقَالَ : " وَالْعَوَاتِقُ وَالْحُيَّضُ يَكُنَّ فِي النَّاسِ يَشْهَدْنَ الدَّعْوَةَ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: يزيد بن شداد الهنائي مجهول, وكذلك عتبة بن عبد الله بن عمرو بن العاصي: مجهول .

3222. Utbe b. Abdillah b. Amr demiştir ki: Bana babam dedemden şu sözü nakletti: Ben bir bayram günü Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. *"Bana Ensar'ın efendisini çağırın"* buyurdu. Ubey b. Ka'b'ı çağırdılar. Ona: *"Ubey! Hemen namazgâha gidip orasını temizlet. İnsanlara da söyle, (namazgâha) çıksınlar"* buyurdu. Ubey kapıya kadar gitti. Sonra dönüp "Ya Resûlallah! Kadınlar da çıkacaklar mı?" diye sordu. *"Ergenlik çağına gelmiş genç kızlar, âdet gören kadınlar da insanlarla birlikte bu çağrıya icabet etsinler"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Yezîd b. Şeddâd el-Hinâî meçhuldür. Aynı şekilde Utbe b. Abdillah b. Amr b. el-Âs da meçhuldür.

(بَابُ الخُرُوجِ إلى العِيْدَيْنِ في طَرِيقٍ وَالرُّجُوعُ في غَيْرِه)

Bayram Namazlarına Bir Yoldan Gidip, Başka Bir Yoldan Dönmek

٣٢٢٣ - حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَاكِسَائِيُّ ، قَالَ : ثنا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ ، قَالَ : ثنا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ إِلْيَاسَ ، عَنْ مُهَاجِرِ بْنِ مِسْمَارٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ إِلَى الْعِيدِ مَاشِيًا وَيَرْجِعُ مَاشِيًا فِي طَرِيقٍ غَيْرِ الطَّرِيقِ الَّذِي خَرَجَ فِيهِ "

رواه البزار, وفيه: خالد بن إلياس, وهو متروك .

3223. Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazına yürüyerek gider, sonra başka bir yoldan dönerdi.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hâlid b. İlyâs metrûktur.

٣٢٢٤ - و عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ قال : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي الْعِيدَ يَذْهَبُ فِي طَرِيقٍ وَيَرْجِعُ فِي أُخْرَى "

رواه الطبراني في الكبير ,وفيه :خالد بن إلياس, وهو متروك .وحديث ابن عباس يأتي .

3224. Abdurrahman b. Hâtıb demiştir ki: Ben, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazına bir yoldan gidip, başka bir yoldan dönerken gördüm.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Hâlid b. İlyas metrûktur. Konuyla ilgili İbn Abbâs hadisi ileride gelecektir.

(بَابُ فَضْلُ يَوْمِ الْعِيْدِ)

Bayram Gününün Fazileti

٣٢٢٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الرَّاسِبِيُّ ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ جَعْفَرٍ الْكَرْمَانِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا عَمْرُو بْنُ شِمْرٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَوْسٍ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْفِطْرِ وَقَفَتِ الْمَلائِكَةُ عَلَى أَبْوَابِ الطُّرُقِ ، فَنَادَوْا : اغْدُوا يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى رَبٍّ كَرِيمٍ يَمُنُّ بِالْخَيْرِ ، ثُمَّ يُثِيبُ عَلَيْهِ الْجَزِيلَ ، لَقَدْ أُمِرْتُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَقُمْتُمْ ، وَأُمِرْتُمْ بِصِيَامِ النَّهَارِ فَصُمْتُمْ ، وَأَطَعْتُمْ رَبَّكُمْ ، فَاقْبِضُوا جَوَائِزَكُمْ ، فَإِذَا

صَلُّوا ، نَادَى مُنَادٍ : أَلا إِنَّ رَبَّكُمْ قَدْ غَفَرَ لَكُمْ ، فَارْجِعُوا رَاشِدِينَ إِلَى رِحَالِكُمْ ، فَهُوَ يَوْمُ الْجَائِزَةِ ، وَيُسَمَّى ذَلِكَ الْيَوْمُ فِي السَّمَاءِ يَوْمَ الْجَائِزَةِ ".

- وَفِي رِوَايَةٍ : " رَبٌّ رَحِيمٌ " بَدَلَ " رَبٌّ كَرِيمٌ " - . فَقَالَ : " قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ كُلَّهَا ".

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: جابر الجعفي ,وثقه الثوري وروى عنه هو وشعبة ,وضعفه الناس وهو متروك.

3225. Saîd b. Evs el-Ensârî'nin babasından naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Ramazan bayram günü olunca melekler yol girişlerinde durarak şöyle nida ederler: «Ey Müslümanlar topluluğu! Cömert Rabbe doğru koşun. Önce hayır lütfediyor, ardından bol sevapla mükafatlandırıyor. Sizlere gece ibadet etmeniz (teravih namazı) emrolundu, emri yerine getirdiniz. Gündüz oruç tutmanız emrolundu, oruç tuttunuz. Rabbinize itaat ettiniz. Öyleyse ödüllerinizi alınız.» Namazı kıldıkları zaman ise bir münadi şöyle nida eder: «Dikkat edin! Kuşkusuz Rabbiniz sizi bağışladı. Şimdi doğruca konak yerlerinize dönün. Gün mükafat günüdür.» Böylece o gün semada mükafat günü olarak isimlendirilir."

Diğer bir rivayette *"Cömert Rab"* ifadesi yerine *"Merhamet sahibi Rab"* ifadesi geçmiştir. (Rab buyurur ki) *"Sizin bütün günahlarınızı bağışladım."*

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Câbir el-Cu'fî'yi Sevrî güvenilir kabul ederek ondan hem kendisi, hem de Şu'be rivayette bulunmuştur. Fakat diğer alimler onu zayıf görmüşlerdir. Dolayısıyla metrûktur.

(بَابُ الدُّعَاءِ يَوْمَ الْعِيدِ)

Bayram Günü Duası

٣٢٢٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَامِرٍ ، نَا أَبِي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ نَهْشَلٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : كَانَ دُعَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعِيدَيْنِ : " اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ عِيشَةً تَقِيَّةً ، وَمِيتَةً سَوِيَّةً ، وَمَرَدًّا غَيْرَ مُخْزٍ وَلا فَاضِحٍ ، اللَّهُمَّ لا تُهْلِكْنَا فَجْأَةً ، وَلَا تَأْخُذْنَا بَغْتَةً ، وَلَا تُعْجِلْنَا عَنْ حَقٍّ وَلا وَصِيَّةٍ ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ الْعَفَافَ وَالْغِنَى ، وَالتُّقَى وَالْهُدَى ، وَحُسْنَ عَاقِبَةِ الآخِرَةِ وَالدُّنْيَا ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّكِّ وَالشِّقَاقِ ، وَالرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ فِي دِينِكَ ، يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ لا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ".

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: نهشل بن سعيد, وهو متروك .

3226. Abdullah b. Mes'ûd'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bayram günlerinde okuduğu duası şöyledir:

"Allahım! Senden takvalı bir yaşam, rahat bir ölüm, rezil etmeyen ve utandırmayan bir diriliş diliyoruz. Allahım! Bizi ansızın helak etme, canımızı ansızın alma, herhangi bir borcumuzu ödemeden ya da vasiyetimizi yazmadan ruhumuzu kabzetme. Allahım! Senden iffet, zenginlik, takva, hidayet, dünya ve âhirette güzel akıbet dileriz. Dininden şüphe duymaktan, (dinine) muhalefet etmekten, gösteriş yapmaktan, şöhret peşinde koşmaktan sana sığınırız. Ey kalpleri istediği kalıba sokan (Allahım)! Bizi doğru yola hidayet ettikten sonra kalplerimizi kaydırma, bize katından rahmet eyle. Zira Sen, lütfu bol olansın."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Nehşel b. Saîd metrûktur.[1]

(بَابُ الصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ)

Bayram Namazının Hutbeden Önce Kılınması

٣٢٢٧ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي وَهْبُ بْنُ كَيْسَانَ مَوْلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ فِي يَوْمِ الْعِيدِ يَقُولُ حِينَ صَلَّى قَبْلَ الْخُطْبَةِ ثُمَّ قَامَ يَخْطُبُ النَّاسَ أَيُّهَا النَّاسُ كُلًّا سُنَّةُ اللَّهِ وَسُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رواه أحمد ورجاله ثقات .

3227. Vehb b. Keysân bildiriyor: Abdullah b. ez-Zübeyr'i bayram günü dinledim. Hutbeden önce namazı kıldı. Sonra ayağa kalkarak insanlara şöyle hitap etti: "Ey cemaat! Bunların hepsi Allah'ın ve Resûlü'nün sünnetidir."

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٢٢٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَبُو عُمَيْرِ بْنُ النَّحَّاسِ ، قَالَ : نا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، قَالَ : نا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ , قَالَ : " كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ يَبْدَءُونَ بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ فِي الْعِيدِ "

[1] Nehşel b. Saîd hakkında Heysemî (no. 491) "Yalancının tekidir" demiştir.

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله ثقات وهو في الصحيح بلفظ : أن رسول الله صلى الله عليه و سلم صلى يوم النحر ثم خطب .

3228. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir ve Ömer bayram günü hutbeden önce namazı kılarlardı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir. Hadis *Sahîh*'te de *"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kurban bayramı günü namaz kıldıktan sonra hutbe irat etti"* ifadesiyle yer almıştır.[1]

٣٢٢٩ - وعَنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ قال : كان رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْدَأُ بِالصَّلَاةِ فِي الْفِطْرِ ، وَالأَضْحَى

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ابن لهيعة وفيه كلام .

3229. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan ve Kurban bayramlarında önce namazı kılardı.

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.

(بَابُ الصَّلَاةِ قَبْلَ الْعِيدِ وَبَعْدَهَا)

Bayram Namazı Öncesi ve Sonrasında Namaz Kılmak

٣٢٣٠ - حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ ، قَالَ : رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ، وَالْحَسَنَ " يُصَلِّيَانِ يَوْمَ الْعِيدِ قَبْلَ خُرُوجِ الإِمَامِ " قَالَ : وَرَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ جَاءَ فَجَلَسَ وَلَمْ يُصَلِّ "

رواه أبو يعلى وروى الطبراني في الكبير : أن أنسا كان يصلي أربع ركعات, ورجال أبي يعلى رجال الصحيح .

3230. Eyyûb bildiriyor: Enes b. Mâlik ve Hasan'ın bayram günü imam henüz (namazgâha) çıkmazdan önce namaz kıldıklarını, Muhammed b. Sîrîn'in ise gelip oturduğunu ve namaz kılmadığını gördüm.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Taberânî ise *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de *"Enes dört rekât namaz kılardı"* ifadesiyle rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nın ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, no. 2438. Senedinde ismi geçen Müemmel b. İsmâîl'i İbn Maîn ve İbn Hibbân güvenilir görürlerken, Buhârî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.

٣٢٣١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، وَقَتَادَةَ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ "كَانَ يُصَلِّي بَعْدَهَا أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ أَوْ ثَمَانٍ، وَكَانَ لا يُصَلِّي قَبْلَهَا"

رواه الطبراني في الكبير بأسانيد صحيح إلا أنها مرسلة

3231. İbn Sîrîn ve Katâde'nin naklettiğine göre İbn Mes'ûd, bayram namazı sonrasında dört veya sekiz rekât namaz kıldığı halde öncesinde hiç kılmazdı.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de sahih ve fakat mürsel senetlerle rivayet etmiştir.[2]

٣٢٣٢ - حدثنا عثمان بن عمر الضبي، ثنا عمرو بن مرزوق، أنا شعبة، عن أشعث بن سليم، عن الأسود بن هلال، عن أبي مسعود، قال: "ليس من السنة الصلاة قبل خروج الإمام يوم العيد" رواه الطبراني في الكبير ورجاله ثقات

3232. Ebû Mes'ûd demiştir ki: "Bayram günü imamın (namazgâha) çıkmasından önce namaz kılmak sünnete uygun değildir."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٢٣٣ - وعن فائد أبي الورقاء قال: قدت عبد الله بن أبي أوفى إلى الجبان في يوم عيد فقال: أدنني من المنبر فأدنيته فجلس فلم يصل قبلها ولا بعدها وأخبر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم لم يصل قبلها ولا بعدها" رواه الطبراني في الكبير، وفائد متروك.

3233. Fâid Ebu'l-Verkâ demiştir ki: Ben, bir bayram günü Abdullah b. Ebî Evfâ'yı Cebbân'a[3] götürdüm. "Beni minbere yakın bir yere götür" dedi. Dediği gibi yaptım. Hemen oturdu, ne öncesinde, ne de sonrasında namaz kılmadı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) de ne (bayram namazı) öncesinde, ne de sonrasında namaz kıldmadığını belirtti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Fâid metrûktur.

---

1 Eyyûb, Enes'e yetişmemiştir. Bu yüzden hadis munkatıdır. Bkz. Ebû Ya'lâ, *Müsned*, no. 4193.

2 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9529.

3 Cebbân, sahra/çöl olup kabristana ait bir alan olduğu da söylenir.

٣٢٣٤ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بن إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ، وَحُذَيْفَةَ، كَانَا "يَنْهَيَانِ النَّاسَ أَوْ، قَالَ: يُجْلِسَانِ مَنْ يَرَيَاهُ يُصَلِّي قَبْلَ خُرُوجِ الإِمَامِ فِي الْعِيدِ".

رواه الطبراني في الكبير بأسانيد, وفي بعضها قال : أنبئت أن ابن مسعود وحذيفة, فهو مرسل صحيح الإسناد

3234. İbn Sîrîn'in bildirdiğine göre İbn Mes'ûd ve Huzeyfe insanları imamın bayram namazına çıkmasından önce namaz kılmaktan menederlerdi -veya dedi ki- namaz kılarken gördüklerini oturturlardı.

★Hadisi Taberânî, birkaç senetle *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup bir kısmında "Bana bildirildi ki İbn Mes'ûd ve Huzeyfe..." rivayet sıygası kullanılmıştır. Hadis, senedi sahih olmakla birlikte mürseldir.

٣٢٣٥ - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا بْنُ أَبِي ذِئْبٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ ، حَدَّثَنِي عَمِّي ، قَالَ : " خَرَجْتُ مَعَ أَبِي ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَوْمَ الْعِيدِ إِلَى الْمُصَلَّى ، فَجَلَسَ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ الإِمَامُ ، وَلَمْ يَأْتِ ، حَتَّى إِذَا انْصَرَفَ الإِمَامُ ، انْصَرَفُوا ذَاهِبِينَ نَحْوَ الْمَسْجِدِ كَأَنَّهُمْ عُنُقٌ ، فَقُلْتُ لَهُ : أَلا تَرَى النَّاسَ ؟ ، فَقَالَ : " هَذِهِ بِدْعَةٌ وَتَرْكُ السُّنَّةِ " وفي رواية : "إِنَّ كَثِيرًا مِمَّا تَرَى جَفَاءٌ، وَقِلَّةُ عِلْمٍ، إِنَّ هَاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ سُبْحَةُ هَذَا الْيَوْمِ حَتَّى تَكُونَ الصَّلاةُ تَدْعُوكَ".

رواهما الطبراني في الكبير, وعبد الملك: ذكره ابن حبان في الثقات .

3235. Abdülmelik b. Ka'b b. Ucre bildiriyor: Bayram günü Ka'b b. Ucre ile beraber namazgâha gittim. Ka'b oturup imamın gelmesini bekledi ve imam bayram namazını bitirene kadar başka hiç namaz kılmadı. İnsanlar ise âdetâ oluk oluk mescide akın ediyorlardı. Ben: "Şunları görmüyor musun?" dedim. "Bu bir bidattır ve sünnetin terkidir" karşılığını verdi.

Diğer bir rivayette ise şöyle geçmiştir: "Şu gördüklerimizin çoğu, kabalık ve cahilliktir. Şüphesiz (kıldığımız) bu iki rekât bu günün duasıdır. Tâ ki, şu namaz seni çağırana kadar."

Her iki rivayeti de Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de nakletmiş olup ravilerinden Abdülmelik'i İbn Hibbân güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9524.

٣٢٣٦ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ الْجُعْفِيُّ أَبُو إِسْحَاقَ ، قَالَ : سَمِعْتُ الرَّبِيعَ بْنَ سَعِيدٍ الْجُعْفِيَّ ، قَالَ : نا الْوَلِيدُ بْنُ سَرِيعٍ ، مَوْلَى عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ ، قَالَ : خَرَجْنَا مَعَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي يَوْمِ عِيدٍ ، فَسَأَلَهُ قَوْمٌ مِنْ أَصْحَابِهِ ، فَقَالُوا : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مَا تَقُولُ فِي الصَّلاةِ يَوْمَ الْعِيدِ قَبْلَ الإِمَامِ وَبَعْدَهُ ؟ قَالَ : فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِمْ شَيْئًا ، ثُمَّ جَاءَ قَوْمٌ أُخَرُ ، فَسَأَلُوهُ كَمَا سَأَلُوهُ الَّذِينَ كَانُوا قَبْلَهُمْ ، فَمَا رَدَّ عَلَيْهِمْ ، فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى الصَّلاةِ صَلَّى بِالنَّاسِ ، فَكَبَّرَ سَبْعًا وَخَمْسًا ، ثُمَّ خَطَبَ النَّاسَ ، ثُمَّ نَزَلَ فَرَكِبَ ، فَقَالُوا : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ هَؤُلاءِ قَوْمٌ يُصَلُّونَ ، قَالَ : فَمَا عَسَيْتَ أَنْ أَصْنَعَ سَأَلْتُمُونِي عَنِ السُّنَّةِ ، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلا بَعْدَهَا ، فَمَنْ شَاءَ فَعَلَ ، وَمَنْ شَاءَ تَرَكَ ، أَتَرَوْنِي أَمْنَعُ أَقْوَامًا يُصَلُّونَ ، فَأَكُونُ بِمَنْزِلَةِ مَنْ يَمْنَعُ عَبْدًا أَنْ يُصَلِّيَ "

رواه البزار, وقال : لا يروى عن علي إلا بهذا الإسناد, قلت : وفيه من لم أعرفه .

3236. Amr b. Hureys'in azatlısı Velîd b. Serî bildiriyor: Bir bayram günü Müminleri emiri Ali b. Ebî Tâlib ile birlikte (namazgâha) çıktık. Ashâbından bazıları: "Ey müminlerin emiri! Bayram günü namaz öncesi ve sonrasında kılınan (nafile) namazlar hakkında ne dersin?" diye sordular. Cevap vermedi. Sonra başka bir topluluk geldi ve -öncekilerin sorduklarının- aynısını sordular. Onlara da cevap vermedi. Nihayet namaz mahalline vardık ve cemaate namazı kıldırdı. (Birinci rekâtta) yedi, (ikinci rekâtta) beş kere tekbir aldı. Sonra insanlara hutbe irat etti. Sonra hutbeden inerek hayvanına bindi. Bunu gören cemaat: "Ey Müminlerin emiri! Şu insanlar namaz kılmaya devam etmektedirler?" deyince: "Ne yapabilirim? Siz bana sünnet olanı sordunuz mu ki? Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazı öncesi ya da sonrasında başka namaz kılmamıştır. Öyleyse isteyen kılar, isteyen kılmaz. Siz benden, namaz kılmakta olan bir topluluğu bundan men etmemi mi bekliyorsunuz. Ben bunu yaparsam, o zaman namaz kılan bir kulu engelleyen kişi durumuna düşerim" dedi.

★Hadisi rivayet eden Bezzâr "Hadis Ali'den yalnız bu senetle rivayet edilmektedir" açıklamasını yapmıştır. Ben derim ki: Senedinde tanınmayan raviler vardır.

(بَابُ الصَّلاةِ يَوْمَ العِيْدِ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلاَ إِقَامَةٍ)

Bayram Namazını Ezansız ve Kâmetsiz Kılmak

٣٢٣٧ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يَخْرُجُ إِلَى الْعِيدَيْنِ مَاشِيًا وَيُصَلِّي بِغَيْرِ أَذَانٍ ، وَلا إِقَامَةٍ ، ثُمَّ يَرْجِعُ مَاشِيًا فِي طَرِيقٍ آخَرَ "

رواه الطبراني في الكبير من طريق محمد بن عبد الله بن أبي رافع ,وقد ضعفه جماعة, وذكره ابن حبان في الثقات

3237. Ebû Râfi'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazlarına yürüyerek gider, namazı ezansız ve kâmetsiz olarak kılardı.

★Ben derim ki: "Namazı ezansız ve kâmetsiz olarak kılardı" kısmı hariç hadisi İbn Mâce de rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Muhammed b. Ubeydillah b. Ebî Râfi' kanalıyla rivayet etmiştir ki, bir grup âlim bu zatı zayıf görürken, İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir.[1]

٣٢٣٨ - حدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، قَالَ : نا عُبَيْدَةُ بْنُ الأَسْوَدِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي يَوْمِ أَضْحَى بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلا إِقَامَةٍ ، فَخَطَبَ الرِّجَالَ ، ثُمَّ قَامَ إِلَى النِّسَاءِ ، فَخَطَبَهُنَّ وَحَثَّهُنَّ عَلَى الصَّدَقَةِ ، حَتَّى كَثُرَ مَعَ بِلالٍ الْمَتَاعُ "

قلت : للبراء حديث غير هذا في الصحيح وغيره .رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن عمر بن أبان, و لم أعرفه .

3238. Berâ b. Âzib'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kurban bayramı namazını ezansız ve kâmetsiz olarak kıldı. Sonra erkeklere, ardından da kadınlara yönelerek onlara hitap etti ve onları sadaka vermeye teşvik etti. Bunun sonucunda Bilâl'in yanında bir çok mal birikti.

★Ben derim ki: Konuyla ilgili Berâ'nın, *Sahih* ve başka kaynaklarda nakledilmiş bundan başka bir hadisi daha vardır.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 943. Senedinde ismi geçen Mindel b. Ali zayıftır.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Ömer b. Ebân'ı tanımıyorum.[1]

٣٢٣٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَبِيبٍ ، قَالَ : ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، قَالَ : وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُهَاجِرُ بْنُ مِسْمَارٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْعِيدَ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلا إِقَامَةٍ ، وَكَانَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ قَائِمًا يَفْصِلُ بَيْنَهُمَا بِجَلْسَةٍ "

رواه البزار, وجادة, وفي إسناده من لم أعرفه .

3239. Saîd b. Ebî Vakkâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazını ezansız ve kâmetsiz olarak kılmıştır. Bayram namazında ayakta iki hutbe okur ve hutbeler arasını bir oturuşla ayırırdı.

★Hadisi Bezzâr vicâde yoluyla rivayet etmiş olup senedinde tanımadığım raviler vardır.

(بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْعِيدِ)

Bayram Namazlarında Kırâat

٣٢٤٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ أَبُو جَعْفَرٍ عَنْ حَنْظَلَةَ السَّدُوسِيِّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِيدَ رَكْعَتَيْنِ لاَ يَقْرَأُ فِيهِمَا إِلاَّ بِأُمِّ الْكِتَابِ لَمْ يَزِدْ عَلَيْهَا شَيْئاً"

رواه أحمد, وفيه: شهر بن حوشب, وفيه كلام وقد وثق .

3240. İbn Abbâs demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazını yalnız Ümmü'l-Kitâb'ı (Fatiha'yı) okuyarak iki rekât kıldı. Bunlara başka rekât ilave etmedi.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb hakkında tenkit bulunmakla beraber güvenilir olarak da değerlendirilmiştir.

٣٢٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّه حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ. وَحَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنِي شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ مَعْبَدَ بْنَ خَالِدٍ يُحَدِّثُ عَنْ زَيْدِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

---

[1] *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (no. 1317) Taberânî'nin belirttiği gibi Abdullah b. Ömer b. Ebân hadiste teferrüd etmiştir.

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْعِيدَيْنِ بِ ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى﴾ وَ ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾ "

رواه أحمد والطبراني في الكبير, ورجال أحمد ثقات.

3241. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki bayram namazında da: "Sebbihi'sme rabbike'l-a'lâ (A'lâ)" ile "Hel etâke hadisu'l-ğâşiye (Ğâşiye)" sûrelerini okurdu.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî rivayet etmiş olup İbn Hanbel'in ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

٣٢٤٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا أَبُو عَامِرٍ ، قَالَ : نا أَيُّوبُ بْنُ سَيَّارٍ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ زَيْدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْعِيدَيْنِ بِ : ﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ﴾ وَ﴿وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا﴾

رواه البزار, وفيه: أيوب بن سيار, وهو ضعيف .

3242. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki bayram namazında "Amme yetesêlûn (Nebe')" ve "Ve'ş-şems ve duhâhâ (Şems)" sûrelerini okurdu.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Eyyûb b. Seyyâr zayıftır.

(بَابٌ مِنْهُ)

Başka Bir Bölüm

٣٢٤٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ سَهْلِ بْنِ زَنْجَلَةَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سَابِقٍ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : " الْجَهْرُ فِي صَلاةِ الْعِيدَيْنِ مِنَ السُّنَّةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, والحارث ضعيف .

3243. Hz. Ali der ki: "Bayram namazında kırâati aşikâr yapmak sünnettendir."

---

1 Ahmed b. Hanbel, V, 13; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 6773; İbn Hibbân, *Sahîh*, no. 2808. Hadis Ebû Dâvud, Nesâî ve İbn Hibbân tarafından Cuma namazı hakkında nakledilmiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hâris zayıftır.

(بَابُ التَّكْبِيرِ فِي العِيْدِ وَالقِرَاءَةِ فِيْهِ)

Bayram Namazı Tekbirleri ve Kırâat

٣٢٤٤ - حَدَّثَنَا زُرَيْقُ بْنُ السَّخْتِ ، قَالَ : ثنا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ ، قَالَ : ثنا الْحَسَنُ الْبَجَلِيُّ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَخْرُجُ لَهُ الْعَنَزَةُ فِي الْعِيدَيْنِ حَتَّى يُصَلِّيَ إِلَيْهَا وَكَانَ يُكَبِّرُ ثَلاثَ عَشْرَةَ تَكْبِيرَةً " ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا وَرِضْوَانُهُ يَفْعَلانِ ذَلِكَ

رواه البزار, وفيه :الحسن بن حماد البجلي, و لم يضعفه أحد و لم يوثقه , وقد ذكره المزي للتمييز, وبقية رجاله ثقات .

3244. Abdurrahman b. Avf'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için iki bayram günü baston çıkarılır ve namazı ona doğru kılardı. Namazda on üç kere tekbir alırdı. Hz. Ebû Bekir ve Ömer de aynısını yaparlardı.

★Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hasan b. Hammâd el-Becelî'yi ne zayıf göre, ne de güvenilir kabul eden olmuştur. Yalnız Mizzî, onu diğer ravilerden ayırt etmek maksadıyla ismini zikretmiştir. Senedin kalan ravileri ise güvenilir ravilerdir.[1]

٣٢٤٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَرْمَطِيُّ ، ثنا عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَدَوِيُّ ، ثنا عُمَرُ بْنُ حُمَيْدٍ الدِّينَوَرِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَرْقَمَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُكَبِّرُ فِي الْعِيدَيْنِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ ، فِي الأُولَى سَبْعًا ، وَفِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا ، وَكَانَ يَذْهَبُ فِي طَرِيقٍ وَيَرْجِعُ مِنْ أُخْرَى "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: سليمان بن أرقم, وهو ضعيف .

3245. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki bayram namazında, birinci rekâtta yedi, ikinci rekâtta ise beş

---

[1] Bezzâr, no. 655. Bezzâr demiştir ki: "Hadisi Abdurrahman b. Avf'tan yalnız bu senetle nakledildiğini bilmekteyiz. Hasan el-Becelî hadis konusunda gevşektir. İnsanlar onun hadisi hakkında hüküm vermemişlerdir. Sanırım bu zattan maksat Hasan b. Umâre'dir." Heysemî ise ondan farklı değerlendirerek bu kişinin Hasan b. Hammâd olduğunu söylemiştir.

olmak üzere (toplam) on iki kez tekbir getirirdi. (Namazgâha) Bir yoldan gider, başka bir yoldan dönerdi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Süleymân b. Erkam zayıftır.[1]

٣٢٤٦ - حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنْبَاعِ رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنِ أَبِي الأَسْوَدِ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " صَلَّى بِالنَّاسِ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالأَضْحَى ، فَكَبَّرَ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى سَبْعًا وَقَرَأَ : ﴿ق وَالْقُرْءَانِ الْمَجِيدِ﴾ ، وَفِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا وَقَرَأَ : ﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ "

قلت : حديث أبي واقد في الصحيح منه القراءة خالية عن التكبير وحديث عائشة رواه أبو داود وغيره خلا القراءة . رواه الطبراني في الكبير, وفيه: ابن لهيعة, وفيه كلام .

3246. Ebû Vâkıd el-Leysî ve Âişe'den nakledildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan ve Kurban bayramlarında cemaate namaz kıldırarak ilk rekâtta yedi kere tekbir getirip "Kâf. Ve'l-Kur'âni'l-mecîd" sûresini, ikinci rekâtta ise beş kere tekbir getirip "İkterabeti's-sâ'a ve'nşakka'l-kamer" sûresini okumuştur.

★Ben derim ki: Ebû Vâkıd hadisi, tekbirle ilgili kısmı olmaksızın yalnız kırâatle ilgili bölümü *Sahîh*'te geçmiştir. Âişe hadisini ise kırâatle ilgili kısmı hariç, Ebû Dâvud ve başka kaynaklar rivayet etmiştir.

Hadisi bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde yer alan İbn Lehî'a hakkında tenkit vardır.[2]

٣٢٤٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مَسْرُوقُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ ، ثنا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَشْعَثَ ، عَنْ كُرْدُوسٍ ، قَالَ : أَرْسَلَ الْوَلِيدُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، وَحُذَيْفَةَ ، وَأَبِي مَسْعُودٍ ، وَأَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ بَعْدَ الْعَتَمَةِ ، فَقَالَ : إِنَّ هَذَا عِيدُ الْمُسْلِمِينَ فَكَيْفَ الصَّلاةُ ؟ فَقَالُوا : سَلْ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَسَأَلَهُ ، فَقَالَ : " يَقُومُ فَيُكَبِّرُ أَرْبَعًا ، ثُمَّ يَقْرَأُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، وَسُورَةٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ ، ثُمَّ يُكَبِّرُ ، وَيَرْكَعُ فَتِلْكَ خَمْسٌ ، ثُمَّ يَقُومُ فَيَقْرَأُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، وَسُورَةٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ ، ثُمَّ يُكَبِّرُ أَرْبَعًا يَرْكَعُ فِي آخِرِهِنَّ فَتِلْكَ تِسْعٌ فِي الْعِيدَيْنِ " ، فَمَا أَنْكَرَهُ وَاحِدٌ مِنْهُمْ

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (no. 10708) Taberânî, İbn Abbâs ismini düşürerek hadisi doğrudan Saîd b. el-Müseyyeb'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakli şeklinde zikretmiştir.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 329, 3305, 3306; Ahmed b. Hanbel, V, 217-219.

رواه الطبراني في الكبير، ورجاله موثقون .

3247. Kurdûs bildiriyor: Velîd yatsı namazından sonra Abdullah b. Mes'ûd, Huzeyfe, Ebû Mûsa el-Eş'arî ve Ebû Mes'ûd'a birini göndererek "Bugün Müslümanların bayramıdır. Bu günde namaz nasıl kılınacaktır?" diye sordurdu. Hepsi de: "Ebû Abdirrahman'a sor!" dediler. Bunun üzerine elçi Ebû Abdirrahman'a sordu. Ebû Abdirrahman (İbn Mes'ûd) ise şöyle anlattı: "Ayağa kalkarak dört kez tekbir alır, sonra Fatiha sûresini ve onunla beraber Mufassal sûrelerden[1] bir sûre okur. Sonra dört kere tekbir alır, dördüncü tekbirle beraber rükûa gider. Her iki bayramda da alacağı tekbir sayısı dokuzdur."

İçlerinden hiçbiri Ebû Abdurrahman'ın bu anlatımına itiraz etmedi.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

٣٢٤٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ ، دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَابْنُ مَسْعُودٍ ، وَحُذَيْفَةُ ، وَأَبُو مُوسَى فِي عَرْصَةِ الْمَسْجِدِ ، فَقَالَ الْوَلِيدُ : إِنَّ الْعِيدَ قَدْ حَضَرَ فَكَيْفَ أَصْنَعُ ؟ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " تَقُولُ اللَّهُ أَكْبَرُ ، وَتَحْمَدُ اللَّهَ ، وَتُثْنِي عَلَيْهِ ، وَتُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَدْعُو اللَّهَ ، ثُمَّ تُكَبِّرُ ، وَتَحْمَدُ اللَّهَ ، وَتُثْنِي عَلَيْهِ ، وَتُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ تُكَبِّرُ ، وَتَحْمَدُ اللَّهَ ، وَتُثْنِي عَلَيْهِ ، وَتُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَدْعُو اللَّهَ ، ثُمَّ تُكَبِّرُ ، وَتَحْمَدُ اللَّهَ ، وَتُثْنِي عَلَيْهِ وَتُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَدْعُو ، ثُمَّ كَبِّرْ وَاقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، وَسُورَةٍ ، ثُمَّ كَبِّرْ وَارْكَعْ وَاسْجُدْ ، ثُمَّ قُمْ فَاقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ، وَسُورَةٍ ، ثُمَّ كَبِّرْ ، وَاحْمَدِ اللَّهَ ، وَأَثْنِ عَلَيْهِ ، وَصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَادْعُ ثُمَّ كَبِّرْ ، وَاحْمَدِ اللَّهَ ، وَأَثْنِ عَلَيْهِ ، وَصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَارْكَعْ وَاسْجُدْ " ، قَالَ : فَقَالَ حُذَيْفَةُ ، وَأَبُو مُوسَى : أَصَابَ

رواه الطبراني في الكبير، وإبراهيم لم يدرك واحدا من هؤلاء الصحابة وهو مرسل ورجاله ثقات .

3248. İbrâhîm (en-Nehaî) anlatmaktadır. Velîd b. Ukbe Mescid'e girdi. İbn Mes'ûd, Huzeyfe ve Ebû Mûsa Mescid'in avlusunda idiler. Velîd: "Bayram geldi. Bu günde ne yapacağım?" diye sordu. İbn Mes'ûd şöyle anlattı: "Allahü ekber der, Allah'a hamdü sena eder, Peygamber'e

---

[1] Mufassal sûreler, Hucurat'la başlayıp Nas sûresine kadar devam eden ve araları besmele ile sık aralıklarla ayrılan sûrelerdir. (Mütercim)

(sallallahu aleyhi vesellem) salavât okursun ve Allah'a dua edersin. Sonra yine tekbir alarak Allah'a hamdü sena eder, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salavât okur ve dua edersin. Sonra yine tekbir alıp Allah'a hamdü sena eder, Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salavât okur ve sonra dua edersin. Sonra yine tekbir al ve Fatihatü'l-Kitâb'ı, onunla beraber bir de sûre oku. Sonra tekbir alarak rükû ve secde et. Sonra kıyama kalk. Fâtihâtü'l-Kitâb ve onunla beraber bir sûre oku. Sonra tekbir alarak Allah'a hamdü sena oku. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salavât getir. Dua et. Sonra tekbir alarak Allah'a hamdü sena et. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salâvat oku, sonra rükû ve secdeye git."

Bunun üzerine Huzeyfe ve Ebû Mûsa da: "İsabet etti" dediler.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm, adı geçen sahabilerden hiçbirine yetişmemiştir. Dolayısıyla hadis mürseldir. Fakat ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٢٤٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ كُرْدُوسٍ ، قَالَ : " كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ يُكَبِّرُ فِي الأَضْحَى ، وَالْفِطْرِ تِسْعًا تِسْعًا ، يَبْدَأُ فَيُكَبِّرُ أَرْبَعًا ، ثُمَّ يَقْرَأُ ثُمَّ يُكَبِّرُ وَاحِدَةً فَيَرْكَعُ بِهَا ، ثُمَّ يَقُومُ فِي الرَّكْعَةِ الآخِرَةِ فَيَبْدَأُ فَيَقْرَأُ ، ثُمَّ يُكَبِّرُ أَرْبَعًا يَرْكَعُ بِإِحْدَاهُنَّ "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3249. Kurdûs bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd, Kurban ve Ramazan bayram namazlarında dokuzar tekbir alırdı. Önce dört kere tekbir alır ve kırâatte bulunur. Sonra bir tekbir daha alarak rükûa varır. Sonra ikinci rekâta kalkar ve kırâatle başlar. Sonra dört kere tekbir alır ve dördüncüsüyle beraber rükûa gider.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.

٣٢٥٠ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْكَرِيمِ عَنِ النَّخَعِيِّ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، وَالأَسْوَدِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّ بَيْنَ كُلِّ تَكْبِيرَتَيْنِ قَدْرُ كَلِمَةٍ "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه :عبد الكريم ,وهو ضعيف .

3250. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Her iki tekbir arasında bir kelimelik ara verilir."

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9515.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülkerîm zayıftır.

٣٢٥١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الأَقْمَرِ ، عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " التَّكْبِيرُ فِي الْعِيدَيْنِ أَرْبَعًا كَالصَّلاةِ عَلَى الْمَيِّتِ "

رواه الطبراني في الكبير، ورجاله ثقات .

3251. Abdullah (b. Mes'ûd) demiştir ki: "Her iki bayram namazında da tekbir sayısı, cenaze namazında olduğu gibi dörttür."

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

(بَابُ الْمُنْفَرِدُ يُصَلِّي الْعِيدَ)

Bayram Namazını Tek Başına Kılmak

٣٢٥٢ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ ، ثنا أَبُو طَرَفَةَ عَبَّادُ بْنُ الرَّيَّانِ اللَّخْمِيُّ الْحِمْصِيُّ ، قَالَ : أَتَيْتُ الْمِقْدَامَ بْنَ مَعْدِي كَرِبَ وَهُوَ فِي قَرْيَةٍ عَلَى أَمْيَالٍ مِنْ حِمْصَ يَوْمَ عِيدٍ ، فَقُلْنَا : اخْرُجْ فَصَلِّ بِنَا الْعِيدَ ، فَقَالَ : " لا ، صَلُّوا فُرَادَى "

رواه الطبراني في الكبير، وأبو طرفة لا أعرفه .

3252. Ebû Tarafe Abbâd b. Reyyân el-Lahmî el-Himsî anlatmaktadır: Bir bayram günü Hıms (Humus)'dan birkaç mil uzaklıktaki bir köyde bulunan Mikdâd b. Ma'dikerib'in yanına gittim. Ona: "Çık bize bayram namazını kıldır" dedik. "Olmaz. Tek başınıza kılın" deyip reddetti.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Tarfe'yi tanımıyorum.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* no. 9522. Ravilerinden Ebû Nuaym Dırâr b. Sured zayıftır.

(بَابُ فِيمَنْ فَاتَتْهُ صَلاةُ الْعِيدِ)

Bayram Namazını Kaçırmak

٣٢٥٣ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ : " مَنْ فَاتَهُ الْعِيدُ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا "

رواه الطبراني في الكبير, ورجاله ثقات .

3253. Şa'bî'nin bildirdiğine göre Abdullah b. Mes'ûd: "Kim bayram namazını kaçırırsa, dört rekât kılsın" demiştir.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir.[1]

(بَابُ الْخُطْبَةِ لِلْعِيدِ عَلَى الرَّاحِلَةِ)

Binek Üzerinde Bayram Hutbesi

٣٢٥٤ – حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ الْفَرَّاءُ ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " خَطَبَ يَوْمَ الْعِيدِ عَلَى رَاحِلَتِهِ "

رواه أبو يعلى, ورجاله رجال الصحيح .

3254. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram günü deve üzerinde hutbe irat etmiştir.

★Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridirler.[2]

(بَابُ التَّهْنِئَةِ بِالْعِيدِ)

Bayramlaşmak

٣٢٥٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ التَّوْزِيُّ ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنِي حَبِيبُ بْنُ عُمَرَ الأَنْصَارِيُّ ، أَخْبَرَنِي أَبِي ، قَالَ : " لَقِيتُ وَاثِلَةَ يَوْمَ عِيدٍ ، فَقُلْتُ : تَقَبَّلَ اللَّهُ مِنَّا وَمِنْكَ ، فَقَالَ : نَعَمْ ، تَقَبَّلَ اللَّهُ مِنَّا وَمِنْكَ "

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, no. 9533. Şa'bî, İbn Mes'ûd'dan hadis içitmemiştir.

[2] İbn Huzeyme, *Sahîh*, no. 1445.

رواه الطبراني في الكبير , وحبيب قال الذهبي : مجهول, وقد ذكره ابن حبان في الثقات ,وأبوه لم أعرفه .

3255. Habîb b. Ömer el-Ensârî demiştir ki: Bana babam şöyle anlattı: Bir bayram günü Vâsile ile karşılaştım ve: "Allah bizim de senin de (bayram namazını) kabul etsin" dedim. "Doğru; Allah bizim de senin de (bayram namazını) kabul etsin" diye mukabelede bulundu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de[1] rivayet etmiş olup ravilerinden Habîb hakkında Zehebî[2]: "Meçhuldür" derken, İbn Hibbân onu güvenilir raviler hakkındaki kitabında zikretmiştir. Fakat babasını tanımıyorum.

(بَابُ الْخُرُوجِ إِلَى الْجَبَّانِ فِي الْعِيدِ)

Bayram Namazı İçin Açık Alana Çıkmak

٣٢٥٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ نُبَاتَةَ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمُقْرِئُ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : " الْخُرُوجُ إِلَى الْجَبَّانِ فِي الْعِيدَيْنِ مِنَ السُّنَّةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الحارث, وهو ضعيف .

3256. Hz. Ali demiştir ki: "İki bayramda da (namaz için) açık alana çıkmak sünnettendir."

★Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hâris zayıftır.

٣٢٥٧ – وله في رواية أيضا قال : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ شُجَاعٍ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نَا وَكِيعٌ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ ، أَظُنُّهُ عَنْ هُذَيْلٍ ، عَنْ عَلِيٍّ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : " مِنَ السُّنَّةِ الصَّلاةُ فِي الْجَبَّانِ "

3257. Taberânî'nin yine Hz. Ali'den naklettiği bir başka rivayet ise "Açık alanda (bayram) namaz(ı) kılmak sünnettendir" şeklindedir.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXII, 53; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübra*, III, 319.

2 Bu değerlendirmeyi Zehebî, Darekutnî'den nakletmiştir. Bkz. *Mîzân*.

(بَابُ النَّظَرُ إِلَى النَّاسِ)

(Namazdan Dağılan) İnsanları Seyretmek

٣٢٥٨ - قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي الْمُنْكَدِرُ بْنُ مُحَمَّدٍ يَعْنِي ابْنَ الْمُنْكَدِرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ التَّيْمِيِّ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِماً فِي السُّوقِ يَوْمَ الْعِيدِ يَنْظُرُ وَالنَّاسُ يَمُرُّونَ"

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الكبير والأوسط, وقال فيهما : " رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا انْصَرَفَ مِنَ الْعِيدَيْنِ أَتَى وَسْطَ الْمُصَلَّى ، فَقَامَ ، فَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ كَيْفَ يَنْصَرِفُونَ ، وَكَيْفَ سَمْتُهُمْ ، ثُمَّ يَقِفُ سَاعَةً ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ ". ورجال الطبراني موثقون وإن كان فيهم: المنكدر بن محمد بن المنكدر, فقد وثقه أحمد وأبو داود وابن معين في رواية, وضعفه غيرهم .

3258. Abdurrahman b. Osmân et-Teymî anlatmaktadır: Bayram günü Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) çarşıda ayakta durarak gelip geçenleri izlerken gördüm.

★Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin her iki eserinde naklettiği rivayeti şöyledir:

Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm; iki bayramda da namazdan çıktıktan sonra namazgâhın ortasına gelerek insanların (bayram namazından) nasıl ayrıldıklarına ve davranış tarzlarına baktı. Sonra bir müddet (namazgâhta) bekledi, daha sonra o da ayrıldı.

Taberânî'nin ravileri güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir. Ravileri arasında bulunan Münkedir b. Muhammed b. el-Münkedir'i Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvud ve bir rivayete göre İbn Maîn güvenilir olarak değerlendirirken başkaları zayıf görmüşlerdir.

(بَابُ الْغِنَاءُ وَاللَّعِبُ فِي الْعِيدِ)

Bayram Günü Şarkı Söyleyip Eğlenmek

٣٢٥٩ - حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْجَرْجَرَائِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنِ الْوَازِعِ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : دَخَلَتْ عَلَيْنَا جَارِيَةٌ لِحَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ يَوْمَ فِطْرٍ نَاشِرَةً شَعْرَهَا ، مَعَهَا دُفٌّ تُغَنِّي ، فَزَجَرَتْهَا أُمُّ سَلَمَةَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " دَعِيهَا يَا أُمَّ سَلَمَةَ ، فَإِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيداً ، وَهَذَا يَوْمُ عِيدِنَا "

رواه الطبراني في الكبير, وفيه: الوازع بن نافع, وهو متروك .

3259. Ümmü Seleme anlatmaktadır: Hassân b. Sâbit'in bir cariyesi bir Ramazan bayramı günü saçlarını salmış, elinde defle şarkı söyleyerek yanımıza girdi. (Ravi der ki) Ümmü Seleme kendisini azarladı. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu rahat bırak Ümmü Seleme. Her milletin bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımız"* buyurdu.

★Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Vâzi' b. Nâfi' metrûktur.

٣٢٦٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : حَدَّثَتْنِي زَيْنَبُ بِنْتُ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ اللَّعَّابِينَ كَانُوا يَلْعَبُونَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ"

قلت : هكذا رواه الطبراني في الكبير من حديث عمرو بن عطية, عن أبيه, عنها, ولا يعرف عمرو ولا أبوه .

3260. Zeyneb binti Ümmi Seleme'den nakledildiğine göre oyuncular Mescid'de oyunlarını sergilerken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de oradaymış... (Yukarıdaki hadisi zikretti)

★Ben derim ki: Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Amr b. Atıyye kanalıyla babasından bu şekilde nakletmiştir. Fakat ne Amr, ne de babası tanınmaktadır.[1]

1 *el-Mu'cemu'l-kebîr*, XXIV, 282.